AVGVSTINI NIPHI MEDICES PHILOSOPHI Suessani In libros Aristotelis de Generatione & Corruptione Interpretationes & Commentaria.

Nuper a mendis quamplurimis diligentissime castigatæ.

EIVSDEM ETIAM AVGVSTINI NIPHI IN eorundem librorũ Commentariis Aristotelis de Generatione & Corruptione & interpretationibus Recognitiones, ac Retractationes, necnon & plurimorum, quæ obscure in commentariis dicebantur, dilucidationes.

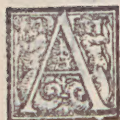
Eiusdem Quæstio de Infinitate primi motoris

Addito rerum notatu dignarum locupletissimo Indice.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
MDLVII.

TABVLA ALPHABETICA CONTINENS OMNIA NOTATU DIGNA, QVAE HISCE DVOBVS DE GENERATIONE ET CORRVPTIOne libris habentur in columna.

A MAXIMO et simpliciter in specie, nō valet maximū et simpliciter in gñere. fo.9.g
A posteriori ad prius illatio est necessaria secundum consequentiam in his quæ a ꝓposito fiunt, a priori ad posterius necessaria secundum consequentis necessitatem. fo.106.o
Ab infinito in spē valet infinitum in genere. fo.9.g
Ab omni contrarietate materia est separabilis & materia est separabilis ab omni contrarietate, synonimæ sunt, & apud intellectum eas formaliter concipientē, nulla est differentia. fo.70.e
Ab æqualibus non prouenit actio. fo.83.b
Abstractio triplex, a materia, a præsentia materiæ, & a conditionibus materiæ. fo.2.c
Ablato ab aliquo toto, puncto, neq; maius neq; minus est ipsum omne, ꝙ prius. fo.13.o
Accidentia materialia magis dependent a subiectis, ꝙ ab eorum agentibus, accidentia vero intentionalia cōtra magis ab agentibus. fo.19.d
Accidentia intensibilia & remissibilia sunt in duplici differentia. fo.22.o
Accidentia prima, q̄ & primæ quatuor qualitates dñr, suscipiūt magis & minus gradualiter in eadē spē p se, accidentia aūt scda, per horū susceptionē fo.22.27.f
In accidentibus generatio vnius non est corruptio alterius secundum Philoponum. fo.35.d
Accidētia simpl'r symbola tā ī mixtis, ꝙ simplicibus, vt interminata eadē manēt in gñato et corrupto. f.29.m
Accidentia simpliciter, an eadem numero maneāt in generato & corrupto. fo.29.n
Accidentia propria incipiunt incipiente forma, et desinūt desinente forma. fo.29.n
Accidēs intētionale pōt migrare de subō ī subm̄. f.26.d
Actus est triplex, forma, esse, & agere. fo.18.n
Actiōis et passiōis duæ fuerūt antiquorū opiniōes. f.51.p
Actione intentionali, nihil agit in seipsum. fo.61.f
Actionum realium, quædam sunt perfectiue, quædā corruptiue. fo.61.g
Actione reali perfectiua pōt aliquid in seipsum agere, ꝙ quis non secundū vnam & eandem partem. fo.61.f
Actione reali corruptiua nihil potest se generare per se vel per accidens. fo.61.h
Actio fit ratione contrarietatis similis, vel ratione similitudinis contrariæ. fo.61.p
Actio & reactio sunt possibiles. fo.61.e
Actio vel reactio non a quacunq; proportione maioris inæqualitatis proueniunt. fo.61.f
Actio & reactio, nō scdm eandē fiūt quantitatē. f.71.h
Acquisitiones subitariæ sunt quatuor. fo.47.e
Ad tactum mathematicum sufficiunt duo, ad physicum vero tria requiruntur. fo.49.k
Ad disiunctiuæ veritatē, sufficit vnā ptē esse verā. f.92.o
Adagium auctoris. Loquendum vt plures, sentiendum vt pauci. fo.29.e
Aer vnde habeat remissam leuitatem cum grauitatis ad mistione, ignis vero minime. fo.40.h
Aequalitas proportionis, non est vera æqualitas seu cōparatio secundum Auer. & quare. fo.90.a
Aequale ad pondus non datur. fo.65.b
Agens naturale potest aliquid ad nihilum reddere secundum indiuiduum. fo.18.K
Agere ex nihilo, & agere nullo præsumpto, idem sum apud omnes. fo.18.i
Agens & materia, generationi præexistunt, forma vero & finis generationi superueniunt. fo.21.b
Agens naturale non potest agere formam nisi corrumpat priorem, diuinum vero agens sine prioris corruptione potest nouam facere. fo.31.K.l
Agens aliquid physicum corporeum et quantum, agere potest in aliquod, ipsum non tangendo, nec medium interpositū. scdm Alexan. aduersus Them. fo.60.p
Agēs naturale in sphæra minimi nō fortius et citius agit in partem propinquā, ꝙ in remotā scdm Auer. f.50.a
Agere in plus est ipso facere secundum græcos. fo.50.c
Agentia inuicem & patiētia, partim quidē hoc est gñere similia sunt, & partim hoc est specie, dissimilia. f.52.h
Agens & patiens interdum denominātur a subō vel materia interdū a passione vel p modū termini. f.52.p.q
Agēs duplex, primū & proximū, veluti mouēs. fo.53.f
Agens primū & mouens, omnino sunt, immobilia, ꝓxima vero mobilia. fo.53.i
Agentia non habentia formam in materia sunt actiua et impassibilia. fo.35.o
Agens quid patitur, conuenit cum passo in materia, non quidem proxima, sed cōmuni & generica. fo.53.p
Alexander, Themistius, Auic. & pleriq; græcorū a Platone accipientes generationem & ex toto ad extra dixerunt, & quare, vide. fo.18.c
Alteratio est transmutatio in passionibus, vel contrarijs vel medijs, subiecto ipso eodem manente ad sensum folio.30.K. in tex.
Alteratum est corpus hoc vel illud. fo.53.f
Alteratiua potentia est duplex, altera. s. alterationis factiua, alia alterantis actuatiua secundum Alex. fo.38.g
Albū & nigrū dñr contraria circa visum, dulce & amarū circa gustū, graue & leue circa tactū solummō, q̄a ab eodē subiecto mutuo se expellere possunt. fo.53.d
Alteratio saluari nō pt p atoma (vt dixit Demo.) f.60.p
Alteratio est transmutatio quiescente substantia. fo.6.d
Amicitia congregat & disgregat elementa. fo.90.p
Anaxagoras clazonienus, generationem posuit totaliter ad intra, cum generatione dicat latentis formæ manifestationem. fo.18.c
Anaxagorici Mellisseiq;, quamobrē generationē ac corruptionem nunq; deficere dixerint. fo.21.g
Anaxagoras triplicē mundū asseruit, effectricē, effectū, & mediū πav scdm Simpliciū nuncupatum fo.5.g
Aiæ status in educatione plurimi sunt, vide illos. f.43.m
Anima extensa est, tam in plantis, ꝙ in brutis secundum Auer. f.43.n
Aia mālis qualibet extensa est p totū scdm Auer. f.45.d
Aia intellectiua augetur non quatenus est aia, sed quatenus est q̄ta æquivalēter, & trepida æquivalēter. f.47.g
Anima ex elementis constitui nequit (vt Emp. fuit opinatus.) fo.92.n
Anima humana remanet post mortem secundū Aristo. teste Philopo. fo.109.e
Antiqui de mistione nihil sunt locuti. fo.9.a
Antiqui oēs in hoc conueniunt, ꝙ materia si corpus existens in actu, tam si vnum, q̄ si plura sit. fo.69.b
Antiqui ponētes materiale principium vnū corpus actu, aut eorum medium, generationem coguntur dicere alterationem. f.5.h
Apparentibus aliquid conueniunt, contradicit aliud, alterum contrariatur. fo.6.q
qua pura nullibi reperitur. fo.78.l
Arist. snīa de generatione, fuit opinio media. fo.18.d
Aristo. non debet asserere aliquid effici ex nihilo, & debet negare aliquid effici ex nihilo. fo.18.h
Aristo. enchomium ex Auer. fo.39.h
Auctio an ex materia separata fiat. fo.32.b
Auctio est ad pexistentē magnitudinē additio. fo.35.l.m
Auctioni tria sunt necessaria. fo.36.o
Auctiua alteratiuaq; virtutes, an ī aucto alteratoue cor-

pore sint, an potius in agente atq; alterante. fo.38.b
Actionis imminutionisq; coditiones sunt quinq; f.38.K
Actionis terminus est forma quanta, siue quantitas formata secundum Auer. fo.39.q
Auctio est successiua sed non continua. fo.40.e
Auctio non fit, nisi ex alimento & mebro vnu. fo.42.o
Auctio & diminutio (datis atomis Democritis) impossibiles essent. fo.61.c
Auctio duplex, quantitatiua & uitalis. fo.46.e
Auctio hominis no pot pcedere nisi ad annu. fo.101.e
Auer. posuit vnu intellectu materiale numero forma specificam & postremam omnium hominu. fo.30.h
Auicena i philosophia vir fuit maximæ autoritatis. f.21.c
Argumentatio, est in loco permanenter. fo.32.g
Augumentationis diferentia ab alijs motibus. fo.32.g
Augumentationis ab extensione discrimem secundum Philo. fo.32.K
Augumenti a matu sphærico diferentia. fo.23.m
Augmentationis & imminuationis materia est magnitudo. fo.32.n
Augumentabile antequam augeatur, est potetia corpus secundum quid. fo.35.o
Auget id solu cui sit addito, et no ipsum additu. fo.37.h
Augumentatio & alteratio sunt similes in duobus, & dis similes in vno. fo.38.c
Augeri aliquid est dupliciter, vel per iuxta positione quantitatiuam, vel additionem, quæ pulsione prioris sit corporis. fo.41.n

De Litera B.

Bonu & optimu omnino despexit Empedocles. fo.90.q

De Litera. C.

Calidum cur sit perfectius frigido. f.22.d
Calidu no est forma ignis vt Alexa. est opinatus. f.54.g
Caliditas realis p intentionu reflexione auget. fo.26.c
Calidum est quod congregat homogenea. fo.72.p
Calidu vnde q congreget & disgreget, uide. fo.72.l
Caliditas vt calidilas pot in infinitum intendi. fo.79.K
Caro augetur. caro semper pro eius forma substatiali figuraque intelligitur secundum Philoponum. fo.41.h
Causæ quatuor, agens, finis, forma, & ma. fo.54.d
Causa effectiua, per excellentia & proprijssime semper ab Arist. principiu vnde motus nuncupatur. fo.22.o
Causa finalis factiua non dicitur secundum Philopo. nisi abusiue & metaphorice. fo.54.e
Causæ quibus veteres circa res rerumq; passiones errauere, quatuor extiterunt, & quæ. fo.9.b
Causa tertia in generabilibus necessaria est pro gnatione, in sempiternis vero pro pmanentia et esse. fo.97.o
Causæ q sut gnationis, sunt similiter et corruptio. f.103.d
Causæ æternitatis reru, quæ nam sint scdm Auicen. & Egidium. fo.103.d. Et quæ scdm Auer. ibid. fo.103.e
Causæ permanentiæ & longeuitatis secundu Iuniores, quæ nam sint. fo.103.g
Causæ perpetuitatis vitæ hominis, scdm catholicos physicos medicos & Astrologos, quænam sint. 103.K
Cœlu pot moueri scdm omnem parte motus, sed no potest esse motum scdm oem partem motus. fo.14.n
Cœlum non est durum. fo.74.e
Cœlum stellæq; nihil agunt in ijs inferioribus nisi calorem immediate. fo.76.i
Cœlum mediate motu dupliciter calefacit. fo.76.K
Certius de elementis tractatu est scdo. tertio. & quarto cœli, q in secundo huius, & quare fo.71.b
Circulus non fit in eade sillogismi specie. fo.52.i
Cognitio rei duplex, per demonstratione, hoc est complexa, & per definitionem hoc est simplex. fo.1.q
Cometæ & vapores sunt vel imperfecta elementa, vel mista imperfecta. fo.94.n
Coe generatione tam simplr q secundu quid oibus prædicamentis est. q trasmutatio ad nobiliorem terminu per excellentiam generatio dicitur, ad ignobiliore autem prioris formæ corruptio. fo.24.f
Complexio quadrifariam secundum medicos, innata scilicet influxa, ex his composita, & totalis. fo.96.l
Complexio est instrumentu animæ adæquatu. fo.64.c
Coplexio nihil aliud est, nisi qualitas simplex, in media te a primis qualitatibus orta. fo.97.h
Complexio est forma membri, medice considerando membrorum. fo.31.k
Copositum no augetur, existeter, nec subsisteter. fo.47.i
Compositum denominari a materia pot intelligi aut secundum ornatum aut secundum necessitatem. Philo. auto. fo.70.l
Compositio duplex integralis quantitatiuaque & essentialis fo.16.m
Continuum est diuisibile secundum omne signum, dupliciter intelligitur, vel in potentia, vel in actu. fo.14.h
Continuum est diuisibile secundum quodcunq; signu. ly quodcunque signum potest capi composite & diuise secundum Auer. fo.15.c
Contraria prima vt accidentia sunt & interminata, sunt in materia, vt vero terminata in compositis. fo.71.f
Contrarium non potest misceri nisi alterum contrariu corrumpatur. fo.47.i
Contraria prima, princípij nomen vt interminata sunt sibi vendicant. fo.71.i
Contraria prima, in tactu sunt corporu principia. f.71.q
Contrariorum, quædam sunt contraria scdm famositatem quædam secundum rei veritatem. fo.97.a
Correptio in sensibus non cadit, nisi in sensibilibus per accidens, in duobus casibus. fo.9.n
Corpus fieri ex no corpore pot dupliciter intelligi. f.12.d
Corpora atoma non sunt principia generationis & corruptionis simpliciter, & quare. fo.14.e
Corpus sensibile non potest diuidi secundum omne signum, hoc est secundum infinitas partes ne darentur actu infinita. fo.14.f
Corpus quare non componatur ex punctis. fo.14.n
Corpus continuum posse crescere in infinitum, nec per se nec per accidens concedi debet a philosopho nali, quamuis mathematicus id concedere possit. fo.15.c
Corporis forma, symbola a græcis dicta est, hoc est comuni forma. fo.29.a
Corpus est in loco ratione trinæ dimensionis tm. fo.32.l
Corpus ut corpus non est gnabile, sed animal vt aial vtique secundum Philopo. vide rationem. fo.43.d
Corpora ideo sunt in loco quia spatium habent, non quia passionibus affecta, teste Philop. fo.49.f
Corpus non potest corpus tangere quin ab eo tangatur non eadem tamen tactus specie. fo.51.n
Corpus physicu sui natura diuisibile est in minima, non tn oportet vt in mistura semper diuidatur. fo.65.K
Corpus apeiron materia apud antiquos dicebat. fo.70.c
Corpora indiuidua, & coposita costruentia, apud Leucip. dissimilaria sunt & diuersi voca tripliciter. f.4.h
Corpora atoma si darentur esset principia corporis naturalis vt totum integrale homo geneum est, heterogenei vero corporis principia remota secundum Ari. existunt. fo.13.i
Corruptio non est res naturalis nec natura, sed ens secudum naturam. fo.1.c
Corruptio fit per resolutionem humidi radicalis vel naturalis. fo.103.l
Corruptibilitas ex sola materia corporibus inest scdm Auicen. & Egidium. fo.103.i
Corruptibilium est scientia non quo corruptibilia sunt, sed quo incorruptibiliter a nobis intelliguntur. fo.3.c
Crasis quid sit. fo.65.i

De litera. D.

De generatione, alteratione, & augmentatione nullus antiquorum (præter Democritum.) sic est locutus, vt rudium metam omnino prætericrit. fo.9.a
De Augumeto oes antiqui populariter sunt locuti. f.9.a
De agere & pati nihil oino locuti sunt antiqui. fo.9.a
De ratione auctionis est, vt idem saluetur in vtroque ter. fo.36.l
De actione & passione duæ fuerunt antiquorum opiniones. fo.50

De reactione duo tm̃ colliguntur ex Aristo. fo.54.i
Democritus, Anaxa. & Emped. generationem ipsam cõgregationem dixerunt. fo.8.m
Democritus posuit infinita corpora indiuidua esse rerũ principia. fo.5.f
Democritici talia sibi facere principia, ꝙ motus quoscũque saluare possunt, sed Empedoclei minime. fo.59.q
Deus mundum non fecit secundum Arist. sed produxit & creauit, vt Philoponus placet. Qui neque factiuæ causæ nomine, sed producentis finalisque appellandus venit. fo.50.d
Differentia inter Alex. & Arist. de modo quo res vnaquæque augeatur, autore Auer. fo.39.d
Differẽtiam inter causam factiua & finalẽ, vide fo.54.d
Differentia inter Demo. & Pla. de modo quo fit agere & pati. fo.57.b
Differentia causæ vniuersalis a particulari. fo.109.o
Difficiliora, iucundiora sunt, teste Platone. fo.69.e
Digitus totaliter amputatus nunquam parti priori continuari potest. fo.31.K
Dimẽsiones duplices, terminatæ. f. & iterminatæ. f.29.K
Dimensiones interminatæ sunt coæternæ materiæ, & ratione illius compositis insunt. fo.29.l
Dimẽsiones terminatæ isunt cõpositis rõne formæ. f.29.l
Dimensiones sunt principia primo substantiarum, secundo accidentium secundum Auer. fo.30.a
Dimensiones vt longitudo, latitudo profunditas materiæ sunt coæternæ generantur autem & corrumpuntur secundum terminos. fo.34.d
Diminutio est ꝑexistentis ꝗtitatis minoramentũ. fo.35.l
Discrimen inter Auer. & Auicen. de forma corporeitatis vide. fo.31.b
Discrimen inter verbũ, erit & futurum est. fo.105.p
Dissimilaria augẽtur, eo ꝙ similaria, augentur. fo.38.p
Diuisio artium scd̃m Philoponẽ habetur. fo.32.b
In doctrinis tribus modis ꝓcedimus, & qbus. fo.91.e
Drusiani Monaci positio ꝙ idẽ effectus numero possit esse a diuersis materijs numero. fo.30.g
Duo lumina in medio sunt vnum in esse. fo.62.e
Duæ qualitates in eadem materia magis resistunt duabus qualitatibus, quã si illæ resistentes essent in diuersis subiectis. fo.86.k
Duo sunt de rõne auctionis, & ꝙ idem totumq; subm̃ maneat, & ꝙ aliquis sit terminus nouus. fo.39.a
Durities quæuis ob humidi defectum prouenit. fo.74.e

De litera E.

Effectus idem numero a pluralibus agentibus perse ꝓduci nequit. fo.27.l
Egidij deceptio in eo ꝙ destructo indiuiduo, materiam semper manere vt indiuidui partẽ asseruit. fo.18.h
Egidij error in eo ꝙ dixit deum agere nullo ꝑsupposito, ex nihilo tamen nihil facere. fo.181.K
Elementa pura alteratione alterari nequit. fo.67.K
Elementa in misto nec simpliciter manent, nec totaliter corrumpuntur. fo.67 h
Elementorũ formæ, in misto sunt vt dispões. fo.67.k
Elementa quum ad minima diuidantur, quid sit diuidens illa fo.68.d
Elementa fiunt ex materia, & contrarietate disponente secundum Philoponum. fo.70.o
Elementaria principia quæuis, materialis principij rationem subeunt. fo.71.i
Elementa sunt tantum quatuor. fo.77.a
Elementum quodlibet in naturali dispositione constitutum, & seorsum a misto exñs, sibi a suaipsius specie vtrasq; qualitates in summo alteram quidem prius, alteram autem posterius vendicat. fo.79.K
Elementorum nullũ est purũ in rei veritate. fo.81.g
Elementa symbolum habentia, facile inuicem transmutantur. fo.82.l
Empedoclis opinio de ipso facere & pati ꝙ fierent per meatus. fo.54.m n
Empedocles asseruit cœlestia ignea teste Philo. fo.6.d
Empedocles cur plura voluerit esse elementa. fo.89.c
Empedocles formam bonũ & optimũ oĩno despexit, mistionem vero amicitiamq; laudauit. fo.91.d
Empedocles quadrifariã gñationem astruit, euentu f. & casu, compõne, amore & letigio, atq; mistura. fo.90.n
Empedocles sex assignauit principia, quatuor quidẽ corporea, vt elementa, duo vero incorporea, litem scilicet & amorem. fo.4.g
Error Platonis primus de generatione & corruptione, fuit determinando prius quæstionem quomodo, est ante quæstionem si est. fo.9.a
Error Platonis secundus fuit, quod nõ de quis, sed de elementorum generationẽ solummõ est locutus. fo.9.a
Error Platonis tertius fuit, qm̃ de alteratione augmentationeq; quõ rebus insint nihil est locutus. fo.9.a
Error Auer. in referenda Alexandri sententia de humidi radicalis augumento. fo.42.a
Error Auer. & iuniorum symboli ex symbolo faciliorẽ asserentium generationem, quoniã in ea minora corrumpantur. fo.86.g
Ens vel corpus mobile ad formam communissimũ genus est omniumsquæ in libro de generatione & corruptione considerantur. fo.3.K
Ens vel corpus mobile ad formam nõ potest esse primũ subiectum in scientia huius libri. fo.3.l
Ens vel corpus mobile ad formam esse cõe obiectum scientiæ huius libri. fo.3.l
Ens vel corpus mobile ad formam substantialem est subiectum in hoc libro. fo.3.l
Ens vel corpus mobile ad formam est communissimũ ꝓdicatum omniũ cõsideratorum in hoc libro. fo.3.l
Esse aliquid in potentia tunc dicitur, quando secundum quid actu est, & secundum quid restat haberi. fo.28.i
Esse & melius quam non esse. fo.102.f
Esse semper est impossibile secundum idem numero, sed possibile secundum specie. fo.102.f
Ex eisdem vnumquodq; cõponitur, in q̃ resoluit. f.110.p
Ex materiæ corruptibilitate gñationis ꝑpetuitas potius conuincitur, quã ex illius incorruptibilitate. fo.28.i
Ex pluribus existentibus in actu non fit vnum, quomodo intelligatur. fo.29.l
Ex duobus elementis contrarijs quonam modo tertiũ generetur. fo.83.b
Ex duobus elementis symbolus, tertium minime generatur. fo.73.d
Ex propositione implicante conditionem sequitur quod libet. fo.95.c

De litera F.

Faciens est illud quod sibi id quod patiẽ assimilat. fo.52.n
Faciẽs in faciendo repatiẽ, physicis ꝓbatẽ expimẽti f.63.i
Faciens quoduis in faciendo repatitur, quõ, quotue seruatis conditionibus secundum Philop. verũ sit. fo.63.l
Facere est in passionem ducere, vel patiens sibi assimilare. fo.54.k
Facere & agere esse rõne actus, pati rõne materiæ resistere autẽ ratione contrarietatis, vel incompassibilitatis, vel in dispositionis, vel ineptitudinis. f.63.q
Factiua & passiua vt sit contraria duo requirunt. fo.53.f
Factiua non communicantia in materia cum passiuis in faciendo non repatiuntur. His nota per breuem resolutionem de repassione. fo.52.n
Fames est calidi siccique appetitio. fo.95.l
Farina attinet ad humiditatem, cum repletiua sit secundũ Philoponum. fo.74.a
Figura tricubita augetur secundum Philop. fo.74.i
Finito quodcunque dato, est dare maius, vel secundum rem, vel ad imaginationem. fo.95.g
Formæ substantiales elementorum gradualiter suscipiũt magis & minus. fo.26.o.27.p
Forma ideo alia intensior dicitur, quia in eodem puncto subiecti, plures gradus habet. fo.27.e
Forma corporis potest accipi vel pro forma mistionis, vel pro formam generis remoti. fo.31.d
Forma corporeitatis, cœlestibus corporibus cummunis non est, vide rationem. fo.31.e

Forma substantialis quælibet immediate recipitur in nuda essentia materiæ. fo.31.o

Forma quædā æterna vna numero, potest esse in diuersis materijs numero secundum peripateticos. fo.30.l

Forma intentionalis vna numero, potest esse in diuersis subiectis. fo.30.l

Forma corporeitatis quid sit. fo.28.d

Formæ quam plures tūc simul in eadem inducūtur materia, quum a diuersis agentibus inducuntur quorum conseruat alterius auctionem. fo.28.k

Formæ diuersæ possunt simul esse in eadē materia, cum illas materias per eandē potentiā recipit. fo.29.K

Forma secundum quid migrat de subiecto in subiectum, non tamen vt Pythag. asserebat. fo.41.c

Forma augēt. ly forma nō pro forma vt forma sumēda est, scdm pro forma vt quanta teste Philip. fo.41.h

Forma aliqua dupliciter diuisibilis dici potest. f.42.e

Forma est triplex, quædam informans, indiuisibilis & independens: Quædam informans, indiuisibilia et dependens: Quædam informans, dependens, & diuisa per totum. fo.43.b

Forma est subiectum auctionis, terminus, & agens diuersimode. fo.45.e

Forma quanto esse spiritualior, tanto esse potest in plurali materia. fo.45.K

Forme elementariæ, cum sint infra gradum formarū spiritualium non possunt effici in plurali materia, sed tantum in materia in qua sunt. fo.45.l

Formam extensibilem esse, contingit dupliciter vel in se vel in alio. fo.45.m

Forme vt forma est agere tantum, vt vero in materia est pati. fo.61.e

Forma materialis sola mouet & mouetur. fo.61.h

Forma potest esse eiusdē potētiæ in rara & dēsa materia. etsi formæ eiusdē rationis id minime possint. fo.62.K

Forma subalis pfecta, nō intendit̄ nec remittit̄. fo.67.c

Forma elementariæ sunt quasi mediæ inter substantiam & accidens. fo.67.e

Formæ elementariæ intenduntur & remittuntur secundum Auer. fo.67.e

Forma misti virtualiter ē qlibet forma elemētaria. f.69.b

Forma dicit̄ natura simpliciter, sed mā hæc natura. f.90.o

Formæ elementariæ concurrunt ad misturā dispositiue, veluti qualitates ipse autore Auer. fo.96.a

Forma dupliciter vti solet, ratione scilicet mathematica prout dat esse tantum, & ratione physica vt ad potētiam refertur. fo.98.d

Flamma est fumus accensus. fo.83.a

Frigidū est ꝙ sygenea, hoc est similaria cōgregat. f.72.q

GEnus & differentia obstrahunt abesse existentiæ & subsistentiæ. fo.2.g

Generatio est mutatio totius in totum nullo sensibili vt subiecto eodem manente. fo.27.c

Generatio est finis motus. fo.8.a

Generatio elementorū est successiua scdm Auer. fo.8.b

Generatio duplex, simplex & secundum quid. fo.6.i

Generatio vnius est corruptio alterius et ecōtra. Hæc ꝓpositio uera ē de rigore sermōis et de rigore phy. f.21.h

Generationes corruptionesq; tam simpliciter, quā secundum quid ideo semper durant & fiunt, quoniam corruptio vnius generatio est alterius. fo.20.l

Generari & corrumpi dupliciter, vel secundū apparentiam vel in rei veritate. fo.23.d

Generatio simpliciter eius ē cuius materia est magis hoc aliquid, speciei q; ratione possidet. fo.22.e

Genitum semper vel est a generante sibi simile in specie: vel sibi simile in virtute. fo.34.q

Gñatio subantiæ, eē cā sine q̄ nō augumētatiōis. f.47.b

Generatio forme in maiori materia: quam prius erat, est in instanti. fo.47.c

Generari & corrumpi in plus est, quam agere & pati secundum Philoponum. fo.52.f

Generatio rebus naturalibus non sine corporibus sensibilibus inest. fo.69.n

Generatio simpliciter dupliciter deberet a generatione secundum quid. fo.6.l

Gñatio elementorū duplex, symbolica et diapho. f.82.h

Generatio pria sui diuisione, in simplicem & geminam diuiditur. fo.82.m

Generatio elementorum dupliciter, ordinata scilicet, & inordinata. f.88.q

Generatio dicitur simpl'r pp tria, vel quia est rei simplicis, vel qa ad substantiā, vel qa ad ens pfectius. f.95.p

Generationis nomē multifariam vsurpatur. fo.100.l

Generatio duplex, circularis & recta. fo.102.n

Gñatio elementorū ex īuicē dr̄ simpl'r in circulo. f.102.n

Generatio hominis ex homine, est generatio in rectum non nihil circularitatis habens. fo.102.n

Generatio specierum est secundum circulum, singulariū autem secundum rectum. fo.108.K

Generatio duplex, subitus scilicet formæ prouentus, que est simplex, & composita ex preuia alteratione & ꝓuentu forme subito. fo.3.n

In generatione ex priore sequitur posterius necessitate consequentiæ, & econtra. fo.108.a

In generatione non est tardum & velox nisi ratione alterationis. fo.8.a

Graue et leue neq; actiua sunt neq; passiua. fo.72.n

Graue & leue non sunt de numero principiorum elemētorum. fo.72.o

HAec ꝓpositio. Generatio fit ex ente, est primo & demonstrari non potest. fo.18.c

Herculei generationem viam esse. ad ens sensibile asserūt, corruptionem vero ad insensibile. f.22.f

Hominis generatio naturalis est, & nō miraculosa. f.21.e

Homo idem numero potest a diuersis hominibus esse, licet idem equus non sit a diuersis equis secundum Drusianum Monacum. fo.20.g

Humiditas naturalis duplex, radicalis. f. et cibalis fo.47.i

Humidū naturale a calore resolui potest, non quidem in toto sed in parte. fo.47.l

Humidū radicale neq; maius neq; minus p verā fit auctionē, sed p solā additionem scdm Philopo. fo.47.i

Humidū est quod ꝓprio termino male terminabile est: bene autem terminabile termino alieno. fo.73.c

Humiditas aq̄ quo conueniens sit gñationi aeris. f.85.o

IDeæ non sunt causæ efficientes generationis & corruptionis vt voluit Plato. fo.98.m

Idem specie pati potest ab eodem specie. fo.60.g

Idem numero noua generatione reuertitur, cuius substātia mota, ingenita est & incorruptibilis. fo.108.o

Infinitum est quod non patitur secundum aliquid nec sui generis, nec suæ speciei, sed totum occupat. fo.9.g.

Ignis vt ignis vnde sit forma perfectior terra. fo.24.o

Ignis in propria sphæra est calidissimus, nec tantum calefaceret secundum Philoponum, & quare. fo.75.f

Impossibile est aliquid sic in nihil redigi, vt nec illius aliquid relinquatur suæ transcendentiæ, siue apud theologos, siue apud philosophos. fo.18.h

Indiuisibile per vacuum pati non potest. fo. 57.m

Influentia apud Arist. non datur. fo.76.e

Instrm̄ dupliciter vsurpat̄, ꝓ oī eo qd̄ dependent̄ agit, et pro eo qd' per se non conuenit cū effectu. fo.96.b

Instrumento quadrupliciter vtimus, primo pro causa secunda, secundo pro parte per quam totum agit, tertio pro causa actiua ad dispositionē præuiam, quarto, pro eo quod non mouet nisi motum. fo.96.c

Intensio & remissio formarum, penes quid attendatur secundum Peripateticos. fo.26.d

Intentio huius primi libri, & intentionis causæ, quæ nam sit secundum Philoponum. fo.47.o

Intētio potētie attēdit̄ penes effectū, et penes cām. f.63.d

Intentio rei sensibilis efficit in subiecto apto & intentionem qualitatis, & qualitatem realem. fo.62.b

Intētionalis qualitas pōt reflecti cōtrario realis. fo.62.c

Intellectus semper cōtingit, sed non nisi mediātibus alijs sensibus interioribus vel exterioribus. fo.9.n

Intellectio non differt a re intellecta. fo.62.i

Ista consequentia valet apud Aristo. naturale bellū erit: ergo necessario aliquando hæc est vera nauale bellū est. fo.105.a
Ista consequentia non valet: Nauale bellum est futurū, igitur aliquando hæc est vera: Nauale bellum est. & quare. fo.105.a
LAtio recta præcipue est in loco permutanter. fo.32.f
Leuitas ignis & aeris possunt considerari, quatenus accidentia eorum sunt, & quatenus pro forme eorum substantialibus vsurpantur. fo.80.d
Leuccipi & Democriti opinio de ipso facere pati. f.55.a
Libri inscriptio a quo sumenda sit. fo.2.p
Libri inscriptio potissimū fit aut ab aliquo essentiali, aut ab aliquo accidentali. fo.2.q
Linea non est maior cū punctis extremis composita, ꝙ sine punctis. fo.11.o
Lineæ mutuo se tangere possunt secundum Philoponū aduersus Alexandrum. fo.50.e
Locati pars quælibet an sit necessario in loco per se vel per accidens. fo.33.d
Lux cœlesti & elementaria specie non differunt. f.76.h
Lux probabiliter prius cœlo inest: ꝙ motus. fo.67.i
MAgnus regenerationis annus, quando contingat secūdum Platonicos & Astronomos, vide. fo.109.b
Magnitudo secūdum omne signum diuisibilis si in actu ponatur nullum emergit impossibile. fo.11.c
Magnitudo corporea potest diminui in infinitum, conceditur hæc a physico per accidens, a mathematico vero per se. fo.14.l
Magnitudinis diuisio in puncto fieri dicitur quia per magnitudinis diuisionem relinquitur pūctus. fo.16.g
Materia propria ratione qua materia, incorporea est & penitus in formis, præsens tamen atque in actu semper est corpus. fo.11.p
Materia non potest denudari a forma, quia quod nō est in actu essent in actu Deducitur hæc illatio quæ fuit Auer. fo.18.h
Materia apud Auer. quamuis non possit esse, pōt intelligi sine forma, & in hoc corrigendus Egidius. fo.18.i
Materia sub ratione essentiæ intelligibilis est absq; forma quamquam nunquam intelligatur nisi præ intellecta forma. fo.18.k
Materia intelligit̄ pp formā dispositiue et quietatiue, pōt tū intelligi īperfecte actu simplici absq; forma. fo.18.k
Materiam intelligi per formam est dupliciter. fo.18.k
Materia habet essentiā & existentiā aliā a forma & non propter formā secundū scotistas. Vide positionē eorū luculenter breuibus declaratam. fo.18.l
Materia non potest esse ens per se subsistens, cum nullū prædicamentorū ei actu insit. fo.19.l
Materia secundum subiectum eadem omnibus, secundū rationem altera. fo.27.e
Materia augumētationis dicitur non corpus bifariā, loco scilicet & esse. fo.33.a
Materiā separari a quantitate, & esse partē corporis sensibilis, quomodo intelligatur. fo.33.a
Materiā separari a corporibus physicis & in loco non esse trifariam contingit. fo.33.d
Materiā esse in loco est per accidens necessario. fo.33.e
Materia est duplex generationis .s. quæ altera est compositis pars, & compositionis materia dicitur & augumentationis quæ ipsum est compositum. fo.34.h
Materia eadē est alterationis & augumenti. fo.35.d
Materia carnis augeri non potest secundum Philo. f.41.g
Materia non potest dici rara seu densa, nec plus nec minus quamuis interminata. fo.46.f
Materia sola additione fit maior. fo.47.K
Materia cōmunis est vti genus. fo.53.p
Materia nūquā denudat̄ a cōtrariȷ̄s specifice tētis. fo.70.n
Materia atq; subiectum, contrariorum dicuntur, aliter tamen & aliter. fo.71.e
Materia est subiectū remotū contrariorū & subiectum proximum. fo.71.e
Materia ē subm ꝑtiale cōtrariorū, et cōpositū totale. f.71.e
Materia est primū elementariū principium, secundū formā, quæ est cōtrarietas, tertiū quatuor elemēta. f.71.f
Materia cur primū sit inter elementaria principia secundum Philoponum. fo.71.h
Materia cœli & materia elementi, qua ratione sint eiusdem generis. fo.97.n
Materia generabilium vnde habeat, vt sit potētia existēs contraria, materia vero cœlorū minime. fo.97.n
Materia analogice dicitur de generabili & cœlesti. f.98.c
Materia cœli & generabilium considerantur ratione mathematica & ratione physica. fo.98.c
Materia non est causa efficiens generationis & corruptionis vt Anaxagoras credidit. fo.99.a
Materiale principium est ex quo aliquid primo fit, & in quod vltimo dissoluitur. fo.8.k
Mathematico a loco physico abstrahunt, secundum non a mathematico. fo.49.e
Mauri volunt Deum posse ex nihilo aliquid facere, non tamen aliquid in nihilum redigere. fo.18.h
Meatus quando proportionales & commensurabiles dicantur. fo.54.q
Medici fere omnes asseuerant similares partes spē differre, vide illorum motiua. fo.29.a
Medicina differūt genere materiæ a sanitate. fo.52.m
Medium duplex, permutationes & formæ. fo.67.i
Medium dicitur vel negatione, vel participatione, quod itē bifariā vel formarum vel conditionum participatione. fo.66.o
Medium est per æquidistantiam ab extremis. fo.93.k
Medium est duplex scilicet æquale ad pondus, & æquale ad iustitiam. fo.94.e
Membra inæquali proportione augeri & nutriri tribus de causis contingit, vide illas. fo.43.i
Melius & peius non variant rationem generis teste Philoponum. fo.70.k
Mistionū, alia est tēperatio, crasis græce latine cōplexio, vt in mellicrato, alia appositio, vti panspermia græce, in qua duo miscentur semina, alia cōplicatio in materia & forma. fo.9.c
In misto vna est materia omnium formarū. fo.34.e
Mistio est alteratorum vnio. fo.62.l
Mistionis duo sunt modi. fo.64.h
Mistio est eorum quæ in materia cōicant. fo.65.c
Mistionis forma est forma specifica. fo.68.i
Mistio quomodo fiat. fo.68.K
Mistionis definitio, quonam pacto intelligenda sit secundum Philoponum. fo.68.q
Mistio est vnio qualitatū primarū, formaliter remanentiū in medio secūdū esse remissum teste Philo. fo.97.d
In misto mediante semine, seminalis calor vt agens cōcludit, fo.97.f
Mistura duplex, quantitatiua .s. & qualitatiua secundum Auer. & definitur mēbrorū vnūquodq;. fo.65.i
In misto ex vino & aqua æqualibus vtrunq; corrūpitur, & neutrum augetur, secundū Philip. fo.37.i
In mistis non sunt qualitates virtuales aliæ ab actualibus. fo.79.i
Mistū ꝓficisci ex elꝰntis, ꝑt tribus modis intelligi. fo.92.q
Mistū est ex elemētis dupliciter, vt ex materia, & vt ex termino a quo. fo.93.n
Mista naturalia fiunt circa terram tātum, quomodo intelligatur. fo.94.h
Mista perfecta in media qūq; aeris regione fiūt. fo.94.i
Miscibilia in misto tantū potentia manent. fo.65.a
Miscibilia sunt tantum quæ separari possunt. fo.65.b
Miscibilia secundū oēs cōditiones ab Aristotele assignatas sunt tantum elementa. fo.67.a
In miscibilibus abusiue sumitur auctio, vide rationem. fo.37.m
Minima naturalis per se vt corpora naturalia dantur, per accidens vt quanta non dantur. In hac doctrina gloriatur simul & lætatur doctor. fo.15.i
Modi ad sensus corrigendos cum errant circa sensibilia, enumerantur. fo.9.n

Momentaneum est non de ratione generationis, cũ elementorum generatio sit successiua, nec successiuũ de ratione motus, quia augmentatio est in non tempore secundum Auer. fo.8.a
Mobile ad formam, quo sensu vsurpati soleat. fo.3.i
Motus, tempus & id genus, non generantur secundum Auicen. fo.21.b
Motus & generatio requirunt ens in actu & ens in potentia, aliter tamen & aliter. fo.28.a
Motus & generatio, possunt considerari vt viæ & vt formæ. fo.28.l
Motus localis cur dicatur primus motuum. fo.33.i
Motus quilibet qui non est secundũ naturam, preter naturalis dicitur. fo.91.e
Motus obliquus tantum, causa est generationis & corruptionis secundum Philoponum. fo.9.i
Motus obliquus est causa proxima generationis & corruptionis earumque perpetuitatis, cuius diarius motus est causa remota. fo.100.p
Motus est ꝑpetuus ꝑp mobile in loco circulari. fo.104.n
Mouens si per propriã contactus definitionẽ moueat, in mouendo & agendo repatitur. fo.50.e
Mouens duplex, quoddã mouendo mouetur, quoddam immobile mouet, itidem de agente. fo.49.l

De litera. N.

Natura in cã est vi vnũquodqꝫ a sibi simile fiat. fo.91.h
Natura appetit melius de possibilibus. fo.102.f
Naturalis scientia tria considerat naturam ipsam, materiam scilicet & formã, habens, naturam & rem secundum naturam. fo.3.c
Necessariũ simpliciter & ex suppositione, impossibilia sunt in his quæ in recto mouentur. fo.106.p
Necessariũ simpliciter tantum in his est, quæ circulariter mouentur. fo.106.p
Necessarium cũ sempiterno conuertitur, non autem cum perpetuo apud Aristotelem. fo.107.n
Necessario generari & circulo generari idẽ sunt. fo.108.c
Necessariũ duplex simpliciter & ex suppositione. f.106.g
Necessitas ponẽdi formã corporeitatis, quanã. sit. f.30.n
Nihil multipliciter sumitur in, transcendente, in genere, in specie & in indiuiduo. fo.18.g
Nihil patitur a connaturali, nec a remoto vltra sphæram passionis. fo.60.g
Nullus ex veteribus de augmentatione locutus rudium metã transcendit. fo.9.o
Nullum corpus componitur ex punctis. fo.14.k
Nutrimentũ futurum fit vt nutriat. fo.41.g
Nutrimentũ quo pacto membro apponatur vt inde fiat auctio secundum Philop. fo.41.o
Nutrimentum, minuimentum, & augmentum subiecto idem sunt, differunt ratione. fo.42.k
Nutrimentũ est materia conuersionis nutriti. fo.95.l
In nutrimẽto sunt quatuor formæ elementorum actu ac quatuor qualitates illius materiã non denominantes, aut formaliter illi inhærentes, sed ipsam tantũ modo dispositiue afficientes. fo.95.m
Nutritio est humidi deperditi restauratio. fo.95.k
Nutritio qualiter fiat. fo.95.m

De litera. O.

Obiectum dicitur tam respectu potentiæ, quam scientiæ, & habitus. fo.3.K
Occupatio maioris loci non est motus localis. fo.47.n
Omne prius separari potest a suo posteriori, intelligitur quando illud prius est in actu, quoniam in priori secũdum potentiam falsum. est. fo.26.o
Omne quod apparet est. Illa propositio habet duplicem sensum vide eos. fo.9.o
Omnia esse vnum contingit vel principaliter aut participatiue. fo.3.h
Opinio Auerr. ꝙ repati sit possibile secundum diuersas qualitates, non est peripatetica. fo.64.a

De Litera. P.

Pars est duplex. s. dependens & independens. fo.33.d
Partes similariũ partiũ in augumento sunt duplices formales & materiales. fo.38.e
Partes formales & materiales in vino & in quolibet misto quænã sint secundũ Alexandrum. fo.44.o
Partes formales & materiales quenam sint secundum Auer. fo.38.i
Parẽtes in generatione prolis vltimam tantũ modo subministrãt dispositionẽ ad aĩam intellectiuã. fo.31.h
Parmenides & melissus negarũt generationẽ esse. fo.8.m
Parmenides & mellissus negantes motũ, actionẽ simili ter passionẽ neglexere. fo.55.d
Parmenidis & mellis si sententia de ente & vno, ex sermonũ sequela videtur quidẽ apparens, in re autẽ plusquam dementia est. fo.55.o
Parmenides & mellissus, omnia esse vnũ asserentes generationẽ esse alterationem fateri coguntur. fo.3.q
Paruum a paruo an facilius patiatur, & magnum a magno tardius. fo.66.k
Pati est in passionẽ duci, vel est assimilari faciẽti. fo.54.i
Patiens nõ est cõpositũ ex corporibus indiuiduis, quæ atoma siue adiæreta nuncupantur. fo.60.h
Passibile ab intrinseco est ratione materiæ, ab extrinseco vero ratione agentis. fo.67.h
Per quantum aliqua qualitas est actiua per tantum est resistitiua & econtra. fo.62.i
Periodus est motus cõpositus ex accessu & recessu solis secundum Philoponum. fo.101.e
Periodus secundũ speciẽ & indiuiduũ quid sit. fo.101.q
Peripatetici non cognouerunt potentiam nisi penes effectum. fo.63.i
Primum agens & primũ mouens, quibus conueniãt & quibus differant vide. fo.54.g
Prius separari potest a posteriori in quantũ prius sine reduplicatione falsa est propositio. fo.34.d
Philoponi digressio qua Platonem tuetur ꝙ triangulũ, esse indiuisibilem nunquam mathematicarum peritissimus dixerit. fo.11.a
Primitas duplex, cognitionis & executionis apud Auer. fo. 1. n.
Plato tantum elementa generari asseruit. fo.8.p
Platonis positio de generatione Democriti positione minus idonea quatuor rationibus fuit. fo.10.p
Plato voluit triangulũ indiuisibilẽ esse non in magnitudines (vt Arist. sibi imposuit) sed in figuras secundum Philoponum. fo.1.a
Plato cogiẽ ideas ponere, vt simile a simili ꝑdeat. f.51.i
Plato elementorum generationem in timæo scribens, per reductionem ad planities & indiuidua saluat eã, & quomodo. fo.57.e
Pertinacitas in opinione, non est digna philosopho. f.80.i
Pori non sunt necessarij vt membri fiat nutritio vel auctio. fo.42.q
Pori non possunt dici partes formales, neqꝫ augmentum fieri potest secundum eas. fo.47.i
Pori sunt concedendi non sicut Empedoclei dixere propter passionem scilicet vel rerum diuisionem. fo.60.n
Plures formæ in eodem puncto materiæ non se penetrantes dispositiue esse possunt, informatiue autem seu specificatiue, neqnaquam. fo.43.i
Positio quæ asserit augumentum fieri per poros non est peripatetica nec sustentabilis. fo.47.i
Possibile quodlibet potest poni in esse, quomodo intelligatur. fo.14.i
Prædicata per se dicuntur de generabilibus & corruptibilibus quatenus abstrahuntur, a materia, pœnitẽtia materie, & conditione materiæ. fo.1.q
Posterius vbi sequitur ad prius necessitate consequẽtiæ, in his conuertitur a posteriori ad prius necessitate consequentiæ. fo.106.n
Potentiæ diuersæ non possunt esse eiusdẽ formæ. fo.27.l
Potentia actiua & passiua non attenduntur penes multitudinem materiæ. fo.61.h
Potentia actiua non sequiẽ multitudinem formæ. fo.61.i
Potentia actiua attenditur penes recessum ab immo, vel accessum ad summum. fo.61.e

Potentia dici potest maior vel minor dispositiue a forma. fo.61.i
Potentia duplex ab intrinseco & ab extrinseco. fo.85.h
Potentia triplex secundū Philoponum aptitudinalis, habitualis, & intensionalis. fo.93.p
Propositioni de possibili, aliquādo correspondebit vna de inesse quandoq; vera, non tamen eiusdem quantitatis (vt Alexan. Philopo. & Philoni placuit. fo.13.n
Propositioni possibili secundum actū, correspondere debet vna de inesse eiusdem quantitatis. fo.13.o
Propositioni cuilibet de possibili, correspondet vna de inesse, habet veritatē secundū Arist. in permanentibus tantum non in successiuis. fo.14.n
Propositiones possibiles vniuersales, quandoq; ponuntur in esse in particularibus quandoq; per propositiones negatiuas, vt Philo. placet. fo.14.m
Propositiones nonnulle, dici possunt contrarie secundum materiam, quæ secundum formam sunt subcontrariæ. fo.51.l
Propositio nō dr̄ necessaria secundū esse & quare. fo.1.q
Propositio tribus modis est nota apud Auer. fo.6.m
Propositio quædā aliqñ vera est ratione generationis, quæ aliqñ est vera ratione speciei teste Auer. fo.80.l
Problema q̄ omne agens in agendo repatiatur, neutrū & pro omni parte defendi potest. fo.63.m
Proxime contraria tā factiua quā passiua ad inuicē mutantur, non secundū numerū, sed secūdū speciē. fo.53.c
Punctus nō est contiguus, & imediati pūcto. fo.14.h
Punctū omnino nullum actu est in magnitudine, preter eum quo magnitudo diuiditur actu ab alia magnitudine secundum Philoponum. fo.15.a
Punctum esse vbiq; in continuo potest esse in actu & in potentia. fo.15.b
Puncta quæ plura sunt potentia, vnum quoddā sunt in actu. fo.15.c
Punctum esse in omni parte quæ diuidi potest dupliciter intelligitur. fo.16.e

De litera. Q.

Quantitas nullam dicit perfectionem, cū non sit de principijs actiuis. fo.15.e
Qualitates primæ immediate & per se nō fundantur in materia prima. fo.29.p
Qualitas & quantitas terminatæ quid sint. fo.41.o
Qualitas quauis sensibilis & maxime uitalis multiplicat se intentionaliter per lineā sphæralē vsq; ad certū datū terminū ita vt res ipsa sit sensibilis. fo.62.b
Qualitatum constantiæ quonā modo se habeant ad elementa ipsa. fo.75.f
Quantum quod materia est auctionis, an sit potētia corpus vel actu. fo.32.o
Quæ faciunt & patiuntur sunt eiusdē materiæ, quæ materia intelligatur secundum Philop. fo.53.c
Quicunq; philosophati sunt (secreto Platone) superficietenus de omnibus sunt locuti. fo.9.a
Quodlibet generatur ex quolibet. fo.81.o
Quodlibet elementum potest generari ex quolibet elemento, Hæc propositio de rigore logico falsa est, quāuis de rigore physico sit vera. fo.86.d

De Litera. R.

Raro reperitur nomen vniuocum. fo.49.d
Raritas atq; densitas duplices sunt secundū Auer. q̄dā.s. qualitatiuæ de quarta specie, quātitatiuæ alie. fo.49.i
Rarefactio non est motus vnus, sed duo. fo.43.c
Rarefactio & auctio quomodo differunt. fo.42.a
In rarefactione sunt tres motus, qui nā sint, vide. fo.34.K
Rationes extraneæ logicæ dn̄r primo posteriorū. f.10.p
Reactio fieri potest per medium. fo.62.o
Redditū animæ ad corpus Arist. negauit. testibus Alexādro & Philop. fo.109.g
Resurectio nō erit scd̄m idē numero apud Philop. f.109.f
Res naturalis bifariā dicitur, interdū secundū materiam, interdū secundū formā aliqñ secundū vtrunq;. fo.38.q
Res quum longe plures sint quam nomina, hinc suborta est equiuocatio. fo.49.d
Res intellecta secundum Aristo. & Auer. est æterna perfectio intellectus. fo.61.f
Res triplex habet esse, in effectu, in suis causis, & apud intellectum. fo.2.d
Res quælibet his aluntur, ex quibus sunt. fo.94.q

De Litera. S.

Sēsibile quocūq; sensu est sensibile sensu tactus. fo.80.o
Sensus tunc eget correptione, quādo non omnes sensus eiusdem rationis concordant. fo.9.n
Sensus secundo tunc eget corruptione, quando insensibilibus propter accidens non concordant omnes sensus eiusdem rationis. fo.9.n
Sensus errare potest dupliciter vel quantū ad immutatione, vel quātū ad rē immutātē secūdū Egidiū. fo.9.h
Sēper fieri bifariā contingit, secundū vnā & continuum generationē, & secundum reiterationem. fo.107.d
Separari est dupliciter, aut secundum esse aut secundum intellectum. fo.18.m
Si idē generaret seipsum, contradictoria q̄ esset & non esset verificarentur de illo. fo.9.h
Si puncta mutuo se tangerent, tangibilium esset penetratio & non continuatio. fo.12.k
Siccum est quod proprio termino bene terminabile est, male autem terminabile termino alieno. fo.14.e
Scibile & vt intellectus obiectum duplex habet esse, materiale videlicet & formale. fo.11.h
Simbolum quid sit. fo. 82.b
Similia et eadē penitus, inuicē nō agūt & patiunt̄. f.51.m
Simile ab omnino dissimile non patitur. fo.52.c
Simile in simile agere non potest, seruata potentia paritate vndecunq; sit illa, quamuis non seruata potentiæ similitudine in quouis agere possit. fo.61.q
Simpliciter ens dupliciter sumitur, vel simpliciter pro perfectissimo et primo inter.x.prædicamenta, vel simpliciter pro communi & transcendente, ac omnibus. x.prædicamentis commune. fo.18.m
Simpliciter generari & corrūpi, a non simpliciter generari & corrūpi ideo differunt, quia hoc est penes simpliciter ens & hoc aliquid, illud circa ens scd̄m qd. fo.22.a
Signum aliquādo accipitur pro parte ad sensum demonstrabili, aliquando pro puncto. fo.16.i
Sitis est frigidi & humidi appetitio. fo.95.k
Sophismata hæc, materia potest stare sine forma, igitur aliquādo stabit, corpus potest stare sine loco, ergo aliquando stabit, omnis homo est corruptibilis, ergo aliquando omnis homo erit corruptus, quomodo dissoluantur secundum Philo. fo.14.p
Solus ignis inter elementa nutritur, quo pacto intelligi debeat. fo.95
Sphærus Deus apud Empedo. quid sit. fo.90.q
Sursum & deorsum, sunt primæ loci differentiæ, & quare. fo.49.l
Substātia nō existēte, nullū aliorū p̄dicamētorū erit. f.18 b
Substantia quælibet separari potest ab accidente inquātum substantia cū reduplicatione, propositio est vera, absolute vero prolata falsa. fo.34.d
Substantia substantiæ contrariatur secundum Philop. & Alexan. id que in simplicibus substantijs intelligendū adstruunt. fo.94.p
Species viuentium vnaquæque, certū suæ durationis tēpus limitat, vltra quod nullum eius singulare progredi p̄ōt, quāquā citra illud corrūpi possit. fo.102.b
Subiectum generationis, vt prima materia, nec per se nec per accidens est sensibile. fo.28.c
Subiectū receptionis primarum qualitatum, est prima materia, subiectū autem denominationis est compositum ex materia & forma secundū recentiores. fo.27.f
Subiectum augumenti est duplex, totale, scilicet adequatunq;, ac partiale. fo.39.p
Subiecta partialia auctionis, sunt partes formales & nō materiales. fo.39.e
Subiectum augumenti non est quantum abstractum a materia philosophica nec forma ipsa, sed cōpositū habens formam quantam. fo.42.q

Subiectum secundum græcos semper est id, quod prædicato subijcitur. fo.1.c
Subiectũ & intentio siue materia in aliqua scientia, idem sunt. fo.1.e
Subiectum venerationis elementorum, non est corpus in actu. fo.83.K
Subiectum prædicatumq; duplicia, problematica, & simpliciter secundum Philoponum. fo.3.i
Subiectum dicitur vel quia aliud sibi inest, vel quia aliud de ipso dicitur. fo.3.i
Tactus est nomen analogum. fo.49.d
Tactus proprie est corporum. fo.49.h
Tactus duplex mathematicus & physicus. fo.49.l
Tactus est tripliciter, proprie, magis proprie, et proprijssime. fo.50.k
Tactum quodcunq; vt in pluribus tangit, vt in paucioribus tactũ non tangit, vt in omnibus tactũ tangit, in quibus genus materiæ commune est. fo.51.a
Tactus trifariã dicitur, pure mathematice, pure physice & horum medius. fo.51.b
Tactus secundũ oẽs conditiones est inter mutuo actiua & passiua. Vera est propositio quando inter agẽs ac patiẽs est contrarietas secũdũ ambas qualitates. f.62.m
Tangere est habere vltima simul. fo.49.i
Tangere tria habet significata secũdũ Philoponũ. f.50.l
Tangentia se mutuo solũ proprie agũt & patiunt. f.49.f
Tangentia se mutuo secundũ aliquã partẽ tangunt, & secundum aliquam non. fo.12.i
Tempus & instans non sunt formaliter extra animam, sed tantũ materialiter secundũ Auer. fo.8.a
Tempus gñonis æquale est tẽpori corrupitonis. f.100.q
In terminis conuertibilibus, argui potest constructiue & destructiue. fo.65.k
Tempus dupliciter accipitur pro mensura siue quantitate simpliciter prout est fato nexuque causarum affectum. fo.31.p
Tribus seruatis, bona scilicet organi dispositione, bona medij aptitudine, bonaq; obiecti proportione, nullus sensus errare potest quantũ ad rem immutantẽ secundum Egidium. fo.84.b
Tria sunt principia rerum generabilium & sempiternorum. fo.97.m
Trianguli ratio indiuisibilis est, sicut domus rõ. fo.11.c
Trina dimensio est coæterna materiæ secundũ Philoponum & conuenit cum Auer. fo.43.d
Tota homogenea ex similaribus constant. fo.13.i
Transmutabile quoduis in aliud potest ex illo transmutari. fo.84.e
Transmutationes trifariã deberent, vel penes terminos ad quos, vel penes transmutandi modos, aut penes subiecta. fo.31.p
Transmutationis cuiuslibet & materia est vna, quomodo intelligendum sit. fo.6.h
Triplex entium genus mundo debebatur, vt esset perfectus. & quæ. fo.102.k
Visio non est actio penitus intentionalis, sed realis perfectiua. fo.61.f
Visus & visibile priora sunt tactu & tactili. fo.72.b
Visus specie differentes ratione subiecti, conueniunt specie ratione obiecti. fo.75.e
Visibile vt visibile simpliciter est prius tangibili dignitate & vniuersitate. fo.72.h
Virtus occulta siue manifesta non est in mistis secundũ peripateticos. fo.76.n
Vita humana contigit vsque ad 120. annos secundum Philo. fo.101.e
Vitarũ causa duplex est, vna ex parte materiæ mistura siue cõplexio, altera ex parte coeli, motus solis secundum Ari. fo.101.m
Viscosa non miscentur, sed tantum molem ampliorem faciunt. fo.66.k
Veteres præter materiã non possunt nisi accidẽtia. fo.8.k
Vna ex forma totalis omnium membrorum apud philosophos, plures attamen qualitates. fo.31.l
Vnum numero positiuũ, ab vno numero priuatiuo differt, quia hoc cõe esse nequit, illud vero potest. fo.84.i
Vni vnũ tantũ est contrariũ primo & per se. fo.95
Vnũ secundũ numerũ non ideo fit, quia ex eisdẽ fit, sed ideo quia idẽ permanet prius & posterius. fo.109.e
Vulgata propositio, q; magnitudinis diuisio fiat in puncto, non est cõmiter intelligenda. fo.15.p

Vtrum.

Vtrũ generatio sit, & quomodo sit. mouetur ab Aristo. in tex. fo.8.m
Vtrũ generatio possit simpliciter competere cui nõ cõpetit motus simpliciter. fo.9.f
Vtrum si omnia factiua & passiua sint contraria eiusdẽ materiæ, omnia contraria eiusdẽ materiæ sint inuicem factiua & passiua. fo.53.d
Vtrum omnia passiua & factiua sint contraria. fo.53.d
Vtrũ omnia contraria factiua & passiua proxime mutentur ad inuicem. fo.53.d
Vtrũ Democritus & Leucippus posuerint vacuũ innatum vel separatum. fo.56.h
Vtrũ ex mistis possit mistũ effici. fo.68.n
Vtrum mistio sit naturalis. fo.68.o
Vtrũ dato igne alteratiuis & motiuis, moueretur precise ad concauum. fo.81.h
Vtrũ datis infinitis elementis, elementũ fieri possit ex elemento generatione salutẽ inordinata. fo.88.q
Vtrũ vnus pugillus aquæ sit æqualis secundũ quantitate decẽ pugillis aeris. fo.90.e
Vtrum calidũ sit principale agens calefactionis an instrumentale. fo.96.b
Vtrũ aliqua causa possit prior aliquo effectu, cuius ipsa non sit causa quatenus talis. fo.96.b
Vtrũ partes elementi non tangentes elementũ sibi vicinum, aliquando corrumpatur. fo.103.a
Vtrũ omne q; generatur necessario generetur. in textu. fo.106.f
Vtrũ omnia similiter iterentur vel ne. fo.108.m
Vtrũ in quibuscũq; est necessariũ ex suppositione in his etiã simpliciter necessariũ consideretur. fo.106.h
Vtrũ duæ sub contrariæ, sint. simul veræ. fo.3.m

An.

An consequentia Arist. vera sit. Elementa possunt transmutari inuicẽ in chaos, igitur vnũ ex altero effici potest extra chaos. fo.8.c
An generatio sit congregatio sic vt dixit Emp. fo.10.c
An graue & leue agant fo.72.l
An humidi et sicci definitiones sint recte assignate. f.73.d
An sit elementum ignis. fo.75.b
An detur corpus æquale ad pondus, salutẽ in qualitatibus motiuis. fo.96.o
An si daretur corpus æquale ad pondus, competeret sibi aliqua operatio naturalis. fo.96.o

Quomodo.

Qũo aliquo adueniente fiat auctio secũdũ Philo. fo.41.l
Quomodo humidũ nutrimentale fiat vnũ cũ humido priori p mẽbra disseminato secũdũ Philoponũ. f.42.b
Quomodo anima indiuisibilis & quælibet eius pars augeatur secundum Philoponum. fo.42.c
Quomodo calidũ sit effectus primi calidi. fo.76.a
Quomodo differant ignis in sua propria sphæra et ignis hic noster. fo.75.d
Quomodo vnum elementum potest exuperari & exuperare alterum. fo.85.p
Quomodo elementa remaneant in misto. fo.93.c

Propter quid.

Propter qd nihil seipsum generet, sed vtiq; saluat. fo.8.h
Propter quid nihil alteret vel augmentet se, quãuis in loco se moueat. fo.8.h
Propter quid per accidens aliquid corrumpit se, non autẽ se generat per se vel per accidens. fo.8.h

Cur.

Cur stannum æri male misceatur. fo.65.c
Cur ptractatio de elemẽtis facta in scdo, tertio, & quarto coeli est certior ea, quæ hoc in libro tangit. fo.76.a

Cur elementa ab Aristoteles prima dicantur corpora, quum & cœlestia priora sint. fo.71.a
Cur rarum & densum tangibiles qualitates Arist. præter miserit. fo.7.c
Cur subiecti specierũq; illius principia in sciẽtia probauerit posśint secundum Auerroem. fo.1.p
Cur aeris calor non sentitur secundum Auer. fo.75.o
Cur ignis agẽs in aquã nõ corrũpit eã secundum ambas qualitates, ex quo est illi penitus cõtrarius. fo.85.p
Cur solis elongatio corruptionẽ, eiusdẽq; accesśio generationem faciat. fo.100.g
Cur in elemẽtis generatio circularis esse posśit in animalibus vero & plantis sigillatim nequit. fo.103.k

Quare

Quare cum animal semper nutriatur vsque in finẽ vitæ non semper itidem augeatur. fo.43.g
Quare nõ omne patitur ab omni, neque omne faciat in omne secundum Philoponum. fo.53.c
Quare posśit se mouere aliquid in loco per se, & nihil alterare vel augere se per se. fo.55.g
Quare ignis in propria sphæra non lucet cum extra luceat. fo.75.d

Quæstiones primi libri.

Vtrũ generatio, & corruptio generabile & corruptibile augmẽtatio & alteratio sint subiectũ in libro de generatione & corruptione. fo.1.a
Vtrum de corruptibilibus posśit haberi sciẽtia. fo.2.q
Vtrum corruptio sit res naturalis. fo.3.a
Vtrũ re corrupta sciẽtia illius remanere posśit. fo.3.b
Vtrũ in positione Democriti hæc posśit stare, ꝙ corpora q̃ sunt rerũ principia sint ĩdiuidua et figurata. fo.5.b
Vtrũ aliquid posśit simpliciter generari & corrũpi. fo.6.i
Vtrũ generatio sit in instanti vel in tempore. fo.7.p
Vtrum si generatio est imposśibilis, alteratio quoq; imposśibilis sit. fo.8.d
Vtrum generatio simpliciter posśit competere. cui nõ cõpetit motus simpliciter. fo.9.f
Vtrum omne ꝙ apparet sit. fo.9.h
Vtrum color habeat esse fixum & reale, fo.15.n
Vtrum quantum fiat ex non quanto. fo.12.d
Vtrum si darentur Democritica corpora, illa essent principia. fo.12.n
Vtrum si darẽtur democritica corpora, essent principia corporum. fo.13.a
Vtrũ continuũ (vt linea) cõponatur ex pũctis. fo.13.b
Vtrum corpus quantum & continuum sit diuisibile in infinitum. fo.15.c
Vtrũ corpus sit diuisibile supra omne signum, vel secundum quodcunq; signum. fo.15.d
Vtrum generetur aliquid simpliciter & corrũpatur, vel non, sed solum secundum accidentia. fo.17.h
Vtrũ aliquid ex nõ ente simpliciter posśit generari. f.18.c
Vtrũ agẽs posśit redigere aliquid in nihil. fo.18.f
Vtrũ materia posśit esse absque forma. fo.18.m
Vtrum aliquod agens naturale posśit ex nihilo aliquam formã generare vel producere. fo.19.c
Vtrum corruptio vnius sit generatio alterius, & econtra. fo.20.l
Vtrum substantia suscipiat magis & minus. fo.23.i
Vtrũ magis & minus posśit esse in accidentibus, fo.23.l
Vtrũ principiũ perpetuæ generationis sit materia, fo.23.o
Vtrũ omne ꝙ generatur, ex ente in potẽtia fiat. fo.25.p
Vtrũ in gñone simpliciter dicta, fiat ex parte formarum substãtialiũ resolutio vsq; ad materiã primã. fo.27.d
Vtrum detur forma corporeitatis eadẽ numero in generato & corrupto. fo.28.b
Vtrum dentur plures formæ partiales similarium, fo.28.c
Vtrum aliquid accidens vnum numero maneat in genito & corrupto. fo.29.e
Vtrum idem effectus numero, posśit a quolibet plurium agentium generari. fo.31.m
Vtrum vna forma numero posśit in diuersis materijs numero totalibus inesse. fo.30.h
Vtrũ in quolibet plurium instantium, idem numero generabile datum posśit generari: fo.31.o
Vtrum forma corporeitatis diferentiat secundũ rem ab anima intellectiua. fo.31.d
Vtrum materia posśit secundum esse separari a magnitudinibus. fo.34.c
Vtrũ in eodẽ sint plures materiæ coextensæ. fo.34.d
Vtrum materia ex qua corpus augetur, sit potentia corpus. fo.35.o
Vtrũ id quod augetur sit potentia magnitudo. fo.35.p
Vtrũ id augeatur, cui fit additio, vel id qđ addiť. fo.37.f
Vtrũ cibus aliquãdo alteret illud in quo est virtus auctiua, aut solũ & semper altereť ab illa virtute. fo.38.g
Vtrũ in augmento forma substantialis prior sit terminus, vel quæ de nouo generatur. fo.42.c
Vtrũ materia carnis augeať. Est quæsitũ Philop. fo.41.g
Vtrũ materia in qua forma augetur, tẽporis interuallo, tandẽ tota sit resoluta permanente adhuc ipsa forma in materia, est quæsitum Philopo. fo.41.K
Vtrum auctio sit generatio. fo.47.d
Vtrũ cuilibet ꝙ augeť, qualibet ꝑs aucti sit aucto. f.47.e
Vtrũ in auctione maneat idẽ totũ ante & post. fo.47.f
Vtrũ auctio fiat secũdũ partes formales tantũ. fo.47.h
Vtrũ calor naturalis agat in humidũ naturale resoluẽdo ipsum cõtinuo vsq; ad finẽ vitæ naturalis. fo.47.m
Vtrum auctio sit motus continuus. fo.47.c
Vtrum rarefactio sit augmentatio. fo.46.e
Vtrum omne agens agat per contactum. fo.50.e
Vtrum agens naturale fortius & citius agat in partem propinquam, quam in remotam. fo.50.m
Vtrum quælibet significatio tactus dicať tactus principaliter dictus. fo.50.n
Vtrum aliquod corpus posśit tangere aliud corpus & non tangi ab illo. fo.50.o
Vtrum in corporeum posśit tangere corporeum & non tangi. fo.50.o
Vtrum omne faciens in faciendo repatiatur, & omne ꝙ patitur in patiendo reagat. fo.53.g
Vtrum in corpore sint pori determinati. Quæsitum est Phil. fo.60.n
Vtrum idem posśit agere in seipsum. fo.61.c
Vtrum simile posśit agere in sibi simile. fo.63.c
Vtrũ caliditas realis posśit se augere per antiperistasim, hoc est, per asśistentiam contrarij. fo.63.i
Vtrũ virtus vnita sit fortior seipsa dispersa. fo.63.c
Vtrum duo lumina e diuersis luminosis effluxa, in medium faciãt vnum intensius. fo.62.e
Vtrum omne agens in agendo repatiatur. Est quæstio de reactione vtillima. fo.63.K
Vtrum omnes qualitates primæ sint æqualiter, actiuæ, & æqualiter resistitiuæ. fo.62.n
Vtrum agens quod agit in passum posśit repati ab illo, si mediet aliquid. fo.62.o
Vtrum cum similibus in gradu stet similitudo potentiarum, fo.63.d
Vtrum si calidum vt.8. agat in frigidum vt vnum, repatiatur ab illo. fo.64.b
Vtrũ formæ elemẽtariæ posśint intẽdi & remitti. fo.68.q
Vtrum elementa remaneãt formaliter in misto. fo.67.n
Vtrum mistio sit posśibilis. fo.68.c

Quæstiones secundi libri.

Vtrũ materia sit separabilis ab omni cõtrarietate. fo.71.n
Vtrũ materia sit subiectum contrariorum. fo.71.e
Vtrũ primæ qualitates sint tantum quatuor. fo.75.q
Vtrũ quatuor qualitatũ duæ actiuæ sint, vt calidũ et frigidum & duæ pasśiuæ, humidũ & siccum. fo.75.q
Vtrũ mistũ dissimilare posśit esse perpetuum. fo.76.d
Vtrum aliæ qualitates præter tangibiles posśint elementis inesse. fo.76.o
Vtrum sit in rerum natura elementum, aliquid purum, seorsum a quocunq; alio. fo.78.d
Vtrum tantum quatuor sint elementa. fo.74.p
Vtrum caliditas ignis & caliditas aeris sint eiusdẽ speciei specialisśimæ. fo.75.f
Vtrum elementis sint ponẽde qualitates virtuales distin

ctæ ab actualibus. fo.70.g
Vtrum elementum quodlibet limitet sibi ambas primas qualitates in summo. fo.75.l
Vtrũ leuitas aeris & ignis sint eiusdẽ speciei. fo.80.c
Vtrum caliditas posit in infinitum intendi in quantum caliditas. fo.80.i
Vtrum elementi puritas, penes illius simplicitatem suscipiatur. fo.80.i
Vtrũ caliditas vt caliditas posit ĩ infinitũ remitti. fo.80.i
Vtrum quodlibet elemẽtum posit immediate in quodlibet transmutari. fo.85.d
Vtrũ in habentibus symbolũ facilior sit trãsitus. fo.85.c
Vtrũ ex duobus elementis dissymbolis tertium contingat generari. fo.85.m
Vtrum elementum contrarium per duas qualitates altẽri elemento contrario, per duas magis resistat, q̃ contrariũ per vnam. fo.86.i
Vtrum vno elemento posito vltra quatuor, vna ponatur contrarietas. fo.88.e
Vtrum in infinita essent elementa, infinitæ essent qualitates & contrarietates. fo.95.c
Vtrum si infinitæ essent contrarietates aliquid generaretur. fo.95.c
Vtrum si infinitæ essent qualitates, vnum tantum esset elementum. fo.95.i
Vtrum omnia nutriatur ex omnibus elementis. fo.95.k
Vtrũ inter elementa solus ignis nutriatur. fo.97.f
Vtrum qualitates primæ, ipsæque substantiales formæ, elementariæ sint per se & principales causæ effectiuæ mistionis. fo.97.f
Vtrũ sit posibile naturaliter dari mistum, vel contemperamentum æquale ad pondus. fo.97.g
Vtrum præter complexionem in misto sint aliæ qualitates elementariæ. fo.97.n
Vtrum ab aliquo agente non variato nec transmutato posint immediate progredi plura & diuersa. fo.100.a
Vtrum generatio & corruptio sint perpetuæ. fo.103.c
Vtrũ solũ contrariũ sit causa corruptionis. fo.103.g
Vtrũ vita humana posit perpetuari vel p̃lõgari. f.103.n
Vtrum cuiuslibet substantiæ corruptiuæ sit determinatus periodus suæ durationis ad maximum scilicet & minimum. fo.104.a

FINIS.

AVGVSTINI NIPHI Suessani philosophi acutissimi,

QVESTIO SVBTILISSIMA DE SVBIECTO LIBRORVM ARISTOTELES DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE.

A E

Prima. q. de subto.

NTEQVAM igitur ad textus commentationem descendam. In generali quæri solet. primo de subiecto huius sciẽ, vel huius ptis naturalis philosophie. Et videt̃ ꝙ gñatio & corruptio gñabile & corruptibile, augmentatioq; atq; alteratio nõ sint subiectũ huius partis philosophie, vt Aristoteles dicere videtur. Primo, quia subiectum debet esse vnũ. 4. metaph.. tex. com primi. & primo posteriorũ hæc non sunt vnum. igitur non sunt subiectum. Secundo nulla scientia probat suum subiectum esse. 1. physico. cõm. vltimo. &. 12. metap. commen 5 & alibi. Sed Arist. probat contra antiquos generationem esse. igitur non est subiectũ. Tertio, quod alteri accidit non est subiectũ, subiectum enim est quod aliis subijcitur: vt in prædicamentis dicitur. generatio alteri accidit, vtpote enti mobili vel corpori mobili ad formam igitur non est subiectum.

B C

In cõtrariũ est Alex. & Philopo. 2. poste. vbi volũt id esse sciæ subiectũ, a quo liber īscribit̃. Sed hic liber a gñatione inscribitur. igitur & generatio erit hic subiectum.

Pō cõis oium lati norum.

Circa hanc quæstionem, positio communis fere oĩum est subiectũ præsentis libri esse vel ens mobile ad formã, vt placet magis expositori primo. vel corpus mobile ad formã: vt placet nouo expositori, & Alberto. Horũ argumentum potissimum est, quia quẽadmodum pars sub toto cõtinet̃, sic subiectũ partis sub subiecto totius, sed subiectum totius sciæ naturalis est vel ens mobile vel corpus mobile igitur erit huius partis subiectũ id quod continet̃ sub illo, tale est ens mobile ad formam, vel corpus mobile ad formam. Sed quærent iuniores quid per corpus mobile ad formam intelligatur. Quibus dicitur, quod corporum mobilium quoddam dicitur mobile ab vbi, vel locum de quo in libro cœli agitur. Ibi enim de cœlo & elementis pertractatur, vt mobilia tm̃ sunt, & nullo modo generabilia. de cœlo quidẽ vt circulo fertur. de cæteris vero, vt vel a medio, vel in mediũ mouentur. Aliud dicitur corpus mobile ad formã, de quo agitur hic. nã de corpore agitur mobili vt generatur, cuius terminus est substantia vel alteratur, cuius terminus est qualitas, vel vt augmentatur cuius terminus est quantitas. modo constat terminos hosce esse formas. Sed cõtra, qm̃ vbi est forma, vt tradit auctor sex principiorũ. Est. n. forma cõis oĩb⁹ sex principiis, de quibus agitur ibi. quorũ vnum est vbi. Dicũt ꝙ per formã expositores volũt intelligere substãtiã. Modo generatio & corruptio sunt ad substantiã per se & principaliter, vt alteratio & augumentatio dispositiue. igit̃ per formã bñ intelligũt substãtiã. Solus aũt motus localis esse põt & nõ ad substantiã. 13. meta. cõ. 41. Vel aliter dicũt ꝙ ꝑ formã expositores volũt intrinsecã & formã. At vbi non est intrinsecũ, sed extrinsecus adueniens & potius in locãte, quã in mobili ipso. hæc sunt quæ iuniores sentiũt de subiecto huius libri, et quæ adijciũt ꝑ illius declaratione.

Qō qd est ɔꝑ mobi le ad formam.

D

Sed (pace horum dixerim) hæc sunt aliena a ꝑipateticorum mẽte primo peccãt in verbo subiecti, quia semꝑ græci subiectum id esse dicunt, quod prędicato subicit̃, vt Simplicius in prædicamẽtis ait: & Themistius in. 1. posterio. modo ens vel corpus mobile ad formã non subicit̃ huic philosophiæ naturalis parti nã hæc falsa est, corpus mobile ad formã est scia de generatione: hãc etiam & doctissimus Boethus asserit in prædicamẽtis. textu. quãdo alterũ de altero prædicatur vbi quid subiectũ sit, quidue prædicatum, & de subiecto tali modo minime loquitur. Secundo peccant in re, qm̃ intentio & subiectum siue magis latine, & materia idẽ. vt Ammonius in primo de Interpretatione. Sed intentio huius libri est de generatione, vt dicit Auerro. in principio cõmenti. igit̃ gñatio est subiectũ vel materia. Amplius per subiectũ siue materiã liber differt a libro Secãtur. n. sciæ vti res de quibus sunt, tertio de aĩa. Sed liber iste differt a cæteris, qa hic de gñatione est, at liber de cœlo est de cœlo, vt dicit Simplicius in lib. cœli. igitur generatio est materia. Et licet in re hac demõstrationes spectari non debeant sed satis sint cõiecturæ, tamẽ sectãdo modũ tradẽdi græcorum, vt Alexãdri, Simplicii, Philoponi, necnon Themistii, ac Boethi dico, ꝙ loquẽdo de subiecto, quod prædicato subest, vt dicit Boetius vel per se, vt Socrates homini, & hõ animali, vel ꝑ accñs essentiale, vt hõ risibili, & equus hinnibili: aut ꝑ accñs contingenter, vt homo albo, & Socrates nigro. sic tot sunt subiecta quot prædicata, at prædicata tot, quot quæsita, vt secundo poste. traditur. Vtrum vero oĩbus his detur, vnũ subiectũ cõmune, quod de oĩbus prædicet̃, dici põt ꝙ sic, siue illud sit ens, vel corpus mobile ad formam, sed nõ debet dici de subiectum libri vel sciæ, sed primũ ꝑdicatũ subiectorũ, & primum subiectũ primæ & cõmunissimæ passionis. Ex his sequitur ꝙ quæstio de subiecto libri est nulla. melius. n. de predicato cõsideratorum libri debet esse vt græce loquar vel de subiecto primi & communissimi accidentis. Si vero loquimur de intentione libri, quam nostri & latinæ materiã vocãt, dicerẽ materiã pñtis libri esse generationẽ. Hanc enim Aristo. intendit, & ab hac librum inscribit. Et per hãc etiã hic liber differt. Quare hæc vera erunt. primum prædicatũ in hoc libro est ens vel corpus mobile ad formã. Amplius materia est gñatio. hæc eadem & intentio, cum cætera huius gratia intendãtur.

Qd sũ biectum.

F

Pō ꝑpria

G

Quæ materia libri

Tunc ad argumenta facta in quæstionis principio. Ad primum argumentum concludit illa omnia nõ esse subiectum libri sed bene subiecta, de quibus colligitur prædicari vnum quoddam, quod ens mobile ad formam appellant. Ad secundum. Auerroes in primo physice auscultationis. commen. vltimo voluit subiectum non probari esse in scientia, cuius est subiectum, vt. 12. metaphy. cõmẽt. 5. immo nec species subiecti, sed ambo esse supponi debet ac principia subiecti demõstratione signi probari possunt esse. Accipit enim subiectũ pro primo prædicato omnium eorum, quę subiiciuntur quæsitis, & species subiecti sumit pro primis partibus subiecti, vt secundo de aĩa. cõmẽ. 27. at græci opinarentur ꝙ libri intentio bene põt probari esse, vt in libro Elenchorum sophisticum esse, in libro physicorum motũ esse. Verum non per habitum libri, sed fortasse altioris partis. Sed quæres cur subiecti & specierum subiecti principia põt probari esse in scia, sed subiectũ vel spẽs subiecti esse minime apud Auerroem. Dici põt, quia apud eum subiectum est primo notũ in scia, & id quo cætera certificantur. nihil enim est in scia quo subiectum certificari possit, species vero subiecti, quia sunt omnibus modis idem cum subiecto, & subiecti existentia est vna cum spẽrum esse. at principia habẽt qd notius saltẽ quo ad nos, vt ipm subm & ptes eius: & alia multa virtute subti primi, qa igit̃ subm nõ põt notificari ꝑ aliud pri⁹ eo ī scien

H

I

Pulchra dubitatio in doctrina Auer.

I tia, quia est primũ, nec per aliud posterius, quia omne posterius certificatur per ipsum tanquam per primo notum in scientia, igitur est indemonstrabile oĩno. Principia aũt qm̃ hñt quid notius saltẽ quo ad nos, vt subiectum ipsum & cætera propter subiectum, ideo fieri potest vt demonstratione signi & ab effectu declarentur esse. Græci vero non habent pro incongruo intentionem libri demonstrari a priori & posteriori in scientia, siue per habitum eius, siue altioris partis, eo quia contingit sæpe libri materiam siue intẽtionẽ esse passionẽ, cuius esse est in esse, vt in proposito, & hæc ignorant recentiores. Ad tertiũ solutio patet. generatio enim non est subiectum, sed vel materia vel intẽtio & hæc põt esse accidẽs, vt materia quarti physicæ auscultationis ẽ tẽpus, qđ alteri accidit. Hæc de subiecto.

K

ARISTOTELIS STAGIRITAE: PERIPATETICORVM PRINCIPIS. De generatione & corruptione liber Primus,

Cum Augustini Niphi Suessani. præclarisimis cõmentariis,

E generatione autem & corruptione, natura generatorum & corruptorum quodam modo oĩum & causas diuidendum, & rationes earum determinandũ. Amplius de alteratione & augmentatione, quid utraque & utrũ existimãdũ sit eãdẽ esse naturã gñationis & alteratiõis, an semotã, ut determinatæ sunt et noĩbus.

L

E generatione uero & corruptione, de natura generatorum & corruptorũ. Similiter de omnibus, & causas, & eorum rationes diuidendum. Amplius autem de incremẽto, & alteratione, quid ambæ, & utrum asserendum eandem eße naturam alterationis & generationis, uel diuersam, quemadmodum & nominibus discrepant.

M IS acceptis generatim, cõsequens est, vt ad textus cõmentationẽ cõdescendamus. & licet expositores latini, vt Thomas, & Egidius librũ hunc satis apte exposuerint vt quasi temerariũ videaẽ me eis vel addere, vel diiudicare, tamen quia multis in locis aliter sentio, vt ex vera translatione Ari. declarare enitar, decreuimus quædã de nostro agello adiicere, quæ lectores non approbent, nec improbent effectu, vt quidã ignari agunt, quorũ nullus vnquã pfici potuit. Oẽs itaq; hac parte cõsentiunt Ari. preaccipisse dicendorũ intẽtionẽ verũ q̃ sit illa, differũt. Auer. sua in paraphrase sentire vr̃ intẽtionẽ primã ẽe de causis gñatorũ & corruptorũ. itẽq; alterabiliũ, & augmentabiliũ. Secunda intentione ponit esse dicendũ & de vniuscuiusq; horũ definitione, atq; an differunt generatio, & alteratio. Sic itaq; Auer. primã libri intentionẽ dicit esse de causis horũ. Nouus expositor Arist. tria intẽdere sentit. Primũ, quid gño & corruptio. Secundum, quæ natura generatorum & corruptorum. Tertiũ, q̃ & quot causæ & rõnes gñabiliũ & cæterorũ. Hæc. n. tria dicit esse primo intenta. Secundo aũt & quasi annexa sunt duo. Quorũ primũ est quid alteratio, quidue crementũ sint. Secundum vero ait. Sicut generatio & alteratio noĩe differũt, ita re, ita vt sint multiuoca, & diuersiuoca. Videẽ autẽ mihi q̧ id primo & præcipue intendatur, a quo est totius libri inscriptio, qñquidẽ inscriptio libri (teste Alexandro) a principaliori ac potiori fiat. Inscribitur aũt de gñatione & corruptione hic liber in græco. quare hæc tm̃ prĩo intendẽtur. Verũ q̃a accñs nõ põt cognosci, nisi cognoscaẽ subiectũ, & cã, & ea q̃ sibi videnẽ p similia, cõsequenter oportet trãsigere de natura generatorum & corruptorũ, quæ sunt subiecta gñationis & cor-

Auer. in troductio

Egidii.

N ruptionis. Itẽ q̧ & cãs similiter oĩum & rõnes, siue sint definitiones, siue descriptiões, qñ quidẽ scire sit p̃ cãs cognoscere. Insup oportet & cognoscer ea q̃ gñationi & corruptioni psimilia sunt. nã & cognitio pfecta est, & quæ p simile, & diuersum fit: pp̃ea oportet & de incremento, & alteratione asserere, vt sciamus an differant a gñone in re, vt differũt noĩe. Laborãt Egidius & cæteri quid Arist. p cãs, & qđ p rõnes sentit, & pace sua vacillãt. Nã vt Themistius. 1. posteriorũ tradit, duplex põt rei cognitio haberi. altera qđẽ demõstratione, quæ cõplexa nuncupaẽ. altera definitione, quæ simplex diciẽ. cõplectẽs itaq; Aristo. vtrasq; ait, & cãs & earũ rõnes diuidendũ. causas quidẽ dicẽs ad demonstratiuã sciam horũ. rõnes vero ad definitiones, q̃q̃ & definitio & demonstratio ambæ p causas edanẽ. verũ vt vtrasq; innueret, vsus est noĩbus differentibus. Sic igiẽ patet quid sit intẽtio prima. Verũ animad- O
uerte q̧ primitas apud Auer duplex ẽ. cognitione, & executione, vt. 7. meta. cõ. 23. primitate cognitionis Arist. primo intendit de gñatione. Et ab hac librũ inscripsit. primitate vero executionis & tractatus præintendit cãs, & sic Auer. forte bene dixit. Hæc de ĩtẽtione. Queret qs quo ad textus expõnem pp̃ qđ de alteratione & cremento ptractabit, cũ intentio sit de gñatione & corruptione. Rñdet expositor nouus, q̃a de mobili ad formã agiẽ, mõ omne qđ ad formã moueẽ, vel ad qualitatẽ moueẽ, vt qđ alteratur: aut ad quantitatẽ, vt quod augeẽ, aut ad substantiã vt qđ agiẽ. Sed melius (vt diximus) dicere oportet, q̧ videlicet, prima & principalis intentio est de gñatione. de cæteris agitur vel vt subiectum eius, vel vt causæ eius, vl̃ vt similia vel dimissimilia eidem.

Sol. propria.

Quærunt primo & principaliter. vtrũ de his corruptibilibus possit haberi scĩa. Videẽ q̧ non. de sensibilibus nõ habeẽ scĩa, quia abeũtibus a nobis non est palam, an sit vel ne. 7. meta. tex, commen. 35. Huic quæstioni respondet Egidius, q̧ de sensibilibus & corruptibilibus põt haberi scĩa, vt de eis formanẽ rõnes æternæ. Generabilia. n. & corruptibilia (vt quidã dicũt) cõsiderari possunt quo ad prædicata contingentia, vt cygnus currit, & ætiops moueẽ, & respectu prædicatorũ necessariorum atq; per se, vt cygnus est albus, & æthiops niger, aut homo est risibilis, & equus hinnibilis. Et qm̃ necessarium & p se de omni sunt, quælibet harũ est vl̃is. & tũc patet solutio Egidii, vt. n. sensibilia cõparanẽ prædicatis p se, sunt scibilia, vt vero prædicatis p accñs, nõ sunt scibilia. Sed hæc solutio nõ est intelligibilis. Nã accipio hæc corruptibilia comparata p̃dicatis p se, et quæro vel sunt singularia, vl̃ vl̃ia. Si singularia, igiẽ nõ p̃nt esse subiecta demonstrationis, qm̃ subiectũ demonstrationis est vniuersale. vt. 1. posteriorum diximus. Si vl̃ia. igiẽ nõ p̃nt cõparari p̃dicatis p accidẽs. Nõ possunt igiẽ esse singularia, quia nõ cõparabuntur prædicatis per se. neq; vniuersalia, q̃a nõ prædicatis p accñs. Amplius p̃dicatũ illud p se, qđ diciẽ de singulari, vel dicitur de singulari propter rõnem singularẽ, vl̃ pp̃ter rationẽ vniuersalẽ, nõ pp̃ rationẽ singularẽ, quia nihil inest per se singulari pp̃ rationẽ singularẽ, quod alteri cõpetat ab illo. Si propter rationem vniuersalẽ, igiẽ illa prædicata inerũt primo vniuersalibus, & per cõsequẽs scientia primo erit vniuersalium, & p accidẽs singulariũ. Potest igitur aliter dici. Vbi animaduertendũ, q̧ propositio non diciẽ necessaria ſm esse, q̃a popositio põt esse, & non esse, igitur potest non esse vera: Si enim non est. non est vera, sed põt non esse. igiẽ põt non esse vera. sed dicitur necessaria secundũ significationẽ, quia in ipsa voce vel scripto significat ad placitũ igitur põt aliter significare q̃ significat. Sicut hæc, deus est, dato q̧ deus significet plasma. Erit igitur necessaria quãtũ ad esse in re sicut ipsa significat, vt diciẽ in prædicamentis. ab eo quod res est vel non est diciẽ oratio vera vl̃ falsa. Secũdo animaduertendum q̧ triplex est abstractio, vt a materia, quali abstractione mathematica abstrahit. a p̃tia materiæ, quomodo etiã mathematicus abstrahit & physicus Et a conditione materiæ, quali abstractione physicus abstrahit. Tunc dicerem q̧ prædicata per se dicunẽ de generabilibus et corruptibilibꝰ, put abstrahunẽ a materia, & præsentia

Improbatio.

P

Q

Sol. propria.

A sentia, & conditione materiæ. nam si sunt vlia, & non singularia, & mediantibus his dicuntur de his corruptibilibus & generabilibus, quæ sunt singularia at prædicata p accidens primo dicuntur de his corruptibilibus in materia, & præsentia, & conditione materiæ concepta. & per hæc de vniuersalibus secundo. Vt enim prædicata per se prædicantur de vlibus, sic propositiones efficiuntur necessariæ, quia sic ita erunt in re necessario, vt significant. Vt vero prædicata per accidens prædicantur de corruptibilibus, efficiuntur propositiones per accidens, quia cötingit non ita esse in re, vt propositione significant.

Sed cõtra hæc obijcit Egid. Primo, quia tũc hæc sic vlr concepta non essent sensibilia, qm̃ quæ abstrahũt ab hoc vel illo sensibili, nõ sensibilia sunt, quia oẽ quod sentit est hoc vel illud. Secundo obijciunt alij, quia vle vr primo corruptibile, Tum ꝙ corruptibile est res vlis, & est corruptibile, Tum ꝙ oẽ quod inest pluribus per se, & nõ vni

B per alterum, nec alteri per alterum, in erit per vlr. modo corruptibilitas inest omnibus singularibus per se. & non vni per alterum: nec alteri per alterum. igitur oı̃bus per cõe tertium. Dici põt ꝙ generabilia abstracta a materia, præsentia materiæ, ac conditione materiæ, dicũtur sensibilia a potentia sentiendi, non aũt ab actu. Vel dicuntur sensibilia, quia sunt rõnes dictæ de rebus sensatis. Ad secundum multum laborãt iuniores. Mihi tamen vr, ꝙ generabile & corruptibile possunt accipi vt sunt aptitudines, vel potentiæ: vt sunt aptitudines, sic cõpetunt primo vlibus, quia omnis aptitudo emanat a principijs speciei. Vt vero sunt potentiæ, cõpetunt primo indiuiduis, & pro

Qõ. 3. Num corruptio sit res naturalis. pter materiam, quia vt sic sunt prædicata contingentia. Et per hæc patet ad argumenta.

Quærunt secundo. vtrũ corruptio sit quid naturale vel res naturalis? Q. sit res naturalis Egidius tribus rõnibus ostendit. Primo, quia est de consideratione scientiæ natu-

C ralis. Secundo, quia naturaliter euenit, quia euenit per naturam materiæ, quia materia est qua res põt esse, & nõ esse. 7. meta. te. com. 22. Tertio, quia corruptio est forma genita, sed forma genita est naturalis materiæ. antecedẽs patet, quia generatio vnius est corruptio alterius.

Sed hæc sunt confuse dicta, quia Arist. 2. auscultationis physicæ, dicit ꝙ tria sunt quę cõsiderantur a naturali sciẽtia. Natura ipsa, vt materia vel forma. Habens naturam, vt subæ cõpositæ, quæ hñt materiam & formam, & res ſm naturam, vt quæcũqꝫ compositis naturalibus insunt per se. vt igni ferri sursum, & id genus. Et ita patet erratũ in conclusione, quia corruptio non est res naturalis, quia nõ cõpositum naturale, nec natura, sed ens ſm naturam.

Secundo peccat, quia rõnes friuolæ sunt. Prima quidem non. quia a pari Deus esset res naturalis, quod falsum est, quia non est habens naturam. Et tñ consideratur a scientia naturali. Secũda minime valet, quia quod euenit natu-

D raliter, est accidens, sed accidens non est res naturalis, sed ens ſm naturam. Tertia nequaquã, quia si corruptio esset forma genita, tunc forma genita non esset. nam corruptio est priuatio, & priuatio nihil est. quare forma genita nihil

Solo. q. esset. Et ita patet ad quæstionem ꝙ corruptio est ens secundum naturam, quia est accidens per se rebus naturalibus propter naturam materiæ.

Qõ. 4. Num corruptis rebus corrũpatur scientia. Quærunt tertio. vtrũ re ipsa corrupta eius scientia remanere possit? Rñdet Egidius duplr. Primo ꝙ res habet triplex esse. in effectu, quod est esse in seipsa. in suis causis: & apud intellectum, quod est esse vle, & obiectiuũ. Vult itaqꝫ ꝙ dato ꝙ res desinat quãtum ad esse in seipsa, & q̃tum ad esse essentiæ, quia remanet quãtum ad esse causale in causis, adhuc detinet rõnem scibilis, & põt sciri. Secũdo respondet, ꝙ scibile vt est obiectum intellis, habet duplex esse, videlicet materiale, inquãtum est ipsa res: & formale, quod est ipsa ꝑcõceptio, non quæcũqꝫ, sed illa quæ est per causas, cũ scire sit p causam cognoscere. Sic igitur corruptio scibilis quo ad esse materiale, remanet quo ad esse formale. & sic esse poterit scia de illo. Quãtum. n. ad illam ꝑcõceptionem ex causis in actu vel potentia põt sciri. Vbi aũt tale formale tolleretur, et scientia desineret.

Contra primam arguũt quidam, quia tunc indiuiduo corrupto non remaneret scientia. cõsequentia declaratur, E quia nec quo ad esse in seipso: nec essentiæ: nec in suis causis remaneret, quia non põt idẽ numero redire. consequẽs vero est falsum. quia de facto manet scientia indiuidui corrupti. Item arguunt alij secundo, quia tunc de rebus non haberetur scientia, nisi pro esse potentiali. consequens est falsum, quia habemus scientiam de rebus tam pro esse potentiali in causis, quam in seipsis, ꝙ͂ omnibus modis. Tertio habemus scientiam de aliqua pluuia, quæ quandoqꝫ est aqua guttatim cadens, sed hoc nõ est pro esse quod habet solũ in suis causis, sed pro esse in effectu. Quarto vel habemus scientiam de rebus pro esse quod habent in suis causis sufficientibus, vel insufficientibus: si insufficientibus, tunc scientia esset imperfecta, si sufficientibus, tunc res essent in effectu.

Contra secundam positionem arguunt etiã. primo fiat conceptio hec, omnis rosa est pulchra, vel igitur rosa sup- F ponit pro rosis existentibus. & possibilibus existere, & pulchra verificatur de præsentibus, vel de futuris. Si primum. habetur ꝙ præconceptio illa requirit existentes, & ita significatum formale & materiale. Secũdo, dato quod rosa maneat solum quo ad significatũ formale. Fiat hæc enunciatio, rosa est flos, vel igitur erit vera vel falsa. si falsa igitur corrupto significato materiali, nõ remanet scia. Si vera, arguo. rosa est flos. igit rosa est tenet consequẽtia a tertio adiacente ad secundum adiacens. vt secundo de interpretatione. Tertio. heri fuit tonitruũ, & hodie disputemus de eo. vel igitur nostra in disputatione nomẽ tonitrui simpliciter idem significat, vel nõ idẽ, Si nõ idem, disputatio nostra non fiet de tonitruo quod fuit heri. Si idẽ, habetur quod re existente & non existente eadem erit nominis simpliciter significatio. Quarto pro quo nomẽ supponit, idem omnino significat, sed in disputatione nostra hodie supponit eodem mõ quo heri. igitur nomẽ omnino idem significabit. Videt autem mihi ꝙ ambo modi Egidii ad idem veniant. Propterea est animaduertendum ꝙ scientia de re potest esse vel definitiua, vel demõstratiua. Quid auctor. Si definitiua, erit per genus & differentiam propria. & quoniam genus & differentia abstrahunt ab esse existentie, & ab esse subsistẽtie, quod est esse in indiuiduis, vt sic, sufficit quod habeat esse solum aptitudine. Vnde sexto topicorũ, definitio ipse aptitudinem dicit. Si demõstratiua, in oı̃ demõstratione passio cõcludatur de subiecto: passio aũt oı̃s sit aptitudo quædam, etiam non requiritur quod res sit de qua demonstratio fit, in inesse existentie, vel subsistentie. Igit sufficit ꝙ habeat esse quidditatiuum, quod est esse in causis. Et hæc est positio Egidii. Tunc ad rationes. Ad primam concederet Egidius ꝙ de singulari non habet scia nisi per accidens, propter rationem vniuersalẽ vt dictũ est. Ad secundum diceret ꝙ de rebus est scia solũ vt accipiuntur in esse quidditatiuo, quod est esse causale. pro aliis esse habentur opinio, sensus, & phãtasia. secũdo H de anima. Ad tertium diceret, quod illa piluuie definitio. vt dicit actũ, est accidens vt in pluribus. at vt dicit aptitudinum est definitio. & sic scientiæ principium. Ad quartum diceret ꝙ ad cognitionem perfectam simpliciter sufficit cognitio omnium causarum sufficentium in aptitudine & sic non erit ipsa res propter hoc. at in cognitione perfecta in genere, sat est cognoscere rem per suam formam, que est tota definitio, & per materiam, quæ est deferens definitionem.

Ad argumenta contra secundũ modũ diceret Egidius. Ad primum, ꝙ prædicatũ verificatur pro rosis præsentibus, vt illa propositio est opinio quædam, & vt scia, pro rosis aptitudinalibus. Hæc enim oportet dicere, q Egidiũ vult sectari, quicqd Sorticolæ in re hac dicerent. Ad scd̃m diceret, ꝙ verbũ, sum es est, dicit aptitudinẽ, vt est copula scibilis propositionis, & tunc nõ valet a tertio adiacẽte ad secundũ adiacens. Vt vero est copula ꝓpositionis opinabilis, dicit actum, & sic valet. Ad tertium diceret, quod nomen tonitrui supponit simpliciter eodẽ mõ heri & hodie, qa pro significato formali, quod res quæ est tonitruũ in suis causis contenta. at secũdum quid aliter hodie, aliter heri supponit, quia deficit materiale. Ad quartũ eodẽ mo

do diceret Egidius, hæc mihi videtur nunc.

I RECO. Circa ea, quæ in commentarijs diximus, occurrere videntur recognitiones non paruæ, nec ab ratione quidem. Accidit.n.opiniones mutari non solum in diuersis, sed in eodem homine, potissimum ob ætatis maturitate, vñ nõ iniuria dicitur, barbato crede magistro. hac rõne visum est nobis hac in ætate his in commentarijs, quæ olim in libris de generatione scripsimus, recognitiones facere, quæ nunc videntur veriores. quarũ prima in primo cõmentario occurrit de testuum differentia. Nã in codicibus, e quibus latinæ translationes defluxerunt, quas latini expositores interpretati sunt, verba Arist. legunt copulatiue, & hoc pacto nos in cõmentarijs verba legebamus. Hunc ẽt in modũ verba illa legerũt D. Tho. expositorũ decus, Egidius lucidus interpres, & alij q̃plures. In codicibus vero Ioan. Grã. q a studiorũ laboribus Philoponus dicebatꝰ, verba legunt absq; copulatione, veluti in trãslationũ antiq̃rũ emẽdatiõe, q̃ vides, patet. Hęc de prima recognitiõe.

Ioannes Grãmaticus, dictus fuit Philoponus ob studiorũ laborem.

Secunda vero recognitio est circa intentionẽ libri, quã Arist. proponit, Philoponus.n. vult Arist. proponere esse

K dicendũ de causis & rõnibus gñationis, & corruptionis earũ rerum, quæ secundũ naturã generant & corrũpunt, & hoc principaliter. consequenter vero proponit esse dicẽdũ de auctione, & alteratione, tribus de causis. Primo q̃dẽ, quia agere de his est vtile ipsi physico, quo auctio & alteratio sunt q̃dã naturales mutationes. Secũdo vero, q̃a sunt gñationes q̃dã, cum.n. hic agaꝰ de gñatione, & hæ sint gñationes q̃dã, de his saltẽ consequenter agendũ erit. Tertio, q̃a agere de his vtile est ad sermonẽ de gñatione. nã siue alteratio, & gñatio eadẽ sint, siue diuersa, cognita alteratione, q̃ nã sit, facile deprehenderꝰ gñatio, & in commẽtarij intentionẽ, quã Arist. ꝓposuit, aliter exposuimus.

Continuatio huius libri ad librum de cœlo.

Tertia recognitio erit, quo ad verborũ cõsideratione. Nã Philoponus primo in verbis Arist. cõsiderauit huius libri ad librũ de cœlo cõtinuationẽ, nam cũ in fine libri de cœlo egisset de graui & leui, epilogando dixit, de graui q̃dẽ igitur, & leui determinatũ sit hoc mõ, huic continuationẽ faciens dicit, de generatione aũt & corruptione natura generatorũ & corruptorũ quodam modo omniũ, &

L causas diuidendũ, & rõnes earũ determinãdũ. In quibus verbis, verbum illud, aũt quod græce est δὲ, de, talem cõtinuationem innuit, quod diuus Thomas veluti diligens expositor ẽt notauit, notauit ẽt Arist. dixisse { natura generatorũ, & corruptorum } quia hic agit de gñatione, & corruptione, non omniũ rerum, sed solum earũ rerum, q̃ secundũ naturã fiunt, & corrũpuntur, quod ẽt aduertit & post eũ diligens expositor diuus Thomas. non.n. hic agit de generatione & corruptione rerum, quæ fiunt arte, vel electione. Fit.n. domus arte, amicitia vero & inimicitia fit electiõe. Dixit causas in plurali (vt notat Philoponus) q̃a quatuor sunt causæ, dicet.n. omnes quatuor causas generationis & corruptionis rerũ: & non vnã vel duas tm̃, sed omnes. dixit rõnes, vt quidam dixerũt. s. particulares causas, ac proximas: q.d. se velle differere de causis in vlĩ,

M & in particulari, generationis & corruptionis, quæ expositio non placet Philopono, nec mihi, cũ hic nõ agetur de proximus causis. Melius ergo per rõnes Aristo. intelligit rõnes factiuas, secũdum quas vnũquodq; fit, & corrumpitur. Hic.n. dicet non tm̃ q̃ sol est cã actiua generationis & corruptionis, sed quo modo & qua rõne sit cã, quia appropinquante, est generationis cã, abeunte vero, est causa corruptionis. & sic non solum agit de causis, sed de rõnibus causandi. Sed dices, non est verum q̃ hic agetur de oĩbus causis, & de oĩbus rõnibus causandi, innuit Arist. solũonem, cum dixit quodam modo omniũ, quia non agit de causis oĩum simplr̃, sed quodã modo. Quod verbum græce legitur ὁμοίως, & Philoponus exponit, quodã mõ, alij similiter, alij vniuersaliter, q̃ in idẽ veniunt Nõ.n. agiꝰ de causis & rõnibus omniũ simpliciter, sed quodam mõ, & vniuersaliter, & in quadã cõi similitudine. Ex his colligitur de mente Philoponi Arist. in hoc libro duo esse dictũrũ. primo quidẽ, ac principaliter de causis ac rõnibus gñationis, & corruptionis rerũ secundũ naturã gñabiliũ, & corruptibilium. Consequenter vero ac secundario de

Quæ intẽtio in summa.

auctione, & alteratione, & quid sit vtraq;, & an differat alteratio a gñatione re ipsa, sicut differt noĩe. Dixit aũt signanter de alteratione an differat a gñatione, quia auctio licet nomine differat ab ipsa generatione, re non differt, vt dicet. Sed dices Arist. in hoc libro de agere & pati pertractabit, quorũ in proœmio nihil meminit, ergo proœmiũ diminutũ est. Innuit Philoponus solutionẽ, q̃ de agere & pati non agit nisi per accidens, quo agit de alteratione per se nõ.n. fieri põt alteratio sine agere, & pati. Ideo in verbo alteratio, ipse intelligit. Rursus occurres q̃ hic agetur de mixtione, cuius nihil meminit, iterum innuit solutionem, q̃ de mixtione agetur quo reducitur ad generationẽ mixtorũ, vel ad alterationẽ elementorũ, & ita reduciꝰ ad alterationẽ, vel generationẽ. Hæc de tertia recognitione. N

Dubõ cur ꝑtermisit de agere & pati.

Cur prætermisit mistionẽ.

Post hæc differendũ est de libri huius inscriptione. Inscribitur enim græce περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, sed quibus verbis latine liber inscribendus sit, non leue est exponere. Antiquus interps per genesim generationẽ, ꝑ phthorã aũt corruptionẽ exposuit, vt liber inscribẽdus sit de gñatione, & corruptione. Q. quidẽ per genesim exponat rerũ ortum, non displicet, nam licet generare sit fætũ ædere, vt Arist. O dicit in libro de aĩalibus, & gñatiuũ opponatur ad sterile, tñ Cicero in libro de vniuersitate, gñationẽ appellat ortum. Dicit enim quid est, quod semper sit, neq; vllum habet ortum Plinius quoq; lib 20. de naturali historia agẽs de radice ruthæ inquit, generationes impediri hoc cibo, ideo profluuio genitali datur. Quo vero exponuntur per phthorã, corruptionẽ, non nisi recepto vocabulo dici põt. siquidem corruptio apud latiniores cõtaminatio est, inde corruptela, hoc est subornatio dr̃. Propterea latine phthora est interitus. Interitus.n. generationi opponitur, vnde Cicero in tertio de natura deorum inquit, nunc aũt concludatur illud, quod interire possit, non esse æternum, ignem aũt interiturũ esse, nisi alatur, & quæ intereant, innumerabilia sunt, vsu tñ hoc vocabulum corruptio a philosophis pro interitu receptũ est. Et nos igiꝰ ita loquamur. Sed quęres e quo libri inscriptio accipitur, Philoponus & Alex. lib. 2. poster. libri inscriptionẽ accipi asseruerunt a libri intentione. Modo intentionẽ & subiectum pro eodem acceperunt iuniores. ergo inscriptio libri a subiecto libri acci-

Vñ libri inscriptio

P piꝰ. Sed contra. nam liber physicorum inscribitur auscultatio physica, vbi constat in eo libro subiectũ nõ esse physicam auscultatiõe. Præterea hic liber inscribitur de generatione, & corruptione, vbi cõstat nec generationẽ, nec corruptionẽ esse hic subiectũ. Dicendũ ergo inscriptionẽ libri multifariam fieri, potissimum vero aut ab aliquo essentiali ipsi libro, aut ab aliquo accidentali. ab accidentali, liber physicorũm dicitur auscultatio, quatenus accidit, vt illa, quæ ibi scribuntur, obscure scribãtur. Ab essentiali vero, aliquando liber inscribitur a principali specie cõmunissimi considerati in scientia, vt metaphysica. nam liber ille tanquam de principali specie entis est de substãtijs supernaturalibus: & hoc pacto dicitur inscribi a subiecto, quatenus principalis species primi considerati est subiectũ in scientia. Aliquando autem a principali affectione cõmunissimi considerati, vel proprij subiecti, & sic inscri- Q bitur liber hic. generatio enim & corruptio sunt principales affectiones corporis vel entis mobilis ad formã, quod est commune consideratum hic. Post hæc recognoscenda est ea solutio, quæ in commentarijs assignatur ad illã quęstionem, vtrum de generabilibus, & corruptibilibus sit scientia. Diximus enim de his esse scientiam, quatenus abstrahuntur a materia, præsentia materiæ, & conditionibꝰ materiæ. Quã quidem solutionẽ non reuocamus, sed verbis Themistij in primo de anima eam dilucidamus. Asserit enim definitiones esse non notionũ, non n. notio aĩalis est substantia animata sensitiua, nec notio hominis est animal rõnale. Sed singulares homines (vt inquit) proprie aĩalia rõnalia dicuntur, & sunt. Vult igitur definitiones, & demonstrationes esse singulariũ, non quidẽ quo ab intellectu singulariter concipiuntur, vtpote per notionẽ rei singularis singulariter repsentatiuã. Sed quo res ipsæ singulares, ac corruptibiles, ꝑ notiones ipsarum vniuersaliter repræsentatiuas ab intellectu concipiunꝰ. nã hoc pacto de

Cap. 4.

singularibus

A singularibus & corruptibilibus assignātur diffinitiones, & demonstrantur propriæ affectiones per illas definitiones. ex quo sequitur de corruptibilibus esse scientiam, nō quo corruptibilia sunt, sed quo incorruptibiliter a nobis intelliguntur. Sequitur etiam de mutabilibus esse scientiam, non quo mutabilia sunt, sed quo immutabiliter intelliguntur. Secundo quærebamus in commentarijs, vtrū corruptio sit naturalis, vbi fecimus vim in verbo illo, qđ est ens naturale, & bene dictum est. Nūc reuocamus rem in dubium. nam Aristo. in lib. de morte & vita, distinguit de duplici morte, violenta, & naturali. ergo non oīs corruptio est naturalis. Qui. n. moritur per consumptionem humidi radicalis, moritur morte naturali. Qui vero moritur in iuuenta, febre, vel vulnere, moritur morte violenta. Dicendum ergo, ꝙ corruptio pōt dupliciter considerari, aut ratione habita ad subiectum remotum, et cōe, & sic oīs corruptio est naturalis, qm̄ omnis est naturalis primę
B materiæ: aut ratione habita ad subiectum propinquū. & sic mors quæ fit per consumptionem humidi est naturalis, quæ fit nondum ardicali humido consumpto, dicitur violenta, hæc de mente Arist. Tertio quærebamus. vtrū re corrupta, de re possit scientia, quæ habebatur de illa, remanere, vt dato ꝙ de rosa habeatur æstate hæc scientia, ꝙ sit pulcherrima florum, vtrū hyeme oī rosa corrupta, hæc eadē scientia remanere possit. Induximus duas Egidij responsiones. prima erat, ꝙ adhuc remanet de rosa illa eadē scientia, quia sufficit rosæ, vt habeat esse causale, siue aptitudinale. Hæc enim est vera, rosa est pulcherrima florum, dato ꝙ nulla rosa actu sit, modo possit esse, vel apta sit esse. Secūda erat, ꝙ rosa corrupta, quo ad esse in actu, & quo ad esse in aptitudine, adhuc remanet illa scientia, ꝙ sit pulcherrima florum, modo remaneat quo ad esse formale, qđ est esse obiectiuum, ac formale eius. Cum enim rosa concipiebatur ꝙ sit pulcherrima florum, habebat æstate duplex esse, actuale extra causas, & aptitudinale. s. in causis.
C & vtrunq; dicitur esse materiale. Cum vero hyeme desineret quo ad vtrunq; esse, remaneret eadē scientia, modo remaneat in anima concipientis formalis conceptio rosæ, quæ repræsentabat illam propositionem, rosa est pulcherrima florum. nam conceptione remanente adhuc rosa habet aliquod esse, saltem obiectiuum. Contra hos modos est vna sola quæstio (vt mihi videtur) quæ non est diluci de resoluta, quia omnis propositio scita est demonstrata, & omnis demonstrata est vniuersalis. ergo in illa propositione rosa est pulcherrima florum, rosa supponetur ab intellectu in tali propositione distributiue, & sic pro oībus rosis, quæ sunt. Præterea omnis sciētia præsupponit subiectum esse, vt dicitur primo posteriorum. Præterea omnis propositio de tertio adiacente infert propositionem de secundo adiacente. ergo valet, rosa est pulcherrima florum, ergo rosa est. Præterea sunt aliquæ propositiones scitæ, q̄ non possunt esse veræ, nisi subiecto existente, vt hæc, pluuia est aqua guttatim cadens: & illa, tonitruum est extinctio ignis in nubibus quælibet enim harū supponit subiectum esse. ergo illo corrupto, non poterit scientia de eo re
D manere. Ex his colligitur quæstio magna in hac materia, nam aliæ. q. bene in commentarijs sunt euentilatæ. Propter hæc argumenta dixerunt nonnulli, ꝙ sciētia, quæ habebatur de re existente, nō potest remanere, illa corrupta simpliciter. verbi causa, hæc scientia rosa est pulcherrima florū, non potest remanere rosa simplr in se, et in quolibet suo indiuiduo corrupta, quia si p̄dicatū verificat̄ de rosa, non verificatur de rosa, nisi accepta pro omnibus indiuiduis rosæ, quæ sunt. & sic non pōt remanere, nisi remanēte rosa in suis indiuiduis, quod est esse rosæ simpl̄r. Simili rōne de scientia, quæ habetur de pluuia, tonitruo, & alijs. Cū vero dicit̄ hyeme desinit rosa, nō desinente illa sciētia. Similiter æstate desinit pluuia, non desinente pluuiæ scientia. Respondere pn̄t nec rosam posse simpl̄r desinere, nec pluuiā, nec aliq; spēm, quin semper reseruet̄ in aliquibus suis indiuiduis, q̄ sunt in aliqua regione. nā licet æstate pluuiæ desinant apud nos apud antipodas nō desinunt. Hyeme quoq; licet apud nos desinant rosæ, nō desinunt apud antipodas. Hanc positionē sustinent oēs sophistæ, qui de

qō pulchra.

Pō sophistarum.

suppositionibus scripserunt. Sed hæc solutio videtur fuga, quia Arist. vult non oēm speciem esse perpetuam in suis indiuiduis, nisi eas tm̄, quarum indiuidua generari nō pn̄t, nisi per semē, vt in libris de animalibus satis dicit. & Auer. 8 physi. idem asserit. Non ergo oportet, vt rosa sit perpetua in suis indiuiduis, propterea videtur adhuc quæstio stare. nā si ponatur rosam desinere simpl̄r secundum se, & quodlibet indiuiduum sui, quæstio remanet vtrum scientia, ꝙ sit pulcherrima florū remaneat? nō. n. videtur soluta. Propterea videtur mihi esse dicendum, ꝙ scientia quæ habetur de rosa, vel de aliqua tali re, pōt esse de rosa, vel per prædicata, quæ non possunt rosæ competere, nisi existat actu. sicut si sciremus de rosa, ꝙ sit digerens cholleram, ea. n. corrupta, desinit hæc scientia, aut per prædicata, quæ pn̄t rosæ competere secūdum aptitudinē, vt ꝙ sit pulcherrima florum, & tunc rosa corrupta pōt remanere eadem scientia, quia rosa pōt esse pulcherrima florum, tunc patet solutio. Dicerē enim, ꝙ si de aliqua re existente haberetur scientia per prædicata actualia, talis remanere nō pōt, subiecto simpl̄r desinente. sin autem per prædicata aptitudinalia, pōt remanere re illa simpl̄r corrupta, mō sit apta esse. Tunc patet solutio ad obiecta prima n. deletur cōcedendo propositionem, quæ sciebatur esse vniuersalem, & ita concedam subiectum supponi pro indiuiduis, secundum prædicati exigentiam. nā prædicata aptitudinalia requirunt subiectū remanere in indiuiduis aptitudinalibus, vt in hac, rosa est pulcherrima florum, dato ꝙ prædicatū dicat aptitudinē, rosa accipitur pro omnib9 rosis, quæ sunt aptæ esse, vnde discentibus erit, & hæ pn̄t esse, oēs rosæ, ergo hæc, quæ pōt esse rosa, est pulcherrima florū, & sic de singulis. At prædicata actualia requirunt subiectum esse actu. Secunda deletur ēt, quia oīs scientia supponit subiectum esse secundum exigentiā prædicati ꝓpositionis, quæ scitur. Tertia ēt diluitur, ꝙ regula non sit vniuersalis, sed solum cum p̄dicatū est actuale. Quarta tollitur concedendo maiorem, sed negando minorē, nam in talibus propositionibus prædicata debēt accipi in aptitudine, & non actu, vt in cōmentarijs diximus. Sed adhuc remanere videtur quæstio, nam habeatur hæc scientia de rosa, ꝙ sit pulcherrima florum, & desinat esse rosa simpliciter secundum vtrūq; esse s. actuale, & aptitudinale. vtrū eadem scientia, q̄ fuit de rosa, remaneat. Egidius dixit ꝙ sic, quia rosa remanet secundū esse obiectiuū, & sic remanere pōt scientia. Quæ responsio in cōmentarijs est sustentata, verum ego nunc dicerem casum esse īposibilē simpl̄r, quia ad hoc, vt desinat esse rosa secundū vtrunq; esse, oportet vt desinant oēs eius cāę: & sic oporteret deū desinere, & cœlum, & oēs stellas. Sed ad huc occurres, quia volo ꝙ desināt oēs cāæ rosæ, & remaneat ille intellectus qui cōcepit illā ꝓpositionē, rosa est pulcherrima florū, cū notione eadē, q̄ repræsentabat ipsi illā ꝓpositionē, & certū est ꝙ remanebit sciētia: & tn̄ rosa nullum esse habet nisi obiectiuū Pōt dici casum implicare contradictionē, quia si remanet intellectus q̄ illā ꝓpositionē cōcepit, oportet, vt remaneat deus, & motores cœlorū, et oēs cāæ rosæ. hæc mihi nunc vn̄r: nec recusabo aliter dicere, si aliter occurret. Vltimo quæritur de subiecto huius libri, vt in procemio fuit quæsitum. Communis opinio est, ꝙ subiectum huius sit ens mobile ad formam, vel corpus mobile ad formam. Sed pro solutione, primo debes scire quid subiectum sit, quidve prædicatum. Secūdo quid per mobile ad formā Tertio quid est obiectū apud philosophos. De primo dixerunt quidam. subiectū non esse nisi substantiā, prædicatū vero non nisi accidens. Contra obijcit Philoponus primo priorū, ꝙ subiectū aliquādo est accidens, vt in hac propositione, color est qualitas, & in illa album est lignum. Similiter prædicatum aliqn̄ est substātia, vt in hac, hō est animal. Alij dixerūt subiectum esse id oē quod est determinationis susceptiuū, vt vniuersalitatis, particularitatis, & indefinitatis. p̄dicatū vero minime. Cōtra obijcit Philoponus quia tunc singularis ꝓpositio careret subiecto, cū eius subiectū nec possit recipere vniuersalitatē, nec particularitatē. Philoponus ergo distinguit i libro priorū de subiecto & p̄dicato, qa alia sunt

E Refutatio

Cōmē. 47

Alia solō.

F

G

H De subō.

1. positio.

2. positio.

Pō Philoponi.

I subiectum, & prædicatum problematica', & sic quatuor sunt prædicata, vt genus, accidẽs, definitio, & proprium, & vnũ subiectum .s. species. Aut simpliciter, & sic subiectum est, vel cui alterum inest, vel de quo alterum prædicatur. Prædicatũ vero, vel quod alteri inest, vel quod de altero dicitur. differt autẽ quod alteri inest ab eo quod de altero dicitur, quia omne quod alteri inest, dicitur de altero, & non econtra; nam esse in accidentium est, dici de, est accidentium & substantiarum. Ex his colligitur subiectum dici non posse, nisi respectu alicuius, quod vel ipsi inest, vel de ipso dicitur. De secundo, dicamus per mobile ad formã, esse intelligendũ, ens mobile ad formam absolutam, vt ad qualitatem, substantiam & quantitatẽ. Vbi vero quia est respectus non dicitur forma in proposito: ideo quod mouetur ad vbi, non dicitur mobile ad formã.

Quid per mobilead formam.

De tertio dicamus obiectum dici tam respectu potentiæ, q̃ respectu scientiæ. vel habitus, quatenus offertur potẽtiæ, vel habitui, vt patet .2. de anima. His terminis expo

K sitis sint tres suppositiones. prima. in omni scientia est dabile vnum primum ac cõmunissimũ, quod est genus ad oĩa, quæ in scientia considerantur. Patet. aliter scientia nõ esset vna. Secunda. inter oĩa considerata, quæ continẽtur sub illo cõi genere, est dare vnum subiectum principale, quod est vna prima species. patet, q̃a in omni genere est vnum primũ, & principale, 10. meta. Tertia. in oĩ sciẽtia communes passiones, quæ quæruntur aut de genere, aut de principali specie illius generis primi, vt patet .1. poster.

His suppositionibus stantibus, sit prima conclusio, ens mobile ad formam vel corpus mobile ad formã est cõissimum genus oĩum eorum, quæ in hoc libro considerãtur. patet, quia de omnibus prædicatur, & nulli in hac sciẽtia considerato subijcitur. Secunda. ens vel corpus mobile ad formam est cõissimum prædicatum omnium eorum, quę hic considerãtur. patet, quia est cõmunissimum genus, & non species alicuius considerati in hac scientia. Tertia. ens

L vel corpus mobile ad formam non potest esse primum subiectum in hac scientia. probatur, quia respectu nullius p̃dicati, cum nulli considerato in hac sciẽtia subijciatur, sed oĩa ipsi supponuntur. ergo non potest esse primum subiectũ. Præterea nec potest dici primum subiectum passionũ, quia respectu illarum non dicitur cõmune subiectum, sed proprium. Quarta. ens vel corpus mobile ad formam est commune obiectum huius scientiæ, quæ habetur in hoc libro, patet ex declaratione terminorum. Vltima cõclusio, primum & principale subiectum in hoc libro est ens, vel corpus mobile ad formam substantialem. patet, quia est principalis species communissimi prædicati. Hæc de dilucidatione, & ita de recognitionibus hactenus.

Anti. c. 2. *Antiquorum igitur, hi quidem uocatam simplicem generaitonem esse inquiunt alterationem, hi uero aliud generationem & alterationem*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Antiquorum quidem igitur, hi quidem quam simplicem uocant generationem, alterationem esse profitentur. Hi uero & alterationem alteram a generatione.*

Cõmẽ. 2. Omnes conueniunt Aristo. prosequi de proposito. Ve

M rum cur a tertio propositorum cœperit prosequi, non omnibus patet. Diuus Thomas ait Aristo hoc egisse, quia ex differentia constituitur species, quo fit vt minime cognoscit posit generatio vel corruptio nisi eius ab alteratione differentia deprehensa. Sed hoc stare non potest, quia prima cognitio rei est per genus. Cõe n. omne præcedit differentiam & speciẽ. quare non vt differentiam venetur, sed potius p̃p genus. Egidius aũt hoc dicit esse factũ, quia qõ hæc erat valde famosa apud antiquos. Qđ minime placet; quia Arist. potius ordinem rationalem sequi solet. q̃ antiquorũ. Qui. n. delirant a veritate ipsa, et ab ordine delirare solent. Mihi igitur propter hæc videtur

Expõ p̃ba ꝙ Arist. intendat venari genus generationis. De generatione. n. primo & præcipue intendit. quare de ea primo ꝓsequi debet. Prosequit̃ aũt primo de ea colligendo genus. Hoc aũt per differentiã & conuenientiam docuit colligi Arist. 6. topic. Et sic patet cã ordinis. Omnis aũt positio antiquorũ de hac re est in duo contraria. Nam vna sectio oẽm gñationem dicit alterationem esse. Alia nullam generationẽ esse alterationem. Et ita positiones hæ cõtrariæ N

sunt oĩno. Sed quæret iunior. vtrum subcontrariæ sint simul veræ, videlicet aliqua generatio & alteratio, & aliqua gñatio non est alteratio. Respondent quidam ꝙ sic, q̃a duplex est generatio, videlicet simplex, vt subitus formæ prouẽtus, & cõposita, vt ex præuia alteratione & ꝓuentu formæ subito. Dicunt modo ꝙ simplex generatio non est alteratio. Et ad hoc adijcit Arist. q̃ vocant simplicem generationẽ, at cõposita est alteratio. Sed istud stare non põt, quia motus differunt propter differentiã terminorum ad quos .5. phpsi. at cõmen. 9. sed in vtraq; generatione terminus ad quem est substantia, at in alteratione est qualitas. Igitur oĩ alteratio erit altera ab alteratione. Verum propter verbum Arist. animaduertendũ ꝙ per simplicem generationem ĩtelligit eam, quæ est substantiæ. Est. n. vt Aristo. inquit .5. phy. generatio duplex. O

Nota.

secundum quid & simpliciter, generatio secundum quid est alteratio, vt dicet. Et ꝓpterea adijcit quã vocant simplicẽ generationem, & dixit quam vocant, quia apud antiquos generatio voce tantum differt ab alteratione.

RECO.

In commentarijs quærebatur cur Aristo. de tertio propositorum nunc primo sit executus, vbi fuit satis abunde declarata causa, cur ab isto tertio exequitur. Verũ Philoponus autumat Aristo. prosequi de primo, nam primũ propositorum fuit de generatione, nũc prosequitur de illa quid sit, vbi (vt est ipsi mos) primo narrat opiniones veterũ, quas de generatione habuerunt. secũdo vero opinionibus veterũ reiectis, quæ sibi de generatione videnť, constituit. Prosequendo opiniones veterum de generatione quid sit (vt Philoponus inquit) ait nonnullos propriã & simplicem generationem voluisse esse alterationem. Alios vero dixisse generationẽ esse quid diuersum ab alteratione. & sic secundum Philoponũ Aristo. prosequitur de primo propositorũ. Quod vero ad verba attinet, Arist. per P

simplicẽ gñationem intelligit generationem in substãtia, quæ simplex generatio dicitur (vt Philoponus inquit) q̃a est proprie generatio, quæ dicit̃ generatio additione nullius. Generatio vero accidentis dicitur secũdum quid, q̃a non dicit̃ generatio, nisi additione, cum dicatur generatio quædã: Aaimaduerte ꝙ subcontrariæ hæ, aliqua generatio est alteratio, & aliqua generatio non est alteratio, alia rõne possunt esse simul veræ. nam generatio qualitatũ alteratiuarũ est alteratio, & sic aliqua gñatio est alteratio. gñatio vero substantiæ nõ est alteratio, et sic aliqua gñatio nõ est alteratio. Ergo hoc pacto possunt subcontrariæ esse simul veræ, & si patet quæstio mota in cõmentarijs.

Anti. c. 3.

Quicunq; enim unum aliquod dicunt esse omne, & omnia ex uno generant, his quidem utiq; necesse est generationem alterationem dicere, & quod principaliter fit alterari. Quicunque autem plures materias una ponunt, ut Empedocles & Anaxagoras, & Leucippus, his aliud.

Dilucida. te. c. eiusdem.

Quicunq; quidem enim unum quoddam omne esse aiunt, & omnia ex uno generãt, his quidem necesse est alterationem generationem esse fateri: & quod principaliter fit, alterari. At quicunque materias plures una cõcedunt, ut Empedocles, & Anaxagoras, & Leucippus, his aliud. Q

Cõmẽ. 3.

Quia duæ sunt positiones de quæstione, docet nũc eas accipi ex fundamentis acceptis ab antiquis Nam de rerũ principijs, & de rerum esse, duæ fuerunt partes. vna ponit omne esse vnum quoddam, & omnia ex vno generari, quibus contingit dicere generationem esse alterationẽ, q̃a si non, tunc omnia non essent vnũ quoddam. Alia ponit materias plures, & res plures. Et ita dicere p̃nt gñationẽ esse aliã ab alteratione, quia si nõ, tunc oẽs res erunt vnũ. textus patet. Auer. sua in paraphrase affert cãm quare ponentes vnum subiectum, & oĩa vnum, dicere coguntur generationem esse alterationem. Et ait hoc esse, quia apud eos materia est ens in actu nõ generabilis. Quia vt dicit̃ .5. phy. in hoc differt alteratio a generatione. nã subiectum generationis est ens in potentia, subiectum alterationis est ens in actu. Sed hæc videtur friuola causa, qaa

Rõ Auer.

pari

A Confutatio. Nota. pari etiam qui ponunt plures materias idem dicere cogerentur. nam & ipsi quoq; materias illas asserunt esse in actu. Sed de hoc dicemus posterius. Animaduertẽdum, vt refert Simplicius tertio cœli authoritate Platonis in libro Parmenidis, ꝙ omnia esse vnum potest dupliciter intelligi, aut principaliter, aut participatiue. Principaliter q̃dem ea dicuntur vnũ, quorum forma et definitio est vna. Participatiue vero, quæ vna ab essentia deriuantur, quo modo omnia calida sunt vno calore eadem. 12. metaphy. cõmen. 51 & hoc modo dicimus ꝙ omnia sunt vnũ participando esse, quod per essentiã saluatur in deo. Si itaq; Parmenides & Melissus omnia vnum esse senserint secundum formam, tunc bene sequitur ꝙ generatio non differt ab alteratione, quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis. at si velint omnia esse vnum participatiue, vt nos tenemus, & Arist. 2 metaph. tex. cõmen. quarti: Proculdubio non sequitur ꝙ generatio sit alteratio, quia oppositum consequentis stat cum antecedente.

RECO. Cum diuisit opiniones in duas, nunc (vt Philoponus inquit) vtriusq; opinionis tutores exponit, & rationes opinionum, secundum vero diuum Thomam Aristo. hic B asignat rationem diuersitatis prædictæ, & est optima expositio etiã. Mihi tamen videtur ꝙ Aristo. faciat vtrunq;, nam asignando rationes diuersitatis, exponit opinionũ autores vt intelligenti patet. Dicit Philoponus hic, ꝙ eorum qui dixerunt vnum elementum omnium, alij dixerunt aerem, vt Diogenes, Alij ignem, vt Heraclitus, alij aquam, vt Thales, Alij horum medium vt Anaximander. & omnes isti sunt, generationem asserentes esse alterationem. Cuius causam affert Philoponus, quia omnes isti asserunt elementum esse corpus in actu, cuius non simpliciter generatio, sed alteratio est, quã causam in cõmentarijs de mente Auerrois asignauimus. Qui vero posuerunt rerum elementa plura, possunt dicere generationem differre ab alteratione, quia (vt Philoponus inquit) & in commentarijs postea est dictum, qui ponunt plura, dicere possunt generationem fieri congregatione illorum plu C rium, Corruptionem vero disgregatione, & alteratione possunt dicere fieri partium compositarum transfiguratione, vel trãsordinatione. veluti Democritici, & Leucippei dixerunt. Sed contra adhuc stat argumẽtum in commentarijs, quia tam dicentes vnum elementum, quam dicentes plura, asserunt materiam esse corpus vel corpora in actu. ergo eorum videtur non posse esse nisi alteratio. Propterea videtur mihi ꝙ Arist. velit eos dixisse generationem esse alterationem, qui posuerũt omnia esse vnum, & omnia quæ apparẽt, ex vno orta esse, & sic tangit Melissum. Melissus enim hæc duo asserẽs generationem nec existentẽ, nec apparentem seruare potest. At qui ponunt plura vno, & si generationem veram seruare nõ posint, apparẽtem seruare possunt, quatenus generationem fieri dicunt congregatione, alterationem vero aut transfiguratione, aut transordinatione. vel dici potest, ꝙ Aristo. velit dicere quosdã dixisse vnum esse principium materiale om D nium rerum, vt vel aerem, vel ignem, vel aquam, & etiã illud esse totam substãtiam rei. iuxta quos oportet dicere rei substantiam semper manere, & ita generatio, & alteratio apud eos nõ differũt. Democritici vero licet posuerint plura corpora in actu esse materialia principia, ea non posuerunt totã rei substãtiam. verum de his in cõmentarijs.

Anti. c. 4. *Sed tamẽ Anaxagoras etiam propriam uocem ignorauit. Dicit enim q fieri & destrui idem existit quod alterari. multa autem esse dicit elementa, quemadmodum & alij.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Verum Anaxagoras, uocem propriam ignorauit. Dicit enim quòd factio & destructio idem sint alterationi. Plura uero dicit elementa, quemadmodum & alij.*

Cõmẽ. 4. Dictum est ꝙ plures asserendo materias, sequitur gñationẽ esse aliam ab alteratione. Et propterea Anaxa. propriam vocem ignorat, quia concedit duo contradictoria. quia bene apud eum sequitur generationem esse alterã, & non alteram, pro quanto plures sunt materiæ erit altera, pro quanto ipse tenet generationem esse alteratione erit eadem, quare propriam vocem ignorat. Animaduerte ꝙ dicere concorditer cum suo fundamento est propriam E vocem cognoscere. at dicere discorditer cum suo fundamento, est propriam vocem ignorare. Hæc ex paraphrase Auerrois.

RECO. Animaduerte (vt ex verbis Philoponi colligitur) ꝙ Anaxagoras propriam vocem ignorauit, pro quãto concessit ea omnia, quibus potuit seruare generationem esse alteram ab alteratione, & tamen dixit generationem & alterationem esse idem. Concesit enim (vt Philoponus inquit) elementa esse plura. ergo potuit dicere generationem fieri congregatione illorum principiorum: disgregatione vero eorum, fieri corruptionẽ. Rursus potuit dicere composita, quæ congregatione fuerunt genita, variari secundum transpositionem, & transordinationem eorum elementorum. ergo potuit saltem apparenter seruare differẽtiam inter generationem & alterationem, vt Democritici fecerunt, & tamen dixit generationem non differre ab alteratione. ergo (vt Philoponus asserit) propriam vo F cem, qua sua fundamenta expresit, ignorauit. Quod etiã Auerroes notauit.

Anti. c. 5. *Empedocles enim, corpora quidem, quatuor, omnia autem cum mouentibus, sex numero. Anaxagoras autem & Leucippus & Democritus, infinita. Hic enim homoeomera elemẽta ponit, ut os, carnem, medullam, & alia, quorum uniuscuiusq; synonyma pars est. Democritus autem & Leucippus, ex corporibus indiuisibilibus alia componi inquiunt. hæc autem, infinita & multitudine & formis esse. illa autem ab illis differre, his, ex quibus sunt, & positione, & ordine horum.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Empedocles quidem enim corpora quatuor. Omnia autẽ cum mouentibus, sex numero. Anaxagoras uero infinita, & Leucippus & Democritus. Hic quidem enim similaria elementa ponit, ut os, & carnem, & medullam, & cætera alia, quorum unaquæq; pars uniuoca est. Democritus uero & Leucippus ex corporibus indiuiduis alia componi aiunt. Hæc autem infinita esse & multitudine & forma. illa uero ab illis differ G re his, ex quibus sunt, & positione & horum ordine.*

Cõmẽ. 5. Prima diuisio erat ꝙ loquentium de materia rerum, quidam vnam dederunt, quidam plures, at subdiuisio nũc est ꝙ ponẽtium plures. quidam numero finitas, quidam infinitas ponunt. Finitas ponit Empedocles, quia sex, quatuor ex parte materiæ, duo ex parte agentis. Infinitas Anaxagoras, Democritus, Leucippus. Ponentium infinitas materias, iterum subdiuiduntur, quia alij ponunt similares, vt Anaxagoras, alij dissimilares, vt Democritus, & Leucippus. Animaduertendum primo ꝙ Empedocles posuit sex principia. quatuor quidem corpora vt elementa, quæ mole depræhensa sunt, Duo vero incorporea vt litem & amorem. Hæc enim incorporea sunt, quia relationes miscibilium videtur esse: vt Aristoteles ait in libro de anima, & octauo physicorum. Animaduertendum secundo ꝙ pars similis dicitur græce homoeomera, latine similaris, & synonyma latine vniuoca, quando cum suo toto idem nomen habet vt caro. Nam quælibet pars carnis est caro. Itemq; & os & id genus. Dicitur quidem similaris, quia vnius est formæ cum suo toto, dicitur vniuoca, quia nomine & ratione cõuenit cum suo toto. Ex quo sequitur ꝙ caro & os sunt partes similares, & dissimilares. comparatione quidem ad totũ animal, & inter se sunt dissimilares. comparatione seorsum vniuscuiusq; ad se, similares erunt. quia caro respectu partium carnis similare quoddam est, & os respectu partium ossis. at respectu animalis & iter se dissimilares & diuersiuocæ. Anaxagoras itaq; vult vnumquodq; mixtũ effici ex partibus infinitis similaribus, non ꝙ sint similares respectu totius animalis, & iter se, sed seorsum vnaquæq; ad sui partes. Tertio animaduertendum ꝙ corpora indiuidua, ex quibus cõposita fiũt, apud Leucippũ sunt & dissimilaria, & diuersiuoca tripliciter. dissimilaria qdẽ cõparatione facta vnius ad se, quia totũ indiuiduũ & pars figura differunt: & inter se qa indiuidua illa nomine & forma differũt inter se, & re-

Nota. 1. Nota. 2. H Nota. 3.

I spectu totius mixti, quia nomine & forma ab illo differunt. igitur respectu mixtu dissimilaria & diuersiuoca, & inter se similiter, & comparatione vnius ad se, & sic tribus modis. Et propterea dicūt illa composita differre ab illis, vt equum ab homine, his, ex quibus illa indiuidua sunt. videlicet & positione, & ordine, & id genus. Quarto animaduertendum ꝙ compositionum altera est integralis & quantitatiua. Et hæc ex infinitis fieri partibus siue similaribus, siue dissimilaribus nihil prohibet (& si sic antiqui sentiunt bene dicunt, vt Simplicius inquit physicorum primo) altera essentialis. videlicet ex partibus quarum vna actus est, altera potentia. Et hoc modo Aristoteles composita dicit fieri ex materia & forma, ꝙ si de hac compositione antiqui loquantur, errant omnino.

Nota.4.

RECO. Animaduertere ꝙ Philoponus concordat cum expositione assignata in commentarijs, vult enim ꝙ Aristoteles quasi subdiuidat positiones eorum, qui dixerunt rerū elementa esse plura. Nam alij posuerunt finita, vt Empe. qui materialia quidem, & veluti passiua quatuor corpora supposuit. Factiua vero, et motiua litem & amicitiam.

K Alij vero posuerunt infinita, qui iterum subdiuiduntur, quia alij principia illa infinita posuerunt homoeomera, hoc est similaria, vt Anaxa. Alij dissimilaria, vt Democritus. Verum Philoponus de mente Aristotelis narrat opinionem Epicureorum, qui cum Democriticis conuenientes dixerunt atomas multitudine infinitas, secūdum figuras vero incomprehensibiles quidem, non tamen infinitas. contra quorum opinionem Alexander, & Philoponus argumentantur, quia si atomę multitudine sunt infinitæ. videlicet vt etiam sint infinitæ, alioquin eadem figura reperietur in pluribus atomis, & sic non differrent figuris. Quod vero ad verba attinet, cū Aristo. dicit { Illa autem ab illis differre his ex quibus sunt, & positione, & ordine horum. } Aristote. per illa (vt Philoponus inquit) intelligit cōposita, quæ ex atomis constant quæ atomata dici possunt. Hæc enim differunt ab illis, hoc est inter se, quatenus vnum atomatum compositum differt ab altero in tribus, scilicet in atomis ipsis, in positione atomorū,

L & in ordine ipsarum. Propterea dicit his, ex quibus sunt, hoc est atomis ipsis, quia (vt Philoponus inqt) ignis & terra non sunt ex eisdem atomis. nam ignis ex sphæricis: terra ex cubicis. dixit & positione atomorum, quatenus in vno cōposito atomi vna positione constituunt, in alio vero, alia. vt verbi causa, in vno composito sphæricæ atomæ constituent in superiori, cubicæ & inferiori, in atomato alio cōposito, contra dixit & ordine, quia etiā cōposita atomata differunt inter se ordine atomorum, qui attendit secundū prius, & posterius, quatenus in vno cōposito in prioribus partibus erunt atomæ sphæricæ, & in posterioribus atomæ cubicæ, in alio vero cōposito contra. veluti in syllabis so, & os. Fiūt enim ex eisdem literis, aliter atq; aliter constitutis, vt Philoponus inqt. ergo atomata hæc cōposita differūt ab illis alijs tripliciter, his atomis, ex qbus sunt, positione atomorū, & ordine. Positio enim differt ab ordine, qa positio attēdit penes sursum, et deorsum, ordo vo penes prius et posterius, vt notauit Philoponus.

Anti.c.6. M *Contrarie autem uidētur dicere hi, qui circa Anaxagorā, eis, qui circa Empedoclem. Hi enim, inquiunt ignem & aquā & aerem & terram elementa quatuor, & simplicia esse magis quā carnem & os & talia similium partium. Hi aūt, hæc quidem simpl.cia & elementa esse, terram autem, aquam & ignem & aerem composit. omni, seminarium. n. esse horum.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Contrarie autem uidentur dicentes, qui circa Anaxagorā, his, qui circa Empedoclem. Hi quidem enim ignem, & aquā, & aerem, & terram elementa quatuor, & simplicia esse magis quam carnem & os, & cætera similaria. Hi uero, hæc quidem simplicia & elementa. Terram uero et ignem & aerem composita. Omnigermiam enim esse illorum.*

Cōmē.6. Quæ Aristoteles inquit, patent. Verum animaduertendum ꝙ positiones hæ possunt hac ratione concordari, ꝙ cōpositio est duplex, aut (vt diximus) quātitatiua, & sic elementum vnumquodq; ex partibus fit similaribus, vt bene ait Anaxa. alia est compositio elementaria, & hoc modo vnumquodq; mixtum fit ab elementis. quare si de compositione quantitatiua loquimur, bene ait Anaxagoras primam cōpositionem ex similaribus proficisci. quādo quidem vnumquodq; quantum ex partibus fit quantitatiuis. Et hoc modo vnumquodq; elemētum fit ex carne & osse & id genus, quia quodlibet est in quolibet: at si de essentiali cōpositione, bene Empedocles, cū vnaquęq; illarum ex elementis fiat. Secundo animaduerte ꝙ gręci codices habent πανσπερμίαν, latine non habet nomen vnum, sed dici pōt omnigermia, verbū verbo reddendo. N

Pāspermia omni germia.

RECO. Animaduerte (vt ex verbis Philoponi colligit) ꝙ Anaxagoras differt ab Empedoc. primo in positione principiorū, quia Anaxagoras materialia rerum principia supposuit homoeomera, hoc est similares partes. Empedoc. vero elementa. secundo in modo ponendi generationem ex illis principijs, ꝙ Anaxagoras concessit in principijs, & principiatis reciprocationem: nam dixit elemēta fieri ex homoeomeris, hoc est similaribus, quia ignis videtur fieri ex carne, & neruo, & id genus, & econtrario, quia etiam caro & os; & id genus fiunt ex elementis. Asserūt enim ex quolibet fieri quodlibet. Empedoc. vero reciprocationem negauit, quia dixit omnia fieri ex elementis, elementa vero esse ingenerabilia, ergo positiones istæ contrarie se habent (vt Aristoteles inquit) & Philoponus exponit. Præterea animaduerte vlterius homoeomera, hoc est similaria posse considerari ratione habita ad remotas partes, scilicet materiam & formam remotas. & sic respectu earum non dicuntur homoeomera, sed potius dissimilaria: aut ratione habita ad partes propinquiores, vt ad elementa, & sic minime sunt homoeomera; aut ratione habita ad partes quantitatiuas proximas, & sic sunt homoeomera. Vel potest aliter dici, ꝙ cōsiderari possunt respectu partium essentialium, & sic sunt dissimilaria. vel respectu partium integralium, & sic sunt homoeomera. O

His igitur, qui ex uno omnia constituunt, necesse est dicere generationem & corruptionem, alterationem, semper enim subiectum manere unum & idem. tale autem alterari dicimus. His autem, qui genera multa faciunt, differre a generatione alterationem. conuenientibus enim & dissolutis. generatio contingit & corruptio. & ideo dicit Empedocles hoc modo, ꝗ nullius natura est, sed solum & mixtio & segregatio mixtorum. Quod igitur proprius sit sermo eorum suppositioni ita loqui manifestum est, & quòd dicunt hoc modo. Anti.c.7. P

His quidem igitur, qui ex uno omnia cōstituunt, necesse est dicere generationem & corruptionem, & alterationem esse. Semper enim manere subiectum hoc & unum. Hoc autem idē alterari dicimus. His uero qui genera multa fuerunt differre alterationem a generatione. Conuenientibus enim & dissolutis. generatio euenit & corruptio. Propter quod & Empedocles hoc modo ait ꝗ natura nullius est, sed solum mixtio & segregatio miscibilium. Quod quidē igitur hic sermo conueniat suppositioni eorum sic loqui, patet, et quoniam dicūt hoc mō. Dilucidate.c. eiusdem.

Q Cōmē.7. His enarratis hac in parte iuxta dicta duas ponit conclusiones. Prima, tenētes vnum materiale principium coguntur dicere generationem esse alterationem. probat, quia alteratio est quoties subiectum est vnum & idem, & hoc confitentur. Sed dices, ꝙ etiam apud Aristotelē sequetur idem, quia concedit vnam materiam & eandem omnium. Respondet Auer. 12. metaphy. cōmen. 14. ꝙ materia est vna & eadem omnium priuatione formæ. at apud hosce materia est vna & eadē secundum formā. Et propterea apud hos generatio est alteratio. Secūda cōclusio. ponentes plura materialia principia, coguntur dicere generationem esse aliam ab alteratione. probat. quia generatio erit partium & principiorū congregatio, corruptio eorum disgregatio. alteratio vero erit cōgregati euariatio. quare poterunt differentiam illarum bene saluare. hac de causa Empedoc. ait, naturam cuiuslibet entis esse nullius speciei per se aliam a miscibilibus, sed solum mixtionem

Dubitatio. Solutio.

xtionem

A xtionem vel segregationem, quia congregatio illa totius non differt a partibus simul sumptis. Sed dices, nec isti possunt saluare veram differentiam illarum, quoniã etiã principia illa materialia sunt in actu. Respondent expositores & bene, ꝙ in rei veritate non saluant, sed secundũ apparentiam, at primi nec existenter, nec apparenter saluant. Dices, ꝙ hoc sit falsum, quia Auer. primo phy. cõmen. 41. ait. Parmenidẽ & Mellissum cõcedere entia duobus modis vera & apparentia. igitur apparenter potest saluare generationem. Fortasse Aristoteles hoc aduertẽs subscribit. { ꝙ quidem igitur hic sermo conueniat eorum suppositioni sic loqui, patet. & quoniam dicunt hoc modo } q.d. ꝙ reuera nullus potest saluare veram generationẽ. & omnes possunt saluare apparentem generationem. at ipsi loquunt̃ hoc modo. tu vero considera. Sed circa hæc occurrunt speculationes Egidij, quarum prima est. vtrum hæc posſit stare in positione Democriti, ꝙ corpora quæ sunt rerum principia sint indiuidua, & figurata.

Dubitatio. *Sol. expositorum.* *Replica.*

Digressiones Egidij Num corpora, quæ principia ponit Democritus sunt indiuidua, & figurata.

Quicquid alij dicunt. Egidius tenet ꝙ corpora illa possunt considerari in eo ꝙ quanta, & in eo ꝙ naturalia. Si considerentur in eo ꝙ quanta, sic sunt diuisibilia in infinitum. Si in eo ꝙ naturalia, sic est deuenire ad minimum de quolibet generata. Tunc vult Democritus voluisse corpora illa esse indiuidua vt sunt naturalia, non autẽ vt quanta. & sic dici pñt indiuidua, & quanta, & figurata.

B Sed contra hanc conuenientiam arguunt quidam, & ostendunt, ꝙ nullo modo sit dare indiuiduum. Primo. qa quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens. sed hæc se habent vt antecedens & consequens, videlicet naturale & quãtum. igitur quicquid sequitur ad quantũ, sequitur ad naturale, sed bene valet, est quantum, igitur indiuiduum. igitur si naturale erit, erit & diuiduum. quare vtroq; modo erit diuiduũ. Secũdo arguo. omne quantum est diuisibile in eo ꝙ naturale: omne corpus physicũ est quantum: igitur omne corpus physicum est diuisibile in eo ꝙ naturale. Syllogismus est ex maiori reduplicatiua, & minori absoluta. Maior patet, quia diuisio est corruptio, & corruptio est entis quanti, vt est naturale. Minor patet. Tertio sophistæ arguunt, qa tunc motus esset in non tempore, vt alteratio, augmentatio & id genus. cõsequentia patet, quia minimum in instanti acquiritur, qa si in tempore, tunc per partem post partem. igitur esse diuisibile. consequens est contra Arist. 6. phy. Quarto. tunc rei permanẽtis daretur vltimum. Nam applicetur in hoc instante, quod est præsens, agens corrumpens ipsi minimo. & patet ꝙ in hoc instanti, quod est præsens, est illud minimũ, & immediate post hoc non erit. igitur fuit illud vltimũ eius instans. Quinto. ꝓpter quid potest dari minimũ in eo ꝙ naturale, & non in eo ꝙ quantũ. quantitas enim est dispositio cõpositi naturalis, veluti & qualitas. Et hæc dubitatio est occulta valde. Hæc q̃stio de minimis diffuse in libro de sub̃a orbis, &. 6. phy. tractata est.

Argumẽta contra Egidium.

C

Nunc vero ad rationes. Ad primam cõcederet nouus expositor totum, & quod minimum naturale est quãtũ, & est diuisibile, sed non in eo ꝙ compositũ naturale. Ad secundum negaret maiorem, quia quantum in eo ꝙ quantum est diuisibile, & non in eo ꝙ naturale. multæ enim sunt res naturales indiuiduæ, vt cœlum, & stella omnis, & id genus. Sed si sunt diuidua, in eo ꝙ quanta, diuisibilia efficiuntur, vt in libro cœli satis. Probatio maioris nulla est, quoniam diuidi est dupliciter. per solutionem continui realem, aut metalem, qualem mathematici seruãt, prima fortasse est corruptio non simpliciter, sed continui. Ad tertium concederet Egidius ꝙ solus motus localis esset cõtinuus & successiuus, sed cæteri successiui, & non continui, vt etiam Auerroes ait. 8. physi. cõmen. 23. successiui quidem, quia fiunt per minima, quorum vnũ post aliud fit, non autem continui, quia inter primi minimi & secundi generationem intercidit tempus. Ad quartum negaret consequentiam. Nam primum instans applicati esse diceret esse primũ illius nõ esse, & sic negaret ꝙ in hoc instante quod est præsens sit, quia illud est primũ instans applicati esse, q̃d est primũ non esse minimi. Sed dices. illo in instanti vel applicat̃ enti, vel non enti. Si nõ enti, applicatio nulla erit, non enti enim nihil applicatur. Si enti, igitur primum instans applicationis siue applicati esse, non erit primũ non esse illius. Secundo. omnem generationem, omnemq; corruptionem præcedit alteratio, Sexto physi. si igitur nunc primo minimum corrumpitur, prius alterabatur. Igitur primum instans applicati esse non erit primũ non esse illius. Et hoc est totum posse sophistarũ contra Egidium, Thomã & Auerroem. Ad primum diceret Egidius ꝙ enti applicatur, & non enti: enti quidem in potentia, non enti vero in actu, quod sat est. Ad secundum diceret omnem corruptionẽ præcedere alterationem per rationem generis, vt. 6. physi. cõmen. 15. sed per rationem speciei non est verum, vel intelligitur omnem generationem & corruptionem præcessisse alterationem vel in eodem subiecto cum generatione, vel in alio distincto loco & subiecto, & hoc satis. Ad quintũ principale dicerem nunc, licet alibi satis dixi, ꝙ cõpositum naturale propter formam, & propter actionem est limitatum ad maximũ & ad minimum. propter formã quidem, quoniã forma requirit certas dispositiones, quibus cõseruetur in materia, & quibus agat in suum contrariũ. & quibus resistat corruptiuis causis. tale autem esse non potest, nisi sit determinatum ad maximũ et minimum. propter actionem vero, quia actio est finis formæ, igitur tandiu est forma in materia, quandiu potest agere, sed non potest agere in infinita modica materia. Igitur non potest esse in infinita modica materia. Hæc latius diximus alibi. Hæc & Egidius diceret iuxta sua fundamenta. Secũda dubitatio est in opinione Anaxagoræ, quæ satis tangitur ab Egidio. Illud tamen non ignorandũ ꝙ Democ. posuit infinita corpora indiuidua esse rerum principia. Hęc autem nõ erant illa corpora indiuidua, quæ & atoma etiã quandoque vocat, sed (vt dicit Simplicius) opinatus est omnia esse ab vno producta per formas præcognitas, quæ erãt indiuidua & corpora indiuidua quidem, quia in vno simplici contentã, corpora vero, pro quanto repræsentant corpora illa. q̃ opinionem & Arist. non negasset, vt Auer. 12. meta. cõmen. 36. vbi ait, omnes formas contineri in potẽtia in prima materia, actu vero in primo motore. Amplius Anax. triplicem mũdum dicit, vt Simplicius ait. Primũ effectricem, vltimum effectum, tertium medium a primo quidẽ deriuatum, & vltimum deriuantem, hunc mundum appellat πᾶν, hoc est omne & quodlibet, quia in nullo eorũ deficit aliquid quod est in altero. vt enim in mundo effecto sunt quatuor elementa, sic & in mundo medio, q̃d est cœleste; sic & in mundo in effecto, hoc est euangelico & intellectuali. & ita voluit quodlibet effici a quolibet. nã cœlum effcit̃ a mũdo angelico, qui est quodlibet, & a cœlo elementarium. Aut (vt Calcidius ait.) Anax. posuit triplicẽ mundum, videlicet mũdũ formæ, vt deũ, & intelligibilem, vt angelicũ, & sensibilem, & vocauit singulum horũ πᾶν, siue quodlibet, qa quicquid est in vno est in altero, vt declarat longo sermone: & hic mundus sensibilis est a mũdo angelico, & angelicus ab ipso mundo formæ, igit̃ a quodlibet & quolibet. Arist. igitur tñ contra verba certauit. sed an res sese habeat sic, est parum ad propositũ, qa hoc nos nõ intẽdimus. Hæc satis pro dictis antiquorũ.

D E F G

Declaratio hæc Anax. sententiæ nõ sperneñda.

In commentariis deficit cõtinuatio, ideo secundũ Philoponum continuatur sic textus, ꝙ cum superius narrauit duas opiniones, alterã ꝙ gñatio sit alteratio, alteram ꝙ gñatio differat ab alteratione, in hac pte vult manifestare rõnes, quibus mouebantur ad sic dicendũ. nã superius opiniones & earum rõnes dixit tñ, hic vero rationes earum manifestat. Quam cõtinuationẽ diuus Thomas nõ spreuit. Animaduerte autẽ ꝙ qui ponunt materiale principium vnum corpus actu, vt ignem, vel aerẽ, vel aquã, aut horum medium, coguntur ponere generationem esse alterationem. Causa est, quia ponunt illud materiale principium esse corpus in actu specifico, ac cõpletum in sua specie, & cum hoc voluerunt tale materiale principium esse totam substantiam rei, quæ generatur ex illo principio. Sunt huius opinionis Diogenes Apollinates, & Anaximenes, qui dixerunt materiale principium esse aerem. Amp. eiusdẽ opinionis sunt Heraclitus ephesius, & Hip-

RECO.

Declaratio præpõnis

I parchus Metapontinus,qui materiale omnium principiũ fecerunt ignem. Præterea eiusdem opinionis sunt Thales Milesius,& Hippon,qui omnium materiale principium asseruerũt esse aquam. Insuper eiusdem opinionis dicitur fuisse Anaximander, qui omnium materiale principium voluit esse corpus mediũ,& aliud ab elementis. Omnes enim isti ex eo quia dicunt materiale principium esse corpus in actu,& totam substantiam eius,quod ex illo generatur,cogebantur asserere generationem esse alterationẽ.

Declaratio scdæ põnis.

Qui vero dixerunt plura principia materialia,vt Empedocles quatuor elementa:& Democritici atomos, q̃q̃ ea velint corpora esse in actu,quia ipsa non dicunt esse totam substantiam rerum,quæ ex his principijs constant, generationem & alterationem non esse idem asserere coguntur. vnde Aristo. inquit. { His autem,qui genera multa faciunt. } (Et intelligit per genera elementa ac principia materialia, vt dicit Philoponus). { Accidit dicere a generatione differre alterationem. } Cuius causam manifestat,cum dicit. { Conuenientibus enim & dissolutis generatio contingit,& corruptio. } Generatio quidem illo-
K rum principiorum congregatione,corruptio vero dissolutione. Sed dices corpora illa sunt entia in actu,ergo per cõgregationem eorum non variatur substantia eorum, & sic non erit generatio. Aristoteles ergo innuit solutionem (& inquit.) Et ideo dicit Empedo. hoc modo, ꝙ natura hoc est forma naturalis,quæ congregatione fit,nullius est eorum, quæ miscentur, sed solum est substantia alia ab elementis,quæ est & mistio,cum fit, & segregatio, cum corrumpitur. Ergo licet principia materialia illa sunt corpora in actu, quia tamen non sunt tota mistorum substantia,assignare possunt differẽtiam inter generationem & alterationem. Democritici etiam idem sentiunt, nam (vt inquit Philoponus) licet atomi sint corpora in actu, quia tamen non sunt tota substantia rerum atomatarũ, ideo Democritici possunt inter generationem & alterationem differentiam assignare. In commentarijs,vero aliter verba hæc intelleximus. Nunc tamen hæc expositio
L mihi placet. Tunc epilogat(vt exponit Alexander)& dicit,ꝙ ita loqui de generatione,videlicet ꝙ differat ab alteratione,sit sermo eorum suppositioni conueniens, quæ est,ꝙ plura sunt principia materialia manifestum est. est etiam manifestum ꝙ dicant hoc modo.q.d.id quod dictũ est de differentia generationis & alterationis non modo consonat suppositioni eorum,sed etiam ita expresse dixerunt,quare bene dictum est. Ex his patet differentia inter hanc expositionem, & eam, quam attulimus in commentarijs.

Anti.c.8.

Necesse autem est, & his dicere generationem esse aliquid præter alterationem:impoßibile tamen est,secundum ea,quæ ab eis dicuntur.Hoc autem,ꝙ dicimus recte,facile est uidere. quemadmodum enim uidemus quiescente substantia in ea transmutationem fieri secundum magnitudinem,quæ uocatur augmentatio & diminutio,sic & alterationem. Sed tamen ex quibus dicunt,plura principia facientes uno,impoßibile est alterari.paßiones enim,secundum quas hoc dicimus contingere,
M *differentiæ elementorum sunt.dico autem, ut calidum & frigidum, album & nigrum,siccum humidum,molle durum,& aliorum unumquodq;,ut inquit.& Empedocles,solem album uidere & calidum:hymbrem autem in omnibus nigrũ & frigidum. Similiter autem determinat,& de reliquis.Quapropter si non sit poßibile ex igne fieri aquam, neq; ex aqua terram,neq; ex albo nigrum erit aliquid,neq; ex molli durum. Eadem autem ratio,& de alijs.Hoc autem erat alteratio.*

Dilucidate. cõme.

Necessarium uero & his alterationem dicere quidem esse aliquid præter generationem:impoßibile tamen est secundum ea,quæ ab illis dicuntur.Hoc autem ꝙ recte dicimus,facile est uidere. Quemadmodum enim uidemus quiescente substantia, in ipsa transmutatione secundum magnitudinem, quæ uocatur augmentatio & diminutio,sic & alterationem. Attamen per quæ dicunt qui plura principia faciunt uno, impoßibile N
est alterari. Paßiones enim,per quas dicimus id contingere, differentiæ elementorum sunt. Dico autem ut calidum, frigidum, album, nigrum, aridum, molle, durum, & cæterorum unumquodq;, quemadmodum & Empedocles inquit, Solem quidem album uidere & calidum omnino: hymbrem uero in omnibus & frigidum & nigrum & nebulosum.Similiter autem determinat & de reliquis.Quapropter si non est poßibile ex igne generari aquam,nec ex aquam terram,nec ex albo nigrum quicquam erit,nec ex molli durum. eadem autem ratio & de alijs.hoc autem erat alteratio.

Cõmẽ.8.

Obijcit nunc contra antiquos,& proponit cõtra hos, ꝙ ipsi coguntur dicere alterationem esse aliquid præter generationem quantum ad verborum eorum superficiẽ,
O verum quantum ad eorum fundamenta, negare hoc coguntur.primo ostẽdit primum hoc modo. sicut augmentatio est motus secundum magnitudinem substantia ipsa non mutata,ita alteratio erit motus secundum qualitatem,substantia non mutata,subaudi. sed isti ponũt huiusmodi motum secundum qualitatem elementis ipsis non mutatis,vt congregationem & disgregationem,vbi elementa manent eadem, igitur concedunt alterationem, quantum ad superficiem verborum,hoc est primum. Deinde { attamen } ostendit secundum. videlicet ꝙ per fundamenta eorum coguntur concedere alterationem non esse,& per consequens non esse præter generationem. Ad hoc autem petit sibi concedenda duo. vnum expressit,videlicet ꝙ passiones,per quas fit alteratio,sunt differentiæ elementorum,vt calidũ,frigidum,album,nigrum,aridũ, molle,durum,& cæterorũ vnumquodq; id genus, quod patet carmine Empedoclis, qui Solem album videre & calidũ nos ait omnino,& apud eum Sol ignis erat. hymbrem vero in omnibus & frigidum & nigrum,& nebulo-
sum,& intẽdit aquam.Similiter autem determinat & de P
reliquis. Sic igitur patet, primo ꝙ passiones, per quas alteratio fit,sunt elementorum differentiæ. Petit secundo & non explicat,quia apud omnes illos erat famosum,& maxime apud Empedoclem,contra quem præcipue nũc instat,ꝙ elementa nec sunt generabilia, nec corruptibilia secundum substantiam:& hoc eo patet,quia sunt prima rerum principia oportet enim principia semper manere, & perpetua esse,aliter essent principiata. His duobus fundamentis concessis secundum ea,quæ dicunt,arguit. non potest vnum elementum ex alio generari,vt nec ex igne aqua,nec ex aqua terra,igitur nec album ex nigro,nec ex molli durũ.Eadem autem ratio & de cæteris, quibus alteratio fit,hæc autẽ erat alteratio.Quare isti coguntur duo contraria dicere. Primũ ꝙ alteratio sit,& aliquid præter generationem,& hoc patet per eorum verba.Secundũ ꝙ alteratio non sit,& per consequens non differat a generatione,& hoc patet iuxta eorum fundamenta.Sed quomodo valeat hæc consequentia,non potest esse generatio ele- Q
mentorũ inuicem. igitur nec alteratio in primis eorũ qualitatibus, nec in secundis, q̃ ab illis primis sunt posterius disputabimus,nũc ṽo satis est itellectus verborũ crassus.

RECO.

In commentarijs non ponitur continuatio, ideo dicamus secundum Philoponum, ꝙ cum Aristot. ostendisset ponentes plura materialia principia posse assignare differentiam inter generationem, & alterationem, nunc vult eos increpare,& secundum Philoponum ponit duas conclusiones. primam ponentibus materialia principia plura,necesse est dicere generationem esse aliquid præter alterationem.secundũ ponentibus principia materialia plura,necesse est secundum ea,quæ ipsi dicunt,dicere generationem non esse aliquid præter alterationem. vnde primã cõclusionem ponit,cum inquit. Necesse est autem & his, qui principia materialia plura asserunt, dicere generationem esse aliquid præter alterationem.hæc est prima conclusio.Deinde ponit secundam. Impossibile tamen est ita supple dicere,secundũ ea,quæ ab eis dicuntur, & sic habetur secunda cõclusio. Ordinat autem Diuus Thomas sic textum

A textum, nam asserit Arist. primo obijcere communiter contra eos omnes, qui principia materialia plura esse profitentur. Secundo speciatim contra Emped. vt ibi { Emped. igitur } Philoponus vero vult, ꝙ hæc increpatio non sit cõmunis ad omnes illos, qui generationem faciunt secundũ concretionem, sed sit propria ad Empedo. Quæ expositio verbis Arist. est conuenientisſima. Circa vero has cõclusiones (vt Philoponus inquit) sic ꝓcedit, quia primo ostẽdit primam, cum inquit. hoc autem. s. primam conclusionem, ꝙ dicamus recte, hoc est ꝙ ita sit, vt prima cõclusio dicit, facile est videre. Nam quemadmodum videmus, & ita est, quiescente subſtãtia, hoc est seruata substantia in ea fieri transmutationem secũdũ magnitudinem, quæ vocatur augmẽtatio & diminutio. Sic euidens est seruata substantia fieri transmutationem secundum quale, quæ est alteratio. quia igitur antecedens euidens & de facto verũ, erit consequens etiam euidens, & de facto verum. Quare
B necesse est ipsis dicere alteratione ẽ esse, & esse aliquid præter generationem, quod erat prima conclusio, vt pulchre Philoponus exposuit. Deinde ostẽdit secundam, cũ inqt. Sed tamen facientes principia plura vno ex his rationibus, quibus dicunt, imposſibile est alterari, hoc est alterationẽ concedere, quare imposſibile erit alterationem esse aliud a generatione vt assumptis duab⁹ suppositionibus, optime in commentarijs est declaratum. Quam expositionem Philoponus laudat, & eam narrauit secũdo loco in commentario huius loci. Alex. vero aliter verba Arist. exponens, vult ꝙ Arist. ponat duas cõclusiones, quarum prima est, ꝙ tenentes principia materialia plura, cogunẽ concedere alterationem esse. Secunda vero est, ꝙ licet ita dicant, secundum eorũ fundamenta necesse est ipsis dicere alterationem non esse. ergo verbis affirmant alterationẽ, & rationibus, ex quibus loquuntur, eam coguntur negare. Differt autẽ hæc expositio ab illa Philoponi, quia illa vertitur circa differentiã inter generationẽ & alterationẽ, hæc Alex. vertitur circa esse vel non esse alterationẽ. Dicit
C tñ totum hoc Arist. inducere cõtra Empedo. vnde prima verba legit hoc pacto Alexan. necesse autem est & his dicere generationem esse aliquid præter alterationem. et sic oportet dicere alterationem, & esse in rerum natura, quia si generatio est præter alterationẽ & generatio & alteratio erunt. Hæc est prima conclusio. Secundam ponit, & inquit. Imposſibile tamen est supple alterationem esse aliquid in rerũ natura secundum ea, quæ ipsi dicunt. Deinde volens demonstrare ꝙ Empe. per quæ dicit, destruat alterationem, primo reducit ad memoriam quid sit alteratio, & vult ꝙ alteratio sit trãsmutatio facta in subſtãtia, substantia eius in quo fit manente. Quam definitionẽ ostendit exemplo augmentationis, quia (vt Philoponus dicit) augmentationem omnes concedunt, non tamen omnes concedunt alterationem. Protagoras enim contra alterationem pugnauit. nullus autem ad augmentationem opposuit. vnde dicit. Hoc aũt ꝙ dicamus recte, hoc est ꝙ alteratio non sit, sit recte dictum contra Empedo. facile est
D videre. postea submemorat quid alteratio sit, & inquit. Quemadmodum enim videmus quiescente subſtãtia, & non variata, in ea transmutationem fieri secundum quantum, & magnitudinem, q̃ vocatur augmentatio, & diminutio, sic & alterationem dicimus esse transmutationem quiescente substantia. & sic patet quid sit alteratio. stante hac definitione, ostendit contra Empedo. ꝙ stantibus his quæ dicit, oportet negare alterationem: et primo narrat q̃ Emped. dicit, quorum vnum expresse ponit Aristo. alterũ clam innuit summa breuitate vtens. Prætermittit tñ intentionem, & dicit, sed tamen ex quibus dicunt plura principia vno facientes, imposſibile est alterari, hoc est alterationem esse. Deinde accipit ea, quæ Emped. dicit, & sunt duo, alterum expresse ponens, alterum clam: primum qđ ponit, est, ꝙ pasſiones, per quas alteratio fit, sunt elementorum differentiæ, quæ ab elemẽtis sunt inseparabiles, & inquit. Pasſiones enim, secundum quas hoc. s. alterationẽ dicimus contingere, differentiæ elementorũ sunt, s. inseparabiles, quas exponit, & inquit, dico autem calidum, & frigidum, album, & nigrum, siccũ humidũ, molle durum & aliorum accidẽtium vnũquodq; Quod vero hæc suppositio sit de mente Emped. patet per eius verba, cum inquit. Solem hoc est ignem nos videre album & calidum. posuit enim vt Philoponus inquit, cœlestia ignea. Hymbrem autem dixit nos videre in omnibus nigrum & frigidum. & per hymbrem aquam intelligit. Similiter autem determinat Empedo. de reliquis. asserit enim cætera esse elementorum differentias, veluti calidum album ignis, frigidum nigrum aquæ differentias esse affirmauit. Hoc est vnum, quod Emped. expresse ponit, alterum quod Arist. clam ponit de mente eius, est, ꝙ elemẽta cum sint prima principia, nec sunt generabilia, nec corruptibilia secũdum substantiam, his duobus ab Emped. concesſis, argumentatur alterationem non esse, hoc pacto, nõ est posſibile ex igne fieri aquam, neq; etiam ex aqua fieri terram, vt ex secunda suppositione Emped. patet. ergo nec ex albo erit posſibile esse nigrum, neq; ex molli durũ, & sic de cæteris. Hoc aũt (vt inqt) erat alteratio. ergo non est posſbile esse
E
F
alterationem. Quare Emped. concedit alterationem esse, & tamen ex his fundamentis, quæ asseruit, cogitur negare alterationem. hæc est secunda expositio, quam Alexander attulit, quæ mihi optime satisfacit. primam vero attulit Philoponus, & eam in cõmentarijs secuti sumus. Quid vero sit dicendum secundum Democritum, & Anaxagoram, Philoponus exponit, quæ nos prætermittimus tanq̃ inutilia, cum ea non simus prosecuturi.

An & manifestum est ꝙ semper unam contrarijs supponẽdum materiam: siue transmutetur secundum locum, siue secundum augmentationem & diminutionem, siue secundum alterationem? Amplius autem similiter est necesse esse hoc, & alterationem. Etenim si alteratio est, & subiectum unum elementum, & una omnium materia habentium adinuicem transmutationem, & si subiectum unum est, alteratio est. Anti. c. 9.

Aut & manifestum ꝙ una semper supponenda est contrarijs materia, siue aliquid transmutetur secundum locum, siue secundum augmentationem & diminutionem, siue secundum alterationem. Amplius autem similiter necesse est esse hoc & alterationem, etenim si alteratio est & subiectum unum elemẽtum & una omnium materia habentium inuicem transmutationem est, & si subiectum unum est, erit alteratio. Dilucida. te. cõmẽ. eiusdem.
G

Videtur Auerroi in sua paraphrase ꝙ Aristot. probet consequentiam datam. videlicet ꝙ si vnum elementum non potest ex alio transmutari, nec alteratio erit posſibilis. Mihi autem videtur ꝙ probet illam consequentiam, sed secunda ratione. Prima enim ratio procesſit ex incorruptibilitate elementorum. Secunda ex hoc ꝙ materia apud eos non est vna, petit igitur cuiuslibet transmutationis vnum esse subiectum, vnam & materiam, quæ manet sub vtroq; termino, & ꝙ hæc sit mens eius patet. ait enim. Aut & manifestum, vbi videtur velle ꝙ idem patet & alia ratione (Inquit) Aut & manifestum ꝙ vna semper supponenda est contrarijs materia, siue aliquid transmutetur secundum locum, siue secundum augmentationem & diminutionem, siue secundum alterationem, quod præcipue hoc in alteratione ostendit de qua est intentio, & inquit. Amplius autem similiter necesse est esse & hoc alterationem, etenim si alteratio est, & subiectum vnum elementum & vna omnium materia habentium inuicem transmutationem est, & si subiectum vnum est, erit alteratio. Ex his arguo. cuiuslibet transmutationis subiectum est vnum, sed apud antiquos alteratione subiectum non est vnum, quia quatuor elementa non inuicem transmutabilia. igitur alteratio non erit transmutatio: & ita nihil erit. Cõmẽ. 9. Auer. introductio Expõ propria.
H

Animaduerte ꝙ hæc ꝓpositio cuiuslibet transmutationis subiectũ & materia est vna, põt duplr intelligi: vel de subiecto remoto, & hoc est verũ: nã vna est prima oĩum materia, quæ est remotum subiectum oĩum transmutationum, vel de subiecto proximo, & iterũ hæc est vera singulis referendo, vt augmentationis vnum augmentabile, loci mutationis vnum mobile, & alterationis vnũ al- Nota.

I terabile, non tamen vnum omnium proximum est subiectum, quia non idem augmentationis, loci mutationis, & alterationis, & vtroq; modo ratio Aristot. valet. primo quidem modo valet, quoniam antiqui ponunt vnā omnium primam materiā: qua negata, & potentia ad transmutationes negabitur. nam carentia materia sunt æterna, & impassibilia, & ita inalterabilia. iterum non ponit Empedo. vnum subiectum a principio alterationis vsq; in finem, quia elementa sunt quatuor prima inuicem distincta, quæ non alia ratione enarrantur, nisi congregatione, disgregatione, quare vtroq; modo apud fundamenta eorum alteratio negabitur esse. bene itaq; dictum est, ꝙ apud verba eorum alteratio est & aliquid præter generationem: apud vero fundamenta eorum minime.

Quæstio recētiorū Num aliquid simpliciter generari possit.

Quærunt recentiores. vtrum aliquid possit simpliciter generari & corrumpi. arguitur duabus rationibus ꝙ nō. Primo, quia si quid generatur simpliciter, illud esset forma, sed forma non generatur. 12. metaphy. commen. 18. quia tunc crearetur. Secundo non est nobis euidens aliqd generari. igitur nihil generari est concedendum, vel non

K est cōcedendū aliquid generari, quia dubium non est cōcedendum. antecedens patet quia aliquid generari hac obseruatione patet, qa a nunc percipitur esse, & prius nō: modo hoc nō valet, qa licet non ꝑcipiebatur, poterat esse.

Respōsio recētiorū.

Ad quæstionem hanc recentiores respondent. & primo accipiunt duplicem esse generationem. simpliciter, & secundum quid, & inter has talem ponunt differentiam, ꝙ de eo, quod generaē simpliciter, verificatur iste terminus ens sine addito, de eo quod generatur secundum quid verificatur ens cum addito. Tunc dicunt duo. Primo ꝙ aliquid potest simpliciter generari, quia de aliquo potest verificari nunc ens, & prius non, absq; addito. Secundo, ꝙ hoc nō est euidens euidentia summa, sed euidentia nāli, quia per rationes certiores ꝑ hac parte multa alia fingūt.

Sed hæc stare non possunt. Primo quia si generatio simpliciter est, de qua ens simpliciter verificatur absq; addi tione, tunc elementum simpliciter generatur, quia bene

L valet. nunc non est ens ignis, & immediate post hoc erit ens, quod Arist. infra negabit. Secundo suppono ꝙ homo & quodlibet causatum respectu primæ causæ, est ens secundum quid, vt accidens respectu substantię. Ex hoc patet quia sicut vera hæc est, nunc non est ens ignis & immediate post hoc erit: ita de quolibet accidente valet, nūc est ens calor & immediate post hoc erit calor ens. nec valet dicere quia est ens secundum quid respectu substātiæ, quia sic omnis substantia respectu dei, & tamen hoc non tollit propositum.

Respōsio propria.

Propter hæc dicendum ꝙ generatio simpliciter differt a generatione secundum quid dupliciter. Vno modo penes subiectum. Alio modo penes terminum: penes subiectum, quinto physicæ auscultationis. tex. com. 7. habetur ꝙ generatio simpliciter est de non subiecto in subiectum, illa secundum quid de subiecto in subiectum, hoc est vt Auer. exponit in gñatione simpliciter subiectum nō manet idem & vnum in actu sub vtroq; termino factionis, at in generatione secundum quid bene manet. Penes terminum vero, quia vt dicet tex. cō. 10. huius. gñatio sim

M pliciter est transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente. at generatio secundū quid est transmutatio sensibili aliquo remanente. Ex ijs patet gñationē simplr esse, & aliquid simplr posse generari. Tū quia cōtingit aliqđ gñari subiecto non manente eodem. Tum quia contingit totum transmutari in totū nullo sensibili remanēte. De secundo videē ꝙ iste mirabiliter aberrat, primo quia oīs euidentia, qua veritas, primorū principiorum habetur, est summa: sed per sensus habetur euidentia primorum principiorum. 2. posteriorum. capitu. vltimo. Secundo per inductionem potest summa euidentia colligi. 1. topic. ca. 10.

Nota apđ Auer.

sed generari aliquid potest colligi inductione, quare pōt summa euidentia haberi. Ideo aīaduerte ꝙ apud Auer. primo cœli: cōmē. 2. propositio est tribus modis nota, vel simpliciter nota, vel simpliciter ignota, sed demonstratione nota, vel media: prima accipitur sola terminorum euidentia, minime intellectus agentis, secunda demonstratione. tertia & media pauca eget obseruatione vt sola indu-

N ctione. Secundo animaduerte, ꝙ apud Auerroem in posterioribus, prima propositio est vel in qua conueniunt omnes sensus, vt ex nihilo nihil generatur. nam visu patet album generari ex nigro auditu ꝙ graue ex acuto: gustu ꝙ dulce ex amaro: tactu ꝙ calidum ex frigido: odoratu ꝙ suaue ex austero. Igitur hæc est prima per primam & summam euidentiam nota. Vel quæ vno sensu percipitur illius veritas, sed alij non contradicunt, vt aliquid generatur simpliciter. nam visu percipitur aliquid nunc ens simpliciter esse, & prius non, & in hoc nullus sensus contradicit. Tunc patet ꝙ hæc propositio est summa euidentia nota, quia vno sensu verificabilis alijs non dissentientibus, quare summa euidentia patet.

Tunc ad rationes. Ad primam Auerro. respondet, ꝙ compositum per se generatur & forma secūdum quid, de hoc alias fortasse enim forma generatur vt per se existēs, totum vt per se subsistens. Ad secundam patet, ꝙ illa euidentia est summa, quia percipitur, & alij non dissentiunt, igitur ita est simpliciter. nam a perceptione ad esse hoc modo, valet argumentū. Hæc de quæstione mihi videnē. O

RECO.

In commentarijs designauimus hic secundam rationem ad probandum alterationem non esse data positione Empedoclis. At Philoponus inquit, ꝙ cum Aristo ostē disset quomodo, qui plura elementa dicunt destruant alterationem. Hic in prima parte textus facit ad dictū vnū corollarium. Infert enim ꝙ necessarium sit vnum esse alterationis subiectum, & quasi ad abundantem doctrinā, addit in omni transmutatione esse vnum subiectum. Quo vero modo sequatur ex dictis Philoponus declarat, nam cum Empe. concedere non possit alterationem, asserendo plura materialia principia esse elementa, & intransmutabilia, & alteratio sit quid euidens apud ipsum. ergo oportet concedere vnum subiectum, quod licet secundum substantiam permaneat, transmutetur in contraria. & hoc siue transmutatio sit secundum locum, siue secundum augmentationem, & diminutionem, siue secundum alteratio nem. Ex hoc sequitur illud verbum an quod græce est ἤ, P esse quasi vt notam illationis. deinde ibi { Amplius autem similiter. } Secundum Philoponum infertur secundū corollarium, & est, ꝙ eodem modo necessarium est commune subiectum, & vnum esse, & alterationem, hoc est, ꝙ sicut necessarium est esse commune subiectum, ita necessarium est esse alterationem: e contrario sicut est necessarium alterationem esse, ita & commune subiectum esse necessarium est. Cuius causam affert, quia si alteratio est, & subiectum vnum elementum, & vna omnium materia habentium adinuicem transmutationem est. & econtrario, si subiectum vnum est, alteratio est. ergo bene illatum est eadem necessitate esse vnum commune subiectū, & alterationem necessaria. Hæc Philoponus in commentario huius partis, quæ expositio multum differt a nostra in commentarijs, & ab illa diui Thomæ.

Anti. c. 10

Empedocles igitur, ipse uidetur contraria dicere & appa Q *rentia & ad seipsum ipse. Simul enim non dicit alterum ex altero fieri elementorum ullum, sed alia omnia ex his.*

Dilucida. te. cōmē. eiusdem.

Empedocles quidem igitur uidetur contraria dicere & ad apparentia, & ad seipsum ipse. Simul quidem enim non alterum ex altero fieri elementorum ullum dicit, sed cætera omnia ex his.

Cōmē. 10

Nunc speciatim increpat Emped. & primo resumit errata deinde declarat illa. Sunt itaq; (vt ait) errata duo: primum ꝙ contradicit apparentibus, secundum est, ꝙ cōtradicit sibi. primum declarat eo, quia ait nullum elementorum ex altero generari, sed cætera ex illis proficisci.

Nota.

Animaduerte, ꝙ aliquid est conueniens apparētibus, aliqd contradicit apparentibus, aliquid nec cōtrariaē apparentibus, non conuenit apparentibus. Qđ quidē ignis genereē ex aqua, conuenit apparentibus, qa Philosopho naturali apparet ignē nunc primo esse in loco aquæ, & apparet aq̄ non exiuisse locum illum, nec penetrasse cōtinens. scimus aquā esse in ignem cōuersam, & ita ignē ex aqua generari

A generari.contrariari vero apparētibus est dupliciter, vel rationi apparenti: vel apparētibus per sensum. solem esse maiorem terra contradicit apparentibus per sensum, sed saturnum esse terra minorem contradicit apparenti rationi, quæ per astrolabum colligitur: at aliquid creari ex nihilo, nec contradicit apparentiis, nec conuenit, qm̄ creari non est aptum fieri notum per sensum, igitur nec contradicit, nec conuenit. potest tamen dici supra sensus, sicut ignem moueri circulariter in sphæra sua, nec est contra naturam, nec secundum naturam, sed supra naturam, quia p naturam altioris rei. Si igitur Empedo. inferat contra apparentias secundum sensum, non esset erroneum. nam contra sensuum apparentias astrologus probat Solem esse tota terra maiorem, sed vult eum apparentiis sensuum & rationi apparenti opponere, & ita est error.

RECO. In commentariis exposuimus vno modo, & quidem non ab ratione: Philoponus tamen vult, ꝙ cum contradixit eorum opinioni, qui dixerunt materiale principium esse vnum, & Empedocli, nunc quasi epilogando colligit errores Empedo. & dicit. Empe. igitur ipse videtur cōtraria dicere, & ad apparētia, & ad seipsum ipse. tacuit quo modo contradicat apparentibus, quia satis fuit deductū. Dictum est enim eum destruere alterationem, quæ euidens existit, laborat ergo declarare, quomodo sibi ipse cōtradicat, & sumit dicta eius, nam vt inquit. primo asserit elementa non fieri ex inuicem, sed omnia ex his. ex quo vult habere elementa esse incorruptibilia, & ingenerabilia, & hoc inquit. Simul enim non dicit alterum ex altero fieri elementorum vllum, sed alia omnia ex his, ecce quomodo dicit elemēta esse incorruptibilia, & ingenerabilia.

B

Anti.c.11 *Simul autem in unum coniunxit naturam omnem, præter litem, ex uno fieri rursus unumquodq;. Quapropter ex uno aliquo .s. differentijs quibusdam diuersorum & paßionibus, factum est hoc quidem aqua, illud autem ignis, quemadmodum dicit Solem album & calidum, terram autem graue & durū. Ablatis igitur his differētijs (sunt enim dimouibiles genitæq;) manifestum est ꝙ necesse est fieri & terram ex aqua, & aquā ex terra. similiter autem & aliorum unumquodq;.*

C

Dilucida. te. cōmē. eiusdem. *Simul autem quando contingit in unum omnem naturam præter litem ex uno generari rursus unumquodq;. Quoniam ex uno aliquo manifestum ꝙ quibusdam differentijs eorum quæ separantur, & paßionibus, factum est hoc quidem aqua, illud uero ignis. Quemadmodum dicit Solem quidem albū & calidum, terram uero & grauem & durā. Ablatis itaq; his differentijs (Sunt enim auferibiles & genitæ) manifestum quoniam necesse est fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra. similiter autem & cæterorum unumquodq;.*

Com.11. Quod vero contradicat sibi, nunc declarat, & supponit ad mentem Empedoclis ꝙ postquam elementa deuenere in vnā naturam, vt in totius mundi corruptione, ex illo vno iterum generetur vnumquodq; elementorum seorsum ab alio. hoc autem effici non potest nisi propter quasdā differentias, quas sibi limitat vnum, & alterum alias. cum enim ignis accipit albedinem & calorem, & terra grauitatem & duritiē, tunc ex illo vno vnūquodq; elementorum fit. inquit {simul aūt} subaudi sibiipse contradicit, quando contingit in vnum oēm naturam rerum præter litē, ex vno illo generari rursus vnumquodq; quatuor elementorum, quod fit in totius mundi corruptione, vbi generatur quod græce chaos, latine confusio dicitur. Cuius causam subdit, et inquit. Quoniam ex vno aliquo manifestum, ꝙ quibusdam differentiis eorum quæ separātur, & passionibus hincinde assumptis, factum est hoc quidem aqua, si ex illo assumat humidum & frigidum, illud vero ignis, si assumat calidum & siccum, quemad modum dicit solem quidem album, & calidum, & intendit ignem: terram vero & grauem & duram, quo fit vt terra si assumat sibi duritiem & grauedinem, ex illo generetur, si ignis calidum & album, iterum generetur ex illo. Apuerte ꝙ græcum verbū ὥστε, quandoq; latine pro vt,

D

quandoq; pro ergo, quandoq; pro quare transfertur, ego trāstuli hic, quoniam ex vno, eo quia & sæpe reddit causam, vt alibi collegimus. Vult itaq; Aris. habere per hæc omnia ꝙ differentiæ elementariæ siue passiones sunt auferibiles, & generabiles: generabiles quidem, quando elementa seorsum assumūt illas ex chaos vnumquodq; suas, quibus est, sunt auferibiles, quando veniunt ad chaos in mundi totius corruptione. Hæc concedit itaq; Empe. tūc cogitur concedere ꝙ elementa possunt ex inuicem transmutari. quæ consequentia patet, quia possunt differentiæ illæ deperdi & acquiri, igitur & vnum potest in alterum transmutari, quia in illud a quo differentias deperdit. Inquit {Ablatis itaq; his differentiis}. (Sunt enim auferibiles & genitæ) vt per dicta eius patet, manifestum quoniā necesse est fieri, & terram ex aqua, & aquam ex terra. Similiter autem & cæterorum vnumquodq; ex suo contrario aptum est fieri. E

F

In quo rō consistit. Animaduerte, ꝙ tota rō hæc cōsistit in hoc. potest elementū generari ex mixto illo, quod chaos dicitur. igitur pōt ex elemento generari, & ita ex inuicem transmutari.

Auer. deductio. Hanc consequentiam deducit Auerroes in paraphrase secundi commentarii, quia ideo Empedocles dixit hæc inuicem non transmutari, quia eorum differentias, nec deperdere, nec acquirere possunt. Modo (vt dicit Auerroes) apud Empedoclem hæ acquiri & deperdi possunt, igitur & inuicem generari. & sic videtur contradicere sibi, quia concedit antecedens, ex quo sequit̄ consequens, & negat consequentiam & consequens.

RECO. Cœpit declarare, quomodo Emped. sibiipsi aduersēt, & ex his, quæ dixit, conclusit eum velle elementa esse incorrubtilia, & ingenerabilia: nunc vult narrare alia Empedo. verba, ex quibus deducere intendit Empedo. velle elemēta esse corruptibilia, & generabilia, vt pulchre Philoponus deducit, & inquit, Simul autem cum omnem naturam in vnum coniungit præter litē .s. in vniuersali mundi corruptione, in qua ponit omnia elementa venire ad vnam confusionem, quam græci chaos appellant, asserit ex illo vno confuso fieri vnum quodq; elementorum. Tunc ex hoc secundo concesso deducit, ꝙ elementa sint generabilia, cuius oppositum est deductū ex primo ab eo concesso, & dicit. Quapropter ex vno aliquo vtpote ex illo chaos differentiis .s. ac passionibus diuersorum elemētorum assumptis, videlicet per litem, quam præter confusionem concesit, factum est hoc quidem .s. assumptis ab illa confusione frigido, & humido, aquas. illud autē ignis assumptis differētiis, quæ sunt calidum & album. nec hoc est ab ratione, quia dicit solem, hoc est ignem esse album & calidum, terram autem dicit graue quoddam & durū. quare bene dictum est, ꝙ assumptis ab illo vno, calido & albo fit ignis: assumptis autem graui & duro fit terra. Tunc replicat deductionem quasi epilogando, & inquit. Ablatis igitur ab illo vno confuso his differentiis: {Sunt enim ab illo dimouibiles, & genitæ in illo per vniuersalē mundi corruptionem} manifestum est ꝙ necesse est fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra. Similiter autem ex aliorum vnumquodq;. ergo ex primo Empe. cōcesso habetur elementa ingenerabilia esse. Ex hoc vero secundo habetur elementa esse generabilia. Simili modo deduci potest ex primo ipsa esse incorruptibilia, & ex hoc secundo ipsa esse corruptibilia. Quare Empe. sibi ipsi aduersat̄. hanc ergo expositionem, q̄ intendit Philoponus, laudo. G

H

Ant.c.12 *Non tunc solum, sed etiam nunc, transmutata paßionibus. Sunt enim ex quibus dicit poßibiles aduenire, & separari, rursus præsertim aduersantibus adinuicem & adhuc per se, lite & amicitia, propter quæ, & tunc ex uno generata sunt. nō enim & ignis iam & terra & aqua existentia adhuc unum, erant omne.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Non tunc solū, sed & nunc transmutari paßionibus, sunt autem ex quibus ait poßibiles aduenire, & separari rursus, & aliter aduersantibus adinuicem adhuc per se lite & amicitia. Ideo & tunc ex uno genita sunt, non enim utiq; ignis & aqua & terra adhuc entia unum erant omne.*

Com.12. I Potest confutari hic vna expositio pro Emped. dicet.n. quis, ꝙ in chaos elementa inuicem transmutantur deperdendo proprias differentias, at extra chaos non est possibile. contra obijcit. si tunc trãsmutantur inuicem propter litem & amicitiã aduersantes, aliter igitur & nunc. Quorum.n. causæ sunt eædem, & naturæ eædẽ, possunt euentus esse ijdem. sed ꝙ in chaos inuicem elementa transmutentur, est propter differentias elementorum, quæ acquiri possunt & deperdi, & propter litem & amicitiam aliter ꝙ̃ prius aduersantes. igitur & nunc, quia omnia hæc adsunt. possunt enim nunc differentiæ deperdi & acquiri, lis & amicitia aliter aduersari, igitur nũc est possibile illa inuicem transmutari. Inquit. Non tunc solum sed & nunc transmutari possunt elementa passionibus. quod declarat
K .d. Sunt autem sup passiones tales, ex quibus ait possibiles aduenire & separari rursus, & aliter aduersantib⁹ adinuicem per se lite & amicitia. Ideo & tunc ex vno genita sunt. Dices forte ꝙ non ex vno genita sunt, quia in illo chaos præerant actu, & non corrupta. contra adijcit, non enim vtiq; ignis & aqua & terra adhuc entia illęsa et incorrupta vnum erant omne, sed corrupta & transmutata in vnum tertium. Suppleas. si igitur ex illo vno tunc genita sunt, igitur & nunc: quia causis existentibus eisdem, erunt idem effectus. Quod tunc erant transmutata inuicem, duæ erant causæ, prima ꝙ differentiæ elementariæ possunt acquiri & deperdi. Secundo ꝙ lis & amicitia po-
L terant aliter aduersari q̃ antea, sed nunc adsunt causæ eædem, igitur potest vnum in alterum transmutari particulari transmutatione.

Vis rõnis & eius deductio.

RECO. Philoponus velle vr̃, ꝙ cum Arist. probauit ex dictis Empedoclis elemẽta esse generabilia, hic probet ex eiusdem dictis ipsa esse corruptibilia, quæ expositio accõmodari non põt hic verbis, quæ nos in nostro græco codice habemus. Forsitan hæc expõ conuenit verbis, quæ erant in lib. Philoponi. Propterea in cõmentarijs per pulchre diximus, ꝙ Arist. hic velit refutare vnam tacitam solutionem, ꝙ. s. elementa sint generabilia & corruptibilia in vl'i vniuersi confusione, & in vl'i vniuersi origine. Postea vero, cũ elementa lite fuerint suis locis statuta, amplius nec generari, nec corrumpi possunt. Contra quam tacitam solutionem obijcit Arist. cum inquit. Non tunc solum elemẽta in passionibus transmutata generari & corrumpi poterant Sed etiam nunc. s. postq̃ suis locis lite statuta sunt.
M Quod autem nunc generari & corrumpi possint, probat Arist. quia adsunt omnia requisita, quæ fuerunt in prima mundi generatione. s. lis & passiones, vnde inquit. Sunt .n. omnia ea sup. ex quibus supple Emped. ipse dixit possibiles aduenire, & separari rursus passiones eorum præsertim (vt inquit) aduersantibus adinuicem etiam adhuc per se lite, & amicitia, propter quę & tunc genita fuerunt. nã post mundi originẽ sunt passiones, & lis, & amicitia, quæ ita nunc aduersari possunt, veluti & tunc. ergo sicut tunc generabilia & corruptibilia fuerunt illis causis sufficienter positis, ita & nunc cum totidem causæ adsint. Sed dices falsum esse, quod Arist. accepit. s. ꝙ ex vno elementa fuerint generata, nam in illo chaos elementa erant actu, et ita non ex vno genita sunt. contra obiicit, & dicit. Nõ.n. & ignis iam, & terra, & aqua existentia actu adhuc vnũ erant omne, sed in illo chaos fuerunt corrupta, & postea lite erãt genita. Vel aliter possunt verba hæc intelligi, quia aliquis posset dicere concedo elemẽta generari posse ex illo chaos assumptis proprijs qualitatibus, sed cum infert, ergo alterum ex altero generari potest, nego consequentiam. Soluit Arist. quasi probans hanc consequentiam, & dicit. Non.n. & ignis iam, & terra adhuc vnum actu existentia erat oẽ, quod Empedo. appellauit chaos. Sed illud chaos erat vnum, in quo elementa erant solum virtute. et sic cũ ex illo chaos generatur ignis, non generatur ex eo, nisi pro quanto in ipso erat aqua potentia. & cum generatur aer, non nisi, quia in eo erat terra potentia. Ergo si elementa ex illo chaos generãtur, etiam ex inuicem generabũtur, cum nullum eorum ex illo generari possit, nisi quo in eo est alterum contrarium, saltem potentia. Quod vero ad verba attinet, illud verbum propter quæ, græce est διόπερ, verum, vt apud nos istud aduerbium vnde, aliqñ N
capitur ꝓ a quo, vel e qua, vel e quibus, ita dioper apud græcos, aliqñ accipitur pro ideo, vel quocirca, uel quapropter, & aliqñ pro ꝓpter quæ, vt arbitror hæc Arist. accepisse. Est.n. sensus propter quæ. s. litem & amicitiã & tunc Ant.c.13
ex vno illo. s. chaos elementa generata sunt.

Incertum aũt, utrum principium ipsorum ponendum illud unum, an illa multa. dico aũt ignem & terram & coordinata horum. secundũ enim q, ut materia supponitur. ex quo trãsmutata per motum, fiunt ignis & terra & aqua, unum est elementum: secundum autem q, hoc quidem ex compositione fit O
cõuenientibus illis, illa autem ex dissolutione, magis elementa quatuor illa, & priora natura..

Dilucida. tex com. eiusdem.

Incertum autem, & utrum principium eorum ponendum unum, an plura. Dico aũt ignem, & terram, & ordinata his. Inquantum quidem enim ueluti materia supponitur, ex quo quę se transmutant propter motum, fiunt terra, & ignis, est & unum elementum. Inquantum uero hoc quidem ex compositione fit conuenientibus illis, illa autem ex dissolutione magis elementaria erunt illa & natura priora.

Vt introducit Auer. in .3. com. suæ paraphraseos est hic aliud erratum Empedoclis, ꝙ latẽter locutus est, & in suo sermone contraria innuit. Videtur.n. vna ratione & via velle materiam esse vnam primam omnium, & priorem elementis ipsis, ex qua & elementa & cætera proficiscũ- Com.14.
tur, inquantum videlicet vult illud vnum chaos esse, ex quo elementa generãtur. Alia rõne velle videtur plures esse materias, eo quia chaos illud effici ait ex elementorũ compositione & corrumpi ex illorum dissolutione. Inquit. {Incertum autem & vtrum principium eorum ponendum vnum, } & de materia intelligit quæstionem hanc. {Dico autem plura vt ignem & terram, } in contrario constituta, & ordinata his, vt aerem & aquam, nã aqua terræ, aer igni coordinantur, vnde græce est systoicha, latine ordinata. Et hanc quæstionẽ esse in verbis Emped. ostendit d. Inquantum quidem.n. chaos illud supponit veluti materiã, ex quo vti e materia, quæ se trãsmutãt ꝓpter motum, fiunt ignis & terra, est & vnum elementũ, & materia vna respectu elementorum, & sic habetur ꝙ sit materia. Inquantum vero hoc quidem compositione fit illis conuenientibus, illa autem ex dissolutione magis elementaria erunt, illa & natura priora hoc habebunt magis illa quatuor rationem materiæ principii. Et ita dicta P
huius in certa sunt, quod erat erratum tertium. Q

συστοιχία

Circa hæc quæro primo vtrũ generatio sint in tp̃e vel in instante. Ad hoc respondet recentiores primo ꝙ generatio non est in instante, quia generatio non potest esse in eo quod nihil est, modo instans nihil est. Dicũt secundo, ꝙ in tempore est generatio, quia est aliqñ & non in instãte, igitur in tempore. Dicunt tertio ꝙ generatio est in tempore composito ex tempore in quo res habet esse, & tempore in quo res non habet esse, modo hæc sunt duo tempora, igitur generatio est in tempore composito. Dicũt quarto. ꝙ in nullo tempore toto est generatio distributiue accipiendo totum, quia nec in tota hora, nec in toto medio horæ, nec in toto aliquo tempore, esset enim tunc successiua. Dicimus enim punctum esse in tabula, & tamen in nulla tota parte tabulæ est punctus: & tunc patet ipsam esse totam simul, & instantaneam. prima pars, quia non per partem ante partem forma acquiritur. igitur generatio est tota simul. instantanea vero, quia in nullo tempore toto, sic enim capitur instans apud omnes. Alii sub alijs verbis concedũt generationem esse in tempore, quia non extra tempus, vt punctus in tabula, quia non extra tabulam, in nullo tamen tempore toto, quia nullum est tempus, in quo ęquate sit, veluti punctus in nulla parte æquate est. Alij dixerunt. ꝙ si per instans intelligitur indiuisibile temporis, cum istud non detur, generatio non potest dici esse in instanti. Sin autem intelligitur ꝙ generatio sit tota simul, quia non prius vna pars quam alia, ad hunc sensum concedi potest generationem esse in instanti, capiendo esse

Coufutatio. do esse in instanti esse totum simul Sed (pace horum dixerim) hæc sunt, & contra Auerroem, & contra rationem.

A Cōtra Auer. quidem. nam quarto physico. commẽ 129. in fine duabus rationibus probat gñationẽ esse in instanti. Tum quia finis motus, & omnis finis est vltimum, & omne vltimum est in instanti. Tum quia in ea non est velox & tardum, nisi ratione alterationis, & ita concludit eam esse in instanti. Idẽ & per easdem rationes ait sexto Physic. commen. 32. Contra rationem vero, quia omne mensuratum habet aliquā mensuram sibi æquatā vel igitur est diuidua vel indiuidua. Si diuidua. igitur est in toto aliquo tempore æquatæ, quod est cōtra eos. si indiuidua, igitur in instanti Verum animaduerte ꝙ Auer. nec tempus, nec instans extra animā esse formaliter concedit, tempus quidem non, quia est numerus motus, & numerus habet esse formaliter ab anima, instans minime, quia est indiuiduum, & indiuiduū est priuatio, & nulla priuatio habet esse formaliter extra animam, quare nec tẽpus nec instans formaliter sunt extra animā, sed bene in potentia & materialiter. Cum dicitur generationem esse in instanti,

Nota auer. positionem.

B intelligit̃ ꝙ potest intelligi esse actu in instanti vt in mensura æquata, attamen extra animam nec in instanti, nec in tpe, nisi in potentia & materialiter. similiter cum dicit̃ motum esse in tempore, intelligit̃ in potentia, quia potest intelligi esse in tẽpore actu. hæc diceret Auer. Animaduerte tamen ꝙ apud eum conceditur, ꝙ generatio aliqua est successiua, vt generatio elemẽtorum, tertio cœli. commẽ. 67. eo quia formæ elementorum intenduntur & remittuntur. verum forma perfecta fit tota simul extra animā & in instanti in potentia, vnde apud eum momentaneum non est de ratione generationis, nec successiuum de ratione motus, quia gñatio elementorum est successiua, & augmentatio est in non tempore.

Quæstio. Secundo quæres contra Aristo. quia non videt̃ valere, elementa possunt transmutari inuicẽ in chaos, igitur vnū ex altero effici potest extra chaos. Nā si pōt esse hæc propositio, ita tunc totum ignem contingeret transmutari in aquam, & sic tantū tria elementa restarent in mundo, & ita mancus erit mundus. Dicẽdum ꝙ si elementa possunt

Respōsio C trāsmutari inuicem in chaos, sequitur ꝙ extra chaos. Nā causæ ꝙ in chaos transmutentur sunt duæ. videlicet quia contraria actiua & passiua, & quia possunt differentias amittere, & acquirere. sed hæ eædem causæ sunt in eis extra chaos, igitur si possunt in chaos transmutari propter has causas, & nunc poterunt ꝑꝑ easdem, & sic cōsequentia Arist. valet. Tunc ad argumentū diceret Arist. ꝙ pōt totius ignis trāsmutari in totā aquā, nunꝗ tñ totius transmutabitur. potest. n. ƒm se & quodlibet sui transmutari, sed pro potentia saluanda, sat est vt transmutet̃ ƒm aliqd sui. Potest & aliter logice responderi, sed non curo.

Quæstio. Num si generatio imposibilis alteratio quoq sit impossibilis. Deinde queritur, vtrum sit generatio est impossibilis, alteratio quoꝗ impossibilis sit. arguunt quod nō, nam lunam generari est impossibile, & tamen alteratur.

In quæstione ista omnes concordant ꝙ si impossibilis est gñatio, etiam alteratio erit impossibilis, cōtra etiā vbi alteratio erit impossibilis. contra etiam vbi alteratio fit impossibilis, generatio quoꝗ erit impossibilis. & hoc accipiendo generationem & alterationem corruptiue, non perfectiue, sed in ratione consequentie differunt.

Egidium probatio. Egidius probat hanc sic, si possibilis est alteratio, pos-

D sibilis est gñatio, igit̃ a destructione consequentis, si impossibilis est gñatio, erit impossibilis alteratio. primam probat tribus rationibus, primo ex parte formæ, quia de ratione formæ, vt est quædam natura, & habet esse naturale, est, ꝙ sit cōiūcta qualitatibus propriis actiuis & passiuis, igitur si illæ qualitates pñt amitti, & forma pōt desinere. igit̃ si est possibilis alteratio erit possibilis & gñatio. Scdo ex ꝑte materie, quia tādiu materia hēt formam ꝗdiu est illi ꝓportionata, sed proportionat̃ ꝑꝑ qualitates igit̃ illis amissis & acqſitis fit gñatio & corruptio, quare si alteratio est possibilis, et gñatio siſr. Tertio gñatio est finis & terminus alterationis, igitur si alteratio est possibilis, erit etiam finis possibilis, videlicet gñatio & econtra. quam rationem iuniores tāꝗ demonstrationem assumūt volentes fundare in duabus maximis, quas vide. Mihi autem videtur ꝙ conclusio sit vera, & ꝙ non possit probari ex simpliciter notis (vt isti credunt) sed ex concessis, vt fecit Aristo. ꝙ quidem hæ rationes non simpliciter teneāt,

Positio propria. E declarat̃, quia oēs petunt. prima accipit, ꝙ de ratione formæ est qualitates sibi inseparabiles, hæc petit̃, quia Empedo. nō ponit rerum formas differentes, & stabilitas sursum, immo res apud omnes sunt eiusdem speciei, & non differunt, nisi accidentaliter. & tunc habet concedere ꝙ nullæ qualitates sunt propriæ alicui formæ. & ita concederet ꝙ amissis qualitatibus quibusdam formæ subeunt qualitates alias. patet igitur, ꝙ hæc ratio petit. Secunda petit propter duorum quia apud Empedo. non est vna omnium materia, tum quia res non generatur propter proportionem materiæ, vel disproportionem, sed congregatione vel lite. Tertia petit etiam, quia vtrum generatio sit finis alterationis Empedo. nō concederet, fortasse enim apud eum non est generatio alia ab alteratione, immo accipere ꝙ generatio sit finis alterationis est petere ꝙ generatio sit quia si est finis generatio est. Quare videtur mi- F

hi ꝙ hæc consequentia non valeat simpliciter, nisi ex concessis, vt Aristoteles arguit. Ipse enim supponit ad illius mentem elementa transmutari in chaos & in illo corrumpi, & ex illo generari, ea quia differẽtias amittunt vel acquirunt. & tunc habere vult ꝙ causā corruptionis & generationis sunt differentiæ acquisibiles & deperdibiles, tunc patet ꝙ si possibilis est alteratio, generatio etiā erit possibilis & econtra. Itẽꝗ si generatio erit impossibilis, etiam & alteratio erit impossibilis. Vbi enim generatio non sit possibilis, differentiæ nō pñt amitti. igitur nec poterunt alterari in chaos, & sic argumẽta Aristotelis sunt ad hominẽ ex concessis, & de elementis ipsis, non autem generatim de omnibus. Quare positio hæc peccat. Primo quia conclusionem generalius assumit quam Arist. in litera, cum solum in elementis Aristo. loquatur, Sed isti de generatione in communi cuiusuis entis. Secundo peccat, quia Arist. ratio est ex concessis, & rationes eorum ex absolutis. Ideo petūt & hoc est rationale, quia an generatio sit, est quæstio si est, talis autem quæstio non potest termi- G

nari nisi per syllogismum hypotheticum ex concessis, & sic Arist. facit. Verūtamen animaduertendū quod Auerro. in paraphrase primi textus probabilius consequentiā illam sic deduxit. Si elementa nō possunt transmutari in substantia non erit subiectum vnum recipiens duo cōtraria successiue. hęc enim conuertuntur subiectū esse & trāsmutationem in contraria esse Nam si est subiectum vnū, transmutatio in contraria est, contra etiam si nō est subiectum, nec transmutatio in contraria, & ita bene valet, si non est generatio, igitur non est transmutatio in contraria, igitur nec subiectum vnum recipiens contraria. Vltra non est subiectum vnum recipiens contraria, igitur non est alteratio. omnis enim alteratio ẽ vnius subiecti, & de contrario in contrarium. Hec est tota vis rationis. tu vero recipe hanc tanquam probabiliorem, nam fortasse pri- H

ma consequentia est ambigua, & nō minus petit, quam cæteræ aliæ rationes. Propter hæc possunt solui tria problemata. Primum propter quid nihil seipsum generat, sed bene saluat. 2. de anima. tex. commen. 47. Respondetur. quia generatio est transmutatio de non esse ad esse, igitur vbi aliquod seipsum generaret, idem inquantū generans esset, vt vero genitum non esset, quare contradictoria simul. Secūdum propter quid nihil alterat vel augmentat se, at mouet se in loco. 2. physi. commen. 1. & 4. cœli. commen. 24. dicitur, quia augmẽtatio est quædam gñatio. sed nihil se generat per primum, igitur nihil se augmentat. Itẽꝗ alteratio vel est generatio, vel medium in generatione. sed nihil se generat, igitur nihil se præparat per se ad gñationem, quia si posset omnia media pro generatione sibi agere, posset se generare. Tertiū, ꝓpter quid ꝑ accñs aliquid corrūpit se, at generat autem se nihil, nec ꝑ se, nec per accidens. Dicendum, ꝙ si quid corrumpit se ꝑ accidẽs nō propter hoc idem esset, & nō esset, vt patet. at si aliqd per accidens generaret se, tūc esset, & generat se, igitur nō esset. Quare propositū. Ratio in principio ꝗstionis patet

Quotūdaru problematū dilucidatio.

Est enim quæstio nostra de alteratione corruptiua, & I non perfectiua, quali luna alteratur.

RECO. In commentarijs aliter diximus circa hunc textum, q̃ nobis nunc occurrat. diximus enim ex verbis Empedo. nihil certi haberi de vnitate principij materialis, an .s. sit ponendum vnum materiale principiũ omnium, vtpote illud chaos, an plura, vt illa elemẽta. & ita videtur quasi in Empe. dictis hoc esse tertiũ erratũ. At nunc cum Philopono videtur nobis esse dicendum, ꝙ q̃q̃ Empe. complura dixerit de illo chaos, & de elemẽtis, nõ tñ ex his, quę dicit, certũ habemus an ipse velit chaos illud eẽ materiale. principium elementorum, an contra elementa illa materialia principia illius chaos, & hoc inquit. Incertum aũt & vtrum principium ipsorum elementorum materiale, sit ponendum illud vnum, quod appellauit chaos, an con K tra illius chaos materialia principia sint illa pura elementa, dico ignem & terrã, & coordinata hoc est correspondentia horum .s. aquam, quæ igni, & aerem, qui terræ correspondet per contrarietatẽ. Quod vero hoc sit incertũ, probat. & dicit, quia quatenus illud chaos supponitur, vt materia, ex quo vel ex qua per motum litis, fiũt ignis & terra, & aqua, illud chaos est vnum elemẽtum. ergo ex altera parte videtur chaos elementum, & principium materiale eorũ. ex altera vero, quo hoc chaos fit ex illis elementis conuenientibus, & illa ex chaos dissolutione, elementa illa quatuor videntur magis materialia principia illius chaos, et illo priora natura, materiale enim principium est ex quo aliquid primo fit, & in quod vltimo dissoluit. ergo hac ratione elementa illa quatuor vidẽtur principia materialia illius chaos cũ ex illis primo fiat, & L in illa vltimo dissoluat. Quę quidẽ expõ mihi placet nũc cum eam Philoponus sectet. In cõmentaris, narrauimus pro solutione tertiæ quæstionis Egidiũ probare illam hypotheticam, si alteratio est possibilis, gñatio est possibilis tribus rationibus, vbi diximus oẽs illas petere qđ est in principio quæsitũ, & ꝑ pulchre fuit probatum, nũc vero idem probo, quia oẽs illæ rationes supponunt præter materiam rerũ esse substantiam, quæ est forma, & accidẽtia, quibus forma in materia conseruatur. At veteres (vt diximus in secundo de anima, & in recognitionibus physicis) præter materiam non ponunt, nisi accidentia, quia totam rerum substantiam posuerũt materiã. & ideo prima ratio Egid, petit, quia sumit in materia esse substantialem formam, & qualitates illi proprias, quibus ĩ eo quod naturalis est in materia, hoc autem quæritur apud illos. Secunda sumit in materia esse substãtialẽ formã, & proportionẽ qualitatũ præter materiam, et formã, quod quærit. Tertio sumit generationem formæ substantialis esse finẽ M alterationis præuiæ, quæ est ad qualitates, quibus forma illa substantialis introducitur in materia. & sic sumit in materia esse qualitates, & formam substantialẽ ꝑter materiam & qualitates, quod quæritur. ergo omnes illæ rationes petunt, quod querit. Ideo in commentariis, Arist. solum in elemẽtis loquitur, & ex suppositione dato ꝙ in materia sint formæ substantiales præter primas qualitates. Hoc enim cõcesso, hypothetica est necessaria .s. si alteratio est possibilis generatio est possibilis, at si hoc non supponatur, Aristotelis ratio non demonstrat.

Ant.c.14 *Vniuersaliter itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum est, utrum est, aut non est, & quomodo est, & de aliis simplicibus motibus, puta de augmentatione, & alteratione.*

Diiucida. te.c.eiusdem. *Omnino itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum, utrum est. uel non est, & quomodo est, & de aliis simplicibus motibus ueluti de augmentatione & alteratione.*

Cõm. 14 Recentiores partẽ hanc ad formam nõ bene ducũt, pro pterea Aristoteles confutatis his, quæ dixit Emped. de generatione, quia adeo leuia & friuola sunt, vt nihil sint ad propositũ, quasi per viam cõsequẽtis infert. { Oĩno itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum } vbi dixit oĩno, & græce est olos, quia quæ dicta sunt, quasi nihil sunt, & hoc fecit per viam consequentiæ, vt ostenderet se coacte hoc agere, & inquit vtrum est, vel nõ est, & N quomodo est. & de aliis simplicibus motibus, veluti de augmẽtatione, & alteratione, vtrũ sint & quomodo sint.

De generatione quatuor queruntur vt vtrum sit quia Parmenides & Melissus dixerunt ipsam non esse. Secũdo quid est gñatio, quia Democritus, Anaxagoras, & Empedocles dixerunt ipsam esse congregationẽ. Tertio quibus inest generatio, quia Plato solum elementa dixit generari. Quarto propter quid est generatio, quia dicemus propter materiã. Ideo ait vtrum est, vel non est, quantũ ad primam quæstionem: & quomodo est, quantũ ad cæteras tres. quas quoq; quæstiones etiã de cæteris motibus intelligere possumus. Ponderat Egid. in tex. verbum elementorum quod in græcis codicibus non inueni, sed bene inueni verbum simplici, & intelligit de generatione in substantia, quæ est simpliciter dicta, nam cæteræ sunt dictæ secundum quid. De gñatione gónts.

RECO. Quæ in commentariis diximus pulchra sunt, tamen Philoponus sic continuat, cum Aristo. dixisset veterum de generatione opiniones, tam eorum, qui inter generationem & alterationem differentiam assignarunt, quam eorum, qui nullam inter eas differentias fecerunt, redit ad id, O quod proposuit, & quærit si est generatio, & modũ quo est (& inquit) Vniuersaliter itaq; de generatione, & corruptione simplici dicendum est, vtrum scilicet est, aut nõ est, hoc est primum: & quomodo est, & hoc est secundũ & non modo hæc duo proponit esse quærenda de generatione, sed de aliis motibus, & dicit, & de aliis simplicibus motibus, vt de augmentatione, & alteratione, hæc eadẽ quærenda sunt. Quod vero ad verba attinet, generationem, de qua proponit, appellat simplicem, ꝙ sit substantiæ, augmentationem vero & alterationem appellat simplices motus, ꝙ sint puri motus, potissimum secundũ eos qui augmentationem non distinxerunt a rarefactione.

Ant.c.15 *Plato igitur solum de generatione scrutatus est & cor- P ruptione, quomodo existant in rebus, & de generatione non omni, sed de ea, quæ est elementorum, quomodo autem carnes fiant, aut ossa, aut aliorum quid talium, nihil. Amplius, neque de alteratione, neque de augmentatione, quomodo exiſtãt in rebus. Vniuersaliter autem præter ea, quæ superficietenus, de nullo aliquis instituit, præter Democritum. hic autem uidetur quidem de omnibus curasse, iam uero in quomodo differt. De augmentatione enim nullus quidem determinauit (ut dicimus) quod non & quiuis dicat, ꝙ, adueniente simili augmentatur. quomodo autem hoc, non ultra. Neq; de mistione, neq; de aliorum (ut ita dicam) ullo. ut de ipso agere, aut ipso pati quomodo hoc quidem agit, illud uero patitur secũdum naturales operationes.*

Dilucida. te. cómé. eiusdem. *Plato quidem igitur solum de generatione perscrutatus est & de corruptione quomodo insint rebus. Et de generatione non omni, sed elementorum, quomodo autem carnes, aut ossa, aut aliorum talium, aliquod, nihil. Amplius neq; de alte- Q ratione, neque de augmentatione quomodo insint rebus. omnino autem ultra ea, quæ superficietenus de nullo, aliquis constituit, præter Democritum. Iste autem de omnibus quidem uidetur curam habere, iam autem in quo modo differunt. neq; enim de augmentatione aliquis quicquam protulit (ut dicimus) nisi quod otychon quiuis rudis diceret. uidelicet quod adueniente, augetur simili, quomodo autem hoc, neque adhuc, neque de mistione, neque de aliorum (ut ita dicam) ullo utpote agere & pati, quomodo hoc quidem agit, quomodo uero patitur secundum naturales passiones.*

Com. 15. Pro quãto in textu ponitur illationis nota, videẽ quod prosequaẽ, vt Egidio placet, vt vero narrat Platonis defectus, videẽ assignare suæ intentionis cãm, vt Thome videtur. Sũt aũt Platonis defectus plures. Primus, ꝙ de generatione

A ratione & corruptione loquitur quõ rebus insint, & non terminauit 1. qõnem, an sit generatio. Secundus est, ꝙ ipse de generatione nõ oĩ, sed elementorum locutus est: sed quõ carnes, aut ossa, aut aliorũ taliũ aliquod insit rebus, nihil dixit. Terti⁹ est, ꝙ neq; de alteratione, neq; augmẽtatione quõ rebus insint locus est. Isti sunt tres Plato. defectus. Deinde generalis defect⁹ oĩum fuit ꝙ de his tribus, nihil dixit aliquis, qđ rudis & ignarus nõ diceret: excipit aũt Democritum, nam de his oĩbus vr̃ esse sollicitus, imo ẽt si generatio & alteratio differũt, curauit ptractare. Sed quicquid sit, nullus de augmẽtatione trãscendit metã rudium. dixerunt. n. tãtum, ꝙ augmẽtatio fit a simili, qđ & rudes vidẽt in appõne cumuli. sed quõ hæc appositio fiat, neq; adhuc aliquis perfecit. itẽ defecerunt de mixtione, & agere, & pati, & talibus. Quare Plato. defectus sunt tres, cæterorum vero quatuor. Primus, qa superficietenus loquũtur de oĩbus. Secũdus, quia in augmento populariter loquuntur, & nõ quõ fiat illa appositio. Tertius non locuti sunt de mixione. Quartus neque de agere & pati. B Quare patet ꝙ de his oportet ptransire diligenter, qñ quidem cæteri defecerũt. Aĩaduertendum ꝙ multæ sunt cãæ, quibus veteres circa res & rerũ passiones errauerunt, primo quia erãt primi, vt. 2. meta. tex. cõ. 2. Phĩa. n. obseruationibus, & inuẽtionibus sicut cæteræ artes adinuẽta est, vt. 2. cœli dicitur, & impoĩe est hæc oĩa simul haberi, vt Auer. eodem. 2. meta. cõm. illo. 2. Secundo propter paucitatem logicæ, vnde. 1. physi. propter ignorantiam logicæ in quãdam viã ceciderũt extraneã. Est. n. logica ad oĩum sciarum principia viã hñs. 1. topi. Tertio, quia magis moralibus intenti, vnde. 1. meta. Socrate circa moralia negociate, denatura nihil. tex. cõ. quinti. Quarto. pp consuetudinem in legibus q̃ eorũ tpibus vigebant. 2. meta. tex. cõ. 14. Nã vt cõsueuimus ita dignamur dici, q̃re his quatuor veteres circa res, & rerũ passiões & principia errauerũt.

RECO Videtur Philoponus ꝙ Arist. assignet cãm propositæ intẽtionis, & ita legit verba p notam cãlem. verum circa C expõnem verborum Aris. dici non põt melius q̃ sit dictũ in cõmentarijs. Laborat aũt Philopo. declarare, quõ Plato non dixit nisi de generatione elementorum, quia dixit elementa fieri ex superficiebus. Quo mõ uero mixta fiãt, an ex eĩhis, an ex supficiebus, non exploratum habemus a Platone, vt inquit. Quod vero ad verba attinet, dicit Philoponus ꝙ Democritus dixit de generatione & corruptione, & de omnibus motibus, etiam dixit, & cõsiderauit in quo modo generatio differt ab alteratione, dixit. n. generationem fieri cõgregatione: corruptionem vero disgregatione. At alterationem dixit fieri trãspositione, & transordinatione. Præterea dicit Philopo. nullum de augmentatione dixisse, nisi tantum, quantum quiuis diceret, ut. s. ꝙ omne quod augetur, augetr ab appositione similis. Quõ vero simile accedat, an per poros, an corpus p corpus penetret, nullus dixit. Præterea. dicit Philoponus, ꝙ mixtionum alia est temperatio, quæ græce crasis dicitur, apud nostros complexio, veluti in mellicrato. Alia appositio, veluti in panspermia, in qua duo semina miscentur. Alia complicatio in materia & forma. Antiqui de mixtione nihil dixerunt, cum de ea nihil diuiserint.

D

Ant. c 16. *Democritus aũt & Leucippus facientes figuras, alterationem & generationem ex his faciunt. segregatione quidem & congregatione, generationem & corruptionem: ordine autẽ & positione alterationem. Quoniam aũt existimabãt uerum esse in apparendo, cõtraria aũt & infinita sunt ea quæ apparent, figuras infinitas fecerunt. quare mutationibus ipsius cõpositi idem contrarium uideatur alij & alij, & transmutetur paruo immixto, & omnino aliud appareat uno transmutato. ex isdem. n. comœdia fit & tragœdia, literis.*

Dilucida. tex. com. eiusdem. *Democritus uero & Leucippus facientes figuras, alterationem & generationem ex his faciunt disgregatione quidem & cõgregatione, generationem & corruptionem, ordine uero & positione, alterationem. Quoniam existimabant uerum in apparendo contraria & infinita apparent, figuras infinitas faciunt. Quapropter translatione congregati idem cõtrarium uidetur alteri & alteri, & mutari paruo adueniente, et omnino apparere aliud uno transmutato. Ex eisdem enim tragœdia & comœdia literis sunt.* E

Cõm. 16. Siue nũc psequatur Arist. vt videtur Thomæ, siue nũc ostẽdat Democriti insufficiẽtiam ad cõplendam rõnẽ suæ intẽtionis vt Egidio, totum est bonũ: primo narrat Democriti & Leucippi põnem & (inquit) {Democritus vero & Leucippus facientes figuras, alteratione & generationem ex his faciũt} sed nõ vna rõne. Nam {disgregatione quidem & cõgregatione, generationẽ & corruptionẽ, ordine vero & põne, alterationem} generatio n. erat prima indiuiduorum cõgregatio: & cõgregati deinde varia põ & situs, erat alteratio. Q. vero infinitæ figuræ & contrariæ sint, syllogizat sic. oẽ quod apparet est. infinitæ & contrariæ figuræ apparẽt igitur infinitæ & contrariæ figuræ sunt. sed non possunt esse infinitæ & cõtrariæ congregatorum figuræ, nisi sint infinita corpora ĩdiuidua, quare hęc necesse est dicere. Ex hoc verificat põnem, ꝙ cõtraria sint simul vera (& inquit.) Quapropter translatione congregati idem alteri & alteri videtur cõtrarium & sub diuersis rõnibus, & videtur mutari paruo adueniente & videtur apparere aliud atq; aliud vno solo transmutato, veluti ex eisdem fit tragœdia & comœdia literis, attamẽ alia atq; alia scãsione. Patet modo ꝙ hi de principijs quatuor ponunt, ꝙ indiuidua, ne ex aliis fiant, ꝙ corporea, ne corpus ex non corpore proficiscatur, ꝙ infinita, quia omne quod apparet est, ꝙ demum figurarum sint diuersarum, vt res differunt. Nam aliquæ differunt numero, quia indiuidua sunt consimilia, sed ordine differũt, aliqua vero specie, quia indiuidua illa figura discrepant, aliqua sunt contraria, quia indiuidua illa sunt contraria re, vel ordine. F Quæ de principiis

Qõ pria Egidii. Quærit Egidius in prima sua qõne. Vtrum possit gñõ simplr competere cui non competit motus simpliciter.

Rñdet & dicit duo. Primo ꝙ põt aliquid esse generatio simplr, & nõ motus simplr: quia motus & gño se hñt vt genus & spẽs, sed põt spẽs in aliquo abũdare a gñe, igitur põt esse generatio simplr, et nõ simplr motus. Dicit. 2. ꝙ alteratio & augmẽtatio magis dñr simplr motus, & nõ simplr generatio. Nã de rõne motus est fieri, de rõne gñonis est factũ esse, sed illis magis fieri cõpetit, q̃ factũ esse: igitur magis rõ motus. & sic dici pñt motus simplr. G

Sed circa hæc dubito. Primo, quia valet, a. est infinitũ corpus, igitur infinitũ ens. Itẽq;. b. est infinita q̃titas ens simplr, igitur a. simplr tali in spẽ, sequitur infinitũ & simpliciter tale in genere, & sic si gño simplr erit a. erit et motus simplr. Cõtra scdm dubito ẽt. Nã vel motus est fieri p forma fluẽte, vel p fluxu formæ: nõ primo mõ, quia forma fluens est rẽs pmanens, vt qualitas, vel q̃titas: si pro fluxu, ẽt generatio erit fieri sic accepta. Põt Egid. & bene defendi. Vbi debes scire, p prima dubõne, ꝙ a maximo & simplr in spẽ non valet maximũ & simplr in genere, vt non valet, Socrates est maximus hõ, igitur maximum aĩal: sed ab infinito in spẽ valet infinitũ in genere, vt si a. est infinitũ corpus, igĩ infinitum ens. Cã huius est, qa infinitum est quod non patitur secum aliquid, nec sui generis nec suæ speciei, sed totum occupat. 3. physico. Et ideo, si maximũ corpus, nõ maximum ens, at si infinitum, erit & ens infinitum, quia si erit finitũ, nõ totum occupabit. Maximũ. n. esse põt, & nõ occupare totũ. Ad 2m diceret Egid. ꝙ motus illi debent accipi p fluxibus, & generatio ẽt p fluxu: sed cũ generatio accepta p fluxu est in non tpe & momẽtanea, magis accedit ad rõnem termini, & illi magis ad rõnẽ motus. pp quod generatio dicetur motus 2m quid, & augmẽtatio & alteratio gñatio 2m quid, & motus simpliciter, & ita hæc stare possunt. Secunda dubita. H

Secũda q. Secundo quærit. vtrũ oẽ quod apparet sit, & vr̃ ꝙ sic, nam qđ apparet est, & nihil est quod apparet, quin illud sit. igitur oẽ quod apparet est. Secũdo arguit Egi. nõ põt sensus corrigi, igitur oẽ quod apparet est. añs patet, quia non põt corrigi, nisi p aliũ sensum, & alius sensus est eiusdem potẽtiæ, quare nõ maioris correctionis. Rñdet Egid. ꝙ sensum errare põt esse quãtũ ad imutationem. & quã-

I tum ad rem mutatem, q̃tum quidem ad ĩmutationẽ nullus errat, nec circa ꝓprium, nec cõe, nec accidẽtale obiectum, vt declarat, q̃tum vero ad rẽ ĩmutantẽ seruatis tribus nõ errat, vt bona organi dispõne, bona medij aptitudine, & obiecti bona ꝓportione. Et tũc patet qualiter nõ oportet ꝙ oẽ quod apparet sit, quia vnũ apparẽs põt corrigi ꝑ aliũ sensum, qui sentire põt illis oĩbus seruatis. Alii cõtra Egid. dicũt, ꝙ hæc stare nõ pñt. nam si illa tria sunt requisita ad sensuũ verificationẽ, cũ semꝑ organa, & medium, & rẽ esse ꝓportionata nõ pateat intellectui, tũc nũquam intellectus certe sciet aliquid. Propter quod dicunt duo. Primo, ꝙ sensus errare non põt circa sensibile per se, sed circa sensibile per accidens. vt dicit Auer. 2. de aia. cõ. 63. visus. n. non errat in colore vtrum sit albus, aut niger, neq; auditus in voce, vtrũ sit grauis, aut acuta: sed in cõprehendendo drías sensibilium, vt vtrũ hoc albũ sit nix,
K aut drías locorum, vt vtrũ album hoc sit sursum, an deorsum. Secundo. dicere vñr, ꝙ non semꝑ error est ꝑp sensum, & correctio ꝑ aliũ, qa cũ sint ambo sensus, & ęqualiter materiales, non vr̃ vnus altero pollẽtior, ꝑp quod vr̃ esse dicendũ duo. primo, ꝙ vnus corrigere põt alium, qñ alius errat in obiecto corrigẽtis, vt si visus iudicaret pomum dulce, gustus posset illũ corrigere, vel baculum esse fractũ, tactus corrigit, quia fractio & durities est obiectũ tactus. Vbi aũt erret circa rẽ, quę nullius exterioris sensus sit obiectũ ꝑ se, vt ꝙ cõtraria sint simul vera, tunc intellꝭ corrigit. nam sunt aliquæ primæ propõnes, quæ lumine intellectus solæ patent, ueluti fores. 2. meta. quas nemo habens intellectum ignorat, tunc ex illis ꝑ manus post manus deducitur proteruus ad contradictionem. vt Arist. 4. meta. Et tunc per hoc patet solutio quæstionis.

RECO. In cõmentariis pulchre dictum est de his verbis, verũ Philop. verba hæc cõiũgit cũ prioribus hoc mõ, isti insufficiẽter locuti sunt de his: Democ. aũt & Leucip. facientes figuras alteratione & gñonem ex his faciũt: segregatione quidẽ & cõgregatione gñationem & corruptionẽ, ordine aũt & põne, alterationem. Hoc ergo pacto legit Philop. illa vero verba. { Q̃m aũt existimabãt uerum in ap
L parẽdo } Philop. legit ꝙ Arist. ponat motiuũ, quo mouebatur Demo. ad ponẽdas infinitas atomas ꝭm figuras, siue infinitas atomarũ figuras, quod idẽ est, & sylꝭm sic cõficit Philop. oẽ q̃d apparet, est: apparẽt aliq̃n de eodem mixto cõtraria diuersis phãtasiantibus: ergo cõtraria de eodem vera sunt. sed non pñt esse vera, nisi supponantur principia infinita ꝭm figuras, quæ aliq̃n ꝑmutantes ordinem appareãt aliquibus vno mõ, aliq̃n ꝑmutantes põnẽ appareãt contrario modo. igiť principia sunt ꝭm infinitas figuras. Q̃ aũt contraria de eodẽ apparere possint, Philop. exponit, primo de collo colũbæ solis radijs exposito, q̃d ad aliam atq; aliã oculi põnem apparet diuersi color, vt his cæruleus, alijs vero aureus, alijs niger, alijs varius. Secũdo idem declarat exẽplo quadrãguli, nã quadrangulus ꝓcul circularis figuræ apparet, ꝓpe vero quadrangularis. Tertio idẽ declarat de melle, quod icterico laboranti apparet amarũ, bene valẽti vero dulce. Quod vero ad verba attinet dici { Ita vt mutationibus ipsius cõpositi } vbi Philop. ꝑ cõpositum intelligit principiũ cõponẽs. q.
M d. mixtũ apparere diuersum, quo atoma in cõposito mutatur aut põne, aut ordine, dicit ẽt. { Et trãsmutať paruo } ipsi cõposito { in mixto. } Quo ad alteratiõnẽ, nam paruo. s. corpore atomo ĩmixto, vr̃ cõpositum alterari. dicit ẽt { Et oĩno aliud appareat vno transmutato. } Q̃d Alexander ad phãtasiãtem refert, quasi et oĩno apparet aliud vno phãtasiante mutato, Philop. ad augmẽtationem retulit. q. d. & oĩno apparet aliud. s. maius vno paruo transmutato, hoc est vna parua atoma apposita. ꝙ vero trãsordinatione vel trãspõne appareãt contraria de eodem. Arist. ꝓbat exẽplo sumpto a comœdia, & tragœdia, vbi solis literis mutatis, mutãtur. Immo ex eisdem literis oẽs orationes fiunt, diuersæ vero quo diuersimode literę se habent. hæc est expõ Philoponi. Tu vero lege cõmentaria, quia verba hæc bene exponunť, & (vt arbitror) tota differentia pẽdet ab illo verbo græco ὥστε, quod Philop. legit pro vt, nos vero ꝑ quare, vel quapropter. Si. n. sic legitur, Arist. syllogismus pro Democrito sic conficitur, oẽ q̃d apparet est, figuræ infinitæ, & cõtrariæ apparẽt de eodẽ. N
ergo figuræ contrariæ & infinitę sunt. Hoc sylľo cõcesso, quasi corollaria infert, qũo de eodẽ mixto possint contraria esse simul vera, & sic in cõmentariis bene legũtur verba. In cõmentarijs quærebatur vtrum aliqua mutatio esse possit simplr̃ gñatio quæ non est simplr̃ motus, vbi est assignata rñsio Egidii, & bñ defensata. Verũ illud aiaduerte, ꝙ Egid. supponit motũ esse genus ad gñationẽ, q̃d non concedit 5. phy. Tu vero intellige hæc ab Egidio dicta esse supponẽdo ꝙ motus sit genus ad alterationẽ, non aũt ꝙ velit esse ita Egid. Præterea de correptione sensus aiaduerte, ꝙ sensus non eget correptione quo ad ĩmutationem, vt recte inquit Egid. Nec eget correptione circa sensibile ꝓprium, quia visus non errat, q̃m albũ, aut nigrũ, sed q̃m Sophronisci filius, nec eget correptiõe circa ea sensibilia ꝑ accidens, in quibus oẽs sensus cõcordãt, vt ꝙ oẽ totũ sit maius sua parte, uel quod oẽ quod gñatur, gñetur ex ente vel suo contrario, nã in his oẽs sensus concordant. nec eget correptione circa ea sensibilia ꝑ accñs, in quibus conuenit vnus sensus. Alijs non contradicẽtibus, aut eiusdem aut alterius rõnis, vt ꝙ aliquid simplr̃ generet. Hoc. n. patet visu & in eo nõ discordãt visus aliorũ, nec sensus alterius rõnis, nec eget correptione, circa sensibilia ꝑ accidens, q̃n oẽs sensus eiusdẽ rõnis cõcordant, alijs non contradicentibus, vt ꝙ piper sit calidũ. Eget ergo sensus correptione, q̃n non oẽs sensus eiusdem rõnis cõcordant, vt ꝙ bacculus sit fractus, nõ tũc corrigitur ꝑ alium sensum, cuius obiectũ illud est ꝓprium. Secũdo eget correptione, q̃n in sensibilibus ꝑ accidens nõ cõcordãt oẽs sensus eiusdem rõnis, vt ꝙ mel sit dulce. Gustui cholerico apparet amarũ. Gustui sano apparet dulce. corrigitur ergo ꝑ alios sensus oẽs, quibus possumus iudicare gustũ illum esse infirmũ, & cholericũ, & ꝑ alios gustus sanos plures, quod iudicamus esse sanos. Ex quo sequiť ꝙ corrigens semꝑ est intellꝭ, sed nõ nisi mediãtibus alijs sensibus interioribus, vel exterioribus. Sequiť secundo ꝙ correptio in sensibus nõ cadit, nisi in sensibilibus ꝑ accidẽs in duobus casibus, vel q̃n alii sensus quorũ sunt ꝓpria obiecta discordãt, uel q̃n alii sensus eiusdẽ rõnis discordant. hæc de correptione sensuum. In cõmentarijs ꝓbauimus, ꝙ oẽ, quod apparet est, & nihil determinauimus. Vbi de sensu eius debes scire, ꝙ põt duplr̃ intelligi. Vno modo ꝙ oẽ quod apparet sit ens, & in hoc vera propõ est. verũ sylľs est in quatuor terminis. Hæc. n. est vera, oẽ quod apparet est ens, cum vero additur, mixtũ apparet sub infinitis figuris mediũ variatur. debuit. n. medium esse, sed mixtũ apparet, & cõclusio erit tũc, ergo mixtũ est ens. Alio modo intelligi põt, ꝙ oẽ quod apparet sit vt apparet, & hoc pacto, negať maior. Non. n. oẽ quod apparet, est vt apparet (vt Philop. inquit.) De logica vero dicas vt in ludicris dictum est, ꝙ hæc propõ, omne quod apparet est, probatur ꝑ ascensum hoc modo, hoc quod apparet est ens, & illud quod apparet est ens, & sic de singulis. ergo omne quod apparet est ens. Illa enim Sorticolarum probatio multifariã peccat, vt in ludicris diximus. Hæc de logica.

Demodo corrigẽdi sensus cũ errant circa sensibilia.

O

P

Enuc. lib. 10.

Q *Quoniã aũt uidetur fere omnibus esse aliud generatio & alteratio, & generari quidẽ & corrũpi quæ cõgregantur et disgregãtur, alterari aũt mutatis pas- sionibus, de his instituentes speculari oportet. dubitationes. n. habẽt hæc, & multas et rõnabiles. Nam si generatio est cõgregatio, multa accidũt impossibilia: Sunt aũt rursus rões aliæ cogentes, nec faciles ut dissoluantur, q non contingat aliter se habere & si generatio non sit cõgregatio, aut omnino non est generatio, aut si est alteratio est. an, etsi hoc dissoluere sit difficile, tentandum?*

Quoniã aũt uidetur fere omnibus alterum esse generationem & alterationẽ, & generari quidẽ & corrũpi cõgregatis & segregatis, alterari uero trãslatis passionibus, de horũ sententijs cõsiderandum. qõnes. n. habent hæc & multas & rõnabiles. Siquidem. n. congregatio est generatio: multa impossibilia contingunt. sunt aũt rões aliæ rursus necessariæ, & non faciles

Dilucida. tex. com. eiusdem.

A *faciles solutione, ut non contingat aliter se habere. & si nō est congregatio generatio, uel omnino non est generatio, uel erit alteratio, aut si hoc est difficile solui, tentandum est.*

Cōm.17. His expeditis repetit qōnem, ꝑaccipit tamen illud, in quo oēs cōsentiunt. cōueniunt quidē quantum ad hoc ꝙ generatio differt ab alteratione. nā generatio fit cōgregatione corporū indiuiduorum, & corruptio segregatione, alteratio vero fit facta cōgregatione, quoties illa in cōgregato ordinem & pōnem euariāt. verū quia & antiqui insufficiētes locuti sunt, & falsa dixerūt, de horū sentētijs cōsiderandum. Nā si gño est cōgregatio, multa impoſsa accidūt quæ dixit cōtra Empedo. & si generatio non est cōgregatio, tunc vel non erit omnino generatio, vel erit alteratio, aut si hoc difficile est solui, tentandum est labore, & sudore, ac studio. Et sic patet quæstio, quæ, ait, patent.

RECO. Optime textus iste in cōmentariis introducitur, verum quod diuus Thomas asserit, pulchrū est, vult. n. ꝙ Arist. hic velit ondere rei difficultatē, qđ laudo, quia ex hoc redditur auditor attētus. ꝓcedit tñ hoc pacto, ꝙ primo resumit illud, in quo fere oēs cōcordāt (& inquit.) Qm̄ aūt vr̄ fere oībus esse aliud generatio, & alteratio, quia Democ. Leucippo, Empedocli, & Epicureis, vt inquit Philop. & nō solū hoc vr̄ fere oībus, sed ꝙ generari sit eorū quæ cōgregātur, corrūpi eorū, quę disgregātur. Alterari vero mutatis passionibus in ipso cōgregato, hoc est illud, in quo fere oēs cōcordāt. statim aūt ꝓponit eius intentionē, vt ostēdat hinc inde difficultatē, & inquit de his instituentes speculari oportet. tūc ostēdit difficultatē (et inquit) Dubōnes .n. hñt hæc, & multas, & rōnabiles, & tentat rōnes pro vtraq; parte. & primo ꝓbat, ꝙ gñatio nō sit cōgregatio, & dicit, nam si gñatio est cōgregatio, multa accidunt impoſsa, quia (vt Philop inquit) destruemus passiones, & corporū cōtinuitatē. ꝓ altera parte augmentat, & primo ꝓponit hoc, & dicit. Sunt aūt rursus rōnes aliæ pro altera parte, nec dissolutu faciles, cū id, quod ꝓbant, non videat aliter se habere, & ponit illas, & inquit. Et si generatio nō

B

C sit cōgregatio, tunc aut oīno non est generatio, aut si est, tūc generatio erit alteratio, vt deductū est contra Diogenem, Anaximenē, Heraclitum, Hippasum, Thaletem, & Anaximandrū. Tūc erigit eius intētionem: & inquit. a & si hoc dissoluere sit difficile, tētādum est eius dissolutionem. Hæc de intentione & de difficultate intentionis, in quibus nō recedemus ab his, quæ diximus in cōmētariis.

Ant.c.18 *Principiū aūt horum omniū est, utrum sic & generētur et alterentur & augmententur ea, quæ sunt & his cōtraria patiantur, primis magnitudinibus existentibus indiuisibilibus, an nulla sit magnitudo indiuisibilis? differt. n. hoc plurimū. Et rursus, si magnitudines sint impartibiles, utrum (ut Democri. & Leucippus) corpora hæ sint, an (ut in Timæo) plana?*

Dilucida. tex. cōm. eiusdem. *Principium aūt horū omniū, utrum sic & generentur, & alterētur, & augeātur entia & horū contraria patiātur, primis magnitudinibus existētibus indiuiduis, aut nulla existēte indiuidua magnitudine. refert. n. hoc plurimū. Et rursus si magnitudines indiuiduæ sint, utrū (ut Democ. & Leucippus) corpora illæ sint, aut (quemadmodum in Timæo,) planities.*

D

Cōm.18. Nunc ad qōnis soɫonem accedit, & duas proponit qōnes. quibus solutis, patebit soɫo ad qōnem principalē, sunt .n. hæ ꝑambulæ ad illā. Inquit { Principiū aūt horū oīum, Vtrū sic & generent, & alterētur, & augeantur entia } uidelicet naturalia { & cōtraria patiant } generationi q; dem corruptionē augmentationi vero diminutionē, hoc est corrūpātur & diminuant { primis magnitudi. existentibus indiuiduis, aut nulla existente indiuida magnitudine } Refert. n. hoc plurimum. hæc est prima qō præambula. deinde mouet secundam, & quod dicit patet. hæ. n. duę quæstiones præambulæ sunt ad principalem.

RECO. Philoponus sic resoluit textum. ad qōnes ꝑambulas, ut prima sit, vtrū corpora atoma sint, vel nulla corpora atoma sint. dicit. n. Arist. ꝙ differt plurimum. Quod aūt differt plurimum, Philopon. declarat. nam si corpora atoma sunt & intransmutabilia sequitur ꝙ generatio fit cōgregatione, vt Democritus & Leuci. dixerūt. At ex destructione añtis nō sequitur destructio cōsequentis, quia stat non esse atoma corpora, & gñationem fieri cōgregatione, vt ponit Empe. qui negat atoma corpora, & cōcedit generationē fieri cōgregatione elemētorū. Aduerte tñ, ꝙ nec prima hypothetica est necessaria nisi in doctrina eorum: non sequitur, atoma corpora sunt. ergo generatio fit cōgregatione corporum atomorum, quia stat atoma corpora esse, & ex illis nihil fieri. Hęc est. 1. qō. Secūda vero est, dato ꝙ atomæ magnitudines sint, emergit alia. q. vtrū hæ sit vt Democ. corpora? An (vt Plato) supficies. hęc est scđa qō. E

Ant.c.17. *Hoc igitur ipsum, ut & in alijs diximus, irrōnabile est, usque ad plana dissoluere: Quapropter magis rōnabile fuerit, corpora esse indiuisibilia. Sed & hæc, multam habent irrōnabilitatem: attamen & hos alterationem & generationē contingit facere (ut dictum est) conuersione & contactu transmutantes idem, & figurarum differētiis, quod quidem, facit Democritus. Quapropter, & colorem non dicit esse. conuersione .n. colorari. His aūt, qui in plana diuidunt, non amplius. nihil .n. fit præter solida, compositis secundum superficiem, passionem enim non possunt generare aliquam ex ipsis.* F

Dilucida. tex. cōm. eiusdem. *Hoc quidem igitur ipsum, quemadmodum & in alijs diximus, irrōnabile est usque in superficies resoluere; ideo magis rōnabile est, esse corpora indiuidua. Licet & hæc plurimam habeant irrōnabilitatem, tamen per ipsa alterationem & generationem contingit facere (quēadmodum dictum est) cōuersione, & tactione, & figurarū differentijs ipsum transmutantibus (ut Democritus inquit.) Ideo & colorē non aiunt esse; conuersione. n. colorari. His uero, qui in planicies diuidunt, nequaq̄. nihil. n. superficiebus ipsis congregatis fit præter solida. nam nullam ex his passionem generari concedunt.*

Cōm.19. Soluit nūc ad secundā qōnem. & innuit cōtra Plato. primo syllm̄ hypotheticū a destructione cōsequentis, qđ 3. cœli fecit. Secūdo cōparat hāc Platonis ad illā Democ. dans intelligere ſm errorē eius. Prima rō sic cōponitur. si corpora naturalia ex planiciebus cōponuntur, resoluunt in planicies. hæc patet, quia in ea est resoɫo, ex quibus est cōpō. destruit cōsequens, & inquit { Hoc quidē igitur ipsum ꝯñs, quēadmodū in alijs diximus, irrōnabile est vsq; in sꝑficies resoluere. deinde cōparat inter Platonē & Democ. Et inquit. ideo magis rōnabile est esse corpora indiuidua, ꝑꝑ rōnes, quas dicet, licet & hæc plurimā habeāt irrōnabilitatem. Declaratur tñ eā esse minus malam, & inquit. tñ ꝑ ipsa alterationem & gñonem contingit facere (quēadmodum dictū est) cōuersione, & tactione, & figurarum drīis ipsum cōgrēgatū trāsmutantibus, vt Democ. inquit. Prima. n. indiuiduorū corporū cōgregatione gñatur ens: at ipso genito, qñ corpora illa cōuertunt, vel alio mō cōtāguntur, vel alijs figurarū drījs euariatur illud, alteratio illius erit. Hoc aūt magis declarat ꝑ ea, quæ spāliter dicunt. Et inquit { Ideo & colorē nō aiunt esse. } Subaudi in ipso corpore effectualr, & realr: nam cōuersione illorū aiūt ipsum colorari, & ita cōcedunt corpus naturale colorari, & nō ꝑ colorem realem, vt nubes colorantur, &c. alia, & nō ꝑ calorem realē, sed solum ꝑ apparentiam. Sic igiṫ pñt Democriti gñonem & alteratione aliquātulum saluare. Tunc subdit. His vero, qui in planities diuidūt, nequaq̄ est poſe talē drīam saluare, & dat cām, Et inquit. { Nihil. n. sup ficiebus ipsis cōgregatis fit pter solida. } Nā e pūcto fluente linea, ex linea supficies, ex superficie solidū siue corpus. Nam nullā ex his passionem naturalē generari cōcedūt Platonici, sed solā mathematicam, quare alteratione differre a gñatione dicere non pñt. Et ita patet tria cōtra Plato. Primum est, ꝙ ex superficiebus nō fiunt entia naturalia. Secundo, ꝙ non differt alteratio a gñatione. Tertio, ꝙ Democ. minus male dixit. G H

RECO. In cōmentariis diximus Arist. dissoluere hic secūdam qōnem, circa qđ (vt Philop. inquit) Arist. 1. meminit absurditatis opionis Plato. q̄ dixit in. 3. de cœlo. Scđo trāsit ad inquirēdū si atoma corpora esse possint. de primo di-

cit,hoc igitur ipsum,quod Plato dixit de superficiebus,ut
I ẽt in alijs diximus.s.de cœlo.li.3.irrõnabile est vsq; ad pla
na dissoluere hæc est absurditas opĩonis Plato. ex q̃ vult
habere nullatenus esse cõcedẽdas superficies.deinde trãsit
ad inquirendũ an atoma corpora sint,& vult(ut Philop.
inquit)ꝙ nõ sint,verum asserit hãc põnem esse ꝓbabilio
rem & magis naturalẽ,et dicit,quaꝑꝓ magis rõnabile est
corpora esse indiuisibilia(vt Democ.inquit.)Sed & hæc
multam hñt irrõnabilitatem,attñ & hos alteratiõnẽ, &
gñatione cõtingit facere(vt dictum est) afferentes cõuer
sionẽ de situ in situm ipsorũ corporũ atomorum, & con-
tactu,quo illa se aliter atq; aliter in ipso mixto cõtangũt,
& figurarum drĩis,quibus illa in ipso mixto diuersimode
K figuranť,idẽ alterari,quod quidẽ facit Democ. signũ aũt
quia Democ.nõ dixit colorẽ esse rẽ naturalẽ in effectu,sed
dixit mixtũ colorari cõuersione corporũ atomorũ de situ
in,situ,de ordine in ordinẽ,& de figura in figurã.His aũt
(vt inquit)qui corpora in plana diuidũt,nõ amplius,sup.
faciũt q̃ solida.nam ex superficiebus nihil fit ꝑter solida,
hoc est corpora,cum ſm superficies cõponũtur,vt mathe
matici dicũt.cuius cã est,quia ex superficiebus nullã pas-
sionem naturalẽ pñt generare,nec subãlem nec accidenta
lem,nisi corpora.Et sic patet,ꝙ põ Democ.est absurda,tñ
probabilior,& magis naturalis positione Platonis.

Ant.c.20 *Causa aũt quare minus possint confessa uidere,in experiẽ
tia est. Quapropter quicũq; magis insudauerunt in naturali-
bus, magis possunt supponere talia principia, quibus multa
possunt cõplicare,qui aũt ex multis rõnibus,eorum,quæ exi-
stunt,indocti sunt,ad pauca respicientes,facilius enunciant.*

Dilucida. tex. com. eiusdem. Aliter plurimorum sermonũ ignari existentes sunt.

*Cã uero quare minus potuerunt confessa uidere,inexperiẽ
tia fuit. Iccirco quicũq; magis insudauerunt in naturalibus,
magis possunt supponere talia principia, quæ possunt plura
cõgregare.Qui uero ex pluribus sermonibus minime contem
platiui existẽtes sunt,ad pauca aspicientes, enunciant facile.*

Com.20.
L Latini subtilius textũ hunc exponũt,q̃ fortasse Aris.ve
lit,volũt.n.Platonem phatum esse ab intelligibilibus,cir
ca quæ est inexperientia.Democ.a sensibilibus,circa quæ
est scia naturalis.Ideo inquit Cã vero quare Platonici mi
nus potuerũt cõfessa,hoc est naturalia & apparẽtia vide
re,inexperiẽtia fuit,quæ est circa vlia,ex quibus ad sensi-
bilia ꝓcesserunt. Iccirco quicũq; magis insudauerũ in na
turalibus,magis pñt supponere talia principia, quæ pñt
plura cõgregare,vt inde generenť res ipsæ.Nam phia ho
rum ꝓcessit a sensibilibus,qui vero ex pluribus sermoni
bus minime contẽplatiui existentes sunt, vt Platonici, ad
pauca hoc est vl̃ia,quæ sunt pauciora singularibus,enun
ciant facile de naturalibus,& leuiter.Hęc latini.Ego vero
non credo Arist.ita subtiliter & metaphorice esse locutũ,
sed verba intelligo vt sonãt.Accusat.n.Arist.Platonẽ,q̃a
in naturalibus minus ꝓfessus fuit,sed in metaphysicis,iõ
minus dicere potuit in eis.at Democ.cõtra,plurimũ circa
res naturales,& minus in meta ideo p̃ponendus est.Pro-
pterea illi multorũ sermonum ignari ad pauca respiciẽtes,
facile enũciant,quia rõnes non habent,sed verba.

RECO.
M Vt bene in cõmentarijs diximus, hic assignat Aristo.
cãm,cur opinio Democ.probabilior sit,& magis natura
lis,& tota cã est,quia Democ.versatus est in naturalibus,
& Plato in rõnibus mathematicis(vt Philop.inquit)vn
de dicit.Cã aũt quare minus possint cõfessa videre,hoc est
naturalia & sensibilia,est inexperiẽtia.s. quia Plato non
est versatus in naturalibus. Ideo inquit,quapropter qui-
cũq; magis in naturalibus ipsis insudatũt,magis pñt sup
ponere talia principia,ꝑ quæ multa naturalia(ut Philop.
inquit)pñt cõplicare,ac assignare. vt Democ. qui exerci
tatus in physicis multos effectus nãles saluauit,& multo
rum causas assignauit ex suis principijs,quæ posuit.Philo
ponus aũt in græco habebat duas scripturas, vt quæ, &
quibus,sed non refert,quia si dicit quę,sensus est,quæ prin
cipia,multa naturalia possunt connectere. si dicit quibus
vult dicere,quibus principijs Democ.põt multa natura-
lia cõponere. Qui aũt ex multis rõnibus.s.mathematicis
philosophati eorum,quæ existunt.i.rerum naturaliũ, quæ
sunt,indocti sunt,ad pauca respicientes facilius enunciãt N
& per pauca. Philoponus innuit Aris.intelligere paucas
rationes in naturalibus confectas,nam paucas rationes in
naturalibus,multas in mathematicis respexit Plato. In
cõmentariis vero quæ diximus,bene dicta sunt. Philopo
nus tamen sic videtur intelligere.

Videbit autem quis & ex his,quantum differunt qui phy Ant.c.21.
*sice,& qui logicæ considerant. De eo enim quod est indiuisibi-
les esse magnitudines, hi quidem inquiunt, ꝙ ipse triangulus
multæ erit Democritus autem uidebitur utique proprijs ac
physicis rationibus persuaderi. Manifestum autem erit quod
dicimus, procedentibus.*

Videbit aũt utiq; quis & ex his,quantum differunt physi- Dilucida.
ce & logicæ intendentes,nam ꝙ indiuiduæ sint magnitudines tex. com.
dicunt,quia ipsum triangulum esset plura. Democritus uero eiusdem.
*uidetur proprijs & physicis rationibus persuadere,quemad-
modum procedentibus(quod dicimus)patebit.* O

Quod magnitudines, hoc est planities indiuiduæ sint,
Plato logica rõne ꝑsuadet,eo ꝙ si nõ,tunc triãgulum nõ Com.21.
esset indiuiduum,sed plura,& sic nõ prima figura, ad q̃
est resolutio oĩum figurarum. Hæc rõ. dr̃ logica, quia per
extranea philosopho naturali,sed magis ꝑ mathematicã,
at Democ.ꝓcessit in sua opĩone rõnibus ꝓpriis & physi
cis. Et hic est tertius Platonis error. Quia ad põnẽ De-
mocriti sequitur colorẽ nõ habere esse reale & in effectu Q̃ Egi.
fixum & stabile, Ideo quærit Egid. vtrũ color habeat es
se fixũ,& arguit ꝙ nõ. Tum quia est accidẽs,cui nõ com
petit esse nisi in ordine ad subãm. Tum quia est extremi
tas perspicui in corpore terminato. Tum quia cãtur ex di
uisione corporis visibilis. Ad hoc rñdet Egi.ꝙ color est Rñ.Egid.
res in effectu,& realis,& nõ apparitio tm̃. Vult.n.colo-
rem esse quid cõpositum ex lumine tanq̃ formali quodã,
& dispõne quadam cõtracta ex mixtura tanq̃ ex mate-
ria,ex q̃bus ambobus fit color,qui est veluti lux opaca,
vel opacitas lucida. Tunc rñdet ad rõnes. Ad primã ꝙ Ad rõnes
color est ens,& formalr̃. Et cũ dr̃ ꝙ ens dr̃ de subã & ac-
cidente analogicæ. Respondet ꝙ dicitur analogicæ serua P
ta natura,& non analogicæ seruato ordine tantũ. Ad se-
cũdam rñdet ꝙ est extremitas lucida corporis perspicui,
& in affectu existens,nõ apparẽs tantum. Ad tertiã re- Dabõnes
spondet ꝙ ex diuisione fit ꝑ accidens color,ꝓ quanto per cõtra Egi
diuisionem fit superficies,quæ primo coloratur. hæc Egi- dium.
dius. Sed videtur ꝙ hæc põ peccet. Tum quia solutio est
falsa. Tum quia rñsiones malæ,falsa quidem solutio, q̃m
contra Auer.2.de aĩa.cõ.67.vbi cõtra Auẽpacem deter-
minat lumen esse necessarium coloribus,non quidem ꝑꝑ
esse colorum,sed ꝑpea vt videãtur. persuadet aũt hoc plu
ribus rõnibus,sed potissime,quia apud Aristo.tex.cõ.66.
hæc est per se secũdo modo,color est visibilis,tunc arguit.
si visibilitas inest colori per se. igitur habet cãm in subie-
cto,& per cõsequens dẽpta luce erit visibilis. Responsio
nes ẽt peccant,prima quidem,quia si ens seruat vnam na
turam cõem vtrisq; tunc ab vnitate naturæ dicetur vni-
uocum,& si sic,tũc erit quid potentiale,& ita in Deo erit Q
compõ.2.vero,quia tum totius corporis sola extremitas
esset colorata,& ita ꝓfundum nõ esset coloratum. tertia
aũt,quia tunc color fieret nulla p̃cedente in primis quali-
tatibus alteratione,quia sola diuisione generatur superfi-
cies per ipsum,qua genita,color fit in extremo. Et licet Detẽmo.
hæc põ sit contra Auer.ꝓbabiliter põt teneri nũc Ad pri
mam diceret Egidius ꝙ illa est per se, color est visilis,
& ꝙ color habet cãm p̃dicati,quia habet lucem, non.n.
lux est res extranea colori,sed illius forma & actus. Ad ea
quæ sunt contra rñsiones. Ad primam diceret ipse ꝙ per
naturam intelligit cõceptum cõem naturalem,qui est ali
quid p̃ter aĩam,quo formaliter subã et accidens sunt en-
tia:nec oportet eum esse potentialem, quia nõ est natura
cõpleta,sed cõceptus naturalis,nõ potentialis,sed contra-
hibilis,vt acutiores quidam fingũt. Ad secundam cõce
deret Egidi.solã superficiem extremã esse actu coloratã,
cæterum corporis esse potẽtia ꝓxima talem,quia sibi nõ
deest nisi lux,qua recepta in superficie mox color est. Ad
tertiam

A tertiam diceret q̃ p̃ solam diuisionem pōt causari color in actu vltima actuatione, ac p̃ alteratione cātur color quo ad materiale, & hoc nō inconuenit. verum res hæc ꝓpria est. 2. lib. de aia, sed hæc raptim pp̃ Egidium tetigi. Ani maduerte q̃ Democri. minus male dixit, q̃ Plato. Tum primo quia sensibiliū rerū posuit principia sensibilia. Plato vero insensibilia, vt. 3. cœli. cō 61. Tum 2. quia Democri. potest saluare differentiam saltem apparēter inter generationem & alterationem, q̃ minime Plat. quod in textu patet. Tum. 3. quia Democ. philosophatus est ex sensibus, & memorijs, & experientijs. Pla. minime. Tū quarto, quia rōnes Democ. naturales sunt, Platonis extraneę.

In quot Democr. min⁹ male.

RECO. Ostendit ēt q̃ Democri. ꝓbabilius dicit quo ad rōnes, q̃a Plat. ꝓbauit esse indiuisibiles magnitudines p̃ mathematicas rōnes, & sic p̃ extraneas, et ita p̃ logicas. rōnes. n. extraneæ, logice dñr. 1. poste. Democ. aūt (vt postea dicetur) ꝓbauit indiuisibiles magnitudines esse p̃ ꝓprias rōnes, vtpote p̃ physica principia. Ergo quo ad rōnes Democ. ꝓbabilius ꝓcessit, q̃ aūt Plato probauit indiuisibiles magnitudines esse p̃ rōnem mathematicam, declarat

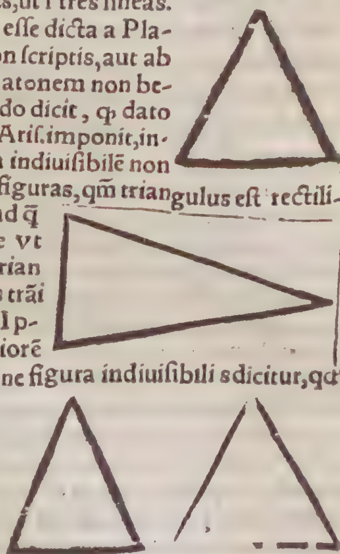
B Philop. ex verbis Arist. nam si oīs magnitudo diuisibilis est, cum triāgulus ipse p̃ se, qui est idea triangulorum, sit quædā magnitudo, erit idea triāgulorum diuisibili in plures magnitudines. & sic (vt Philop. inquit) erūt quædam priora ipso ideali triāguli, vtpote ea, in quæ illa idea diuidetur, q̃ est impoſſ. non. n. esse pōt aliquid prius idea ipsa. Quare cum hæc absurda sint, oportet dicere ipsum per se triangulū, qui idea est oīum, nō esse magnitudinem diuisibilem qua rōne fit, vt aliquæ sint indiuisibiles magnitudines. hæc fuit rō Platonis, & vt patet, mathematica est, sumēs mediū ipsum p̃ se triangulum. vnde dicit. Videbit aūt quis & ex his, q̃tum differunt in suis rōnibus Democritici, qui physice, & Platonici, qui logice, hoc est per extraneas & mathematicas rōnes magnitudines, considerant. cuius expōnem statim subscribit, & dicit. De eo. n. q̃ est indiuisibiles esse magnitudines, hi quidem. s. Platonici inquiūt. sup. q̃ si oīs magnitudo sit diuisibilis, autotrigonon, hoc est ipse p̃ se triangulus, qui est oīum triangulorũ idea, multæ magnitudines erit, vt deductum est. quod cū

C sit absurdū, cōcluserunt esse indiuisibiles magnitudines. Patet igitur Platonicos processisse logice, hoc est per medium extraneum in naturali philosophia. Democritus aūt (vt inquit) videtur vtiq; proprijs ac physicis rōnibus p̃ suaderi ad dicēdum magnitudines indiuisibiles, vt manifestum erit, ꝓcedentibus postea. Digreditur aūt Philopo. hic pro defensione Platonis, & primo dicit q̃ Plato ita peritus in mathematicis, non potuit dicere hoc. s. q̃ triangulus sit indiuisibilis. nam omnibus patet triangulum diuidi in tres magnitudines, ut ī tres lineas.

Defensio Platonis.

propterea dicit, aut hæc esse dicta a Platone in conuenticulis non scriptis, aut ab aliquibus Platonicis Platonem non bene intelligētibus. Secundo dicit, q̃ dato q̃ Plato ita dicat, vt ei Aris. imponit, intelligit dari triangulum indiuisibilē non in magnitudines, sed in figuras, q̃m triangulus est rectilinearum prima figura, ad q̃

D resoluuntur omnes aliæ vt quadrangulus in duos triangulos, pētagonus in tres trāigulos, & sic de cæteris. Ipse aūt cum in nullam priorē resolui posſit, non ab rōne figura indiuisibili s dicitur, qd' non est in priores figuras resolubilis, licet in lineas resolui posſit. Tertio dicit q̃ dato q̃ velit Plato triangulum esse indiuisibilem simpliciter etiam in magnitudines, non intelligit Plato de triangulo reali, sed de rōne triāguli, domus. n. in re diuisibilis est, rō vero domus indiuisibilis. Hæc ex Philopono nos aūt dicimus Platonem, & oēs veteres posſe defendi, cum eorum opiōnes reducunt

ad sensum Peripateticū. Satis aūt fuit Arist. habere opiōnem Plato. vel in conuentionibus narratam. vel in libris scriptam vt iacet, esse falsam, vt Alexan. sæpius asserit. E

Habet etenim dubitationē, siquis ponat corpus quoddā esse, & magnitudinem oīno diuisibilem, & hoc posſibile. Quid .n. erit, quod diuisionem effugiat? Si. n. omnino diuisibile est, et hoc posſibile sit, & simul erit hoc omnino diuisum (etsi non simul diuidatur) & si hoc fiat, non erit utiq; imposſibile. Ant. c. 22

Habet. n. dubitationem, siquis ponat corpus aliquod esse et magnitudinē penitus diuiduam et idem posſibile. Quid. n. erit quod quidē diuisionem aufugiat. Si. n. penitus diuidua, & idē posſibile, tunc simul erit hoc penitus diuisum, & si non simul diuidatur, & si hoc fiat, nihil utique erit imposſibile. Dilucida. tex. com. eiusdem.

Pro Democrito nūc arguit, & virtus sylli (vt mihi videtur, quæ pōt colligi ex paraphrase Auerro.) est. pōt oē corpus naturale esse actu diuisum in atoma, igitur cōponitur ex atomis. cōsequentia tenet, quia ex eisdem cōponūtur corpora naturalia, in quæ vltimo posſunt esse actu diuisa. aňs probat, quia oē, quo posito in esse nullū sequitur impoſſ, est poſſ. sed posito q̃ corpus naturale sit actu diuisum ad infinita atoma, nullum sequitur impoſſ. igitur corpus naturale pōt diuidi in infinita atoma, qd̃ erat aňs. fortasse Arist. sic intendit, licet litera sit occulta valde. Aristo. igitur de sylło probat aňs tātum, & inquit. Habet. n. dubitationē, siue argumētum ꝓ parte Democriti, siquis ponat corpus aliquod esse, & magnitudinem penitus diuiduam actu, & idem poſſ. q. d. siquis ponat poſſ in esse. ꝓ Democri. bona persuasio erit, quia quis dicere pōt corpus non esse diuisibile ẜm oēm partē. Inquit. Quid. n. erit in corpore ipso, quod quidē diuisionem aufugiat? q. d. nihil, quia pōt fieri diuisio supra oē signum datū, & hoc vlterius declarat. d. Si. n. penitus diuidua. actu, & idem posſibile, hoc est si poſſ ponat in esse, vt quod est poſſ diuidi ẜm oē diuisum actu fit ẜm oē, tunc p̃ casum simul erit hoc penitus diuisum, & si nō simul totum diuidatur, sed per partem post partem, & si hoc fiat, ita vt ponatur in esse tunc vtiq; nihil erit impoſſ. Sic igitur patet aňs, q̃ oē corpus naturale pōt esse actu diuisum in atoma infinita, & p̃ cōsequēs ex illis cōponitur. Vel fortasse videtur mihi melius q̃ Arist. hic pro Democritica rōne petat sibi cōcedendum q̃ magnitudo oīs & corpus omne naturale pōt esse actu diuisum ẜm omne signum, & hoc declarauit, quia eo posito in esse, nullum sequitur imposſibile. Cōm. 22. F G

Quāq; in cōmentarijs expōnes, quas assignauimus, non sint reuocandæ, tñ ex his, quæ Philopo dicit, posſum textus hosce forsitā facilius exponere, tametsi fatear ingenue textus hmōi me non plenius intelligere: desiderarem .n. perlibenter p̄ceptorem, nec Philop. omni ex parte hos textus dilucide exposuit. Dicamus tñ, q̃ cum Arist. dixit rōnes Democriti esse ꝓbabiliores, quibus ipse corpora resoluit ad magnitudines atomas, & ꝓmisit hoc declarare ꝓcedentibus, nūc quod ꝓmisit, declarat. Et primo mouet q̄onem, & quærit dato q̃ aliquod corpus naturale, vt lignū sit actu diuisum ẜm oē signum, quid est illud, qd' remanet, quod vlterius diuidi nō potest, post illius corporis oīmodam diuisionem? Hæc est qō. dicit. Habet. n. dubitationem, siquis ponat corpus quoddam naturale vt lignū, vel id genus esse in rerum natura, & esse magnitudinem oīno, hoc est ẜm oē signum diuisibilem, & ponat hoc esse poſſ, hoc est, Si ponatur idem corpus naturale esse magnitudinem ẜm oē signum diuisibilem, & idem poſſ ẜm omne signum esse actu diuisum. Dicit aūt hæc, quia quidā sophistarum fecerūt differētiā, cōcedūt. n. aliquod corpus naturale esse magnitudinem ẜm oē signum diuisibilem, & negāt eam posſe esse ẜm oēm signū actu diuisam. Propter ea Arist. dicit, siquis ponat, & ꝓ eodem accipiat aliquod corpus magnitudinem esse ẜm oē signum oīno diuisibilem, & hoc idem corpus esse poſſ actu ẜm oē signum esse diuisum, vt reuera est dicēdum, nam idem est, quia si magnitudo est ẜm oē signum diuisibilis, pōt diuidi ẜm oē signum, quia diuisibile, & aptū, & poſſ diuidi idem est. Vlterius pōt diuidi. ergo potest ẜm oē signum esse actu RECO. H Quæ sophistæ.

I diuisa, q.n.est possibile fieri est posse factum ergo bene dictum est idem corpus fm oẽ signum esse diuisibile, et fm oẽ signum possibile esse diuisum. igitur posito sup. casu in esse, q sit corpus illud fm oẽ signum actu diuisum, quid .n.erit vlterius quod diuisionẽ effugiat. Hęc est vna expositio, q̃ Diuus Thomas assignat, licet aliter nos in cõmentariis diximus, & tunc per signũ oẽ intelligit partem oẽ, quę põt ad sensum in ipso naturali corpore designari. At mota q̃one procedit ad rationes Democriti, & sumit hãc hypotheticam, si idem corpus naturale est magnitudo fm oẽ signum diuisibilis, & possibile fm oẽ signum esse actu diuisum, simul erit aliqñ oĩno, hoc est fm oẽ signum actu diuisum, & si non simul diuidatur, sed successiue: & addit, q si hoc fiat, ut. s. tale corpus actu ponatur diuisum, ex põne huius nullum eueniet impõle. ergo ex his sumit suppõnem, & cãm suppõnis. suppõnem quidem. s. q ponatur aliquod corpus naturale, vt lignum fm oẽ signum actu diuisum. patet hæc suppõ, quia oẽ possibile, ex cuius põne non emergit impossibile, põt poni in esse, hęc de suppõne, quam etiam Philop. colligit, ex verbis Arist.

Quid signum.

K Quod vero ad verba attinet, Addit { & si hoc fiat non erit vtiq; impossibile, } quia posset quis dicere, q de facto nunq̃ erit tale corpus actu diuisum. Propterea addit, dato q nunq̃ erit ita fm oẽ signum actu diuisum, saltem si ponatur per casum q hoc fiat, nullum emergit impossibile. ergo saltem ponatur per casum, vt videatur vis argumenti. Tu vero considera, si melius habes.

Ant.c.23 *Quapropter & secũdum ipsum medium, similiter, & omnino etiam, si omni ex parte natura est diuisibile; quamuis sit diuisum, nullum erit impossibile factum, quoniam neque si in decem millia, decies millies diuisa fuerint, ullum est impossibile: quamuis forsitan, nullus utique diuidet.*

Dilucida. tex. cõm. eiusdem. *Igitur & secũdum medium similiter: sed etiam si omnino aptum natum diuidi etiam diuidatur, nullum erit impossibile nascens. Quoniã neq; si in decem millia millia diuisa fuerint, nullum erit impossibile, & si forte nullus utiq; diuidat.*

Cõm.23. L Quidam volunt q hic Arist. 2. arguat propõnem Democriti, & põt stare, alii q sibi petat fm concedendum. Mihi videtur q acceptam petitionem vlterius declaret. Nam probatũ est corpus posse esse actu diuisum in duas partes, concludit nunc, Igitur & fm medium similiter cuiuslibet illarum, & rursus fm dimidium tertiæ, etiã si omnino aptum natum diuidi etiam diuidatur, nullum erit impossibile nascens, qm̃ neq; si in decem millia millia diuisa fuerint, nullum erit impossibile, & si forte nullus vtique diuidat. patet igitur q omne corpus naturale potest esse diuisum actu fm se & quodlibet sui signum.

RECO. Quia aliquis posset dicere, corpus illud naturale non posse diuidi fm oẽ signũ, sed solum fm duas medietates, quasi obiiciendo dicit: Quapropter & fm ipsum medium est diuisibile, & possibile esse actu diuisum, & sic de medio medii, vsquequo accipi possunt media. Propterea repetit suppositionem obiectione repulsa, & dicit. Et etiam q̃uis omnino sit diuisum, si omni ex parte natura sit diuisibile, nullum ex positione huius erit impossibile factum

M q. d. Quare si ponatur actu diuisum fm omne signum, nullum erit impossibile: ergo casus fuit bene positus. Q. autem ita poni possit, dato, q nõ sit, probat, & dicit. Qm̃ neq; si in decem millia decies millies diuisa fuerint, vllum est impossibile, q̃uis nullus forsitan diuidat, vtpote si diuidens nullus inuenitur ita fortis, vt possit diuidere: ergo a pari si ponatur diuisum esse in omnia, dato q nõ sit, nullum erit absurdum. Patet ergo suppositio nunc plenius. Quod vero ad verba attinet, illud verbum δ' in græco, quod latine est, autẽ, hic habet vim copulationis. q. d. & omnino etiam, vt patet legenti verba græca.

Ant.c 24 *Quoniã ergo omnino tale est corpus, diuidatur. quid igitur erit reliquum? magnitudo? Non. n. est possibile. nam erit quippiam, non diuisum. erat autem omnino diuisibile.*

Dilucida. tex. cõm. eiusdem. *Quod si tale corpus penitus diuidatur, quid igitur erit relictum, magnitudo? Non enim possibile erit. nam erit aliquod nõ diuisum, sed erit omnino diuisibile.*

N Cõm.24. Accepit suppositum. videlicet q corpus oẽ naturale & continuum potest esse actu diuisum fm oẽ signum: nunc erigit rationem Democriti, & potest formari per syllogismum hypotheticum diuisiuum a destructione partiũ sub per aliam partem, sic: Facta diuisione fm omne signum, quod relinquitur ex diuisione vel erunt magnitudines indiuisibiles, vel diuisibiles, vel puncta, vel passiones, vel nihil: & destructis omnibus, quæ relinquuntur ex diuisione erunt indiuiduæ magnitudines. Quòd itaque nõ sit magnitudo diuisibilis, probat, quia tunc post diuisionem relinquetur aliquod non diuisum, sed erat omnino diuisibile; igitur contra suppositionem.

RECO. Hac suppõne concessa, argumentatur, & quærit, quid remanet post talem corporis diuisionis, vtrum magnitudo adhuc diuisibilis, certum est q non alioquin nõ fuisset corpus illud fm omne signum actu diuisum. Cuius cõtrarium ponebatur, ponebatur enim ipsum esse actu fm oẽ signum diuisum. dicit. qm̃ ergo corpus naturale, vtpote

O lignum, omnino tale est, hoc est fm omne signum possibile est esse diuisum, diuidatur ergo, ita vt actu per casum sit taliter diuisum, & quæratur quid igitur erit reliquum post totalem diuisionem. magnitudo. sup adhuc diuisibilis. sup non. Cuius causam affert, & dicit. Nõ enim est possibile, vt illud derelictum sit magnitudo vlterius diuisibilis: nam (vt inquit) erit quippiam post illius totalem diuisionem nondum diuisum, quod est contra casum, nam fuit positum omnino diuisibile, hoc est secundum omne signũ actu diuisum. Sic igitur illud, quod remanet, non potest esse magnitudo vlterius diuisibilis: Ergo erit magnitudo penitus atoma, ex qua corpus illud naturale componebatur: & sic habetur positio Democriti.

Ant.c.25 *At uero, si nullum erit corpus, neq; magnitudo, diuisio autem erit, aut ex punctis erit, & non magnitudines ea, ex quibus componitur, aut nihil prorsus. Quare & generabitur ex nihilo, & erit compositum, & ipsum utique uniuersum nihil*

P *erit, sed uel apparens tantum. Similiter autem etsi ex punctis, non erit quantum. quando enim tangebant se in una magnitudine, & una erat magnitudo & simul erant, nihil faciebant maius ipsum totum. diuiso enim in duo uel plura, neq; maius, neque minus est ipsum totum quam prius. Quare si etiã omnia simul ponantur, nullam facient magnitudinem.*

Dilucida. tex. cõm. eiusdem. *Sed si non erit corpus, neque magnitudo, diuisio autẽ erit, uel ex punctis erit & non magnitudines ea, ex quibus congregatur, uel nihil omnino, quapropter & generabitur ex nihilo, & erit congregatum, & omne iam nihil, sed uel apparẽs. Similiter autem etsi ex punctis non erit quantum, quando. n. se tangebant in una magnitudine, & unum erat magnitudo et omnia erant, non faciunt ipsum omne maius. diuiso enim in duo uel plura, neque maius neque minus est ipsum oẽ q̃ prius: quapropter si oẽs cõponantur nullam facient magnitudinem.*

Cõm.25. Q Destruit duo alia membra, & q post diuisionem non remanent puncta, neq; nihil, & inquit. Sed si non erit corpus, neq; magnitudo, id q post diuisionem restat, & sit diuisio facta vsq; ad vltima vt ponit casus, tunc vel ex punctis erit cõpositum, & in puncta resoluetur, & non magnitudines ea, ex quibus congregatur res ipsa naturalis, vel nihil omnino. Q. non sit nihil arguit. d. quapropter et generabitur ex nihilo, & erit congregatum, & iam oẽ nihil, sed vel apparens quoddam. consequentia tenet, quia cõpositum est ex eis, in quæ diuiditur, igitur si in nihil diuiditur, & ex nihilo erit, & ita in effectu erit nihil. Q. non diuidatur in puncta, arguit & inquit. Similiter autem etsi ex punctis, nõ erit quãtum qñ. n. se tangebant in vna magnitudine, & vnum erat magnitudo, & omnia erant insimul, non faciunt ipsum totum maius, & hoc probat d. Diuiso. n. in duo vel plura, hoc est ablato ab eo vno vel pluribus punctis, neq; maius neq; minus est ipsum omne q̃ prius. Non quanto. n. ablato a quanto adhuc restat tãtum, veluti si a linea puncta extrema remoueãtur adhuc

restat

A restat tanta, quapropter si oēs insimul cōponantur, nullā facient magnitudinem, quia eadem ratio est in duobus, & omnibus. Patet igitur ꝙ neq; in nihil neq; in puncta diuiditur, & sic tria membra erunt destructa.

RECO. Remouet duas respōsiones, quia pōt dici, ꝙ illud, quod relinquitur post totalē diuisionem, sint pūcta, vel sint nihil, & hoc inquit. at vero si post totalē diuisionem nullū erit corpus, neq; magnitudo, modo sit diuisio totalis, illa quæ remanent, erunt aut puncta, & sic cōpositum fuit ex punctis, & nō erant magnitudines ea, ex quibus cōponitur, ex eisdem.n. vnūquodq; cōponitur, in quæ diuiditur, aut erunt nihil. quare (vt inquit) etsi generabitur ex nihilo, & si erit cōpositum ex nihilo, vt oportet dicere, si qđ remanet, est nihil, ipsum vtiq; vniuersum cōpositum ex tali nihilo, nihil erit, sed solum erit apparens quoddam. Si.n. in nihil diuiditur, ex nihilo cōponitur, cōpositum vero ex nihilo nihil est, quare uel nihil est, vel apparitio tantū. Q. B vero cōpositum esse nō possit ex pūctis, ꝓbat (& inquit) Similiter aūt etsi sit cōpositum ex punctis nō erit q̄tum, quia (vt Philop. inquit) vt illud, quod componitur ex nō entibus non est ens, ita illud, quod cōponitur ex nō quantis, non erit quātum. ꝓbatur tamen aliter, & dicit. Qñ n. tangebant se pūcta in vna magnitudine, & vna erat magnitudo, & simul erant, ipsum totum nō faciebant maius. Linea n. non est maior cum punctis extremis composita, q̄ sine punctis. &.h.d. diuiso.n. ipso toto, hoc est diminuto ipso toto in duo vel plura puncta, neque maius est ipsum totum, neq; minus q̄ prius. ergo de compositione, si etiam omnia puncta simul ponantur, nullam facient magnitudinem. eadem.n. est ratio de duobus, & de mille, & de oībus, si.n. duo non faciunt maius, nec mille. ergo nec omnia. non ergo illa, quæ remanent, puncta sunt.

Ant.c.26 *Sed etsi quid, uelutti rasura, diuisio corpore fiat, & sic ex magnitudine corpus quoddā abscedat, idem sermo, illud quo=* C *modo diuisibile.*

Dilucida. tex.com. eiusdem. *Sed si quod etiam diuisibile ueluti rasura fiat ex corpore, & sic ex magnitudine corpus aliquod recede idem erit sermo, illud enim quomodo diuisibile?*

Cōm.26. Q. ea, in quę diuiditur, nō sit superficies, declarat & inquit. Sed si quod ēt diuisibile veluti rasura, hoc est in longum, & latū, & nō ꝓfundum, cuiusmodi est sūpficies fiat post diuisionē ex corpore, ita vt illud quod derelinquitur, sit superficies, ita vt ex magnitudine, siue dimensione illa superficiali corpus aliquod fluat, vt more mathematico, ex puncto linea, ex linea superficies, sic ex superficie corpus, si inquit ita dicatur, idē erit sermo. Illud.n. siue illa res cōposita ex talibus superficiebus q̄uo erit diuisibile? q.d. minime, qñ quidem ex indiuiduis ea ex parte, qua indiuidua nō fiat diuiduum, mō superficies quo ad profundum indiuidua est, quare non pōt corpus ex ipsa hac ex parte profluere, vel fluendo effici. verbum illud fluet græce est aperchete, aperchome.n. interdum profluo legitur, licet ꝓprie pro recedo, quo in sensu litera esset obscura.

RECO. Remouet & tertiam tacitā rñsionem, quia dici posset post totalē corporis diuisionē ſm oē signum, non remanere signū, sed rasuram q̄dam, quæ nō est signum, & sic nō D erit deueniendū ad corpora atoma Et p̄ rasuram in cōmētarijs sūpficiem intelleximus, quæ est latitudo lōga & lata sine ꝓfunditate. At Philop. p̄ rasuram intelligit ramentum corporeū, quod fit in lignis, cū secātur. Ramentum.n. corporeum est, nō tñ iterum secari pōt. Cōtra obiicit Aristo. quia hoc ramentum vel nō est corpus. si corpus, eadē rō quadrabit nā ramētum siquidem nō est penitus indiuisibile, cum sit corpus, diuidetur & ipsum, cum sit positum in casu magnitudinem esse diuisibilē, & actu diuisam ſm id oē, quod poterat diuidi. Quod si talia ramēta corpora sint, & nequaq̄ diuisibilia, Democriti rō vera derelinquetur. s. ꝙ sint corpora indiuisibilia, quorū cōcretione gñonem fieri dicebat. Vnde dicit, sed siquid, veluti rasura (diuiso corpore naturali) fiat, ita ut ex magnitudine data abscedat defluatq; corpus quoddam, quod ramentum dicitur. Contra obijcit, dicens, ꝙ idem sermo erit. s. ꝙ illud ramentum (cum sit corpus) quodam modo diuisibile est.

Alioquin erit indiuisibile corpus, & relinquetur Democriti positio. Hæc expositio Philoponi mihi placet. in commentarijs vero aliter diximus. E

Si uero nō sit corpus, sed spēs aliqua separabilis, aut passio, quod recessit, & est magnitudo ipsa, pūcta, uel tactus hoc passio incōueniēs est ex nō magnitudinibus magnitudinē esse. Ant.c.27

Si uero nō est corpus, sed aliqua spēs segregabilis, uel passio quæ secesit, & est magnitudo pūcta, uel tactiones illud patientes, incōueniens ex nō magnitudinibus magnitudines esse. Dilucida. tex.cōm. eiusdem.

Q uòd illud, quod ex diuisione restat, nō sit species alicuius accidētis vel passio siue affectio aliqua, vt calor uel frigus & id genus, declarat, quia non pōt hoc esse, nisi cōgregatū ex talibus passionibus, siue affectionibus sit aut pūcta, aut tactiones patientes talem passionē, si tale erit, tunc inconueniens derelinquetur: videlicet ꝙ ex non magnitudinibus fiat magnitudo. Animaduerte ꝙ Aristo. adijcit & est magnitudo puncta vel tactiones, quia nō videtur ex passionibus effici quātum, nisi inquantum pūcta illa vel tactiones illæ in magnitudine existentes patiātur talem, siue spēm, siue affectionem & quia res hæc nō est intelligibilis aliter, adiicit illud, vel forte hoc est, quia passiones illæ non possunt esse nisi vt puncta vel tactus. vt .n. omni diuisione carent puncta vel vicem punctorum subeunt, vt vero hærent subiectis tactus sunt vel vicē tactuum habent. & ideo primo ostendit non posse vicē punctorum subire: secundo nec vicem tactuum. Cōm.27. F

RECO. Si ramētum sit corpus, dictum est, q̄uo idem sermo sequetur, quia vero aliquis dicet rasuram illā non esse corpus, sed pūcta, vel tactiones partiū corporum (quod idem est) assumentes quandam spēm vel passionem in compōnem, faciētes hoc pacto magnitudinē, quæ quidem forma seu passio in diuisione separatur, vt derelinquātur pūcta: si inquam sic dicatur, eadē absurda sequentur. s. ex nō quātis fieri quātum. vnde dicit. Si vero rasura illa nō sit corpus, illud quod abscedebat, sed spēs separabilis, aut passio separabilis, ita vt magnitudo naturalis sit ipsa puncta, siue ipsæ tactiones, quę passionē illam vel formam illam in cōpōne patiebantur. Si inq̄ sic dicatur, idem absurdum sequetur. s. ex non magnitudinibus magnitudinem esse. Et debes scire (vt Philop. inquit) ꝙ differt hæc responsio ab ea, quæ dixit, quæ derelinquūtur esse puncta, quia prima dixit ea, quæ derelinquuntur esse puncta simplr, quia puncta simplr in cōpositione erant, at hæc responsio imaginatur cōposita esse ex punctis non simplr, sed quandā spēm, siue passionem assumentibus in compōne, quæcūq; sit illa spēs, siue passio, quæ postea passio in diuisione non remanet cum pūctis, sed sola pūcta remanent Et propterea obiicit ꝙ hac rñsione concessa, tūc quantum esset ex non quātis (vt dictū fuit.) Intelligit aūt per tactiones puncta, quasi alterum verbum alterius sit expositiuum. Pūctum .n. dr̄ pūctum, & dr̄ tactio, pūctum quidem, quo est quid incorporeū, ac simplr indiuisibile, quo vero est id, in quo partes se contangūt, ac copulantur, dr̄ tactio, siue tactus. G

Dubitatio Dubitatur vero hic, quia Arist. absurdū esse dicit ex non quantis fieri q̄tum: & tamē vr̄ necessarium, quia cōpositum naturale, qđ est corpus, fit ex materia & forma, quorum nullum est per se corpus. Auer in libello de suba orbis hoc argumento ductus, cōpulsus fuit asserere materiā esse corpus, saltē dimēsionibus interminatis affectā, quia impoſſ est corpus fieri ex non corpore. Philoponus vero respōdet, ꝙ licet materia ꝓpria rōne qua materia, sit incorporeo, & penitus informis, tamen p̄sentia atq; in actu semp̄ est corpus, & sic corpus fit ex materia quæ præcessit sub specie corporis. At puncta sunt simplr informia, nec actu, nec potētia magnitudines, nec possunt esse subiecta alteri, cum ipsa altero egeant ad subsistētiam, & sic patet dr̄ia. Respōdetur ēt aliter, verum respōsio in idem venit, ꝙ corpus fieri ex nō corpore intelligi pōt, quatenus illud non corpus, ex quo fit, nec actu nec potentia est corpus, vel corporeum, nec actu nec potētia est pars corporis: & sic cōcedo esse absurdum corpus fieri ex nō corpore. vel intelligi pōt, quatenus illud non corpus est nō corpus ſm eius rōnem essentialem, tamen esse pōt corpus, vel corpo- H Quæ Auer. Quæ Philoponus.

reum, vel actu pars corporis, & sic non est absurdum. nã
I licet nec materia, nec forma fm earum rõnes nõ sint corpora, sunt corporea, & partes corporis, quia vero puncta, nec sunt corpus, nec corporea, nec partes actu, vel potentia corporeæ, ideo ex eis nõ potest fieri corpus. Sic igitur, licet materia & forma fm rationes earum formales non sint corpora, quia sunt corporea actu, vel potentia, satis est vt ex eis fiat corpus.

Ant.c.28 *Amplius autẽ, ubi erunt & immobiles, aut moti puncti? et tactus semper unus, duorum quorundam est tanquam existẽte aliquo præter tactum, & diuisionem, & punctum. Si itaque quis ponat quoduis, aut quantumuis corpus omnino diuisibile, hæc omnia accidunt.*

Dilucida. tex.com. eiusdem. *Amplius ubi erunt & immobilia, aut mutata puncta, & tactus semper unus est duorum aliquorũ, quasi existente quodam, præter tactionem, & diuisionem, & punctum. Si utique*
K *quis ponat quodlibet, aut quantum corpus esse omnino diuisum. omnia hæc contingunt.*

Com.28. Quod talis magnitudo ex passionibus vel spẽbus, nõ possit esse puncta, vel ꝙ illæ nõ possint vicem pũctorum subire, nũc secũdo declarat. & inquit. { Amplius vbi erũt, & ĩmobilia, aut mota puncta } q.d. nullibi. oportet.n. omnem partem habere põnem in toto, at cũ puncta hæc nullam habeãt põnem, nõ erunt partes. dixit immobilia aut mutata ꝓp duas põnes. nam vna positio vult ex punctis effici totum sola ipsorũ cõgregatione, & nõ ipsorum fluxu. Alia (vt mathematici) ꝙ fluxu ipsa faciant totum. Q. vero tale resultãs ex passionibus vel spẽbus nõ sit tactus quidem vel illæ passiones nõ vicem tactuum subeãt, declarat. d. { & tactus semper vnus est duorum aliquorum, quasi existẽte quodam } hoc est ac si existat talis tactus quodam p̃ter tãgibilium tactionem, & partium diuisionem, pũctum tangẽtem. In tactione quidem.n. est tactus resultans & tangibilia & tãgibilium tactio, & diuisio ẽt
L partium: modo non põt ex tactibus effici vnus tactus p̃ter tactibilia. & ita illud effectũ ex passionibus, non est tactus, nec passiones pñt vicem tactuũ habere. Epilogat et, inquit. si vtiq; quis ponat quodlibet & quantum corpus esse oĩno diuisibile, siue penitus actu diuisum fm se et qd̃libet signum, vt supposuit, omnia hæc contingunt.

RECO. Textus ẽt iste mihi difficilis est, & in cõmentariis expositus valde obscure, & obscurius a cæteris nostris expositoribus: ideo desiderarẽ ꝑlibenter magistrum, nã quę Philopo. dixit, non sunt oĩno clara. Sed vtcũq; dicamus modo cũ Philopono, ꝙ cũ Arist. cœpit ꝓbare, ꝙ resolõ corporis naturalis non põt esse ad puncta, nũc hoc idem ꝓbat secunda rõne, quæ põt legi interrogatiue, & põt legi sine interrogatione, vt placet Philopono. Si interrogatiue, quæremus cum naturale corpus resoluitur in puncta, cum partes, ad quas resoluĩt vnũquodq;, sint in certo loco, vel moueãtur ad certũ locum, quæro quis est locus, in quo pũcta, quæ remanent, quiescẽt, vel ad quem puncta, quæ remanẽt post resolõnem, mouẽtur. Rursus quis mo-
M tus quo mouebũtur pũcta illa ad illũ locum, vel quo mouebũtur ad generationem mixti, vel quis est locus, e quo mouent̃ ad mixtũ. nõ.n. locus, ad quẽ ferũtur pũcta post resolõnem, põt esse supernus, quia erit aut ipsius ignis, aut aeris, quod derisibile est dicere. Nec põt esse infernus, quia nec aquæ, nec terræ. ergo non põt assignari locus, ad quẽ post resolõnem corporis ferãtur, vel in quo quiescãt. Simili rõne nec põt assignari motus, quo veniant ad mixtum, vel quo ferãtur post resolõnem mixti, quia ille motus aut erit sursum, aut deorsum: & ita pũcta erunt, aut leuia, aut grauia qđ est friuolum. vnde dicit. Amplius aũt vbi erũt & ĩmobiles puncti. i. quis est locus vbi pũcti stabũt immoti, ac quiescẽtes ante & post resolõnem, & vnde moti veniãt ad mixtionẽ vel ad quem mouent̃ post mixtionem, cum nõ sit talis locus assignabilis, vr̃ ꝙ puncta nõ possint esse, ex quibus cõstent corpora, & tunc iuxta hãc expõnem verbum πού, legatur vbi. Sinautem rõ intelligatur sine interrogatione, verbũ πού, legatur alicubi: hoc modo. Amplius aũt, si physica ipsa corpora resoluant̃ in puncta, & cõponãtur ex punctis, ante cõpõnem, & post
N resolõnem oportet esse aliquẽ locum, in quo puncta stent ĩmota ante cõpõnem, & ad quem moueant̃ post resolutionem. talis aũt locus aut est supernus, aut infernus, & ꝓcedatur, vt prius. Deinde sequũtur illa verba. { Et tactus semp vnus duorum. Vbi fm Philopo. iterum ponit̃ tertia rõ, & q̃q̃ Philop. velit verba hæc duplr̃ exponere, ego nõ possum hæc intelligere nisi vno mõ. Argumẽtatur ergo Arist. pũcta non pñt se tangere, ergo nõ pñt cõponere corpora. tenet argumẽtum, quia partes nõ cõponunt aliquod totũ, nisi se tãgant. Q. aũt puncta non possint se tãgere, ꝓbat Arist. quia quæcũq; se tãgunt, fm aliq̃ partem se tangunt, & fm aliq̃ non, quia si fm se, & quodlibet sui sese tangerent, esse penetratio tangibilium, & non continuatio. At puncta nõ hñt partem & partem vt fm aliquam se tangant, & fm aliq̃ non. Ergo puncta nõ possunt se tangere, & ita non possunt cõtinuum componere.
O vnde dicit: & tactus semper vnus duorum quorundam est, tanq̃, hoc est, tali modo, ac lege vt vnum duorũ tangibilium aliquid in ipso habeat, præter tactum, & præter diuisionem eorum, quæ se tãgunt, & p̃ter punctum, cum quo se tangit. Quo.n. quod tangitur a puncto, debet habere aliq̃ partem non tactam ab illo, & ita habet aliquam partem p̃ter tactum, quæ est p̃ter diuisionem eorum, quo se tangunt, & præter punctum cum quo se tangit, tactus enim, qui est duorum se tangentium fm oĩa, est penetratio. Tunc epilogat, & dicit, si itaq; quis ponat quoduis, aut quantumuis corpus omnino, hoc fm omne signum, diuisibile, hæc omnia accidunt. i. vt puncta sint in aliquo loco, & vt habeant partes. Sic mihi videtur, hic locus esse exponendus: tu vero nõ abhorreas videre Philoponi cõmentaria, licet aliter sentiat, vt videtur.

Amplius, si postquam ego diuisi lignum, componam, an aliquid aliud, rursus æquale & unum erit? Igitur sic se habet ut patet etiam si incidero lignum secundum quodcunq; signum. Ant.c.29.

P
Amplius si diuidẽs compono lignum, aut aliquod alind rursus æquale & unum: igitur sic manifestum se habet, ꝙ & diuido lignum secundum quodcunque signum. Dilucida. tex.com. eiusdem.

Cõprobat nũc suppõnem, quæ erat ꝙ possibile est corpus esse actu diuisum fm omne signum (& inquit) Amplius si diuidens cõpono lignum, aut aliquod aliud rursus æquale & vnum, hoc est ꝓ quãtum diuido ex vno, tantũ congrego in alio ligno faciendo vnũ aliud lignum, æquale & vnum ligno priori. igitur sic manifestum se habet, ꝙ & diuido lignum pristinum fm quodcũq; signum. nam composui aliud fm se & quodlibet sui. igitur diuisi pristinum fm se & quodlibet sui signũ, & ita potest esse actu diuisum secundum se & quodlibet sui. Com.29.

Quicquid in cõmentariis diximus, Aristo. vr̃ probare quãdam suppõnem, qua superius vsus est (vt̃ Philop. autumat) In rõnibus.n. tactis supponit, magnitudo cõponi ex his, in quæ diuiditur. Et ad huius probationem inducit exẽplum, & dicit. Amplius. sup. si postq̃ ego diuisi lignũ, lignum iterum cõponam, vel aliq̃ aliam magnitudinem, & quidem eodẽ ordine, vt q̃ partem diuiserim, eam componam. Casu inquã isto posito quæram (vt dicit) an istud aliquid aliud, quod composui ex prioribus partibus, rursus æquale & vnũ erit priori ligno? sup. certum est ꝙ sic. ergo vt patet, sic se habet ẽt si incidero lignũ fm quodcũque sign ũ, quod non potero incidere nisi in ea, ex quibus erat compositũ. Bene ergo dictũ est composita componi ex his, in quę diuidũtur, quod fuit suppositũ in rationibus. RECO. Q

Omnino igitur diuisa sit, potentia. quid ergo erit, præter diuisionem? Si enim & est aliqua passio, at quomodo in hæc dissoluuntur, aut generantur ex his, aut quomodo separantur hæc? Quapropter siquidem est impossibile ex tactibus, aut punctis esse magnitudines, necesse est corpora indiuisibilia esse, atque magnitudines. Ant.c.30

Omnino igitur diuisum est quod potestate. quid igitur erit præter diuisionem. si nanque est passio aliqua, quomodo etiam in hæc resoluentur, & ex his generentur? aut quomodo segregantur Dilucida. tex.com. eiusdem.

gantur

A *gantur hæc:quare siquidẽ impoßibile eſt ex tactibus,aut pun ctis eſſe magnitudin s, neceſſe erit corpora indiuidua eſſe & magnitudines.*

Com. 30. Quod non ex punctis nec paßionibus nec tactibus ſit res ipſa compoſita, nunc reſumit. (& inquit) Omnino igitur diuiſum eſt quod erat poteſtate diuiſibile, & tunc petit. quid igitur erit præter diuiſionem.naq; ſi eſt paſsio aliqua ſiue ſpecies, quõ res naturales in hęc reſoluentur, et ex his generentur: aut quõ ſegregãtur hæc. & quia hæc oĩa enumerata ſunt tanq̃ impoſsibilia (inquit.) Quare ſiquidem impoſſe eſt ex tactibus, aut punctis ſiue affectionibus eſſe magnitudines, neceſſe erit corpora indiuidua eſſe & magnitudines, vt dixit. Aĩaduerte q; ſimul locutus eſt de punctis, tactibus, paſsionibus, & ſpeciebus. nam oĩa hæc ſunt indiuiſibilia, & in rõne quaſi eadem vel ſimillima.

B In hac rõne & textu fere toto iſto Ariſt. valde obſcure locutus eſt, & vix in latino verba græca trãſferri poſſunt, ſed hoc modo trãſtuli nõ recedẽdo multũ ab antiqua trãſlatione q̃ latini hñt. Multas digreſsiones Egid. in qõnibus quærit. Et primo. vtrum ſi darẽtur hæc Democritica corpora, eſſent principia. Rñdet q; nõ. Tum quia reſolubilia. Tum quia corruptibilia. Tum quia in genere. Sed videtur hoc ſtare non poſſe, quia vbi hæc ſunt, ex eis fieret aliquod totum. igitur principia oportet eſſe. Amplius totum integrale eſt principiatum. igitur hęc corpora ſunt principia. rationes ſuæ non cogunt, quia omnes petunt q; materia ſit prior iſtis corporibus. Democritus.n. præter hæc nullam poſuit materiam, & propterea nec hęc erunt in materiam reſolubilia, nec corruptibilia; nec in genere, quia licet ſint corpora, quia vero ſunt indiuidua, non poſſunt eſſe in genere quanti niſi vt principia.

Prima.

Contra Egid.

Secunda dubita.

Egi. rñſio.

Querit ſecundo, vtrũ dici poſsint aliquo mõ principia corporum, & q; ſic vr: quia ad ipſa poteſt ſtare reſolutio. Reſpondet Egid, q; dato q; corpora naturalia reſoluerentur aliquo modo in illa, non propterea dici debẽt modo aliquo principio. Tum primo, quia principia & principiata ſunt eiuſdem generis, mõ phyſica corpora ſunt ſubſtantiæ, & hæc ſunt magnitudines, quæ potius faciũt ma ius, q̃ ſubſtantiam. Tum ſecundo, quia partes integrales non ſunt partes corporis in eo q; corpus naturale, vt Ariſto. 7. meta. tex cõ. 37. Tum tertio, q; remota & proxima principia ſunt eiuſdem generis, quia remota continentur in proximis. Sed remota ſunt ſubſtãtiæ, vt materia & formæ: igitur hæc non ſunt proxima principia.

C

Nota.

Cõfutatio Egidii.

Aĩaduerte primo, q; ſi quæſtio eſt ſimpl'r ſm oẽm viã: omnes hæ rõnes petunt principium, vt facile patet. at vt puto quæſtio eſt in via Ariſt. & propterea dicendum, q; vbi darentur hæc minima, ſaltem eſſent principia diſpoſitiua. na m inquãtum quanta diſponũt, eo quia dimẽſio eſt prima materiæ diſpõ, vt dicit Auer. 12. metap. com. 18 & in lib. de ſuba orbis. Tunc prima rõ fallit. Tum primo, quia poſſunt eſſe principia diſpoſitiua, in eo q; quãta, vt dixit Auic. de mixtione, qñ elementa reducũtur ad minime, hæc.n. ſimul iuncta diſponũt ad formam mixti, igitur poſſunt dici principia aliquo mõ. Tum ſecundo, q; qualitas eſt principiũ, & diſpoſitiuum, & materiale, & actiuũ ſubæ, vt etiam Egid. concedit in. 2. huius. Et Auer. 12. meta. cõ 13. & 18 & 3. cœli. cõ 56. & 6. cœli. cõ. 42. & in li. de ſuba orbis de calore, qui diſponit & agit ſubam, vt inſtrumentum totius Tum tertio, quia ſuba eſt principium omnium accidentium, vt Auer. 7. meta com. 4. & cõſtat tam ſuba q̃ qualitas q; ſint alterius ſpẽi a principiato, & ſic patet primam rõnem nullam eſſe. Secũda rõ ẽt peccat. nam cauſæ ſunt inuicem cauſæ. 2. phyſi. cõ. 30. vt finis eſt cauſa agentis, & agens finis, itẽq; materia formæ, & forma materiæ, vt. 7. ẽt meta. cõ. 35 dr̃, & tunc idem põt eſſe prius & poſterius, ſed ãlia rõne. ſic itaq; minima hæc poſſunt eſſe cauſæ corporum naturalium vl'ter & particulariter acceptorum, vt materia quidẽ, & vt ſic in genere cauſæ materialis priora, at cõtra corpora phyſica vl'a vt formæ erunt priora illis. Tertia etiam hac rõne peccat, poſſunt.n. hæc minima dici principia proxima diſpoſitiua, & nõ eſſentialia, & vt ſic includunt vel ſupponũt principia

D

E eſſentialia. videlicet materiam, & vt ſic nihil prohibet ꝓxima eſſe vnius generis, remota alterius, cum ſint ꝓxima in diſponendo, non in eſſentialiter componendo. & quoniam poſſunt diſponere. igitur aliquo modo dici poſſunt principia, & ita patet rationes nullas eſſe.

Cõtra põnẽ Egid.

Generaliter vero contra omnes rõnes arguo ſic, omne quod generatur, generatur vt quantum, q̃q̃ quantitas non ſit rõ generandi, ſed diſpoſitio. Sed hæc atoma ſunt principia corporum, in eo q; generãtur, vt quanta. igitur aliquo modo dici poſſunt principia. Secũdo. hæc atoma ſunt principio corporum inquãtum creſcũt. igitur aliqua rõne principia, antecedens eſt Egidij. Tertio. hæc atoma ſunt principia corporũ, vt mouentur de loco ad locum. igitur aliqua rõne principia. añs patet. 6. phyſi. potiſsimũ tex. cõ. 32. Quarto. hæc atoma ſunt principia corporum vt agunt & patiuntur. igitur aliquo modo principia. antecedens patet, quia omnis actio fit contactu, & cõtactus eſt corporum, vt dicemus. Multa alia adduci poſſunt, ſed hæc ſatis. ſic igitur patet q; ſi hæc corpora darentur, poſſunt dici aliquo modo principia generabilium, non quidẽ principalia, nec vt generabilia, ſed aliquo modo vt dixi. Et in hoc apparet, q; quarta quæſtio Egidij vtrũ poſſunt eſſe principia talis corporis vt hoc corpus, male ſoluitur. non enim ratio ſua valet, & cõtra ipſum poſſunt fieri omnes hæ. & ſic de re hac patet ſolutio. F

Tertia dubita.

Tertio, quærunt vtrum cõtinuum vt linea componatur ex punctis. arguitur q; ſic, ꝓpter argumẽtum de ſphærico tangente planum in puncto, vt arguit Egid. De qõne in ſe nõ eſt magna ambiguitas. nam & Egid. recte ſoluit & Ariſt. 6. phyſi ample rem demõſtrat, ſed tota quæſtio vertitur ſupra argumẽto de ſphærico tangẽte planũ.

Egidii dicta.

Egidius adducit tres modos. & primus eſt Auer. & ſecũdus nõ differt a primo, ſed eſt cauſa primi modi. Auerro. ita q; 1. de anima. com. 13. & 1. cœli. commen. & in fine. inquit. v. g. ſm conſiderationem geometrę ſuperficies, & ſphæra poſſunt ſe contingere in puncto. ſed cum fuerint in corpore naturali, non poſſunt ſe tangere niſi ſuper partem diuiſibilem, & ita vult ſphæricum planum non tangere in puncto, ſed planum in plano ſm ſuperficiem. probat autem hoc Auerro. quia in naturalibus nec datur vere ſphæricum, nec vere planum, & propterea nõ poſſunt ſe in puncto tangere. G

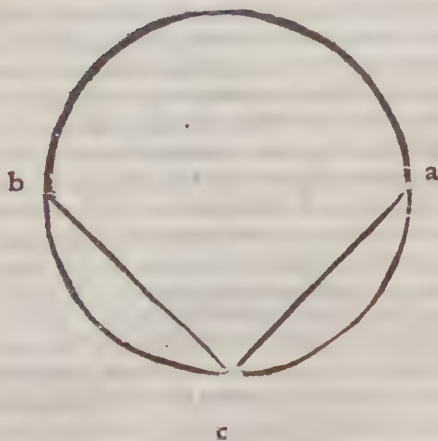
Dubõnes ↄtra Aue.

Contra arguit Egid. qa ſphærici quælibet pars eſt ſphęrica & nulla plana, ſiliter plani quęlibet pars plana et nulla ſphærica, igitur ſphærica non põt tangere planum niſi in pũcto Item contra rõnem Auer. arguunt, quia cœlum eſt ſphæricũ, & perfecte. 2. cœli. Tertius modus quia non eſt rõnalis, nunc omittitur. Propter hæc tenet. Egid. tandem poſt multa verba, q; ſphæricum tangit planũ in puncto. & ſi mouetur, non propter hoc continuum ſiue linea ex punctis cõponetur. Ad argumentum dicit, q; ſicut inſtans facit tempus ſm Ariſt. 4. phyſi. & tamen inſtantia non ſunt imediata in tempore, neq; partes eius, vt probatur. 6. phyſi. ita pũctus cauſans lineam per ſuum motum manet idem numero per totum motum, & ita pro quolibet inſtante cauſat punctum intrinſecũ lineæ & ꝓ qualibet parte illius temporis menſurantis totum cauſat motum, quare in tp̃e toto cauſat lineam totam, in quolibet parte illius temporis partem lineę, & in quodlibet inſtante aliquem punctum cum eo condiuiſum. igitur æquãtur inuicem tempus, motus, & in linea, ſic q; totum toti, pars parti, & indiuiduum indiuiduo reſpondet. H

Põ Egidii.

Cõtra põnem Egidij arguo. Et primo q; non poſsit eſſe in natura perfecte & ſimpl'r planum vel ſphæricũ. Primo, quia ſi ſic tũc tale eſſet infinite ſphæricũ vel planum, quia ſi nõ, tunc eſſet finite ſphæricum, vel planum, ſed intellectus põt intelligere vltra oẽ finitum datum. igitur poteſt intelligere planius & ſphæricius. igitur illud non erat ſimpl'r tale. Secundo, planũ & ſphęricũ ſunt talia inq̃tum quãta, ſed quantum inquãtum q̃tum põt creſcere in infinitum. igitur nihil eſt ſimpl'r ſphæricũ. Tertio, nõ eſt ſphęricum niſi vt lineæ procedentes a punctis medijs concurrunt in puncto, vt, a b. in c. igitur facerent angulũ, vt probatur primo Euclidis, hoc aũt falſum eſt, niſi per imagi-

I

K nationem. Quarto, cũ oẽ quod mouetur partim sit in termino a quo, partim in termino ad quem, & ſm illum pũctum contactus per Egid. ſphæricum põt moueri in plano. igitur tale eſt diuiſibile, & nõ punctus. Quinto, tunc indiuiſibile ſimplr vt pũctum poſſet moueri. cõtra Ariſt. 6. phyſic. tex. cõ. 86. & inde ꝓbatur. nam tale ſphæricum motum ſup planum deſcriberet in plano lineam, & p ipſum nõ tangit niſi in puncto igitur illud pũctum pertranſit totã lineam. Nec valet ꝙ rudes aiunt ꝙ ille punctus p accidens mouetur, ideo nõ oportet ꝙ cõmenſuret ſibi ſpatium ſup quod mouetur: ſphæra aũt per ſe mouetur & eſt diuiſibilis. Nam q̃uis pars in toto moueatur per accidens, tñ ſemper eſt in ſpatio ſibi ęquali, & pertrãſeundo illa deſcribit totũ ſpatium, imo ſi albedo quæ magis mouetur p accidẽs moto quãto q̃ aliquid quod eſt pars vel terminus quanti ſm q̃titatem ſuam, q̃ habet per accidẽs cõparetur ad ſpatium adhuc eius quãtitas accidentalis cõmenſuraretur ſpatio. vnde nõ vr̃ ꝙ quãtum ad cõmenſurationem aliquid auferat moueri per accidens aliter q̃ per ſe moueri. Illud ẽt quod accipit ab Ariſt. 4 phyſi. tex. comm. 103.

L Quod idem eſt inſtans in toto tpe, & ſic idem punctum eadem in linea, ſi ſic intelligitur vt verba ſonant, eſt falſum. eſſet. n totum tempus ſimul. at ſi intelligat idem eſſe inſtans p æquiualentiam, quẽadmodum dicimus eũdem eſſe locum nauiculæ in fluuio p æquiualentiam, ſic bene ait. et ſic nõ habebit ꝓpoſitum. nam ſic in rei veritate inſtans eſt aliud, atq; aliud & pũctum ſphærę idẽ cõtinuo.

Propter hæc. Ad argumenta cõtra Auer. rñdetur. Ad primum diceret Auer. in ſphærico ſimpliciter ſm intellectum omnem partem eſſe ſphæricam, ſed in ſphærico naturali nulla minima pars eſt ſimpliciter ſphærica, qa quęlibet minima pars erit plana ſm quid, & ſphærica ſm quid, et in tali minimo eſt cõtactus, & ita de plano dicas. Nec valet, tunc idem eſſe ſphæricum & planum ſimpliciter, ſed bene ſm quid, vt patet: nam quodlibet minimum eſt planum ſm quid & ſphæricum ſimiliter, quia totũ eſt ſphæricum non quidem ſimplr. Ad ſecundũ diceret Auer.

M cœlum eſſe ſphæricum quãtum põt natura, non tamen quantum põt intelligere mathematicus, veluti velociſsime motum quantum eſſe põt a natura, non tamen quantum intelligi põt. poteſt. n intelligi velocius moueri, ſic ſphæricus. Et per hæc patet, ꝙ multa, quæ ait in quæſtione proxima huic ſunt dubia, & non certa.

RECO. Quaſi (vt mihi vr̃) epilogat rõnem & in epilogando interponit, ꝙ ea, quæ remanent, nõ poſſunt eſſe paſsiones. & dicit. Oĩno igitur diuiſiua ſit potentia. q. d. magnitudo, quæ ſm oẽ ſignum erat potentia diuiſibilis, per caſum poſitum eſt oĩno diuiſa, ſit ergo omnino diuiſa, quid igitur erit p̃ter diuiſionem. nam ſi quod poſt diuiſionẽ relinquitur, ſit aliqua paſsio, vel aliqua ſpẽs, quo modo in hoc, ſiue in has paſsiones diſſoluũtur, & ex his generantur, intelligit aũt Philop. per paſsiones puncta aliqua paſsione uel ſpecie affecta, ſed ſi intelligimus per paſsiones affectiones punctorum, vel accidentia intelligit qũo cõpoſita naturalia, in has diſſoluentur, vel ex his generẽtur. non. n. poteſt ſubſtantia ex non ſubſtantiis fieri, aut qũo ſeparãtur hæc. non. n poteſt ſubſtantia reſolui ad accidentia, cum nõ poſ ſint accidentia a ſubſtantijs ſeparari ſm Ariſt. Ideo concludit, quapropter ſi quidem eſt impoſsibile ex tactibus, hoc eſt punctis eſſe magnitudines naturales: neceſſe ea, quæ poſt vltimam diuiſionẽ oĩum derelinquũtur eſſe atoma corpora, atq; indiuiſibiles magnitudines, & ſic habetur poſitio Democriti. Tacuit aũt epilogare alias partes, quas deſtruit, quia in illis non eſt vis. In commentariis quæſiui vtrum datis atomis corporibus, illa ſint aliqua ratione principia: breuibus põt nunc dici, ꝙ corpus naturale põt duobus modis cõſiderari, vt totum eſſentiale. & ſic atoma corpora eſſe non poſſunt eins principia elementaria aliqua rõne, vel vt totum integrale, & hoc duplr, vel vt totum homogeneũ, ac ſimilare, & ſic intelligi poſſunt eſſe principia, ſm Ariſt. quia in. 1. de hiſtoria animalium tota hæc homogenea ex ſimilaribus conſtant. Aut conſiderari poteſt, vt totum etherogeneum, ac diſsimilare, & hoc pacto ſunt remota principia integralia, vt eodẽ loco. hæc non negarent Peripatetici, quia ſi darenẽ atoma corpora, illa non eſſent, niſi naturalia minima alicuius totius homogenei. Modo minima naturalia ſunt partes integrales eius, quod in ipſa eſt diuiſum. N O

At uero & hæc ponentibus, non minus accidit impoſsibile. Conſideratum autem eſt de his in alijs, ſed hæc ſoluere tentandum eſt. Quapropter, rurſus a principio dubitationem dicere oportet. Omne igitur corpus ſenſibile eſſe diuiſibile ſecundum quodcunq; ſignum & indiuiſibile, non eſt abſurdum. hoc enim potentia, illud uero actu exiſtit. Ant. c. 31

Attamen hæc ponentibus etiam non minus contingit impoſſibile. pertractatum eſt autem de his in alijs, ſed hæc tentandũ eſt ſoluere. Ideo rurſus a principio quæſtionem dicendum. omne quidem igitur corpus eſſe diuiſibile ſecundum quodcunque ſignum & indiuiſibile non eſt inconueniens. Hoc quidem enim potentia diuiſibile eſt, illud uero actu exiſtit. Dilucida. tex. com. eiuſdem.

Quæ ait in cõtinuando ſe ad dicenda patent, cæterum ad punctum q̃onis. Reſpõdet, ꝙ duplex eſt poſsibile. poſſibile ſm actum, & poſsibile ſm potentiam. motus cœli põt corrumpi ſm potentiam, quia quælibet reuolutio poeſt deſinere. 12. meta. cõm. 41. non autem ſm actum, quia tunc totum eſſe periret, vt in tertio de ſubſtãtia orbis ait. itemque aqua poteſt corrumpi ſm potentiam, quoniam quælibet aqua poteſt corrumpi, non autem ſm actum, quia tunc eſſet corrupta aliquando. & ſic totus mundus periret. 2. phyſico. Tunc ad formam diceret Ariſt. continuum eſſe diuiſibile vel poſſe diuidi ſm quodcunque ſignum in potentia, non autem ſm quodcunq; in actu, & ita non oportet vt ponatur in actu, quia non eſt poſsibile diuidi in actu. quod autem poteſt eſſe in potentia, non debet in eſſe, quia tunc eſſet poſsibile ſm actũ. Animaduerte ꝙ continuum dicitur diuiſibile ſm quodcunq; ſignum in potentia: quia cum ſm vnum diuiditur, reſtat potentia diuiſionis in alio, & ſic hoc eſt diuiſibile ſecundum omne ſignum in potentia. cauſa eſt, quia eſt continuum non ex punctis vti ex partibus conſtitutum, ſed ex diuiſibilibus. ſemper partibus. Com. 31 Reſpõſio Ariſto. P Nota. Q

Sed dices. cuilibet propõ ni de ineſſe correſpondet iam vna de pßſsibili, & contra etiam uni de poſsibili correſpõdebit vna de ineſſe, q̃nq; vera. nam propoſitio de ineſſe eſt propõ de poſsibili poſita in actu, vt. 1. prio. dicit Ariſt. & declarant omnes græci, vt Alex. Philoponus & Philon. igitur ſi poſsibile eſt continuum diuidi ſm omne ſignum, quandoq; ita q; erit ꝙ diuidetur per omne ſignum hæc videtur illa de ineſſe, quæ ſibi correſpondet. Dubitatio.

Reſpondetur apud Alexandrum, Philoponum, & Philonem, ꝙ propoſitioni de poſsibili aliquando correſpondebit vna de ineſſe quandoq; vera, non tamen eiuſdem quantitatis. vt poteſt continuum ſm omne diuidi. igitur aliq̃n diuiſum erit. ſm vnum eſſe diuiſum eſt illa de ineſſe, quæ illi correſpondet. potentia. n. non erit fruſtra in toto ſi in vno ſaluetur. Veluti poteſt omnis aqua deſinere, nũquam tamen deſinet: correſpondebit tamen ſibi aliquando hæc vera, aliqua deſinit quæ eſt alterius quantita- Rñdetur.

A tis.propositioni vero possibili ſm actum correſpondere debet vna de ineſſe eiuſdem quantitatis, propter cauſam datam.rem hanc pauci intelligunt, & vt plurimum ſomniant ex mala logica.ſi enim vidiſſent libros Ariſt.in logica non extranea ſcriberent.verba textus patent.

RECO. Cum aſsignauit argumentum Democriti, quo atoma corpora probauit, nūc ad illud intendit reſpondere: & in reſpōdendo primo excuſat ſe a reprobatione opinionis, q̃ afferre debuit, & dicit. At vero, & hæc.ſ.atoma corpora ponentibus nō minus accidit impoſſe. verum (vt inquit) de his.ſ.opinione, & eius impoſsibili, quod ei accidit, conſideratum eſt in alijs, vt in.3.lib.de cœlo.& in.6. &.7.libris phy.& in libello de lineis indiuiſibilib⁹, q̄q̄(vt Philopo.dicit)libellus ille de lineis indiuiſibilibus ab aliquibus Theophraſto aſcribatur.hæc de excuſatione.Deinde in his,quæ vult reſpondere ad qōnem Democriti ordinē ponit,& inquit.Sed hæc ſoluere tentandum eſt.Quapropter rurſus a principio dubitationem dicere oportet,antequam ad ipſam reſpondeamus.hæc de ordine. Circa vero ordinis executionem primo diſtinguit hanc propoſitionem corpus naturale eſt diuiſibile ſm oē ſignum, tripliciter, veluti tripliciter terminus ille diuiſibile ſm oē ſignum pōt intelligi.Cum.n.terminus ille ſit multiplex, propoſitio etiam ex illo conſtituta eſt multiplex. Diuiſibile ergo ſm oē ſignum, vno modo pōt dupliciter intelligi potentia, hoc eſt ſm ſucceſsionem in qua actus ſemper eſt potētiæ admiſtus. Alio modo intelligi pōt diuiſibile ſm oē ſignum, hoc eſt ſm infinita ſigna, ſiue ſm infinitas partes. nam licet oē totum & perfectum differant ab infinito, tamē qnq; omne accipitur pro infinito, vt in Deo. Deus.n. eſt omne, & infinitum: nō tamē ſemper(vt dicemus.) Sic igitur pōt intelligi diuiſibile ſm oēm partem, hoc eſt, ſm infinitas partes. Alio modo intelligi pōt diuiſibile ſm omne ſignum ſimul in actu, ita vt ſm oēs partes ſimul actu ſit diuiſibile. De his tribus ſignificatis primo ponit duo,

Trāslat⁹ eſt in lucē iam hic liber a Martiali viro eruditiſsimo.

B

C & dicit. Omne igitur corpus ſenſibile eſſe diuiſibile ſm quodcunq; ſignum, & indiuiſibile, non eſt abſurdū, quia potentia eſt diuiſibile ſm omne ſignum. Illud vero.ſ.indiuiſibile ſm omne ſignum actu exiſtit.ergo corpus naturale potentia eſt diuiſibile ſm omne ſignum, actu vero non eſt diuiſibile ſm omne ſignum. Quod vero ad verba attinet, dixit {corpus ſenſibile} quia licet ſint alia corpora a ſenſibilibus diuiſibilia, vt mathematica, de illis non eſt ſermo, ſed de ſenſibilibus, hoc eſt naturalibus. Aut dixit hoc propter materiam vt Philop.etiam autumat, quæ licet ſit corpus, non tamē eſt corpus ſenſibile hoc eſt actu, ſed corpus potentia ſenſibile. Hæc ergo ſunt duo ſignificata illius propoſitionis, tertium autem ſupplebit poſtea.

Ant.c.32 *Eſſe aūt ſimul omnino diuiſibile potentia, impoſsibile uidebitur eſſe. Si.n.eſt poſsibile & fiat, non tamen ut ſit ſimul ambo potentia diuiſibile, & diuiſum, ſed diuiſum ſecundum quoduis ſignum. Nibil igitur erit reliquum, & ad incorporeū corruptum erit ipſum corpus, & generabitur utiq; rurſus, aut ex punctis, aut omnino ex nibilo. & hoc, quomodo erit poſsibile. At uero q̧ diuidatur in ſeparabiles & ſemper in minores*

D *magnitudines, & in ſemotas & ſeparatas, manifeſtum eſt.*

Dilucida. tex com. eiuſdem. *Eſſe ſimul omnino diuiſibile potentia impoſsibile utiq; eſſe uidetur. ſi enim poſsibile eſt, fieret: non ergo eſſent ſimul ambo in actu indiuiſibile & diuiſum, ſed diuiſum ſecūdum quodcunq; ſignum. nibil igitur erit reliquum, & ad ſic incorporeū corrumpetur corpus, & ita fieret rurſus, uel ex punctis uel omnino ex nibilo, & hoc quomodo poſsibile? uerum q̧ diuidatur in ſemper ſeparabilia, atq; in minores magnitudines diſtanteſq; & diſgregatas perſpicuum eſt.*

Com.32. Quia dixit rurſus qōnem eſſe repetendam, nunc repetit pro Democrito rōnem alio modo: & petit primo, q̧ corpus naturale eſſe ſimul diuiſibile in potētia ſm quodcunq; ſignum (ita videlicet, q̧ aliqñ taliter ſit diuiſum vt nihil remaneat diuidendum) videtur impoſsibile, & hoc probat, quia tunc nō eſſet potentia diuiſibile ſm omne ſignum, ſed actu diuiſibile. inquit. Eſſe ſimul omnino hoc eſt ſm oē ſignum diuiſibile potentia, impoſsibile vtique eſſe videt̄. ſi enim poſsibile eſt tunc aliqñ & fieret in actu. E

Quod ſi eſſet aliqñ factum in actu, nō ergo eſſent ſimul ambo in actu indiuiſibile & diuiſum, ita q̧ relictum eſt indiuiſibile, & ab alio diuiſum, ſed diuiſum ſm quodcūq; ſignum: & ſic ad incorporeum corrumperetur corpus, & ita fieret rurſus, vel ex punctis, vel omnino eſt nihilo, & hoc qūo poſsibile? hoc enim deſtructum eſt, tunc petitionem recolligit, & inquit. verū q̧ diuidatur in ſemper diuiſibilia, atq; in minores magnitudines diſtanteſq; & diſgregatas perſpicuū eſt. Sic igitur patet corpus ipſum non poſſe diuidi ſm omne ſignum, ſed eſſe deuenire ad magnitudines ſeorſum ſeparatas & diſgregatas.

Secundum Philoponum Ariſt.cum aſsignauit duo ſignificata propoſitionis, vult ſeligere ſignificatum verum a falſo. Et primo oſtendit ſignificatum falſum, & dicit. Eſſe autem ſimul omnino, hoc eſt ſm omne ſignum potentia diuiſibile, impoſsibile videbitur eſſe, & implicans cōtradictionem: quod probat dicēs. Si.n.eſt poſsibile ſimul ſm omne ſignum eſſe diuiſum, & fiat ergo. non tamē (vt inquit) fiat, ita vt ſint ſimul ambo, hoc eſt vt ſimul & ſemel tale corpus ſm omne ſignum actu diuiſum ſit potentia diuiſibile, & actu diuiſum, vtpote ſm vnam partem potentia diuiſibile, & ſm alteram actu diuiſum, ſed volo quod ſm quoduis ſignum ſit ſimul & ſemel diuiſum penitus. Quod vero ad verba attinet, animaduerte verbum illud, potentia diuiſibile in alijs codicibus legi indiuiſibile, verum idem eſt, quia quod actu eſt indiuiſibile, potentia eſt diuiſibile: clarius tamen legitur (vt diximus) ſic igitur vult, q̧ ſi eſt poſsibile ſimul eſſe diuiſum ſm oē ſignum, vt ſit de facto actu ſimul ſm omnia diuiſum, & non ſm partem aliquam ſit, ſm aliquam non. Tunc oſtēdit huius impoſsibilitatem per rationes ſuperius factas, & dicit. Igitur caſu iſto poſito, reliquum erit nihil, & ſic corpus naturale erit corruptum ad incorporeum, quia vel ad nihil, vel ad puncta: & ita generabitur rurſus aut ex punctis, aut omnino ex nihilo, & hoc quomodo (inquit) erit poſsibile. q.d. nullo modo vt in rationibus Democriti dictum eſt, ergo ſignificatum iſtud eſt impoſsibile. Tūc colligit ſignificatum verum, & inquit. At vero q̧ diuidatur ad ſeparabiles, & ſemper ad minores magnitudines ſeorſum diuiſas, ac ſeorſum ſeparatas, manifeſtum eſt: ſenſus ergo verus eſt, q̧ corpus ſenſibile eſt diuiſibile ſm oē ſignum ſm potentiam, hoc eſt ſm ſucceſsionem in qua actui diuiſo eſt admiſta potentia ad ſemper vlterius diuidendum, hic eſt ſenſus propoſitionis verus.

RECO.

F

G

Ant.c.33 *Neq; itaq; ſecundum partem diuidenti erit infinita in minutas partes ſectio, neq; ſimul poſsibile eſt de eſſe diuiſum ſecundum omne ſignum, (non enim poſsibile eſt) ſed uſq; ad aliquid. Neceſſe eſt igitur inſecabiles ineſſe magnitudines inuiſibiles, & præſertim ſi erit generatio & corruptio, hæc quidem ſegregatione, illa uero congregatione. Sermo igitur qui cogere uidetur eſſe magnitudines inſecabiles, hic eſt.*

H Diluci da. tex.com. eiuſdem. *Quare neq; ſecundum partem diuidenti erit utiq; infinita fractura, neq; eſt poſsibile ſimul eſſe diuiſum ſecundum omne ſignum, non enim poſsibile, ſed uſq; ad quid. neceſſe igitur indiuiduas exiſtere magnitudines inuiſibiles. Atq; & aliter certe erit generatio & corruptio, hæc quidem diſgregatione, illa uero congregatione. ſermo quidem igitur, qui uidetur cogere magnitudines eſſe indiuiduas, hic eſt.*

Com.33. Cum accepit ſuppōnem, nūc arguit propoſitum Democriti. Acceptum eſt.n.impoſſe eſſe ſimul ſm oē ſignum corpus naturale diuiſum. tunc concludit, quare neque ſm partem diuidenti erit vtiq; infinita fractura, neq; poſsibile eſt ſimul eſſe diuiſum ſm omne ſignum. non.n poſsibile, vt dixit, ſed vſq; ad quid, vt ad certas datas magnitudines, neceſſe igitur indiuiduas exiſtere magnitudines indiuiſibiles, atque & aliter certe erit generatio & corruptio, hæc quidē diſgregatione corruptio eſt, illa vero congregatione generatio erit: vbi.n.corpora atoma dabuntur, ad quæ ſtat vltima reſolutio, erit igitur & generatio & cor-

I ruptio ex illis,nõ tñ eadem rõne, sed disgregatione corru ptio,cõgregatione illorum generatio. tũc epilogat & patet. Aiaduerte,ꝙ dato istis atomis corporibus,quæ Democri.concessit,& ad quæ vltimam diuisionem dixit venire corporum naturalium,nõ propterea oportet vt sint principia generationis. & corruptio simplr & omnino, vt disputatum est,quia adhuc ꝭm rei veritatẽ dantur materia & forma,ex quibus hæc corpora atoma fieri oportet,si erunt naturalia,vel si puræ magnitudines sint,ex his substantia corporea non proficiscetur nisi vti a dispositiuo quodam,& sic Democritus nullo modo habet propositum.nam ꝭm Arist.antecedens est concedendum, videlicet corpora atoma sunt,& consequens negandũ, igitur principia rerum simpliciter,vt postea dicetur.

Tertium significatũ illius propõnis exponẽdo diuisibile ꝭm oẽ signum.i.ꝭm infinitas partes, ideo quia hoc est reprobatum.3.physi.recolligit iterũ simul significata falsa,& dicit. Neqꝫ itaqꝫ ꝭm partem diuidẽti erit infinita sectio,& sic,illa est falsa,corpus est diuisibile ꝭm oẽ signũ, hoc est ꝭm infinitas partes,quia(vt Philopo.inquit)licet totum perfectum & oẽ possunt accipi qñqꝫ pro infinito, hic non possunt accipi,quia ꝑfectum est cuius est finis,infinitum vero caret fine,totum & oẽ est cuius nulla particularum est extra,infinitum est cuius semꝑ est aliqua particula extra.nõ ergo corpus sensibile põt diuidi ꝭm oẽ signum.i.ꝭm infinita signa,quia tunc darentur actu infinita,neqꝫ simul(vt inquit)possibile est esse diuisum ꝭm oẽ signum.nõ.n.est poſe,vt dictum est,sed vsqꝫ ad aliquid. refutatis his sensibus,repetatur argumẽtum Democriti, hoc pacto,corpus naturale,vt lignum est diuisibile ꝭm oẽ signum.ergo possibile est esse diuisum ꝭm oẽ signum.ponatur inesse,& sequitur esse atoma corpora, congregatione quorũ est generatio,& disgregatione est corruptio.unde dicit.Necesse est igitur insecabiles esse magnitudines, K

L & indiuisibile,& erit hoc necessariũ,si generatio erit congregatione,corruptio disgregatione:hoc aũt sequitur possibili illo posito in esse.Ideo epilogat,sermo igit, qui cogere videtur esse magnitudines insecabiles,hic est.Totus enim syllꝰ stat in hoc, corpus est diuisibile ꝭm omne signum.ergo est possibile esse diuisum ꝭm omne signum. ponatur inesse,& sequitur quæstio Democriti.

Ant.c.34 *Quod aũt lateat paralogizans, & qua lateat, dicamus. Quoniã.n.non potest punctus puncto contiguus, esse omnino indiuisibile,est quidem ut inest magnitudinibus, est aũt ut nõ.*

Dilucida. tex.com. eiusdem. *Quoniã aũt latet paralogizans, & quomodo latet. dicamus.Quoniam.n.nõ est punctus pũcto contiguus,omnino esse diuisibile est quidẽ sic existẽs magnitudinibus est uero nõ sic.*

Respondet nunc ad argumẽtum Democriti, & vult il

Cõm.34. lam propõnem,cõtinuum est diuisibile ꝭm oẽ signum, esse distinguendam.nam est vera vno modo,alio vero modo falsa.nam cõtinuum põt diuidi ꝭm oẽ signum in potẽtia,non aũt in actu.causa aũt quare non est diuisibile ꝭm oẽ signum in actu est,quia punctus nõ est continguus et ĩmediatus puncto, vbi nãqꝫ puncta essent ĩmediata,tunc

M possemus seorsum puncta diuidere,& ita nihil restabit diuidendum. Sed dices,quid ad formam.oẽ possibile potest

Dubitatio poni inesse.1.prio.igitur si cõtinuum est diuisibile ꝭm omne signum,ponatur inesse & argumentũ stabit. Respon

Respõsio Egid. det Egidius, ꝙ possibile eo modo debet poni inesse, quõ est possibile,& qm̃ hoc est possibile in fieri & non in facto.igitur debet poni inesse in fieri.& sic semper aliquid restat diuidendum. Sed hæc responsio videtur cõtra Alexandrum,Philoponum,Philonem,& Arist. nam propõ de inesse est illa quæ est vera de præsenti:quod aũt ponitur in fieri,nõ est positum in esse de præsenti ꝭm bonam logicam,& ita hoc non est logicam intelligere. Propter

Aliter. quod dicas,vt supra,ꝙ possibile esse ꝭm actum,debet poni inesse ꝭm eandem vtriusqꝫ subiecti ambarum propositionum quantitatem:at possibile esse in potentia,non debet poni in actu ꝭm eandem quantitatem,quia si propositio possibilis est vera de omni, sat est ponere eam inesse de quodam. Sed hæc forte repetemus.

Hac qõne resumpta,nunc respondet,ꝙ in syllo illo latet deceptio,nam propõ hæc,corpus est diuisibile ꝭm omne signum,est multiplex,multiplicitate illius termini cõplexi,diuisibile ꝭm oẽ signum.nam si intelligitur diuisibile ꝭm oẽ signum potentia,est vera, & tunc negatur corpus posse esse diuisum ꝭm oẽ,quia argumẽtum procedit ab eo quod est possibile ꝭm successionẽ, ad illud quod est possibile ꝭm permanentiam & simultatem. Vel ab eo ꝙ est possibile ꝭm potentiam,ad id,quod est possibile ꝭm actum,& sic latet deceptio. Respondendo ergo ad formã sumit hãc suppõnem,s.ꝙ nullum corpus componitur ex punctis,& dicit. Q m̃.n.non est punctus puncto contiguus,hoc est,qm̃ corpus non cõponitur ex punctis contiguis,esse oĩno.s.ꝭm oẽm partem indiuisibile est quidem, vt inest magnitudinibus,quia in actu esse indiuisibile ꝭm oẽ signum inest corporibus,est aũt non,quia potentia diuisibile ꝭm omne signum inest corporibus. Ad formam ergo dico, ꝙ corpus naturale est diuisibile ꝭm oẽ signum potentia & successione,non aũt actu & simultate.modo si ita est,nõ sequitur corpus naturale est diuisibile ꝭm oẽ signum ꝭm successionem: ergo possibile est esse diuisum ꝭm simultatem. Hęc ad formam Arist.sed adhuc videtur stare argumentum,quia si esset possibile diuidi ꝭm oẽ signum potentia,est possibile diuidi ꝭm oẽ signum, sed oẽ possibile põt poni inesse: ponatur ergo inesse, ꝙ sit diuisum ꝭm oẽ signum,& relinquitur quæstio, vt prius.ergo nõ videtur argumentum solutum. Hæc quæstio mouetur a Philopono,de qua in cõmentarĳs abunde. Aris. uidetur innuere responsionem, ꝙ propõ de possibili ꝭm potentiã & successionem nõ põt poni inesse,quia tunc fuit possibilis ꝭm actum, & permanentiam,& sic concedit hãc,possibile est corpus naturale diuidi ꝭm oẽ signum: & negat hanc,possibile est esse diuisum ꝭm oẽ signum, quia prima erat de possibili ꝭm potentiam,& successionem secũda est de possibili ꝭm actum,& simultatem, ac permanentiam.non ergo sequitur naturale corpus est diuisibile ꝭm oẽ,ergo est possibile ꝭm omne signum esse diuisum, sed bene sequitur.ergo est possibile diuidi ꝭm oẽ signum, quia diuidi successionem,ac potentiam dicit, Diuisum vero dicit actum & permanentiam ac simultatem. Nos.n. concedimus cœlum posse moueri ꝭm oẽm partem motus:non tamen cõcedimus posse esse motum ꝭm omnem partem motus,quia tunc cessasset a motu. Sed adhuc dubitabis,oẽ possibile potest poni inesse.1.Prio. Prǽterea cuilibet propositioni de possibili correspondet vna de inesse. Arist. velle videtur hæc non esse vera in successiuis,sed solum in permanentibus. Philoponus vero pulchre exponit mentem Aristo.& vult,ꝙ in successiuis,& in propõnibus possibilibus ꝭm potentiam, non eodem modo sint ponendæ propõnes in esse, vt in illis,quæ fiunt in permanentibus. Nam qñqꝫ vl̃es ponuntur inesse in particulari, vt cum dicimus dies crastina põt esse ꝭm omnem partẽ, satis est vt ponatur inesse ꝭm aliquam partem, quia dies est,si aliqua sui pars est. qñqꝫ ponuntur inesse per negatiuas,dies.n.crastina ꝭm partem oẽm põt esse,si nulla pars crastinæ diei sit impossibilis,& sic propõnibus cõtingentibus in successiuis aliqñ correspondet vna de non inesse: aliqñ vl̃ibus correspondent particulares at in permanentibus aliter,semper.n. vl̃ibus vl̃es,affirmatiuis affirmatiuæ correspondent. Ex his patet solutio.concedo.n.corpus naturale esse diuisibile ꝭm oẽ signum successione & potẽtia.ergo potest ꝭm omne signum diuidi, iterum concedo successione ꝙ potentia. Sed cum infertur,ergo põt ꝭm omne signum esse diuisum,semper neganda est consequẽtia, quia argumentum procedit a poſe ꝭm successionẽ ad possibile ꝭm permanẽtiam. Ex his possunt solui multa sophismata, vt illud materia põt stare sine forma.ergo aliqñ stabit, corpus potest stare sine loco.ergo aliquando stabit, q̃q̃ de rigore logico negantur, tamen cõcessis propositionibus,negandæ sunt consequentiæ,quia materia põt stare sine forma successione,non tamen simul,corpus sine loco similiter. Similiter non sequitur,omnis homo est corruptibilis.ergo aliqñ omnis erit corruptus. semper neganda est consequentia,qm̃ añs est verũ & possibile ꝭm suc-

Ñ O P De ppõnibus contingẽtibus nota hæc. Q

A ceſſionem, non aũt ſm ſimultatem. Hæc de dubitatione. Animaduerte quo ad verba Ariſt. ꝙ reſpondendo accepit corpus non componi ex punctis. cã eſt, quia ſi corpus poſſet cõponi ex pũctis, corpus poſſet eſſe diuiſum, & poſſet diuidi ſm oẽ ſignum. Hæc aũt ſuppõ accipitur (vt conceſſa) quia etiã a Democrito cõceſſa eſt, cum in ſuo argumento duxit ad illam tanꝗ ad aliquid impoſſe. Philopo. tamen ꝓbat hanc, quia ſi magnitudo fiat ex pũctis, aut quatenus puncta ſunt cõtigua, & ſe tangentia: aut quatenus nõ ſe tãgũt. ſi quatenus nõ ſe tãgunt, inter ea dabitur vacuũ. ſi vt ſe tãgunt vel quo ſe tãgũt ſm tota, & ſic magnitudo eſſet indiuiſibilis, cũ eſſet pũctorũ penetratio. Si vero quo ſe tãgunt ſm partem, tunc erũt diuiſibilia.

Int.c.35. *Videtur aũt qñ hoc ponitur, & ubiq; & omni in parte pũ-* B *ctum eſſe, quare neceſſe eſſe diuidi magnitudinẽ in pũcta. ubiq; .n. eſſe punctum, quare, aut ex tactibus aut ex punctis eſſe.*

Dilucida. tex com. eiuſdem. *Videtur aũt qñ hoc ponitur, & ubiq; & undiq; pũctum eſſe, quare neceſſe eſt diuidi magnitudinem in punctum, ubiq; .n. eſt punctus, quare uel ex tactibus uel ex punctus erit.*

Com.35. Propter verba, quæ in textu ſequẽte ponũtur, hic Ariſ. vr̃ dubitare cõtra dicta. Et dubitatio põt ſic componi. Si punctus vbiq; in linea eſt diuiſio effici põt ſm omne ſignum. hæc patet, quia diuiſio fit in pũcto, & ita vbiq; pũctus eſt, vbiq; diuiſio fiet, vel fieri poterit. Sed ponit añs, & inquit. Videtur aũt qñ hoc ponit, & vbiq; & vndiq; punctum, hoc eſt, ſed pũctum eſt vbiq; in linea. quapropter neceſſe eſt diuidi magnitudinẽ in nihil, hoc eſt adeo vt nihil reſtet diuidendũ, & tũc ſequetur põ Platonis. videlicet ꝙ vel corpora erunt ex tactibus, vel punctis. adijcit qñ hoc ponitur, quia vtrum hoc debeat cõcedi vel ne, eſt tota argumenti vis. Sic igitur ſi punctus eſt vbiq; in linea, diuiſio fieri poterit in actu ſm oẽ ſignum: pũctus eſt vbiq; igitur diuiſio fieri põt ſm oẽ ſignum. Animaduerte ꝙ ſenſus literæ eſt ſanus, verba tamen textus forſitan C ſunt tranſpoſita, & ſic paraphraſtice legerem, vr̃ aũt qñ hoc ponitur & vbiq; & vndiq; eſſe punctum, hoc eſt dicere ſi vbiq; & vndiq; punctus eſt, hoc debet poni, & tũc hæc eſt maior ſyllogiſmi hypothetici, interponit concluſionem ante minorem, & tu tranſpone minorẽ ſic. vbiq; enim eſt punctus, hæc eſt minor, & poſitio añtis: tunc concluſio, quare neceſſe eſt diuidi magnitudinem in nihil, hoc eſt vſq; adeo vt nihil reſtet, & ſic ſm oẽ ſignum, & tunc dat dubitationem, & inquit. Quare vel ex tactis, vel ex punctis erit totum ipſum, quod erat Platonis poſitio, & hoc modo ipſa litera patet, & bene.

In cõmentarijs de his verbis fecimus qõnem. Philop. vero legit hæc cum p̃cedentibus, nã cum deduxit ad hoc, ꝙ tunc magnitudo cõponeretur ex punctis, oſtendit nũc quid cõſequẽter ſequitur, & dicit. Quod ſi magnitudo ex punctis cõponeretur vt dicunt, qui corpora ex indiuiſibilibus cõponũt, videbitur pũctum eſſe, & vbiq;, & pro.i. & in omni parte. Vel melius põt continuari hoc pacto. cum.n. dixit, magnitudinem ſm oẽ ſignum non eſſe actu D diuiſibilem oſtendit eos, qui ita dicerent, quid ſequitur (ut dicant) & dicit. Vr̃ aũt qñ hoc ponitur.ſ. ꝙ magnitudo ſm oẽ ſignum ſit diuiſibilis actu & vbiq; & in oĩ parte eſſe punctum ac ſignum ſupra quod fit diuiſio actu. nam cum magnitudo ſit diuiſibilis ſm oẽ ſignum actu, & ſignum & pũctum idem ſint, videbitur ꝙ in oĩ parte magnitudinis erit pũctum, & ſignũ actu. quo cõceſſo infert, quare neceſſe eſt diuidi magnitudinẽ in puncta, cũ vbiq; Pulchrũ hoc nota. & in oĩ parte ſit punctum actu, & tũc ſequitur aut ex tactibus, aut ex pũctis cõfici magnitudinem. Aĩaduerte. vt ex cõmẽtarijs Philoponi colligitur, ꝙ ſi tot eſſent actu pũcta in magnitudine, ſm quot partes ipſa ſit diuiſibilis, cũ ſm partes infinitas ſit magnitudo diuiſibilis, infinita erũt actu pũcta in ipſa. & ſic magnitudo cõponetur ex illis & diuidet̃ ad illa. Vbi n. pũcta infinita ſint in magnitudine, erũt attigua, cum inter ea nõ detur vacuũ, nec detur pars nõ hñs punctũ ergo ſunt attigua, & ita magnitudo cõponetur ex illis, & diſſoluet̃ ad illa. Quare oportet dicere nullũ eſſe punctũ in actu in magnitudinẽ, p̃ter

eũ, quo magnitudo diuidit̃ actu ab altera magnitudĩe (ut Philop. autumat) alij ſunt ꝑtãte vt dicet̃. Verum hęc verba legas et relegas, qa abſtruſiſsima ſunt, et mihi occulta. E

Hoc autem ꝙ ineſt in omni parte, eſt quia unus ubiq; eſt, & omnes ut unuſquiſq; plures autem uno non ſunt. conſequenter enim, non ſunt. Quare, non omni in parte. Si.n. ſecundum medium eſt diuiſibilis, & ſecundum contiguum punctum erit diuiſibilis. Hoc autem non. non.n. eſt contiguum ſignum ſigno, aut punctum puncto. Hoc autem eſt diuiſio, aut compoſitio. Quare eſt & congregatio & ſegregatio, ſed neq; in impartibilia & ex impartibilibus (multa enim ſunt impoſsibilia) neq; ita, ut omni in parte diuiſio fiat (ſi enim eſſet contiguus punctus puncto. hoc utique eſſet) ſed in parua & minora eſt ſegregatio, F *& congregatio ex minoribus.*

Hoc aũt ſic ubiq; exiſtit, quoniam unus ubiq; eſt, & omnes ut unuſquiſq;, plures uero uno non ſunt. conſequenter.n. non ſunt, quapropter nõ ubiq;. Si.n. ſecũdum medium eſt diuiſibile, & ſecũdum contiguum punctum erit diuiſibile, ſed hoc nõ. non.n. eſt contiguum ſignum ſigno, uel punctum puncto. Hoc aũt erat diuiſio uel compoſitio, quare erit & congregatio & diſgregatio, ſed nõ in atoma & ex atomis (plura.n. eſſent atoma uel abſurda) neq; ſic ut ubiq; diuiſionem ſit facere. ſi enim eſſet contiguus punctus puncto, hoc utique eſſet, ſed in parua & minima eſt, & congregatio ex minimis. Dilucida. tex.com. eiuſdem.

Reſpondet, ꝙ pũctum eſſe vbiq; põt intelligi dupliciter. Com.36. Vno modo vt verbum vbiq; diſtribuat ſingulas totius partes, et ſic cõceditur. nam in ſingulas totius partes eſt pũctus. Alio mõ vbiq; diſtribuit oẽ ſignum, & ſic non vbiq; eſt pũctus, quia pũctus nõ eſt in pũcto, neq; iuxta, & cõtiguus pũcto. & ſic literã exponũt latini. Et licet reſpõſio hæc vera ſit: attamẽ nõ põt textui cõſonare. Propterea vr̃ mihi ꝙ Ariſt. ſic diſtinguat illã, ꝙ pũctum eſſe G vbiq; in linea ſiue cõtinuo põt eſſe in actu & potentia. Si in actu, ſic pũctus erit ĩmediatus pũcto, & ei cõtiguus. at ſi in potẽtia, nõ eſt ita, quia ſemꝑ data parte, in ea erũt infinita pũcta in potẽtia, & hoc inqt. Hoc aũt ſic vbiq; exiſtit, qm̃ vnus eſt in actu, & oẽs vt vnuſquiſq;. q.d. oĩa pũcta hñt vicẽ vnius rei in actu. quæ n ſunt plura potentia, ideo oẽs vt vnũ quoddã eſſe ait, plures vero vno ſeorſum & in actu nõ ſunt. ꝯñter.n. nõ ſunt, quapꝑ nõ vbiq; ſunt in actu: quia ſi vbiq; eſſent in actu, plura eſſent. ſi.n. ſm pũctum mediũ eſt diuiſibile, & ſm punctũ illi ĩmediatũ & cõtiguũ põt diuidi: quia ambo in actu, et eiuſdẽ rõnis. Sed hoc non. nõ.n. eſt cõtiguum ſignum ſigno, vel quod idẽ eſt, punctũ pũcto, & tũc ſubdit qũo erat diuiſio dicẽs. Hoc aũt erat diuiſio & cõpõ ſupra pũcto in potẽtia: quare erit & cõgregatio & diſgregatio: ſed nõ diſgregatio in atoma, & diſgregatio ex atomis. plura.n. eſſent atoma, & pũcta in actu, vel abſurda, qa forte grecũ verbũ corruptũ eſt, & debet dici atopa loco verbi atoma, neq; ſic vt ubique diuiſionem ſit facere videlicet in puncto medio & in H puncto illi ĩmediato. ſi.n. eſſet contiguus punctus pũcto, hoc vtiq; eſſet, ideo ſubdit veritatem reſponſionis dicens. Sed in parua & minima eſt diſgregatio & congregatio ex minimis. ſic igitur patet vbiq; eſſe punctum in potentia nullibi eſſe in actu niſi in extremis. Secundo patet diſgregationem & congregationẽ fieri in minima & ex minimis, non autem ex atomis indiuiſibilibuſq; punctis.

Sed circa hæc quærit Egid. in qõnibus. vtrum corpus quantum & continuum ſit diuiſibile in infinitum, ꝙ non vr̃, quia tunc in eo eſſent infinitæ partes quantæ. Prima dubita.

Ad hoc r̃ndet Egid. ꝙ corpus continuũ diuidi poſſe in infinitũ eſt dupl'r: vel vt naturale, vel vt ꝗtum continuũ. Reſpõſio Egid. vt naturale, ꝓpõ eſt falſa, quia oẽ corpus naturale eſt determinatum ad maximũ & ad minimum, vt diximus. vt cõtinuum vero, adhuc dupl'r, vel ſm partes æquales vni certæ datæ: & ſic nõ poſſet diuidi in infinitũ, vel ſm partes ꝓportionales ꝓportione minoris inæqualitatis: & ſic corpus poteſt diuidi in infinitum. rõnes huius rei ex textu

I colliguntur, & est Aristotelis in litera determinatio.

Dubitatio prima cō tra Egid. Sed sup hac determinatione contingit dubitare, primo, quia vna est potētia cōtrariorum. 10. meta. & 2 topi. Augumētum & diminutio sunt duo opposita. igitur vna erit potētia vtriusq;. igitur ꝑ eādem potentiam corpus naturale quātum pōt augeri in infinitū. hoc cōsequens est contra Arist. 3 phy si tex. com. 60. quare & añs. Secundo. Si corpus quātum vel cōtinuum ipsum pōt diminui in infinitum, vel rōne formæ vel rōne materiæ, nō rōne formæ, quia forma terminat & finit. 3. physi. com. 59. in fine. nec rōne materiæ, quia materia ꝓ tanto minuitur ꝓ quanto recipit minorem formam. igitur si non pōt ipsa forma minui in infinitum, nec materia, cū correspōdenter diminuātur. Tertio. Hæc Egidij determinatio est cōtra Auer. Quātum. s. ad primum dictum. vult. n Auer 3 phy. com. 60. ꝙ geometra & naturalis cōueniunt quātum ad hanc ꝓpōnem. ꝙ cōtinuum est minuibile in infinitū. non aūt augu- K mentabile, quia si esset augumentabile in infinitū aliqñ esset auctum. non aut si diminuibile aliqñ diminutū, vt

Qualia dicta ꝓpria. dicit ibidem, com. 69. Istæ sunt maximæ difficultates, & tactæ a me in. 3. physi. & alibi, & semper in re hac fui ambiguus & varia scripsi, quēadmodum soleo in oībus rebus meis In phia. n. nihil certi habeo, quod non possit esse ꝓbabile pro vtraq; parte. Pro solutione horū igitur quæ

Solu. primum sup positum. nunc occurrunt, dicam cū ꝓtestatione dicendi aliter si aliter contingeret. Et primo aīaduerte ꝙ augeri est ire ad esse, & ad formam apud Auerr. per totum illum tertium. cā est quia esse forma & perfectio idem sunt. per augmentum. n. res crescit in perfectione, quia in maiori quāto est maior virtus cæteris paribus. ꝑfectio est forma & esse siue actus igiť ꝑ augmētum res currit ad formam. Ex quo

Corollarium. sequitur ꝙ quātācūq; cōtingit esse magnitudinē in potentia in mūdo tantam cōtingit esse in actu. Nam mūdus est ꝑfectus, & cōstat ex oī materia totoq; possibili ſm perfectionem, nulla. n. esse potest perfectio, quæ non sit in mundo. igitur si pōt magnitudo augeri in infinitum, potest esse

Secūdum. quandoq; aucta, immo ab æterno fuisset aucta.

Accipio secundo ꝙ diminui est ire ad imperfectionem, L quia sicut in maiore quāto est maior virtus (vt dicitur) cęteris paribus, sic in minore minor. Imperfectio est nō esse

Corollarium. priuatio, & quasi materia, vt Auer. dicit. quare ire ad minus est ire ad priuationem & imperfectionē. Ex hoc sequiť cōtra. ꝙ nō quātam cōtingit minui magnitudinem, tātam cōtingit esse minutam, quia siue hoc ponatur, siue nō, mūdus est semꝑ æque perfectus. & sic nō oportet esse

Tertium. in actu, cū nihil ad vniuersum. Tertio accipio ꝙ tā mathematicus, ꝗ physicus cōcedere debet hanc, magnitudo corporea pōt diminui in infinitum, nō tñ eodē modo. nam physicus cōcedit hāc per accidens, quia ꝑ habitum atque rōnem mathematicam. at mathematicus per se, quia propria rōne, quæ est cōtinuitas. cōtinuum. n. & a physico, & a mathematico cōsideratur. 1. cœli. com. 2. verum a naturali, vt accidens corporū naturaliū, a mathematico vt cōtinuum, & sic a physico per accidens, & ab ipso ma-

Corollarium. thematico per se. Ex hoc sequitur ꝙ licet naturalis phus M cōcedat illā, non ꝓpter hoc, oportet negare minima naturalia, quia per se minima naturalia, vt corpora naturalia dātur per accidens, vt quāta nō dantur. igitur physicus ꝑ se habet illa ponere, sed per accidens negare & hoc pauci

Quartū. ante me norūt. Quarto accipio, ꝙ naturalis phs nec per se, nec per accidēs debet cōcedere corpus continuū posse crescere in infinitum, quia tūc oportet cōcedere ipsum esse auctum qñq;. at mathematicus pōt illam cōcedere, rōne ipsius quantitatis, ꝗ vt sic nullam dicit perfectionem, cum nō sit de principijs actiuis. His habitis verificatur positio Egidij. Et ad rōnes Ad primam iam patet solutio. Augeri. n. & minui sunt opposita, & iō potētia est vna vtriusque, sed augeri in infinitū & diminui in infinitū, non sunt cōtraria, quia nō sunt eiusdem generis, cum crescere in infinitum sit impoſe, quod nullo est in genere. Ad secundū dici pōt, ꝙ rōne materiæ quantæ. & cum dicitur, tūc rōne formæ, nego cōsequentiam, per se. n. rōne materiæ quantæ minuitur in infinitum, & concedo ꝙ forma pōt minui in infinitum, non per se rōne formæ, sed per accidens rōne materiæ quantæ. Ad tertiū iam patet solutio ex tertio ac- N

Secūda. q. cepto. Et sic patet determinatio qōnis, quæ non mihi leuis fuerit. Secūdo quærunt, utrum corpus sit diuisibile supra oē signum vel ſm quodcūq; signum, & videtur ꝙ non. Primo, quia tunc fieret ex pūctis. ꝓbatur consequentia in textu, quia possibili posito in esse, nullum sequitur impossibile. ponatur igitur in esse, & quæritur quid restat, non res diuisibilis. igitur indiuidua. igitur puncta. Secūdo, corpus nō est diuisibile vbiq; sui. igitur non diuisibile super oē signum. añs patet, quia non est diuisibile supra puncto extremo vel illi proximo, cū vbiq; sui sit punctus & non vbiq; diuisibile. Tertio, hæc propō, corpus diuiditur supra oē signum est impossibilis. igitur impossibile est corpus diuidi super oē signum. añs patet. cōsequentia declaratur per regulam logicam, ab impoſitate ꝓpōnis de inesse ad impossibilitatem propōnis de possibili. seruatis eodem ꝑdicato & subiecto. Quarto, corpus potest diuidi ſm om- O ne signum. igitur istud corpus diuiditur aliqñ supra omne signum. tenet consequentia a propōne possibili de termino cōi particulariter tento ad propositionem de inesse de eodem subiecto discreto tento tēporali. consequens est impossibile. quare & antecedens etiam.

Prima pō Circa hanc qōnem Sorticolæ concedunt super omne signum corpus est diuisibile, quia supra signum corpus est diuisibile, & nullum est signum, quin supra illo corpus sit diuisibile. igitur supra oē signum corpus est diuisibile. negant vero corpus esse diuisibile super oē signū, quia nullum est vel pōt esse tale corpus, quod diuidatur supra oē signum. cā vero est quia in prima corpus stare dicūt con-

Scda pō. fuse tantum, in secūda determinate. Captiunculatores vero aliam fingunť responsionem. concedunt. n. corpus diuisibile esse supra oē signum, & hanc etiam. corpus diuisibile esse supra oē signum, & hanc etiam. corpus pōt esse diuisum supra oē signum. probant per verba Auer. quia corpus est diuisibile super quodlibet signum indifferenter hoc est nō magis super vnum ꝗ super aliud, vel igitur est diuisibile super quodcūq; signū, vel super nullū. nō super P nullū. igitur est diuisibile super oē signum. Silr corpus potest esse diuisum indifferēter super quodlibet, hoc est non magis sup vnum, ꝗ super aliud. igitur vel supra oē, vel supra nullum, vt supra Secundo aiunt hāc non esse verā, poſe est corpus diuidi super oē signum: vel istam, poſe est corpus esse diuisum super oē signum, quia hæc est impossibilis, corpus diuiditur, vel est diuisum supra oē signū. igitur & illa. & ita sequitur impoſe corpus diuidi, vel esse diuisum super oē signum. Causa est, quia in primis propōnibus poſe facit sensum diuisum, & non debent poni inesse. In secundis sensum cōpositum, & debent poni inesse. & sic volunt Arist. & Auer. intellexisse. Sed quolibet proferente cōtrarium stultum est sollicitum esse. 1. topi. Istas captiunculas nos debemus spernere, qm colorē non habent, cum nec rationem naturalem, nec possunt fundari primis principijs: immo videntur & sunt contra Aris. & omnes græcos. Arist. enim in litera voluit cōtinuum esse diuisibile, omne signum esse multiplex ſm actum & potentiam. Nam diuisibile est verbum notans potentiam. igitur pōt Q resolui. Vno modo est diuisibile, hoc est potest diuidi, & hoc vocat diuisibile ſm potentiā, quia cum diuidi sit motus quidam, & motus sit actus imperfectus semper videtur potentia quædam ad vlterius. Alio modo est diuisibile hoc est pōt esse diuisum, qua rōne intelligitur sub diuiso esse. veluti differunt moueri & motum esse. 6 phy. Nam post oē moueri est motus, non autem post omne motum esse est motus. Si igitur est vt dicunt vel Sorticulæ vel captiunculatores, Aristote. illud non dixisset multiplex ſm actum & potentiam, sed vel ſm confusum & determinatum vt primi dicunt, vel ſm sensum compositum & diuisum, vt secundi. Amplius, apud Aristo. videtur esse poſe debere poni in esse. 1. Prio. & hoc est rationabile. nam vel ad sensum diuisum inesse positum sequitur impoſe, uel nō. si non. igitur pōt poni in esse. si sic. igitur in ipso possibili includetur impossibile. omne enim sequens ad aliud, includitur in illo, vt bene Egid. Multa alia dici possunt, quę 1. Priorum notauimus, propter hæc tenet Egidi. ꝙ omne

A posse, eo modo quo posse pōt poni inesse, continuum est diuisibile super oē signum, vt ille terminus diuisibile dicit actum, illa est falsa, quia esset sensus, continuum potest esse diuisum supra omne signum, vt dicit potentiam, est vera, quia sensus est. cōtinuum pōt diuidi super oē signū. modo sic ponendo inesse illam, nihil imposibile sequitur.

Dubōnes

Vt vero hęc pō intelligatur, dubitatur contra eam primo quia quæro quæ propō de inesse correspōdet illi, continuum pōt diuidi super oē signum. si est vera, certum est ꝙ nō nisi hæc. continuum diuiditur super oē signum. Sed hæc videtur falsa, quia sua cōtradictoria est vera, nullum cōtinuum diuiditur sup oē signum. igitur propō possibilis illi correspondens erit falsa. Amplius. si ponamus inesse ꝙ corpus diuiditur super oē signum. igitur pōt esse diuisum super oē signum, quia ꝭm quodcūq; signum corpus modo diuiditur, ipsum pōt esse modo diuisum sup illud, B quare si ponamus in esse ꝙ nunc corpus diuiditur super oē signum dari rōne potest poni inesse ꝙ supra oē signū sit diuisum, & sic idem quod prius. Tertio posse est continuum esse diuisum ꝭm a, & ꝭm b, & sic de singulis. igitur ꝭm omne signum pōt esse diuisum, ab omnibus singularibus acceptis sufficienter ad vlēm. 2. topi. Confirmatur quia omnes singulares hæ sunt possibiles & inter se non incompossibiles. igitur inferunt vlēm.

Sol. Auer ro. & Philoponi.

Animaduertendum itaq; primo ꝙ Auer. in. 9. huius primi paraphrasi, licet nihil ad textum dicat, vr̄ tamē ad rem nostram sic responsionem Arist. intelligere, ꝙ illud signum quodcūq; potest capi composite & diuise. cōposite cum capitur, est sensus ꝙ continuum pōt esse diuisum ꝭm quodcūq; signum in vno instanti, ita ꝙ nunc sit diuisum & ꝭm nihil diuidē dum, vel pōt intelligi diuise, & est sensus ꝙ pōt diuidi ꝭm a. signum in hoc instante, & ꝭm b. in alio, & nō pro vno. Quare cōcedet ipse continuū est diuisibile, & pōt esse diuisum ꝭm quodcūq; signum diuisiue, & non ꝭm quodcūque cōpositiue, vt non sequitur. homo est receptiuus om- C nium sciarum. igitur recipiet eas qñq; insimul. quod. n. dicitur de aliquo diuisim, nō sequitur vt coniūctim dicatur. Causa aūt quare facta diuisione supra vnum signū, non possit supra oē fieri, est ꝙ cum fit supra aliquod punctum cessat potentia ad diuidi supra aliud ad illud cōsequens. Sed dices contra. quia facta diuisione supra a. puncto, pōt fieri supra b. remoto & nō proximo. igitur nō cessat potētia diuisionis in alio. quidam aiūt ꝙ verbum Auer. sic intelligitur, ꝙ facta diuisione supra a. pūcto cessat potentia diuisionis in pūcto, qui nō distat ab illo plus uno minimo naturali, quia ꝭm Auer. minimū naturale est dare in natura, quare facta diuisione in a. non pōt diuidi in ipso b. nisi b. distet plus vno minimo ab a. quia tūc dareť minus minimo. Sed hęc expō stare non pōt. Primo, quia tunc ꝑ hoc Auer. non haberet rōnem suæ distōnis, q̄ ꝓbare enitebatur. Secūdo, minimum naturale pōt diuidi, non in partes potētes per se existere, sed facta diuisione resoluitur in continens. igitur nō cessat potentia diuisionis. pōt. n. diuidi, quia pōt cōuerti in continens. Vr̄ igitur mihi esse dicen- D dum ꝙ Auer. vult ꝙ facta diuisione supra a. puncto, non possit fieri supra alio, quia diuisum esse est in instante, & vnū diuisum esse in vno instante, igitur si vnius signi est vnū diuisum esse in hoc instāte, nō pōt eodem instante effici diuisio in alio. igitur cessat potētia ad diuisum esse pro illo instante. licet adhuc diuidi possit ꝓ alio, & propterea cōceditur illa in sensu diuisiue & non cōpositiue, hoc est pro diuersis instantibus, & non pro vno. Sed dices contra. hæc pōt cōtinuum esse diuisum ꝭm a. in aliquo instante, & ꝭm b. ꝓ eodem instāte, & ꝭm. c. in eodem, & sic de singulis. igitur ꝭm oē in eodem instante. Aiaduerte igitur ꝙ ad hoc vt ex singularibus de possibili inferať vlis de possibili pro eodem instāte, requiritur primo ꝙ oēs singulares sint poſes in eodem nunc: & ꝙ nō repugnent simul esse in illo, nec illis repugnet vna indeterminata accepta vel acceptabilis. exēplum. Socrates pōt portare. 9. lapides & non. 10. hæc est falsa pōt Socrates portare omnē lapidem, quia nō decimū, & non quia singulares sint possibiles vel incōpossibiles, sed quia vna singularis indeterminata illis repugnāt, nam nouem determinatæ sunt compossibiles, decima indeterminata impossibilis. & sic pōt intelligi ꝙ cessat potentia diuisionis supra aliud, non quidem determinatum, sed indeterminatū. hæc itaq; possunt stare ad Auer. mentem. Verū pro solutione ad argumenta cōtra Egid. facile per hæc pōt respōderi. Ad primum. E cōcederet illam esse de inesse illi correspōdentem, & cum dr̄ illa est impossibilis, negatur, & cōtradictora etiam negatur, quia aliquod cōtinuum diuiditur super oē signum, qui diuiditur super totum. igitur super omne signum.

Ad secūdum cōcedo, ꝙ si diuiditur super aliquod modo signum, pōt esse diuisum supra illud, & sicde singulis nego, quia vna indeterminata repugnat oībus determinatis pro vno illo nunc, vt dictum est. Ad tertium. Et ad cōfirmationem patet similiter. Ad rōnes vero in principio patet solutio. Potest. n. illud poni inesse vno modo, & nō poni inesse alio modo. Similiter ēt concedimus has, aliqđ F corpus diuiditur ꝭm omne signum. & illud corpus diuiditur ꝭm omne signum, licet nunquam erit diuisum ꝭm omne signum. hæc mihi videntur de re hac.

Non est alienum ab eo, quod diximus in cōmentariis ꝙ Arist. per hæc verba remoueat vnū dubium magnū. Primus quōnis sensus Et dubium (vt arbitror) est tale, nam magnitudo pōt diuidi ꝭm hoc pūctum, quod est in hac parte actu, diuisio. n. fit in pūcto. ergo diuisio fit in pūcto, quod actu est in parte quæ diuiditur. & simili rōne fieri pōt diuisio in puncto alio, qui actu est in alia parte, & sic de oībus. ergo ꝭm qđ cūq; punctum actu fieri pōt diuisio. Vel qō est hæc, famosum est diuisionem partis fieri ꝑ punctum quod actu Secundus quæstionis sensus est i illa. ergo quot sunt partes diuisibiles tot sunt actu pūcta, vt ex cōmentariis Philoponi potui ꝑcipere. Ad hāc Solu. qō. dubitationem sic est rñdēdum, ꝙ pūctum esse oī in parte, quę diuidi pōt, intelligitur dupľr. Vno modo ꝙ quot sunt partes, quæ diuidi possunt, tot sunt actu pūcta, quæ ꝑ diuisionem relinquūtur. Alio modo, intelligitur in potētia, ꝙ nulla sit pars, in qua nō possit esse pūctus, qui ex diuisione relinquitur. primo modo negatur. secundo mō conceditur, & sic nō sequitur actu magnitudinē esse ex punctis. Vel magis ad verba Arist. dicamus ꝙ punctū esse in oī parte, pōt dupľr intelligi. Vno modo ꝑ proportionem rōnis, vel per siſitudinem rōnis, & sic est vnus vbiq;, & G oēs puncti in oībus partibus sunt vt vnusquisq;, hoc est, quia qua rōne est in vna parte, & eadē rōne est in alia, nō ꝙ oēs simul actu sint in oībus partibus. Sed qa vt in hac parte punctus esse pōt vt fiat diuisio: ita & in singulis esse pōt (vt Philop. inquit) & hoc modo est punctum esse in potentia in singulis, quatenus ea rōne, qua in vna esse pōt, & in singulis esse poterit. Alio modo intelligi pōt, in tot partibus esse pūcta actu, quot sunt diuisibiles, & hoc falsum est, quia tūc pūcta essent attigua, vt dicetur. vnde dicit. Hoc aūt ꝙ punctus inest in oī parte, est quia vnus vbiq; est, & oēs vt vnusquisq; est, similitudine rōnis, ad hunc videlicet sensum, ꝙ qua rōne pōt diuidi hæc pars ꝑ diuisionem, ex qua derelinquitur punctus, eadem rōne, et oīs pars. verū hoc pacto intelligendo nō sunt plures actu vno, cum nullus alius actu sit, nisi ille, qui est magnitudinis terminus, quo magnitudo est actu diuisa ab altera. cę H tera aūt sunt siſitudine rōnis, quatenus qua rōne magnitudo est actu diuisa ꝑ illum ab altera, eadem rōne quælibet pars pōt esse actu diuisa ab altera per suum punctum, qui derelinquetur ex diuisione. Quod aūt actu non sint, probat. quia nō sunt cōsequenter, hoc est actu diuisi, & īmediati. Quare (vt recte infert) non in oī parte est actu punctus. Debes scire, ꝙ diuulgata propō est ꝙ diuisio magnitudinis fiat in pūcto, verū cōiter non intelligitur. Proptea debes scire, ꝙ nō intelligitur diuisionē magnitudinis fieri in puncto, qui actu sit in ipsa magnitudine ante diuisionē, quia tūc pūcta in magnitudine essent contigua: & magnitudo cōponereť ex pūctis vel punctū esset diuisibile. Sed dr̄ diuisio magnitudinis fieri in pūcto, quia ꝑ diuisionē magnitudinis relinquiť pūctus. Semp. n. diuisione facta pūctus remanet, vt terminus diuisorū. quare ante diuisionē nō erat actu pūctus i parte diuisibili. sed solū potētia. Deinde sequunť illa verba. { Si n. ꝭm mediū } vbi ꝭm Philop. vult probare, ꝙ nunq̄ magnitudo possit esse pe-

Propositio cōis supe a punčto fit diuisio.

Declarať suppō sæpe accepta.

nitus diuisa, ita vt nihil relinquatur diuidendum. hoc aũt I facit, quia sæpe hoc assumpsit, & ipsum vel non declarauit, uel nõ ita dilucide vt in hac parte, & dicit. Si.n. magnitudo ſm medium, & medium medij, & sic ſm totam sit actu diuisa, ita vt nihil diuidendũ derelinquatur, erit etiã diuisibilis actu ad cõtigua puncta cum totali diuisione facta, nihil nisi pũcta remaneant, & sic erãt contigua. Modo destruit cõsequens (& inquit.) Hoc aũt non est dicendum, quia signum signo, hoc est pũctum pũcto nõ est cõtiguum, & exponit quid esset pũcta esse cõtigua, & dicit. Sed hoc.s. pũcta vel signa esse cõtigua est diuisio vel cõpositio magnitudinis, & ita nõ possunt pũcta esse contigua. esset.n. magnitudo nihil aliud q̃ hæc diuisa, vel cõposita. Quod vero ad verba attinet, signũ aliqñ accepim⁹ ꝓ parte ad sensum demonstrabili, hic Arist. accipit ꝓ pũcto, verum nõ refert ad ea, quæ diximus Deinde sequuntur illa verba { Quare est. & congregatio } vbi, vt placet Philopono Arist. ex dictis concludit ꝙ cõgregatio & segregatio erũt, licet nõ sint atoma corpora, & dicit. Quare est & congregatio, & segregatio. Sed neq; ad impartibilia neq; ex impartibilibus sunt, nam (vt inquit) Si ita esset, multa essent absurda. Præterea (vt inquit) neq; congregatio & segregatio ita sunt, vt in omni parte diuisio fiat.s. ſm oẽ punctum actuale. Si.n. esset contiguus punctus puncto, hoc vtiq; esset, hoc est, diuisio fieret ſm omne punctum actuale Demum subscribit ex quibus congregatio est, & ad quæ segregatio, & inquit, Sed segregatio est ad parua & ad minora, & ita ad magnitudines diuisibiles, & congregatio ex minoribus, & paruis, vnde (vt Philop. dicit) qui cõgregat ꝓcedit ex minoribus semper ad maiores magnitudines: qui vero disgregat contra ꝓcedit ex maioribus magnitudinibus semp ad minores, verum nec ex indiuisibilibus, nec ad indiuisibiles.

Signũ pũctum.

RECO. In cõmentarijs quæsitum est de veritate istius, continuum est diuisibile ſm oẽ signum: vbi plura, & quidem L acute diximus Nunc vero aĩaduerte, ꝙ hæc propõ põt distingui primo, rõne illius termini cõtinuum, ſm sensum cõpositum, & ſm diuisum, quatenus põt accipi ꝓ subiecto cõtinuitatis solum modo, & sic est sensus corpus naturale est diuisibile ſm oẽ signum, & hoc pacto est falsa, cũ corpus naturale ammota cõtinuitate, nequaq̃ est diuisibile, cum diuisibilitas in partes ꝓportionales proportione subdupla non cõpetat naturalibus corporibus, nisi rõne continuitatis, vel quatenus põt sumi pro corpore naturali cõtinuo, & sub hoc sensu de veritate illius quæritur in cõmentarijs Secũdo hæc propõ põt distingui rõne illius termini diuisibile. nam diuisibile idem est quod possibile ſm diuisionem modo possibile ſm diuisionẽ intelligi põt dupliciter, vel ſm actum vel potentiam, ſm actum quidem, est sensus cõtinuum põt esse diuisum ſm oẽ signum ſm potentiam vero, est sensus, continuum est possibile diuidi ſm oẽ signum. Tertio hæc propositio adhuc diuidi põt multiplicitate illius termini signum, quatenus signũ accipi põt pro puncto, & põt accipi pro parte ad sensum M demonstrabili, vt dictum est. Quarto põt diuidi multiplicitate illius termini oẽ, quatenus oẽ potest accipi composite, vt Auer. & Philoponus dixerunt, & diuise: composite intelligitur simul in eodem instanti: diuise vero ꝙ possit diuidi vel esse diuisum ſm vnum signum in vno instãti, & ſm aliud signum in alio instante hæc ergo propositio tot multiplicitates habere põt. Secũdo accipiamus ꝙ in nullo sensu continuum est diuisibile ſm omne signum signo sumpto pro puncto in actu p̃cedente diuisionẽ. hoc probatum est in textu, quia nullum punctum p̃cedit ante diuisionem: cum puncta ante diuisionem nõ nisi potentia sint in continuo. Potest aũt esse vero ad sensum datum.s. similitudine rõnis, quatenus ea rõne qua potest diuidi hęc pars, taliter, vt remaneat punctus terminans partem diuisam, eadem rõne diuidi potest alia pars taliter, vt remaneat punctus terminans eius partem diuisam. Sinautem signum supponatur pro parte ad sensum demõstrabili, ut cõiter accipiunt Sorticolæ puncta negãtes, tũc iuxta multiplicitatem illius termini diuisibile, aliqui concedunt illã continuum est possibili diuidi ſm oẽ signum; negant ta-

Vtrũ continuũ sit diuisibile ſm oẽ signum.

men hanc, continuum possibile est esse diuisum ſm omne signum, sicut concedi solet, possibile est ludum cras fieri ſm omnem partem, vt exemplificat Philoponus, & tamen nunq̃ possibile est esse ludum ſm omnem partem. nam ad veritatem, vt Philoponus inquit, sufficit, vt hæc particularis non sit impossibilis, ludus fit ſm partem a. nam si potest fieri ſm a. partem fieri, potest ſm omnẽ partem. Ad veritatem secundæ oportet vt hæc non sit impossibilis, ludus est ſm omnem eius partem. Modo hæc est impossibilis: cum successiua nunquam possunt esse secundum omnes partes. At si eam distinguimus penes multiplicitatem illius termini omne, Auerr. concedit diuise sumendo illum terminum omne, vtrãq;.s. continuum possibile est diuidi ſm omne signum, & continuum possibile est esse diuisum ſm omne signum, quia in instanti a. potest diuidi & esse diuisum secundum a signum, et in instãti b. potest diuidi & esse diuisum ſm b. signum, & sic de cæteris semper diuersis instantibus acceptis. Composite O vero negat Auer. illam continuum possibile est esse diuisum in a. instanti ſm omne signũ: concederet tamen hanc continuum est possibile diuidi in a. instanti ſm omne signum, quia ad veritatem huius (vt dixit Philopon.) sufficit, ꝙ particularis huic correspondens non sit impossibilis. Epilogando igitur dicamus, ꝙ diuidendo propositionem penes illum terminum concretum continuum, propositio non est vera in sensu diuiso In sensu vero cõposito est dubitanda, quia rursus propõnem diuidendo, multiplicitate illius termini diuisibile dicẽdum est. eam esse veram exponendo diuisibile pro possibili diuidi. Hæc.n. vera est, continuum est possibile diuidi ſm oẽ signum, quia si particularis ei correspondens est possibilis, illa erit vera. Exponendo autem diuisibile pro eo quod est possibile esse diuisum ſm omne signum, est iterum dubitanda, quia si rursus exposuerimus illum terminum signum pro puncto, nullatenus est vera, nisi ad sensum nouum, vt dictum est. Exponendo vero pro parte ad sensum demonstrabili, rursus est dubia quia si exposuerimus illud syncategorema omne composite, est simpliciter falsa: nam hæc P est impossibilis, continuum in eodem instanti potest esse diuisum ſm omnem eius partem. Sinautem diuise, illa est vera, quia qua ratione cõtinuum potest esse diuisum in d. instanti ſm a. partem: ita potest esse diuisum ſm b. partem in c. instanti, & sic de alijs Patet ergo multiplex sensus ꝓpositionis Hæc colliguntur partim ab Auerr. partim ab Alexandro, & Philopono.

N

Epilogus & diuidatio põnis.

Ant.c.37.

Sed non simplex & perfecta generatio, congregatione et segregatione determinata est, ut quidam inquiunt. eam uero, quæ in continuo est, mutationem, alterationem. Sed hoc est in quo errant secundum omnia. est.n generatio simplex & corruptio nõ cõgregatione & segregatione, sed cum mutatur ex hoc in hoc. Alij aũt utant alterationem esse oẽm talem mutationem. Hoc aũt differt. nam in subiecto, hoc quidem est secundum rõnem, illud aũt secundum materiam. Quando igitur in his fuerit mutatio, generatio erit aut corruptio: quando autẽ in passionibus, & secundum accidens, alteratio.

Q Dilucida. tex cõm. eiusdem.

Sed non simplex & perfecta generatio, congregatione et segregatione determinata est ut quidã aiunt. In cõtinuo transmutationem alterationẽ esse. Sed hoc est in quo falluntur omnia. est.n. generatio simplex & corruptio, non congregatione & separatione, sed quando transmutatur ex hoc in hoc, existimant alterationem esse oẽm talem transmutationem. hoc aũt refert. In subiecto.n hoc quidem est secundum rationem, hoc autem secundum materiam. Quando quidem igitur in his est transmutatio, generatio erit, & corruptio: quando autem est in passionibus & secundum accidens est alteratio.

Cõm.37.

Verificat nũc Democriti põnem quantũ ad aliquid & & non tñdet (vt latini fingũt) erat itaq; qõ vtrum gñatio sit congregatio. Respõdet ꝙ generatio est duplex: simplex. & ſm qd, de quibus mox dicet. Tũc vult ꝙ loquẽdo de

A do de generatione secũdũ quid, põt dici, ꝙ gño est congregatio, quia in quãto & partibus alteratio, quæ gño dici põt secundũ quid.inquit. Sed non simplex & perfecta gño, congregatione et segregatione determinata est (vt quidã aiũt) subaudi dicẽtes, in cõtinuo, hoc est in corpore existẽte & perfecto trãsmutationẽ alterationẽ esse, at cõtinui euariationẽ in partibus et toto esse gñonẽ. Vbi animaduerte, ꝙ gñonem dixerũt partiũ congregationẽ, alterationẽ vero cõgregati entis euariationẽ, et ita per cõtinuũ cõgregatũ ens intelligit. Addit. Sed hoc est in quo falluntur oĩa subaudi eorũ dicta, quod declarat.d.est.n. gño simplex et corruptio, nõ cõgregatione & separatione, sed qñ trãsmutatẽ ex hoc in hoc.i.ex quodã in quiddã existimant.sup.recte alterationẽ esse oẽm talẽ transmutationẽ.q.d.ꝙ vno modo errãt, alio modo bene dicũt. Inquantũ quidẽ generationẽ simplicẽ volũt esse cõgregationẽ, male dicũt, vt vero generationẽ secundũ quid, quæ est de hoc in hoc, hoc est de quodã in quiddã, bene existi-
B mãt.hoc aũt refert & nõ parũ, differunt.n.generatio simpliciter & generatio scdm quid. In subiecto.n.hoc quidẽ est secũdũ rationẽ & formã, illud vero secundũ materiã. subaudi & aliud scdm pasſionẽ et accidens, qñ quidẽ igiẽ in his, hoc est materia & forma, est trãsmutatio, generatio & corruptio simpliciter sunt, qñ aũt in pasſionibus, et scdm accidẽs est alteratio, et sic cõcedi põt generationẽ secundũ quid esse congregationẽ. Animaduerte ꝙ cõgregatione, et segregatione fiunt formæ artificiales, vt arca, & nauis, & domus, & id genus: formæ autẽ artificiales (vt dictũ est.2.physi.) sunt accidẽtia: accidẽtis autem gño nõ est simpliciter, sed secundũ quid, ideo in parte bene dixit Democritus. Secũdo animaduerte, ꝙ recẽtiores decipiũtur circa illũ textũ, sed qñ trãsmutãtur ex hoc in hoc, habent.n.ex toto in totũ, & laborant tunc quid Aristoteles velit, et non posſunt illũ intelligere, quia qđ non est, non est intelligere, græca verba sonant: vt nos transtu-
C limus, quæ facilia sunt.

Et licet in trãslationibus nostris, et antiquis sit aliqua drĩa, hoc est, qa in græco codices nõ leguntẽ eodẽ modo, ideo cũ Philopono dicamus, ꝙ siue Aristoteles rñdeat ad aliud Democriti argumẽtũ (vt placet expositori) siue verificet positionẽ Democriti in parte, Aristoteles oñdit, ꝙ ẽt in positiõe errauerũt. Cũ igiẽ demõstrauit ꝙ Democritus est deceptus in syllogismo, in parte ista ostẽdit, ꝙ ẽt in positione deceptus est, et dicit. Sed nõ simplex, et pfecta gñatio est determinata, hoc est definita cõgregatione et segregatione, cõgregatione vnius.s.et segregatione alterius (vt qdã aiũt) q dixerũt hoc, & dixerũt alterationẽ esse mutationẽ in cõtinuo. Democritici.n.duo dixerũt. primũ, ꝙ gñatio fit cõgregatione vnius, et segratiõe alterius, & ita fit solutione cõtinui. Inquantũ.n. vnũ cõtinuũ erat solutũ, et ex illius particulis cõgregatẽ alterũ, dixit gñonẽ fieri. alteratione vero dixit mutationẽ esse sine solutione cõtinui, et sine cõgregatione cõtinui. Sed dixit esse mutationẽ eius, qđ iã congregatũ est, & manet cõtinuũ, vt sæpius dictũ est. narrata positione, eã reprehẽdit,
D et dicit. Sed hoc est, in quo errant scdm omnia, hoc est secundũ vtraqꝫ dicta, quia (vt Philoponus inquit) nec generatio est (vt dixerũt) nec alteratio est (vt dixerũt) et hoc dicit, est.n.generatio simplex et corruptio nõ cõgregatione & segregatione. Sed tũc est simplex & perfecta gño, cũ mutatur hoc in hoc nullo sensibili remanẽte, vt dicemus. Hoc aũt probat authoritate aliorũ, dicentiũ talem mutationẽ, quæ determinatẽ cõgregatione et segregatione, esse alterationẽ, quali alteratiõe artificialia fiũt, vt domus, quæ nõ simpliciter, ac in substãtia fit, sed cõgregatione partiũ, modo vt dicit, hoc qđ dicunt alij differt ab eo qđ dixerũt Democritici. Democritici.n.dixerũt eã mutationẽ, quæ cõgregatione perficiẽ, esse gñonẽ perfectã & simplicẽ, Alij vero dixerunt eã esse alterationẽ, et solum gñonẽ scdm quid et artificialẽ. Philoponus aũt p excẽpla hæc eadẽ declarat, et dicit ꝙ nõ est verũ eã mutationẽ, q̃ fit sine solutione cõtinui, esse alterationẽ semper, qa aqua in aerẽ & plumbũ in cerusam mutatẽ sine solutione cõtinui, hoc est sine cõgregatione, vel segregatiõe. Præterea (vt dicit) nec congregatione partiũ semper fit generatio, E
nã siquis plumbũ in minima diuiserit, & postea oẽs particulæ eliquescãt, rursus plũbũ congregatur, & tñ non fit de nouo, ergo nec mutatio sine cõtinui solutione semper est alteratio, nec cõgregatio semper est generatio. Deinde exponit quæ proprie et naturalis generatio est, et quæ alteratio, et dicit, nã in subiecto, hoc est in ipso cõposito naturali, quod est subiectũ accidẽtiũ sunt duæ partes substantiales. altera quidẽ secundũ rationẽ, quæ est forma, altera pars est secundũ materiã, ex quibus subiectũ cõpositũ fit. Tũc exponit differentiã et dicit, qñ igiẽ in his.s.forma et materia fuerit mutatio hoc pacto.s.ꝙ materia priorẽ formã relinquat, et nouã recipiat, gño erit nouæ formæ, et corruptio prioris, qñ aũt mutatio est in pasſionibus, et secundũ accidẽs, erit alteratio. Hæc est vera differentia.

Quæ aũt segregantur et cõgregantur, leuiter et difficulter corruptibilia sunt. Si.n.in minores aquas, aqua diuisa sit, citius aer generatur, si aũt congregata sit, tardius: magis autem erit manifestũ in sequentibus. Nunc autem tantum determinatũ sit, ꝙ imposſibile ẽ generationẽ eẽ cõgregationẽ, qualẽ quidã inquiũt. Anti.c.38 F

Segregata autẽ et cõgregata facile fiũt: siquidẽ.n.in paruisſimas aquas aqua diuiditur, citius aer generatur, si uero congregatur, tardius. magis autẽ hoc erit manifestũ in posterioribus: at nunc tantũ determinatum sit, ꝙ imposſibile est generationem esse congregationem, qualem quidam aiunt. Dilucida. te.c.eiusdẽ.

Secundo bene dicunt quantum ad disponendum ad talia. nã rarũ & in minima scissum facile corrũpitur, vt de aqua patet, ad densum & vnitum tardius transmutatur. Si igitur velit Democritus segregationẽ esse corruptionẽ dispositiue, bene ait: at si vult illam esse corruptionem principaliter, errauit. Sed de hoc remittit se in posterũ, colligit tamen in tantum esse dictum ꝙ generatio simplex non est congregatio, vt voluit Democritus. hæc satis de positione Democriti. dubitationes & quæstiones circa hæc satis dictæ sunt, nunc autem ad positionẽ Aristotelis transeamus. Commẽ.38 G

Pulchre verba hæc sunt exposita in cõmẽtarijs, verũ dicamus, ꝙ cũ Aristoteles declarauit cõgregationem, & segratíonem non esse generationem, nec corruptionem, vult declarare, ꝙ aliquando conferunt generationi, et aliquando impediunt, & dicit. Quæ autẽ segregantur, & cõgregantur, leuiter, & difficulter corruptibilia sunt, & hoc exponit, & dicit. Si.n.in minores aquas.s. in paruas particulas aqua diuisa sit, vtpote in mẽsa tẽpore æstiuo, vt Philoponus dicit. Citius ex illa sic disseminata aer generatur, ac si eadem aqua congregata sit in ciatho etiã in æstate, tardius ex ea aer fit, & tardius in vapores conuertetur. Quod exemplũ Aristoteles in libris meteororũ apposuit. propterea dicit esse hoc magis manifestum in sequentibus.s.in libris meteororum. Vel in sequentibus, hoc est in hoc libro. at nunc manifestum esse dicit intantũ, ꝙ imposſibile est generationem esse congregationem, qualem quidam aiunt, vt Democritici, qui eam dixerunt esse congregationem ex atomis. Recognitiones. H

Determinatis autem his, primo speculari oportet utrũ generetur quippiam simpliciter & corrũpatur, an proprie quidem nihil, semper autem ex aliquo, & quid. Dico autem ut ex laborante, sanum, & laborans ex sano, aut paruum, ex magno, & magnum ex paruo, & omnia alia, hoc modo. Anti.c.39

Determinatis autem his, primo speculandum est utrum generatur aliquid simpliciter, & corrũpitur? aut proprie quidẽ nihil, sed semper ex aliquo & aliquid, dico autẽ ut ex laborante sanum, & laborans ex sano, aut paruum ex magno, & magnum ex paruo, & cætera omnia hoc modo. Dilucida. te.c.eiusdẽ.

Expeditis positionibus veterum, transit ad propriam positionẽ & mouet quæstionem, vtrum videlicet contingat aliquid simpliciter generari & corrumpi, an contra omnis generatio sit secundum quid ex aliquo secundum partem in aliquod secundũ partẽ. hæc quæstio est multipliciter vtilis. Primo, quia ex huius solutione pate- Cõmẽ.49.

I bit subiectum generationis. Secūdo, patebunt termini a quo & ad quē. Tertio, patebit differentia inter generatione & alteratione, quæ omnia a principio erant expedita.

Philoponus vir doctissimus atq; laboriosissimus, cōtinuauit textū primo, & dicit. cū redarguisset Democriti rōnem, per quā esse corpora atoma cōcludebat, et etiam ostendisset, ꝙ non necessariū. generationē et corruptionē fieri concretione, & segregatione, & etiā ōndisset, ꝙ hoc remoto, nō idem erit alteratio, & gño, de his. n. omnibus quærere proposuerat, nūc cōsequenter quærendū esse dicit. Si omnino sit simplex generatio, hoc est num possibile sit substantiæ generationē esse, nec ne. Appellat enim. (vt inquit) eam generationē simpliciter, quæ proprie dr̄ generatio, & absq; vllo additamēto. An solū quæ substātijs accidūt generētur, quibus nihil simpliciter fieri, dr̄, sed cū additamento. non enim (vt Philoponus inquit) sine additione pronūtiamus accidentiū generationē. Cum. n.

K (si contingat) homo mutetur secundū colorem, non dicimus hominem simpliciter genitū esse, sed dicimus ipsum factum esse secundum quid, vt pote, aut album, aut nigrū, nec valet, homo fit albus, ergo hō fit. dicit. Determinatis aūt his primo speculari oportet vtrū generet quippiā simpliciter, & corrumpatur. s. substantia? An proprie ac simpliciter nihil, hoc est nulla substantia generet, sed semper aliquid secundū additionē ex aliquo. vt cū animal ex laborāte ac ægroto fit sanū, et ecōtra laborās ex sano: vbi licet animal ex ægroto fiat sanū, tñ animal nō fit simpliciter. dat secundū exēplum, aut cum aliquid fit paruum ex magno, vel cōtra magnū ex paruo, & omnia alia, quæ generantur, fiant semper hoc modo per additionē, & nūquā simpliciter. Hæc est quæstio. ergo num generatio & corruptio solū sit accidentiū, substātiæ vero nullo pacto. huius ordinis causam assignat Philoponus, quia quæstio an est, est prima omniū quæstionum. Modo (vt inquit) fatuum est priori ignorato, posterioris

L doctrinam concedere, velut siquis vtique nostrum corpus immortale construere voluerit, oportet prius ostendere an sit immortalitatis susceptiuum.

Anti. c. 40 *Si enim simpliciter erit generatio, simpliciter utique fiet ex non ente. Quare uerū erit dicere, quod inest quibusdā ipsum nō ens. quædam enim generatio, ex non ente aliquo, ut ex non albo, aut ex non bono. Simplex autem, ex simpliciter non ente.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Si enim simpliciter erit generatio, simpliciter utiq; generabitur ex nō ente, quare uerum erit utique dicere non ens quibusdā præesse, quædam quidē. n. generatio ex nō ente quodam ut ex nō albo, aut ex nō bono simpliciter utiq; ex simpliciter non ente.*

Cōmē. 40. Arguit nunc ad partē quæstionis negatiuam sic, si generatio simpliciter esset, tunc ex nihilo aliquid generaretur, quod tanquam manifeste falsum probat dicēs. quod tunc non ens præesset vt subiectum quibusdam, immo omnibus. nam sicut quod fit ex materia præsupponit materiam vt subiectum suæ generationis, ita quod fit

M ex non ente, præsupponit non ens tanquam subiectum suæ generationis. Primum enthymema deducit per simile sic, generatio secundum quid fit ex non ente secundū quid. igitur generatio simpliciter ex non ente simpliciter. argumentum est a loco a simili.

Argumentatur ad quæstionem, & primo probat, qđ non sit generatio simpliciter, & proponit secundū Philoponum & alios, hanc consequentiam, si generatio simpliciter est, aliquod ens fiet simpliciter ex non ente, cuius primo destruit cōsequēs. Quare verū erit dicere, qđ inest quibusdā ipsum non ens, hoc est, verum erit dicere, quod ipsum non ens præest quibusdā. scilicet omnibus substantijs, quæ fiunt ex non ente, hæc est vna expositio. Vel aliter secundum Philoponum, verū erit dicere, ꝙ inest quibusdā ipsum non ens. i. ꝙ ipsum nō ens existet, qa cū mutetur ad esse, recipit esse, et sic existet. & non pōt non ens existere, nisi insit quibusdā, modo quo animal inest homini. quicquid. n. est existens dicitur de aliquibus, vt animal dr̄ de homine, & inest homini. Animaduertendū ꝙ si non ens existit, ita vt fiat ens, non existit vnū, sed quid

N commune pluribus, cum multa fieri oportet ex non ente. Deinde deducit consequentiam, & dicit. quemadmodum enim generatio secundum quid est ex non ente aliquo, vt ex non albo, aut ex non bono, sic generatio simpliciter erit ex simpliciter non ente. Hanc consequentiam clarius ostēdit etiam Philoponus ex eo, quia vnūquodq; generatur ex propria negatione, vt albū ex non albo, & nigrum ex non nigro. quare cum generatur aliquid simpliciter, generabitur ex nō ente simpliciter. Hæc enim illi est propria negatio.

Ipsum autē simpliciter, aut primū significat, secundū unumquodque prædicamentorum ipsius entis, aut uniuersale & omnia comprehendens. Si igitur primum, substantiæ erit generatio ex non substantia. cui enim non inest substantia, manifestum est quod neque aliorum ullum prædicamentorum. ut neque quale, neque quantum, neque ipsum ubi, separabiles enim essent passiones a substātijs, si aūt nō ens omnino, negatio erit uniuersaliter omniū. quare ex nihilo necesse est id generari qđ generatur. Anti. c. 41 O

Simpliciter aūt aut primū significat secundū unumquodque prædicamentorum entis, aut uniuersale & omnia cōprehendes. Siquidē igitur primū, substantiæ generatio erit ex non substantia. at cū substantia non existit, neq; hoc, patet ꝙ neque cæterorū ullum prædicamentorū, utpote, neque quale, neque quantum, neque ubi: separatæ enim essent utique passiones a substantijs, si autem non ens uniuersaliter negatio uniuersaliter erit omnium, quapropter ex nihilo necesse erit generari generatum. Dilucida. te. c. eiusdē

Secundo arguit, et primo accipit ꝙ simpliciter ens pōt dupliciter accipi, vel simpliciter pro perfectissimo, et primo inter decē prædicamēta. vel simpliciter pro communi transcēdēte ac omnibus decē prædicamentis cōmune. Tūc arguit. si quid generatur simpliciter, oportet vt fiat ex non ente. vel ex nō ente simpliciter primo modo, vel secūdo modo. Si primo modo substantiæ generatio erit ex nō substātia. at cū substātia nō præexistit, neq; hoc aliquid, qđ sit subiectū, patet quod cæterorū vllū prædicamentorū, vt pote, neq; quale, neq; quantū, neq; vbi, separatæ. n. essent vtiq; passiones a substātijs, quare si ante generationem simpliciter, nulla præfuit substantia, nullum præfuit accidens. igitur nihil, quare erit generatio ex nihilo. hæc quantū ad primum membrū. quantum ad secundum (inquit) si autem non ens vniuersaliter, subaudi præsupponitur, quod secundo modo acceptū est, negatio vniuersaliter erit omnium, quapropter ex nihilo necesse erit generari generatū. hæc sunt duo argumenta, quibus solet destrui generatio simpliciter. Cōmē. 41. P

Siue hic ponat secundam rationem (vt in commentarijs diximus) siue excludat quandam solutionem ad rationem factam, vt placet expositori, textus vno modo intelligi potest, quod simpliciter ens potest dupliciter intelligi, aut pro substantia, quæ est ens simpliciter, quatenus est primum omniū prædicamētorum, aut pro ente cōiter sumpto ad omnia prædicamenta, sic dici potest ens simpliciter dupliciter, vno modo, vt est negatio correspondēs substantiæ prædicamentali: alio modo, vt est negatio totius entis vniuersaliter sumpti. dicet ergo aduersarius, ꝙ substantia generari potest ex nō ente simpliciter, vt nō ens simpliciter sumitur pro negatione substantiæ, quæ est ens simpliciter, & sic nō est incōueniens, quia omne quod fit, ex eius propria negatione fit. Alio modo, vt nō ens simpliciter sumitur pro negatione entis totius vniuersaliter, et sic substātia non generatur ex non ente simpliciter. Excludit hāc solutionē Arist. quia si substantia fit ex non ente, qđ est propria sua negatio, ēt fit ex nō ente, quod est negatio cōmunis entis, cū negatio substantiæ sit negatio omniū entium, cum alia entia non nisi in substantia sint. Philoponus intelligit hunc locum alio modo, sed sua expositio est obscura, & difficilis, ideo legas verba, iuxta hanc expositionem & dicit, ipsum autem ens simpliciter dupliciter intelligi potest, aut simpliciter primitate, aut simpliciter vniuersalitate vnde dicit aut, primum significat secūdum vnumquodque Recognitiones. Q

que

A quæ prædicamentorũ ipsius entis, hoc est quod est ante omnia prædicamẽta, nõ singula singulis reddẽdo (vt exponit Philoponus) scilicet quod antecedit cætera prædicamẽta quibus diuidit̃ ens, aut intelligitur ens ꝙ est vniuersale ens, & omnia prædicamẽta cõpræhendens. Sic igit̃ ens simpliciter vno modo põt accipi pro ente simpliciter primitate. s. pro substantia, & pro ente simpliciter vniuersalitate, vt pro ente transcẽdẽter sumpto. ex hac distinctione innuit tacitã solutionẽ, ꝙ. s. nõ ens simpliciter possit accipi dupliciter: pro negatione propria substantiæ, et pro negatione ꝓpria entis vl'r. Qua rõne dici posset substantiã simpliciter fieri ens ex nõ ente simpliciter, qđ est propria negatio, & non ex nõ ente simpliciter, qđ est negatio entis vl'r. Cõtra obijcit, qa si substantia fit ex non ente simpl'r, qđ est ꝓpria substãtiæ negatio, & fit ex nõ ente simpliciter, qđ est negatio entis vl'r, & dicit. Si igit̃ primũ, hoc est, si ens accipit̃ pro eo, qđ est simpliciter primitate, substãtiæ erit g̃nõ ex nõ substãtia et ita ex nõ ente
B simpliciter, qđ est propria substantiæ negatio. Q đ aũt sequatur g̃nõnẽ esse ex nõ ente simpliciter vl'itate, ꝓbat. Cui. n. non inest substantia, hoc est, quia si substantia nõ est, manifestũ est, ꝙ neqꝫ aliquod aliorũ prædicamentorũ est, vt neqꝫ quale, neq; quãtũ, neqꝫ ipsum vbi, quia (vt inquit) Huiusmodi passiones p̃dicamentales essent separabiles a substãtijs. sup. si esse possent substãtia nõ existẽte, tunc colligit argumentũ, & dicit. Si aũt nõ ens simpliciter & omnino, tũc substantia fiet ex negatione vniuersaliter omniũ entiũ, quare ex nihilo necesse est id generari, quod generatur. Hæc est exclusio obiectionis.

Anti. c. 42. *De his igitur & in alijs dubitatum est atque determinatum sermonibus amplius, breuiter autem & nunc dicendum est, quod aliquo quidem modo ex non ente simpliciter generatur, modo autem alio ex ente semper. ipsum enim potentia ens, actu autem non ens necesse est præexistere, dictum utroque modo.*

C Dilucid. te. eiusdem. *De his quidẽ igitur & in alijs dictũ est & determinatũ sermonibus in pluribus, amplius autẽ & breuiter nunc dicendum, quoniam modo quidẽ aliquo ex non ente simpliciter generatur, modo aũt alio ex ente semper, potestate. n. ens, actu autem non ens, necesse est (quod dicitur) præexistere utroque modo.*

Cõm̃. 42. Nunc soluit. & quoniam solutio hæc tacta est in libro physicæ auscultationis, & in libro cœli, & in libro meta physicæ, & verba hæc patent, satis sit verba sic posuisse.

1. qõ si ex nõ ente simpliciter aliquid generetur. Quærunt hic vtrũ aliquid ex nõ ente simpliciter possit generari, & vr̃ ꝙ sic, qa forma fit, & nõ ex forma. igitur ex nihilo. Circa hãc qõnẽ fuerũt duo extrema & mediũ. Anaxagoras Clazomenius g̃nationẽ posuit totaliter ad intra, cũ g̃nõnẽ dicat latẽtis formæ manifestationẽ. Et tunc iuxta hãc positionẽ g̃natio est ex ente simpliciter tali quale fit. Alexãder, Themistius, Auicẽna a Platone accipiẽtes & pleriqꝫ græci dicũt g̃nõnẽ esse ex toto ad extra, vt ꝙ formæ omni ex parte in materia ab agente reponãtur, efficiũtur. n. formæ ab agẽte, & in materia
D reponũtur. Arist. vero (vt. 12. meta. cõ. 18. Auer. narrat) mediauit. voluit. n. cõpositũ per se effici, at formã & materiã per accidẽs, idcirco productũ scđm partẽ p̃supponit̃, vtpote scđm materiã & quãtũ ad hoc cũ latitatione cõuenit. scđm partẽ aduenit, vt scđm formã, & quãtũ ad hoc cũ positione & creatione cõcordat, ab vtrisqꝫ vero differt, quia partes per accidẽs, cõpositũ per se fiunt. Quare
Quod ex nihilo nihil. patet nihil g̃nari ex nihilo, qđ Egidius tribus rõnibus declarat. verũ petit pro nũc sibi forte cõcedendũ oẽm g̃nõnẽ esse ab agẽte particulari extrahẽte formã de potentia materiæ. nã pro nũc vult esse supponẽdũ a primo agẽte simpl'r nihil effici immediate: prima itaqꝫ rõ concipit̃ ex ordine agentiũ. Nã ars & natura sunt duo agẽtes, ars supponit cõpositũ. igit̃ natura p̃supponit mãm tantũ. Scđa est accepta ex motu. Nã g̃nõ vel est motus vel finis motus. Sed in omni motu oportet intelligere subiectũ. vt 2. meta. & primo & 3. phy si. igit̃ omnis g̃nõ p̃supponit subiectũ. Tertia ex modo agẽdi nã agẽs naturale agit per virtutẽ, quæ est alia ab eius essentia. talis aũt est accidens. igit̃ prius sibi passum assimilabit in accidẽtibus, q̃ꝫ in substantia. & per cõsequẽs præalterabit subiectũ, & ita oportet subiectũ p̃supponi. Animaduerte, ꝙ hæc ꝓpositio, E g̃nõ fit ex ente, est prima, & nõ põt demonstrari. Cuius
Qualiter ꝓ põ ex nihilo nihil. signũ est primo, quia Arist. eã accepit ꝑ cõsensum omniũ, quo mõ accipiũtur cões animi cõceptiones. Scđo, quia i illa cõcordãt oẽs sensus, vt visu patet albũ ex nigro fieri, & gustu amarũ ex dulci, & in cæteris id genus. Tertio, quia rõnes Egidij petũt. prima quidẽ nihil valet. nam si agẽs artificiale plura supponit, quia cõpositũ: naturale minus, quia materiã tñ, tũc agẽs cœleste vt intelligẽtia nihil supponeret, quia est sup. arte & natura. Secunda petit. accipit. n. oẽm g̃nõnẽ esse vel motũ, vel motus finẽ, qđ nõ põt probari. Tertia magis friuola est. Tũ primo, quia multi & præclari volunt formã esse immediatũ principiũ actionis per eius essentiã. Tũ quia virtus ab essentia non differt vt accidẽs a subiecto. Sic igitur Egidius bene dixit ex suppositis, ex simpliciter vero nihil valet quod dicit. Tunc ad rationẽ in principio patet solutio.

F Vtrũ in nihil sit redigere. Secũdo quærũt vtrũ agẽs possit redigere aliqd in nihil, & vr̃ ꝙ sic, qa põt corrũpere compositũ aliquid, vel igit̃ post illius corruptionẽ manet aliquid illius, vel nihil, nõ manet aliquid, quia vel in potentia vel in actu. Si in actu, nõ esset iã corruptũ. Si in potẽtia igit̃ posset redire, & si nihil manet. igit̃ est redactũ in nihil, qđ erat propositũ. Circa hanc qõnẽ Egidius multa dicit. primo. n. acci-
Quæ Egid. supponit. pit de mẽte Arist. ꝙ primũ vt deus sit cã & agens nullo supposito declarat, quia ipse. 2. meta. cõcedit esse aliquod primũ agẽs, qđ est cã entis & totius esse inquantũ ens. igitur agẽs nullo præsupposito, quia si quid præsupponeret, tũc non esset agens primũ, & vl'e. nã esset aliquid in effectu, ad qđ eius causalitas nõ se extẽderet. Scđo ait ꝙ Arist. nõ cõcedere deũ posse ex nihilo aliquid facere, vel in nihil redigere aliquid, quia vult ab æterno immobili & inuariabili nihil noui effici nisi secũdis causis mediãtibus. Modo, cũ secũdæ cãæ agãt mediãte motu, & omnis motus sit actus mobilis, oportet vt in agẽdo supponant subiectũ, & mobile, & sic nec ex nihilo agere possunt, nec in nihil redigere, & per cõsequens nec deus, cũ nihil G agat, nisi illis mediantibus. Tertio dicit, ꝙ Arist. Vno modo non peccauit, alio modo peccauit. non peccauit quidẽ non ponẽdo aliquid produci ex nihilo, quia hoc transcẽdit principia sciẽtiæ naturalis, at peccauit, pro quãto negauit hoc, quia licet nõ spectet ad sciẽtiã ponere omnẽ veritatẽ, spectat tñ ad omnẽ sciẽtiã non ponere aliquã falsitatẽ, nec sequitur hoc non ponitur. ergo negatur, stat enim aliquid non poni, quod non negatur.

Quod in nihil, nihil redigitur. Qđ vero causæ secundæ & agẽtes naturales, quibus mediantibus deus agit, non possint aliquid redigere in nihil, tribus rationibus probat. prima est ex parte formæ, quia corruptio vnius est g̃nõ alterius. sed nihil generat̃, nisi aliquo supposito, vt diximus. igit̃ nihil corrũpitur, nisi aliquo remanẽte. Secundo, ex parte materiæ, quia materia est incorruptibilis, & nõ põt manere absqꝫ forma. igitur si vna forma desinit, alia remanet. igitur nõ in nihil, qa semper materia remanet cũ forma. Tertio, ex par
H te motus, quia corruptio formæ vel est motus, vel non
Põ Maurorum. sine motu. sed omnis motus est ad formã. igitur non põt corruptio esse ad nihil. Mauri vt Auerro. 12. metaphy si. cõmen. 18. dicit, volunt ꝙ q̃ꝫq̃ꝫ aliquod agens possit ex nihilo aliquid facere, vt deus: non tamẽ in nihil redigere.
Declaratio propria. & hoc quia omne agẽs agit agendo, & omnis actio est ad aliquid. igitur non põt redigere in nihil. Animaduertẽdũ tamẽ, ꝙ per nihil possumus intelligere vel nihil in trãscendente, vt si quid ita esset redactũ in nihil, vt nec illius aliquid relinqueret in transcendente, vel in genere. vt si aliquid ita dicatur redigi in nihil, vt nec aliquid sui generis remaneret, vel in specie, vt si quid esset reductũ taliter ad nihil, vt suæ speciei nihil remaneret, vel in indiuiduo, vt ita esset reductũ ad nihil, vt nec qcquã indiuidui restet. Tũc dicerẽ, ꝙ non est possibile, vt aliquid reducatur ad nihil primo modo, nec vt theologus nec vt Philosophus patet, quia deus apud theologos non potest ita reducere rem ad nihil, vt nihil suæ transcẽdentiæ maneat, quia nec ipse manebit. Dicerem secundo apud Aristote.

I ꝙ nec secundo modo, quia genera sunt æterna, & æternū nō pōt secundū se & quodlibet sui deficere. Per idē dicerem tertio ꝙ nec tertio modo, quia etiam species sunt æternæ. Restat igitur videre si potest agens naturale reducere rem ad nihil secundū indiuiduū. Apparuit Egidio ꝙ nō, quia semper materia restat, quæ est aliquid indiuidui, quia pars cōpositi, & vna numero omnium. 12. metaphy. cōmē. 14. Videtur autē mihi ꝙ hoc non sit bene dictū, primo, quia materia nullū habet eē apud Auer. nisi a forma. igitur ablata forma indiuidui, perdit esse indiuiduale illius cuius erat. igitur non manet vt pars indiuidui, sed vt pars generis, & hoc decepit Egidium. Secūdo, si manet vt pars a. indiuidui. igitur manet forma eiusdē, quia materia vt pars ad formā refertur vt pars, & relatiua simul sunt & non sunt. propter hæc videtur mihi ꝙ agens naturale possit aliquid ad nihil reddere secundū indiuiduū. patet, quia nihil indiuidui restat sub rōne qua erat illius, vt nec materia, quia nec forma, nec potentia,

K quia posset idem numero redire. igitur est redactum ad nihil simpliciter indiuidui. Cum enim desinit esse indiuiduum, desinit esse forma (loquor de his indiuiduis, quorū formæ corrūpuntur) cū desinit esse forma, desinit esse materia, quo erat illius formæ, cum desinit esse materia, quo erat illius formæ, desinit esse quo erat illius indiuidui. ergo nihil illius quo illius erat remanet. Hæc de primo. Vlterius animaduerte, ꝙ hæc videntur inuicē contradicere, ꝙ videlicet deus agat nihilo præsupposito, & tamen ex nihilo nihil facit. Primo, quia dum deus agit simul cum causis secundis, vel agit vt primū, vel vt secundum. Si vt primum, igitur agit nullo præsupposito, igitur ex nihilo agit, quod negat Egidius. Si vt secundum igitur aliud aget vt primū, & sic de illo, vt prius dicetur. Secundo agere ex nihilo & agere nullo præsupposito idē sunt apud oēs. igit̄ si agit nullo p̄supposito aget ex nihilo. Propterea dici pōt dupliciter. Vno modo ꝙ deus apud Aristotelē est agens primū, & tamen agit aliquo præsupposito, quia dicitur agens primū, quia agit virtute propria & independenter. at cætera agunt virtute illius &

L dependenter, & tunc quæ dicit Egidius nulla sunt. Alio modo dici potest ꝙ dū ignis fit, dicitur effici & vt ignis, & vt ens. vt ignis, quia nunc est ignis, & prius non erat ignis. vt ens nunc & prius non erat, & quia ens est communius igne: ideo debet ad causam cōmuniorem reduci iuxta propositionē libri de causis. effectus vniuersalis ad causas vniuersales debet reduci, et quoniā est effectus communissimus, ideo soli deo ascribitur. Tunc dicerem apud Aristo. ꝙ ignis sub ratione ignis ab igne fit, at sub ratione entis a deo. & quia ante ens non est ens, igitur deus est causa ignis vt est ens nullo præsupposito, non tamen creat, quia creare est agere nullo præsupposito rem per se & seorsum existentē, qualiter non est hic. nam deus non facit esse in igne absque igne, ideo non creat. Potest igitur ad mentem Aristo. concedi deū concurrere ad effectus secundū rationē, quæ nihil præsupponit, attamē nunquā per se & immediate ex nihilo facere, quia est agens primum, quod mediantibus causis secundis agit, & sic

M bene dixit Egidius noster.

Tertio debes scire ꝙ Aristote. non debet ponere aliquid effici ex nihilo, & debet negare aliquid effici ex nihilo. non debet ponere, quia non est ponendū quod transcēdit principia suæ philosophiæ, vt Egidius dicit. debet negare, quia eius oppositū colligit ex concordia omniū sensuum, vt diximus, simpliciter tamē male dicit, quia ex nihilo aliquid fieri, licet non sit secundū suā philosophiam, neq; secundū sensus, est supra sensus, & supra suā philosophiā. & sic licet non sit physicū, non est contra physicū, sed supra physicū. Ad rationē in principio patet solutio.

Tertio quærunt, vtrum materia possit esse absque forma. Videtur primo ꝙ sic, potest esse absq; hac & absque illa, & sic de singulis. igitur sine forma. Secundo, forma potest esse absque materia. igitur materia sine forma. tenet consequentia, quia sunt causæ primæ inuicem independentes. Respondet Egidius & petit primo quod actus est triplex vt forma, & esse, & agere. forma est

De. 2. Egidij an deus ex nihilo.

Propria pō

De tertio.

Vtrū materia possit esse absq; forma.

1. suppō.

actus oīno primus. agere omnino secundus, esse medius actus, quia supponit formā, actus est secūdus, quia supponit ab agere ipso, est actus primus. Petit secūdo, ꝙ separari est dupliciter aut scd̄m esse, qūo vinū separatur a dolio, aut secundū intellectū, qūo sapor a pomo. Tūc dicit ꝙ mā a forma separari nō pōt, nec scd̄m esse, nec secūdū intellectū, ab ipso agere, & scd̄m esse, & intellectū: ab ipso esse pōt separari rōne & intellectu, non aūt secūdū esse. Secundū patet, quia mā ipsa non agit nisi per formā & esse, & in passo præsente. modo pōt passum non esse præsens. Tertiū patet, quia vbi separaret̄ ab esse, ipsa nō esset, & per cōsequēs nō esset separata. pōt tn̄ intelligi absq; esse, quia esse nō est de quidditate essentiæ cū sit accidēs, a forma vero nec eē intellectu separari pōt. intellectu quidē nō, quia est pura potētia, quæ intelligi nō pōt absq; forma. esse vero minime, quia cū nō possit separari ab esse, nec a forma, cū esse sit a forma. & hoc modo Auer. scd̄o phy si. cōmē. 12. dicit, ꝙ mā non pōt denudari a forma, quia tūc qd̄ nō esset in actu, esset in actu. Nam vbi separata eēt a forma, ipsa esset. igitur esset in actu, & cū esse actu sit a forma, quæ nō est. igit̄ nō esset actu, & sic esset in actu, & non esset in actu. Itēq; tertio cœli. cō. 29. idem declarat, ꝙ de rōne materiæ est vt sit pars compositi, quare vbi esset absq; forma esset. igit̄ pars cōpositi. & sic in actu. & qm̄ sine forma tunc non esset. igit̄ esset & non esset. & tota cā est, quia oē ens in actu est forma vel habēs formā, & omne esse est a forma, vt a calore calidū. Animaduerte primo ꝙ Egidius quantū ad duo bene dicit. Quod. n. materia possit esse absq; actione, oēs cōcedunt, quia agere supponit passum, qd̄ non semper præsens adest. ꝙ vero materia possit intelligi absq; esse, non tn̄ existere absq; esse, ēt bene dicit, quia omne prius pōt intelligi absq; suo posteriori: itēq; esse est veluti accidens materiæ essentiæ. Et hoc per Auer. ēt oportet cōcedere. at ꝙ materia nō possit esse absque forma nec intelligi, non acceptamus, quia licet apud Auer. nō possit esse, pōt intelligi absq; forma. patet. 12. meta. cō. 14. materia vt intelligit̄ vna, intelligit̄ absq; forma. Secūdo pōt per te intelligi absq; esse. igit̄ absque forma, quia si nō, tūc pōt intelligi habere formā & nō habere esse, qd̄ nō capio. non. n. pōt intelligi habere calorē, & nō esse calidū, nisi quodā in casu calculatorū, quē nunc omitto. Tertio materia est cā formæ. igitur prior forma. & oē prius potest intelligi absq; posteriori. Dico igit̄ ꝙ pōt intelligi absq; forma, et non esse absq; forma, vt tenet Auer. Tunc ad rationes Egidij. Ad primā dicerem ꝙ materia sub ratione essentiæ est intelligibilis absque forma, q̄q̄ nunquā intelligat̄ nisi præintellecta forma, at præintellecta, tunc intellectus dispositus conceptione formæ potest ferri ad materiæ essentiā, vt absolutū quoddā & substantia quædā. Ad secūdū dicendū, ꝙ intelligitur propter formā dispositiuē & quietatiue, tamē potest intelligi imperfecte actu simplici absque forma. Vel forte melius et magis ad verba Auer. materiā intelligi per formā est dupliciter. Vno modo vt nō possit intelligi, quin in ea simul inesse intelligat̄ forma. & hoc modo falsum est, quia cū materia possit intelligi vt priuata, tunc pōt intelligi ꝙ sibi non insit forma. Alio modo ꝙ non possit intelligi nisi aliqua rōne intellecta forma, & sic bene dicit Egidius, quia quomodocūq; materia intelligat̄, semper forma intelligitur, q̄q̄ possit intelligi nō inesse materiæ. Si. n. intelligit̄ materia vt priuata, forma intelligit̄, vt id, quo priuatur. Si vt subiectum, forma intelligit̄ vt id, cui subijcit̄. ergo materia proprio conceptu intelligi non pōt, nisi aliqua rōne forma intelligatur: pōt tamē intelligi sine forma, quia pōt intelligi nō intelligendo formā ipsi inhærere. Secundo animaduerte ꝙ quidā recentiores, qui habentur acuti, tenent ꝙ materia sit res distincta a forma realiter, & sic ꝙ materia sit res. & quoniam de ratione rei est essentia & existentia, ideo dicūt materiā habere essentiam & existentiam aliam a forma & non propter formam & sic volunt ꝙ esse non sit actus formæ, sed actus entis. Quare tenent ꝙ materia potest esse & intelligi absq; forma, quia habet propriam essentiam & existentiam. igitur potest termi-

N Secunda.

O

Declaratio propria.

P

Optima solutio.

Q

narc

A nare per se actum intellectus & esse, quia primum independens pōt esse absq; eo a quo in suo ordine non dependet. dicit tamen quod Arist. diceret materiam nunquam esse absq; forma, propter actionem agētis naturalis, quæ semper est ad formam, & quia deus semper agit mediante actione agentis naturalis, ideo nunquam erit absq; forma. Et si dicis contra, quia possibili posito in actu nullū sequit̄ impossibile. sed hoc non potest poni inesse, quare non est possibile, dicunt ꝙ hoc est possibile nec oportet vt ponatur in actu secundum se & quodlibet sui, sed secundum aliquid sui, vt secundum vnā formā nūc & cras secundum aliam, & hoc satis, hæc tamen posito alibi pertractetur, nūc autem satis sit dictum in tantum. Ad rōnes in principio. Ad primā dicendū ꝙ materia nō pōt esse sine forma. & cum dicitur pōt esse sine hac cōcedo in hoc instante, & sine hac in illo eodem. igitur & sine forma. negatur, quia debent summi oēs singulares copulatæ ad

B idem instans vt diximus. Ad secundum patet solutio ꝙ nulla est forma sine materia, nisi æquiuoce dicta.

Aristo. respondet, & primo præmittit excusationē, & dicit. De his igitur, & in alijs est dubitatū, & determinatum ſmonibus amplius. Hæc est excusatio, nā in 1. phy. diligēter est dictū. Tunc tangit solutionem breuibus, & dicit. Breuiter aūt & nūc dicendum est, ꝙ aliquo quidem modo ex nō ente simpliciter aliquid generatur, vt ex materia, quæ ratione priuationis est simpliciter nō ens. Mō aūt aliquo ex ente semper, vt ex materia, quæ semper est ens potentia, & hoc declarat, & dicit. Ipsum enim potentia ens. s. materiam, quod actu est non ens, necesse est generationi substantiæ præexistere, tāquam id quod dicit̄ vtroq; modo. s. ens semper, & nō ens simpliciter in actu. est enim materia simpliciter non ens actu rōne priuatio-

C nis (vt Philoponus inquit) & ens semper rōne suæ pmanentiæ, qua semper permanet ens potentia.

RECO. Dubō an agēs nāle ex nihilo possit aliqd pducere. Circa quæsita in cōmentarijs magna qō occurrit in determinatione primæ qōnis, vtrū aliqd agens naturale possit aliquā formā ex nihilo generare, vel saltē producere, & illud qd' qōnē facit, est sol, qui lumē generat, & nō supponit ens in potentia, ex quo ipsum educat. Rursus sensibile generat in phātastica virtute phantasma, & nō supponit ens in potētia, ex quo ipsum extrahat. Tertio phantasma producit in intellectu speciem, & nō p̄supponit ens potētia, ex quo illā extrahat. ergo oēs istæ productiones vident̄ aut creationes, aut generationes ex nihilo. Quidā philosophiæ ignari dixerunt non esse absurdum agēs naturale producere ex nihilo accn̄s et ita creare, maxime qn̄ accn̄s est intentionale pendens in esse. & cōseruatione ab eo, vt lumē a sole, & phātasma a sensibili, & spēs a phantasmate. Sed ꝙ agens naturale possit producere ex nihilo substantiam, hoc negāt. Sed hæc pō nō placet, quia creatio ex nihilo est actus infinitæ potentiæ ſm veritatem, & hoc tā respectu substantiæ ꝗ accidentis, quia sicut creās substantiam ex nihilo transit infinitam distantiam quæ est inter ens, & non ens, ita creās accn̄s ex nihilo pertransit infinitam distantiam, quæ est inter nihil & ens. Preterea videtur ꝙ minus accn̄s sit creabile ꝗ substātia, quia accidēs nō habet esse nisi in alio, substantia per se. ergo minus accidēs pōt creari. Alij vero dixerūt, ꝙ hæc acciden-

D tia non creantur, sed generantur, quia præsupponūt subiectum in potentia, in quo recipiuntur, nō aūt p̄supponunt subiectū in potētia, de qua extrahunt̄. Sed nec hæc pō mihi placet, qa tunc anima intellectiua generaretur, quia nō pōt fieri nisi supponat̄ corpus humanū in potētia, in quo recipitur, licet non extrahatur de eius potentia. & sic aīa humana generaretur. Ego vero solitus sum dicere, ꝙ hæc accidentia generant̄, quia supponūt subiecta in potentia accidentali, de qua extrahuntur accidentaliter, vt Auer.

Cō. 4. innuit in 8. physico. vbi asserit graue moueri deorsum de potentia accidentali, sursum vero de potentia essentiali, & sic sol supponit medium, quod est subiectum in potentia, de qua accidentaliter extrahit lumen, & sensibile supponit organū phātasticū in potētia, de qua accidentaliter extrahit phantasma. & phātasma supponit intellectum in potentia, de qua extrahit accidētaliter spēm intelligibilē, & sic euitatur creatio. Sed ad huc quæres, vtrum sit differentia inter generationē albedinis, & luminis. vtraq;. n. supponit subiectū in potentia, de qua accidentaliter extrahitur ab agente. Dicendum, ꝙ accidentia materialia magis dependent a subiectis, quam ab eorum agentibus, ac- E
cidentia vero intentionalia contra magis ab agentibus. ideo materialia accidentia præsupponūt subiecta in potentiis, de quibus extrahunt̄ accidētaliter materialius, qa cum maiori dependentia ab illis. Intentionalia vero supponunt subiecta in potētiis, de quibus extrahunt̄ accidentaliter minus materialiter, quia cū minori depēdentia. Et ppea tenendo dimensiones interminatas in materia (vt Auer. tenet) possum⁹ dicer̄ accidētia materialia supponere potētiā in subtis accidētalē, sed dimēsionalē, de qua accidentaliter extrahunt̄. Accidētia vero intentionalia nō, nisi valde p accidēs. spēs. n. intelligibiles supponunt potentiā in intellectu, de qua accidētaliter extrahunt̄, non tamē est dimēsionalis. et cā drīæ ē, qa materialia acciden- F
tia magis a subtis, q̄ ab agētib⁹ depēdent. intētionalia vero cōtra magis ab agētibus. At substātiales formæ supponunt potētiā in subtis essentialē, de qua eētialiter extrahunt̄. Materiales qdē materialiter, ac dimēsionaliter ſm Auer. aīa vero intellectiua nō, qa nec potētiā eētialē de qua extrahit̄ p̄supponit, nec dimēsionalē, sed solū supponit materiā, in qua extrinsecus inducit̄, vt alibi dictum est.

Quod autem & his determinatis, mirabilem habet dubitationem, rursus repetendum, quomodo est simplex generatio, siue ex potētia ente, siue etiam quomodo aliter. Dubitabit enim aliquis, an sit substantiæ generatio & huius, sed nō qualis, aut quanti, aut ipsius ubi. Eodem autē modo, & de corruptione. Anti. cō. 43.

Illud aūt quod & his determinatis dictum est, habet mirabilem quæstionem rursus repetendam, qūo est substantiæ simplex gn̄atio siue ex potētia ente siue & quomodolibet. Quæret enim utiq; quis, an est substantiæ generatio & huius, sed non quanti, & qualis, & ubi, eodē aūt mō et de corruptione. Diluci. t. c. eiusdē.

Contra determinatam responsionem videtur mouere duas ambiguitates. Prima, vtrum substātiæ sit generatio simpliciter dicta, siue ꝙ generatio fiat ex ente potentia, siue ex ente quomodolibet aliter. Secunda qō est, vtrum generatio sit tantum substantiæ et huius & non cæterorū prædicamentorum, vt neq; quāti, nec qualis, nec vbi, nec alterius eorum, & vt de generatione hæ duæ quæstiones quæri possunt, etiā & de corruptione quærantur. vel forte ꝗ est vna quæstio, sed textus non debet transferri vt iacet, sed sic, quæret enim vtiq; an est ex substantia generatio & hac, & non ex quanto, & quali, & vbi. Nā in græcis codicibus hæc omnia in genitiuo leguntur, quæ possunt ad ablatiuum conuerti, & tunc est sensus, vtrum generatio simpliciter dicta sit substantiæ videlicet ex substantia, & hac, non autem ex quanto, & quali, & vbi, quomodo quæstio est vna, & quomodocūq; legatur parum refert attamen Auerroes videtur intelligere illam secundo modo in commen. 12. Cō. 43. G

Mouit primam quæstionem, nunc mouet secundam, quæ reuera est prima, sed (vt Philoponus innuit) dicitur secunda, quia nouo argumento componitur, vnde dicit. id autem supple quod & his determinatis. s. in proxima solutione. mirabilem habet dubitationem, rursus est repetendum, repetendum dico, quo modo est simplex generatio, dico quo modo est simplex generatio siue sit ex potētia ente, vt in proxima solutione dictum est, siue etiam quo modo aliter, vt antiqui dixerunt ex ente in actu siue ex nihilo. Et exponit quæstionē, quæ reuera cū prima concidit. & dicit. Dubitabit enim aliqs an simplex generatio sit substātiæ, & huius, hoc est an simplex generatio sit indiuiduæ subæ, vt Socratis, vel Platonis, & nō qualitatis, aut quāti, aut vbi. Eodem aūt mō & de corruptione quæstio est, an sit indiuiduæ substantiæ, an indiuidui alterius p̄dicamēti. ergo quæstio est an generatio simplex sit indiuiduæ substātiæ. Sed dices hæc qō est eadē cū prima & principali quæstione. ergo Aristo. superfluit, & iā solu- H

I tio est, ꝙ licet qō sit eadem vel parum differens (vt Philoponus introducit) tamē emergit propter nouū argumētum, quod potest fieri cōtra solutionē assignatā ad illā.

Anti. 44. *Si enim quid generatur, manifestū est ꝙ erit potentia substantia aliqua, actu autem non, ex qua generatio erit, & in quam necesse est id transmutari quod corrumpitur.*

Dilucida. t.c.eiusdē *Si.n. aliquid generabitur manifestū est ꝙ erit aliqua substātia potentia, non autē actu, ex qua generatio erit, & in quam necesse est transmutari, quod corrumpitur.*

Cō,44. Arguit nunc ad quæstionem sic, si generatio est, oportet vt aliquid præsit, vel illud est in potentia, vel in actu. nō est substantia in actu quia tunc fieret quod erat, igitur substātia in potētia. vltra, si pēst substantia in potētia, vel in ea pēst aliquod decē prædicamētorū in actu, vel solū in potentia, & nihil pōt dici horū, quare nō potest pēsse substantia in potentia. Circa hanc rōnē primo ostendit ꝙ nō pōt pēsse substātia in actu, & inquit. Si.n. aliquid gñabit̃
K hoc est subā, manifestū est ꝙ præerit aliqua subā potētia, non autē actu, ex qua generatio erit, & in quā necesse est transmutari, quod corrumpit̃, substantia igit̃ quę præest, nō pōt esse in actu, quia vt dixit, tunc esset antequā fieret.

Argumentat̃ nūc ad qōnē, & supponit qđ in solutione proxima dictū est. s. ꝙ si substantia generat̃, oportet pēsse subām in potētia, ex qua generat̃, vt ē materia hoc ex solōne pxima patet, vnde dicit. Si.n. quid hoc est subā indiuidua generat̃ gñone simpliciter. Manifestū est ex solutione pxima, ꝙ erit aliqua substantia in potētia. s. materia prima, ex quā gñat̃, & in quā id qđ corrumpit̃, necesse est transmutari, quæ substantia nō est in actu, hæc suppositio patet ex solutione proxima, nec eam aliter probat.

Anti. 45. *Vtrū igitur aliquid huic aliorū actu? dico autē ut nunquid erit quantū, aut quale, aut ubi, id qđ potentia solū, est hoc & ens, simpliciter autē nō hoc neq; ens? si enim nihil, sed omnia potentia, & separabile accidet id esse quod sic est non ens, & insuper (quod maxime timentes erant, qui primi philosophati*
L *sunt) ex nullo generari præexistente.*

Dilucida. t.c.eiusdē *Vtrū igitur existit huic aliquid aliorū actu, dico autē utrū erit q̄tum, aut quale, aut ubi, qđ potentia solum est hoc & ens, simpliciter aūt neq; hoc neq; ens. Si.n. nihil, sed omnia potētia qđ & sic nō ens cōtingit separari. Amplius qđ maxime timuerūt primi phantes, ex nihilo præexistēte erit aliqđ generari.*

Cō.45. Ostendit nunc ꝙ illa substantia præexistens nō potentia aliquod nouē prædicamentorū, & primo ꝓponit. h. vtrū igit̃ existit huic aliqđ aliorū actu, dico aūt vtrū erit quantū, aut quale, aut vbi qđ potētia solū est hoc & ens, simpliciter aūt neq; hoc neq; ens, hoc est materia, q̄ est solū potētia hoc & ens, sed simpliciter neq; est hoc neq; ens, vtrū inquā materia sic dicta sit actu aliqđ p̄dicamētorū, an potētia tm̄. Arguit mō ꝙ nō sit potētia illa nouē p̄dicamenta. d si.n. nihil actu est, sed oīa potētia, illud qđ est, sic nō ens hoc est mām ipsam contingit separari, hoc est esse nec substantiā, nec aliquod accidentium. Sed esse quoddā
M diuersum & separatū ab his omnibus, & sic illa nō essent prima rerū genera. Secundo idē ꝓbat, quia tunc ex nihilo aliquid esset, probat̃, quia ex materia esset substātia ipsa, quæ materia nec est substātia nec aliqđ nouē prædicamentorū, igitur nihil, & sic ex nihilo fieret substantia.

Illa suppositione stante. Aristo. argumentat̃, & quæstio s̄m Philoponus sic cōponitur, cū præsit substantia in potētia, vt suppositū est, vtrū hæc substantia in potētia, quæ generationi p̄existit, participet actu aliquo aliorū p̄dicamentorū, an nullo penitus. Si nullo participet, erit aliquid subsistens, qđ non existit secundū actū, hoc est esset materia informis, quæ per se subsisteret, quod quidē absurdum est. Si autē participat aliquo nouē prædicamentorum, tūc passiones, hoc est aliquod accidens erit seorsum, hoc est posset actu esse, & non in substantia actu. Hoc pacto Philoponus exponit, de hac ratione primo accipit, & destruit primam partem, & dicit. Vtrum igitur huic quod potentia solū est hoc & ens. i. substantia, simpliciter N
autē nec hoc neq; ens. i substantia insit aliquid aliorū prædicamentorū nouē, quæ sunt actu prædicamēta. q. d. dato ꝙ præsit materia, quæ est substantia potētia vtrū aliqđ aliorū prædicamentorū, quæ actu sunt prædicamēta huic insit, dico autē, vt nunqđ erit quantū, aut quale, aut vbi, quæ sunt p̄dicamenta actu { Et per hoc & ens } vt Philoponus inquit, substantiā intellexit, quæ p excellentiā est hoc aliquid. Tunc destruit primā partē, & dicit. Si.n. illi substantiæ in potētia, quæ generationi p̄existit, nihil, hoc est nullū prædicamentorū nouē actu inexistit sed omnia potentia, & pro tunc id qđ sic est nō ens. s. materia prima, quæ est nō ens sic hoc est quæ nō est aliqđ nouē p̄dicamētorū, separabile & per se subsistens erit, quod est absurdū. Nō.n. pōt esse materia ens per se subsistens, cū nullū p̄dicamentorū actu ei insit. Sed fortasse dicet quis, ꝙ materia non subsistit per se, nec aliquo modo p̄est generationi. Cōtra obijcit, ꝙ tunc substātia ex nullo ente præexistente fieret, quia nec ex ente actu p̄existente, nec ex ente potentia. Hoc autē timuerunt oēs philosophantes, nō ergo dici potest, ꝙ illi substantiæ in potentia nullum aliorū prædicamentorum insit actu, quod est primum membrum. O

Anti. 46. *Si autē hoc quidē esse hoc aliquid aut substantiā, nō existit, sed aliorū quippiam prædicamentorū, erunt quemadmodum diximus, separabiles passiones a substantijs.*

Dilucida. t.c.eiusdē *Si autē hoc quidē, neque hoc aliquid, neque substantia existat, sed aliorum prædicamentorū aliquod sit (quemadmodū diximus) passiones a substantia separatæ erunt.*

Cō.46. Q: materia non sit sub aliquo prædicamentorum, hoc est ꝙ nullū p̄dicamentorū actu sibi insit, ꝓbat, quia tunc passiones hoc est prædicamenta nouem essent separata a substantiis, patet, quia materia illa nō est substātia, & accidētia insunt materiæ, quare erunt & nō in substantijs.

Destruit secundū membrū quæstionis hoc pacto secundum Philoponum. Si autē hoc. s. materia prima, nō existit esse hoc aliquid & substantiā, hoc est non est actu substantia, quæ est hoc aliquid, sed existit quippiā aliorū prædicamentorū, erunt (vt diximus) Passiones, hoc est accidentia separabilia a substantiis. s. in actu, hoc est erūt accidentia, & nō in indiuiduis substantiæ, quod est absurdius. Omne enim accidens fundat̃ in substātia actuali, hęc est quæstio secundū Philoponū. Quæstio ergo hæc cadit in solutione assignata principaliter, quia Arist. quærit de illa substātia in potētia, ex qua p̄supposita sit generatio indiuiduæ substātiæ: remote vero cadit in prima quæstione, vtrū. s. gñatione simpliciter possit substantia indiuidua generari, vel posset cōponi quæstio tota supra prima dubitatione, hoc modo, vtrū substantia indiuidua possit simpliciter generari, & videt̃ ꝙ non, quia si posset simpliciter gñari, hoc est, quia gñationi eius p̄est materia, quę est substātia in potentia, sed hæc nō p̄est, quia vel præest participans aliquo aliorū prædicamentorū, vel nullo, & fiat ratio, vt supra. P
Hoc pacto hæc dubitatio est prima dubitatio (vt Philoponus autumat) vtrū dicit̃ noua, quia noua forma est cōfecta. Et sic exponendo, textus isti tres nō sunt diuidendi, sed simul legendi. In commentariis vero aliter quæstio inducitur, vtrū modus iste est Philoponi, & verbis Aristo. consonus, vt omnibus perspicuum est. Q

Anti. 47 *Et de his igitur q̄tū fieri pōt, tractandū est, & quæ cā sit ut generatio semp sit, & quæ simpliciter, & quæ secundū partē.*

Dilucida. t.c.eiusdē *Et de his igitur q̄tū cōtingit, tractādū est, & quæ cā est quare generatio semp sit, & quæ simplex, & quæ secundū partē.*

Anti. 25 Cō 47 Ad solutionē quæstionis tactæ præponit aliā quæstionem, ex cuius solutione patebit solutio ad quæsitā a principio (& inquit) Et de his igitur quantū cōtingit, deficit tractandū est attico, & quæ causa est quare generatio semp sit, & quæ simplex sit generatio & quæ secundū partē & secundū quid, nam his solutis patebit solutio ad principalē quæstionē. Alii ex ignorantia literarum græcarum, aliter exponunt, quod non est dignum nunc narratione.

Mouet rursus duas alias dubitatiōes, prima ē de causa cur nunquā deficiat gñatio, secunda vero q̄ est generatio

simpliciter,

A simpliciter, & quæ scdm partẽ. ratio primæ q̃onis est vt postea dicet, quia vel qđ corrũpitur ad nihil redigit, vel ad ens, si ad ens, non corrũperetur, si ad nihil corrũpitur, cũ entia genita sint finita, tandẽ omnia desinẽt ex toto, & sic desinet generatio & corruptio penitus. Intellectus vero secũdæ q̃onis est, quia per generationẽ simpliciter intelligit generationẽ substantiæ præstantioris, & per generationẽ secundũ partẽ intelligit generationẽ substãtiæ ignobilioris (vt Philoponus autumat) quærit ergo vtrũ omnes generationes sint æque nobiles, an aliqua sit alia nobilior. Mouit autẽ has quæstiones, quia ex solutione harum patet solutio cæterarum priorum, vt dicemus.

Anti. c. 48. *Cum autem sit causa, una quidem unde principiũ motus esse dicimus, una autẽ materia, talem causam dicere oportet. de illa enim dictum est prius in de motu sermonibus, quòd est hoc quidẽ immobile per omne tẽpus, illud uero quod mouetur semper. horũ autẽ, de immobili quidẽ principio distinguere, prioris est* B *philosophiæ. De eo aũt quod propterea quòd continue mouetur alia mouet, posterius aßignandũ est, quid talis eorum quæ singularia dicuntur, causa est. Nunc autẽ eã quæ ut in materiæ specie ponitur causam, dicamus, ob quam semper generatio & corruptio non deficiunt secundum naturam. simul. n. forsitã hoc fiet manifestũ, & de eo quod nunc dubitatum est, quo nã pacto oportet dicere de simplici generatione & corruptione.*

Dilucid. te. c. eiusdem. *Existẽte aũt causa una quidẽ, unde principiũ motus dicimus esse, una uero materia, de tali causa dicendũ. de illa quidẽ. n. dictũ est prius in de motu sermonibus, quod sit hoc quidẽ immobile per omne tẽpus, hoc autẽ mouetur semper: horũ aũt de immobili principio, primo quidem diiudicare alterius philosophiæ est opus. de eo autẽ quod inquantũ continuo mouetur alia mouet, post hæc dicendũ quæ talium singularium dictorum causa sit. At nunc ut in materiæ specie positam causam dicamus, propter quã semper corruptio & generatio non deserunt naturã. simul* C *enim forsitan fiet hoc manifestum, & de nunc quæsito quo modo oportet dicere de simplici corruptione & generatione.*

Cõmẽ. 48. Nunc accipit ad quæstionis solutionẽ de qua cã oportet loqui, & vult ꝙ cũ duplex sit cã. vna quidẽ, vnde dicimus esse principiũ motus, quæ agens dr̃, vna vero vt mã, de tali causa hoc est materia dicendũ, cuius rõnem subscribit. d. de illa quidẽ. n. dictũ est prius in de motu sermonibus, ꝙ sit hoc quidẽ immobile per omne tempus vt deus. hoc aũt mouetur semper vt cœlũ & sol. horum aũt de immobili principio primo quidẽ diiudicare alterius philosophiæ est opus. de eo aũt quod inquantũ continuo mouet̃, alia mouet, hoc est cœlo & sole, post hæc in 2. dicendũ quæ & q̃o cã sit dictorum taliũ singulariũ. at nunc pro satisfactione q̃onis, vt in materiæ spẽ positã cãm dicamus, pp quã semp corruptio & gño nõ deserunt naturã, sed semper sunt, cuius cãm ait. d. Simul. n. forsitã fiet hoc manifestũ & de nũc q̃sito, q̃o videlicet oportet dicere de simplici corruptione & gñone. igit̃ de mã ipsa est dicẽdũ, quia ea declarata, qõ principalis mox D tolletur, at de agẽte, partim est dictũ, partim dicemus.

RECO. Quia proposuit se velle quærere cãm, cur ea quæ generantur, nõ deficiant, & eorũ quæ gñant̃, plures sunt cãæ, proponit nõ oẽs velle nũc quærere, sed solũ quæ sunt cãæ eorũ, quæ gñantur magis vtiles. & cũ sint duæ, exponit, quæ nunc dicẽda est, & dicit. Cũ gñonis. sup. duplex cã sit, vna quidẽ, vñ principiũ motus esse dicimus. s. effectiua, quæ per excellentiã, & ꝓprijssime dr̃ principiũ vnde motus semp ab Aristo. vna aũt est mã. Sed dices nonne gñonis cãæ ẽt sunt finis & forma. cur has duas solũ generationis cãs esse dixit. Rñdet Philoponus & pulchre Arist. has solas gñonis cãs dixisse tanq̃ magis vtiles ad gñonẽ, cũ gñoni pexistant. at forma, & finis gñoni superueniũt. Et cũ duæ sint causæ, gñonis magis vtiles, quæ nunc dicenda est exponit, & inquit. Talẽ cãm. s. quæ est materia dicere oportet nunc. de illa vero cã gñonis, quæ est effectiua, & vt principiũ vnde motus, dictũ est prius in sermonibus de motu. s. in libro phy si. vbi dictũ est, talẽ cãm esse duplicẽ, qm̃ est hoc quidẽ immobile per oẽ tps, E vt primus motor. Illud vero qđ mouet̃ semper. s. cœlũ, quod circulariter fert̃. Tunc ordinat se ad sequẽtia, & diuidit considerationẽ, & inquit. Horũ aũt. s. effectiuorum principiorũ, de immobili quidẽ principio. s. de eo distinguere, & definire opus est primæ philosophiæ, quæ theologia est. de eo aũt, quod ꝓpea ꝙ cõtinuo mouetur, alia mouet. s. de cœlo qđ mouet hæc inferiora, quia mouet̃, posterius. s. secũdo huius assignandũ est, quid sit talis cã eorũ, quæ singularia dicũtur. s. gñabiliũ & corruptibiliũ, vbi dicet̃ ꝙ erit sol pp eius variũ motũ accessus, & recessus, eligit nunc harũ duarũ cãrum, quæ vtiles sunt ad gñonẽ, & quas nunc intendimus, quæ sit dicẽda, & inquit. Nunc aũt eam cãm, quæ ponit̃ vt in specie, hoc est in genere materiæ dicamus, ob quã videlicet semper gño & corruptio sunt, & non deficiũt secundũ naturam, addit vtilitatẽ huius. & dicit. Simul. n. forsitan hoc fiet manifestum, & de eo quod nunc dubitatum est, quo nam pacto oporteat dicere de simplici generatione & corruptione, vbi soluetur dubitatio mota an substantiæ poten F tia inerit aliquid aliorũ actu nec ne. Hæc de intentione & ordine, & considerationum diuisione.

Habet autem dubitationẽ sufficiẽtem, & quæ causa sit ut connectatur generatio, si quod corrũpitur, ad non ens abit, non ens aũt nihil est. neque enim quippiã est, aut quale, aut quantum, aut ubi, ipsum non ens. Si igitur semper aliquid eorũ quæ sunt abit, cur non consumptũ est iandudum, & inane ipsum uniuersum si quidẽ finitũ est id, ex quo fit eorũ, quæ generantur unũquodque. Anti. c. 49.

Habet autẽ quæstionem sufficiẽtẽ, & quæ causa est quod perpetuetur generatio, siquidem quod corrumpitur ad non ens secedit, non ens aũt nihil est. neque enim quid, neq; quale, neq; quãtum, neq; ubi, quod non ens. Siquidẽ igitur semper aliquod entium secedit, quare non consumptum est aliquando retro & uacuũ omne, si finitum erat ex quo fit generatorũ unũquodque. Dilucid. te. c. eiusdẽ.

Hæc Arist. qõ sic categorice cõponit̃. oẽ infinitũ, quod per resecationẽ ad non ens secedit, tãdẽ deficit: quæcunq; Cõmẽ. 49. G gñant̃ vel genita fuerũt ex mã, qua nec est substãtia, nec q̃ta, nec qualis, nec aliquid aliorũ sunt finita. igit̃ tandẽ deficiẽt. Arist. format rõnẽ sub mõ q̃onis. d. Habet aũt q̃onẽ sufficientẽ. & quæ cã est ꝙ perpetuet̃ gño, verbũ perpetuet̃ græce est syneizo, hoc est cõgrego vel cõplico, vel continuo, placet mihi ad propositũ magis sic transferre, qa eũ sensum græca cõstructio expostulat. Deinde reddit q̃onis cãm. d. siquidẽ qđ corrũpit̃ ad nõ ens secedit vt ad materiã, quæ est non ens, vel ad priuationem, iõ dicit. non ens aũt nihil est, neq;. n. quid. i. substantia, neq; quale, neq; q̃ũ, neque vbi est quod non ens, hoc est materia vel priuatio, tunc resumit q̃onis vim. d. siquidẽ igit̃ semper aliquod entiũ secedit, quare non cõsumptũ est aliq̃ñ retro, & vacuũ omne hoc est mundus totus cur tandem non desiit, si finitũ erat subiectum & materia. ex quo fit vnũquodq; gñatorum, hæc est qõ, & eius forma, et qua si pp duo vr̃ gño & totus mundus consumptus, primo quia in dies corrũpitur vnũquodque ad nõ ens. secũdo, quia materia ex qua pullulant generata est finita. H

Cum mouit q̃onẽ, scdm Philop. nunc argumentat̃ ad illã, & probat, nec gñonẽ, nec corruptionẽ esse ꝑpetuas, Imo nec mundũ. & inquit. Habet autẽ dubõnẽ sufficientẽ, & quæ cã sit, vt cõnectat̃, hoc est perpetuet̃ gño. sup. & corruptio, si qđ corrumpitur, corrumpit̃ ad nõ ens, & non ens sit nihil, hoc est neq; quale, neq; q̃ũ, aut vbi. Assignat cãm, ꝙ ita sequat̃, & inquit. Si igitur semper aliquid eorũ, quæ sunt, abit, cur non cõsumptum est iãdudũ totum in nõ ens, ita vt inane sit ipsum vniuersum, si quidẽ id, ex quo fit vnũquodq; eorum, quæ generantur, sit finitum, hoc est, si materia ex qua res fiunt, sit actu finita & non chaos infinitum, vt Anaxagoras dixit. Nã tunc multitudo entium, quæ sunt in vniuerso finita sunt, & ita tandẽ essent consumpta per corruptionẽ ad nõ ens. & ad priuationẽ, quæ nihil est, qua ratione deficit corruptio, et deficit gño, & deficit vniuersum, & omnia sunt vacua.

I Anti.c.50. *Non enim propterea quod infinitũ id sit, ex quo generatur, non deficit. Hoc.n. est impoßibile. actu.n. nullum est infinitum.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Nõ enim utiq; quia infinitũ est id ex quo generatur, nõ deficit. hoc enim impoßibile est, secundum actum quidem enim nihil est infinitum.*

Cõmen.50. Anaxagorici & Mellisei fingunt, ideo nõ deficere generationẽ & genita ipsa, qm̃ materia est infinita, ex qua genita effluũt. cõstat aũt infinitũ nõ posse per resecationẽ cõsumi, qa infinitum est, quod quantũcunq; accipiẽtibus semper restat aliqd accipere. Cõtra obijcit Arist. quia vel est infinita in actu vel in potẽtia. nõ in actu, qa infinitũ in actu nihil est. nec in potẽtia, vt dicet. igit nõ valet hæc solutio. Refellit respõsionẽ, quæ dari posset, q ideo nõ deficit gño, quia chaos, ex quo res extrahuntur, est infinitũ. Cõtra obijcit, qa tale chaos nõ põt esse actu infinitũ, quia 3. physi. probatũ est tale esse impossibile, nec põt esse potẽtia infinitũ, qa qd' est potẽtia infinitum, solũ est K secundũ diuisum in partes minores, ꝓportione subdupla, vt dictũ est in his, q̃ Democriti sunt. ergo tale chaos non est infinitum. De hac rõne primo refellit primũ mẽbrum, & inquit. Non.n. propterea q id chaos, ex quo generat id quod generatur, sit infinitum, generatio non deficit. Hoc.n. est impossibile, actu.n. nullum est infinitum, vt 3. physico. probatum est, hoc est primum membrum.

Anti.c.51. *Potentia autem in diuisionem. Quare oportebat hanc esse solam causam, non deficiendi, quoniam generatur quiddam semper minus. nunc autem, hoc non uidemus.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Potentia autem est ut in diuisione, quapropter oportebat hãc esse solam nõ deficiendi quod generetur semper quidem minus. Sed nunc non uidemus huiusmodi.*

Cõmẽ.51. Quod vero nõ sit infinita in potẽtia arguit, quia quãuis sic dicẽdo posset aliquantulũ satisfieri ad qõnem, imaginando q corruptio fiat, vt diuisio, in qua semper minus restet: tñ hoc est contra sensũm, quia nos videmus aliquod deficere in magis & minus & æquale, & restare L magis & minus & equale vel semper equale. inquit. Potentia aũt est, vt in diuisione ipsum infinitũ, quapropter oportebat hãc esse solã nõ deficiendi q generet semper quidẽ minus. Contra obijcit. d. Sed nunc non videmus huiusmodi, quia semper videmus æqualitatẽ & rerũ & mũdi. Tota igit ratio est, vel materia est actu infinita vel potentia, non actu vt probatum est, nec potentia, quia tunc generatio fieret per diuisionem illius, sed hoc est contra sensum, quare contra philosophiam.

Reprobat scd̃m, & inquit. Potẽtia aũt. s. infinitũ solum est secundum diuisionem in partes minores proportione subdupla. vt enim Philoponus inquit, numerus per appositionẽ potẽtia infinitus est, magnitudo vero per diuisionẽ potẽtia est infinita. Propterea inquit. Quare oportebat hanc esse solã causam nõ deficiẽdi generationẽ, quoniã generatur quoddã semper minus, ex illo chaos resecatũ, hoc autẽ (vt inquit) est contra sensum, cum non videamus semper genitum esse minus eo, ex quo fit.

M Anti.c.52. *Quocirca propterea quod huius corruptio alterius est generatio, & huius generatio alterius est corruptio, inquietã necesse est transmutationem esse. De eo igitur quod est generationẽ & corruptionẽ similiter semper esse circa unumquodque entium, hanc existimandum est sufficientem omnibus causam.*

Dilucid. te. c. eiusdem. *Quocirca quoniam huius corruptio alterius est generatio, et huius generatio alterius est corruptio, indefectibilem esse necesse est transmutationem. quod quidem igitur generatio & corruptio, similiter sit circa unumquodque entium, hanc existimamus esse sufficientem causam in omnibus.*

Cõm.52. Soluit nunc ad qõnẽ q ideo semper est gño & nunq deficit, similiter & corruptio, quia gño vnius est corruptio alterius & econtra, & tunc quasi se excusans inquit q quidẽ igitur gño & corruptio, similiter hoc est continuo sit circa vnumquodq; entium subaudi semper & indeficienter, hanc existimamus esse sufficientẽ causam in omnibus, videlicet q generatio vnius est corruptio alterius & ecõtra. verbũ indefectibilẽ apayston scribit græce, quod sonat inquietum & continuum. idcirco sic transtuli, vt vides, quia græcus sensus ille est. N

Num corruptio vnius sit gño alterius, & econtra.

Sed circa dicta quærunt vtrũ corruptio vnius sit gño alterius, & ecõtra. Arguunt quidã sic. gño non est corruptio. igit generatio vnius nõ est corruptio alterius. Secũdo, tunc semper esset equalis entiũ multitudo. Tertio, generatio equi est vnius gño & nullius corruptio. Quarto corruptio bonis nõ est generatio alterius, quia eadẽ forma corporis manet in vtroq;. Quinto, in nutritione hominis aliquid corrũpitur, & tamẽ nihil generatur. Sexto, in corruptione hominis nihil corrũpitur, & tamen aliqd generatur, vt forma cadaueris. Vlterius septimo arguũt alij de colore genito per diuisionẽ corporis, vbi nulla opposita qualitas corrũpitur. Octauo, de luminis generatione, vbi nihil corrũpitur. Alij nono, sic arguũt. augmentatio vnius non est alterius diminutio, nec econtra igitur nec gño vnius erit alterius corruptio. Decimo, Auer. in libro de sub̃a orbis. cap. 2. ponit mundum esse factum a prima causa, vbi nullius fuit corruptio. Alij. 11. arguũt generatio est forma, corruptio est priuatio. sed nulla forma est priuatio. igitur generatio vnius non põt esse alterius corruptio. 12. in generatione mixti ex elementis fit generatio mixti & non corruptio elementorum apud Auerr. 3. cœli. commen. 67. hæc sunt Iuniorum præcipua argumenta in hac re. Circa quæstionẽ hanc primo de substantijs, deinde de accidentibus esset dicendum. Sed quia bene de accidentibus aiunt de substantijs solum transigamus. recentiores soluunt quæstionem de rigore logico, deinde de rigore physico. O

Põ recẽtiorum. Quantũ ad primum supponũt quatuor, quorum duo tantũ accipiantur, quia in illis stat tota rei difficultas. prima, q generatio aliquãdo accipitur pro subiecto generationis, quõ vr̃ loqui Auer. primo physi. cõmen. 60. aliqñ pro forma quæ generatur, vt generatio ignis dr̃ forma ignis quæ generatur. eodẽ modo & de corruptione dici potest. petit secundo q in successiuis idem est esse generari & corrumpi, vt motu & tẽpore & id genus. probãt, quia motus localis quandoq; generatur, vel quando est, vel quando non est, non quando non est, quia tunc generatio motus esset absq; motu. itemq; tunc mobile generatur, quando mobile mouetur. igitur tunc generatur qñ motus est. eodẽ modo de corruptione. Tunc dicunt primo q generatio vnius est corruptio alterius. probatur, quia materia est vna amborum. Secundo in successiuis generatio est corruptio & econtra probant expositorie. nam hoc demõstrato motu, est generatio: & hoc est corruptio. igitur generatio est corruptio. Tertio, in permanentibus generatio non est corruptip. probant, quod generatio est forma genita, & illa nõ est corruptio. addunt tamẽ quod bene de futuro omnis generatio erit corruptio, quia omnis forma genita corrũpetur primo cœli. Vltimo dicunt q de rigore sermonis hæc est falsa generatio vnius est corruptio alterius, quia generatio est forma quæ generatur, & corruptio est forma quæ corrumpitur modo forma genita non est forma quæ corrumpitur. P Q

Cõfutatio. Cõfutatio. 1. cõclonis. Sed pace dixerim omnia hæc falsa sunt, & friuola, & textum Aristo. non sapiunt. Prima quidem conclusio falsa est. Tum primo quia a pari hæc esset vera. albedo est nigredo, itẽque calefactio est infrigidatio, auctio est imminutio, & cæteræ id genus probatur, quia sicut generatio apud eos potest accipi pro subiecto: ita & vnumquodq; horũ. igitur vt conceditur illa pro subiecto, generatio est corruptio: si hæ ꝓ subiecto erũt cõcedẽdæ. cõstat aũt tales a nullo fuisse cõcessas, ideo nec illa est cõcedenda. Scdo, si generatio põt accipi pro materia, tunc materia esset generatio. tenet consequentia per rationem eius. nam hoc est materia, & hoc est generatio. igitur materia est generatio. hæc a nullo concessa est. Tertio, Tunc generatio generatur. probatur. nam materia generatur per Auer. quem tenet, & generatio est materia. igitur generatio generat. hæc nullus doctus & sani capitis diceret.

Secunda

A Secunda vero etiam falsa est. nam generatio est de nõ esse ad esse. quinto physico. et corruptio de esse ad nõ eē. Tunc si motus generatur dum est, igitur simul est, & nõ est. probatur generatur. igitur non est, quia hæc est definitio generationis, & est, igitur est & non est. Secundo, si motus generatur quando est. igitur generatio est ex ente in actu, quod Aristo. vbique negat. Tertio, si hæc, est vera, motus generatur quando est. hæc erit vera. motus incipit esse quando est. consequentia patet. quia generatio est de non esse. igitur quod generatur nunc primo est. & sic motus incipiet esse, quando est. Tertia autē falsa etiā & sibi contradictiua. Primo, quia si hæc erit vera de futuro in permanentibus, generatio erit corruptio. igitur aliquãdo erit hæc vero de præsenti generatio est corruptio. nam cuilibet propositioni de futuro correspondet, vna de præsenti quandoque vera, & ipse ait, nunquam illā de præsenti esse concedendam. Secundo, omne possi-
B bile potest poni inesse, illa est vera de futuro, igitur possibilis. possibilis igitur potest poni inesse, omne quod ponitur inesse est concedendū. igitur illa ꝓpositio de p̄senti est cōcedenda, non tm̄ in successiuis, sed in ꝑmanentibus.

Vltimæ vero dico ꝙ illa Arist. propositio est vera de rigore sermonis. vbi animaduertēdum ꝙ aliud est in relatiuis, & aliud in absolutis. In relatiuis potest vnum oppositum de altero prædicari sub rationibus diuersis, vt Plato est pater ad Caium, & filius ad Socratem. igitur pater vnius est filius alterius. hæc enim est vera de virtute sermonis, & per se, qm̄ in relatiuis. Vlterius, generatio & corruptio sunt relationes siue relatiua inuicem se respicientes, vt nūc pro, quia alias declarabitur de mēte Auerro. 5. physic. cōm. 9. Tunc sequitur in prima figura, ꝙ de virtute sermonis hæc est vera, generatio vnius est corruptio alterius, sicut illa, pater vnius est filius alterius, & sicut non sequitur in hac, igitur pater est filius, quia esset ꝓcessus ad absoluta, ita nec debet inferri, ꝙ generatio sit corruptio, aut econtra, & hoc ignorarunt.

C Tunc ad suppositiones eorum. Ad primam dicerē ꝙ nullibi Auer. dixit, ꝙ generatio pōt capi pro materia, sed bene ꝙ materia vere generetur. modo q̄q̄ lignum vere sit album, non propterea albedo pōt capi pro ligno, vel supponere pro ligno, sic licet hæc si vera, materia generatur, non propterea generatio poterit pro materia capi, et miror hanc certe stultitiam tantam.

Ad secundam. Auicenna in philosophia non paruæ auctoritatis vir vult ꝙ motus & tempus & talia non generantur, quia in his quæ sunt talia denominatione, & participatiue est venire ad talia per essentiam, & per se. 2. physi. & quoniam quod generatur motu generatur & generatione etiam. igitur motus non generatur nec gñatio generatur, sicut nec albedo est alba. Sed bene sequitur ꝙ motus sit per se generatio & gñatio per se generatio per essentiam, vt albedo per essentiam albedo. Sed dices. motus est ens de nouo. igitur generatur. potest dici ꝙ generatur vel est quo aliud generatur. adhoc enim ꝙ ali-
D quid sit de nouo, sufficit ꝙ vel generetur, vel sit quo alia generantur. ratio vero eorum etiam reducitur in permanentibus sic, quia vel quando est, vel quando non est generatur res permanens, quare soluat pro me & se. Et adhunc errorem habebantur ob ignorantiam methaphy.

Nunc de rigore physico transigamus. Recētiores supponunt duo. at prima suppositio est ꝙ plures formæ specificæ non possunt stare in eodem subiecto, ac in eodem puncto materiæ. probant. quia tunc vnum indiuiduum esset in pluribus speciebus, quia a forma specifica sumitē species, & quælibet forma constituit speciem, quare constituent indiuiduum in diuersis speciebus. Secunda eorū suppositio omittitur, quia vera. Tunc volunt ꝙ ad generationem vnius compositi sequitur corruptio alterius & econtra, non tamen ad generationem vnius formæ sequitur corruptio alterius formæ, hoc patet. nā vbi corrumpitur homo, generatur cadauer, at ad generationem formæ cadaueris nō sequitur corruptio humanæ formæ, quia rõnalis anima est perpetua. Propter quæ dicūt ꝙ hominis gñatio, & hominis corruptio, et eius nutritio sunt miraculosæ, quia non sunt propter causam naturalem. E

Confutatio pōnis.

Siue Aristotelis intellectus physicus sit iste, siue alius, non curo, at videtur ꝙ suppositio eorum sit falsa, & ratio non concludat. Secundo, videtur ꝙ conclusio nō sit in toto vera, vt credunt. Tertio, illud quod addunt de generatione hominis est omnino dubium.

Supponis confutatio.

Suppositio quidem est falsa. nam Auicen. & Auer. 3. cœli. commen. 67. et vltimo commento huius primi. volunt in misto esse quatuor formas substantiales elementorum. Auer. tamen ait, illas esse in misto sub esse remisso. Auicenna vero ibi sub esse reducto & non libero, de quo alias. Nec valet ꝙ tunc mistū esset in pluribus speciebus est. n. tantum in specie vltimæ formæ, quæ sola re ponit in specie, & sola constituit. Cætera non disponūt, non. n. omnis forma recepta in materia cōstituit in specie, sed interdū disponit, quia non principaliter insunt materiæ pp se, sed propter aliud vltimū, qđ vltimo cōstituit.

Conclusionis expō.

Conclusio vero non videtur ex toto vera, quia qñ dicit non ad quamlibet formæ generationem sequi alte-
F rius corruptionem propter formam humanam, vel intelligit alterius in numero, vel alterius in specie, vel alterius in genere. si alterius in numero, eiusdem tamen in specie, bene dicit, sed non ad Arist. mentē. & breuiter Arist. (vt mihi videtur) vult ad cuiuslibet formæ generationē sequi alicuius formæ corruptionem, siue illa sit eiusdem speciei, siue alterius. propter quod intellectus Arist. potius est iste, non est alicuius generatio sine alicuius corruptione, nec alicuius corruptio sine alicuius generatione. modo vbi generatur forma cadaueris corrumpūtur formæ siue dispositiones, quibus rationalis anima conseruatur in materia, & ita est alicuius corruptio.

De generatione hois.

Quod vero addunt de generatione hominis, videtur falsissimum, primo ex parte materiæ & formæ. nam miraculum est effectus supra naturam. Si igitur gñatio hominis est miraculosa, erit supra naturam. hoc autem sta-
G re non potest, quia vel supra naturam formæ, et hoc nō, quia rationalis anima per se actus corporis, propter qđ perficit in specie, & per se inclinatur ab vnionem corporis tanquam ad eius perfectibile, vel supra naturam materiæ, & hoc minime, quia materia naturaliter appetit formam, & naturalius perfectiorem formam possibilem esse in illa. Secundo, ex parte vtriusq; dicitur. n. 8. metaphy. circa finem, causa quare ex aliquibus efficitur vnum naturaliter est, quia hoc actus per se illud potētia per se. Sed rationalis anima est per se actus, & materia ꝑ se potentia. igitur vnio est naturalis, & non miraculosa. Tertio ex parte corruptionis. corruptio & gñatio sunt contrariæ respectu eiusdem, & contraria sunt naturaliter nata fieri circa idem, pp quod si vnū contrariū est alicui naturale & alterum. sed corruptio hominis est naturalis, quia a principio intrinseco. igitur & generatio fuit naturalis. multæ aliæ rationes factæ sunt in libro de intellectu quas nunc omitto. Quomodo vero generatio hominis sit naturalis, lege librum de intellectu. trac. primo. libro primo. cap. 28. & 29. vbi dictum est, ꝙ generatio est naturalis pro quanto hoc inducit summā dispositionē, qua
H rationalis anima mox a primo effunditur in corpus. & tu ibi. Tunc ad rationes. Ad primam. solutio patet. quia in relatiuis diuersis rationibus conceditur, non tamen in absolutis. Ad secundam. dicunt quod illud non sequitur, quia per se ex vnius corruptione plura generantur. Ad tertiam. dicunt ꝙ in generatione equi forma substantialis embrionis corrumpitur, licet forte restent dispositiones quædam, de quibus postmodum. Ad quartam solutio patet. non enim vnamet forma cadaueris manet, licet similis videtur. Ad quintā in nutritione hominis generatur compositū ex materia & aīa rationali, non propter nouā formæ gñationem, sed pp nouā formæ vnionē in materia nutrimenti. & tu in libro de intellectu. Ad sextam dicatur ꝙ in gñatione cadaueris corrūpitur homo, non propter animæ corruptionē, sed pp dispositionē, qua aīa conseruabitur, vt diximus, qua videlicet corrupta desinit informare. Ad septimā. dicendum ꝙ ibi corrūpitur vnitas continui & gñatur nō quidē color i actu

I sed de nouo incipit apparere. Ad octauam dicendum ꝙ in acidẽtibus dictum Philosophi non est vniuersale, nisi quando accidens habet contrarium & tale, ꝙ materia non possit esse sine altero illorum. Ad nonam. iam diximus ilud Arist. verbum non vniuersale in accidentibus. & sic non in quantitatibus. Ad decimam Arist. loquitur in generatione quæ fit per abiectionem contrarij, quo modo non est illa mundi genitura. Ad vndecimam, dicẽdum ꝙ forma potest esse priuatio non ad idem, sed ad diuersa, similiter & priuatio habitus ad diuersa. Ad duodecimam, apud Auer. dicendum ꝙ in generatione prima misti ex elementis elementa corrumpuntur, non quidem corruptione tollente formæ essentiam, sed tollente informationem & denominationem concretam. in misto.n. restant elementariæ formæ apud Auer. & inhærent materiæ misti non tamen principaliter informant nec denominant denominatione specifica, quia nulla est pars misti, quæ sit ignis vel aqua, licet in qualibet parte misti sit ignis & aqua; eodem modo & de corruptione misti in elementa, non ꝙ formæ illorum incipiãt esse, sed quia
K nunc primo incipiunt esse formæ actu denominãtes elementa sub proprij & specificis denominationibus, vel dicas ꝙ in prima mistione, in primo instanti generationis misti formæ elementariæ desinunt, & aliæ consimiles generantur, quia primæ fuerunt dispositiones pro fieri. Posteriores vero pro conseruatione in facto. Dici etiã potest, ꝙ fuerunt corruptæ secundum partem, & remanentes secundum partem, quia præcessit actio et reactio earum inuicem quarto metheoro. commen. 10. de hoc latius dicemus in de mistione. Hæc de quæstione.

RECO. Soluit dubitationem tertiam, in qua dixit consistere totam vim, & dicit. Quocirca, propterea ꝙ huius corruptio alterius est generatio, & huius generatio alterius est corruptio. inquietam, hoc est sempiternam necesse est transmutationem esse. Ad formam aut soluit Philopo. nam cum dicebatur, illud quod corrumpitur, in quid corrumpitur. Respondet ꝙ illud quod corrumpitur, non corrumpitur in nõ ens, sed in aliud ens, quia corruptio vnius est alterius generatio. In eodem.n. momento est nõ esse
L formæ præcedentis, & esse formæ sequentis. non.n. est dare vltimum momentum primæ, & primum momẽtum secundæ. Sed quod est primum non esse primæ, hoc est primum secundæ. Cum vero dicebatur, cum aliquid generatur, ex quo generatur, vtrum ex ente vel non ente. Respondet Philoponus, ꝙ omne quod generatur ex aliquo ente generatur actu & specificato, verum generatur ex ipso, non quatenus actu est, sed quatenus est potẽtia id quod generatur. nec oportet qđ potentia est actu subsistere seorsum ab omnibus, quoniam semper est cũ actu, & simul in potentia ad aliud. Est enim actu per formam priorem, potentia vero per materiam. Tunc concludit & dicit. De eo igitur quod est generationẽ & corruptionem similiter, hoc est semper esse circa vnũquodque entium, hoc est circa vnamquanꝗ substantiam, tum simpliciter, tum particulatim (vt Philop. dicit) hanc.s. materiam quæ est sub priori forma, existimandũ est sufficientem omnibus generationibus causam, vel ab omnibus, qui dubitant, existimandum causam. Quod vero
M ad verba attinet, cum Arist. dicit circa vnumquodꝗ entium, non intendit ꝙ vnaquæꝗ substantia semper generetur, ac semper corrumpatur. Sed vult dicere, ꝙ generatio & corruptio nunꝗ deficiat ab vnoquoque ente. Hæc est causa, hoc est ꝙ semper aliquod ens generetur & corrumpatur aliud, hæc est causa. Verbum illud similiter Philoponus pro semper legit, ꝗꝗ in nõnullis codicibus verbum semper legitur, sed non refert.

Anti. c.53 *Propter quid autem tandem, hæc quidem simpliciter dicuntur generari & corrumpi, illa autem nõ simpliciter, rursus tractandum, si idem est generatio quidem huius, corruptio autem huius, & corruptio quidem huius, generatio autem huius quærit enim aliquam rationem.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Propter quid autem aliquando hæc quidem simpliciter generari dicuntur, & corrumpi, hæc uero non simpliciter rursus pertractandum: Siquidem idem est generatio quidem huius, corruptio uero huius: & corruptio quidem huius, generatio uero huius quæret enim super hoc aliquis rationem.* N

Com. 53. Soluta quæstione accessoria, videlicet vtrum gñatio sit semper, & si semper cur non consumptum est omne, repetit primam quæstionem, & inquit. Propter quid autem aliquando, hæc quidem simpliciter generari dicũtur & corrumpi. hæc vero non simpliciter rursus pertractãdum. ratiocinatur ad quæstionem sic. omnis generatio, quæ est huius ex corruptione huius generatio est secundum quid. & corruptio quidem huius ex generatione huius corruptio est secundum quid. Sed per solutionẽ quæstionis accessoriæ omnis generatio est huius inquantum est corruptio huius, & ecõtra. igitur omnis generatio est secundum quid, & corruptio similiter.

RECO. Secundum Philoponum non principalem quæstionẽ hic Arist. pertractat, vt in commentarijs asserbamus, sed O
potius vltimam quæstionem, vtrum omnes generationes substantiales sint æquales, & si non æquale, propter quid (vt inquit) Hæc quidem.s. de numero substantiarũ, simpliciter dicuntur generari, & corrumpi, illa autem nõ simpliciter, et cur generationum substantialium aliæ sunt simplices. aliæ quædam. Asserit Arist. hanc quæstionem esse rursus tractandam. Cuius causam dicit, quia generatio vnius si est corruptio alterius, & econtra tunc gñatio ignis erit corruptio aquæ, & generatio aquæ corruptio ignis. ergo nulla est præstantior altera. Generatio.n. ignis cum sit corruptio aquæ, non potest esse nobilior corruptione aquæ. Generatio vero aquæ cum sit corruptio ignis, non potest esse nobilior corruptione ignis. ergo tãta est generatio aquæ respectu corruptionis aquæ. Et sic omnes generationes sunt æquales. Ideo Arist. inqt. ꝙ hæc quæstio quærit aliquam rationem, Philoponus vero dicit, ꝙ quia generationes istæ videntur similes in modo se habendi, qa vt generatio ignis est corruptio aquæ, P
sic generatio aquæ est corruptio ignis. ideo altera nõ videtur præferenda alteri, & non potest dici altera simpliciter, altera secundum quid.

Ant. c. 54 *Dicimus enim ꝙ, corrumpitur nunc simpliciter, & non solũ hoc. & hæc quidem est generatio simpliciter, hæc autem corruptio. hoc autem, generatur quidem aliquid, simpliciter autem non generatur. dicimus enim dicentem, fieri quidem sciẽtẽ, fieri autem simpliciter, non.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Dicimus enim quod corrumpitur quidem simpliciter, & non solum hoc, & quod hæc quidem generatio est simpliciter, illa uero corruptio, hoc autem fit quidem aliquid, simpliciter uero non fit. dicimus enim discentem fieri quidem scientem, simpliciter autem fieri non.*

Com. 54. Videtur aliquibus, ꝙ Arist. hic soluat, quod stare non potest. nam verbum enim quod græce est gar, reddit causam quare videtur ꝙ reddat causam maioris. & hoc per differentiam inter generationem simpliciter & generationem secundum quid, quæ in hoc consistit ꝙ propter generationem simpliciter verificatur ens sine addito de aliquo, de quo prius verificabitur non ens sine addito. Q
verbi causa, cum equus generatur dicimus ꝙ equus nũc primo est ens simpliciter, & equus prius non erat ens, ꝑ oppositum corruptio simpliciter. at propter generationem secundum quid verificatur ens cum aliquo addito de aliquo, de quo prius non verificabatur. nam dicimus discentem fieri quidem ens sciens, simpliciter autem fieri non dicimus, similiter propter corruptionem fit. Ex hac differentia patet maior ꝙ omnis gñatio huius, hoc est aliquid sit ens, hoc ex ente non hoc, sit generatio secundum, quid quæ erat maior. & hoc modo Auerr. textum hunc paraphrizare videtur.

RECO. Quod istæ gñationes & corruptiones sint similes in modo se habendi, ꝓbat, quia in corruptio aq, vt in corruptione ignis dicimus ꝙ aqua corrũpitur nunc simpl'r, & non solũ corrũpitur hoc, hoc est, & nõ solum desinit esse hoc, s. calida vel frigida, & dicimus etiã quæ sicut in ig-

A igne, ꝙ hæc quidẽ est generatio simpliciter, cùm corrumpitur ignis: hæc autem corruptio simpliciter, cum generatur ignis simpliciter, nec corruptio ignis dicitur simpliciter corruptio, magis ꝗ generatio aquæ simpliciter generatio. ergo generationes & corruptiones istorum omnes sunt æquales, & sic omnes dicuntur simpliciter. exponit autem quæ sit generatio vel corruptio secundum quid. & dicit. Verum hoc quidem generatur aliquid, vt grammaticum vel musicum, simpliciter autem non generatur. dicimus enim qui discit, fieri scientem. Fieri autem simpliciter non dicamus, at cum aqua fit, vel ignis, vterque simpliciter fieri dicitur. ergo omnes generationes sunt æquales in substantijs.

Anti.c.55 *Quemadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes ꝙ hoc quidem significat hoc aliquid, hoc autem non, propter* B *hoc contingit quod quæritur.*

Dilucida. te. c.eius. *Quemadmodum igitur determinauimus pluries dicentes, ꝙ hoc quidem hoc aliquid significant, hoc uero non, propter hoc contingit quod quæritur.*

Cõmẽ.55 Respondet ad dubitationem ꝙ eorum, quæ sunt, quædam sunt hoc aliquid, quædam vero non, quæ hoc aliquid significant vel sunt hoc aliquid simpliciter esse, vel significare dicuntur. at quæ non hoc aliquid, sed quale, vel quantum, & id genus signum vel esse dicuntur, secundum quid sunt vel significant. Ex quo patet solutio quod substantiæ est generatio simpliciter, quoniam significat vel est hoc aliquid: at accidentis est generatio secundum quid, quia est ens secundum quid, & propter hanc differentiam ait contingere quod quæritur, & solui problema dictum.

RECO. Epilogat nunc quæstionem, & vim quęstionis. & dicit. Quemadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes ꝙ eorum quæ sunt, hoc quidem significat hoc aliquid scilicet C substantia, quæ significat ens simpliciter. hoc autem non significat hoc aliquid s. ens simpliciter, sed quale, vel quantum, propter hanc diuisionem contingit quod quæritur. nam cum significans hoc aliquid, significat ens simpliciter, omnis substantia videtur ens simpliciter: & ita omnes generationes erunt æquales in substantijs, cum omnes sint ad substantias, quæ sunt simpliciter ens: hic est (vt mihi videtur) sensus quæstionis. in commentarijs vero aliter hos textus exposuimus. Verum hæc expositio magis est ad mentem Philoponi.

Anti.c.56 *Differunt enim, in quæ transmutetur id quod transmutatur. puta forte quæ in ignem est uia, generatio simplex, corruptio autem alicuius est, puta terræ. terræ autem generatio, aliqua generatio, generatio autem non simpliciter, corruptio autem simpliciter, puta ignis. sicut Parmenides dicit, duo, ipsum ens & non ens, inquiens ignem & terram. Hæc autem, aut alia talia supponere, nihil differt. modum enim quærimus, sed non subiectum.*

Dilucida. te. c. eius. D *Differunt enim ea, in quæ transmutat transmutans, ueluti fortasse quæ in ignem uia, generatio quidem simplex est. corruptio uero alicuius, utpote terræ. quæ uero terræ generatio quædam est generatio, sed non simpliciter generatio. corruptio uero simpliciter, utpote ignis, quemadmodum Parmenid. ait. duo ens & non ens esse inquiens, ignem & terram. hæc iam uel talia alia supponere differt nihil: modum enim quærimus, sed non subiectum.*

Cõm. 56. Verificauit quęstionẽ, videlicet quomodo sit generatio simpliciter & quomodo ſm qd, volens ꝙ generatio simpliciter sit ad ens simpliciter, qđ est hoc aliquid, generatio secundum quid, ad ens secundũ quid, quod est ens quale vel quantũ, & id genus. Assignat nunc rationẽ solutionis. Et hoc primo quo ad formas ignis & aquæ, secundo quo ad materias. & inquit. Differunt. n. ea, in quę transmutans transmutat, hoc est, differunt termini ad quos, igit & transmutationes, sed ea in quæ transmutat transmutans differunt penes simpliciter et ſm quid. igitur & transmutationes, & hoc declarat exemplo Parmenidis dicens. Veluti E fortasse quæ in ignem via, generatio quidẽ simplex est, quia ad ens simpliciter. corruptio vero alicuius, vtpote terræ, quæ vero terræ generatio, quædam est generatio, quia ad ens secundũ quid, sed nõ simpliciter generatio. corruptio vero simpliciter, q̃a entis simpliciter. vtpote ignis, quod auctoritate Parmeñ. probat. d. Quemadmodũ Parmeñ. ait. duo ens & non ens esse inquiens. ignem & terrã, volens per ignẽ ens, & per terram non ens, & quia vsus est exemplo falso Parme. quasi se excusans. inquit. Hæc iam falsa, vel alia talia supponere, differt nihil. modum. n. quærimus quo discimus, sed non subiectũ, quod discimus. hoc est, hæc indicimus vt discamus non autẽ vt ita sentiamus. Sic igitur patet generationem simpliciter esse ad ens simpliciter, quod est ens perfectũ hoc aliquid, generationẽ secundum quid esse ad ens secundum quid, quod est tale F vel quantum. Colligit hic Auerro. paraphrasticans, ꝙ generatio secundum quid, & generatio simpliciter tam in substãtia & accidente sunt, ꝗ in substantijs solis, vt patuit de ignis & aquæ vel terræ generationibus & corruptionibus, quod hac ratione patet, quia eiusmodi generationes differunt penes differentiam terminorum ad quos, sed ignis & terra ita differunt, quod ignis respectu terræ dicitur esse simpliciter & terra secundum quid, quare & generationes etiam ita differunt.

Hic soluit quæstionem secundum Philoponũ, & vult ꝙ RECO. tribus modis generatio simpliciter in substantijs differt a generatione secundum quid, & tribus a corruptione, corruptio, & omnes istæ differentiæ sumuntur a differentia terminorũ ad quos, vnde litera sic continuetur, ꝓpter hoc contingit, quod quæritur, sed non est ita. Cuius causam dicit. & inquit. Differunt. n ea, in quæ transmutatur id, quod transmutatur. & sic licet omnes generationes sint ad substantias, tamẽ termini ad quos differunt. sed quæ sit prima differentia difficultas est. Aliqui. n. dixerunt, ꝙ differunt penes formale & materiale. nã licet omnes termini ad quos Prima ex põ. sint substantiæ, aliqua substantia est formalior vt ignis, & aliqua materialior vt terra, & tunc generatio ignis dicetur G simpliciter, & nobilior, quia entis nobilioris ac formalioris, generatio vero terrę ignobilior, quia est entis materialioris. Reprobat hanc expositionem Philoponus, & bene, quia Aristote. in præsenti textu de formaliori & materialiori nihil meminit. Aliter ergo Alexander & Philoponus volunt ꝙ prima differentia sumatur ex eo ꝙ in substantijs aliquis terminus ad quem se habet vt ens, veluti ignis, & aliquis vt non ens, vt terra in opinione Parme. generatio ergo ignis ex terra dicẽ simpliciter, quia ignis, & corruptio secundum quid, quia terræ. Contra generatio terræ ex igne dicitur secundũ quid, quia terræ quæ est vt non ens, & corruptio simpliciter, quia ignis, qui est vt ens. & sic differunt. vnde dicit. Differunt enim ea, in quæ transmutatur id quod transmutaẽ, & sic substantiales generationes nõ sunt æquales, quia termini ad quos differũt, & exponit primã differẽtiam, ex eo, quia aliquis terminus ad quem, vt ens, aliquis vt nõ ens habetur. & dicit. Puta forte quæ in ignem est via, generatio simplex est. quia ad substantiã, quæ se habet vt ens, hæc eadẽ est corruptio alicuius, & secundũ quid, puta terræ, quæ se habet vt nõ ens, & sic de terra, nã terræ generatio est aliqua generatio & H nõ generatio simpliciter, quo terra est vt non ens. Corruptio aũt est simpliciter, puta ignis, qui se habet vt ens, & sic vnamet transmutatio est generatio simpliciter. & corruptio secundum quid. Similiter vnamet transmutatio est corruptio simpliciter, & generatio secundum quid. exponit hanc differentiã exemplo sumpto ab opinione Parmenidis. & inquit. Sicut Parme dicit duo rerum principia, ipsum ens ignem, & non ens terram videlicet. Vbi patet bene dictum esse generationem terræ esse secundum quid, quia est eius quod est vt non ens, generationem ignis esse simpliciter, quia est eius, quod est vt ens, quia quis posset dicere, Hæc Parme. non dixisse, ideo excusat se dicat. Hæc autem, aut alia talia supponere, nihil differt; hoc est siue hæc dicat Parme. siue nõ dicat, nihil refert, quia nos quærimus differentiã terminorum ad quos, sed non subiectum,

Reprobatio primæ expõ. per Philoponum. Scda expõ Alexã

hoc est, non autem ipsos terminos, qui differunt, quos hic
I subiecta appellat. Hæc est expositio Philoponi, ea vero quam dedimus in commentarijs, non est mala.

Anti.c.57 *In non ens igitur simpliciter, est corruptio simplex, in simpliciter autem ens generatio simplex. Quibus igitur determinata sunt, siue igne & terra, siue alijs quibusdam, horum erit hoc quidem ens, hoc autem non ens. Vno igitur modo differt in hoc, simpliciter generari & corrumpi a non simpliciter.*

Dilucida. t.c. eiusdē *Quæ quidem igitur in non ens simpliciter uia, corruptio simplex est, quæ uero in simpliciter ens, generatio simplex. quibus igitur determinatum est, siue igni & terræ, siue alijs quibusdam. horum erit hoc quidem ens: hoc uero non ens. uno quidem igitur modo hoc differt simpliciter fieri & corrumpi a non simpliciter.*

Cōmē.57 Tunc quasi cōcludens recolligit definitiones et inquit. Quę quidem igitur in non ens simpliciter via corruptio simplex est. quæ vero in simpliciter ens, generatio simplex, hæ sunt descriptiones. Tunc addit eā subaudi quibus determinatum est siue igni & terræ, siue alijs quibusdam subaudi esse, & non esse hoc modo sunt quod eorum erit hoc quidem ens, hoc vero non ens. nam cui competit esse, est simpliciter ens: cui non esse simpliciter
K non ens. forte hoc adijcit, quia ad librum hunc determinare talem rem non spectat, sed ad metaphysicam. Sed hoc vnum tantum accipiatur ꝙ cui esse competit, eidem & ens competere dicimus, cui nō esse eidem & non ens. Aut forsitan adijcit hoc propter antiquorum positiones. nam quidam dixerunt terram rerū principium, vt Hesiodus quidem ignem, & alij alia. qui ponit terram, dicere cogitur illi competere esse & ens simpliciter, qui vero ignem, illi esse & ens quasi dicat nūc omittatꝰ, sed accipiatur ꝙ siue sic, siue aliter, apud omnes vnum ens dicitur simpliciter, aliud non ens. Tunc quasi epilogans, inquit. Vno quidem igitur modo hoc differt simpliciter fieri & corrumpi a non simpliciter in elementis & ipsis substantijs, hoc est penes terminos ad quos.

RECO. Concludit differentiam primam. Deinde remouit dubium, & dicit de prima parte, via igitur, quæ est in non ens, simpliciter est corruptio: vt cum corrumpitur ignis, quia desinit esse illud, quod se habet vt ens. Via vero in
L ens simpliciter, vt ad ignem, est generatio simplex. ergo prima differentia est ex eo, quia alius terminus ad quem est se habēs, vt ens, & alius, vt nō ens. Deinde remouet dubium, quia posset aliquis dicere, ꝙ ens & nō ens nō sunt determinata igne & terra. Solum.n. hoc esset verū in opinione Parme. nam in opinione aliorum ens determinatꝰ raro, nō ens determinatꝰ denso. Respondet, & inquit. Quibus igitur rationibus determinata sunt ens & nō ens, siue igne & terra secundū Parme. siue alijs quibusdam, vt raro, & denso, horum ad quæ generationes sunt, erit hoc quidem ens, vel vt ens, hoc autem non ens, siue vt non ens. Tunc epilogat differentiam primam. & dicit. Vno igitur modo differt in hoc. s. penes ens, & non ens simpliciter generari & corumpi a non simpliciter generari & corruumpi. Hæc de prima differentia.

Anti.c.58 *Alio autē modo, materia, qualiscunque quædam utique sit.*
M *Cuius enim magis differentiæ hoc aliquid significant, magis substantia est cuius autem priuationem, nō ens. puta, calidum prædicamentum aliquod & species, frigiditas autem priuatio. differunt autem ignis & terra his differentijs.*

Dilucida. t.c. eiusdē *Alio uero materia, qualiscunque utique sit, cuius quidem enim differentiæ magis hoc aliquid significant, magis substantia. cuius uero priuationem non ens, ut calidum quidem prædicamentum quoddam est & species, frigus uero priuatio. differunt uero terra & ignis ijs differentijs.*

Cōmē.58 Dictū est ꝙ generationes ignis & terrę differunt penes terminos. Vno modo, eo qa ignis vt ignis est ens & pfectius ipsa terra. Secūdo differunt penes materias, ex qbus sunt. nam ignis ex calido cōstat, terra ex frigido. at calidū magis videtꝰ simile substantiæ, quia est vniuersale quoddam & species siue forma, frigidū vero magis videtꝰ priuatio, & tūc syllogismus Arist. est iste. Omne illud, cuius materia siue differentiæ materiales magis significant hoc aliqd, magis est substātia. sed differentię siue materia e qbus cōstat ignis magis significat hoc aliquid: igitꝰ magis substantia inquit Vno quidē modo generationes ignis & terræ differunt quo ad terminos quo ad simpliciter & s̄m quid. Alio vero differūt materia, & hoc qualiscūque vtique sit materia, hoc est qualitercunque materia accipiatur, siue pro differentijs quibus constat aliquid, quomodo calidum & siccum dicunt materiam ignis, frigidū & humidum materiam aquę, siue accipiatur materia pro subiecto quasi dicat loquor de materia large. Tunc accipit maiorem dicat. Cuius quidem enim differentiæ magis hoc aliquid significant, est magis substantia. cuius vero differentiæ significant priuationem, est magis non ens & minus substantia, vt calidum quidem prędicamentum quoddam est, hoc est forma & species, frigus vero priuatio.
O Deinde addit minorem dicens. differunt vero terra & ignis his differentijs tanquam materijs. igitur ignis magis est substantia quam terra.

Debes scire ꝙ ignis & terra possunt cōsiderari dupliciter & quo ad formas, qbus ignis est ignis, & terra est terra. & sic dictū est ꝙ generatio ignis est generatio simpliciter, & generatio terræ est generatio s̄m quid, nam generatio ignis est ad formā, quę est simpliciter ens, & generatio terræ ad formā, quæ est non ens respectu ignis, & hic est vnus modus. Secūdo mō possunt considerari quo ad materias, quibus constant, vt quo ad qualitates siue differentias. & sic secūdo modo etiā generatio ignis est simpliciter, quia ignis constat calido, quod respectu frigidi perfectius est: generatio terræ secundū quid, quia cōstat frigido, quod est magis vt priuatio. Et hoc modo declarauit nūc. quibus patet ꝙ non sunt tres modi, quibus differt generatio secundum quid a generatione simpliciter, vt recentiores credunt ex malo intellectu literæ. Nota. P

Secundo animaduerte, ꝙ Auer. in paraphraxe 18. reddit causam quare ignis vt ignis sit forma perfectior terra, quia indiuidua, in quorū mistione vincit ignis, perfectiora sunt in esse, ꝙ ea in quorum compositione vincit terra. Secundo reddit causam cur calidū sit perfectius frigido, quia actio ignis, quæ est calor, ꝑpinquior est ad esse, quā actio aquæ vel terræ ꝙ frigus, frigus.n. qdā est defectus caloris. Nota.2.

Sed hæc Auerro. dicta falsa videtur. Primum quidem, quia omnium mistorum perfectissimus, homo, vt est medici dicunt: & tamen in homine terra plus exuperat. Secundo sequeretur ꝙ cholericus esset perfectior temperato, quia in eo super excedit ignis. Secundo vero, quia sicut calor est actio ignis, sic frigus aquæ. igitur sicut calor igni est esse, sic frigus aquæ vel terræ, igitur æquales ambo: propter quod non magis frigus caloris, ꝙ calor frigoris priuatio est. Dici potest primo, ꝙ forte Auer. loquitur in mistis in animatis, vbi patet calidiora & magis ignea perfectiora. Secundo dici potest, ꝙ comparat distemperata inter se, vbi vult ꝙ vbi ignis excedit perfectius sit, ꝙ vbi terra. & tunc forte diceret ꝙ homo, quantum ad hoc sit imperfectiuis alijs, vbi ignis exuperat, licet in alio excedat vel forte in homine excedit ignis quo ad actiua, terra vero quo ad motiua. Ad secundum diceret, quod calefacere est magis ad esse, quia vitæ & naturæ, opus est. at frigere cum sit opus mortis, non ad esse facit, propter quod priuatio videtur magis. Dubōnes contra Auerro. Q

RECO. Secunda differentia sumitur ex eo. quia aliqua substantia est melior & magis substantia videtur, alia minus & deterior. generatio ergo, quæ est ad substantiam meliorē, erit generatio simpliciter: quæ ad deteriorem, erit generatio secundum quid. Simili modo corruptio, quæ est substātiæ melioris, simplex dicitur, quæ vero est deterioris, dicitur secundum quid. vnde dicit. Alio autem modo generari simpliciter & corrumpi simpliciter a non simpliciter generari & corrumpi differunt in materia, qualiscunque quædam vtique sit. Et per materiam, materialem differentiam intelleximus in commentarijs. Philoponus au-

A tem per materiam intelligit ipsa elementa, quæ sunt materia mistorum corporum. q. d. alio modo simpliciter generari & simpliciter corrumpi differunt a non simpliciter generari & corrumpi in ipsis elementis, quæ generantur & corrumpuntur. Et exponit quomodo. et dicit. nam elementorum, cuius differentiæ magis significāt hoc aliquid. magis substantia est, elementorum vero, cuius differentiæ significant magis priuationem, & non ens est minus substantia, cuius exemplū ponit, & dicit. Puta calidum prædicamentum aliquod, est, & species, & sic videtur magis substantia. Frigiditas vero est magis priuatio, & sic est minus substantia. Differunt autem ignis & terra his differentijs. ergo ignis est magis substantia quā terra. quare generatio ignis & eius corruptio dicetur simpliciter. Generatio vero & corruptio terræ dicentur secūdum quid. Sunt qui dixerunt secundā differentiam accipi penes simplicius, & compositius, vt dicatur illa simpl'r B generatio vel corruptio, cuius terminus ad quem est substantia simplicior, illa vero secundum quid, cuius terminus ad quē est substantia compositior. Quam expositionem non laudat Philop. cum nō possit nec verbis Arist. nec eius exemplo accommodari, vt intelligenti patet.

Ant. c. 59 *Videtur autem multis, magis sensato & non sensato differre. quando enim in sensatam transmutatur materiam, generari inquiunt, quando autem in non manifestam, corrumpi. Ens enim & non ens, in sentire & non sentire determinant. quemadmodum scibile quidem ens, ignotum autem non ens. sensus enim scientiæ habet uirtutem. Quemadmodum igitur illi in sentire uel posse & uiuere, & esse existimant ita & res, modo quodam prosequentes ueritatem. id autem dicentes non uerum.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Multis uero uidetur magis, ea per sensatum & non sensatum differre. quando quidem enim in sensibilem mutatur materiam generari aiunt, quando uero in non sensibilem corrumpi. ens enim & non ens sensibilitate, & non sensibilitate determinant, quemadmodum scibile quidem ens, non scibile non ens,* C *sensus enim scientiæ uim habet. quemadmodum igitur ipsi in sentire uel posse, & uiuere & esse existimant, sic & res, modo quodam, ueritatem prosequentes, in modo alio non uerum dicentes.*

Cōmen. 59. Hactenus inter generationes veras differētias designauit nunc quid alij senserint, adijcit, nam eorum improbatio erit suæ veritatis affirmatio et illius manifestatio. Herculei vero, & qui apparentias veras esse autumant, dicūt generationem sic ab ipsa corruptione differre, ꝙ generatio est via in sensibile ens, corruptio vero ad sensibile. ꝙ ideo aiunt, quia omne ens volunt esse sensibile, & quod non sensibile non ens, quemadmodum etiam scibile ens aiunt, & non scibile non ens. reputant enim sensum vim ac vicem exercere in rebus, quales & scientia. ꝙ sciētia sit sensus & sensus scientia, & quod non sensus non sit scientia, quibus addit fundamentum eorum. d. Quemadmodum igitur ipsi in sensu vel posse sentire dicunt aīal et viuere & etiam animal. nam animal est viuens & aīal D propter sensum & sentire, sic & res dicunt esse, quia sentiuntur, & quæ non sentiuntur, non esse, vt quæ non sentiunt non animal. addit ꝙ sic dicentes modo quodā sunt veritatem, prosequentes. s. quantum ad animal ipsum, ꝙ non est nisi sentiat vel possit sentire. sed ꝙ res nō sit, quæ non sentitur, vel nec possit sentire errant. Secundo bene dicunt quantum ad hoc quod omne quod est, est intelligibile, & quod non est intelligibile, nō est, vt dicit Auer. sed male aiunt, inquantū sensum autumant scientiā esse.

RECO. Hæc est tertia litera, quæ sumitur secundum opinionē, ꝙ in substantijs simplex generatio sit, quæ est ad magis substantiale. Generatio vero quædam ad minus substantiale. Simili modo simplex corruptio est eius, qđ est magis substantiale. quædam vero corruptio, quæ est eius, ꝙ minus substantiale. At videtur multis id esse magis substantiale, quod est magis ens, id vero minus substantiale, quod est minus ens. Tunc his duobus stantibus, quidam dicebant generationem terræ esse simplicem, generationem vero aeris esse secundum quid: quia terrā existimabant magis substantiale, aerem vero minus. Causa vero erat apud eos, quia terra est ens, aer non ens. existimabant enim omne sensibile esse ens, & omne insensibile non ens Et hoc ideo, quia virtus sensus apud eos est virtus scientiæ. Hæc est tertia differentia, quæ licet sit vera sumitur ab opinione falsa, propterea dicitur a Philopono differentia, quæ sumitur secundum opinionē. vnde inquit. Videtur autem multis ea entia, ad quæ substātiales transmutationes sunt magis sensato & non sensato differre. & hoc est secundum opinionem, quam exponit & dicit. Quando enim aliquid ad sensatam materiam transmutantur, generari. inquit. Quando autem ad non manifestam, Corrumpi. Cuius causam iterum assignat, cum dicit. Ens enim & non ens per sentire & non sentire determinant, quia dicunt insensibile esse non ens, sensibile vero ens, quemadmodum etiam determinant ens & non ens, scibili, & ignoto, dicentes scibile ens, ignotum non ens. & hæc ideo dicunt, quia apud eos sensus habet virtutem scientiæ, ita vt non scibile & non sensibile sint idem & scibile & sensibile etiam idem, veluti scientia est sensus. Deinde assignat secundam causam eorum ad dicendum sensibile esse ens, insensibile esse non ens, argumento sumpto ab ipsis, quia tunc suscipiantur viuere, & esse, cum sentiunt, aut possunt sentire. ergo veluti sentientibus, viuere & esse determinant, sic in sensibilibus dicūt illa esse, cum sensum mouent, aut mouere possunt. Argumentum est quasi ab actiua ad passiuam, nam si sentire vel posse sentire est uiuere, & esse actiue, sentiri vel posse sentiri est esse & viuere passiue, si in ipsis actio & passio esse possint. vnde dicit. Quemadmodum igitur illi in sentire vel posse sentire existimant, & viuere et esse actiue, ita & res existimat & esse & viuere passiue, vt ita loquar. q. d. sicut nos sumus, quia possumus sentire res, ita res sunt, quia possunt sentiri a nobis, ergo sensibile est ens, & insensibile non ens. Addit hos, modo quodā prosequi veritatem, modo quodam non veritatem. In duobus enim veritatem dicunt, vt Philoponus animaduertit. Primo quo dicunt magis scibile esse magis ens, & minus scibile esse minus ens. Secundo quo dicunt scientiam simpliciter, & ignorantiam simpliciter terminare ens & non ens. Nam secundum veritatem non scibile simpliciter est non ens, scibile simpliciter est ens. At errauerunt de sensibili & insensibili, non enim oportet insensibilia omnia esse nō entia, licet omnia sensibilia sunt entia, aliter possunt hæc intelligi, vt patet in commentarijs, sed non curo.

E

F

G

Ant. c. 60. *Contingit itaque, secundum opinionem & secundum ueritatem aliter & generari simpliciter & corrumpi. spiritus enim & aer, secundum sensum quidem minus sunt ideo, & quæ corrumpuntur simpliciter, in hæc transmutatione corrumpi dicuntur. generari autem, quando in tangibile & in terram transmutantur, secundum ueritatem autem, magis hoc aliquid, & species hæc sunt, quàm terra.*

H

Diluc. te. c. eiusdem. *Accidit enim secundum apparentiam, & secundum ueritatem aliter simpliciter & generari & corrumpi. spiritus enim & aer secundum quidem sensum, minus est. Ideo & quæcunque corrumpuntur simpliciter, quæ in hæc transmutantur, corrumpi dicuntur: fieri uero quando in maius & in terram transmutantur. secundum ueritatem uero quæcunque magis hoc aliquid & species quàm terra.*

Cōm. 60. Moderat quasi eorū opinionē per talem distinctionē, ꝙ aliquid generari & corrūpi est dupliciter. Vno modo scđm apparentiam, quæ græce doxa dicitur, interdū latine opinio, qūo non dicitur nunc. Alio modo secundum veritatem. Spiritus enim & aer, secundū quidem sensum minus est, ideo & quæcunq; in ipsum corrumpūtur, simpliciter corrumpi dicuntur. Econtra qñ in maius vt in terram, generari. Hæc secundum apparentiā. secundū veri-

I tatem vero, quæcunq; magis hoc aliquid & species sunt, quam, terra propter quod aer & ignis secundum veritatem magis sunt. Tunc patet contra eos ꝙ non valet. hoc est magis tale ad apparentiam. igitur magis tale ad veritatem. Animaduerte, ꝙ verum maius, græce est apton, quod proprie tactile sonat, a verbo optome, latine tãgo verum sensus Arist. est vt dixi. Vel forte melius pōt hæc litera continuari ad præcedente sic, modo quodam veritatem prosequentes, modo alio non verum dicentes & tunc declarat quomodo verum dicunt, & quomodo falsum. Nam secundum apparentiam verum dicunt. Secundum autem existentiam, non verum. & hæc declarat sermo patet.

RECO. Propterea ꝙ non eodem modo reperiuntur scripta verba Arist. in commentarijs diuersimode nos verba accommodauimus. At secundum Philoponum Arist. hoc ostendit ꝙ de generatione & corruptione simpliciter, & secundum quid aliter secundum veritatem, aliter secundũ

K opinionem sit dicendum, immo quæ de illis dicenda sunt secundum veritate aduersantur eis, quæ sunt dicenda secundum opinionem. Consonat autem huic expositioni verbum illud { itaque } quod in libro Philoponi legitur, nam denotat illationem quasi corollariam ex dictis, vnde dicit. Contingit itaque secundum opinionem, & secundum veritatem aliter supple esse dicendum de ipsis simpliciter generari et corrumpi, immo sunt admodũ pugnandi. & hoc exponit, nam spiritus hoc est ventus & aer secundum sensum quidem, minus sunt, & minus entia, & minus substantialia, & ideo quæ corrumpuntur in hæc, simpliciter corrumpi. & corruptione simpliciter dicta, dicuntur corrumpi. dicuntur vero simpliciter generari, quando transmutantur ad tangibile, & ad terram, quæ est palpabilis. hæc secundum opinionem. At secundum veritatem accidit totum oppositum, & hoc exponit. & inquit. Secundum veritatem autem, aer, & spiritus sunt magis hoc aliquid, & species siue formaliora

L quam terra. Primo, quia terræ est circuitiuus. Secundo quia calidior, vt Philoponus addit. Patet ergo quo modo quæ secundum opinionẽ dicenda sunt, cõtraria sunt his, quæ dicuntur secundum veritatem.

Anti. c. 61 *Essendi igitur simplicem generationem corruptionem existentem alicuius, corruptionem autem simplicem generationem existentem alicuius, dicta est causa. propter enim materiam differre, aut eo quod substantia est, aut non, aut quod hæc magis, hæc uero non, aut quòd hæc quidem magis sensata est materia, ex qua & in quam, hæc uero minus dicuntur, hæc quidem simpliciter generari, hæc autem aliquid solum, non ex adinuicem generatione, sed secundum quem diximus nunc modum, nunc enim tãtum determinatum est, quare omni generatione existente corruptione alterius, & omni corruptione existente alicuius alterius generatione, non similiter attribuimus generari & corrũpi his, quæ ad inuicem transmutantur.*

Aliter ĩ codice Philo. Quæ vero hæc quidẽ simpliciter gñari, hæc vero scdm qđ non ex inuicẽ gñatione solũ scdm quem nunc dicimus modũ sed vl'r quærendũ est. Diluc. te. c. eiusdem.

M *Propter quid quidem igitur sit, hæc quidem simplex generatio alicuius existens corruptio, corruptio uero simplex generatio existens alicuius, dicta est causa. Cum enim materia differũt, uel hoc substantia est, illud non: uel hoc magis, illud uero non. Vel hoc magis sensibile est propter materiam, ex qua et in unã. Illud uero minus alio. hæc generari simpliciter dicuntur, hæc uero secundum quid solum: non inuicem generatione, secundum quem modum nunc supponimus. Nunc quidem enim tantum determinatum sit, propter quid utique cum omnis generatio sit alterius corruptio, & omnis corruptio sit alterius cuiusdam generatio, non similiter determinamus inuicem transmutabilia, & generari & corrumpi.*

Com. 61. Videtur mihi, ꝙ textus hic totus sit epilogus. & quia sensus patet, lege literam (inquit.) Propter quid quidem igitur sit hæc quidem simplex generatio alicuius existens corruptio, vt ignis generatio est quidem simplex, at terræ secundũ quid, corruptio vero simplex vt ignis, generatio existens alicuius vt terræ, dicta est causa, quã replicat. d. Cum. n. materia differunt, hoc est differentijs materialibus, hæc fuit vna causa. Vel hoc substãtia est illud vero non, hæc fuit secunda causa. Vel hoc magis illud vero non hæc fuit tertia. Vel hoc magis est sensibile propter materiam ex qua generatur, & in quam corrũpitur. Illud vero minus alio. hæc fuit quarta causa apud antiquos. cum hæ tres causæ sint, hæc generari simpliciter dicuntur, hæc secundum quid solum, non inuicem generatione eiusdem rationis existentẽ, ita vt ambæ sint simpliciter dictæ, secundũ quem modum nunc supponimus. propter quod breuibus epilogans (inquit.) Nũc quidem enim tantum determinatum sit. propter quid vtrinq; cum omnis generatio sit alterius corruptio, & omnis corruptio sit alterius cuiusdam generatio, non similiter & eodem modo secundũ quid & simpliciter non determinamus transmutabilia & generari & corrũpi, sed dicimus generatione simplicem vnius esse corruptionem scdm quid alterius & econtra. Hic est epilogus oĩum q̃ dixit. N O

Questio an subã suscipiat magis & minus. Sed circa hæc quærunt. Primo, vtrum subã suscipiat magis & minus. vt dixit Arist. Et videtur ꝙ non. Tum quia Arist. in prædicamentis ait, ꝙ substantia non suscipit magis & minus. Tum quia esset ei aliquod contrarium. Tum vel maxime ꝙ eius generatio esset motus, quia successiua transmutatio. Contrariam vt vidistis Arist. ait. Hæc quæstio melius tractabitur alias in isto libro. Verum quia Egidius & Albertus quædam dicũt, et nos etiam aliqua dicemus. Egidius, Albertus, & omnes conueniunt ꝙ nulla substantia suscipiat magis, & minus seruata vnitate speciei, hoc est gradualiter, hoc est nulla substantia potest esse intensior, vel remissior altera eiusdem speciei. Quod Egidius vnica ratione probat, quia vel illa gradualis intensio & remissio essent secundum essentiam vel secundum esse. secundũ gradus essentiæ non, nam cũ essentia pertineat ad definitionem, per variationem cuiuslibet talis gradus variabitur definitio ita natura & species eius, vt octauo met. tex. cõm. 10. nec secundum gradũ ipsius esse. nam cum nos loquamur de esse specifico, tunc mox tolletur esse specificum. Arguo sic. Variato esse variatur species, variata specie, variatẽ esse specificũ, igitur non erit in eadem specie, nec seruato esse specifico. Sed ad saluandũ verbum Arist. Egidius dicit duo. Primo ꝙ secundum formã, generis, & analogiã quandam reperitur magis & minus in substantijs. probat. quia quacunque in eodem genere magis & minus distant a primo illius generis, suscipiunt magis & minus in illo genere. Sed omnes substantiæ in eodẽ genere magis & minus distãt a primo ente, nã q̃dam magis a deo distant, quædam minus per mensuram substantiæ. igitur in genere & analogia substantiæ est magis & minus. Secundo idẽ probatur in genere subæ prædicamentali, nam forma est potior substantia q̃ materia. Scđo dicit ꝙ in subã reperitur magis & minus in genere capiendo pro perfectiori ꝙ imperfectiori, ꝙ tripl'r probat. Tũ ex intẽtione naturæ, quia aĩal perfectius est embrione. Tum ex victoria formæ, qñ forma magis rarefacit materiã, q̃uo ignis magis est terra. Tũ perfectione speciei, et sic animal magis a leone, q̃ a formica participatur. Verum omnia hæc reducuntur sic. quũ quæritur vtrũ substantia suscipiat magis et minus. hoc põt intelligi vel gradualiter, vel perfectionaliter. gradualiter nulla subã suscipit magis neque minus. perfectionaliter põt primo in analogo secundo in genere. Et per secundum saluare vult verbũ Arist. Albertus vero cũ Egidio conuenit quantum ad primũ. tenet. n. cum Egidio vbiq;, ꝙ nulla substantia suscipit magis, neq; minus gradualiter. Sed ad saluandũ Arist. verbũ videtur distinguere, quia substantiam recipere magis & minus potest esse vel quantũ ad esse quod est actus formæ in materia, & hoc modo terra est æqualiter subã sicut ignis Alio modo vt forma per potentias naturales principiũ est operationũ. & hoc modo ignis magis subã est ipsa terra, qa pp potentias vincit magis ratio formæ q̃ terra, vbi forma est magis oppressa a materia. Quod etiã Egidius accepit in sua secũda ratione ad scdm dictũ. & adijcit

Cõis põ. Argumentum Egid. P De verbis Aristo. Q Reductio oium.

A De accidẽtibus. & adijcit duas alias rõnes. Sed quia hæc res non p̃t bene perpendi, nisi quæratur de accidẽtibus, ideo quærit Egid. vtrum magis & minus p̃nt esse in accidentibus. Et vr̃ ꝙ non per argumentum suum, quia vel secundum gradũ essentiæ, vel gradum esse. non secundum gradum essentiæ, quia tunc variaretur sp̃es. nec secũdum gradũ ipsius esse. tum primo, quia esse fluit ab essentia immediate: igitur, si essentia non variatur secundũ gradus, nec esse. tum secundo, quia esse principaliter est a forma, sed forma est inuariabilis essentiæ. igr̃ esse. R̃ndet Egid. ꝙ formæ accidentales ex natura earũ non recipiunt gradualẽ intensionẽ vel remissionem, sed ex natura subiecti, quod esse p̃ot dupliciter, vel quia recipiuntur in subiecto mediante aliqua forma, quæ remittitur, aut quia recipiuntur mediantibus formis pluribus, cum quarum vna h̃nt maiorem conuenientiã q̃ cum alia. igitur semper est intẽsio, et remissio formæ mediante maiori, vel minori dispositione materiæ. pp q̃d non oportet dare processum in infinitum vt arguit ipse.

B Contra hanc positionem arguunt oẽs Calculatores, & multa aiũt. verum quia res hæc raptim tangitur, adducamus q̃dam quæ Iuniorum quidam contra Egid. referũt. Et primo vr̃ ꝙ Egid. cõtradicat sibi. Nã in solutione primi dubij voluit ꝙ nulla substantialis forma gradualiter recipit magis et minus: at nunc vult ꝙ accidẽtalis recipit propter dispositionum euariationem. Contra arguunt, (Argumentum cõtra Egid.) quia vt forma accidentalis propter dispositiones in subiecto intenditur, & remittitur, sic substantialis. Secundo, tunc in omni elemento essent omnes qualitates in summo, & ꝙ semper æqualiter intenderentur, vel remitterentur, cum non habeant dispositiones præcedentes, quibus euariari possint. Tertio, sequitur ꝙ nullum agens naturale in eodẽ medio vniformi per totum, posset difformiter agere, cuius contrarium patet de lumine, & calido.

Quarto, tunc agens naturale non posset aliquam qualitatem per aliquod tempus vniformiter g̃nare, quia si in prima medietate horæ producit calidum, vt quatuor, in secunda medietate necessario agit secũdam medietatem, vt quatuor in minori tẽpore, quia subiectum est melius (Alia põ.) dispositum. Mihi aũt videtur primo esse tenẽdum aliquã

C substantiam gradualiter remitti & intendi, vt formæ substantiales elemẽtorum, vt tenet Auer. tertio cœli. cõmen. 67. & hoc non secundũ essentias, nec secundum esse comparatum essentiæ, sed secũdum esse, quod h̃nt in materia, prout. n. materia magis vel minus disponitur per qualitates primas, sic forma secundum esse magis, vel minus intenditur. Et per hoc non cogit argumentum suum. dicerem. n. ꝙ secundũ esse recipiunt magis & minus gradualiter, nec esse dat speciem, sed essentia. Dico secundo ꝙ in analogo substantiæ aliqua est perfectior, aliqua imperfectior. Et non pp rationem Egidij, quia inæqualiter recedũt a primo, quia cum primum apud eum sit infinitum, oẽs a primo recederent æqualiter, quia quicquid cadit ab infinito, per infinitum distat, & vnum infinitum non est altero maius vel minus. Sed hoc dico pp recessum a non gradu entium, vt a materia, ipsa. n. materia est nõ gradus entium, cuius elongatione, vel appropinquatione cætera

D mensurantur. Dico tertio, ꝙ accidentia intensibilia & remissibilia sunt in duplici differentia, quædam magis causæ & prima vt simplices, & primæ qualitates, videlicet calidũ, frigidum, & id genus, q̃dã sunt magis causata, & secunda vt albũ, nigrũ, & cætera id genus. Tunc dico ꝙ loquendo de accidẽtibus quæ sunt causæ, & prima sui natura, & non a parte subiecti recipiunt magis & minus gradualiter, non quidem secundum essentiam, sed secundum esse, ꝙ est modus essentiæ. Nã quemadmodum dimensio siue in subiecto, siue non in subiecto, haberet extensionẽ, sic calidum, intensiõnẽ. Cõcurrit t̃n subiectum, non vt cã formalis intensionis, sed tanq̃ cã sine qua non: itemq; concurrit actiuitas agentis, vt dispositio sine qua non. Verum forma illa prima accidentalis sua inclinatione apta est intendi & remitti. loquendo igr̃ de primis & causis, dicerem ea sua inclinatione esse talia. Vlterius, dicerẽ ꝙ loquendo de secundis & causatis, illa nõ recipiunt magis & minus gradualiter, nisi pp maiorem, aut conuenientiorem dispositionem factam in materia & subiecto a primis, a quibus dependent. & quantum ad hæc vt (E) puto Egidius intelligit. hoc declaratur, quia prima & secunda ita differunt. ꝙ prima in aliquo g̃ne sunt talia seipsis. at secunda sunt talia pp prima. cum igitur prima accidentia sint talia pp eorum inclinationes & naturas, ipsa secunda vt album, & id genus pp illa prima erunt talia. Et hæc (vt mihi videtur) est mens omnium sapientum.

Rationes Iuniorum contra hoc nõ cogunt. Ad primã concedo ꝙ primæ qualitates, per suas naturas remittuntur, sed secundæ per naturam punctarum. Ad secundam, dicendum ꝙ potest difformiter agere in primis nulla dispositione supposita, nisi sola approximatione. at in secundis oportet vt prædisponat materiã in primis. lumen quoque magis habet rationem primæ qualitatis, q̃ secundæ vt patet secundo de aĩa. Ad tertiam patet similiter. Rationes in principio q̃onum factæ facile delẽtur. Ad primam Auerroes respondet illud esse intelligendum de substantijs perfectis. Ad secundam patet, ꝙ non propterea (F) sibi erit contrarium. quia contraria recipiuntur in subiecto ente actu, quo modo non recipiuntur formæ elementariæ. Ad tertiam patet solutio, quia non omnis successiua transmutatio est motus, sed quæ in subiecto in actu, nec omnis subita mutatio est generatio nisi quæ in ente in potentia. Ad argumentum secundæ quæstionis. solutio patet per quæstionis solutionem.

Epilogat, & dicit: Essendi igitur simplicẽ generationẽ existentem corruptionem alterius secundum quid, & cor- (RECO.) ruptionem simplicem g̃nationem existentẽ alicuius, hoc est, ꝙ generatio simplex sit alterius corruptio secundum quid; & corruptio simplex sit alterius generatio secundum quid, est dicta causa. Quam epilogat, dicens. Propter. n. materiam, hoc est pp terminos ad quos, quã materiam appellat, diximus differre, aut eo ꝙ substantia est aut non, vt dicit prima differentia, quæ est ipsum ens, & nõ ens, aut quod hæc materia est magis, illa vero minus, (G) hoc est nobilior, et ignobilior, vt fuit secunda differentia, aut hæc quidem magis sensata est materia, et magis quid substantiale, ex qua materia fit, & inquam corrumpitur. hæc vero minus est sensata & minus substantiale quid, vt fuit tertia differentia. Ex his tribus differentijs factum est, ꝙ generatio vna est simpliciter altera secũdum quid. & hoc ait, dñr hæc quidem simpliciter, hæc autem secundum aliquid solum generari vel corrũpi. Deinde sequuntur illa verba (Qua vero, hæc quidem) quæ non habẽtur in codice græco nostro, sed bene in codice Philoponi, vbi secundum eum Aristoteles mouet hanc eandem q̃onem in oĩbus vniuersaliter, & non t̃m in substantijs, quæ fiunt ex inuicem. Quærit. n. vniuersaliter in ipsis entibus quid simpliciter generetur, quid secũdum quid. Hæc. n. quæstio ampla est, cum quærat in entibus. quæstio disputata fuit pressa, quia solum in substantijs. Vnde in codice Philoponi, inquit, qua vero cã hæc quidem simpliciter generari dicantur, hæc vero secundum quid, non in his, quæ ex (H) generatione inuicem solum fiunt, quemadmodum nunc diximus in substantijs, sed vniuersaliter, quærendum est. Cuius causam dicit. nunc. n. t̃m determinatum est, quare omni generatione existente corruptione alterius, & omni corruptione existente alicuius alterius generatione, nõ similiter attribuimus generari, & corrumpi his, quæ adinuicẽ transmutantur, & sic quæstio fuit pressa solum in substantijs. At nunc quærendum est vniuersaliter in omnibus quæ generantur, quæ simpliciter, quæve secundum quid generari, & corrumpi dicantur. hoc pacto Philoponus intelligit, q̃ñ textus eius erat perfectus. In codice vero nostro textus est imperfectus, & ideo non erat intelligibilis. In commentarijs quæsitum est vtrum aliqua substantia suscipiat magis & minus. Vbi breuibus resumpta (Hæc q̃õ & tãgitur 12. met. disputa. 4.) est positio Egidij, & Alberti, ꝙ magis minus p̃nt sumi, aut gradualiter, aut p̃fectionaliter. Gradualiter, nulla substantia suscipit magis vel minus, quia non secundũ eius essentiam, cum illa pertineat ad definitionem quæ nec magis nec minus suscipit, nec secundum esse, quia esse pertinet ad sp̃em, quæ nõ suscipit magis & minus. Perfe-

I ctionaliter vero, in trascendenti aliqua substantia est magis altera, vt illa quæ magis deo appropinquat. In gñe analogo et forma est magis substantia q̃ materia: in gñe vniuoco vero, homo est aïal perfectius q̃ bos. Quærit postea ad accidentibus, & asserit ꝙ accidentia secundum eorum essentias non recipiunt magis, & minus gradualiter, sed solum rõne subiecti. Et hoc dupliciter, vel quia recipiuntur in subiecto mediante aliqua qualitate gradualiter suscipiẽte magis ac minus, vel quia recipiuntur mediãtibus pluribus dispositionibus, cum quarum vna habent maiorem conuenientiã q̃ cum alia, quare suscipiunt magis, & minus rõne dispositionũ materiæ. Secundum vero Auer. dicendum est primo de substantijs, ꝙ substantiæ elementorum, siue eorum formæ non tñ perfectionaliter in transcendenti, & in gñe analago, & genere vniuoco suscipiunt magis, & minus, sed suscipiunt gradualiter magis & minus, & secundum essentiam. verum essen

De intẽsione formarum,

K tia est duplex: altera, quæ resultat ex partibus essentialibus alterius rõnis: & hanc significat definitio, & secundum hanc, nec substantia, nec accidens suscipit magis & minus, cum hæc sit quidditas, quæ est sicut numerus. altera est essentia, quæ resultat ex partibus essentialibus eiusdem rõnis. Cum. n. partes caliuitatis sunt in eodẽ puncto subiecti, ex ijs resultat essentia caliditatis maior, q̃ sit essentia partis, quæ in eodem subiecto p̃cessit. Ex his patet ꝙ sicut essentia caliditatis fit per additionem partis caliditatis ad partem caliditatis in eodẽ puncto subiecti vtraq; remanente, ex qua vtraq; resultat essentia quædam caliditatis maior essentia partis præcedentis, & partis sequentis, sic intensio formæ ignis fit vniformiter per intensionem caliditatis, & per additionem partis ad partẽ vtraq; remanente. hæc de substantijs. Accidentia vero duplicia sunt, prima & quasi causæ, & quatuor qualitates, & quæ ex his sequuntur. Prima suscipiunt magis & minus non solũ perfectionaliter in transcendenti, & in gñe analago, & in gñe vniuoco, sed gradualiter in eadem specie per se, & secundum resultantem ex partibus essentialibus eius-

L dem rõnis. Accidẽtia vero secunda, vt album nigrum, & id genus suscipiunt magis & minus ad susceptionẽ horũ, & de his intelligit Egid. Penes quid autẽ formæ dicantur intensiores vel remissiores alijs vr̃ per accessum ad summum, vel per recessum a nõ gradu, de his libro metaph. octauo dictum est. Nunc vero dicas aliquam formam esse altera intensiorem, quia in eodem puncto subiecti plures gradus habet. eã vero habere plures gradus scitur ex suppositione, nõ simpliciter. Nam scitur, quia ex illa proficiscitur perfectior operatio, quæ est perfectior ex iudicio sensus. Nec Aristo. aut alius peripateticus sciuit aliam cãm. cum vero quæritur de p̃fectione operationis penes quid scitur, dico ꝙ hæc hr̃ ex suppositione, & iudicio sensitiuo, vel existimatiuo, nec est alia via. Aristo. n. vbique formam perfectiorẽ probauit, quia maiorẽ operationem producere p̃t. Mensurat. n. potentias penes vltima in quæ possunt, nec aliã viam dedit, alij modi calculatorum aut penes recessum a non gradu, aut penes accessum a summo sunt commenticij, et petunt principium, quia eadem

Penes qd attenditur intẽsio formæ secũdũ peripateticos,

M quæstio erit propter quid hæc magis recedit vel accedit ad non gradum, vel ad summum, & non potest assignari alia causa nisi ex effectu, qui supponitur ad sensum esse maiorem. Medici. n. regulant medicinas in ordine ad iudicium tactiuum, supponunt. n. tactum corporis temperati esse calidum, vt quatuor, et dicunt medicinã esse calidam vt vnum supra. s. tactum, siue per vnum gradum supra illum tactũ, quia alterat & non sentitur eius alteratio. Hoc enim asserunt esse calidum per vnum supra temperatum. cum vero medicina alterat, & sentitur eius alteratio, de consensu dicunt eam esse calidam per duos gradus supra temperatum, cum lædit, & non consentitur eius læsio, dr̃ calida per tres gradus supra tactum. Cũ vero medicina lædit sensibiliter mortificando tactum, dicitur calida per quatuor gradus supra tactum. & qm̃ tactus temperatus supponebatur calidus, vt quatuor, et medicina supra illũ per iudicium est calida vt quatuor, relinquitur ꝙ medicina sit vt octo calida, quia supra quatuor gradus tempe-

Regula, q̃ scitur intẽsio formæ,

rantiæ addit quatuor. Scimus autem ignem esse calidum, N
vt octo. & plus, quia applicatus tactui statim lædit corruptiue. ergo supra tactum tẽperatum erit calidus, vt quatuor. Sed calidum, vt quatuor respectu tactus tẽperati, est secundum naturam simpliciter calidum, vt octo, ergo ignis est vt octo calidus. & sic scimus caliditatem esse caliditate altera intensiorem non penes recessum, vel accessum ad non gradum vel ad summũ, sed quia de ea in eodem subiecto adæquato plures gradus sunt eius, scimus autem plures gradus esse, quia operatio eius, quæ est calefactio est plurium graduum. Hoc autem habetur ex sensus iudicio, vt dictum est. Non enim possumus scire hanc caliditatem plus vel minus recedere, vel accedere ad summum, vel ad imum, nisi per eius effectum vltimum. Hoc pacto peripaterici sciuerunt ꝙ vnus motus sit altero velocior. Dixerunt. n. vnum motum localem esse altero velociorẽ, quia spatium pertransitum per vnum est maius spatio pertransito per alterũ. vnde quia pertransitio, quæ est effectus vnius, est maior pertransitione, quæ est effectus alterius, vt sexto phy si. habetur, ideo motus est velocior motu, & tota hæc scientia habetur penes effectus motuũ. Penes cãm vero sciuerunt ꝙ motus æqui est velocior motu tortucæ, quia potentia motiua equi est ma- O
ior potentia motiua tortucæ. at potentiam motiuã equi esse maiorẽ potentia motiuæ tortucæ sciuerunt, quia maximum, quod põt potentia motiua equi, est maius maximo, quod põt potentia motiua tortucæ. & sic tam excessus motuum q̃ excessus potentiarum sciuerunt solũ ex effectuum excessibus, vt primo de cœlo patuit, nec penes cãm potuerunt scire in quãto alter motus sit altero velocior, quia siue penes excessus potentiarũ, siue penes excessus proportionum, cum proportiones, et excessus sint diminuibiles, & augmentabiles in infinitum, aliquis motus posset altero motus fieri velocior, & tardior in infinitũ, quod naturalis Philosophus abhorret, cum in natura sit velocissimũ, & tardissimum. ergo oẽs regulæ assignatæ penes cãm in velocitatũ cognitione sunt cõmentitiæ, & nõ veræ, nec peripateticæ. Simili modo in qualitatibus scimus penes cãm vnam esse altera intensiorẽ, quia in eodẽ subiecto adæquato de ea sunt plures gradus, q̃ in subiecto alterius. Scimus vero postea de vna esse plures P
gradus in eodem subiecto adæquato per effectus, quos per iudicium sensitiuum existimamus esse tot graduum, vt dictum est. Calculatores autem, cum sint ignari peripateticæ philosophiæ traducuntur ad aniles fabellas, & de his fecerunt commenta, quæ desiderant perpetuum silentium, quia detinuerunt multis annis multa ac præclara ingenia in magna philosophiæ ignorantia.

Quod autem post dicitur, non quærit hoc, sed quare discens quidem non dicitur simpliciter generari, sed generari sciens, planta autem generari. Anti. c. 62.

Quod autem postea dicetur, non hoc quæret, sed quare aliquando discens non dicitur simpliciter generari, sed generari sciens, nascens uero generari. Dilucida. te. c. eiusdẽ

His epilogatis, quærit circa dicta pp quid nascens generari dr̃ simpliciter, vt planta, vel animal: at discens aliquando non dr̃ generari simpliciter, sed effici sciens. Quæsiuit in p̃cedẽtibus quare generatio vnius est alterius corruptio, et non eodem modo, quia vnius per se, alterius secundum quid, nunc quærit pp quid substantia simpliciter generari dr̃, accidens secundũ quid. Et hoc ait. Quod autem postea dicetur, non hoc quæret, videlicet vtrum generatio vnius sit corruptio alterius, & reliqua. sed quæret vtique quare discens aliquando quidem non dicitur simpliciter generari, sed generari sciens. Et in cæteris accidentibus similiter. Nascens vero generari absolute & simpliciter. dixit aliquando, quod græce est pote, quia etiam in accidentibus aliquid generari potest simpliciter comparatione facta ad se, vt calidum respectu frigidi. Cõmẽ. 62. Q

Mouit qõnem, nunc ponit differentiã inter quæstionẽ factam, & eam, quam posterius mouit, & exponit quæstionẽ posterius motam, & dicit. Quod autẽ post dicitur nõ quærit hoc. s. vtrum in trãsmutationibus substantialibus sic

bus sic

A bus fit aliqua simpliciter, aliqua secundũ quid, vt in proxima quæstione fuit quæsitum. Sed quærit quare discẽs, cum fit sciens, nõ dicitur simpliciter generari, aliquid aũt cum fit planta, dicitur simpliciter fieri. Patet igitur differẽtia quæstionum, quia illa fuit pressa, & solum in substantialibus transmutationibus, hæc est fusa in omnibus entibus. Patet etiã expositio quæstionis, quæ est, cur, cũ, aliquid fit substantia, dicitur simpliciter fieri, cum aliquid fit sciens, non dicitur simpliciter fieri, sed fieri aliquid. s. sciẽs: hæc est expositio quæstionis, & ita simul exposuit quæstionem, & posuit differentiam inter quæstiones.

Anti.c.63 *Hæc autem, determinata sunt prædicamentis. hæc enim, hoc aliquid significant, hæc autem quale, hæc autem quantum. Quæcunq; igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter generari, sed secundum quid fieri. Sed tamen similiter fieri in omnibus generatio quidem, secundum ea, quæ in alio ordine* B *dicitur, puta in substantia quidem, si ignis, sed non si terra. in qualitate autem, si sciens, sed non si nesciens.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ *Hæc autem determinata sunt in prædicamentis. Nam hæc quidem hoc aliquid significant illa uero quale, alia autem quantum. quæcunque igitur non substantiã significant, non dicuntur simpliciter, sed secundum quid generari. Verum non similiter omnibus generatio quidem est secundum ea, quæ in ordine altero dicuntur. ut in substantia quidem, si ignis, non autem si terra. In quali uero si sciens, non autem aliquando si nesciens.*

Commẽ.63 Soluit.q. per ea, quæ in prædicamentis dicta sunt. Ibi enim dixit eorum, quæ sunt, alia hoc aliquid significare, alia vero quale, aut quantum, & id genus. Tunc soluit ꝙ quæcunq; hoc aliquid sunt, simpliciter generari dicuntur, & hæc sunt indiuidua substantiæ, vt dixit Auerroes hic paraphraxe. 26. Cætera aũt secundũ quid generari nũcupantur. Sed cõtra replicabis, tunc omnis substãtia sim- C pliciter generaretur, & sic terra, cuius contrariũ diximus. Itemq; omne accidens secũdum quid generabitur, quod etiam non est ita. Propter hæc subscribit. Verum non similiter omnibus generatio quidẽ est secundum ea, quæ in altera coordinatione sunt, hoc est non omnia inter se vnius coordinationis simpliciter generantur. nam in substantia ignis simpliciter generatur, non terra. In quali vero sciens, non autem nesciẽs. quasi velit ꝙ comparando substantiarum coordinationem ad illam accidentium, quodlibet coordinationis substantiæ simpliciter generatur respectu cuiuslibet coordinationis accidentium, sed comparando ea inter se vt substantias inter se, nõ quodlibet dicitur simpliciter generari. Nã in quali ipsum sciẽs dicitur simpliciter generari respectu nesciẽtis, quod valde secundum quid fit.

RECO. Soluit, & repetit solutionẽ, quã assignauit in prædicamentis, postea dicit quoddã commune vtrisq; generationibus. Soluendo ergo dicit, ꝙ in prædicamẽtis hæc quæstio determinata est, vbi est dictũ, ꝙ quæ secundũ substãtiam generantur, simpliciter generãtur, quæ vero generã- D tur secundũ aliquod aliorũ prædicamentorũ, generantur secundum quid, vnde dicit. Hæc aũt determinata sunt ꝑdicamẽtis, hoc est differentia prædicamentorum. nã prædicamentorum hæc significant hoc aliquid. s. indiuidua substantiæ, & tunc illud quod dicitur fieri aliquid istorũ, dicitur simpliciter fieri, quoniã substantia est hoc aliquid, hoc est simpliciter ens. Hæc autem prædicamentorum significãt quale, hæc aũt quantũ, quorum nullum est ens simpliciter, & ideo concludit. Quæcunq; igitur non substantiam significãt, non dicũtur simpliciter generari, sed supple. si dicuntur generari, dicuntur secundũ quid generari, & ita illud quod fit album, dicitur fieri album, nõ aũt dicitur fieri, quod autem dicitur fieri homo, vel plãta, dicitur fieri simpliciter. Deinde sequuntur illa verba (Sed tamen similiter fieri in omnibus) vbi secundum Alexandrum, & Philoponum ponit vnum commune in omnibus prædicamentis, siue generentur simpliciter, siue secũdum quid, & commune est, ꝙ ea trãsmutatio quæ est ad terminum honoratiorem ac nobiliorem per excellentiã dicitur generatio, quæ vero est ad terminum ignobiliorem, non generatio dicitur, sed corruptio prioris formæ, E & mutatio, vel transmutatio. verbi gratia. cum fit ignis ex terra, generatio dicitur ignis, cum vero ex igne fit terra, hæc transmutatio dicitur corruptio ignis, non tamen dicitur generatio terræ, sed dicitur mutatio, vel transmutatio ignis in terrã. Similiter cum ex nigro fit mutatio in albũ, hæc dicitur mutatio, & dicitur generatio albi. Mutatio vero albi in nigrum, non dicitur nigri generatio, sed albi corruptio, & mutatio albi in nigrũ, hoc ergo est cõmune in omnibus prædicamentis, ex hoc inquit. Sed tamen similiter in omnibus scilicet tam in substantijs, ꝙ in accidentibus ipsum fieri secundum ea, vel comparata ad ea, quæ sunt in alio ordine. s. eorum quæ sunt ignobiliora, dicitur generatio. hoc est ipsum fieri rerum nobiliũ comparatione eorum, quæ sunt in alio ordine. s. ignobilium, dicitur generatio, vtpote in substantia si generetur ignis ex terra, hæc transmutatio siue hoc fieri dicitur generatio, sed non dr̃ generatio, si ex igne fit terra, sed dicitur corruptio ignis, & transmutatio ignis in terram. F. Similiter in accidentibus hoc est, vt in qualitate. Si ex inscio fit sciens, quod fit sciens dicitur generari sciens, sed si de sciente fit nesciẽs, non dicitur fieri, sed corrũpi ipsum sciẽs, & mutari in nesciens. Simili ratione in cæteris generibus, & speciebus. Hæc est expositio Alexandri, & Philoponi. Et si aliquando Aristo. vtitur contrario, hoc est de licẽtia vtentium, proprie tamen semper est dicendum, vt dictum est. Ex his patet, ꝙ translationes nostræ, & codex græcus sint corrupti. In quibus legitur (verum non simpliciter) & reliqua, quia textus est affirmatiuus apud codicem Alexandri & Philoponi.

Anti.c.64. *De eo igitur quod est hæc simpliciter generari, hæc autem secundum quid, & uniuersaliter in substantijs ipsis dictum est, & ꝙ ut generatio continue sit, causa ut materia, subiectum est,* G *quoniam transmutatur in contraria. & est alterius generatio semper in substantijs, alterius corruptio, & alterius corruptio, alterius generatio.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ *Propter quid quidem igitur hæc quidem simpliciter generantur, illa uero non. & uniuersaliter in substantijs ipsis, dictum est: Et propter quid generationis eiusmodi continuo causa ut materia sit subiectum, quoniam transmutabile in contraria: Et propter quid semper alterius generatio in substantijs est alterius corruptio, & corruptio alterius, generatio alterius.*

Cõmẽ. 64. Epilogat omnia. & inquit. Propter quid quidẽ igitur hæc quidem simpliciter generantur. Illa vero non. et vniuersaliter in substantijs simpliciter generatio sit, dictum est. Et propter quid generationis continuo causa vt materia sit subiectum, subaudi dictum est, quoniam transmutabile in contraria. Et propter quid semper alterius generatio in substantijs est alterius corruptio, & econtra dictum est. Hæc igitur sunt quæ dixit.

RECO. Epilogat omnia declarata breuibus, & primo ꝙ dictum sit ꝙ aliqua simpliciter generantur, & aliqua secundum quid, hoc est primum. Secundo est dictum vniuersaliter in substantijs, ꝙ causa vt materia vt generatio H sit continue, & semper est subiectum generationis, quoniam tale subiectum semper transmutatur in contraria. ergo dicta est causa vt materia cur generatio est continua, & est hæc causa, quia subiectum generationis semper transmutatur de vno contrario in aliud. Cum enim transmutatur de vno contrario in alterum, ideo semper generatio alterius est, cum corrumpitur alterum. Secunda ratio fuit, quod in substantijs semper generatio vnius est corruptio alterius, & econtrario. corruptio vnius est generatio alterius. His duabus de causis non potest esse generatio sine corruptione, nec corruptio sine generatione. & ita generatio nunquam potest deficere penitus. Addit autem Aristo. (in substantijs) quia vt Philoponus inquit) In accidentibus non oportet generationem vnius esse corruptionem alterius. nam generatur sciens, & nihil corrumpitur, generatur aer luminosus, & nihil corrumpitur.

I *At uero neque quærere oportet, quare generatur aliquid semper corruptis alijs. Quemadmodum enim & corrumpi hoc simpliciter inquiunt, quando ad insensibile uenit & non ens, similiter & generari ex non ente inquiunt quando ex insensibili. Siue igitur existente aliquo subiecto, siue non, generatur ex non ente. quare similiter, & generatur ex non ente, & corrumpitur in non ens.*

Anti. c. 65

Veruntamen non quærere oportet quare peremptis semper quodpiam fit. Nam quemadmodum & corrumpi simpliciter dicunt quando ad insensibile itur & non ens, sic & generari aiũt ex non ente, quando ex insensibili, siue igitur subiecto existente aliquo, siue non, fit ex non ente. quare similiter fit & ex non ente, & corrumpitur ad non ens.

Dilucida. te. c. eiusdẽ

Cõmẽ. 65. Nunc ostendit quæ quæstio non sit quærenda apud veteres. & inquit. Veruntamẽ non quærere oportet, quare peremptis semper quodpiã fit. hæc quæstio nõ est quærenda apud veteres, cuius causam subscribit. d. Nam quẽ-K admodũ & corrumpi simpliciter dicunt, quando ad insensile itur & non ens, sic & generari aiunt ex non ente, quando ex insensili. siue igitur subiecto existente aliquo ente actu, siue non, fit omne quod fit ex non ente. Et sic concludit ad mentem antiquorum, quare similiter fit ex non ente, & corrumpitur ad non ens. Et sic quæstio quare aliquid simpliciter generatur, & aliquid simpliciter corrumpitur, est nulla apud antiquos, quia apud eos tũc generari est simpliciter quando ad sensile itur corrumpi, quando ad insensile.

RECO. Obscure Philoponus exponit hunc locum, & nos in commentarijs non accessimus ad verba, ex his tamen, quæ Philoponus dicit, Aristo. soluit ad formam quæstionis. Arguebatur enim corruptio transit ad non ens. igitur cum generatio fiat ex corruptis, tandem corrupta definent, & ita generatio etiam tandem definet. Respondet, ꝙ generatio fit ex corruptis, non tamen deficit, quia L illa corrupta, ex quibus fit generatio, non penitus deficiunt, quia nec corruptio fit ad non ens simpliciter, nec generatio fit ex non ente simpliciter. & sic generatio nõ deficit, quia corrupta ex quibus fit, non simpliciter desinunt, sed desinunt ad illa, quæ generantur, ex quibus possunt iterum specie redire. & hoc dicit. At vero his materiam propositis, neque quærere oportet, quare generatur aliquid semper corruptis alijs: nam illa corrupta non simpliciter corrumpuntur. Confirmat hanc suam responsionẽ ex vsu multorũ, qui ens & non ens sensibili et insensibili definiunt. ergo sicut illi concedunt gñonẽ fieri ex non ente, quia ex insensibili, & corruptionem in nõ ens, quia ad insensibile, ita nos. ergo sicut apud illos generatio nunquam deficit, licet fiat ex non ente, sic apud nos nunquam deficit, licet fiat ex corruptis. vnde dicit. Quẽamodum enim & corrumpi hoc simpliciter inquiunt, quando ad insensibile venit, & non ens, similiter & ge-M nerari ex non ente inquiunt, quando venit ex insensibili, & hoc dicunt, siue subiectum aliquid sit ex quo fit generatio, siue nullum sit subiectum, quare similiter & nos dicimus ꝙ aliquid generatur ex non ente, & corrũpitur in non ens. ergo sicut apud eos hæc non sunt absurda, ita apud nos. dixit siue subiectum sit, siue non sit, quia nihil differt ad rationem, quia semper vniuersum concedet ad æquale, nam secundum eos insensibile mutatur ad sensibile, & econtra, et ita nec generatio, nec corruptio deficit.

Anti. c. 66 *Merito igitur non deficit. generatio enim entis, est corruptio non entis, corruptio autem entis, generatio non entis.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Merito igitur non deficit. Nam generatio corruptio nõ entis est: at corruptio generatio non entis.*

Cõmẽ. 66. Ex his ab antiquis dictis concludit etiam veritatem suæ solutionis, & inquit. Merito igitur nõ deficit. subaudi generatio. Nam generatio corruptio non entis est. At corruptio generatio nõ entis. & sic etiam apud antiquos veritas suæ solutionis patet.

N Quia dixit nõ differre quo ad rerum æqualitatem an subiectum ex quo fit, sit ens, an non ens secundum opinionem eorũ, ideo concludit: Merito igitur generatio nõ deficit. Cuius causam assignat secundũ eos, quia generatio entis est corruptio non entis, & corruptio entis est generatio non entis. & ita licet quod generatur, generetur ex eo, quod corrumpitur ad non ens, quia tamen ex corruptione illius potest aliquid generari, quod iterum potest corrumpi, & econtrario, hac ratione nunquam deficit generatio neq; corruptio. Tunc deficeret, quando aliquid corrumperetur ad non ens, & ex illo nihil posset generari. At vero quia aliquid ex illo corrupto generatur, ideo nunquam deficit generatio.

RECO.

Sed hoc non ens simpliciter, quæret aliquis utrum alterum cõtrariorum est. puta terræ & graue non ens, ignis autem & leue ens, an non. sed est & terra ens, non ens autem materia terræ ignis similiter? Anti. c. 67

O

Sed hoc non est simpliciter, quæret aliquis. utrum alterum sit contrariorum? ut terra & graue, non ens. Ignis autem & leue ens? An non, sed est & terra ens, non ens autem materia terræ, & ignis similiter. Dilucida. te. c. eiusdẽ

Cõmẽ. 67 Quærit in opinione antiquorum secundum veritatem ne quis credat ipsum velle illam. sed hoc non ens simpliciter, quod antiqui vocitant insensibile, vtrũ alterum sit cõtrariorum? vt terra & graue non ens, Ignis autem & leue ens. Respondet an non, sed est & terra ens, vt etiam ignis ipse, non ens autem quod subaudi materia est secũdum veritatem, est materia terræ & materia ignis similiter. igitur illud non ens, ex quo fit generatio, est non ens in actu, quia nullum elementorum est.

Cum dixit ꝙ generatio fit ex non ente, & corruptio ex ente, & hoc dixit soluendo dubitationẽ, nunc quærit de simpliciter non ente secundũ Piloponum quid significat, & quid significat simpliciter ens, vt vtrum dicamus terrã non ens esse, ignem vero ens, ita vt semper alterũ contrariorũ sit ens, alterum nõ ens. Respondet, sed est & terra ens, non ens autem materia terræ, in qua est priuatio formæ terræ, & quæ est terra in potentia. & ignis similiter est ens, & materia ignis, in qua est priuatio ignis, est nõ ens simpliciter, & ens in potẽtia. ex non ente ergo fit generatio, quatenus ex materia fit, q̃ nõ est ens actu, sed ens potẽtia. Sed dices, nunquam materia per se subsistit absque forma. ergo semper quod generatur, generatur ex ente in actu. Respondet Philoponus, ꝙ materia semper est in actu per aliquam formam, quia nunquam materia potest esse per subsistens absq; forma, attamen quod fit, fit ex ente in actu non quo est ens in actu, sed quo in eo est materia, quæ est potẽtia illud quod fit. Cũ enim ignis fit ex terra, terra non mutatur in ignem, sed ignis fit ex terra, inquantum in terra est materia, quæ est potentia ignis. Huius exemplum ponit Alexander si statuæ mutentur abinuicẽ, & vna ex alia fieret, non diceretur alterã fieri ex altera nisi quo in altera esset æs, ex quo per se fieret. nã licet non fieret ex ære per se subsistẽte, qa nõ datur, diceref fieri ex ære, quo fit statua, in qua est æs. ita in proposito, licet quod generatur, nõ generef ex materia per se subsistente, quia non datur, cum semper sit cum forma: tamen dicitur fieri ex materia, quatenus quod generatur fit ex ente, in quo est materia, & sic quod fit, semper fit ex materia cum aliquo existente. ergo quod generatur fit ex materia. quia vero non datur materia sine forma, dicitur fieri ex ente in actu. Hæc Alexander, & Philoponus.

RECO.

P

Q

Et an alia utriusq; materia, an non utique fierent ex seinuicem, neq; ex contrarijs (his enim existunt contraria, igni, terræ, aquæ, & aeri) an est quidem aliquo modo eadem, & aliquo modo alia? quod enim quandoq; existens subijcitur, id idem est, esse autem non idem. De his igitur in tantum dictum sit. Anti. c. 68

Et utique altera utriusque materia? aut non generantur ex inuicem Dilucida. te. c. eiusdẽ

A *inuicem neq; ex contrarijs? nam hæc existunt contraria ignis & terra, aqua & aer. An est quidem ut eadem, est autem ut altera. Inquantum enim quod subijcitur est ens, eadem est. secundum esse uero, non eadem. de his quidem igitur intantum sit dictum.*

Comm̃.63 Petit secundo, si secundũ veritatẽ materia est ens in potentia, & nõ in actu, vtrũ sit vna contrariorũ vt terræ, et ignis, aut non est vna, quia non generantur ex inuicem, nec ex cõtrarijs? nam hæc existũt contraria ignis et terra, aqua & aer. Est igitur, q̃stio, si materia sit alia ab vtrisq;, vtrum sit vna omniũ, vel altera, et si altera, tunc generatio non erit ex inuicẽ, nec vnũ contrariũ ex altero, quia vnũ contrariũ non recipit alterũ. Respondet, an est quidẽ vt eadem, est autẽ vt altera. Inquantum enim subijcitur ens, est vna & eadem, secundũ vero esse, est altera. Quod Auerr. sic intelligit materiã esse vnam subiecto, plures tamen potentijs & habilitatibus. epilogat, & patet. Sed circa hæc quærunt vtrũ principium perpetuæ generationis sit materia. Respondẽt quidã ꝙ sic. sed vnde materia habeat illud, assignant duas causas. Prima est, quia essentiale est materiæ esse in potẽtia. igitur semper ex ea possunt formæ educi, sed generatio cõtinuatur per eductionẽ formarũ. quare materia est causa perpetuæ generationis, vt est essentialiter in potentia. Secunda est quia materia est ingenerabilis & incorruptibilis. igitur cum nũquam deficiat, potest continuare generationem.

De causis ppetuæ generationis. B

Sed contra hæc obijcit Egidius. Primo contra primã, quia quodlibet vt videtur, separari põt ab eo qđ non est de rõne eius. quare cũ esse in potentia sit essentiale materiæ, & esse in actu sit accidentale, põt materia separari a forma, & sic remanere nuda, & ita non esse causa generationis. Secundo contra secundã, quia dato ꝙ materia esset corruptibilis adhuc saluaretur perpetua generatio, quia si materia generaretur, habere materiã, et illa materia aliã materiã, & sic in infinitũ nunquã gño deficeret.

C Ambæ itaq; videntur oppositũ concludere. propter hæc aliter ipse breuibus probat, quæ omitto. Videtur tñ mihi rationes hasce valere. Vbi animaduertendum primo vt ab Aristo. colligimus supra, esse in potẽtia intelligi q̃ñ secundũ quid actu est, scđm quid restat haberi, q̃uo diximus continuũ esse diuisibile secundũ omne signũ in potentia, quia semper diuidendũ, quod est diuisum. Et causa est, quia esse in potẽtia non est nisi propter actum, quando quidẽ actus est essendi principiũ. Ex hoc valet prima ratio, quia enim materia est essentialiter in potentia, semper est partim in actu, & partim in potẽtia. igitur nũquã deficit generatio. Tunc ad rõnem dicerẽ, omne prius separari posse a suo posteriori, q̃ñ illud prius esset in actu, sed in priori secundũ potentiã falsum est, q̃ñ quidem ens in potentia sit secundũ quid in actu, scđm quid in potentia. Secundo animaduerte, ꝙ vtroq; modo materia existente, generatio nõ deficit. vbi.n. materia esset corruptibilis, proculdubio generatio erit semper ad bonũ sensum. Vt argumentũ Egidij ostendit. vbi est incorruptibilis, cũ non possit esse absq; forma, iterũ semper generatio erit.

D Verũ potius ex materiæ perpetuitatẽ concluditur generationis perpetuitas, quã ex illius corruptibilitate, quia materiã esse perpetuam causam esse dicimus ostensiuam, sed ipsam esse corruptibilem ẽst causa per impossibile, quod fortasse non ab omnibus eodem modo diceretur, fortassis dicerent materiã desinere per annihilationem. At vbi perpetua sit, nihil dici potest. vnde sit generatio perpetua, & quo modo, posterius dicetur.

Vtrũ quod g̃natur fiat ex ente in potentia. Quærunt secundo, vtrum omne quod generatur, ex ente in potẽtia fiat. quidã & subtiliter dicunt generationẽ vt prouentum ex ente in potentia fieri, vt motũ ex ẽnte in actu. Sed contra hæc arguit Egidius, quia in omni motu oportet præesse ens in potentia. igitur etiam inquantum motus, est ex ente in potentia. Secundo Auerro. in primo de substantia orbis. tex. commen. mei. 9. inquit. Similiter autem inuenitur posse præcedere esse & reliqua. Propter hæc tenet Egidius aliter, & dicit primo, ꝙ de ratione motus est haberi subiectum aliquo modo in actu, aliquo modo in potẽtia, in actu quidem, inquantũ est accidens, quandò quidem omne accidens fundatur in ente in actu, secundo de anima commen. 4. In potentia vero, inquantum motus. Dicit secundo, ꝙ licet hæc ambo sint de ratione motus. primo & principaliter de ratione eius est habere subiectum in potentia, vt patet per definitionẽ eius, 3. physico. commen. 6. motus est actus entis in potẽtia in eo ꝙ in potẽtia. Hinc patet ꝙ gño vt mo tus est, ẽt requirit ens in potẽtia. & sic vtroq; modo generatio est ex ente in potẽtia, tã vt generatio, q̃ vt motus. Dicit tertio, ꝙ generatio vt forma genita est, nec est ex priuatione per se, nec ex ente in actu per se ex priuatione quidẽ non, quia priuatio nõ manet ex ente vero in actu nõ, quia nec illud manet. fit igitur per se ex ente in potentia, per accidẽs vero ex ente in actu, & non ente siue priuatione. nec valet, igitur potest non fieri ex illis, q̃a vt dicit Auerroes primo physico. cõmẽ. 66. aliquod est per accidens necessario. Hæc tenet Egidius, & multi alij cũ eo. Sed cõtra hæc dubitarem. primo contra duo dicta. nã Auer. primo physico. cõmen. 63. in trãsmutationẽ essentialẽ & accidentalẽ talem designat differentiã, ꝙ substantialis est entis in potẽtia, accidentalis entis in actu. idẽ & in libro primo de substantia orbis, textu mei. commẽ. 12. Hæc cõtra primũ. Contra scđm vero, quia illud videtur magis de ratione alicuius, quod magis essentiale est, sed essentiale est motui inesse corpori, & corpus est ens in actu. igiĩ essentialius est motui habere subiectũ ĩ actu.

E

Secũdo illud vr̃ essentialius alicui, qđ est prius, sed esse in actu & esse in potentia sic se habẽt, ꝙ esse in actu est prius q̃ esse in potẽtia. vt 9. metaphysi. igitur essentialius erit motui esse entis ĩ actu. Tertio essentialius est, per qđ differt ab alio non ipso, vt dicit Porphyrius. sed motus differt a gñone, quia est entis in actu. igitur illud est sibi essentialius. Cõtra tertiũ aũt. Primo, q̃a termini sunt de ratione motus vel trãsmutationis, nõ minus quã subiectũ. 5. physic. Secũdo, illud est de ratione alicuius, sine quo illud intelligi nõ põt, sed sine priuatione generatio minime intelligiĩ. igitur priuatio est de ratione gñonis. Propter hæc animaduertendũ primo, ꝙ motus & gño requirunt ens in actu, et requirũt ens in potẽtia. generatio quidẽ requirit ens in potẽtia primo & per se formaliter, tanquã de eius rõne, ens in actu cõcomitanter, tanquam de extrinseca rõne illius. Motus vero ens in actu requirit, vt de ratione eius intrinseca et formali, at ens in potentia vt cõcomitans & tanquam de ratione extrinseca. Hæc ex Auerroe colligi possunt. 5. physico. cõmẽ. 8. et hoc modo intelligunt illi, quos incusauit Egidius. Et tũc ad argumẽta Egidij. Ad primũ soluitur ꝙ in omni motu præest subiectũ in potentia, vt cõcomitans ratioq; extrinseca, & similiter ad scđm. Ad aliud dico, ꝙ licet motus definiatur per ens in potẽtia, definitur ẽt per ens in actu. nã est actus entis in actu secundũ quod in potẽtia, nõ vt illa particula secundũ quod etiam dicit rationẽ formalẽ, sed concomitãtem, quo modo dicimus homo inquantũ currit, mouetur, vbi nec cursus, nec motus sunt de ratione hominis. Vlterius animaduerte ꝙ motus et generatio possunt considerari vt viæ, & vt formæ. 5. physico. commen. 9. Si generatio consideratur vt via, est ex priuatione per se ad formam per se, concomitanter vero ex ente in actu, quod definit. & motus vt via de positiuo in positiuum primo, per accidens & concomitanter de priuatione vt formæ vero sic primo sunt ex subiecto, generatio quidẽ ex ente in potentia. Motus vero, ente in actu. Et per hæc soluuntur rationes Egidij. vt patet. Hæc mihi videtur magis ad rationem Aristotelis.

F

G

H

Quia dixit ignem fieri ex terra, quatenus fit ex materia, quæ non est sine forma terræ, & terram fieri ex igne, quatenus fit ex materia, quæ non est sine forma ignis, quærit subsequenter nunc si vtriusque illorum scilicet terræ & ignis, quorum meminit, altera sit materia, ita vt altera sit terræ, altera ignis. Respondet ad partem negatiuam. & dicit. Si esset supple altera alterius, an nõ vtiq; fierent ex se inuicem, neque ex cõtrarijs aliquid fieri posset, modo cum his scilicet igni, terræ, aquæ, & aeri insint contraria, hæc nõ possent ex inuicem fieri. Causa autem

I est, quia contraria fieri nõ possunt abinuicem nisi vtrisq; sit vnũ & idem commune subiectũ, vt ex definitione contrariorũ patet. Et quia superius dixit materiã alterius esse quodã modo alterã, & quodã modo eandẽ, exponit nunc quo mõ materia contrariorum sit eadẽ, & quõ altera, & dicit. An est aliquo modo quidem eadẽ, & ali quo modo alia, quia (vt inquit) quod quandoq; existẽs subijcit, id idem est, & sic vtrisq; materia est eadẽ subiecto, esse autẽ & rõne nõ idem. Vt enim Philoponus exponit, materia est eadẽ & vna omniũ secundũ ipsius naturam, quia ad omnia similem aptitudinem habet. Cum vero esse & subsistentia ipsi semper cum aliqua sit forma, hac ratione non eadem erit materia omnibus secundũ formã & subsistentiam. & sic secundum subiectũ est eadem omnibus, secundum rationem altera. sed quia de his alibi dixit (inquit) De his igitur intantum dictũ sit.

Anti. c. 69. *De generatione autem & alteratione, quid differunt, dica-*
K *mus. dicimus. n. has esse alteras transmutationes abinuicem.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *De generatione uero & alteratione dicamus propter quid differunt dicimus. n. has alteras esse transmutationes.*

Cõmẽ. 69 Nunc secũdũ promissum absoluit, quo modo videlicet differat alteratio a gñone. hinc patebit alteratio quid sit. Causa aũt intẽtionis est. Primo, quia alteratio ordinatur in generationẽ tanq; in finem. Secũdo quia generatio est in formã. forma aũt est vti qualitas, vt dicitur. 5. meta. modo ad qualitatẽ est alteratio, quare maiorẽ habet alteratio cũ generatione conuenientiã q̃ alij motus. Tertio, quia veteres generationẽ & alterationẽ fecerũt idẽ, proponit intentionẽ. & inquit. De generatione vero & alteratione dicamus propter quid differunt. Sed dices. nõ potest quæri propter quid, nisi soluto ipso quia. Respondet. dicimus enim has alteras esse transmutationes. quare cũ ipsas differre per se pateat, consequens est, vt quæramus propter quid et in quibus differunt.

RECO. Vt Philoponus inquit, quo differat generatio ab alte-
L ratione, breuibus ab Aristo. ante dictum est, verum nũc resumẽs iterũ in ordine de ipsis dicit. Cum enim dixisset quæcũque de generatione oportebat inquirere, & quid sit, & si est omnino, & ex quo, & vnde generẽtur, quæ generãtur, & cur nõ deficiat generatio, facile nũc quærit quo differat ab alijs mutationibus, & primo ab alteratione, propter causas asignatas in commentarijs.

Anti. c. 70 *Quoniã igitur est aliquid subiectũ, & aliud paßio, quæ de subiecto nata est dici, & est transmutatio utriusque horum.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Cum igitur subiectum sit aliquid, alterumq; paßio, quæ de subiecto ipso dici apta est, erit & horum utriusque trãsmutatio.*

Cõmẽ. 70. Ad intentum exequendum præmittit tam subiecti, q̃ passionis transmutationem esse, licet modo alio, quia subiecti vt illius in quo, passionis vt in quod. inquit. Cum igitur subiectum sit aliquid, alterumq; passio, quæ de subiecto ipso dici apta est, erit & horum vtriusq; transmu-
M tatio. Hæc est suppositio.

RECO. Aristoteles ergo nũc exequitur, & præmittit duas suppositiones. Quarũ prima est, q; subiectum sit aliquid. i. significãs substãtiam, et aliud passio, quæ de subiecto est nata dici, hoc est, quæ est accidẽs, nec probat hanc suppositionẽ. Sed tanquam sensibus manifestam accipit. Secunda vero suppositio est, q; trãsmutatio vt termini ad quẽ, sit vtriusq; horum, vt exponit Alexander. nam contingit subiectum transmutari de non esse ad esse, & de esse ad non esse, & contingit etiam eius accidens transmutari de esse ad non esse, & de non esse ad esse. Hæc secunda suppositio minime ꝓbatur, sed, vt per se notã supponit.

Anti. c. 71. *Alteratio quidẽ igitur est, quando manente subiecto sensibili existente, transmutatur in eius paßionibus, aut contrarijs, aut medijs. ut corpus sanum est, & rursus laborat manens idem, & æs, quandoq; rotundum, quandoq; aũt angulare, idem existens.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Alteratio quidẽ igitur est, quando subiectum manens sensile ens, in ipsius paßionibus, aut contrarijs existentibus, aut medijs transmutatur. utpote quando corpus conualescit, atque manens idẽ iterũ dolet. Et æs rotundum, quãdo idem manens acuitur.* N

Cõmẽ. 71. Nunc alterationem ipsam definit, & vult, q; alteratio sit transmutatio in passionibus vel econtrarijs, vel medijs subiecto ipso manente eodem ad sensum. In passionibus, vt aliquãdo aliquod corpus de sanitate in dolorẽ ipsum transmutatur. In contrarijs, vt si lignum de calido trãsmutatur in frigidum. In medijs vt si paries de viri de rubeus fit. In omnibus autem his subiecta eadem manẽt ad sensum. Sed dices. mutato sensili, mutatur & sensus. igitur si subiectum mutatur in his. erit non manens idẽ sensile. Auerroes intelligit subiectũ manere idẽ in actu, hoc est secundum formam. Et sic per sensile intelligit ens in actu & essentiale. Hoc autem saltẽ per accidẽs sensile est, quia omne compositum certas detinet qualitates sensiles licet in alijs alteretur, quibus sentiatur. Subiectũ vero generationis, nec per se, nec per accidens est sensile vt materia prima, vt dicemus.

RECO. His duabus suppositionibus stantibus, concludit diffe-
O rentiã. nam, cum transmutatio sit subiecti, & passionis vtriusq;, vt termini, ea mutatio, quæ est subiecti de non esse ad esse generatio est quæ vero est pas sionis, est alteratio. & hoc inquit. Alteratio quidẽ igitur est, quãdo manente subiecto sensibili, ipsum subiectũ transmutatur in eius passionibus, dico passionibus, aut cõtrarijs, aut medijs. Cuius excẽpla ponit, cũ dicit, vt corpus sanũ est, & rursus mutatur ad laborãs siue ad ægrũ, manẽs idẽ, hoc dr̃ alterari. & æs, quãdoq; rotundum, quandoque autem angulare, idẽ existẽs, ẽt alterari dicit. Quod vero ad verba attinet, Aristote. addidit (Manente subiecto sensibili) quia vt Philoponus inquit, & est notatũ in cõmẽtarijs. Aristo. per sensibile subiectũ, intelligit subiectum in actu quod additũ est ad differentiã materiæ, quæ licet maneat eadẽ in generatione, tamen non manet eadẽ secundum actũ specificatum, vt dicit Philoponus. dixit etiã (in eius passionibus) hoc est in his passionibus, quæ continentur in subiecto absolute (vt Philoponus dicit) & hoc ad dif- P
ferentiam eius variationis, quæ est in passionibus, quæ sunt ad aliud. Columna enim si mutetur de dextro in sinistrũ, hæc quidẽ mutatio est) non tamen alteratio. non enim fuit mutatio in passionibus, quæ sunt in ipso. vnde cum seruus fit dominus, non alteratur, nec cum dominus fit seruus. vel vt Philoponus dicit. Aristo. dixit hoc, propter passiones communes generato, & corrupto. Cum enim mutatur aer in aquam, remãnet diaphanum, quæ est passio cõmunis vtrisq;. dato ergo q; non mutetur in his, modo mutetur in proprijs passionibus, alteratio est. ideo dixit in eius passionibus, quia siue subiectum mutetur in communibus passionibus, siue non, alteratio esse potest. Cũ vero dixit (in contrarijs aut medijs) intelligit in contrarijs passionibus alterationem fieri per se, in medijs vero, quatenus in eis est ratio cõtrarij. Fuscum enim quod participat albo & nigro, cum mutatur in nigrum, mutatur non quatenus participat nigrum, sed quatenus Q
albo participat. Hæc ex Philoponi commentarijs.

Anti. c. 72. *Quando autem totum transmutatur, non manente aliquo sensibili, ut subiecto eodem, sed quasi ex semine toto sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere toto aqua, generatio iam hoc tale, huius autem corruptio.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Cum uero totum transmutatur, nullo sensili manente, tanquã subiecto eodem, sed ueluti ex stirpe tota sanguis, uel ex aqua aer, uel ex aere toto aqua, eiusmodi generatio erit utiq;, illius uero corruptio.*

Cõmẽ. 72. Nunc quid generatio sit quasi per locum a contrario adijcit. dicẽs. Cũ vero totũ transmutatur, nullo sensili manente, tanquã subiecto eodẽ. Sed veluti ex stirpe tota sanguis vel ex aqua aer, vel ex aere toto aqua, eiusmodi generatio erit vtique. Illius vero corruptio, quia generatio & corruptio circa idem sunt. Animaduerte, q; stirps græce est gone, quod etiam latine fætus, siue semen humanũ est. sed quoniam ex sanguine fit semen, ex stirpe & herba sanguis, transtuli ex stirpe. Quomodo hæc definitio intelligenda sit, in dubitationibus tractabitur.

Dixit

A Dixit transmutationē esse tam subiecti, q̄ passionis.

RECO. In secunda suppositione, ideo conclusit, ꝙ cū transmutatio est passionis tantū, est alteratio, nunc dicit, ꝙ cū trāsmutatio fuerit subiecti, erit huius generatio, alterius corruptio. vnde dicit. Quando aūt totū. s. subiectū transmutatur non manente aliquo sensibili, vt eodem subiecto. sed mutetur adeo ꝙ ex semine toto fiat sanguis, aut ex aqua tota fiat aer, aut ex aere toto fiat aqua, hæc trāsmutatio, siue hoc tale mutari erit generatio huius autē corruptio. Quod vero ad verba attinet, Philoponus per totū, intelligit aliquid secundū substātiā, ideo generatio fit, cum nihil substantiæ permanet in actu tanquā subiectū. per totū siue omne intelligit vniuersaliter secundum substantiā. Ergo est sensus, cum totum, hoc est, cū vniuersaliter substantia, & hoc aliquid mutatur, nullo sensibili, hoc est nulla substantia in actu remanēte, vt eodem subiecto,
B tunc hæc mutatio est vnius generatio, alterius corruptio. Et per semen intelligit genituram animalē, quæ primo in vtero mutatur in sanguinē, quā in fætū, vel in animal.

Anti. c.73. *Maxime autē, si transmutatio fiat ex insensibili in sensibile, aut tactu, aut omnibus sensibus. puta, quando aqua generatur, aut corrumpitur in aerem, aer enim ualde insensibilis est.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Maxime autem iam mutatio fit ex insensili ad sensile, aut tactu, aut sensibus omnibus. Vtpote quando aqua fit, aut corrumpitur in aerem. Aer enim mitis insensilis est.*

Commē. 73 Docet ex dictis quæ generatio maxima sit, et ab omnibus accepta. & inquit: Maxime aūt iam mutatio fit ex insensili ad sensile. dico sensile, aut tactu, aut sensibus omnibus. vtpote quando aqua fit. aut corrūpitur in aerem. Aer enim mitis subaudi manēs, insensilis est propter eius mites ac lenes qualitates. quare dum aqua ex aere fit, generatio erit maxima. At contra ex aqua aer dum fit, ge-
C neratio erit latens. Verbum mitis græce est epicices, latine, tum mitis, tum æquus, tum mansuetus, qualis aer est, propter qualitates non in excessu actiuas, maxime ad nos, quia in illis assueuimus.

RECO. Docet nunc consequenter, quid maxime videatur generari, non (vt Philoponus inquit) ꝙ generatio tūc potissimū fit, cum videtur, sed ꝙ videatur multis ipsa esse generatio. & dicit. Maxime aūt est huius generatio, illius vero corruptio, si trāsmutatio fiat ex insensibili ad sensibile. dico sensibile, aut tactu, sicuti sunt solida, vt terra, aut sicut sunt maximā tactui passionē inferentia, vt ignis aut omnibus sensibus quibuscunq;, vt visu, veluti solida colorata. Cum enim aqua corrumpitur in aerem, maxima transmutatio est, quia aqua est valde sensibilis tactu, aer vero quasi nobis assuetus, vix sentitur. intelligit ergo hanc maximam esse secundum apparentiā & quia multis maxima videtur.

Anti. c.74. *In his autem si aliqua manet paßio eadem contrarietatis in generato & corrupto, puta quando ex aere aqua, si ambo trās-*
D *parentia aut frigida, non oportet huius alteram passionem esse in quam transmutatur.*

Dilucida. te. c. eiusdē *In his uero, si qua manet paßio eadem in contrarietate quæ est inter generatum & corruptum, ueluti dum ex aere aqua. Si ambo transparentes uel humecti sint, non oporteat talis alteram esse paßionem ab ea, in quam transmutatur.*

Cōmē. 74. Recentiores videntur velle Aristo. nūc petere, an vnamet qualitas in generato & corrupto permaneat. Et volūt ꝙ soluat in aliquibus ꝙ sic, vt illæ manēt quæ græce symbolæ dicuntur. veluti transparētia, quæ græce diaphanetas dicitur, & humor. Mihi autē pace horum videtur expositionē hanc græcis verbis non facere. Propterea videtur Aristot. probare ꝙ nulla eadē numero affectio manet sub vtroq; termino generationis. Immo nec ipse symbolæ, vt nec diaphanetas, nec humor. Et arguit sic. Si manerent eædem, tunc illa passio ex qua transmutatur, & illa in quā, essent vna. & sic transmutatio esset de eodē in idem. inquit. In his vero, si qua manet passio eadem in contrarietate, quæ est inter generatum & corruptum veluti dū ex aere aqua fit, si ambo transparentes vel humecti sint, dat inconueniens. d. non oportet talis corporis geniti, vt aquæ alteram esse passionē ab ea, in quā transmutatur. & sic transmutatio esset ab eodē in idem. sed vtrū hoc sit verum, posterius disputabimus. Ecce quomodo textus est syllogisticus, & non responsiuus. E

RECO. Aristo. (vt placet Philopono) soluit dubitationē, vbi supponit in corruptione aeris, cum corrumpitur in aquā, diaphanū remanere idē specificatū in materia sub vtroq; termino, tunc dubitat. si mutatio, quæ circa idem subiectum specificatū est alteratio, vt dictū est, & in mutatione, quæ fit ex aere in aquam manet idem diaphanū specificatum. Mutatio vero secundum calidum & frigidū fit. ergo mutatio aeris in aquam erit alteratio, quoniam fit circa subiectum specificatum scilicet circa diaphanū in actu, quod remanet in materia sub vtroq; termino. Respōdet Aristo. ꝙ ea inter quæ fit mutatio, oportet vt sint ipsius diaphani specificati vt subiecti per se. vnde oportet, vt frigidū siue forma aquæ remaneat illius diaphani, vt per se subiecti, & forma præcedens fuerit illius, vt subiecti specificati etiā per se. Non sic est in casu. nā forma F aquæ remanet cū diaphano per accidens, pro quāto eidē accidunt, vt caluū & albū in Socrate. Ad formā ergo dico, ꝙ non sufficit vt permaneat aliquid specificatū, sed oportet, vt permaneat idē specificatū, vt per se subiectū, cuius est mutatio. Modo diaphanū specificatum, quod permanet, non manet, vt subiectū pars frigidi, quod accipitur vt forma aquæ. Dicit ergo Arist. in his aūt si aliqua passio manet eadē sub contrarietate, quæ est in generato & corrupto. verbi causa. quando ex aere fit aqua, si ambo sint diaphana, siue transparentia, aut si ambo sint humida, maneat dico idē diaphanū specificatum, vel idem humidū specificatū sub eadē contrarietate, vtpote sub frigido, postquā fuit calidū, dico ꝙ non oportet huius scilicet diaphani specificari, vt subiecti per se esse alterā passionē. s. frigidū, in quā passionē transmutatur siue fit trāsmutatio ergo non est alteratio, quia ad hoc, vt sit altera- G tio requiritur, vt idē subiectū specificatū maneat, vt per se subiectum eius, cuius est transmutatio. Quod vero ad verba attinet, Aristo. penuria nominū vtitur frigido pro forma aquæ, & calido pro forma aeris, tamē reuera hæc sunt accidētia, sed per ipsa nominamus substantias. Cū vero dixit, transparentia aut frigida, græcus codex est corruptus, vel vt Philoponus dicit, vtitur, vt exēplo. Vel fortasse verbum illud transparentia accipitur, vt commune aeri & aquæ, verbum frigida accipitur, vt commune alijs elementis scilicet terræ & aquæ. tutius autem dico, ꝙ legi debet humida.

Si autem non, erit alteratio. uerbi gratia. musicus homo, corruptus est, homo autem immusicus generatus est. homo autem manet idem. Si igitur huius paßio non esset secundum se musica & immusica, huius quidem esset generatio, huius autem corruptio. nunc autem paßio, hæc manentis. Ideo hominis quidē hæc est alteratio, hominis autem musici & hominis immusici generatio & corruptio. ideo est alteratio secundum talia. Anti. c. 75. & 76. H

Si uero non, erit alteratio. ut si musicus homo corrumpatur, generetur autem immusicus homo, homo subiectum erit idem. Si quidem igitur huius non paßio per se sit musica et immusica: huius quidem generatio utiq; erit, Illius uero corruptio. Verū quia hominis hæ paßiones sunt, hominis musici, & immusici hominis, generatio & corruptio erunt. Nunc uero cum paßio hæc subiecti sit manentis, propterea alteratio secundum talia est. Dilucida. te. c. eiusdē

Arguit ad oppositum, si non manet eadem passio in generatione. tunc generatio erit alteratio, quia alteratio est mutatio de affectione in affectionem. Tota igitur dubitatio sic componitur vel manet eadem passio aliqua vel non: si sic, tunc esset transmutatio de eodem in idem. Si non manet eadem, tunc erit mutatio de affectione in affectionem. igitur alteratio. inquit. Si vero nō. subaudi manet eadem passio, tunc alteratio erit generatio ipsa, vt si musicus homo corrumpatur, generetur aūt Commē. 75

homo immusicus, homo subiectum erit idem igitur alteratio. Nec hæc latini intelligere possunt.

Soluit quæstionem Aristo. & eius solutio consistit in hoc, ꝙ alteratio & generatio sola differẽtia subiecti differunt. nam quando subiectum manet sub vtroq; termino, alteratio est, quando subiectũ non manet idẽ in actu, est generatio. Tunc patet ꝙ siue qualitas aliqua maneat, siue nõ propterea generatio tollit, quia nõ propter terminos est principalis differẽtia, sed propter subiectũ. inquit. Siquidẽ igitur huius non passio per se sit, sed forma substãtialis musica et immusica. huius quidẽ generatio vtiq; erit. Illius vero corruptio, quia in isto casu ꝓpter formæ substantialis euariationẽ subiectũ variaret de esse in esse. verũ quia hominis hæ passiones, & accidẽtia sunt, generatio, & corruptio erunt, nõ hominis simpliciter, sed musici, et immusici hominis, & sic secũdũ quid, subiecto ipso manẽte eodẽ. Cõcludit solutionẽ ad materiã. et inquit. Nunc vero cum passio hæc sit manẽtis, subaudi subiecti,

K propterea alteratio secundũ talia est. Siue igitur maneat eadẽ qualitas, siue nõ patet generationẽ differre ab alteratione. Et sic potest cõcedi generationẽ effici qualitate manente vna in vtroq;, & qualitate non manente, quoniã nõ penes affectiones, sed subiecta differunt primo et principaliter. Ecce qũo recentiores textũ hũc nõ perceperunt.

RECO. In cõmentarijs legimus hos textus diuisos, veruntamen possunt legi seorsum secundum Philoponum. ideo, cui placet prima expositio, legat hos diuisos, cui placet expositio Philoponi, legat insimul. Probat ergo solutionem, & dicit. Si autem non sit (vt dictum est) sed diaphanum manet, vt subiectũ per se & frigidum acquiritur vt passio illius, tunc manebit vt subiectum per se illius passionis, cuius est transmutatio. ergo illa generatio aquæ ex aere erit alteratio. Exponit hoc per exemplum, et ponit per casum ꝙ homo musicus corrumpatur, & homo immusicus fiat de nouo, certum est in hac mutatione, ꝙ homo manet idẽ. Tunc argumentatur, si igitur huius hominis permanẽtis musica & immusica non essent passio

L nes, tunc sequeretur ꝙ quando homo musicus fieret homo immusicus, esset simpliciter generatio vnius & corruptio alterius, quia generatio immusicæ & corruptio musicæ, quæ immusica non acquireretur vt passio hominis subiecti remanentis, quod est absurdum. Non enim transitus de accidente accidens est generatio vnius & corruptio alterius, at quia hæc scilicet immusica est passio manentis. s. hominis, ideo hominis quidẽ hæc est alteratio, hominis autẽ musici & immusici generatio et corruptio secundum quid. ideo est alteratio secundum talia. & tota causa est, quia subiectum manet idem, vt illius passionis per se subiectũ, & illa passio acquiritur vt passio illius subiecti. trãsitus ergo de musica ad immusicam est generatio & corruptio secundũ qd, & simpliciter alteratur, qa manet idẽ subiectũ, vt per se subiectũ eius passionis, q̃ fit, quia vero in trãsmuta tione aquæ ex aere nõ manet diaphanũ, vt per se subiectũ frigidi, qđ est forma

M aquæ. ideo hæc nõ est alteratio, sed simpliciter corruptio aeris, & gño aquæ. Quod vero ad verba attinet, debes scire verba illa (Nunc aũt passio hæc manẽtis) legũtur in codice græco trãspositę, sed debẽt legi, vt nos scripsimus, & sic verba videntur clariora, licet textus isti fuerunt mihi penitus obscuri. verbũ illud (passio) cũ dicitur. ideo hominis quidẽ hæc est passio, corrupte legitur, & si bene legitur, intelligatur pro alteratione, vt patet. Animaduerte ꝙ Philoponus respondet primo ad hanc dubitationem, ꝙ non sufficit alterationi, vt maneat idem specificatũ, sed est necessarium vt illud, cuius est transmutatio, sit passio subiecti, in quo est transmutatio, modo frigidum, cuius est transmutatio, non est passio diaphani, sed frigidum et diaphanum eidem subiecto accidunt. s. materiæ. & ideo coniunguntur per accidens. Secundo dicit, ꝙ non est verum ꝙ idem diaphanum præcise permaneat sub vtraq; cõtrarietate, nec eadem humiditas, nam in aere humidũ erat intensius, in aqua remissius, & sic non manet precise idem subiectũ eodẽ modo specificatum. Tertio dicit, ꝙ tota humiditas aeris numero corrũpitur, et alia de nouo generatur, manet tamen eadẽ specie. Quarto dicit, ꝙ non manet eadem humiditas specie in aere & aqua, sed genere, quia differunt illę specie. nec manet eadẽ diaphanitas specie, & sic multiplex est solutio. N

Quãdo igitur secundũ quantũ est trãsmutatio cõtrarietatis, augmẽtatio est et diminutio, quãdo aũt secũdũ locũ, latio: qñ uero secundũ paßionẽ & quale, alteratio, qñ aũt nihil manet cuius altera paßio est et accidẽs, uľr generatio, huius aũt corruptio. Anti. c. 77.

Quandoquidẽ igitur secundum quantum inter contraria est mutatio, auctio, & imminutio sunt. Quando uero secundum locum, latio. quando secundum paßionem & quale, alteratio. quãdo uero nihil manet eius, cuius alterum paßio sit, ut accidens omnino, generatio est hæc. Illa autem corruptio. Dilucida te. c. eiusdẽ

Nunc vero quasi exemplariter differentiam tactã declarat, & eius sermo perspicuus est. Cõmẽ. 77.

Secundum Philoponũ. Aristo. remouet vnam tacitam dubitationẽ, quis posset dubitare, vtrũ omnis mutatio, quæ est secundũ accidens, sit alteratio, ideo respondet. d. Quando vero secundum quantũ est transmutatio contrarietatis, augmentatio est & diminutio, contrarietas in quanto est magnum & paruũ, vt patet in prædicamentis. Quando autem mutatio contrarietatis est secundum locum, est latio, siue motus localis. est autem contrarietas in loco sursum & deorsum. Quando vero secundum passionem & qualem est contrarietatis mutatio, est alteratio. Quando autem nihil, hoc est nullum subiectum specificatũ manet, cuius altera passio sit & accidens, tũc omnino est generatio vnius, huius autem corruptio. patet ergo non omnem mutationẽ, quæ secundum accidẽs est, esse alterationem. RECO. O

Est aũt materia maxime quidẽ & proprie subiectum generationis & corruptionis susceptibile. modo autem aliquo, & idem alijs transmutationibus. quoniam omnia subiecta, susceptiua sunt contrarietatum aliquarũ. De generatione igitur siue est siue nõ, & quomodo est, & de alteratione, determinatum sit hoc modo. Anti. c. 78. P

Est autẽ materia maxime quidẽ & principaliter subiectum generationis & corruptionis susceptiuum. Modo autem quodã & aliarum transmutationum. Quoniam omnia susceptiua subiecta contrarietatum aliquarum sunt. De generatione quidem igitur & corruptione, siue sit, siue non, & quo modo sit, & de alteratione determinatum sit modo hoc. Dilucida te. c. eiusdẽ

Fortasse conuenientiã tradit inter generationẽ & alterationẽ hoc modo, videlicet, ꝙ materia est subiectũ generationis. & hæc est subiectum alterationis, et cæterorũ motuum, sed nõ eodẽ modo. Nã generationis subiectũ est proximum, cæterorum vero motuum, pro quanto est subiectum subiectorũ, vt alterabilis, augmentabilis, & mobilis secundũ locum. Et hoc subdit. Modo autem quodã & aliarũ transmutationum, quoniam omnia susceptiua subiecta sunt subiecta contrarietatũ, quarũ videlicet subiectum est materia ipsa. & sic commune subiectum est materia. quæ dicit patent. Cõmẽ. 78.

Circa præsens caput multa quærũt recentiores. querũt enim primo vtrũ in gñone simpliciter dicta, fiat ex parte formarũ substãtialiũ resolutio vsq; ad materiam prima, hoc est vtrũ nulla forma substãtialis q̃ fuit in generato remaneat in corrupto, vel ecõtra. ita ꝙ solũ ex parte substãtiarũ nõ remaneat nisi materia. Et arguũt ꝙ nõ. Tũ primo, quia aliqñ staret materia sine forma, qa sumus in instante medio, cũ tunc nõ magis sub vna quã sub altera, stabit sub neutra. Tũ scdo, quia elemẽtariæ formæ manẽt in generato, q̃ præerant ĩ corrupto, maxime apud Auer. vbiq;. Tũ tertio, quia in generatione cadaueris eadẽ forma corporeitatis remanet. Tũ quarto, quia eadẽ forma carnis manet, et ossis, & cæterorũ similariũ. Tũ quinto, quia in fætu primo forma introducitur vegetatiua, quia primo vita viuit plantæ, secũdo sensitiua, quia secũdo vita animalis, tertio vita hominis. igiť omnes manẽt. Hæc sunt quinq; argumẽta: quæ pro exercitatiõe sat sint. Hãc qõnem prolixe tractauimus in 12. meta. & in primo de substantia orbis, & alibi. Nũc vero alijs positionibus ꝑtermissis, Q Qõ. de pluralitate formarum. Pro parte negatiua qõnis.

A termissis, tantū duas positiones de pluralitate formarum dicimus vtiles,& probabiles,videlicet, ꝙ det forma corporis,eadē numero in generato & corrupto, & ꝙ dētur plures formæ partiales similariū. Ideo primo primā, secundo secundā pertractare fas erit,nec expecta a me longas pertractatiōes, quādo quidē qui me vbicꝗ videt,me vbicꝗ intelliget.

Q̃ nō det corpeitas.

Quidā itacꝗ recentiores pauciuoces, qui in libro isto scribūt corporeitatē cōmunem sic refellunt. Primo per Auer.1.physico.cōmen.63.& 69. Secūdo per Aristo.7.metaphy.tex.cōmē.octaui.vbi materiam, nec quid,nec quale,& id genus asserit. Tertio, quia idē est in equo esse æquū,corpus,& substantiā, sed vltima forma dat esse æquū.igitur & dabit esse corpus, & substantiā. Quarto,nō est aliqua forma distincta correspōdens cæteris prædicatis.igitur nec aliqua correspōdēs corpori.consequentia videtur tenere,quia nulla est maior ratio de vna quā alijs.Et forte argueres per illasmet rationes sic, quia duæ,immo plures essent in vno mixto formæ corporis. B probatur. datur prima a qua accipitur hoc prædicatū cōe corpus.Sed in corporeitate non æqualiter omnia cōueniunt,quia terra & aqua magis ꝗ̄ terra & aer. Igitur oportet dare vnā aliā,in qua proxime terra & aqua conueniūt.Secundo & fortius,datur prima forma corporis, in qua omnia corpora conueniūt.Et cū quælibet forma vltima corpulētat.nā vltima æqui forma corpulētat æquū. igitur erūt plures formæ corporeæ.Quinto, vr̄ ꝙ sit frustra & ad nihil necessaria,quādoquidē quæcunꝗ per formā corporis saluantur,& per vltimā saluari possunt.

Prima pō de corporeitate.

Vt vero hæc positio intelligatur, Animaduerte ꝙ per formā corporis quidā intellexerunt formā mixtionis.Imaginātur enim ꝙ qn̄ elementa veniunt,vel stant in mistura,ipsis vel remissis & cōpactis,vel ipsis corruptis, aduenire formā quandā, in qua saluatur omnis elementaria virtus,æqua quidem mixta reponuntur in genere corporis mixti. vltra hanc aduenire aiunt specificam & vltimam C formā.verbi causa,in æquo forma corporis est, per quā æquus est corpus mixtū virtualiter igneū terreū, & id genus.Forma vero vltima est per quā æquus est æquus.

Confutatio.

Sed pace horū,mihi videtur hanc superfluere.Primo,quia nō ponitur propter conuenientiā in genere corporis, quia simili ratione elementa sunt corpora,& sic in elemētis deberet esse communis.Nec vt euitetur creatio, qm̄ saltem elementariæ formæ crearentur,quia nihil formæ præsupponerent.Nec vt in illa & per illam disponatur materia qualitatiue,& quantitatiue,quia materia sufficit recipere formā vltimā per elementa & eorū dispositiones medias.Nec vt ipsum cōpositum sit virtualiter igneū aereū, & id genus,quia forma specifica satis est. quare ad nihil ponitur.Secundo tunc duæ formæ perfectæ essent in eodē puncto materiæ,quod omnes reputant falsum. Tertio, tunc mixtum esset tripliciter mixtū, formaliter quidē propter elementa, quæ permanent formaliter. ꝙ si non D manent,erit dupliciter mixtū virtualiter per formam corporis semel,& per formā vltimam, & semper virtualiter.

Alia pō. & propria.

Propter hæc & alia alibi dicta, videtur mihi probabiliter esse dicendū ꝙ forma corporis potest accipi secundo modo, pro forma generis remoti. Vbi animaduertendum,ꝙ de cōpositis loqui possumus dupliciter,vel simplicibus elementis,vel mixtis. Si in elementis, erunt concedendæ duæ formæ substantiales, altera quidē corporis de genere substantiæ,quā sequuntur dimensiones in potentia saltē natura.Hæc enim est materiæ coæua,ingenita,& incorruptibilis vti materia ipsa.cum nec in se, nec suis in qualitatibus contrariū habeat, quia dispositionibus certis non eget ad hoc vt si in materia. Potest enim stare cū dispositionibus omnium generabiliū, propter eius in differentiā & cōmunitatē, inde vna cum materia cōstituit indiuiduū generis remoti,quod est corpus. Propter quæ a græcis quibusdā symbola,hoc est communis forma dicta est. Altera vero est forma specifica, per quā elemētum ipsum in specie reponitur. veluti ignis per propriā,aer similiter,& reliquæ eodē modo. At si in mixtis loquitur, concedendæ sunt sex formæ apud Auerro. Prima est illa corporis, quæ omnibus symbola,hoc est cō-munis existit. Secunda est elementaria, quæ sunt quatuor E sub esse remisso. Tertia est specifica, per quā in specie ipsa reponitur prædicamentali.

Necessitas corpeitatis

Necessitas vero talis formæ corporeitatis, est primo vt euitetur creatio. Ipsa enim est vt semen materiæ, quod inchoationē vocant generalē, confusam, potentialē, quæ continet in potentia omnes formas specificas. Illæ enim extrahuntur per agentia ex tali habitu confuso. per hoc ꝙ agentia diuersimode materiā disponunt. Vbi nancꝗ hæc nō præsupponeretur specificæ formæ nihil formæ supponerēt. & sic crearentur. Nec valet dicere ꝙ cōpositū fit, & sic aliquid supponitur vt materia nā saltē ipsa forma fit vt quo, & vt pars, qua ratione & via ex nihilo formæ fieret, quod perterreret omnes naturales. vt igitur omni modo saluetur generatio & quo & quod, talis corporeitas materiæ coæua erit vtilis, & necessaria. Secundo ponitur vt disponat materiā, ac vt materia ipsa appetat formas. est enim materia valde remota a formis, & nullatenus se ipse appetens, qua e re eas recipere non potest, nisi sit apta recipere, & F appetens, aptitudo autē & appetitus sunt propter formā. Tertio propter dimensiones, nā dimensio est materiæ æterna vno numero omnibus, non potest accidens vnū numero esse æternū nisi propter formā, quare ob has necessitates hæc posita est. Hanc sentit Auerro. in tertio cœli. cōmē. 61. Ait enim Aristo. in textu. Oportet aūt forte sensibiliū quidē, sensibilia, sempiternorū sempiterna corruptibiliū vero corruptibilia esse principia. supra quibus verbis Auerro. ita supplet. & intelligendū est propinqua & non remota, quia principia rerū sensibiliū remotā, non sunt sensibilia. vt prima forma & prima materia. modo non potest per primā formā intelligere, nisi formā corporis, quia non dimensionē, quia est accidens, & nō principiū substātiæ. Itēcꝗ est sensibile cōmune. Et ipse ait, primā formā esse insensibilem. Et secundo auscultationis physicæ. cōmen. 15. inquit. Et forte intendit ꝙ forma dicitur duobus modis, de habitu & priuatione existen- G te in prima materia. Ista.n. priuatio quodā modo nō est priuatio simplex, immo est sicut forma materiæ. Vbi patet eū non loqui de priuatione pro carentia tantū, sed de ea quæ est habitus, & quasi forma materiæ, quod intelligi non videtur, nisi de corporeitate substātiali.

Auerroes

Hæc.n. quædā est generalis priuatio, de qua omnes formæ educuntur. Hanc & Albertus magnus & asserit, & cōtēdit. vt quinto metaphy. trac. secundo ca.2.& 3. Itemcꝗ & nono metaphysicæ. trac. primo. cap. 8. & alibi. Hāc quæstionē Grossatesta Lincoñ. & primo physicorū, & in libro de luce & lumine, & alij plures, hanc vocant formā primā, qua corpus siue indiuiduū corporis corruptiui constituitur, non ꝙ forma ipsa corporis corruptiua sit, sed vel quia disponit tū ad generationē, tum ad corruptionē, vt diximus. ideo cœlestibus corporibus, & genitis nō cōmunis est.

De intermedijs foris.

Intermediæ vero formæ vt elementariæ, quæ sunt elementis specificæ ac propriæ, in mixtis sunt, H sed vicē habentes formæ vnius generis, quia ab eis mixtū constituitur, quod est indiuiduū corporis mixti, quod supra animatū corpus est, & infra corpus corruptiuū, qđ est genus generū. vt dicit Auerro. in paraphraxe Porphyrij. Et has actu esse in mixto cōcedit Auerro. & ab eis intermedio (vt in homine vegetatiua & sensitiua vsq; ad specificā) apud Auerroē nō sunt aliæ a rationali, quia vegetatiua cōtinetur in sensitiua, vt in suo toto virtuali. sensitiua autē pars est animæ rationalis, nā intellectus accedens ab extra, copulatur parti sensitiuæ nobilissimæ, quæ græce dianoea dicitur, apud Auerroē cogitiua, latine tñ discursiua, & inde rationalis anima redundat. In brutis vero vegetatiua & sensitiua vnā faciunt tantū, eo ꝙ vegetatiua virtute continetur in sensitiua. Hanc rē Auerro. vult primo de anima. cōmen. 89. & 91. 92. cui & Auicen. 6. naturaliū consentit, parte vltima. cap. penul. Itēque & Alber. & Tho. & Egidius, & omnes fere.

Not. qōnē.

Sed dices, cur vegetatiua continetur virtualiter in sensitiua, & corporeitas, & elementariæ formæ non, sed vtrasꝗ actu esse oportet. Dici potest hoc esse. Primo, quia corporeitas & cæteræ formæ inconnexe sunt. Secundo, quia diuersi or-

I dinis. Diuersi quidē ordinis, quia operatio corporeitatis est æterna: Illæ sensitiuæ & vegetatiuæ corruptiuæ. Inconnexæ, vero qa operationes incōnexæ. dimēsio.n. & cæterarū operationes inconnexæ sunt. Est.n. dimēsio operatio corporeitatis, vt sensus sensitiuæ, & nutrire vegetatiue. Similiter se habet vegetatiua cū elemētarijs formis. Vtrū vero hæc positio sit vera, & ad mentē Auer. in libro de substātia orbis satis diximus. Nunc ad rationes recentiorū. Ad primā. diximus ꝙ intētio Auer. est ꝙ forma corporeitatis ponatur materiæ coæterna, vt posuit Auicen. videlicet tanquā subiectū, vel id, propter quod materia est materia, qa tunc oēs aliæ essent accidens. Esset.n. illa tūc specifica. Ad secundū Aristo. verbū intelligitur ꝙ materia nō sit quid, nec quantū, & id genus per eius essentiā. at per formas esse aliquid horū, nihil prohibet. Ad tertiū dixi ꝙ esse equū, & esse corpus, & esse substantiā, sunt idē in subiecto. & differunt re, quia equus corpus est a forma corporis, & equus a forma equi, vt diximus. Ad
K quartū, patet solutio. in alijs enim non oportet, quia nulla est necessitas. sed hanc præesse oportet propter causas dictas. Nec valet ꝙ tunc esset equus bis corpus. nā licet forma equi contineat formā corporis virtute, non propter hoc superfluit illa. sicut licet aurū contineat argumētū virtute, non propterea superfluit. Et sic concedo equū esse simul corpus formaliter, semel virtualiter. nec in corporeitate aliqua magis vel minus conueniunt, sed in accidentibus corporis. Ad quintū patet solutio. hæc de prima. De secunda positione, hoc est de formis similarium recentiores quidā tenent ꝙ forma carnis nō differt a forma osis, nec illa nerui a forma cartilaginis, immo oēs partes similares vna forma specie sunt, vt vna forma specie os est os, caro vero caro, & in cæteris id genus. Hāc probant tribus suppositionibus, & ratione sic. Si forma carnis differret specie a forma ossis, tunc proportio dispositionū qualitatiua, qua educitur forma in carne, differret specie ab educente in osse, vt per primā suppositionem quā ponunt, dicunt patere. Falsitas consequentis declara
L tur, quia tunc pars animæ, quæ educta est in carne, deberet etiā differre specie a parte animæ educta in osse, consequentia tenet, quia propter variā dispositionē differentes formæ inducuntur. Præterea. Solitus sum arguere, qa tunc digitus mortuus non esset æquiuoce digitus, vt 7. meta. dicitur. cō. 35. & 39. Tertio, Ioannes sic arguit. cor generat alia mēbra, vt in libro de morte dr. Et hæc generatio est vniuoca, videlicet similis ex simili, quia omnis generatio pfecta est vniuoca, 7. meta. cō. 22. & 23. & 27. & 12. meta. cō. 18. & 13. Igitur omnia mēbra sunt vnius speciei cū corde, et ita vnius formæ. Quarto, Diuus Thomas in paruis suis sic arguit. perfectior forma virtute cōtinet imperfectā. Sed forma totius, vt anima est perfectior forma partis. Igitur virtute continet illā formā partis, quare sola sufficit sine illa cōstituere totū mixtū. Quinto supponit ꝙ oēs formæ substantiales sint eiusdē generis physici. probat. Tū primo ꝙ oēs formæ, inter quas
M est trāsmutatio, sunt eiusdē generis physici. Cōstat oēs formas inuicē transmutari. Tū quia generatio vnius est corruptio alterius. Tū qa oēs tandē desinūt per putrefactionē, vt patet. 4. meteororū. Tū secundo videntur eiusdem physici generis, ꝙ diuersa genere sunt quæ nō habent idē susceptiuū. 5. meta. igitur genere eadē illa erunt, q̄ conueniunt in subiecto. Tū tertio, quia formę eiusdē generis sic se habēt, ꝙ vna est perfectior alijs, penes cuius recessum & accessum cætere mensurantur. In omni enim genere est dare vnū, quod est metrum cæterorum. Sed ita sunt formę substantiales vnius mixti. nā vna est alijs perfectior. vt patet. Petit secūdo ꝙ duæ formæ eiusdem gnis physici nō possunt perficere eundē materiæ punctū. Patet primo, quia aliter non essent eiusdē generis physici, qa sic diximus esse eiusdē generis physici formas, quia inuicē possunt in eodē subiecto transmutari. Secundo, si perficerent eundē materiæ punctū, vel eque primo, vel vna mediante alia, non eque primo, quia ambæ essent eque vltimæ, & sic mixtum reponeretur eque primo in diuersis speciebus. Si vero vna mediante alia, tunc materia non esset immediatū subiectū omniū formarū substātialiū. Tertio, non potest idē subiectū super vnā & candem partē recipere albū & nigrū, quia sunt formæ eiusdē generis. igitur nec duas formas substantiales eiusdē generis. Quarto, formæ contrariæ vt colores & sapores sunt incompossibiles, vel vt intensibiles & remissibiles, vel vt eiusdē generis. non vt intensæ vel remissæ, quia vt sic cōpatiūtur in tertio colore medio. igitur vt eiusdē generis. Quare oēs formæ eiusdē generis erunt incompossibiles. Quinto, vnū subiectum non potest simul habere priuationē & habitū. Sed forma perfecta est habitus, imperfecta priuatio. Igitur non potest recipere formas eiusdem generis. Sexto, omnis actus quandiu suā potentiam perficit, totaliter eā perficit, & occupat, & continet. De ratione enim actus est perficere, terminare, & complere suā potentiā: sed susceptiuum occupatū, & completum, nihil suscipit quousqꝫ euacuetur. igitur formæ eiusdem genēris in eodem recipi non possunt, nisi priore abiecta. Vltimo inter formas eiusdē generis physici est transmutatio: igitur vna tantum forma est in vno subiecto. Ex his componitur ratio sic, formæ eiusdem generis physici non recipiuntur in eodē subiecto per secundā. Sed forma totalis & formæ similares sunt eiusdem generis physici quare non possunt esse in eodem. N O

Sexto principaliter arguit, quia omne adueniēs enti in actu est accidēs, vt Auerro. secunda de anima. cōmen. 4. Et primo physicorū. cōmen. 63. & 69. Et multas facit rationes pro & cōtra, q̄ omittantur causa breuitatis. Septimo, ex pluribus existētibus in actu non fit vnū, Secundo de anima. cōmen. 7. quare non possunt esse plures formæ in cōposito. Hæc sunt argumenta pro recentioribus. Alij & fere omnes medici tenent contrariū, videlicet ꝙ similares partes specie differunt, & per consequēs differunt, forma. & ita tot erunt in vno mixto formæ, quot partes dissimilares. ultra quas erit vna cōmunis, & totalis reponens totum in specie. Huic videtur Auerro. 12. metaphy. cōmen. secundo & sexto physicorū. commen. 59. Plures inducuntur rationes pro hac parte, quas alibi recitaui. Nūc vero sciendū, ꝙ omnis forma substantialis est immediate recepta in nuda essentia materiæ. Vtrū ob perfectionē, quædā dispositiones possunt præcedere tanquā non quidē media receptiua, vt quātitas est medium receptiuū colorū, quia color recipitur in substantia mediāte quantitate recipiente. Sed præcedunt tanquā medium dispositiuū, quia sunt medium determinationis, non autē receptionis. summe enim materia apta est recipere omnē formā. at hanc vel illā determinate ob has vel illas dispositiones. Vlterius accipiendū ex complexionibus omniū partium dissimilarium resultare vnam communem dispositionem ita proportionatam animæ ad recipiendum vnam formā, ꝙ non aliam. Mediante enim illa dispositione communi forma totius recipitur in subiecto, non autē mediante aliqua illarū particulari cuiusque partis. Propter quod illa est medium dispositiuum receptionis, & non receptiuum. P Q

Tunc ad rationes. Ad primā patet solutio, quod licet oēs dispositiones specie differant, tamē ex omnibus resultat vna cōmunis propria, propter quod non oportet vt partes animæ differāt, quia non recipiuntur partes in partibus per se, sed totū in toto per se, & partes in partibus per accidēs, vbi anima sit partibilis, vel tota in qualibet parte, vbi sit impartibilis. Sunt qui dicunt animā primo recipi in corde, & in partibus cæteris nō esse formaliter, sed potestatiue, de quo alibi. Ad secundum respondet Auer. 7. metaphy. com. 39. ꝙ digitus mortuus dr equiuoce penes actū secundū, & non penes actū primū, penes secundū quidē, quia nō amplius operatur operatione totius. Penes primū vero non, quia adhuc detinet ꝓpriam partialē formā, donec putrescat. Ad tertium dicendū, ꝙ in libro de morte non habetur plus nisi ꝙ cor est primum quod viuit & vltimum quod moritur, non propter hoc habetur ꝙ generet alia mēbra, sed ꝙ virtus genitiua mediante eo cætera membra generet. Ad quartum, aurum virtute cōtinet omne metallum. & tamē cætera metalla

De formis partium.
Prima pō.
Quinta pō.
1. suppō
Secūda pō
Ad rōnes

A non superfluunt. Sic in proposito, licet tota aīa contineat partiales formas, illæ non superfluunt. & cā est, quia operationes partiales non prouenirent ab aīa totali ob suam perfectionem nisi adessent partiales formæ determinantes & imminētes actionem totalis aīæ, veluti apud Philosophos deus virtute præhabet cæteras intelligentias, et tñ non superfluunt, quia sunt necessariæ ad effectuum determinationes. Ad quintum, concederem oēs illas formas esse eiusdem generis physici, quia in eodē subiecto recipiuntur, & tñ possunt esse in eodem puncto materiæ ordine & ratione diuersa, vz quia formæ partiales vt dispositiones totales vt habitus & pfectio prima materiæ, & sic primam suppositionem concederem. Ad rationes pro secunda respondetur quatenus sunt contra hāc positionem. Ad primam dicendum, ꝙ sunt eiusdem gñis physici, vel quia ordine quodam in eodem recipiuntur, vel quia pñt inuicem transmutari, non ꝙ vna sit terminus alterius, sed dispositio. Ad secunddam dicendum, ꝙ
B non æque primo, quia materia recipit totalem formam mediantibus partialibus, & tamen materia est immediatum subiectum receptionis, non tamen dispositionis. Ad tertiam, similitudo negatur, quia album & nigrum non sunt formæ subordinatæ inuicem. Ad quartam dico, ꝙ sunt incompossibiles, nec sic nec sic, sed quia non inuicem per naturas subordinatæ. Neutra.n.ad neutram ordinatur. Sunt qui dñt ꝙ idem potest esse calidum & frigidum, dummodo ex ambobus non resultet plusquam sit latitudo alterius, quod omitto calculatibus. Ad quintam, vno modo priuatio est pura carentia, alio modo imperfectio quædam: primo modo non pñt esse in eodem respectu eiusdem, sed secūdo modo bene pñt esse in eodem, & vna ordinetur aliam. Ad sextam vbi illa valeret, tunc idem subiectum non pōt qñ recipit formam substantialem, recipere accidentalem. pp quod dico ꝙ totum occupat, nec illa recipitur per se, vt perfectio, sed vt dispositio,
C vt ēt accidentales recipiuntur, & sic occupat totum receptiue, non tñ totum dispositiue. Ad septimam dicendum ꝙ non semper inter illas opz esse reciprocam transmutationem, sed hoc modo potest esse trāsmutatio, quia mediāte vna materia transmutatur in reliquam. Ad sextam principalem dicerem, ꝙ forma vltima non aduenit enti in actu, sed materiæ, licet p̄cedat aliqua dispositio, vt medium dispositiuum, & non receptionis. Ad septimam patet solutio, propositio.n. Auerrois intelligitur qñ illæ formæ essent æquales, & vna non esset alterius dispositio, ex pluribus.n.existentibus in actu eodem modo, & non inuicem ordinatis, non fit vnum. Hæc positio itaꝗ mihi vr̄ satis probailis & maxime quia medici testantur, & obseruatum est digitum abscissum a radice, mox applicatum re confici, et conualescere. Vbi aūt nulla esset in digito forma p̄ter animam totius cum primum fuisset amputatus, anima desijsset īformare, quare esset digitus simpliciter mortuus, & sic non potuisset resumi. At nos dicimus digitum amputatum nō esse mortuum simpliciter, quia adhuc detinet propriam, & particularem formam,
D & sic est mortuus secundum quid, tale secundum quid mortuum potest reuiuiscere vt pate in spasmis, & id genus. Sic igitur constat in gñone & corruptione non fieri resultationem vsque ad primam materiā. Tum quia manet forma corporis perpetua. Tū vel maxime, quia post mortem per plura tempora manent formæ dissimilares, nec obstat Aristo. verbum. In generatione enim & corruptione nihil restat, quod sit vt subiectum receptiuum, nisi sola materia, quæ sola recipit cætera restantia disponunt. Propterea adijcit tanquam subiecto eodem, quia aliquid restat, sed nihil tanquam subiectum idem.

Ad rationes principales vna responsio satis est, ꝙ omnes faciunt pro me, præter quintam ad quam dicerem vegetatiuam corrumpi & generari sensitiuam. cui postmodum intus accedit, & efficitur rationalis, vel quæ iterum desinit, & efficitur rationalis. Animaduerte ꝙ scriptores de hac re innumera scribunt, q̄ esset per difficile enarrare. Nūc vero hæc satis sint ad excitamentū. In diuersis meis scriptis & lectionibus multa inuenies. hæc satis.

Consequenter quærunt, vtrum aliquod accidēs vnum numero maneat in generato & corrupto. E *Quæstio vtrū aliqđ accidēs maneat.*

Hic erunt primo videndæ positiones extraneæ cū suis rationibus. Secundo dicemus propriam positionem.

Quantum ad primum vna positio est, ꝙ nullum accidens manet idē numero in generato & corrupto, vt nec dimensio, nec qualitas, nec aliud tale. Secunda positio est, ꝙ oīa accidētia saltem symbola, hoc est coīa manent eadem numero in vtroque. Recentiores decem rationes faciunt pro prima ratione. decem quoque pro secunda, & oēs soluunt et probabiliter defendunt vtrasꝗ. Pro prima tñ arguo. omnia alia a primis substantijs, aut sunt in primis substantijs, aut prædicantur de primis, vnde in prædicamentis concludit, destructis primis substantijs, impossibile est aliquod aliorum remanere. Sed destructa forma destructa est substantia prima: igitur & omne accidēs destruetur. Secundo, accidentis esse est inesse. Igitur ea inhærentia non manente, non manebit idem accidens, sed corrupta forma substantiali, non manet eadem inhærentia. F igitur & accidens corrumpetur. Tertio, corrupto subiecto per se accidentis corrumpitur & accidens: sed subiectum per se accidentium est compositum, & materia est subiectum remotū, vnde Arist. in hoc textu ait. materiā esse subiectum cæterarum transmutationū, quia est subiectum subiectorū. Igitur materia est subiectum remotū. Hæc argumenta sunt principalia pro prima positione.

Positiones prima. *Secunda positio.* *Argumēta pro prima positione.*

Pro secunda adducam rationes recentiorum, quibus approbant eorum positionē. Vbi primo probant, ꝙ subiectum primarum qualitatum est prima materia, hoc est subiectum receptionis, at subiectum denominationis est compositum ex materia & forma. Hæc probant. primo, caliditas in aqua soli materia aquæ inhæret. igitur immediatum receptiuum illius est materia. aīs probatur, quia si aquæ inhæreret, & non materiæ, tunc calor ageret de pse ad corruptionem causæ, sine qua esse non pōt. Nā ageret ad corruptionem aquæ, sine qua esse non pōt. Secundo, tunc aliquid ageret ad corruptionem sui, ageret.n.ad corruptionem aquæ, sine qua non posset esse. Tertio, illi inhæret calor, de cuius potentia educit formam substantialem. Constat aūt formam substantialem educi de prima materia. igitur hæret materiæ. Quarto, si calor aquæ inhæreret, tunc amoto calefaciente non deberet aqua calorem corrumpere, esset.n.idem agens & passum. Secunda pars conclusionis patet apud vulgares, loquendum enim est vt plures, sentiēdū vt pauci, modo vulgares per eiusmodi accidentia denominant subiecta, & composita. his patet ꝙ qualitas symbola manet eadem numero in generato & corrupto. probant dupliciter. primo, quia eiusmodi primæ qualitates cum symbolæ, non corrumpuntur ad corruptionem subiecti, quia materia prima est earum subiectum, nec propter successum contrarij, quia sunt symbolæ. Secundo, si desinerent in aduentu formæ, tunc forma educeretur a materia sine agēte, quia nullum est agens præsens. Secundo patet, ꝙ dimensio etiam manet eadem numero in generato & corrupto, nam subiectum dimēsionis est materia, quæ manet eadem. Sed (vt mihi videtur) isti veram forte cōclusionem per falsa principia persuadent, acceperunt enim primas qualitates immediate, & per se fundari in materia prima. Quod stare non potest. Primo, quod de se non potest immediate terminare dependentiam accidentis, non videtur esse immediatum subiectum accidentis, sed materia non potest terminare depēdentiam accidentis. quia non est in actu, quod primum est & principale independens, igitur non potest esse immediatum subiectum accidentis. Secundo quæro, vtrum ex qualitate illa p̄supposita in materia, & ipsa materia fiat vnum per se, vel vnum per accidēs: non vnum per se, igitur vnum per accidens, sed omne tale per accidens præsupponit tale per se, igitur aliquod vnum per se erit prius illo vno per accidēs. Tertio, tunc qualitates illæ essent substantia, vt deducit Auer. declaratur. quia vel sunt actus, vel potētia: si potentia, igr̄ non agent: si actus vel a se, vel ab alio: nō a materia, quia nō ens in actu, nō erit cā essendi in actu: si per se, igitur erunt substātiæ. nam

Argumēta pro secūda positione. G *Cōfutatio.* H

I substantia est illa, quæ per se est in actu. Quarto, si primæ qualitates essent in prima materia, & formæ substãtiales in materia, vel æque primo, vel ordine quodam: si æque primo, tunc ambe essent æquales, & nulla esset prior altera. si ordine quodam, vel substantia prima, & habetur intentum, vel qualitas prima, & tunc nulla esset via, quare magis forma erit substantia, q̃ qualitas. Propter hæc videtur mihi suas rõnes non simpliciter concludere. Ad primã dico, ꝙ calor aquæ soli aquæ hæret vt in subiecto, & concedo ꝙ per se agit ad corruptionẽ suæ causæ, non inquantum sua causa naturalis, sed vt cã violenta, cum qua non stat naturaliter, sed violenter, ꝑꝑ præsentiam agentis. Prætera. Non est absurdum, vt corrumpat eius causam, vt instrumentum alterius. Ad secundum cõcederem aliquid agere ad corruptionem sui per accidens, vt de flãma satis patet. Similiter de calore naturali aĩalis, qui agit resoluendo humidum. per se quidem agit resoluendo humectum, per accidẽs contra se. Ad tertium, ratio illa potest reduci,
K quia nulla forma agit in subiecto in quo est, quare vbi calor in ipsa materia est, ab ea nihil educet. melius igitur dici põt, ꝙ est in aqua, & a materia aquæ educit: & sic p̃t concedi aliquod accidens educere a subiecto in quo non est primo, & per se. Ad quartum concedo, ꝙ amoto calefaciente aqua reducit se, vbi & a quo disputabitur.

Tunc ad rõnem primam pro prima conclusione patet solutio. Ad secundam vero dicerem, ꝙ in istante medio forma est educta. vnũ.n. est instans corruptionis & gño nis, & propterea non educitur absq; agente. Superest modo de opinione nostra aliqua dicere, nam in libro de substantia orbis copiose diximus: nunc vero breuibus perstringemus. Accidentia itaque sunt in multiplici dr̃ia, quædam.n. sunt cõia omnibus generatim, tam videlicet mistis, q̃ simplicibus, vt dimensiones, quæ possunt considerari vt interminata, vel vt terminata. vt quidem interminata, insunt quidẽ compositis sed ratione materiæ. ideo sunt coæterna materiæ. a quibus nunquam materia expoliatur, qm̃ sunt oĩbus symbola, hoc est cõia. vt vero terminata insunt cõpositis, sed ratione formæ, ꝑꝑ quod
L hac rõne non sunt materiæ coæterna, quædam sunt communia tm̃ mistis, vt albedo & nigredo, ꝙ id genus. quæ quidem vt interminata, sunt quidem in misto, sed ratione elementariæ materiæ: vt vero terminata, sunt in misto, sed rõneformæ misti, quæ non sunt simpliciter materiæ coæterna, sed tamdiu permanent, quãdiu eorum fundamentũ perdurat vt mistio, & proportio elementaria, qua resoluta, mox corrumpuntur. quædam vero cõmunia sunt tantum simplicibus siue omnibus, vt forte raritas, siue pluribus vt diaphanetas, siue duobus vt caliditas aeri & igni, quæ vt interminata, elemẽtis quidem insunt, sed ratione materiæ primæ. vt vero terminata, insunt elementis, & ratione formæ elementariæ hæc tãdiu permanent, quamdiu symbolum, siue communio subiectorum permanet. Si enim ex igne aer fieret caliditas permaneret, & diaphanetas, quia restat symbolum. at vbi ex igne terra fieret, proculdubio omnino caliditas & diaphanetas corrumperentur, quia non symbolum succederet, sed cõtrarium: quædam vero sunt propria vni speciei, & cui
M libet indiuiduo eiusdem tantum, vt risibile homini, & id genus hæc omnino insunt compositis, & ratione formæ. De accidentibus igitur simpliciter symbolis siue communibus omnibus tam mistis q̃ simplicibus, nõ est dubitandum, ꝙ illa vt interminata manẽt eadem in generato, & corrupto. immo (vt dixi) sunt æterna materiæ, qm̃ vt sic non habent contrarium. Similiter vbi essent aliqua accidentia symbola omnibus simplicibus tantum, illa essent similiter materiæ coæterna: & remanerent eadem in generato & corrupto, a quibus materia nunquam denudaretur, si de accidentibus communibus solum mistis, ioannes dubitauit, an eadem numero maneant in generato et corrupto. Verum apud Auer. quando generatum & corruptum sunt symbola, hoc est ꝙ conueniant in eadem mistura, quæ est fundamentum accidentis, illa manẽt eadem numero in generato & corrupto, vt quando ex viuo fit cadauer. Apud enim eum remanet eadem mistio, non punctualis, quia adhuc staret vita, ideo albedo eadẽ manet & id genus. At qñ mistum resolueretur in simplicia N
tunc talia non permanerent, quia ablatum esset iam fundamentum eorum. ideo eiusmodi accidentia nõ sunt materiæ coæterna, nisi tamdiu quamdiu durat mistio sub tanta proportione sub quanta p̃t esse fundamentum illorũ. Hæc concedit Auicenna primo suæ sufficientiæ. ca. 7. de cicatrice, quã restare ait in cadauere. Vbi tñ accidentia sunt propria, illa desinunt desinente forma, incipiuntq; ea incipiente. Sed de termino tam qualitatis interminatæ, q̃ dimensionis, esset magna dubitatio. verum quia rem hanc in libro de substantia orbis plene declarauimus. nunc pro exemplo sufficiat scire terminum quantitatis significari certo extensionis numero, vt extensio longitudinaliter tripoda, latitudinaliter tripoda, altitudinaliter tripoda, terminus est dimẽsionis: quantitas vero terminata est quantitatis tripodaliter longa, lata, & profunda. Terminus vero qualitatis significatur certo numero intensionis veluti intensio vt quatuor. Verum nunc satis: qui.n. vult intel O
ligere positionẽ meam, legat totum me vbique. Sed contra hæc maxime de dimensionibus interminatis arguit Thomas in libro de natura materiæ, & dimensionibus interminatis. primo quia eiusdem dimensiones interminatæ vel sunt eductæ de potentia materiæ, vel non: si eductæ, igitur non materiæ coæternæ vt satis patet. Si non eductæ, tunc non erunt tantum duo principia in constitutione rerum naturalium, materia vz & forma: sed etiam tertium, videlicet dimensiones. omne.n. quod manet & non fit ex aliquo necesse est esse principium primo physi. Itemq; accidentia haberent aliqua principia alia a principijs substantiæ, dimensiones. s. quod et concedit Auer. dum dicit terminatas dimensiones ex interminatis fieri. Secundo, illæ dimensiones vel diuidũt materiæ partes ad inuicem, aut. Si diuidunt, cum omnis diuisio fit ab aliquo actu, materia haberet distinctas, & non haberet illas ab aliqua forma substantiali, quod est impossibile, cum materia non habeat esse, nisi a forma substantiali. si vero non diuidunt, nisi in potentia, ad nihil ponuntur in materia, quia in materia nuda est potentia ad diuisionem partium, quam acquirit introducta forma. Tertio, impossibi P
le est dimensionum essentiam intelligere sine esse, esse.n. est primum oĩum actuum. igitur sine actu non est intelligere dimensiones in materia. Quarto, cum ex materia et dimensione vnum fiat, vel per se, vel per accidens: non per se, quia tunc ex subiecto & accidente esset vnum per se, si per accidens cum oẽ per accidẽs reducatur ad per se, opз vt præsit aliqua alia compositio per se ante dimẽsiones, & illa nõ p̃t esse nisi ex forma. Quinto, omnequod pertinet ad genus aliquod, aut continetur illo in gñe vt spẽs, aut vt indiuiduũ, aut genus, vel est reducibile ad genus illud vt principium reducitur ad genus principiati, & priuatio ad genus habitus sui, et pars ad genus sui totius. dimẽsiones illæ nõ sunt in genere quantitatis vt species, vel indiuiduum, aut genus, cum omnis species sit determinata respectu generis, & omnę indiuiduũ respectu speciei, & omne genus respectu generalissimi, nec vt princi Q
pium, quia principium dimensionũ non est dimensio. Prima.n. dimensio est linea, cuius principiũ est punctus, nec vt priuationes, quia priuatio non habet essentiam: illæ dicuntur essentiæ quædã, nec vt partes ad totum. totum enim in quantitate habet partes determinatas per certas dimensiones, modo dimensiones in terminatæ non sunt partes alicuius terminatæ. Sexto, si dimensiones in materia essentiam hñt, poterunt definiri, & non nisi per subiectũ in quo sunt, & sic opз definire illas per esse materiæ. sed materia nullum habet esse, nisi ꝑꝑ formã. igitur opз dimensiones materiæ inesse propter formas. Septimo, interminatum & incertum non spectat ad rationem naturalem, quia vltra certum non se extendit physicus. Octauo, sicut animal simpliciter fit ex non simpliciter animali, ita dimensio simpliciter, qualis est terminata, fiet ex non dimensione simpliciter. Hæc autem nihil est. igitur dimensio interminata nihil erit. Nono cuiuslibet longitudinis termini sunt puncta. igitur non potest poni dimensio

De opĩone Auer.

sio

A sio interminata, nisi ponantur puncta, sed pūctus intermi natus nō est: igr̄ nec dimensio interminata erit. Hæc sunt potiora argumēta diui Thomæ, & licet aliqua horū per soluerim in libro de suba orbis, nūc iterum persoluemus.

Ad primum diceret Auer. eiusmodi dimensiones non esse eductas de potentia materiæ, sed esse materiæ coæternas, & concederet ꝙ non tm̄ duo sunt principia constitutionis, immo ait dimensionē esse principium, & substantiarum & accidentium. & licet Aristo. enumerauit duo tm̄, vt formā & materiam, dedit intelligere dimensiones, q̄a sunt propriū propriorū materiæ, sicut qui dicit hoīem dicit risibile. Similiter principia accidentium sunt illamet, quæ sunt substantiæ, & dimensiones sunt principia substantiarum, vt dicit, & secundo accidentiū. Ad secundum tenendo formam corporeitatis, argumentum solutū est, quia materia habet aliquem actum confusum, & potentialem, & sic diuiditur. Sed non tenendo. diceret Auer. ꝙ B dimensiones illæ diuidunt partes materiæ non terminata diuisione, quia licet per illas materia sit in loco, nō tamen in certo dato loco, & diuisio hæc sit interminata, non est ab aliquo actu, nisi in terminato & confuso, cuiusmodi est illa dimensio. Ad tertium concederet Auer. si datur forma corporis vt diximus ꝙ illæ sunt in materia cum esse, quia pp formam corporis vbi non datur illa forma, diceret ꝙ illa dimensio est ibi secundum esse & essentiā. quales esse & essentia cōpetunt dimensioni, vt quantitas est extra suas cās, & tale esse non est a forma substātiali, sed potest esse a forma accidentali vna cum materia ipsa. Ad quartum, vbi datur forma corporis, dubitatio soluta est, qm̄ præcedit compositio ex materia, et corporeitate, vbi non datur, tunc diceret ꝙ illa compositio est per se vno modo, & per accidens alio modo, vt ex risibili & hoīe. sed siue sic, siue sic, non ante omne compositum per accidens oportet semper præcedat cōpositum per se, sed sat est vt præcedat aliquod, quod est ens seipso, vt materia, C quæ vt materia est ens seipsa, q̄q̄ esse actuale habeat a forma. Ad quintum, teneri potest quodlibet illorum: tamen vr̄ mihi verius ꝙ dimensio sit per se in genere vt species & indiuiduum speciei. & concederem ꝙ est terminata essentialiter, vt in genere, sed accidentaliter interminata, veluti color, vt color est essentialiter terminatus: at vt respectu latitudinis gradualis quæ non est de eius essentia, interminatus est: & sic concederem illas dimensiones in genere terminatas esse, quia nihil deest, quod pertinet ad rationem generis. qua ratione diceret ꝙ dimensio terminata non est per se in genere, quia superaddit terminum, qui est vt accidens: linea enim est in genere, sed non vt bicubita, vel tricubita, sed vt linea. Ad sextum, fortasse concederet ꝙ illæ sunt definibiles per materiam, & per formam, non quidem quæ est actu in materia ante illas, sed post illas. non. n. oportet vt omne definiens sit prius tempore re definita, sed sat sit vt sit prius quo ad nos: & sic in definitione illarum ponetur materia vt subiectum, forma vero vt terminus. Ad septimū, ratio friuola est, quia sunt interminatæ respectu dimensionum actualium, sed D forte terminatæ secundum cognitionem, & hoc potest pertinere ad physicum. Ad octauum diceret Auer. non esse simile, quia non tantum propter generationem ponuntur, sed vt materia prædisponatur, insuper corpus ex non corpore fieri est impossibile: at animal ex nō animali est necessarium. Ad nonum diceret, ꝙ cuiuslibet longitudinis terminatæ termini sunt puncta, de hac enim loquuntur mathematici. Sed longitudinis prædicamentalis abstrahit a punctis, sed sicut est in potentia ad terminum, sic ad puncta. Vnde apud Auerroem puncta non sunt de ratione lineæ, vt linea est in genere, sed vt linea est terminata, quæ non est in genere. Hæc Auer. Verum animaduerte ꝙ vbi daretur forma corporis, de qua disputatum est, rationes hæ friuolæ essent, at vbi non daretur, oportet laborare, vt diximus. De mente. n. Auer. certū habemus dimensiones esse, non tñ formam illam pesse. Sed vtrum dimensio interminata præsit in materia, vt in actu, an vt in potentia, & si in potentia quomodo, & per quid terminetur & reducatur ad actum, non parua est ambiguitas. verum hæc omnia diximus in libro de substantia orbis, & tu quære illic, vbi si hæc illis, & illa his copulabis, nihil tibi incerti relinquetur. Restat nūc soluere argumenta pro prima positione. Ad primum dicerem, ꝙ destructis primis substantijs secundum se & quolibet sui, nihil restat, immo nec materia, cum illa sit aliquid primæ substantiæ, ex hoc non habes, nisi ꝙ accidentia sunt in primis principaliter, vel ratione materiæ. Ad secundum dicerem, ꝙ in accidente in terminato restat eadē inhærentia, quia restat ratio inhærēdi, vtpote materia. In ipso vero terminato non restat, ideo nec ipsum vt sic restat. Ad tertium solutio patet. subiectū accidentis interminati denominationis est compositum, & sic Aristo. intelligit, at accidentis vt interminati, est prima materia, quæ restat in vtroque. Ex his patet in accidentibus non fieri resolutionem vsque ad materiam primam. Verba Aristo. ab omnibus glossantur, quare hæc satis pro nunc.

Consequenter quærunt, vtrum idem effectus numero possit a quolibet plurium agentium generari, vt idem Caius a Platone & Socrate, & arguunt recentiores multis rationibus ꝙ sic. Ego tamen arguo vnica ratione ꝙ sic, quia agens non est aliquid actu ipsius effectus, igitur pp differentiam agentiū non differunt effectus. Sed contra hoc est Aristo. & Auer. 12. meta. commen. 11. Ab agente vno in passum vnum non exit nisi effectus vnus. — Quæstio pulchra — E — F

In ista quæstione primo videndum est de causis intrinsecis, secundo de extrinsecis. — Ordo quæstionis

Quantum ad primum quidam antiqui tenent, ꝙ idem numero effectus potest esse a diuersis materijs numero. Cuius positionis fuit Drusianus monacus. Verum distinguit de composito, quia vel eius forma est perpetua, vel corruptibilis educta de potentia materiæ: tunc vult, ꝙ idem homo numero simpliciter, potest esse a diuersis numero materijs. nam continuo materia fluit, & rationalis anima eadem numero existit. Modo tenet ipse ꝙ principium indiuiduationis est forma, quare omnino idem homo numero esse potest, vbi materia sit altera: at si forma est corruptibilis, cum ipsa simul fluat cum materia. etiam sicut materia alia atque alia est, sic forma alia, quare non potest idem effectus numero esse, vbi forma sit corruptibilis, si materia altera sit. — Pō Drusiani — G

Tunc ad rationem horum patet solutio: potest. n. compositum esse idē altera essentiali parte euariata, quia compositum est propter formam, & non propter materiam. & sic patet ꝙ idem homo potest esse a diuersis hominibus, licet idem equus non a diuersis equis. Nam homo habet formam inuariabilem omnino: equus vero variabilem. Secundo patet idem esse compositum numero variata materia, & hoc quando compositum formam habet inuariabilem. potest enim tunc materia fluere, & refluere forma ipsa existente eadem. — Ad rōnē.

Mihi tamē videtur, ꝙ licet hæc positio sit probabilis, tamen videtur contra Arist. & rationem. Contra Aristo. quidem, quia compositum non est aliud, nisi propter materiam. 7. meta. tex. commen. 28. & ibidem tex. commen. 20. & 21. & octauo metaphy. text. commen. 8. & 12. metaphy. tex. commen. 49. & primo cœli. tex. commen. 92. igitur vbi materia altera est, compositum ipsum alterum erit, & ita euariata materia, & forma, & compositum variabitur. Contra rationem vero, primo, quia materia est essentiale indiuiduo sicut forma. igitur sicut indiuiduū non est idem, forma ipsa euariata: ita & ipsa materia euariata, erit compositum alterum. Secundo, Socrates senex differt a seipso puero, vel propter formam, & hoc non, quia anima rationalis est eadem: vel propter materiam, & habeo propositum. Tertio, cōpositum congregatum nō est aliud q̄ suæ partes simul iunctæ, primo physi. commen. 17. igitur vna parte alterata, totum non erit idē. Sed quæres, vtrū vna forma numero possit in diuersis materijs numero totalibus inesse. Rn̄dent recentiores ꝙ non. Tum primo, quia forma non est aliud q̄ materiæ formatio. sed diuersæ materiæ non est vna formatio: igitur nec vna forma. Tum secundo, quia vna figura numero non p̄t esse in diuersis materijs, igitur nec vna forma. Tū ter- — Pō ꝓpria. — H — Dubium — Responsio recentiorū

I tio, quia tunc vna forma posset bis generari, vt deducũt: quare patet si anima vnius equi non fuisset genita in materia illius nũquam amplius generari posset. Sed hæc res sic simpliciter audita non sonat omnibus. primo non sonat Auer. qui vnum intellectum materialem numero ponit formam omnium hominum specificam, et vltimam, vt declaraui in libro de beatitudine. Cõstat autem homines esse materias totaliter diuersas. Secundo vna intentio numero coloris est in oculo, et sensibus interioribus. Propter hæc videtur mihi esse dicendum cum Peripateticis, primo ꝙ forma æterna est vna numero, & esse potest in diuersis materijs totalibus, vt deus est forma omnium orbium prima. 2. cœli com. 71. & 42. & 12. metaphysi. commen. 41. Itemq; rõnalis aĩa vna numero est in sene, quæ præfuit in iuuene, vbi materiæ sunt omnino & totaliter diuersæ apud Monacum. Dico secũdo ꝙ in formis intentionalibus vna forma numero potest esse in diuersis subiectis, vt vna numero coloris intentio est in diuersis oculis diuersorum hominum. & hoc, quia intentionalis, & illimitata. sed loquendo de forma reali & generabili, vna forma numero non potest esse, nisi in eadem materia, & ad hoc valent rationes recentiorum, quia forma illa non est aliud, q̃ formatio materiæ, et ita vt materiæ differunt, sic formæ. Hæc de primo.

ꝓpria põ.

K

De secũdo vero inueniuntur plures modi dicẽdi, ambo tamen reducuntur ad idem. Nam agens influens est agens per se, & per propriã naturam: agens non influens est agẽs per accidẽs. Et propterea ambo modi sunt vnus modus, & ita quicquid est contra primum modum, est contra secundum. Tunc dicunt ꝙ idem numero effectus potest effici a pluribus agentibus per accidens, vt idem numero bos potest a pluribus interfici. Secundo dicunt ꝙ idem numero effectus non potest produci a pluribus agentibus per se. probant: quia tunc idem bis fieret, & hoc tenet Auer. 12. metaphy. commen. 11.

De secũdo

Sed hic modus deficit. Primo, quia Socrates a Platone fit, & non per accidens, nec per se. igitur illa distinctio est insufficiens. Secundo, quia per hanc responsionẽ non patet si idem hõ numero possit esse a pluribus patribus. Propterea animaduerte, primo ꝙ agẽs est duplex. per se, et per accidens. per se est quod per naturam agit, & sic Socrates pater est agens per se respectu Platonis filij. per accidens quod non agit per naturam, sed est remouens prohibens, vel applicans actiua passiuis. Iterum per se agentium aliud per se ordinatur in effectum, vt cœlum: aliud per accidens, vt auus ad patrem, & pater ad filium.

Impugnatio.

L

Tunc quidam magni Theologi tenẽt. Primo, ꝙ idem effectus numero potest esse a pluribus causis per accidẽs, vt patet de boue interfecto. Tenent secundo, ꝙ idem filius quod ad materiam & formam potest esse a diuersis patribus. probãt, quia corpus hominis vel fit solũ a menstruo mulieris, vel etiam a menstruo & semine viri, cum ambo generentur ex superfluo alimenti, vbi idem fit alimentum & cibus, idem superfluet, & ideo põt esse idem filius numero a patribus diuersis, quia potest idẽ alimentum superesse. Tenent tertio ꝙ idẽ effectus numero non potest effici a diuersis agentibus per se & essentialiter ordinatis, & hoc concedunt recentiores.

Põ magnorum.

M

Sed pace horum dixerim, hoc stare non potest. Primo, quia si idem numero filius potest esse a diuersis patribus, tunc idem numero potest redire. declaratur, quia idem alimentum potest superfluere ante, & post mortem. igitur potest redire post mortem. Secundo. tunc generatio naturalis non esset ordinata. declaratur, quoniam primum principium vnde motus est contingens, igitur & motus ab illo erit contingens, & sic generatio erit contingens, & inordinata.

Impugnatio.

Propter hæc videtur mihi, ꝙ solum ab agentibus per accidens possit idem numero effici, quoniam talia non agunt, sed magis remouent impedimenta, quibus actio non erat. Argumẽtum eorum iam est solutum. nam licet idem alimentum numero possit esse, non tamen idem nutrimentum actu, quia calores decoquentes differunt. adsunt aliæ rationes, quibus differunt semina. Tunc ad rationẽ in principio quæstionis patet solutio. Vlterius quærunt, vtrum in quolibet plurium instantium idem numero generabile datum possit generari. vt si Socrates sit genitus in. a. instante, vtrum ipsum potest vel potuisset esse genitum in b. instante. Omissis argumentis. primo videbimus de motu. secundo de re mobili.

ꝓpria põ.

N Quæstio

Quãtum ad primum quidã recentiores tenent ꝙ non, vbi primo petunt tempus præteritum nõ posse non esse præteritum, quia aliter præteritum esset futurũ, quod est simpliciter impossibile. Petunt secundo motum esse tempus, vel saltem cõsignificare tempus. quarto physicæ auscultationis. text. commen. 99. Petunt tertio motum esse aliud a mobili, quia motus successionem, mobile permanentiam importat. Tunc tenent tria. Primum ꝙ motus cœli factus in vno tempore non potuit esse alio in tempore probant, quia motus, vel est tempus, vel importat tempus, sed tempus factum non potest non fuisse. igitur motus factus in a. tempore, non potest nõ fuisse in a. tempore. ex hoc sequitur ꝙ impossibile est motum cœli factum in vno tempore, esse in alio, vel fuisse in alio.

O

Secunda conclusio. Nullus motus inferior potest esse in alio tẽpore, q̃ in eo in quo est. Primo, quia omnes alij dependent a primo. 8. physicorum ad principium. Secundo, quia remotio principalis causæ remouet effectũ, modo motus cœli est principalior causa omnium motuum. Ex quo inferunt ꝙ eundem cursum numero, quem Socrates hodie facit, non potuisset fecisse alio tempore. Item sequitur ꝙ si Socrates mouetur aliquo motu hora vigesima, si expectasset vsq; ad horã vigesimamprimã, non potuisset istomet motu fuisse motus, licet potuisset alio.

Tertia conclusio. illud quod acquiritur per motum aliquem totalem, tanquam eius proprius terminus extrinsecus, impossibile est acquiri per alium. probãt, quia alius terminus est alterius motus, vnde motus vel ipse terminus est, vel numeratur ob terminum. 5. physi. commen. 9. quare vnus terminus non potest esse, nisi per vnum motum tantum.

Alij & famosi Theologi dicunt quædã contraria his. Primo. n. petunt tempus non esse motum, patet quia tempus est mensura & mensuratum, modo mensura est alia a mensurato. Ex hoc inferunt, ꝙ plures motus possunt esse in vno tẽpore, quia plura possunt mensurari vna mensura. Secundo inferunt, ꝙ vnus motus potest mensurari diuersis mensuris vicibus diuersis, vt idem pannus potest mensurari bis vlna. Secundo, petunt ꝙ hi motus non dependent per se a motu cœli. sed ꝙ hæ causæ sunt subordinatæ illi, non tñ dependentes. Ex hoc sequitur ꝙ in diuersis motibus cœli potest esse vnus & idem motus inferior. Tertio petunt, ꝙ motus diuersi possunt esse ad vnũ terminum numero, patet de locali recto & circulari. Tũc dicunt primo ꝙ a. motus, qui nunc est, potest vel potuit esse in alio tempore. probant, quia vnum mensuratũ põt bis eadem mensura vel diuersis æqualibus mensurari, vt accepi. Tunc ad rationes contra hoc respondent ꝙ bene aliquis effectus potest bis generari, immo infinities, nunquam tamen erit bis genitus. Ad secundum dicendum. ꝙ suppositio est falsa, nam motus differt a tempore, & sic idem motus potest esse in diuersis temporibus. Secundo tenent, ꝙ resolutio cœli, quæ est hodie inquantum motus, potuit fuisse heri: sed inquantum motus cœli, non potuit, quia vt sic est necessaria ab intellectu necessario mouente qui mouet inuariabiliter. Tertio tenet, ꝙ motus inferior qui est hodie potuit fuisse alias. probatur. quia iste non dependet ab illo cœli, nisi secundum ordinem. Et per hoc ad argumenta contra hoc.

P

Prima conclusio.

Q

Secunda

Tertia

Ad primũ patet solutio, quia cæteri motus non depẽdẽt a motu cœli. Ad secũdum ẽt patet quia motus est cã principalior nõ secundum influentiã, sed secundum ordinem.

Tenet quarto, ꝙ illud quod acquiritur per vnam mutationẽ potuit acquiri per aliã. Primo, quia vnus terminus esse põt pluriũ. Secundo, quia diuersitas posterioris non arguit dĩam prioris, sed motus est posterior termino saltem secundum intentionem. igitur uariato motu, potest idem terminus esse. Tunc ad rationẽ contra hoc patet solutio

Quarta

A lutio: motus.n. differt a termino motus. non.n.capit esse a termino secundum numerum, sed secundum spēm. Hæc

De genera bili.

de primo. De secundo recentiores tenent, ꝙ gñabile datum non pōt idem numero vel impossibile est in quolibet pluriū instantium produci. Primo, quia mutatio qua producitur non pōt fuisse in alio tempore. Secundo, quia motus cœli continuo est alius qui est per se cā rerū. Tertio, quia oēs causæ non pñt in diuersis instātibus esse eadem numero. Quarto tunc idem numero posset redire. dñt secundo idem numero non posse redire. Animaduerte ꝙ famosi viri tenent oppositum, ꝙ vcʒ si aliquod generabile sit genitum in aliquo instante, idem numero potuit fuisse in alio. quod probat. Primo, quia tempus & instans non est de essentia, nec essentiale producto. igr̄ genitum indifferenter p̄t esse in quolibet tpe. Secundo idem numero corpus pōt esse in oī loco. Igitur idem numero effectus potest esse in quolibet tempore sibi æquali.

B Tunc ad primam dñt ꝙ vna mutatio numero potuisset produci in diuersis tēporibus, vel posito ꝙ nō, adhuc vnus terminus numero p̄t esse pluriū mutationum. Ad secundū dicendū, ꝙ motus cœli non est cā eorum quæ hic aguntur, sed hæ causæ vna cū cœlo sunt causæ subordinatæ ad vnū, & non per influentiā nec per aspectum, quicquid dicat Ptolomæus, cuius nunc auctoritas non recipitur. Ad tertium dicendum, ꝙ oēs causæ pñt concurrere in diuersis temporibus, quia cā particularis & cœlum. nam cœlum per naturam est cā, quæ semper est eadē. Ad quartum nego consequentiam, quia licet remaneat eadē materia, & idem agens, non manet eadē potentia respectiua, quia illa desinit in aduentu formæ secundum Auerroem, & sic in hac re nulla vr̄ necessitas. verum tenendo mentem Ptolomæi, & cæterorum astronomorum, qui volūt cœlū agere motu et lumine: tunc opʒ dicere, ꝙ sicut continuo est aliud, & aliud lumen, alius & alius motus, & planetarum configuratio: sic concursus concursarū nunquam potest esse nisi in vno tpe, tu vero in his cōsidera.

C

Græco.

Et qm̄ materia dicitur multiplex, nam subiectum alterationis materia dicitur, & subiectū lationis materia dicitur, & subiectum augumentationis materia dicitur: ideo nunc exponit proprium & principale significatum materiæ secundum Philoponū & dicit. Est aūt materia maxime quidem & proprie subiectum generationis, & corruptionis susceptibile, modo autem aliquo. s. non proprie & maxime est idem subiectum & alijs transmutationibus. ergo materia proprie & maxime subiectum est generationis & corruptionis, aliarum vero transmutationum subiectum est aliquo modo, non proprie nec maxime. Cuius causam affert. & inquit. Quoniam oīa subiecta, quæ sunt susceptiua aliarum transmutationū sunt susceptiua aliquarum contrarietatum (vt visum est) at materia est commune subiectum, saltem remotum omnium contrarietatum, & sic quatenus est subiectum commune ac remotum omnium contrariorum, est subiectum omnium aliarum transmutationum, & sic patet significatum principale ipsius materiæ secundum Aristo.

D

ecognitio e corpo itate.

In commentarijs multa disputauimus, in quibus recognoscenda sunt aliqua. & primo de illa forma mistionis quam aliqui appellant corporeitatem, circa quā sunt plura videnda. primo quid sit, ad quod respondent quidam, ꝙ sit corporeitas de gñe substantiæ, per quam homo est corpus. alij dixerunt ꝙ est forma mistionis, per quam hō est corpus mistū virtualiter continens elementa. Non.n. hæc forma est elementa, vel formæ elementariæ collectiuæ, sed quadā forma alia ab illis virtualiter illas oēs continens, per quam homo est corpus mistum substātialiter. Secundo, vtrum hæc forma corporeitatis differt secundū rem ab aīa intellectiua. Respondent ꝙ sic, & probant primo, quia diuersorum agentiū, quæ agunt diuersis actionibus impossibile est terminum esse vnum & eundē numero, vt quinto phy si. patet, sed homo in gñone hominis agit propria mutatione, & deus in creādo aīam agit alia actione. igitur alia & alia forma terminat hincinde.

Tex.c.12.

Præterea. Sumus in eo instanti in quo corrūpitur præcedens forma sensitiua in embrione: aut ergo per agens naturale inducitur in eodem signo durationis alia forma E in materia sic disposita, aut non. non est dicendū ꝙ non, quia agens naturale nunquā agit corrumpendo aliquam formam vnam, quin generet secundum aliam. Est.n. corruptio vnius generatio alterius. Sin autē dicamus ꝙ sic, cum pro eodem signo durationis, qñ materia est vltimate disposita, inducitur intellectiua. igitur simul in materia erunt duæ formæ substantiales aīa intellectiua, & corporeitas distinctæ secundum rem. Tertio, cum aīa intellectiua adueniat materiæ prius natura saltem, & si non prius tempore, qūo saluatur generatio. Dictum est.n. quod omnis mutatio adueniens enti in actu est alteratio, vel non est generatio. Respondent, ꝙ saluatur generatio, quia corporeitas non aduenit materiæ prius tempore, sed simul tempore cum anima intellectiua eandem materiæ potentiam perficiens, quam perficit anima intellectiua. Non.n. est credendum secundū istos, ꝙ materia alio instanti temporis recipiat corporeitatem, & alio animam intellectiuam, sed eodem instanti temporis a deo recipit intellectiuam animam, & ab agente naturali recipit corporeitatē, nec est credēdum ꝙ alia potentia recipiat corporeitatem, & alia intellectiuam animam. sic.n. non esset vna generatio homini: sed eadem potentia ab agente naturali recipit corporeitatem per extractionem factam ab illa potentia, & a deo recipit animam intellectiuam per creationem, & sic saluatur ratio gñonis, cum aīa intellectiua non adueniat enti in actu prius existenti tempore. Quarto si homo habet duas formas, qūo homo est vnū compositum, & per se vnum. Respondent, ꝙ ideo homo est per se vnū, quia materia recipit illas duas formas simul tempore, & vna, & eadem potentia. Ea.n. potentia, qua ab agente naturali recipit corporeitatem, eadem a deo per creationem recipit intellectiuam animam: & eo instanti quo ab agēte naturali recipit corporeitatem, a deo recipit aīam intellectiuam, & sic homo est vnum per se, quia recipit illas vnica potentia, & vnico signo durationis. est & alia ratio, quia licet simul tempore recipiantur, tn̄ corporeitas prius natura recipitur, vt dispositio ad intellectiuam aīam. & sic homo est vnum per se ab vltima forma, quæ est intellectiua anima. Quinto, vtrum in alijs ponenda est hæc corporeitas, an in solo homine, dicunt ꝙ in solo homine ponenda est. Causa est, quia nisi poneretur in homine agens naturale corrumperet aliquā formam, & non gñaret aliam. Hæc.n. est dr̄ia inter agēs naturale, & agens diuinum, ꝙ agens diuinum pōt agere aliquam formam non corrumpendo priorē: agens naturale non pōt agere formam, nisi corrumpat priorem: & non potest corrumpere priorem nisi aliam gñaret. & sic opʒ ponere corporeitatē vt saluetur corruptio sensitiuæ prioris, quæ præcessit in embrione. In alijs mistis nō opʒ, quia vltima forma inducitur ab agente naturali, & oēs præcedentes corrūpuntur. ex quibus sequitur, ꝙ corporeitas, quæ est forme hoīs, est propria hoī, et in ea non conueniunt alia mista, cum sit vltima dispositio, quæ ita facit pro inductione intellectiuæ aīæ ꝙ non pro alijs iterū patet corporeitatē vltimo induci vt dispositionem vltimā, H quæ facit pro aīa intellectiua, quæ simul tpe recipitur in materia cum illa, prius tn̄ natura. patet vlterius quid pater & mater dant in gñatione. nam dant vltimam dispositionem, quæ est ista corporeitas, & alia, quæ faciunt ad hanc, et hac ratione homo gñatur ab homine, quia gñatur omne requisitū ad inductionem aīæ. Hæc positio est refutata in commentarijs, quæ nuperrime edidimus in libris de aīa. ideo hæc sufficiant. Sed circa secundam positionem aīaduerte, ꝙ Auic. & Auer. differunt in positione corporeitatis, nam Auic. supponit corporeitatem, & corpus ipsum, vt per se subiectum gñonis ac corruptionis. & propterea contra Auic. sequitur gñonem esse alterationem, quia ad ipsum sequitur gñonem esse transmutationem alicuius subiecto permanente in actu, quatenus est subiectum illius, in quod fit transmutatio. At secundum Auer. corpus non supponitur, vt subiectum per se eius, in quo est transmutatio: sed supponitur corporeitas, vt quoddam simul susceptum in materia cum ea

I forma, cuius est generatio, quod susceptum præsupponitur, vt dispositiuũ eius, cuius est gño, vt dictum est. Hoc enim remanere sub vtraq; cõtrarietate, nec Arist. nec Philoponus, nec Auer. negaret, cum concedat de diaphano, & de humido, & sic patet drĩa inter Auic. & Auer. quam non aĩaduertentes quidam Iuniorum blacterizãt contra ea, quæ nos scripsimus. De formis vero particularibus, licet positio, quã scripsimus, possit esse satis probabilis, tñ diceremus nunc, ꝙ opposita positio vr̃ magis peripatetica. Primo, quia est quasi principium in philosophia peripatetica, ꝙ agens naturale non põt attingere essentiam materiæ puræ, nisi corrumpat formã substantialem, quæ præcessit. igitur in alijs ab homine, cum agens inducit vltimam formam, op3 vt corrumpat oẽs priores, alioquid generatio vnius non esset corruptio alterius. Antecedẽs, licet sit manifestum, etiam patet ex differentia agentis naturalis, & agentis diuini, nam agens diuinum põt agere priorem formã in materia conseruando. Agens vero naturale non põt agere nouam formam priorẽ conseruando, sed illam penitus corrumpendo. Ex hac rõne videtur,

De formis particularibus.

K ꝙ tales formæ non sunt compossibiles cum forma vltimo inducta. Secundo, ratio quare duæ formæ simul pñt induci in eadẽ materia, est qñ inducuntur a diuersis agentibus, quorum alterum conseruat actionem alterius. Modo formæ illæ, & forma vltima non sunt inductæ diuersis agentibus, sed ab eodem naturaliter agente, quod non generat nisi corrumpat. Tertio, ratio quare duæ formæ pñt simul esse in eadem materia, est qñ materia recipit illis per eandem potentiam. Diuersæ. n. potentiæ non possunt esse eiusdem formæ (vt Auer. inquit. 12. libro meta.) Vna tñ potest esse diuersarum formarum, qñ sunt a diuersis agentibus, quorum alterum nõ destruit actionem alterius, sed materia non respicit vltimã formam, & formas partiales eadem potentia respectiua. ergo nõ potest simul stare in materia. Quod non respiciat illas eadẽ potentia respectiua, patet quia oporteret, vt per illã potentiam respiceret diuersa agentia, quorum alterum non destruit actionem alterius, at talia diuersa agentia non sunt, ideo nõ possunt esse simul in materia. Sed qm̃ contra positionem hanc peripateticam nulla ratio vr̃ efficax, nisi il

Cõmẽ. 18.

L la experientia de digito amputato, ego crederem, ꝙ si digitus aliquis esset totaliter amputatus, nunquam posset parti priori continuari. Bene tñ obseruatum est digitum reuniri, qñ non totaliter fuisset amputatus, nã adhuc anima in illo residere poterit, & sic virtute illius reuniri poterit. Tu vero scias in his nullam esse necessitatem pro altera parte, nam quod dñt medici de membris, & de formis eorum, medice est intelligẽdum. Medice. n. intelligendo complexio est forma membri, quia merito huius operationem prouenire autumant, merito huius lædi, & iuuari credunt quæ sufficiunt ad opera medici. Omnia. n. dirigunt medici ad opus vel conseruatiuum, vel reductiuũ, vel præseruatiuum, vel curatiuum, pro oĩbus vero his satis est eis complexionis aut conseruatio, aut curatio, aut quid tale. Cum. n. conseruat complexionem, membrum secundum substantiam iudicat conseruare. cum præseruat complexionem, præseruat membrum, cum reducit com-

M plexionem, reducit membrum: cum curat complexionẽ, curat membrum: ergo, si pro omni actu medici circa substantiam membri Medicus iudicat sufficere respicere ad complexionẽ. ergo medice loquendo dicendum est complexionem esse totam substantiam membri. At Philosophus naturalis, qui prospicit rerum naturas, cum complexionẽ sciat resultare ex qualitatibus, cogetur dicere complexionem esse qualitatẽ. Patet ergo apud medicos membra esse diuersarum formarum substantialium, quæ sunt eorum cõplexiones, apud Philosophum, vero omnium membrorum est vna forma totalis, plures tamen qualitates, vt dictum est. Quæritur in commentarijs ẽt vtrum idem effectus nunc, vt Niphus antequam sit, possit esse a diuersis generantibus? & determinauimus ꝙ non, quia generatio naturalis est determinata. & sic oportet, vt determinatus effectus proficiscatur a determinato agente, alioquin non esset determinata. Sed contra accidit dubitatio. primo, quia a. effectus antequam fiat, contingit N fieri a. b. causa. Igitur ad oppositam qualitatem a. contingit non fieri a. b. causa. contingit non fieri a. b. causa. ergo contingit fieri ab alia causa q̃ a. b. quia si contingit non fieri a. b. causa, & contingit fieri tunc contingit fieri ab alia causa. Præterea. Inter b. causam & a. effectum, qui nondum est, & potest esse, ordo est per accidens atq; contingens. igitur a. contingit fieri a. b. & fieri non a. b. & sic videtur ꝙ possit fieri ab alio q̃ a. b. Hæc argumenta sunt difficilia. Propterea dixerunt vnum effectũ nondum existentem fieri posse a diuersis agentibus inter se, & cum effectu accidentaliter ordinatis. verum potest defendi positio in commentarijs posita. Et sic dico ad primum ꝙ a. effectus, qui nondum factus est, contingit fieri a. b. causa, et concedo ꝙ contingit non fieri a. b. causa, quia potest impediri, & nunquam fieri, ex quo contingit fieri. Nego tñ, ꝙ contingit fieri ab alia causa q̃ a. b. qm̃ si contingit fieri, non nisi a. b. contingit fieri. Dicitur. n. contingens fieri, O non quia contingat fieri ab alia causa q̃ a. b. sed quia contingit fieri, & non fieri a. b. qm̃ contingit impediri. Per idẽ ad secundum concedo, ꝙ inter a. & b. est ordo contingens, & per accidens, qm̃ a. potest fieri, & potest non fieri a. b. Præterea. Potest esse. b. & potest nunquam esse a. ergo est ordo per accidens, non tñ est ordo per accidens ex eo, quia possit esse ab alio q̃ a. b. qm̃ si potest esse, non põt esse nisi a. b. tñ est ordo per accidens inter. b. et a. quia contingit b. esse, & nunquam esse. a. Hæc sunt dicenda (vt mihi vr̃) pro defensione positionis peripateticæ. Vtrum vero hæc positio sit simpliciter vera nunc non determino, sed remitto rem ad veriores, & sapientiores. Quæritur ẽt in commentarijs vtrum aliquis effectus productus in aliquo instanti, potuit esse productus in alio, vt in priori, vel posteriori: Pro dilucidatione animaduertendum, ꝙ hæc propositio est multiplex pro quanto subiectum potest intelligi secundum compositionem, & secundum diuisionem. Si. n. intelligitur secundum compositionem, sensus eius de præterito, quia est sensus, Vtrum aliquis effectus productus in aliquo instanti, vt productus in illo instanti, potuit esse productus in alio. & sic de quæstio- P ne nulla prorsus est dubitatio, quia nec res successiua, nec res permanens producta in aliquo instanti, vt producta in illo potuit esse producta in alio. Sinautem intelligitur subiectum secundum diuisionem, eius sensus est de futuro, vel de præterito per implicationem de futuro. Est. n. sensus, vtrum effectus productus in aliquo instanti antequam esset productus in illo instanti, potuisset esse productus in quocunque alio ab illo. Et tunc de hoc aliqui dicunt ꝙ non, aliqui ꝙ sic, & habẽt bonas rationes. Ego vero arbitror ꝙ tempus (vt Alexander dicit primo meteo.) potest accipi dupliciter. Vno modo pro mensura siue quantitate simpliciter nihil aliud intelligendo. & sic dicerent talem effectum productum in vno tempore vel instanti antequã productus esset potuisse esse productũ in quocunque alio, qm̃ nec tempus sic sumptum est causa rei, nec res est causa temporis. Sed solum eius quantitatiua mensura, modo idem mensuratũ põt diuersis mensuris mensurari, modo sint æquales & sic illa productio Q potuit esse in quocunque alio instanti. Alio modo põt accipi tempus, prout est fato affectum hoc cœlesti constitutione dispositũ, ita vt sit dicere tempus cum nexu omnium causarum, quæ sunt cum illo tempore. & sic dicerẽ, ꝙ effectus productus in vno instanti, vel in vno tempore, non potuit esse productus in alio, quia cum illud tempus dicat nexum oĩum causarum, a quibus est ille effectus, non põt effectus esse ab alio nexu q̃ ab illo, vt proxima dilucidatione patuit, & hoc est verũ in successiuis, & permanentibus. Dicebamus. n. effectum contingenter esse a sua totali causa, quia potest impediri, non tñ potest esse ab alia causa, q̃ ab illa totali. ergo effectus productus in aliquo tempore antequã esset productus, non potuit esse productus in alio tempore, sumendo tempus pro tempore affecto nexu omnium causarum, e quibus ille producitur. Hæc dilucidatio (vt arbitror) est peripatetica.

De augumentatione autem reliquum est dicere, & quid differt

De augm. Anti. c. 79.

A *differt à generatione & alteratione, & quomodo augmentatur unumquodque quod augmentatur, & diminuitur quodcunque diminuitur.*

illucida. c. eiusdē *De augmentatione uero reliquum est dicere, & quo differt a generatione, alterationeve, & quomodo augetur eorum, quæ augentur, singulum, & minuitur, eorum quæ minuuntur, unumquodque.*

cōmē. 79. Perficit hactenus declarare tam generationem, q̄ alterationem: Nunc de augmentatione proponit. dicitur autem augmentatio græce auxesis, latine tum augmētatio, tum auctio, tum incrementum. minutio vero dr̄ phthisis, latine diminutio siue imminutio. De auxese & phthisi, hoc est incremento, & imminutione nunc proponit. proponit autem duo vz quo differt a generatione, & alteratione, ac latione, itemq; & q̄uo augeatur augmentabile, q̄uove imminuatur diminuibile. Hic perfectam colliget descriptionem. ab ipso. n. augmentabili colliget genus ipsum, ab aliorum motuum differentia colliget differentiam, & inde perfectam congregat definitionem.

B

RECO. Quæ in commentarijs dicta sunt, bene se hn̄t ad verba, tn̄ Philoponus dicit q̄ Aristo. duo proponit differere de augmentatione. s. quo differant, & quomodo augeantur, quæ augescūt, & hoc inquit. De augmentatione autem reliquum est dicere, & exponit quæ, & inquit, & quid differt a generatione & alteratione, vtrum secūdum vnum, an secundum plura, & quomodo augmentetur vnumquodq; eorū, quæ augentur, & diminuitur vnumquodque eorum, quæ diminuuntur. Pro cuius intellectu (vt notat Philoponus) animaduerte q̄ artium quædam conueniunt in materia, & differunt in forma, vt tectonica, & nauisactiua. nam vtrisque communis materia sunt ligna, formam vero, hæc quidem nauigij, illa vero ianuæ vel abaci agit. Aliæ differunt materia, & conueniunt forma, vt argentaria, & æraria. nam ærariæ materia est æs, Argentariæ vero materia est argentum, attamen vtraq; eiusdem fere formæ est operatiua, vtraque enim vrceolum, vt ita dixerim, & patellam facit, & huiusmodi. Aliæ differunt materia & forma, quæ sunt penitus separatæ, vt tectonica & medicinalis, nam tectonica materiam habet ligna, hæc vero humana corpora. Tectonica est ianuæ vel sedis formam faciens. Medicinalis sanitatem nostrorum corporum. ergo cum omnis ars consideret materiam & formam, oportet qui vestigat de generatione, & augmentatione, sciat q̄ differant secundum vtraque scilicet materiam & formam, ideo proposuit duo, et quo differunt, vt materia, & quo modo, vt forma.

diuisio artium,

C

Scrutandum itaque primo, utrum solum in ipso circa quod eorum adinuicem differentia est. uerbi gratia, quòd ex hoc in hoc transmutatio; ut ex potentia substantia in actu substantiam, generatio est. quæ autem circa magnitudinem, augmentatio & diminutio: quæ autem circa paßiones, alteratio. utraque autem ex potentia existentibus in actum transmutatio, dictarum est. An etiam modus differt transmutationis? uidetur enim quod alteratur non ex neceßitate transmutari secundum locum, neque quod generatur. quod autem augmentatur & diminuitur, alio autem modo ab eo quod fertur. quod enim fertur, uniuersum mutat locum. quod autem augmentatur quemadmodum quod deducitur. hoc enim manente, particulæ transmutantur secundum locum.

anti. c. 80.

D

illucida. c. eiusdē *Considerandum itaque primo, utrum eorum adinuicem differentia solum sit penes id, ad quod sunt. uerbi causa, quòd hæc quidem transmutatio, quæ est ex hoc in hoc, ut ex potentia substantia, in actu substantiam, generatio est: quæ uero ad magnitudinem, auctio, & imminutio: quæ autem ad affectiones, alteratio. Ambæ autem sunt ex entibus potentia in actum transmutatio eorum, quæ dicta sunt. Aut etiam transmutationis refert modus. uidetur enim quod quidem alteratur, non ex neceßitate secundum locum transmutatum, neque quod generatur; sed quod augetur, & minuitur, uerum modo altero ab eo, quod fertur. Quod quidem enim fertur, totum permutat locum, quod uero augetur, quemadmodum, id quod extenditur, ipso enim permanente, partes secundum locum mouentur.* E

Cōmen. 80 Transmutationes differunt trifariam, vel penes terminos ad quos, aut penes modos transmutandi, aut penes subiecta, de differentia subiecta, alibi dixit, & posterius quædam adijciet. Nunc proponit vtrum augmētatio ab alteratione, & generatione differat, penes terminos, aut penes modos quibus transmutationes fiunt, penes quidem terminos, vt sit hæc quidē generatio ad substātiam, illa alteratio ad passiones. Ista augmentatio ad quantitatem. penes vero modos, vt generatio & corruptio, & alteratio non sint in loco, augmētatio vero sit in loco, sed modo alio a latione. nam latio maxime recta est in loco permutanter, quia locum deserit, & locum accipit, at augmentatio est in loco non permutanter, sed permanenter, quia est in loco, quemadmodum quod circumcirca rarefit ipso existente fixo. Hæc igitur est quæstio. inquit. Considerandum itaque primo, vtrum eorum adinuicē differentia solum sit penes id ad quod sunt, hoc est penes terminos ad quos. verbi causa. q̄ hæc quidē transmutatio, quæ est ex hoc in hoc, vt ex potentia substantia in actu substantiam, generatio est, quæ vero ad magnitudinem, sit auctio, siue immutatio, quæ autē ad affectiones siue passiones, vt ad qualitates de tertia specie, sit alteratio. & ne sit contentio antiqua subdit, ambe autem hæ videlicet auctio, & alteratio sunt ex entibus in potentia in actu transmutationes eorum, quæ dicta sunt, videlicet alteratio qualitatis, auctio quantitatis, hoc itaque adijcit, ne quis credat solam generationem esse ex ente in potentia ad ens in actu. Hoc est primum membrum quæstionis, deinde subscribit secundum. d. aut etiam transmutationis refert modus, ita vt non tantum penes terminos differāt, sed penes modos, & hoc declarat. d. Videtur enim quod alteratur non ex necessitate secundum locum transmutatum, neque quod generatur, sed quod augetur & minuitur, videntur secundum locum transmutari. verum modo altero ab eo quod fertur & loco mouetur. Quod quidem enim fertur, totum locum permutat, maxime in motu recto, quod vero augetur, mutat locum, quemadmodum mutat, id quod extenditur aut rarefit, clauno enim græce, extendo siue duco siue rarefio latine, nam quod rarefit, hoc modo mouetur, q̄ ipso permanēte secundum eundem locum partes eius secundum locum mouentur. est igitur quæstio, vtrum augmentatio differt a cæteris motibus penes terminos tantum, an penes modos, & sic litera est suspensiua.

F

G

RECO. Exequitur de problematibus, & primo secundum Philoponum quærit. secūda ibi (An etiam soluit) Cum enim proposuit dicere de materia, & de forma, quærit vtrum solum differant in ipso circa quod, hoc est in sola materia, an etiam in forma; & in modo? soluit ergo quòd in vtroque. & solutio est, q̄ Aristo. sumit huiusmodi transmutationes differre materia, quia differunt prædicamento circa quod sunt. nam substantia est materia, in qua sunt generatio, & corruptio, quale est materia in qua est alteratio. Quantum vero materia, in qua sunt auctio & imminutio, differunt etiam forma, quia generatio fit sine eo quod ipsum genitum mutet locum, nec mutabiliter, nec permanenter. Alteratio similiter, motus vero localis est cum mutatione loci mutabiliter. auctio vero & diminutio facit mutare locum permanenter. Quod vero ad verba attinet, quæres cur dixit. (Vtraque autem ex potentia existentibus) cum vtraque verbum non dicatur nisi de duobus, at Aristo. enumerauit tres mutationes. ergo debuit dicere omnibus autem, & non vtraque. Innuit Philoponus responsionem, q̄ respexit ad genus, nam secundum genus duæ mutationes sunt. s. secundum substātiam, & secundum accidēs, & propterea dixit vtraq;, quia tam ea transmutatio quæ est ad subiectum, q̄ quæ est secundum accidēs, vtraq; est de potentia ad actum. Dubitabis rursus, quia Aristo. non proposuit dicere de motu locali. ergo male distinguit auctionem ob ipso motu locali, in-

H

Prima du.

I nuit solu. Philoponus, & bene, ꝙ hoc non facit primaria intentione, sed quasi obiter, & per accidens, quia cũ motu locali ipsa auctio vr̃ valde conuenire. ideo erat necessarium dicere de differẽtia inter ea. Rursus dubitabis, quia in libro phy si. dictũ est, ꝙ motus localis est primus motuum. ergo nihil põt alterari vel generari, quod non moueatur localiter. innuit Philoponus solutionẽ, & rectam, ꝙ motus localis est primus, quia nihil potest generari, quin præcedat motus saltem in alio, vt in ipso generante. similiter nihil potest alterari, quin præcedat motus localis in alio, vt in ipso alterante, at aliquid potest generari, & non mutare locum. Non enim cerusa ex plumbo facta mutat locum, neque lac ex sanguine factum mutat locum simili ratione de alterabili dicendum. quia potest lapis calefieri nullo penitus loco permutato.

Secunda dub.

Tertia du. Præterea. Dices cur Arist. non assignauit differentiam inter augmentationem & extensionem. innuit sol. Philoponus, quia patet. nam extensio fit semper secundum K vnam diametrum aut longum, aut latus, aut augmentatio simul & semel fit secundum omnem diametrum.

Anti. c. 81. *Non quemadmodum quæ sphæræ. hæ enim, in æquali loco toto manente, transmutantur. quæ autem eius quod augetur, semper in ampliorem locum. in minorem autem, quæ eius quod diminuitur.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Non quemadmodum quæ sphæræ. hæ quidem æquali in loco transmutantur, toto ipso permanente. Sed quæ sunt eius quod augetur, semper in ampliorem locum: quæ uero eius quod minuitur, in minorem.*

Cõmẽ. 81. Sed contra argues, quia si quod agetur mutat locum secundum partes, tunc non differt ab eo quod mouetur circulariter. Respondet. non. subaudi mouẽtur partes aucti, quemadmodum mouentur partes, quæ sunt sphæræ. Hæ quidem. n. æquali in loco transmutãtur, toto ipso permanente, & sic mutat locum secundum partes, ipso loco semper existente æquali, sed partes, quæ sunt eius, quod augetur semper trãsmutantur, & rarefiunt in ampliorem L locum, quæ vero eius, quod minuitur, in minorem, & sic loci non seruatur æqualitas.

REGO. Intelligas etiam ꝙ Aristo. obiter, & non de primaria intentione ponit differentiam inter motum sphæricum, et augmentationem. ductus necessitate conuenientiæ, quæ prima facie videtur esse inter eos. Demum epilogat & inquit. Quod igitur auctio differat non solum in ipso circa quod hoc est materia, sed etiam sic, hoc est forma, & modo, manifestum est. tacuit autem differentiam inter auctionem, & extensionem, quia vt dictum est, patet.

Anti. c. 82. *Quod igitur differt non solum in ipso circa quod, sed & sic, transmutatio eius quod generatur, & alteratur, & augmentatur, manifestum est.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Quoniam quidem igitur transmutatio eius quod generatur, & alteratur, & augetur non tantum differt penes id ad quod, sed etiam, sic patet.*

Cõmen. 82. M Soluit quæstionem, & vult quod eiusmodi transmutationes differunt penes terminos ad quos, & sic, hoc penes modos.

Anti. c. 83. *Circa quod autem est transmutatio augmentationis & diminutionis (circa magnitudinem autem uidetur esse) quod est augeri & diminui qualiter accipiendum est.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *At circa quid est transmutatio auctionis, & minutionis? (cũ circa magnitudinem uideatur esse) ipsum augeri & minui, qua nam ratione suscipiendum?*

Cõmen. 83. Duo proposuit, quorum primum erat, quo auctio cæteris è transmutationibus discrepat, circa quod mouit, & soluit quæstionem. Secundum erat quomodo augẽdum augeatur minuendum minuatur, perfecit primum, nunc circa secundum mouet quæstiones. Petit autem vnum ex nunc dictis, & aliud postulat. Petit quidem auctionem, et minutionem circa magnitudinem fieri, at postulat qua nam ratione ipsum augeri, et minui circa magnitudinem fiant, inquit. At circa quid est transmutatio auctionis, & minutionis? quod erat secundum (cum circa magnitudinem videatur esse) ipsum augeri & minui. qua ratione su- N scipiendum? verbum qua ratione, græce est poteros, quod interrogat.

REGO. Tria, vt inquit Philoponus, quæruntur de augmentatione, & potest addi quartum, vt pote quæ sit augmentationis materia, quid factiua causa, & quid est quod augetur, & quid quod auget. & quomodo quod augetur, augeatur. ideo quærit de materia. & inquit. Sed sup. his solutis, quæritur circa quod est transmutatio de specie augmentationis, & diminutionis. quasi respondens inquit. Circa magnitudinem autem videtur esse, tanquam circa materiam. tunc statim mouet quæstionem de modo, quo augetur, & dicit: supple tu, cum circa magnitudinem sit auctio, id quod est augeri, & diminui qualiter accipiendum est, ꝙ sit quæstio est de modo, nam si materia, circa quam sit auctio, est magnitudo, siue quantum, quomodo ex illo quanto fit, & quid est illud quãtum ex quo fit. Hæc est expositio Philoponi. O

Anti. c. 84. *Vtrum ex potentia quidem magnitudine & corpore, actu autem incorporeo, & sine magnitudine generari corpus, & magnitudinem.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Vtrum ex potentia quidem magnitudine, & corpore, actu uero incorporeo, & indiuiduo fieri corpus, & magnitudinem.*

Cõmẽ. 84. Explicat quæstionem propositam. q. d. vtrum suscipiendum sit fieri corpus, & magnitudinem ex potentia quidem magnitudine & corpore, actu vero incorporeo, & indiuiduo? an subaudi tu ex actu corpore corpus, & ex actu magnitudine magnum fieri sit dicendum. Mouit autem quæstionem hanc propter physicos, qui dixerunt, aliquod elementorum quatuor esse omnium materiam, qua ratione oportet dicere crementum effici ex actu quanto, & actu corpore, cum elementum illud sit actu quantum.

REGO. Cum accepit ipsum quantum esse id, quod augmentationis materia efficitur, quærit, vtrum huiusmodi quan- P tum sit potentia corpus, & magnitudo, actu autem incorporeum an supple sit actu corpus, & magnitudo. & hoc inquit, vtrum generari corpus & magnitudinem, quod est ipsum augeri, sic ex potentia magnitudine, & corpore, actu autem incorporeo, & sine magnitudine. hoc est vtrum quantum quod est materia auctionis, sit potentia corpus, an actu corpus. Hæc est expositio Philoponi.

Anti. c. 85. *Et cum hoc dupliciter contingat dici, qualiter augmentatio fit? utrum ex ipsa separata secundum se materia, an existente in alio corpore?*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Et hoc cum bifariam dici contingat, qua nam ratione auctio fit, utrum ex separata ipsa per se materia, aut existente aliquo in corpore?*

Cõmen. 85. Omnes concedunt auctionem effici ipsa è materia, quæ qui idem actu non est corpus, sed potentia. Sed ipsam non esset corpus dupliciter est, aut loco, aut esse, Q quæ res vt intelligatur, animaduerte, quòd aliquid separari ab aliquo pro nunc dupliciter contingit, aut loco, qua ratione vinum fusum e dolio ipso separari loco contingit, quomodo Pythagorei, & forte Plato materiam separatam a corpore physico dixere, nam existimauerunt ipsam esse vacuum quoddam è physicis corporibus loco separatum, aut esse, qua ratione vinum in dolio constitutum e dolio ipso re & esse siue definitione separatur, quia realiter differunt sicut accidens, & subiectum, vel locatum & locus, quomodo Peripatetici materiam separari a corpore profitentur, cum ipsa non sit corpus, sed in potẽtia ad corpus, et re et diffinitione aliud quid a corpore ipso. Sunt qui addunt aliquid separari ab alio loco et re, siue esse. nauta in portu ex naui separatur, cum nec sit nauis, secundum esse, nec in vno codemque loco cum naue ipsa. Nihil tamen separari potest ab alio loco, & non esse. nam vbi loco separatur, & esse necesse est disiungi. Qua distinctione accepta, petit, dato quod

ex materia

A cũ materia bifariã dicat nõ corpus, vtpote loco, & esse qua nã rõne auctio fit, vtrũ ex separata ipsa per se materia, subaudi a corporibus physicis loco tm: aut existente aliquo in corpore, & ita non loco, sed re & esse separata. Est igitur quæstio vtrũ auctio fiat ex materia separata a physicis corporibus loco & subiecto, vt Pythagorei, an separata re & esse, nõ aũt loco, more peripateticorũ. Recentiores petunt qũo põt intelligi materiã separari a quãtitate, & esse partẽ corporis sensibilis. Respondent, quia põt indiuisibile esse pars rei diuisibilis, vt intellectus indiuiduus pars est hominis, immo pcipua pars, qm homo est res diuidua, res hæc sumit dubiũ in defensione certioris, an.n. intellectus pars sit hominis, physici ambigunt. Adhuc nec qõ est ad propositũ, nec solutio, quãdoquidẽ Aristo. per separari secundũ esse intelligat separari secundum rẽ, nõ secundũ subiectionẽ, dicas igitur, vt diximus.

RECO. Quæsiuit de eo ex quo augetur, qđ augetur, quidnã esset, an corpus actu, an corpus potestate, ideo pbat primo φ nõ posit esse corpus potestate, nã postea cõcludet illud ex quo augetur quod auget, esse corpus actu. Verũ B supponẽs potestate corpus nõ posse esse nisi materiam, quærit vtrũ qđ augetur, augeat ex ipsa materia secundũ se separata, & per se subsistente, an ex ipsa materia existẽte in alio corpore. Et inquit. Et cũ hoc dupliciter contingat dici, hoc est, & cũ illud corpus potẽtia sit materia, & ex materia fieri auctionẽ dupliciter cõtingat dici, qualiter augmentatio fit: vtrũ qđ augeť, augeatur ex ipsa materia secundũ se separata ab omni naturali corpore, an ex ipsa materia existente in aliquo corpore naturali. Dupliciter enim contingit quod augetur augeri ex corpore in potẽtia, quod est materia, aut imaginãdo ipsam materiã esse ab omni corpore penitus abiunctã, ac per se subsistẽtẽ & in nullo naturali corpore existentẽ, aut imaginãdo materiam esse in aliquo corpore naturali.

Anti.c.86 *An impoßibile utrũq; ? separata enim existens, aut nullum poßidebit locum, aut uelut punctus aliquis, aut uacuum erit & C corpus non sensibile. Horum autem, hoc quidem non contingit, hoc autem necesse est in aliquo esse. semper enim alicubi erit, quod generatur ex eo. Quapropter & illud aut secundum se, aut secundum accidens.*

Dilucida. t.c. eiusdẽ *Aut impoßibile utroque modo. Separata quidem enim existens, aut nullum poßidebit locum, aut ut punctus quidam, aut uacuum erit, aut corpus insensibile. Sed horum hoc quidem non contingit: Illud uero necessarium esse in quodam. Semper enim alicubi erit, quod generatur ex ipsa, quare & ipsa aut per se, aut per accidens.*

Cõmẽ. 86. Confutat vtrũq; datũ, primo φ materia nõ sit loco separata a corporibus physicis, quia hoc non põt esse nisi tribus modis, vel φ ipsa separata nullũ obtineat locũ, vt punctũ, aut obtineat locũ, verũ sit vacuũ ipsum, aut tertio plenũ, sed insensibile vt aer. igitur si materia est separata, aut erit in loco, aut nullo modo in loco erit, inquit Ari D sto. sed horũ, hoc quidẽ non cõtingit. s. vt materia sit separata, & non in loco. Illud vero. s. ipsam esse in loco necessariũ est esse, sed nõ separata, sed existens in quodã, et hoc probat. omne qđ est pars alicuius, qđ est in loco per se, est in loco per accidẽs ratione illius: sed materia est pars eius, quod generatur, quod est in loco per se, igitur materia est in loco per accidẽs. de rõne tangit vim minoris. d. Semper. n. alicubi erit quod generatur ex ipsa, hoc est genitũ, cuius ipsa est pars, hæc fuit minor. dat conclusionẽ d. quare & ipsa aut per se, aut per accidẽs, subaudi in loco erit. & sic nullo modo põt loco separari a physicis corporibus. Essent hic dubitationes. primo, qa intellectus secundũ veritatẽ est pars hominis, & nullo modo est in loco. Iteq; pars cœli intelligẽtia est, & nullo modo in loco. Amplius, quod est in loco per accidẽs põt non esse. Hæc sunt alibi ad longũ tacta. Nũc vero sciendũ φ pars alicuius est duplex, depẽdẽs a toto, & independens, vt multis locis colligitur, intellectus est pars hominis independens ab homine. ideo indiuiduus, quia cũ non depẽdeat in esse ab homine, nec in accidẽtibus eius, quorũ vnũ est B diuidi. Similiter & intelligẽtia cœli est, at materia est pars depẽdens ipso a toto, ideo põt accipere cõditiones totius quarũ vna est diuisio. itemq; materia est in loco per accidẽs, sed necessario, nã est quoddã per accidens necessario, primo physicæ auscultationis. com. 56. & 4. phy. cõ. 20.

Destruit vtrũq; mẽbrũ, & primo φ ipsa materia, quæ RECO. ponitur corpus potestate, nõ sit per se subsistẽs, ab omni physico corpore separata. Secũdo, φ nõ est in aliquo corpore φ quidẽ non sit per se subsistens ab omni naturali corpore separata. probat, quia cũ nõ existat actu corpus, erit aut pũctus, aut vacuũ nullũ obtinẽs locũ, aut erit corpus insensibile. pũctus esse nõ põt. tũ quia non contingit esse aliquẽ punctũ separatũ ab aliquo corpore: tũ quia ex indiuisibili non fit maius, non ergo põt esse punctus, nec vacuũ esse põt, quia tale non datur. 4. physi. Quod non posit esse insensibile corpus. probatur, qa si esset insensibile corpus, esset corpus nõ quale, tamẽ esset corpus trinæ dimensionatũ. tale aũt omne est in loco, non. n. per qualitatẽ corpus est in loco, sed rõne trinæ dimensionis. F Ratione. n. trinæ dimẽsionis corpus est in loco, rõne vero qualitatis est in certa differẽtia loci, vt vel sursum, vel deorsum. ergo cũ illud corpus insensibile sit corpus, erit in loco, cũ totalis causa quare aliquid sit in loco sit trina dimensio, quia per illã est in loco sibi æquali, esse autem æquale quanti est. Quod si sit in loco, vel sursum, vel deorsum, & quicquid dicitur, erit in illo, vel naturaliter, vel præternaturaliter, & sequitur ipsum esse graue, aut leue. & sic quod erat corpus non sensibile, sequitur esse sensibile. Hæc (vt Philoponus inquit) Aristo. tanquam per se manifesta derelinquit. Patet ergo primũ membrũ esse impossibile. Sed qũo legenda sint verba, non leue est. legãtur ergo primo modo sic, an impossibile vtrunq;. s. dicere materiã esse separatã per se ab omni corpore, & dicere ipsam esse in aliquo corpore. Et φ sit impossibile primũ ostendit. & inquit. Separata. n. existens. s. ab omni physico corpore, aut nullũ possidebit locũ. verbũ (aut) affirmãter dixit. probat (& inquit) Velut enim punctus G aliquis, aut vacuũ erit, & hoc est, aut corpus nõ sensibile erit. Sic habebat verba Philoponus in quodã exemplari, in quo legit (&) pro aut. In alio codice non legitur. n. Sed sic legitur, aut velut punctus aliquis, aut vacuũ erit, aut corpus nõ sensibile, & tunc ipse primũ (aut) legit aduersatiue pro sed, hoc modo, nullũ possidebit locum, sed velut punctus aliquis, aut vacuũ erit, aut corpus insensibile. Deinde secũdũ vnã Philoponi expositionẽ destruit hæc tria mẽbra (& inquit) Horũ autẽ trium. s. φ sit punctus vel vacuũ, vel insensibile hoc quidẽ, hoc est illa duo prima. s. φ sit pũctus vel vacuũ, nõ cõtingit: hoc autẽ. s. si sit insensibile corpus necesse est in aliquo supple loco esse. Verũ prima duo cõtraxit in vnũ secundũ hanc primã expositionẽ. nã cũ dixit (Horũ autẽ hoc quidẽ non cõtingit) innuit illa duo nõ contingere, scilicet φ sit punctus, vel vacuũ, quæ in vnũ cõtraxit, quia quasi eadẽ impossibilitate sunt impossibilia. Quod autem si materia sepa- H rata ponitur insensibile corpus, sequatur ipsam esse in aliquo loco, probat Aristo. & inquit. Semper. n. alicubi erit, quod generatur, hoc est, quod augetur ex eo insensibili corpore. Accepit. n. generatur, pro augetur, nã per auctionẽ fit corpus vel magnitudo maior, quã fuit. & sic augeri videtur idẽ quod generari. probat ergo Aristot. quod augetur ex illo insensibili corpore, alicubi est: omne. n. quod augetur, est ĩ loco: quapropter & illud, ex quo augetur aut secundũ se, aut secundũ accidẽs erit in loco, & vtrũq; est necessariũ, licet sub disiunctione protulerit. Est enim illud insensibile corpus in loco secundũ se, qa corpus trinæ dimensionatũ est in loco per accidẽs, qa id qđ augetur ex ipso est in loco p se. Hæc est vna expositio Philoponi, quã carpit ex eo, quia vr subdiuisio aduersari ei, qđ per ipsam subdiuiditur. Cœpit. n. probare, φ illud, ex quo augetur, quod augetur nõ sit corpus potestate, qa esset materia, & quærebat, si mã vel sepata, vel in corpe existẽs: si separata, aut pũctus, aut vacuũ, aut corpus insensibile: mõ ponere ipsam corpus insensibile vi-

I detur ipsam ponere corpus actu, hoc aũt contradicit ei, quod cœpit destruere, ideo aliter exponit Philoponus secundũ Alexandrũ, & remouet inter sub diuisionẽ, & illud qđ subdiuiditur contradictionẽ. & dicit. An imposſibile vtrũq;.s.tã ꝙ separata per se ab omni corpore, q̃ ꝙ sit in aliquo corpore: ꝙ sit imposſibile ipsam esse separatã per se, probat. Separata.n. existens, nullũ posſidebit locũ. nam ipsa sic separata erit aut aliquis punctus, aut vacuũ, aut corpus insensibile, quæ supponit esse imposſibilia. non.n.est punctus, quia ipsum non contingit separari: nec vacuũ, quia nõ cõtingit reperiri: nõ insensibile corpus, qa istud est solũ corpus mathematicũ in cõsideratione, & nõ actu existẽs in re. & sic intelligẽdo nullũ horum contradicit ei, qđ cœpit destruere. Deinde ponit differentiã inter illa duo prima membra, ostendẽs vtraq; esse imposſibilia.s.ꝙ nec posſit poni per se subsistens, nec in aliquo corpore. & dicit. Horũ aũt duorũ.s.ꝙ sit per se subsistens, vel in aliquo corpore, hoc quidẽ non cõtingit. Nõ

K enim cõtingit ipsam poni per se separatã, propter causam asſignatã, quia vel punctus erit, vel vacuũ, vel fictio mathematica. hoc aũt necesse est.s.ipsam esse in aliquo corpore, & in aliquo loco, quia semper erit in loco saltẽ per accidẽs ratione eius, quod augetur ex ipsa. Hæc est Alexãdri expositio, quæ differt a prima, quia hæc refert verba ista ad prima duo mẽbra. Expositio Philoponi retulit ad illa tria membra. Et si dicatur, ꝙ Aristo. textu proximo destruit secundũ membrũ, ergo videtur superfluus, dicendũ ꝙ ibi destruit principaliter illud, hic vero quasi obiter, vt ostendat differẽtiã membrorũ. etiã põt prima expositio defendi, posſumus enim dicere, ꝙ non est absurdum accipere membrũ oppositum ei, quod præcepit, quia arguit ad hominẽ ex datis ab illo.

Anti.c.87. *Sed si in aliquo existit, siquidem separatum ita sit ut non illius secundum se, aut secundum accidens aliquid sit, contingent multa & imposſibilia. Dico autem uerbi gratia, si generabitur*

L *aer ex aqua, non aqua erit transmutata.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ *At uero si in quodam sit, sed quidem separatum ita, ut nullius per se, aut per accidens aliquid sit, multa accidunt & imposſibilia. Dico autem si aer ex aqua fiat, non ex aqua erit transmutata.*

Cõmẽ.87. Destruit secundũ, & probat ꝙ auctio siue generatio fieri non põt a materia separata secũdũ esse a corpore ad intellectũ datũ, & arguit. nã vbi materia esset separata a corpore secundũ esse, ita ꝙ esse materiæ nõ sit esse corporis, sicut esse vini nõ est esse dolij, tũc materia esset in actu in corpore, quia omne esse est a forma, et actu, quare materia haberet actuale esse aliud ab eo corpore in quo est. si materia est in actu in corpore vtpote in aqua, tũc potest ex aqua effici aer, non corrupta aqua. probatur, quia aer fit ex materia aquæ, quæ est res in actu: igitur potest fieri ex materia eius, nulla facta variatione in aqua.

Dubõnes. Sed hic est locus cõsiderationis. Primo, quia apud Aristotelem omne quod generatur, fit a materia, et materia

M distinguitẽ secundũ esse a forma, & cõposito. igitur cõtra ipsum sequetur idẽ inconueniẽs. Secundo, ex mixto fit elementũ & constat elementũ esse distinctũ secundũ esse a mixto, & tamen fieri non potest, nisi corrũpatur mixtũ. Dici põt ꝙ tota ratio dirigitur ad antiquos, qui tenuere materiam esse aliquod elementorum, & actu ens, & perfectum in specie, & ꝙ generatio est alteratio, contra quos bene valet ꝙ tunc posſet generatio fieri ex materia ipsa, nulla facta corruptione essentiali in ipsa aqua, quandoquidẽ materia aque est res actu & perfecta.

RECO. Nunc probat ꝙ ex materia existẽte in aliquo corpore physico nõ põt augeri, qđ augetur, quod erat secundũ mẽbrum, & quærit, si ex materia existẽte in aliquo corpore augetẽ, quod augetur, vtrũ ex ipsa existente in aliquo corpore, quæ nõ est illius aliquid.s. neque pars, nec pasſio, neq; illius aliqd penitus, an ex ipsa existẽte in aliquo tanquã illius parte vel pasſione augetur qđ augetẽ. Circa hanc diuisionẽ sic procedit secundũ Philoponũ, ꝙ primo probat ꝙ, ex materia existente in corpore vt nihilo illius non potest aliquid fieri. Secundo probat ꝙ ex materia existente in corpore, vt aliquo illius nihil fit. secunda ibi. (Amplius aũt talis transmutatio.) Primum destruit sic secundum Philoponum, nam si materia esset in corpore aliquo, vtpote in aqua, & non vt illius pars vel pasſio, tunc esset in ea, vt vinũ in dolio, vel aqua in vase, hoc est separata secundum distinctionem saltem, & si nõ secundũ locũ. Sed qua ratione in aqua posſet esse vna materia sic distincta, & nõ vt illius aliquid, eadẽ ratione posſet in aqua esse alia secunda materia, & tertia, & infinitæ, cũ tales non facerent maiorẽ aquã. Quod si posſent esse infinitæ, tunc cũ ex qualibet earũ fieri posſet generatio, tũc ex aqua posſent infinita fieri ipsa aqua nõ corrupta, quod est imposſibile, & contra sensum. Hoc pacto N exponit Philoponus. inquit. Sed si in aliquo existit ipsa materia, quæ ponitur corpus in potẽtia, ex quo augetur, quod augetur. sup. erit in illo aut separata, hoc est nec vt pars, nec vt pasſio, neq; vt aliquid illius, hoc exponit.d. O Siquidẽ separatũ in ipso corpore ita sit, vt non illius secũdum se, aut secundũ accidens aliquid sit, hoc est ita separatum in corpore sit, vt nec sit illius pars, nec illius accidens, nec illius quicquam, sed vt vinũ in dolio, vel aqua in vase, quod non est nec eius accidens, nec eius pars, cõtingent multa et imposſibilia: hoc est accidet ex vno corpore infinita generari illo non corrupto. ergo per multa intelligit multas materias, quæ sunt imposſibiles.q.d. contingent multæ materiæ & imposſibiles in eodẽ corpore, quia qua ratione vna in eodẽ est, eadem ratione duæ, & tres, & multæ, immo infinitæ, vt exponit Philoponus. Hoc aũt nõ probauit Aristo. sed tanq; rõni consonũ supposuit. Exponit aũt absurdũ. & inquit. Dico aũt verbi grã, si generabitur aer ex aqua, generabitur ex materia existẽte in aqua, & aqua nõ erit trãsmutata, qa cũ illa materia stet ĩ aqua, vt vinũ in dolio, sicut ex vino põt aliquid fieri dolio nõ corrupto, ita ex materia existẽte in P aqua fieri poterit aer, ipsa aqua nõ corrupta. & hoc subdit, sed ꝓpterea qm̃ vt in vase aqua inest materia eius.s. aquæ.q.d. sequitur ex illa materia existente in aqua fieri aerẽ illa nõ corrupta, sicut fieri põt aliqd ex aqua existẽte in vase, vase nõ corrupto. quia accepit infinita fieri posse ex aqua ipsa aqua nõ corrupta, ꝓbat, ex eo, quia nihil prohibet in aqua esse infinitas materias, quia qua rõne in ea põt esse vna nõ illius aliquid, eadẽ rõne duæ, & tres, et infinitæ: ergo nihil prohibet ex illis infinitis materijs infinita generari actu. ꝓpterea inquit. Infinitas.n. nihil prohibet esse materias ĩ eadẽ aqua, quapropter nihil prohibet ex illis infinita actu fieri aqua nõ corrupta. Quod in eadẽ aqua nihil ꝓhibeat esse infinitas materias. Aristo. accepit, & nõ probauit. Philoponus aũt probat, quia cũ materia nõ sit actu corpus, nec ꝑficit aquã in qua est, nec est pars illius, nec locũ aliquẽ totius occupet, nihil prohibet in eadẽ aqua esse duas, & iterũ tres, & sic in infinitũ. Nõ enim pñt esse plura in eodẽ vase, quia illa sunt corpora, nec plura mẽbra in eodẽ toto eiusdẽ rõnis, quia sunt par- Q tes, nec posſunt plures pasſiones esse in eodẽ subiecto, qa sunt accidentia eiusdẽ rationis: quare, cũ materia in aqua sit, & non vt pars, nec vt corpus occupans locũ, nec vt accidẽs occupãs subiectum, nihil prohibet in eadẽ aqua esse duas, & tres, & quatuor, & sic de infinitis.

Sed propterea ꝙ, ut in uase aqua inest materia eius. Infinitas enim nihil prohibet materias esse: quapropter, et generari actu. Anti.c.88.

Etiam quia tunc ut in uase, inerit ipsi aquæ materia. Infinitas enim nihil uetabit materias esse: quare & generari actu. Dilucida. te.c. eiusdẽ

Secundo arguit, si materia secundũ esse separaretur a corpore, sicut aqua a vase, tũc esset indiuidua secundum esse, igitur in vno corpore posſunt esse infinitæ materiæ. nã in vno diuiduo posſunt esse infinita indiuidua, vt pũcta. Hoc autẽ relinquit tanquam falsum, quia tũc ex illis infinitis materijs posſunt simul infinita generari. Cõmẽ.88.

Animaduerte ꝙ Aristo. arguit ex posſibili secũdm imaginationẽ ad imposſibile secundũ imaginationẽ, hoc mõ, vbi mã sit ita separata a corpe, vt aqua a vase, tunc esset Vis rõnis Aristo.

quid

A quid indiuisibile, igitur esset imaginabile esse infinitas materias in vno corpore, sicut imaginabile est esse infinita pũcta in vno corpore, qua e re ex illis imaginabile esset fieri actu infinita genita, hoc aũt est re & imaginatione impossibile, igitur & id ex quo sequitur.

Anti. c. 89. *Amplius neque sic uidetur generari aer ex aqua, ut exiens à manente.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Amplius uero nec sic uidetur genitus aer ex aqua ueluti exiens a manente.*

Anti. c. 89. Syllogizat hypothetice sic. si materia esset in corpore, vt aqua in vase, tunc aer esset genitus ex aqua, veluti exiẽs a manẽte: generaretur. n. aer ab aqua prout materia exiret ab illa, qua ratione esset generatio exitus quidã a manente. Destruit consequens. d. Amplius vero nec sic videtur genitus aer ex aqua, veluti exiens a manente, & sic vult habere oppositũ accidentis.

Hic secundũ Philoponũ ponitur secundũ argumentum, per quod probat, ꝙ materia non est in corpore physico vt nihil illius, nã tunc ex aqua fieret aer, vt exiens a manente. deduco, quia fit aqua ex materia, quæ nihil est aquæ. ergo aer fieret ex ipsa, hoc est exiret ab ipsa aqua, aqua permanente, & sic generatio aeris esset exitus, veluti exitus vini a dolio. Modo hoc est contra sensum. Quod vero ad verba attinet, dicit Philoponus ꝙ Aristo. loquens de materia auctionis, loquitur de ea, ac si esset materia generationis, ostendens ꝙ materia eius, quod generatur, non est in aliquo, ita vt nihil sit illius, in quo est. Verum dicemus de hoc postea.

Anti. c. 90 *Melius ergo est facere omnibus inseparatam esse materiam, ut existentẽ unã & eandẽ numero, ratione autem non unam.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Melius igitur est facere omnibus inseparatã esse materiã, ueluti existentem unam & numero eandẽ, rõne uero non unam.*

Cõmẽ. 90. Ex ijs cõcludit veritatẽ, ꝙ. s. materia nõ sit separata secundũ esse a corporibus, immo sit secundũ subiectũ vna & eadem numero, ratione vero non vna, quia propter formas multiplicatur, a quibus sumitur ratio.

C Dubõnes Ambigunt Iuniores vtrũ materia possit secundũ esse separari a magnitudinibus. Videtur ꝙ sic. primo, qa omnis substantia prior est tempore accidente. igitur potest separari. Secũdo, quia omne prius potest separari a suo posteriori. Tertio, quia accidens est quod potest inesse & abesse præter subiecti corruptionem.

Prima du.

Secũda du. Secundo ambigunt cõtra Aristo. quia videtur in eodem esse plures materias coextensas, quoniam quando mixtũ generatur ex elementis, quælibet pars mixta, igitur coextendũtur sub eadẽ quantitate oẽs formæ elementorum, sed nõ separatur materia a sua forma, neque forma a sua materia. igitur ẽt coextendũtur sub eadẽ forma mixti omnes materiæ elementorũ. Ad idem fiat bipedale tripedale per rarefactionem, tunc pedalitas acquiritur in aliqua materia, & non in prima materia, quæ præfuit, quia tunc penetratio, igitur in materia noua, & sic duæ materiæ simul in eodem.

D Solutiões. Ad primã respondet Auerro. 7. meta. cõ. 4. ꝙ accidentia sunt in duplici drĩa, quædã separabilia, & tunc subiectũ est prius tẽpore accidente, quædã inseparabilia, & tũc subiectũ præcedit illa tẽpore quo ad eius materiã, & non quo ad totũ, vt homo præcedit risibile secundũ materiã, licet nõ vt homo. Sed ista rñsio nõ satisfacit qõni, immo est falsa, qa tũc materia præcederet tẽpore dimensionẽ, & sic posset esse sine dimensione. Propterea animaduerte apud Auer. esse propositionẽ verã reduplicatione, quæ est falsa absolute, vt omne animal põt videre, absolute est falsa, quæ tñ cũ reduplicatione est vera. nã omne animal põt videre inquantũ animal, immo et talpa põt videre inquantũ animal. 5. meta. com. 27. Similiter in proposito, omnis substãtia põt separari ab accidẽte inquantũ substãtia, absolute tñ substãtia omnis nõ põt separari ab accidẽte, vt patuit. Similiter omne prius põt separari a posteriori inquantũ prius, & tñ absolute nõ omne prius põt separari a posteriori, vt patet in multis. Et per hæc patet solutio ad duo prima. dictũ vero Auer. 7. meta. intelligit tñ in accidẽtibus actu, & terminatis. Ad tertiũ quicquid velint recẽtiores definitio accidentis data a Porphyrio intelligitur, vt dicit Arist. 1. topic. cap. 4. ꝙ põt adesse, & abesse, præter subiecti corruptionẽ, hoc est ꝙ est prædicatũ non conuersim: & sic magnitudo est accidẽs materiæ, & nõ põt separari. Ad secundã tenemus ꝙ in vno vna est materia, & omniũ vna est materia secundũ priuationẽ, non aũt scd̃m actũ. tunc apud Auer. in 3. cœli. cõ. 67. oportet imaginari esse in mixto vnã materiã tñ omniũ formarũ. nã elementa cũ veniunt ad mixturã in prima mixtione rerũ, ne se penetrent, frangũtur ad minima, quæ postea agunt & patiuntur inuicẽ, quousq; in cuiuslibet elementi materia inducũtur per generationem formæ aliorũ elementorũ priori forma nõ corrupta, ad quarũ formarũ generationẽ sequitur continuatio omniũ materiarũ elementorũ, & nõ extẽsio, nec penetratio. qua rõne materia vnius elemẽti non ingreditur materiã alterius, nec forma vnius elemẽti migrat in materiã alterius elemẽti, sed bene generat formã consimilẽ in materia alterius, & econtra, qua generatione formarũ mutuo facta, materia ipsa reddit vna omniũ, et sub vna dimẽsione. sed hoc stare nõ põt, quia licet minimũ ignis generet in minimo aquæ formã, nõ ꝓpterea sequẽ cõtinuatio materiæ: nã põt bipedale ignis agere in lignũ, et materiæ amborũ nõ efficient vna. ꝓpterea melius esset dicẽdũ ꝙ ex illa reciproca gñone vnius formæ in minimo alterius, fit quædã dispositio p̃uia ad continuationẽ, quæ postea sequit̃ in instãti, quo ipsa forma vltima mixtionis aduenit: tũc. n. oẽs materiæ efficient vna numero omniũ formarũ elemẽtorũ, hæc est respõsio optima ad mentẽ Auer. Ad secũdũ diceret Auer. in lib. de substãtia orbis, ꝙ dũ addit̃ pedale supra bipedale, ibi nõ additur quãtitas q̃titati, ita vt sint duo pedalia, quorum vnũ alteri adueniat, immo prima quãtitas subito desinit esse, et cõtinuo generat̃ alia et alia dimẽsio, quousq; in fine sit inducta tripedalitas subito in eadẽ materia numero. Nec intellige ꝙ dimẽsio prima desinat simpliciter, & noua generet̃ simpliciter, eadẽ materia remanẽte sub vtraq;, sed ꝙ prima quãtitas desinat informare subiectũ sub primo termino. & secũda incipiat informare sub alio termino. nã dimẽsiones vt lõgitudo, latitudo & profunditas sunt materiæ coæternæ, sed gñantur & corrũpunt̃ secundũ terminos pro quãto dimensio nunc informat materiã sub vno, nũc sub alio termino.

His disputatis, nũc dat illud, q̃d cõsequitur ad ea, quæ dicta sunt. q̃siuit. n. vtrũ corpus, ex quo auget̃ quod augetur sit actu corpus, vel potẽtia corpus, & ꝓbauit, ꝙ nõ põt esse potẽtia corpus, vt patuit, nũc cõcludit. & inquit. Melius ergo est facere omnibus inseparatã esse materiã, vt existẽtẽ vnã, & eandẽ numero, rõne autẽ vnã. Circa quæ vero quærit Philoponus de qua materia loquutus est Aristo. an de materia gñonis, an de materia auctionis. Est. n. duplex mã, generationis, quæ est materia cõpositionis, et hæc est prima materia, quæ est altera pars cõpositi, et augmẽtationis, quæ est ipsum cõpositũ, vt cibus est materia augmẽtationis, quæq; dr̃ materia alterationis verbi gratia, in elemẽtis aquæ est materia auctionis aeris, materia vero cõpositionis aeris est altera pars, ex qua cõponit aqua, & in qua expulsa forma aquæ introducit̃ forma aeris. Quærit ergo Philoponus de qua materia loquit̃ Aristo. cũ cõcludit illã esse inseparatã, & existentẽ vnã numero, rõne vero nõ vnã. An de materia cõpositionis, an de materia alterationis. ex vna parte vr̃ ꝙ loquat̃ de materia gñonis, siue cõpositionis, quia de hac loquutus est in omnibus textibus p̃cedẽtibus, et huic expositioni fauere vr̃ verba hæc, vt patet intuenti, ex alia parte vr̃ ꝙ debeat intelligi de materia augmentationis, q̃ est materia alterationis, qa de illa cœpit disputare, an eẽt actu corpus, an potẽtia corpus. Adaptat aũt ipse hæc verba vtriq; materiæ, ꝙ sint adaptabilia materiæ gñonis, oĩbus patet. Quod sint adaptabilia materiæ auctionis patet. qa legit sic. Melius ergo oĩbus, supple qui de auctione disputãt, facere materiã auctionis inseparatã, hoc est eandẽ cũ corpore, vt existentẽ vnã & eandẽ numero cũ corpore, q̃d est materia auctionis, rõne vero non vnam.

De ꝓpõne absoluta et reduplicatiua.

E F G H

I Aqua.n.est actu corpus,& quatenus est materia auctionis,& aqua idē numero est, panis quatenus est materia auctionis,& panis idē numero est, rōne vero non vnū, quia panis, vt panis differt ratione a seipso vt materia auctionis,& sic hæc vera possunt aptari ad materiā auctionis.& si dicas in ꝓcessu prius loquutus est de materia gñonis. Dicēdū ꝙ loquutus est ad aduersariū,nā si aduersarius ponit materiā auctionis esse corpus potentia, mox sequitur illud esse materiā generationis,& sic secūdum eū eadem erit auctionis,& generationis materia,et propterea ad eum sic loquutus est. Hæc ex Philopono colligi possunt breuibus,quæ ipse multis verbis dixit.

Recognitiones. In cōmentarijs diximus pauca de mistione, vbi animaduerte,ꝙ de mistione dicemus postea,nūc vero q̄ diximus in cōmētarijs intellige de prima et noua mistione elementorū,quæ est immediate ab elemētis,non autē de antiqua,cū de antiqua nulla sit qō, cū ibi elemēta fuerūt simul iā.De noua vero intelligas,ꝙ cū elementa veniūt

K ad misturam ab aliqua cœlesti constitutione (vt credit Auer.)ibi fiūt duæ fractiones,prima est corporum, qua corpora elementorū frāguntur ad minima, vt fieri solet ab aromatarijs,qñ duo simplicia triturātur et deinde miscētur:sic elemēta triturātur a virtute cœli, vel ab aliquo agente sublunari virtute cœli, & hæc est prima fractio. hac fractione & mistione præsupposita, minima agunt, & reagunt per eorū qualitates remittendo se in substantijs & qualitatibus tandiu quādiu prædominetur vnū in tota miscella,& tūc inducit in omnibus materijs omniū illorū minimorū vna dispositio faciens pro gñone formæ misti,& in eo instāti,in quo illa inducitur, inducitur forma misti,ita vt vnū sit instans inductionis formæ & dispositionis,& cōtinuati esse omniū materierū ad vnā materiā,& vnā quantitatē conuenientē formæ misti. Et si quæritur quid est illa dispositio, Medici dicūt eā esse cōplexionē,siue secundū qualitatē resultantē ex primis.verū de his postea.Iterū in cōmentarijs loquuti sumus de

L rarefactione,vbi debes scire, ꝙ in rarefactione sunt tres motus.Primus est calefactio, per quā acquiritur caliditas,sine qua nō potest fieri rarefactio. Secundus est rarefactio,per quā acquiritur raritas,q̄ est qualitas in quāto,quæ consequitur caliditatē.Tertius est motus localis, qui fit ex eo quia prior quātitas dr̄ maior, qui motus dicitur ad imaginationē mathematicorū motus consequēs maiorē quantitatē.Et cū dicis,quid acquiritur per motū hunc rarefactionis vtrū noua quātitas,dicendū ꝙ nō,sed prima fit sub maiori extensione.& cū dicitur motus rarefactionis est motus realis,ergo per ipsam acquirit̄ terminus realis,cōcedo:sed non realiter distinctus a priori quantitate.acquiritur enim noua quantitas secūdū nouū terminum, non autē noua simpliciter. Animaduerte ꝙ non dico quantitatem maiorem acquiri per motū illum localē:sed dico eā acquiri consecutiue acquisita raritate. Nā rarefactio per se primo est ad raritatē,quæ est quali-

M tas in quantitate,per se.secundo est ad maiorem quantitatem,ad quā sequitur occupatio maioris loci. Illa enim quantitas maior non acquiritur per se primo rarefactione,sed per se secūdo.Præterea.Non acquiritur motu locali,nā reuera illa occupatio maioris loci non est motus localis,sed accidens consequens acquisitionē maioris quanti.& si est motus localis,non est de loco ad locum,sed est in loco,vt superius dictum est.

Anti,c.90. *At uero neq; punctos neque lineas,ponendum corporis materiam,propter easdem causas.*

Dilucida.te.c.eiusdē. *At uero neq; puncta neque lineas materiam corporis ponendum est,dictas ob causas.*

Cōmē.90. Iis exactis de materiæ separatiōe,ostēdit ꝙ esse nō pōt indiuiduū simpliciter vt punctū respectu lineæ,nec vt linea respectu corporis,qđ indiuisibile est oīno tale. & ait hoc ꝓbari posse ijsmet rationibus, qbus impugnata est separatio,quia tunc nullibi esset. Tum quia infinitæ pñt intelligi materiæ in vno mixto.Tum ēt ob alias causas.

RECO. Alexander hæc verba intelligit de materia gñonis, & cum nota causæ, hoc pacto,melius est facere materiā generationis inseparatā,at vero, hoc est quia neq; pūctos, N neq; lineas ponendū est corporis materiā,hoc est gñonis materiā,propter easdē causas,hoc est,qa nihil horū per se subsistere potest,nec per se locū occupare. Quod autem loquatur de materia generationis, Alexander probat, qa in toto processu loquutus est de ea.Philoponus.vero dicit,ꝙ hæc expositio est parū violenta quo ad verborum contextū.s.accipere veruntamē pro.n.vel pro quia, ideo ipse exponit de materia augmentationis,quia de hac cœpit disputare,& tunc non corrūpit textū,sed legit sic,veruntamē neq; punctos,neq; lineas ponendum est augmētationis corporis materiā.q.d.veruntamē non modo pūcta non sunt ponenda augmentationis materia, sed neq; lineæ propter easdē causas.s.quia nullū eorū potest per se subsistere,neq; per se locū occupare.Addit ꝙ appellatione linearū & punctorum intelligit superficiē,quæ licet sit magnitudo,non tamē potest se subsistere,neq; locū occupare. O Cum vero dicebatur ꝙ in processu loquutus est de materia generationis,Respondet Philoponus quod loquitur de ea gratia exēpli. vel dici potest ꝙ loquutus est aduersarium vt dictum est.

Illud autem cuius hæc ultima, materia erat; quam neq; sine paßione poßibile est esse,neq; sine forma. Anti.c.91.

Illud præterea cuius hæc ultima sunt,materia est: quæ neque sine paßione aliquando poterit esse.neq; sine forma. Dilucida.te.c.eiusdē.

Secundo arguit in tertia figura sic, linea & punctum sunt terminus materiæ,materia nō est terminus materiæ. Cōmē.91. igitur materia non est punctus neq; linea,apponit maiorem.d.Illud præterea cuius hæc vltima sunt, materia est. Deinde addit minorē.d.quæ neq; sine passionē.hoc dico materia, quæ neq; sine passione aliquando potest esse, neque sine forma.quasi velit ꝙ sit non terminus,sed semper terminata.verbum præterea, in græco est de. modo sic transtuli,vt sensus sit apertior.

Cū dixit ꝙ impossibile est lineas aut puncta esse materiā,nunc exponit, quidnā sit corporis materia, & pōt RECO. P exponi secundū Alexandrū de materia generationis & secundum Philoponū de materia augmentationis, secundum Alexandrū.d. Illud autē cuius hæc sunt vltima,materia erat generationis:hoc est,illud, cuius lineæ & puncta sunt termini,est materia generationis.& quia qs posset credere,lineas & puncta esse terminos materiæ generationis sine medio illi inhærētes.d.quā generationis materiā neq; sine passione possibile est esse,neq; sine forma. ergo lineæ & puncta sunt termini materiæ illi inhærētes mediante forma & passione, sine quibus esse nō potest materia:Secundum Philoponum vero(inquit)Illud aūt, cuius hæc sunt vltima,materia erat augmentationis,quæ est corpus in actu, cuius termini sunt puncta & lineæ, quam materiam augmentationi,quæ est corpus in actu, neque sine passione possibile est esse, cum necessario sit quale calidum,vel frigidum,vel siccum, vel humidum, neq; sine forma,quæ est eius pars essentialis. Et sic verba hæc intelligi possunt de materia augmentationis. Q

Generatur igitur simpliciter alterum ex altero, quemadmodum & in alijs determinatum est,& ab aliquo autem actu existente,aut a simili in specie.ut ignis ab igne, aut homo ab homine,aut ab actu:durum enim a non duro generatur. Anti.c.92.

Fit quidem igitur simpliciter alterum ex altero,quemadmodum & in alijs dictum est.Sed a quodam & actu existente, uel simili,ut ignis ab igne,aut homo ab homine,uel ab actu.nam durum non a duro fit. Dilucida.te.c.eiusdē.

Nunc ex dictis concludit qua ratione se habēt agens & factum, siue generans & genitum & vult, ꝙ omne quod generatur generetur ex alio,ita vt nihil generet se, sed semper generans differat a genito. verum quanquā differant, semper genitum est vel a generante sibi simili in specie, vel sibi simili in virtute. in specie quidem, vt ignis ab igne,& homo ab homine, in virtute vero, vt vermis & mus a cœlo,siue sole,nam sol est in actu tale, quale mus in potētia,qđ est esse virtute et potētia actiua tale.Similiter durum fit,& nō semper a duro,sed ab agēte actu. Cōmē.92.

A te actu.hoc est habens potentiã agendi durũ. & sic omne quod fit, vel fit a simili in specie, vel simili in actu & potentia actiua (inquit) Fit quidẽ igitur simpliciter alterũ ex altero. ita vt semper generans sit simpliciter aliud a genito, vt in alijs. hoc est. 7. metaphy. dictũ est. Declarat tñ illam diuersitatẽ reduci ad quandã conuenientiam. d. Sed ipsum genitũ fit a quodã & actu existente. hoc est quod conuenit genito in virtute, vel simili. Exemplũ secundi, vt ignis ab igne, aut homo ab homine. Exẽplũ primi, vt durũ non a duro fit, sed ab agente nõ duro. Et hic apparet quã inepte recentiores hunc locũ intelligunt. Credidere enim Aristo. declarare materiã non esse actu separatã a magnitudinibus, quod nec verba Aristo. nec dicẽdi necessitas expostulat.

RECO. Vtrũ verba hæc de auctione an de generatiõe sint intelligẽda non est quæstio, quia clare loquitur, quid est illud ex quo tanquã ex materia alterationis generetur, qđ generatur, & vult, ꝙ sit corpus in actu, qm̃ positũ est, ꝙ B alterius generatio sit alterius corruptio. Dixit velut in alijs dictũ est, quia dixit hoc idẽ primo physico. Ibi enim cũ quæsiuisset qũo contraria ex inuicem generẽtur, causam dixit. s. ꝙ sit ipsis aliquod cõmune subiectũ, quod est vtrorũq; susceptiuũ. & sic vult ꝙ omne quod generetur ex ente in actu contrario tanquã ex materia alterationis, vel tanquã ex termino a quo. Sed cũ Aristo. cœpit loqui de auctione, non video, qũo nunc transit ad materiã generationis. Fortasse hoc facit, vt ostendat ꝙ simile est de materia auctionis, & de materia generationis, quæ est alterationis materia, nam vtraq; est ens actu, et actu corpus, vel forte hoc facit, quia vult statim loqui de effectiua causa augmẽtationis. & sic procedit quasi similitudinarie, hoc pacto, generatur igitur simpliciter hoc est proprie vel vniuersaliter (vt exponit Philoponus) alterũ. s. corpus in actu ex altero corpore in actu tanquam ex materia alterationis (vt alibi dictũ est) & vt id quod generatur, generatur ex corpore in actu vt ex materia altera- C tionis, & ab aliquo aũt, hoc est ita ẽt quod augetur, augetur tanquã a causa effectiua ab aliquo ente in actu. dico ab aliquo ente in actu altero duorũ modo, quia aut a simili in specie, vt homo ab homine, & ignis ab igne, aut ab aliquo existente in actu, siue sit simile in specie, siue dissimile, vt durum a non formaliter duro, sed ab aliquo existente in actu, quod tamẽ non est formaliter durum, sed duriciei effectiuũ, & hoc secundo modo id quod augetur, ab eo quod augetur, augeri dicitur. a calido enim non duro existẽte generãtur ossa dura, & cartilagines: satis aũt est, vt calidũ sit in actu productiuo duriciei. hoc pacto exponendo, non videtur Aristo. superfluus, nec exiens a proposito. Volo tamen vt scias verbum illud (generatur) pro augmentatur posse intelligi. nã quod augetur, generatur in maiori quantitate, nã fit maius vt postea dicemus. & sic poterimus dicere, ꝙ Aristo. ex dictis infert duas causas eius quod augetur. s. materiã, & effecti D uã, materiã quidẽ cũ ait. generatur igitur simpliciter, hoc est augetur: igitur & fit maius vniuersaliter alterũ ex altero, quemadmodũ & in alijs determinatũ est. s. quinto physicorũ. vbi dictum est quod augetur, augeri ex corpore actu tanquã materia actionis, & ab aliquo existente in actu tanquã a causa effectiua, vt a calido vitali. & sic intelligẽdo tollitur in dictis Aristo. inutilis digressio.

Anti, c. 93. *Quoniam autem est & substantiæ corporeæ materia & corporis talis (corpus enim commune, nullum) eadem & paßionis & magnitudinis est ratione quidem separata, loco autem non separata, nisi & paßiones sint separabiles.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Quoniam uero materia ipsa & substantiæ corporeæ est, & corporis iam talis (Nam commune corpus nullum est) una erit & magnitudinis & paßionis, ratione quidem altera, loco uero non altera, nisi paßiones essent & separabiles.*

Cõmẽ. 93. Is expositis, nunc magis ad rẽ accedẽns, declarat vnã esse materiã augmẽti & alterationis. Et hoc probat, substantiæ corporeæ, & talis determinati corporis vna est materia, alteratio est corporis talis, augmentatio substan E tiæ corporeæ. Igitur vna est materia alterationis, & augmẽti. Syllogismus est ex ambobus obliquis. inquit. Qm̃ vna & ipsa est materia substantiæ corporeæ, & corporis iã talis indiuidui. Hæc est maior. cuius causam subdit. d. nã cõmune corpus nullũ est, & per cõsequens non põt esse alia materia corporis, & huius corporis. Omissa minore, addit conclusiõe. d. Vna erit & magnitudinis & passionis. Animaduerte ꝙ omne quod alteratur est corpus hoc, siue tale, vt calidũ vel frigidũ, quia vt hoc & calidũ alteratur ad frigidũ. Omne quod augetur est corpus, nõ tamen inquantũ tale calidũ & frigidũ. Et sic patet minor ꝙ alteratio est corporis talis, augmentatio corporis, sed vna est materia talis corporis, & corporis, igitur vna & alterationis, & augmenti. Sed dices, vna est materia alterationis & augmenti, igitur alteratio est augmentũ. Cui ipse respondet. d. ratione quidẽ altera, loco vero non altera, & sic alteratio nõ erit augmentatio. Sed dices. falsum est passiones esse corporis inquantũ talis. Respondet nisi F passiones essent separabiles, sed cũ non sint separabiles, sed omnino in materia & hac sensibili materia, ideo. passiones erunt corporis vt talis, & augmentum corporis tantum, & per consequens, licet materia sit vna amborũ secundum subiectum, erit altera ratione.

RECO. Philoponus sic hunc textũ continuat, ꝙ cũ quæsiuisset de materia eius, quod augetur, & dixisset ꝙ est corpus actu, ne aliquis putet hanc esse primã materiã, nunc docet ꝙ generationis materia, quæ dicitur corporis materia, est prima materia informis, & incorporea ex necessitate, cũ sit alterum ab eo, cuius est materia, quæ vero est augmentationis materia eadẽ est cũ materia alterationis & corpus in actu. Sunt ergo vna subiecto, differunt ratione. vna enim est materia corporis, & alterationis & augmentationis loco, & numero, non tñ ratione, quia materia alterationis & augmẽtationis est ipsum corpus in actu: materia corporis est materia prima informis, mo G do corpus in actu, & materia informis sunt vnum numero, non separata loco. & sic differunt ratione, & sunt eadẽ numero & loco. Si enim in alio loco esset materia corporis, & materia passionũ & magnitudinis, tunc in alio loco esset corpus cũ sua materia, & in alio loco essent passiones cũ sua materia. & sic passiones essent in alio quã in substãtia corporea. dicit. Quoniã autẽ est, & substantiæ corporeæ materia, & corporis talis indiuidua ti (quia corpus vniuersale nullũ est separatũ ab hoc corpore) quoniã inquã eadẽ est materia corporis, & huius corporis, eadẽ & passionis, & magnitudinis est, hoc est eadẽ erit alterationis materia, & auctionis & corporis materia. exponit aũt qũo eadem, & qũo diuersa. & inquit. Ratione & essentia separata, quoniã materia corporis est altera eius pars, & materia informis, materia vero augmentationis, & alterationis est ipsum corpus, loco autẽ non separata. Non enim potest materia corporis separari ab ipso corpore. Quod autẽ materia alterationis, H & augmentationis non sit loco separata materia corporis, patet, quia aliter materia corporis esset in vno loco cũ suo corpore, cuius est materia, & passiones & magnitudines cum sua materia essent in alio loco, & sic essent passiones, & non in substantia corporea, propterea dicit nisi & passiones essent separabiles. ergo patet ꝙ materia corporis & materia auctionis non eadem est, licet numero & loco non sint separabiles.

Manifestum igitur ex quæsitis, ꝗ non est augmentatio, trãsmutatio ex potentia magnitudine, actu autem nullam habẽte magnitudinem. separatum enim esset, quod commune. hoc autem ꝗ impoßibile sit, dictum est prius in alijs. Anti, c. 94.

Manifestum igitur ex perquisitis, ꝗ non est auctio transmutatio, ex potentia magnitudine, actu uero nullam habente magnitudinem. Separatum enim iam esset commune, hoc uero ꝗ impoßibile, dictum est prius. Dilucida. te. c. eiusdẽ

Nunc subiectũ proximũ augmẽti concludit ex dictis, Cõmẽ. 94.

I & potest sic sillogizare, qd alteratur non est ens in potentia, omne quod augetur alterat. igitur nullũ ens in potentia augetur, & per cõseques auctio nõ potest esse ex ente in potentia tanquã ex subiecto, acceptis & suppositis p̃missis ex textu nunc dicto (inquit) Manifestum igitur ex perquisitis pauloante, ꝙ non est auctio transmutatio ex potentia magnitudine, actu vero nullã habente magnitudinem. & sic subiectũ oportet esse actu quantũ & quale, & hoc probat. d. Separatũ. n. iam esset cõmune, si non ex actu quanto & quali esset. nã vbi non sic esset, tũc auctio esset ex materia, quanta separata a corporibus qualibus. Hoc vero ꝙ impossibile, dictũ est prius. Sic igitur subiectũ actionis est corpus in actu quale, & quantũ, & non corpus in potẽtia, vel corpus commune separatum.

RECO. Nunc secundũ Philoponũ cõcludit, quæ ostẽsa sunt. & inquit. Manifestũ igitur ex quæsitis, & probatis, ꝙ augmentatio non est transmutatio ex potẽtia magnitudine, K actu aũt nullã habente magnitudinẽ. Cuius cãm repetit, quia quod cõe, hoc est materia esset quid separatũ, nã si id ex quo augeť quod augetur, esset corpus potestate, esset materia prima, quæ esset aut separata loco a corpore physico aut separata quia nihil esset illius, & sic omnino aliqua ratione separata, vt probatũ est. Appellauit autẽ materiam cõmune, quia (vt Philoponus inquit) est cõe omniũ subiectũ. Quod vero ad verba attinet, debes scire ꝙ Philoponus dicit in alio exemplari, legi loco illius verbi cõe, vacuũ, vt sit sensus, ꝙ si corpus potestate esset illud ex quo augetur, quod augetur, tunc daretur vacuum separatum. Laborat autem declarare consequẽtiam, quæ cum non sint multæ vtilitatis, dimitto.

Anti.c.95. *Amplius autẽ talis transmutatio, non augmentationis propria, sed generationis omnino. Augmentatio enim est inexistentis magnitudinis additamentũ, diminutio autem, minoramentũ. Ideo oportet habere aliquam magnitudinem, id quod augetur.* L *Quapropter nõ ex materia sine magnitudine oportet esse augmentationem in actum magnitudinis, generatio enim erit magis corporis, non augmentatio.*

Dilucida. te, c. eiusdẽ. *Adhuc utiq; hæc transmutatio non auctionis proprie esset, sed generationis omnino. Auctio. n. est ad præexistentẽ magnitudinem additio, diminutio subtractio. igitur quod augetur aliquã oportet habere magnitudinẽ. Quare auctionem non oportet esse ex materia non quanta ad actu quantam esset enim generatio potius corporis quam auctio.*

Cõmẽ. 95. Secundo ad idẽ arguit sic, vbi subiectũ auctonis esset materia ens in potentia, auctio non differt a generatione, sed hoc est in potẽtia, quia auctio semper est additio quanti ad præexistens quantum. & sic semper augendũ debet esse quantũ, aliter sibi non posset fieri additio. tunc donat conclusionẽ. d. Quare auctionẽ non oportet esse ex materia non quãta, ad actu quantam. esset. n. genera-

Trestõnes tio potius corporis quanti ex non quãto, quã auctio. Ex M ista litera possunt formari tres rõnes, prima est. si subiectum auctionis esset prima materia, tũc non differret a generatione. Secundo, auctio est additio ad quantũ, igitur præexistens subiectũ est quãtum. Tertio, si quod augetur nullo modo fieret quantũ corpus, sed solũ in fine, tunc auctio non esset corporis augendi additio, sed esset corporis aucti generatio. Sed dices. superius cõclusit cõmune subiectũ auctionis & alterationis esse materiã, nũc ait subiectũ non esse materiã. Respondet, ꝙ ibi de subiecto cõmuni, nunc de proprio loquutus est.

RECO. Quod corpus potestate nõ sit augmentationis materia, hoc nunc probat Arist. iterũ secundũ expositionẽ Philoponi. & inquit. Amplius aũt talis transmutatio, hoc est magnitudinẽ fieri ex non magnitudine, sed ex magnitudine potestate, non est propriũ mutationis, quæ est secũdũ augmentationẽ, sed eius, quæ secundũ substantiã est omnino, hoc est gñationis. Quod aũt fieri magnitudinem ex non magnitudine, sed ex magnitudine potestate, non sit augmẽtatio, probat. nã augmentatio non est gño magnitudinis, sed est præexistẽtis magnitudinis accrementum. Non. n. fit magnitudo per augmentationẽ, sed præexistẽs fit maior. Diminutio autem est præexistentis minoramẽ N tũ: non. n. per diminutionẽ prior magnitudo corrũpiť, & alia minor gñatur, sed p̃existẽs fit minor, q̃ prius erat, & in hoc apparet ꝙ per auctionẽ non generet noua quãtitas, nec per diminutionẽ corrũpiť. Ex hoc infert, ꝙ nõ solũ id, ex quo auctio fit, sit actu corpus, sed ẽt id, qd augetur oportet p̃habere aliquã magnitudinẽ præexistentẽ, et ita nõ solũ materiã augmẽtationis oportet esse actu magnitudinẽ atq; corpus, sed ẽt qd augetur ex illa oportet esse corpus, et aliquã magnitudinẽ. Quod vero ad verba attinet, hæc verba (id quod augetur) In scriptura Alexã. leguntur id quod fit. Verũ Alexãder per fieri nõ simpliciter fieri intelligit, sed fieri maius vel minus. vnde legit, iõ oportet habere aliquã magnitudinẽ id quod fit. i. id quod fit maius vel minus. Præterea. Vt Philoponus inqt. Aristot. nõ probauit id qd augeť debere hr̃e aliquã magnitudinẽ, sed tanquã cõem notionẽ accepit ex eo, qa si nullã O haberet, nõ esset augmẽtatio magnitudinis, sed eius simpliciter gñatio. nec aliter hanc notionẽ probauit Aristo. Tunc cõcludit propositũ principale. & inquit. Quapropter nõ ex materia sine magnitudine oportet esse augmẽtationẽ in actũ magnitudinis, sed sup. ex materia, quæ est actu corpus. nã vt inquit, Generatio erit magis corporis, q̃ augmẽtatio, nã illa materia nõ existens corpus cõuersa in substãtiã aucti fieret corpus, & sic esset gño corporis. ergo vtrunq; oportet esse actu corpus, & id quod augeť, et id quod est materia auctionis. Sed q̃rit Philoponus q̃q̃ id quod augeť debeat esse actu corpus, alioquin per auctionẽ non fieret minus, qd prohibet materiã auctionis ex qua augeť esse potẽtia corpus. Videtur. n. ꝙ sit potẽtia corpus. nã vt calidũ est potẽtia frigidũ, et actu calidũ, sic cibus est actu cibus, et actu corpus corporeitate suæ speciei, potẽtia vero magnitudo et corpus corpo- P reitate. et magnitudine eius qd augeť. Nã cibus cõuersus in corpus eius qd augeť, fit magnitudo vel quãtũ magnitudine eius qd augetur. Præterea. Vt illud ex quo gñatur qd generatur, est actu corpus, & in actu, et est ens in potẽtia: actu quidẽ propria specie, potẽtia vero specie eius, qd ex ipso fit: sic illud ex quo aliqd augeť, est actu corpus sua ꝓpria magnitudine, potẽtia vero corpus magnitudine eius in cuius substãtiã cõuertiť. Ignis. n. ex quo fit aer, anteq̃ aer fit, ex actu ignis, et potentia aer, sic cibus anteq̃ cõuertať est actu corpus sua ꝓpria magnitudine, et potẽtia corpus magnitudine eius qd augeť. Cõcedit ergo Philoponus totũ, & vult, ꝙ Aristo. solũ voluerit ꝙ mã augmẽtationis sit actu corpus, saltẽ ꝓpria magnitudine, cũ quo tñ stat eã esse potẽtia corpus alia rõne, vt rõ cõcludit. Rursus quæres vtrũ id qd augetur, sit potentia magnitudo: vr̃ quod sic, qa est in potẽtia ad maiorẽ magnitudinẽ. ergo est potẽtia magnitudo. Philoponus dicit quædã, ex quibus colligo hanc solutionẽ, ꝙ id, quod au- Q geť anteq̃ augetur est potentia magnitudo maior q̃ sit, nõ tamẽ potentia magnitudo: quãquã. n. calidũ vt quatuor sit potentia magis calidũ quãest. non tñ est potentia calidũ: ita id quod augetur antequã augetur, est potẽtia maior magnitudo quam sit, non tamẽ est potẽtia magnitudo. Ex his sequiť ꝙ aliquo modo dicere possumus & materiam magnitudinis esse potentia corpus, & ipsum augmentabile esse potentia corpus, non quidẽ simpliciter, sed aliqua ratione, vt dictum est.

Anti. c. 96. *Accipiendum itaq; magis, quasi tangentes qõnẽ a principio, quali existente ipso augmentari & diminui, causas quærimus.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Suscipiendũ utiq; magis tanquã a principio qõnẽ tangẽtes, qualis cuiusdã entis auctionis, et imminuationis cãs quærimus.*

Cõmẽ. 96. Vt res apertius pateat, in speciali q̃rit de mõ auctionis de subiecto eius hactenus dixit. de mõ restat dicere, quo ẽt & subiectũ patebit (et inquit) Suscipiendũ vtiq; magis tanquã a principio quæstionẽ tangentes, qualis videlicet entis cuiusdã, actionis, & imminutionis cãs quærimus. hæc qõ est magis illa, quia est de modo auctionis, & de subiecto insimul. & sic videtur tãquã illa, licet nõ sit illa.

Secundũ Philoponũ Aristo. nunc vult alteram qõnis partem peruestigare, vtrũ. s. materia augmentationis sit actu

A actu corpus. Cũ enim probauit eam non esse potestate corpus, vult peruestigare an sit actu corpus. Resumit aũt iterũ vniuersum sermonẽ, & facit diuisionẽ vniuersaliorẽ argumentans pro vtraq; parte. vnde inquit. Accipiendum itaq; magis quasi propinquioribus factis inquisitionibus de augmentatione quasi tangentes quæstionem a principio, qualiter existente ipso augmentari & diminui, causas quærimus. q. d. cũ ipsum augeri & diminui existat quale, hoc est habeat proprium modum & qualitatem, causas quærimus illius modi. Est ergo intentio, quærere quale sit ipsum augeri, & quo modo fiat, & causas quærere. & si verba legerẽtur copulatiue, vt arbitror esse legẽda, essent clara, hoc pacto. Accipiẽdũ itaq; magis quasi tangentes quæstionẽ a principio & quali existẽte ipso augmentari & diminui causas quæramus. & hoc pacto verba clara sunt, nec egent expositione. Dicit enim accipiendum itaq; magis, hoc est particularius, vtrũ augmẽtatio sit ex actu corpore. dico particularius, qm̃ non solũ

B accipiemus an sit ex actu corpore, sed ex quali actu corpore, quasi tangẽtes totã qõnem a principio. dixit enim quasi tangentes totã quæstionẽ, quia non tangit vtrunq; mẽbrũ sed alterũ. s. an auctio sit ex corpore actu, et quali actu, quod erat alterũ quæstionis mẽbrũ, & quali existente ipso augmẽtari & diminui, quæramus causas, cur tale existat, & si quæremus de modo, & de causis modi. Ecce quomodo nulla est difficultas.

Anti. c. 97. *Videtur itaq; eius quod augetur quæcunque pars aucta esse. Similiter autem & in diminutione, minor generata esse. Amplius autem, adueniente aliquo augmentari, & recedente diminui. Necesse igitur, aut incorporeo augmentari, aut corporeo. Si igitur incorporeo, erit separatum quod commune, impoßibile autem est, a magnitudine materiam esse separabilem, sicuti dictum est prius. Si autem corporeo, duo corpora in eodem loco erunt, & quod augetur, & quod auget. est autem & hoc im-*

C *poßibile.*

Qõ repetita. Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Videtur igitur iam aucti partẽ quamlibet esse auctam. Similiter uero in imminutione, imminutam genitam esse. Adhuc adueniente aliquo, augeri & subtracto, minui. igitur aut corporeo, aut incorporeo auctio erit: siquidẽ incorporeo, igitur erit separatum uacuum: alias commune. Sed impoßibile a magnitudine materiam separari, ut quidem dictum est prius. Si uero corporeo duo in eodem loco corpora erũt. ut quod augetur, & quod auget. Sed & hoc est impoßibile.*

Cõmẽ. 97. Nunc mouet quæstionẽ propositã. & petit sibi duo cõcedenda, quæ sibi & omnibus patent. Primum, quælibet pars aucti est aucta. Secundũ, omne quod augetur, augetur sibi aliquo adueniente. hæc omnes cõcedunt, tũc quærit de illo adueniente, vel est corporeũ quid, vel incorporeũ; non incorporeum, quia tunc erit aliquod separatum commune incorporeum præexistens ante auctionem: & sic quantum esset a non quanto. Si corporeum, tunc quod augetur & quod aduenit erunt simul in eodem lo-

D co, & sic penetratio corporũ. quæstio hæc patet in textu & litera etiam.

RECO. Mota quæstione, & posita intentione, nũc exequitur, & primo secundũ Philoponũ accipit tres suppositiones. Quarũ prima est, quælibet pars aucti augetur. Secũda est auctio fit aliquo extrinsecus accidẽte. Tertia, qd augetur, permanet in sua forma seruatum. Vult igitur Philoponus, q Aristo. per has tres suppositiones se regulet in tota materia de auctione. nã quæ illis suppositionibus cõueniunt, erunt bene de augmẽtatione dicta, quæ nõ possunt stare cũ illis suppositionibus, nõ erunt de augmẽtatione bene dicta. Hæc tradendi via est rationabilis, & ab Aristo. alibi obseruata. rationabilis quidẽ (vt Philoponus inquit) quia cuiuslibet demõstrationis principiũ sunt cõmunes animi cõceptiones. Ab Aristotele vero obseruata, quia. 4. phy. sicorũ in tractando de loco ita fecit. Posuit. n. communes suppositiones, & ea, quæ de loco communiter conceduntur, postea egit de loco, & ea, quæ illis conueniebant, ea de loco tradebat, quæ non concordabãt illis cõmunibus, a loco ipso remouit. De his suppositionibus, duas dicit in p̃senti textu, tertiã vero posterius. procedit aũt sic, quia primo sumit suppositiones, secũdo mouet qõnem rursus vniuersalius. & dicit. Videt̃ itaq; eius quod augetur quæcũq; pars aucta esse. Similiter aũt in diminutione, quæcũq; pars diminuitur, vr̃ minor esse generata. Hæc est prima. Deinde ponit secũdã, & inquit. Amplius aũt vr̃ quod augetur, adueniẽte aliquo & illo permanẽte augmẽtari, & recedente aliquo diminui. Hæc est secũda suppositio. tertiã postea assignabit. His acceptis, quærit illã eandẽ quæstionẽ, vniuersalius tamẽ, vt Philoponus innuit. & dicit. Necesse igitur aut ipsum qd augetur, incorporeo augmẽtari, aut corporeo. Ecce q hæc qõ est vniuersalior p̃dicta, quia incorporeũ cõtinet & corpus in potẽtia, & simpliciter indiuisibile. Posita ergo diuisione argumẽtatur ad partes (& inquit) Si igitur incorporeo, erit separatũ qd cõe, hoc est prima materia, q est commune omniũ subiectũ. modo impossibile est mate- F riã esse separatã a magnitudine, vt dictum est prius. Sed quoniã in quodã exẽplari loco illius verbi cõmune, legitur vacuũ, laborat Philoponus exponere illud, & vt possit accommodare ipsum verbis, verba illa (Impossibile aũt est.) Vult vt legãtur (& impossibile est) & ita vult p̃ duas rationes, q Aristo. probet materiã augmẽtationis non esse incorporeũ quid. Tũ quia daretur vacuũ, vt deducit. Tũ etiã, quia impossibile est a magnitudine materiã esse separatã, vt dictũ est. Laborat ẽt supra illa præpositione a, cum ducit a magnitudine, quia vno modo legi põt q est impossibile materiã esse separatã a magnitudine, q̃a de necessitate est in aliquo physico corpore, alio modo q magnitudinis materia nõ potest esse separata. Quæ cũ non sint necessaria, nõ oportet corrũpant textũ. Deinde destruit aliud mẽbrũ, & inquit. Si aũt corporeo duo corpora in eodẽ loco erunt, & quod auget̃, & quod auget. & tenet argumentũ, quia ex quo per suppositiones quælibet pars aucta augetur, quælibet eius pars de- G bet esse cũ qualibet parte eius, quod aduenit, quare penetratio corporũ, hoc aũt (vt inquit) est impossibile.

Anti. c. 98. *Sed neq; sic contingit dicere fieri augmentationem & diminutionem, ut cum ex aqua aer. tunc enim maior tumor est generatus. Non enim augmentatio hoc, sed generatio quidem eius in quod transmutatur erit, corruptio autem contrarij, augmentatio autem neutrius.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *At uero neq; sic contingit auctionem dicere fieri, & diminutionem, quemadmodum interdum ex aqua aer. maior enim moles tunc facta esset. non enim auctio hoc, sed generatio quidem. eius in quod transmutatio erit, corruptio uero contrarij, sed auctio neutrius.*

Cõmẽ. 98. Secundã suppositionẽ quidam negarunt, dicẽtes simul fieri auctionẽ, & generationẽ, & non per aliquid adueniens. vt fit ex aqua aer, vbi aer increscit, nullo adueniente. Aut forte hæc est r̃nsio antiquorũ, qui soluere solebant qõnẽ. s. auctionẽ fieri per alterius rei corruptionẽ, & hæc expositio est melior. Contra arguit, quia tunc auctio nõ H differret a generatione, nã dũ ex aqua aer fit desinit aqua & generatur aer. & sic desinit vnum contrarium, & generatur alterũ. igitur auctio esset generatio, & non additio partis ad partem, vt supposuit. quæ dicit, patent.

RECO. Hic scd̃m Philoponũ remouet vnũ dubiũ, nã posset dici, q auctio est g̃no maioris corporis ex minori corrupto, & diminutio cõtra. & sic nõ sequitur penetratio corporũ, veluti cũ mutat̃ aqua in aerẽ, maior facta est substãtia ex minori, sic in diminutione mutat̃ minor magnitudo p̃ eius corruptionẽ in minorẽ. Cõtra obijcit Aristo. quia tunc auctio nõ differret a g̃natione. Præterea, Est cõtra tertiã suppositionẽ. dicebamus. n. quod augmentabile permanet seruatũ in eius forma, & substantia (inquit). sed neq; sic cõtingit dicere fieri augmentationem & diminutionẽ, veluti cũ fit ex aqua aer. s. per corruptionem minoris corporis, & g̃nationẽ maioris, quia tunc maior tumor esset g̃natus. & sic auctũ esset genitum, qd falsum

I est,non.n.augmētatio est hoc, sed eius quidē in qđ trāsmutatur.s.aeris,erit gño,corruptio autē contrarij.s.aquæ, augmētatio autē neutrius.s.neq; aquæ neq; aeris. Mouet hic Philoponus qōnem in generatione aquæ ex aere, nā si aqua posset fieri ex aere cum aer ex quo fit, sit maior aqua ex ipso genita,tunc derelinqueret vacuū.Præterea. Et si ex aqua fieret aer,tunc prius fuisset vacuum,ad qđ aer factus replendum mouebitur. Narrat vnā opinionē, quæ voluit, ꝙ non potest aqua ex aere fieri, quin tātum aeris ex aqua ex regione contraria fiat, vt si in regione nostra ex aere fit vna gleba aquæ, in regione opposita ex aqua fit vna gleba aeris, & tunc hæc positio vult ꝙ cum generetur aqua ex aere,aer totus moueatur ad replēdū locū in quo erat aer corruptus.Quæ omnia tanquam absurda repellit,Tum quia tunc ad generationem paruæ particulæ aquæ oporteret totū aerem moueri, quod est contra experientiā:Tum qa non oportet vt parua aqua ex aere facta,alibi fiat aer ex tanta aqua. Tandem respōdet,ꝙ non oportet derelinqui vacuū,quia aer derelictus
K rarefit, & replet vacuum. & sic si ex aqua fit aer, non oportet vt præsit vacuū, quia aer condensatur.

Qō philoponi. Prima pō. Sol. Philoponi.

Anti.c.99. *Sed aut nullius,aut si quid commune amborum existit, eius quod generatur,& eius quod corrumpitur.uerbi gratia,si corpus. Aqua autem non aucta est,neq; aer, sed hoc quidem deperijt,hoc autem generatum est.corpus itaq; est,si quid auctū est. sed & hoc,impossibile. Oportet enim saluare, ratione inexistentia ei quod augetur & diminuitur.*

Dilucida. te.c.eiusdē *Amplius aut nullius,aut si quid commune utrisq; est, uidelicet genito & corrupto, ut si corpus aqua non aucta est. neque aer.nam hoc quidem deperijt.Illud uero factum est.corpus uero siquidem uel augetur. etiam & hoc impoßibile. Oportet enim ratione saluare ea quæ insunt aucto & imminuto.*

Cōmē.99. Secundo eandē responsionē confutat sic, in auctione aliquid augetur, vel nihil.nihil augeri dici non potest.igiē
L aliquid,aut aer,aut aqua, ac cōmune vtrisq; corpus. nō aqua vel aer,quia aqua desinit,& aer fit,nec cōe corpus quia cū istud varietur de esse aqueo ad esse aereū,corpus idē numero esse non potest sub vtroq; termino.quare nō erit auctio, quia de ratione auctionis est vt idē saluetur in vtroq; termino(inquit.)Amplius aut nullius subaudi actio erit,aut si quid cōe vtrisq; est, videlicet genito & corrupto vt si corpus.quasi dicat.vel nihil est cōe, vel aliquod corpus cōmune.verbum amplius græce, est alla: quod potest latine accipi pro ēt & pro amplius & cæteris id genus.Tunc declarat non posse esse corpus cōmune.d.aqua non aucta est, ita vt sit illud commune corpus,neq; aer.Cuius causam subdit,nā hoc quidē vt aqua deperījt,illud vero factum est vt aer.& sic nullū horum. verbum nam græce est alla,quod accepi pro nā,quia reddit causam.deinde ostendit non posse esse corpus cōmu-
M ne d.corpus vero siquidē vel augetur, etiam & hoc impossibile.oportet enim ratione saluare ea,quæ insunt aucto & imminuto.modo tale corpus commune non saluatur idem numero,quia substantialiter variatur de esse aqueo in aereum:quare dici non potest aerem augeri,eo ꝙ ex aqua generetur.

RECO. Alia responsio esse potest,ꝙ cum ex aqua augetur & fit aer,neq; aer augetur, neq; aqua,sed quoddā commune corpus aeri & aquæ:sic ēt nec cibus augetur, nec corpus animatū,sed quoddā corpus vtriq; commune.Contra obijcit, vt destruat,ꝙ illud quod augetur, non possit esse cōmune corpus vtrisq; commune,repetit omnia mēbra, & singula refutat,& dicit.Sed aut nullius est auctio, scilicet neq; aeris,neq; aquæ,aut est alicuius, supple corporis communis,si quid cōmune corpus amborū existit, scilicet eius quod generatur, scilicet aeris, & eius quod corrumpitur.s. aquæ. verbi gratia, si commune illud sit corpus vtrisq; commune.Est ergo solutio.s. ꝙ neq; aer, neq; aqua, sed commune corpus augetur. Repetit ergo iterum destructionem illorum duorum.Deinde trāsit ad reprobandum hoc tertiū,& inquit.Sed si aqua nō aucta

est,neque aer,sed hoc quidē deperījt.s.aqua, hoc autem, N
scilicet aer generatū est, corpus.s. commune est,quod augetur.si quidem aliquid auctum est.Quod vero ad verba attinet,verbū illud(autem)cum dicitur(corpus autem est)corrupte legitur,& non est necessariū, quia textus est suspensiuus,cuius suspensio,terminatē ibi(Corpus itaq;) & propterea debet legi itaq;,quod græce est *Αν* vnde legatur totus sic,sed aut nullius est auctio, aut cuiusdā communis,siquid commune amborū est, eius quod generatur, & eius quod corrumpitur, vt si illud cōmune sit corpus, & aqua non aucta est,neque aer, sed hoc quidē deperījt.s.aqua,hoc autē generatum est, scilicet aer, si inquā omnia hæc sunt,corpus itaque est, siquid auctum est. Dicit autem hoc rursus esse impossibile,quia ī vera positione,atque declaratione ipsius augmentationis oportet saluare omnia ea,quæ rationabiliter inexistunt ei quod augetur & diminuitur.nā(vt diximus)si quæ de augmentatione dicimus,illis communibus nō cōueniunt, hæc de auctione non erunt bene dicta. An vero illa tria saluari O
possint,in textu sequenti dicentur. Dicit tamen Philoponus quod istud commune corpus aeri & aquæ est fictio, quia nullum cōe corpus datur præter singularia corpora, & sic dicere istud est mera fictio.

Anti.c.100. *Hæc autem sunt tria,quorum unum est,quācunq; partē maiorem fieri eius,quæ augetur magnitudinis.uerbi gratia. si caro carnis. Et adueniente aliquo. Et tertium,ut saluetur quod augetur & maneat. Cum enim generatur aliquid simpliciter, aut corrumpitur,non manet. Cum autem alteratur,aut augetur,aut minuitur,manet idem quod augetur,aut alteratur.*

Dilucida. te.c.eiusdē *Sunt autem tria hæc quorum unum est quidem quālibet partem effici maiorem magnitudinis auctæ.ut caro,carnis. & q. aliquid adueniat.& tertium q. saluetur auctum et remaneat. In generatione quidem enim simpliciter,seu corruptione,nihil manet, in alteratione uel auctione,aut minutione, manet idem auctum, uel alteratum.*

P Cōmē.100. Apertius arguit & petit tria esse auctioni necessaria, vt ꝙ quælibet pars aucti augeatur, vt si caro augeē pars carnis quælibet.& vt aliquid de foris adueniat. vt idem numero auctū maneat in principio & fine. Ex his possunt formari tres rationes,licet Aristoteles formet istam tantū.omne quod augetur manet per tertiam, quod generatur non manet. igitur generatum non augetur.at per primam, scilicet conditionem, arguo. quod augetur secundum se & quodlibet sui ipso manente augetur,quod generatur non secundum se & quodlibet sui ipso manente augetur. igitur generatum non augetur. Amplius & tertio, quod augetur recipit aliquid de foris, sed genitum nihil de foris recipit, & sic idem quod prius. verba patent.

RECO. Enumerat illa tria,& ostendit, ꝙ dicenti auctionē esse generationem maioris corporis ex minori, non potest seruare duo illorum,& primo enumerat illa. secunda ibi Q
(Si itaque erit prædicta.)Ostendit quomodo non potest illa saluare.& inquit. Hæc aūt.s.quæ communiter insunt ei quod augeē,& diminuitur, sunt tria, quorū vnum est quācunque partē maiorē fieri eius magnitudinis,quæ augeē.verbi gratia.si caro augetur, quācūque partē carnis fieri maiorē.Secūdū est,& quod augetur adueniente aliquo & illo manēte augeri. Et tertium, vt saluetur quod augetur,& maneat,quod tertiū licet communiter ponaē ab omnibus,illud probat(& inquit)Cum enim generatur aliquid simpliciter,aut corrūpitur aliquid simpliciter, non manet.Cū aūt alteratur,aut augetur, aut minuitur, manet idem quod augetur,& minuitur,& alteratur.hæc patent ex differentijs superius assignatis inter generationem,& alterationem,& auctionem.Dictum est enim superius ꝙ generatio est mutatio non permanēte subiecto, alteratio vero,& quæcunque alia transmutatio est mutatio permanente subiecto.& sic de his tribus, solum tertium probauit.cætera supposuit.

Anti.c.101. *Sed tum quidē paßio,tum autē magnitudo, eadem nō manet.*

Verum

A *Verum nulla quidem paßio, nullaue magnitudo eadẽ manet.* E

Dilucida. te. c. eiusdẽ Cõmẽ. 101. Sed dices in auctione & alteratione passio & magnitudo modo non manent. igitur non differunt a generatione: iam solutum est, ꝙ differentia est penes subiectum, quia qđ augetur vel alteratur est, non aũt quod gñatur.

RECO. Verba hæc in commentarijs diuisimus a prioribus, sed tamen debent cum prioribus continua legi, hoc pacto. Cum enim generatur aliquid simpliciter, aut corrumpitur, non manet: cum autem alteratur aut agetur, aut minuitur, manet idem, quod augetur, & alteratur, & q. d. & licet quod augetur, & alteratur maneat, tamen tum quidem passio, tum autem magnitudo eadem non manet. nam in ipsa alteratione prior passio corrumpitur, & alia generatur. in ipsa autem augmentatione similiter. & sic subiectum manet accidentia mutantur. & tu intelligas, ꝙ non manet eadem passio, quin aut corrumpatur, aut varietur secundum intensum vel remissum: nec manet eadẽ magnitudo, quin varietur secũdum maiorem vel minorem extensionem, quia (vt superius dictum est) in auctione non corrumpitur, nec generatur simpliciter magnitudo, sed fit maior vel minor q̃ erat. In alteratione vero B aliquando ex toto passio corrumpitur, aliquando variatur secundum magis vel minus. Hæc sunt tria, quæ conceduntur de omni eo quod augetur, & diminuitur, quorũ duo non probauit, sed sumpsit tanquam communiter concessa ab omnibus, tertium vero probauit. Philoponus vero velle videtur, ꝙ Aristo. hic remoueat dubitationem, quia dici posset in auctione manere idem trine dimensionatũ, vt subiectum, et sic potest dici, ꝙ in generatione aeris ex aqua remanet trine dimensionatum, & nõ corrumpitur, hoc remouens inquit, ꝙ nec passio, nec magnitudo manet in generatione aeris ex aqua. & sic Philoponus hæc verba non ad proxima copulat, sed vult per hæc verba Arist. remouisse hanc tacitam obiectionẽ. Tu vero considera hæc, quia non sunt magnæ necessitatis.

Anti. c. 102. C *Si itaque erit prædicta augmentatio, continget nullo adueniente, neque manente augeri, & nullo recedente diminui, et non manere quod augetur. sed hoc saluare oportet. supponitur enim augmentatio, talis.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *At si dicta erit auctio, contingit nullo adueniente, neque saluato augeri. & nullo subtracto, diminui, neque saluari quod augetur. Sed oportet hoc saluare: nam existit auctio eiusmodi.*

Cõmẽ. 102. Vltimo cõcludit intentum. d. At si dicta generatio erit auctio, contingit nullo adueniente, neque saluato augeri. & nullo subtracto, diminui, neque saluari quod augetur, modo dictum est debere saluari, nam auctio existit eiusmodi, hoc est talis vt auctum saluetur. verbum existit græce est hypoceite, latine est subijcitur, melius sonat existit, vt transtuli. Ex his patet auctionem non effici per generationem, vt qñ ex aqua aer fit, neqꝫ per præcedentis rei corruptionem, vt dixerunt antiqui. & sic nec generatio, nec corruptio est auctio, neqꝫ subiectum auctionis vel minutionis est ens potẽtia vt materia prima, sed D ens actu corporis, quod sub vtroque termino remanet.

RECO. Enarratis illis tribus, quæ communiter conceduntur de eo quod augetur, nunc concludit, ꝙ qui dicit augmentationem esse generationẽ maioris corporis ex minori, vt aeris ex aqua, vel ꝙ illud tertium commune corpus augeatur, non potest saluare duo illorum (& inquit) Si itaque prædicta generatio maioris corporis ex minori vt illa aeris ex aqua sit augmentatio, continget nullo extrinsecus accedente, neque eo manente augeri, et nullo recedente diminui, hoc est vnum, quod destruunt, & contingit non manere, quod augetur, & hoc est tertium quod destruunt, sed hoc, immo hæc duo saluare oportet. supponitur enim augmentatio talis, subaudi vt de eo quod augetur hæc tria concedantur. Quod autem hæc duo destruat dicens hæc, patet. quia cum generatur aer, non generatur aliquo adueniente & eo in ipso aere manente, sed corrupto priori corpore scilicet aqua, & ipso aere ex ea facto, & sic non saluant secundum, nec saluant tertium, quia aer non erat. ergo quod augetur non permanet, sed fit, quod est contra tertium. Patet igitur, ꝙ augmentatio non est generatio maioris corporis ex minori. nec dici potest ꝙ commune corpus augetur. Nam cum illud cõmune corpus mutetur de aqueo esse ad aereum, non manet idem numero, immo nec idem specie. Præterea. Non augetur aliquo ipsi adueniente & in eo manente. ergo nullo modo positio illa stare potest.

Quæret autem aliquis, & quid sit quod augetur utrum cui apponitur aliquid? uerbi gratia. si quid crus augeat hoc maius, quod autem auget cibus, non. Quare igitur, nõ ambo aucta sunt? maius enim quod apponitur, & eo cui, quemadmodum quando misces aquæ uinum. similiter enim, plus utrunque. Anti. c. 105.

Dubitabit autem quispiam, quidue sit quod augetur utrum id cui apponitur, utpote si ipsum maius crus augetur. cibus uero quod augetur non propter quid utique ambo non aucti sunt. maius enim erit quod & id cui: quemadmodum cum quis miscuerit uinum aquæ. Similiter enim utrunque erit plus. Dilucida. te. c. eiusdẽ F

Circa nunc dicta mouet quæstionem, videlicet vtrum id augeatur cui fit additio, vt animal ipsum. an id, quod additur, aut vtrunque: & arguit vtrunque sic. quod maius fit in fine augetur. vtrunque maius fit. igitur vtrunqꝫ augetur minor probatur in exemplo misturæ vini cum aqua, vbi ambo aucta sunt. & quæ dicit, patent. Cõmẽ. 103.

Animaduerte ꝙ dubitatio hæc exoritur ex secunda & tertia auctionis conditionibus. nã dictum est auctionem effici aliquo adueniente. Itemque illo cui aduenit saluato. Et ita duo concurrunt videlicet adueniens, & id cui aduenit. hinc quæstio exoritur, an videlicet adueniens ipsum increscat, an id, cui aduenit, vel vtrunque.

Vt Philoponus inquit, antequam Aristo. perfecte materiam de augmẽtatione dilucidet, quot quis de augmentatione mouere potuisset, tum dubia, tum quæsita, mouet, & in singulis suam sententiam affert, quoniam dubijs propositis, & conuenienter resolutis facilius de augmentatione dilucidatio tota apparebit. Mouet ergo nunc de augmentatione Aristo. (vt Philoponus inquit) dubitationem propriam, & peculiarem: quæ (vt ita dixerim) plerunque currit per scholas. Et quærit vtrum vtraqꝫ sint quæ augentur, an solum id, cui apponitur, est autem hæc quæstio rationalis, quia vtraque videntur esse facta maiora, velut se habet in vino, & aqua. Cum enim misceas vino aquam, vtrunque & vinum & aqua videntur esse facta ampliora (inquit) Quæret autem aliquis & quid sit quod augetur, vtrum corpus, cui apponitur aliquid verbi gratia si quid augeat crus faciendo hoc crus maius, quod autem auget cibus nõ augetur, quasi dicat si cibus auget crus, & cibus non augetur: quare igitur non ambo aucta sunt, videtur enim ꝙ ambo aucta sint, nam hæc duo simul iuncta quod apponitur, & id cui apponitur, maius sunt, quemadmodum quando misces aquæ vinum, simpliciter plus vtrunque, ergo est quæstio, cum cibus qui apponitur non augetur, vtrum augeatur corpus, cui cibus apponitur, an aggregatum ex vtroque, & videtur quòd aggregatum, quia illud est maius, quàm prius erat. RECO. G H

An quoniam huius quidem manet substantia, huius autem non. uerbi gratia cibi? Quoniam & ibi dominans dicitur in mistione, ut quoniam uinum. facit enim uini opus, sed non aquæ uniuersa mistura. Anti. c. 104

Aut quoniam huius substantia manet, illius uero, utpote cibi, non. Nam & in his, in mistione prædominari dicitur. ueluti quia uinum. Exercet enim uini opus mistura uniuersa, non autem aquæ.

Rñdet Arist. non augeri adueniens, sed ipsum cui aduenit. Et hoc probat tripliciter hic. Primo, quia id cui aduenit saluatur in toto motu. Et hoc ait. Aut qm̃ huius. s. cui aduenit substantia manet. illius vero, vtpote cibi, non. subaudi manet. Secundo, id cui aduenit prædominari dicitur in fine. Igitur ipsum augetur. d. nam & in his, subaudi cui Dilucida. te. c. eiusdẽ

I aduenit in mistione prædominari dicitur. Tertio in mistura vbi vinum excrescit, vinũ augetur, & non aqua, quando quidem tota mistura exercet opera vini, quia sæpe inebriat, non autem aquæ (inquit) Veluti quia vinum, subaudi prædominatur, dicitur vinum augeri. Exercet enim vini opus mistura vniuersa, non autem aquæ. His tribus rationibus patet id augeri, cui fit additio.

RECO. Quæstionem motam soluit, & vult, ꝙ illud, cui apponitur solummodo dicendum est, ꝙ auctum sit. verbi gratia si crus sit cui apponitur, & nutrimentum sit, quod apponitur: crus et non nutrimentum diceretur auctum esse. Cuius causam affert ex tertio concesso. quia id, quod augetur, oportet, vt permaneat: at crus permanet, non autẽ nutrimentum, quod aduenit. Hoc.n. mutatur secundum substantialem. ergo rationabiliter crus dicetur auctum esse, non autem nutrimentum, quod aduenit. & hoc inquit, An qm̃ huius.s. cruris manet substantia: huius aũt.s. quod aduenit, nõ manet substãtia. verbi gratia cibi, ergo quod augetur est crus, cui apponitur. Ad exẽplum vero respon K det ꝙ quando in mistura ex aqua & vino, vinum prædominatur, quod fit quando parum de aqua ei miscetur: vinum videtur augeri, qm̃ illud permanet, & aqua apposita quasi corrumpitur & mutatur in vinum. & sic vinũ videtur auctum, quia ipsum videtur permanere. vnde inquit. quoniã & ibi dominans dicitur in mistione, vt quoniam vinum, hoc est. quia vero in illa mistione vini, & aquæ prædominatur vinum.s. aqua pauca apposita, vinum dicitur augeri. lege verba, quoniam & in mistione dominans dicitur subaudi augeri, vt quoniam vinum dominatur, vinũ augetur. Quod vero vinum auctum sit, quando prædominatur, probat. nam pauco aquæ apposito, mistura illa facit vini operationẽ, & non aquæ cum calefaciat. ergo cum prædominatur vinum, quoniam illud permanet, & aqua corrumpitur, videtur vinum esse auctum. Contra autem fit, si vinum sit paucum, & aqua multa erit.n, tunc aqua aucta, non vinum, quia illa manet, & vinum corrumpitur, cum illa seruet propriam po L tentiam, non vinũ. Sed fiat mistio ex aqua & vino æqualibus, & quæro quid augetur? Respondet Philoponus, & dicit, quoniam vtrunque passum est, vtrunq; esse auctũ: vtrunque.n. patitur ab altero. ergo vtrunque auctum est. Aliter respondet & melius, et vtrunque est corruptum, et ita neutrum augetur. cuius signum est, quia neutrius potestas & actio syncera seruatur. ergo vtrunq; est corruptũ. Animaduerte (vt Philoponus inquit) ꝙ in his, quæ miscentur, valde abusiue accepit ipsam augmentationem. nam syncere non permanet eadem forma, neque omnis eius pars augetur, ideo solum totum additione maius fit.

Anti.c.105. *Similiter & in alteratione, si manet caro existens, & quod aliquid est, paßio autem aliqua existit earum, quæ secundum se, quæ prius non existebat, alteratum est hoc.*

Dilucidate.c.eiusdẽ *Similiter autem & in alteratione, si existens caro permanet, ac quod quid est. Paßio uero eorum, quæ per se existunt, aliquid est, quæ prius non existebat alteratum erit hoc.*

Cõmẽ.105. M Incidenter quod declarauit in auctione, nunc & in alteratione verificat vt vnũ per alterũ elucescat. (Et inquit) Similiter aũt & in alteratione, subaudi est dicendum, vt dictũ est in auctione. Et hoc si existens caro permanet ac quod quid est. Passio vero eorum, quæ per se existunt, aliquid nunc est, quæ prius non existebat, qñ inquam hæc duo sunt, ꝙ caro manet, et passio nunc primo est, vbi nõ fuit alteratum erit hoc, vtpote caro ipsa, & non passio.

RECO. Secundum Philoponum hic loquitur de alteratione, vt per hæc, ea, quæ dicuntur de augmentatione, pateant, et ẽt contra quæ dicuntur in augmentatione pateant. Vbi debes scire ꝙ sicut in augmentatione tria sunt: id quod augetur, vt crus, & quo augetur, vt nutrimentum; & facultas auctiua, quæ est potẽtia in crure, qua crus est aptũ augeri: ita in alteratione tria sunt.s. subiectum id quod alteratur, id quo alteratur, & facultas, seu potentia, a qua alteratio fit. His tribus stantibus, dicit ꝙ velut in augmentatione dicimus solummodo subiectum auctum esse, ita & in alteratione dicimus subiectũ alteratum esse (inquit) N Similiter aũt & in alteratione, si manet caro existens, & ipsa est quod aliquid est permanens: passio aũt aliqua existit earum passionũ, quæ sunt per se, quæ prius non existebat, hoc.s. caro alteratũ est, quia passio non permanet, cũ prius nõ erat, & caro manet. sic igitur inter augmentationem & alterationem est prima similitudo ex parte eius, quod mutatur, nam in vtraq; subiectum est, quod mutatur. Quod vero ad verba attinet, cũ dicit. ꝙ passio est (earum quæ per se insunt) non intelligit de per se, vt loquitur in posterioribus, sed per se pro eo quod in ipso corpore inest, quo modo albedo & caliditas insunt p se, quia insunt corpori, & non extrinsecus, et secundum habitudinẽ ad aliud, veluti dextrum & sinistrum insunt columnæ in habitudine ad aliud. Deinde ponit dissimilitudinem quantum ad id quo fit mutatio in textu sequenti, vt dicemus.

Anti.c.106 *Quo autem alteratum est, hoc quandoque quidem nihil passum est, quandoque autem & illud. Sed alterans & principium* O *motus, in eo quod augmentatur & alteratur. In his enim mouens, quoniam & ingrediens generaretur utique maius, & accipiens id corpus. uerbi gratia si ingrediens fiat utique spiritus, sed corrumpitur hoc patiens, & mouens non in hoc.*

Dilucidate.c.eiusdẽ *Quo uero alteratur, modo quidem non passum est, modo uero est illud, quare et ipsum alterans, principium motus erit in aucto, & alterato. In his enim mouens est, nam & ipsum adueniens potius generatur iam, atque corpus eo fruens, ueluti si adueniens esse spiritus, uerum corruptum esset illud patiens & non mouens in illo.*

Cõmẽ.106. Incidenter in alteratione declarauit ea quæ in auctione: nunc vero quotuplex sit in ipsa auctione alterans, exponit, & vult esse duplex, vt alterans passum, & alterãs non passum. Alterans quidẽ non passum.i. quod est principium mouens in aucto & alterato; vt forte est anima ipsa. Alterans alteratum est adueniens, vt cibus, qui quidem inquantum quidem cõuertitur in nouam rem generatur, alteratur: vt vero adueniens est, alterat (inqt.) Quo P vero alteratur, hoc est fit alteratio in ipso vino, modo, quidem non passum est, nec alteratum: modo vero est illud, videlicet passum & alteratum. verbum illud modo. græce est ote, latine interdum, hic tamen sic transtuli, vt sensus pateat. Hanc differentiam concludens & illius explanationem ait, quare & ipsum alterans principiũ motus erit in aucto, et alterato. In his.n. mouẽs est, vt anima, verbum istud quare, græce est alia, quod latine est, tũ sed, tum ẽt, vsus tamen eius aliquando est pro ipso quare, vt hic accipitur. declarat deinde quõ cibus est alteratum.d. nam & ipsum adueniens siue magis iuxta græca verba ipsum ingrediens potius generatur iam melius conuertitur dicerem, quia corrumpitur, & in substantiam nutriti generatur; atque etiam corpus eo fruens vt ipsum nutritum subaudi generatur, saltem secundum quid. verbum istud fruẽs græcẽ est apolausan, latine est etiam accipiẽs. Hæc per exẽplum declarat.d. veluti si adueniens esset spiritus, quod græce est pneuma, hic.n. spiritus ingrediẽs corpus alteratur, quia supercalefit a calore naturali corporis. Q quia comparauit spiritum cibo, addit differentiam.d. verum corruptum est illud patiens videlicet cibus, & non mouens in illo, videlicet spiritus qui mouet se in illo. aut forte græca litera debet esse sic, quare corruptum est illud patiens, & non mouens in illo, & tunc loquitur de anima & cibo dicens cibum alterari, quia corrumpitur: at mouens in illo cibo, vt vel corpus, vel anima, non corrumpitur. & hoc stat pro tanto, quia verbum alia potest latine esse pro se, & pro quare.

RECO. Nunc ponit dissimilitudinẽ, q̃tum ad illud quo fit vtraque mutatio, & dicit, quo aũt alteratum est, vtpote igne, quo nos alteramur, hoc qñq; quidẽ nihil passum est: qñq; autẽ & illud patitur. Ignis.n. quo alteramur nos, a nobis non alteratur. Aer vero in balneo alterat nos & alteratur. at id quo augemur.s. cibus nunq; augetur, sed semper auget. ergo quo augemur, et quo alteramur differunt, ga

A quo augemur, ita auget, ꝙ nunquam augetur, at quo alteramur, aliquando alterat, & non alteratur, aliquando alterat, & alteratur. Deinde ponit similitudinem inter potentias alterandi, & augmentandi (& inquit) Sed alterãs, quod est principium motus, hoc est, sed potentia alteratiua quæ est alterationis principium & potentia auctionis, est in eo quod augmentatur, & alteratur. & ita vult ꝙ potentia alteratiua sit in alterabili, & auctiua in augmentabili. Cuius causam affert (& inquit) In his.s.augmentabili & alterabili est ipsum mouens, quæ est potentia motiua. Sed contra. quoniam aliquando cibus ingrediens nostrum corpus augetur & fit maior ꝙ̃ erat. vt pote cum conuerteretur in spiritum, siue in ventũ corpus tume facientem. ergo ipsum quo augetur aliqñ augetur.

Respondet et primo ponit dubitationẽ (& inquit) Quoniam & ingrediens cibus generatur vtique maius, quia spiritus ex ipso, & est talis cibus accipiens in corpus.s.spiritum verbi gratia si ingrediens fiat vtique ventus & spiritus, vbi patet quod fit maius. Respondet. & cibus non B augetur, sed corrumpitur hoc patiens. Cibus.n. corrumpitur patiens corruptionem eius a calido corporeo, ipsum corrumpente & conuertente in ventum, et sic negatur ꝙ illa sit auctio, sed potius cibi corruptio, & generatio venti. Causa autem, quare non augetur cibus cõuersus in spiritum, est quia mouens, hoc est potentia mutatiua ipsius non est in cibo. ergo propter duo non augetur, tum quia corrumpitur, tum quia in ipso cibo non est virtus mouẽs & mutãs ipsum in spiritus, sed in eo, quod ipsum mutat, videlicet in corpore.s.stomacho vel ventre, et sic patet ꝙ augmentatio & alteratio sunt similes in duobus, & dissimiles, in vno sunt quidem similes. Primo quia in alteratione & augmentatione subiectum est quod mutatur. Secũdo, quia vt in augmẽtatione virtus auctiua est in augmentabili, ita in alteratione virtus alteratiua est in alterabili. Dissimiles vero, quia quo alteramus, aliquando alteratur, aliquãdo alterat, & nõ alteratur: at quo augemur, auget, & nunquam augetur. Animaduerte ꝙ Aristo. per C quo alteramur, non intelligit quo vt differt a quod, nam quo alteramur est ipsum quod alterat, sed pro quo intelligit id quo extrinsecus mutatur siue sit quo, siue sit quod. Augemur enim cibo extrinsecus, & alteramur igne, vel alio tali extrinsecus, vtrunq; dicitur quo quatenus vtroque extrinsecus mutantur. Est tamen differentia, quia cibus est quo, vt materia, ignis quo vt agente, verum quatenus vtrunque extra est, vtrunq; quo appellauit. Sed circa hæc dubitat Philoponus satis pulchre, & probat ꝙ auctiua potentia bene est in eo, quod augetur.s.crure. nam ibi est auctiua potentia, in quo est nutritiua virtus: modo non in cibo, sed in crure est nutritiua virtus. Quod in crure sit nutritiua. probat. quia cibus corrũpitur, crus saluatur. ergo non in cibo, sed in crure est nutritiua ipsa potentia. alioquin cõpleta nutritione prima euanesceret virtus nutritiua. Præterea. In eo est virtus auctiua, in quo est virtus assimilatiua q̃ membrum sibi assimilat cibum, hæc est in crure, vt omnibus patet. Præterea. In eo est vir D tus auctiua, quod permanet, at membrum permanet: cibus transmutatur. Sic ergo nõ est dubium ꝙ auctiua virtus sit in eo, quod augetur. Quod autem alteratiua non sit in eo, quod alteratur, probat Philoponus, quia tunc factiua causa alterationis esset in eo quod alteratur: & sic quod alteratur, a seipso alteraretur, quod est contra rationem, & rerum euidentiam. nam nos calescimus ab igne, & frigescimus a niue, & non videmus in nobis factiuam causam caliditatis & frigiditatis. Præterea. Cera alteratur a sigillo, cum figuratur, vbi patet alteratiuam facultatem esse in plasmate, non in cera. Ergo non videtur verũ, ꝙ potentia alteratiua sit in eo, quod alteratur, vt sumpsit Arist. quidam respondet ꝙ Arist. per alterationem intelligit non simpliciter alterationem, sed alterationem augmentatiuam, qua nutrimentum assimilatur membro, & qua nutrimentum corrumpitur, & transit in substantiam nutriti, modo loquendo de hac alteratione, hæc habet potentiam alteratiuam in eo in quo est auctiua, quia alteratiua & auctiua potentia eadem est. solũ differunt ratione nam qua membrum redditur maius, dicitur auctiua: qua E nutrimentum alteratur, & assimilatur ipsi membro, dicitur alteratiua. Quam responsionem innuit Diuus expositor. Sed contra hanc facit, quia Arist. in principio verborum dixit (Similiter autem & in alteratione) vbi ponens primam similitudinem, locutus est de alteratione vniuersalis potius, ꝙ̃ de alteratione auctiua. Alteratione.n. auctiua caro non alteratur, sed magis cibus. ergo hæc responsio non consonat verbis Arist. Alexander vero & Philoponus fatentur hunc locum esse difficilẽ: tamen Alexander innuit hãc distinctionem ꝙ alteratiua potentia est duplex, altera quæ dr̃ factiua alterationis, altera actuatiua alterãtis. Factiua alterationis semp est in alterante, actuatiua vero eius, quod alterat, semper est in eo, quod alteratur. huius exempla plura ponit Philoponus, de pipere, & pyrethro. Hæc enim apposita alicui corpori non calefaciunt, sed actuata a calore organi gustatiui alterant. Simili ratione & pharmaca, hæc.n. non alterant, nec mouent nostra corpora, nisi prius a calore nostrorum corporum auctuentur, at postquam actuata erunt, mox mouent, & F alterant. Simili ratione aer reclusus inter linteamina lecti calefactus, ac trituratus a nostro corpore, tandẽ nostrum corpus calefacit, tunc dicendum ꝙ qñ Arist. dicit principium alteratiuum esse in ipso alterato, loquitur de ea alteratione, in qua alterans ad hoc, vt alteret, requirit actuationem. de hac.n. alteratione loquendo, intendit ꝙ principium alteratiuum actuatiuum sit in alterato, cum quo tñ stat, ꝙ potentia factiua alterationis, sit in ipso alterante. Postq̃.n. actuatum est, mox alterat. quam responsionem sub aliјs verbis Philoponus asserit, & dicit. ꝙ potentia alteratiua, proxima est in alterante: remota vero, quæ non est nisi actuatiua, est in alterato. Sed qm̃ non oẽ alterans requirit actuationem, ideo verbum Arist. solum habet veritatem in his alterationibus oĩbus, in quibus alterans requirit actuationem, et sic exemplum de carne potest esse ad propositum. Non ergo solum de auctiua alteratione loquitur Aristo. sed vniuersalius, qm̃ de omnibus altera- **Dubitatio.** tionibus, in quibus alterãs requirit actuationem. Quærit G vlterius Philoponus, cur quatuor existentibus mutationibus, solum auctiua, & motiua secundum locum potentia sit in eo quod mutatur. non autem generatiua, nec corruptiua, nec alteratiua, loquor de alteratione non requirente actuationẽ, vel de potẽtia alteratiua proxima. Respondet, & bene ꝙ motiua potentia mouendi secundum locum est in eo quod mouetur naturaliter, quia natura est potentia motiua, quæ est in eo ꝙ mouetur. Natura.n. est principium motus & quietis eius in quo est. Auctiua ẽt est in eo quod augetur, & non in cibo, quia cibus corrumpitur, crus quod augetur permanet, & non põt virtus seruari in re corrupta: generatiua vero potentia non est in ipso generabili, quia causa alicuius opus est vt sit actu, quod atem nondum est, non est actu. Ergo potentia generatiua non põt esse in ipso generabili, sed solum ipso generante. Nec corruptiua potentia est in ipso corruptibili, sed in corrumpente, patet, quia omnia naturaliter suum esse desiderant. ergo in eodem non põt per se esse H potentia corruptiua, & desideratiua ipsius esse. Quæritur vlterius vtrum cibus aliquando alterat illud in quo est virtus auctiua, aut solum & semper alteratur ab illa virtute. Innuit Philoponus solutionem, ꝙ qñ cibus est virtuti digestiuę cõmensuratus in quanto, & quali tunc patitur, et non agit in virtutem: cum vero inter virtutem & cibum fuerit incõmensuratio, tunc membrum patitur. Potest aũt incommensuratio esse ex parte cibi, & ex parte virtutis nutritiuæ. Ex parte cibi quidẽ qñ fuerit incommensuratus multitudine, & qualitate, & quantitate. Ex parte virtutis vero, qm̃ opera naturæ sunt determinata, & ideo cum corpora perueniunt ad debitam magnitudinẽ, subiectum fit ineptum pp siccitatem & frigiditatem: & sic pp tempus debilis redditur auctiua ipsa facultas, cum igitur inter cibum & virtutẽ fuerit ex parte vtriusque debita commensuratio, tunc cibus patitur tantum, & non agit; cum vero fuerit incommensuratio, aut ex parte cibi, aut ex parte virtutis, tunc virtus alteratur,

I & patitur a cibo. Sed tunc est vna dubitatio, quia postea dicet ꝙ omne agens in agendo repatitur: & tamen dictum est hic aliquando id quo alteramur alterare, et non alterari, aliquando alterare, & alterari. Amplius dictum est, ꝙ quando inter virtutem, & cibum est debita commensuratio, cibus patitur & non agit. Respondet Philoponus, & bene, ꝙ hic loquitur comparatiue, nam vult ꝙ aliquid possit agere magis ꝗ patiatur. Posterius loquitur simpliciter, quia vult ꝙ nihil agat, ꝙ non patiatur aliquo modo, quæ non contradicunt. Alij volunt ꝙ hic loquitur vniuersalius qm̄ de omni alterāte, siue agat ꝑ contactum, siue non, modo nō omne alterās alteratur, quia cœlum alterat, & non alteratur, postea loquitur de alterante per contactum physicum. Verum de his postea.

Anti.c.107. *Quoniam autem quæsitum est de his sufficienter, oportet et solutionem quæstionis tentare inuenire saluantes, et manente eo quod augetur, et adueniente aliquo augeri, recedente autem minui.*
K *Adhuc autem quodcunque signum sensibile, aut maius, aut minus factum esse, et non uacuum esse corpus, neque duas magnitudines in eodem loco, neque incorporeo augeri.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Quoniam autem sufficienter de his perquisitum est, oportet experiēdo dubitationis solutionem adinuenire saluantes manente eo quod augetur, et quodam adueniente augeri, subtracto uero imminui. Adhuc autem quodlibet signum sensatum, aut maius, aut minus generari. atque neque uacuum esse corpus, neq; duas esse in eodem loco magnitudines, neque incorporeo augeri.*

Cōmē.107. Nunc accedit ad quæstionem persoluendam. vbi promittit se talem solutionem afferre, qua soluetur auctio & imminutio, & omnes conditiones auctionis & imminutionis, quæ sunt quinque videlicet ꝙ auctio fit ipso aucto remanente eodem, & ꝙ fiat aliquo adueniente, & ꝙ quodlibet signum sensatum. i. quodlibet minimum aucti augeatur. & ꝙ maius, aut minus generetur, & ꝙ neque vacuum detur in corpore aucto. & ꝙ duo corpora non sunt in eodem loco. & ꝙ auctio non fit incorporeo. Solutio igitur erit pulchra, quia satisfaciet quæsitis, & saluabit has aucti vel imminuti cōditiones. verba eius patent.
L

RECO. Secundum Philoponum Aristote. duo fecit, dixit quæcunque secundum cōmunem notionem insunt augmentationi, quæ erant tria, & ꝙ permaneat id, quod augetur, & ꝙ aliquo adueniente fiat augmentatio, & ꝙ quæuis particula eius, quod augetur, fiat maior, et eius, quod minuitur, minor. Secundo vero exercuit dubia, quorum primum erat, ꝙ si augmentatio ex incorporeo fieret, sequebatur materiam separabilem esse a magnitudine. Secundum autem, ꝙ si augmentatio fiat ex corpore, cum quælibet particula fiat maior ex additione aduenictis corporis, tunc aut id, quod augetur, totum est porus, & vacuum, aut quod corpus per corpus penetret, & sic duo corpora erunt in eodem loco. His factis nunc vult ponere eius opinionem, & quidem talem, vt dubia soluat, & quæ secundum communem notionem augmētationi insunt. seruet. vnde dicit. Quoniam autem quæsitum est de his sufficienter, & exercuit solutiones, vt visum est, oportet
M & solutionem quæstionis tentare inuenire, saluantes, & manente eo, quod augetur, quod est primum, & adueniente aliquo augeri, & recedente minui, quod est secundum: adhuc autem quodcunque signum sensibile, aut maius, aut minus factum esse: quod fuit tertiū, quoniam punctum siue signum est duplex naturale, vt minimum, & mathematicum, vt punctum: ad denotandum, ꝙ ipse loquitur de puncto naturali, quod est minimum: addit sensibile, est autem minimum naturale (vt Philoponus inquit) comparatione totius corporis, quod augetur, veluti punctum, vt terra respectu vniuersi. Hæc ergo tria sunt, quæ augmentationi insunt secundum communem notionem, cum his ergo saluatis oportet soluere quæsita, quare oportet cum his non vacuum esse corpus, neque esse duas magnitudines in eodem loco, neque incorporeo augeri. solutio ergo assignanda talis erit vt hæc soluat, & illa tria seruet.

N Anti.c.108. *Suscipiendum autem causam determinantes prius unum quidem quòd anomœomera augentur, cum homœomera augentur, componitur enim ex his unumquodque. Deinde quòd caro et os et unaquæque talium partium est duplex, quemadmodum et aliarum in materia speciem habentium. etenim materia dicitur et species, caro aut os. Quācunque igitur partem augmentari et adueniente aliquo secundum speciem quidem est poßibile, secundum materiam autem non est.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Suscipiendum tamen primum determinatis causam unum quidem, quòd dißimilaria augentur, componitur enim ex his unumquodque Deinceps quòd caro et os, et talium pars singula est duplex, quemadmodum & cæterorum, quæ in materia speciem habent. etenim materia dicitur et species caro, aut os. partem igitur quamlibet augere. aliquo etiam adueniente, secundum speciem quidem est poßibile, secundum materiam uero non est.*

O Cōmen.108. Proposuit quæstionem, deinde promisit soluere illam modo tali, vt cum solutione saluentur omnes conditiones augmenti. nunc exequitur, & petit sibi concedenda duo. quorum primum est dissimilaria augeri tātum, græce dissimilaria est anomœomera. vt neruus, caro, cartilago inuicem comparata. suppositionem hanc probat. d. componitur enim vnumquodque dissimilarium ex his, hoc est similaribus. quare dissimilaria ad auctionem similarium augeri debent. Petit secundo, ꝙ caro & os, & talium pars vnaquæque dissimilaris duplex est, quemadmodum duplex est vnumquodque cæterorum, quæ in materia speciem siue formam habent. & subdit quomodo duplex. d. Etenim caro & os dicitur materia, & dicitur species. ad totum dicitur materia, ad se dicitur species. animal enim ipsum ex carne est, vti ex materia, & caro in specie reponitur vt caro. Acceptis his, saluat vnā conditionē auctionis videlicet quo modo in auctione quælibet pars sensibilis augeatur (& inquit) Partem igitur quamlibet augeri aliquo etiam adueniente secundum speciem est possibile, hoc est verificatur in dissimilaribus.
P secundum materiam vero, hoc est in similaribus non potest fieri. sed quæ dicatur pars formalis, & quare: itemque cur secundum partes formales tantum fiat auctio, in dubitationibus dicemus. Sic igitur patet aucti vnamquanque partem sensibilem esse auctam, loquendo de partibus formalibus, non autem de materialibus.

Nunc soluit, & secundum Philoponum facit duas suppositiones. Prima est, ꝙ dissimilaria non sint ea, quæ primo augentur, sed similari, dissimilaria enim augentur eo ꝙ similaria augentur, ex his enim composita sunt. Non enim additione faciei augetur facies, neque manus additione manus: sed eo ꝙ augetur caro & os, & neruus, & omnia similaria similiter. His enim auctis, augētur etiam dissimilaria. Similaria enim sunt, veluti materia dissimilarium, dissimilarium enim compositio dissimilaria facit. vnde dicit, suscipiendum autem causam determinantes prius vnum quidem, quasi dicat sed nos determinantes causam quæsitorum, suscipiendum prius vnum quidem ꝙ dissimilaria, quæ græce dicuntur anomœomera, augentur, cum homœomera augentur. Causam affert (& inquit) Componitur enim ex his vnumquodque. ergo dissimilaria non primo augentur, sed ea, quæ primo augentur, sunt similaria, ex quibus illa componuntur, auctione quorum dissimilaria postea augentur. Accepit autē hanc suppositionem (vt Philoponus inquit) primo vt sciatur, quid est illud, quod permanet: hoc autem sciri nō potest, nisi sciatur quid est illud, quod primo augetur. secundo vt sciatur quid est illud, in quod primo nutrimentum conuertitur. Absurdum enim est nutrimentum fieri faciē, fieri vero os vel carnem non est absurdum. Ergo accipit hanc suppositionē vt sciamus quid est illud in quod nutrimentum conuertitur. Secunda suppositio est, ꝙ vnaquæque res naturalis bifariam dicitur, interdum quidem secūdum materiam, interdum vero secundum formam, nam carnem dicimus interdum quidem formam carnis, interdum

vero

A vero materiam, interdum autem vtranque simul, quod prætermisit, & quia est per se notum, et quia non facit ad propositum solutionis. Nam, cum dicimus carnem esse compositum ex quatuor elementis, dicimus materiam carnis: nam materia prima cum dispositionibus qualitatiuis, & quantitatiuis, & mistura elementorum materia est carnis. ergo, cum dicimus carnem cōponi ex quatuor elementis, per carnem eius materiam intelligimus. Cū vero dicimus carnem mollem esse, aut duram, aut temperatam carnē vocamus formā: at, cum dicimus carnē esse trifariam dimensionatam, aut multam, aut paucam secundum vtrunque simul carnem dicimus. Vnde dicit. Deinde ꝙ caro & os, & vnaqueq; talium partium est duplex quemadmodum & vnaquaque res aliarum habentium speciem in materia: nam caro & os dicitur aliquādo materia, aliquando species, & aliquando vtrunque. Cum.n. dicimus carnem passam esse, aut os fractum esse, carnem vel os dicimus cōpositum ex materia & forma: verum
B hoc tanquam notum, & nihil ad propositum vtile dimisit. Quod vero ad verba attinet debes scire, ꝙ in codice græco nostro est error, quia deficiunt illa verba, cū mœomera agentur, & ideo quæ diximus in commentarijs fuerunt violenta, postea legimus librum Philoponi, & errorem recognouimus. Tunc soluit quæstionē qui, quando dicimus carnem auctam esse eam, quæ secundum formam, & nō eam, quæ secundum materiam, inueniemus omnia dubia soluta, et seruata illa communia. vnde dicit. Quancunque igitur partem augmentari, quod est vnum eorum, quæ communiter insunt augmentationi, & adueniente aliquo, quod est aliud eorum etiam, secundum speciem quidem est possibile, secundum materiam autē non est possibile. Si.n. dicemus carnē augeri sumendo carnem pro materia, neq; dubia effugiemus, neque quæ augmentationi insunt, seruabimus: nam neq; materia quidem est eadē, neque quoduis eius fit maius. at si dicemus carnem augeri intelligendo carnē pro forma substantiali, & eius
C figura, omnia saluabimus. permanet enim eadem forma, nam esse carnis secundum formam non est in eo ꝙ tanta sit, sed in eo ꝙ talis secundum substantiam. vtrum vero hæc prædicatio sit vera forma carnis augetur, an illa compositum ex materia & forma ratione formæ augeatur, postea disputabitur, pro nunc vero scias ꝙ vtraque conceditur. Forma enim carnis dicitur augeri, quia ipsa est, quæ fit in pluri materia, q̃ prius erat (vt Philoponus inquit) Compositum augetur, quia ratione formæ, quæ fit in pluri materia, ipsum & quælibet eius pars maior denominatur, sed de his postea.

...ai. c.109 *Oportet enim intelligere, quemadmodum si quis mensurabit eadem mensura aquam, semper enim aliud & aliud, id quod generatur. Sic utique & augmentatur materia carnis, & non cuicunque partium aliquid aduenit, sed hoc quidem defluit, hoc autem aduenit. Figuræ autem et speciei, cuicunque particulæ.*

...ilucida. ...s. eiusdē *Oportet enim intelligere ac si quispiam unica mensura aquā percunctaretur. nam semper alia, atque alia fieret. ita quoque*
D *carnis materia increscit, & non per hoc, quòd pars quælibet fieret, sed eo quòd hoc quidem deflueret. Illud uero permaneret, pars uidelicet quælibet secundum figuram & speciem.*

...mē.109. Recentiores Arist. nunc saluare aliam conditionem dicunt, eam videlicet quomodo potest idem auctum in fine & principio remanere idem. & certe hoc verum est, at tamen non illud nunc principaliter vult declarare Aristo. sed reddere causam eius, quod mox dixit. dicebat enim partes materiales non augeri, sed formales. nūc hoc ostendit, & induit hanc rationem videlicet auctum debet manere idem numero in toto motu, partes materiales non manent, sed fluunt, & refluunt, at partes formales manēt eadem, quare solæ partes secundū formam increscūt: quæ vero secundum materiam non. declarat itaque hanc minorem exemplo (& inquit) Oportet enim intelligere ac si quispiam vnica mensua aquam dimittere: vtpote vrceolo aut fiala, nam isto in casu semper aqua alia fieret, atq; alia. nā prima abiecta, secunda succederet, ita quoq; carnis materia increscit, et non per hoc, ꝙ pars quælibet E fieret, sed eo quod hoc quidem deflueret, vt partes materiales, illud vero permaneret, vtpote quælibet pars secundum figuram & speciem. Imaginatus Arist. formā membri continere materiam membri, hoc est partes similares membri, quo fit vt forma membri sit vti fiala, & partes vti aqua, et contentum. quare sicut eadem permanet fiala, aqua continuo fluente & refluente: sic membrum & eius forma eadem partibus similibus continuo euariatis. & sic patet auctionem fieri secundum partes formales, & non materiales, quando quidem illæ maneant, hæ defluant. Ex hoc p̄t patere quod dixerunt expositores: vz quō possit auctio effici ipso aucto perdurante sub principio et fine: nā secundum formā quidem permanebit, at secundū māam continuo est aliud. fecit aūt eos sic exponere verbum aūt, aduersatiuum quod ipsi hn̄t, quod verbum est, & quædam modo diuersum ponit. at in græcis codicibus scribitur gar, quod latine est redditiuum causæ.

Accepit, ꝙ si caro secundum formam augeatur, potest RECO. saluari ꝙ id, quod augetur permaneat, qm̄ stat formam F carnis permanere, eius materia fluente. secundum ergo Philoponum hoc ostendit, per exemplum & sumit pro exemplo formæ mensuram, vt vrceolum, pro exemplo materiæ sumit aquas, quæ fluunt, & refluunt, & hoc inquit, Oportet enim intelligere quēadmodum siquis mensurabit eadem mensura aquam. s. eodem vrceolo, nā hoc casu posito, semper id, quod generatur. i. ipsa aqua quæ fit in vrceolo, alia atque alia: ita vtique augmētatur materia carnis, hoc est, ita non permanet materia carnis, & non cuicunque partium carnis aliquid aduenit: sed hoc quidem carnis defluit, hoc autem aduenit. Quod vero ad verba attinet, cum dixit (ita augmētatur materia carnis) vt Philoponus dicit, Aristo. abusus est augmentationis nomine, tale enim est additio, nō augmentatio, vnde sensus est, sic vtique augmentatur materia carnis, hoc est sic recedente materia carnis, sicut recedit aqua, additur materiæ carnis, & fit maior q̃ fuit prior materia, antequam fieret additio, figuræ autē & speciei cuicunque partium G supple aliquid aduenit, figura & specie, et quælibet eius parte remanente. Quod vero ad verba attinet. dixit figuræ, propter figurā vrceoli, & dixit speciei propter formam substantialem carnis. nam cuicunque parti figuræ vrceoli aduenit aliquid aquæ, & cuicunque parti formæ carnis aduenit aliquid carnis. vel dixit figuræ (vt Philo. inquit) qm̄ vnumquodque eorum quod augetur, licet sit similare, figuram quandam propriam habet & peculiarem. vt igitur ab initio gignitur cum figura propria atque peculiari, ita quoque cum augetur, eadem figura seruata augetur. Patet ergo, ꝙ sicut eadē mensura permanet fluente, et refluente aqua, sic eadē forma carnis permanere p̄t, materia carnis fluente, & refluente, et ita quod augetur, permanet, quod erat probādum. Sed dices hoc exēplum non quadrat, qm̄ in tali aquæ mutatione mensura non augetur: at in mutatione materiæ carnis forma carnis augetur. ergo exemplum non quadrat. Respondet Philoponus, ꝙ istud exemplum est inductum solum vt ostendat quid manet & quid defluit, vt forma maneat, & materia H defluat, & quantum ad hoc quadrat. Vel (vt inquit) dici potest, ꝙ in hoc exemplo debet intelligi mensuram illam immutatione aquæ extēdi fieriq; maiorem, & tunc quadrabit augmentationi. Ex his accipitur, ꝙ tenendo aquā augeri secundum formam saluari potest, ꝙ id quod agetur, permaneat. Amplius teneri p̄ot ꝙ quælibet eius pars augetur, quoniam forma permanet, et quælibet eius pars augetur: & sic omnia illa saluantur, quæ communiter insunt auctioni, vt quod permaneat, ꝙ augeatur aliquod adueniente, & ꝙ quælibet pars aucti augetur: nam forma & quælibet eius pars augetur. Quomodo vero dissoluantur quæstiones, postea dicemus.

In anomœomeris autem, hoc magis manifestū est. uerbi gratia manu, quòd proportionaliter aucta est. materia enim altera existens, est manifesta magis hic quàm in carne & homœomeris. Ideo & mortui magis uidebitur esse adhuc caro & os quàm Anti. c. 110.

I *manus & brachium. Quapropter est quidem ut quæcunque pars carnis aucta sit, est autem ut non. secundum speciem enim cuicunque aduenit, secundum materiam uero non.*

Dilucida. te.c.eiusdē *In dissimilaribus uero res ista magis constat ueluti in manu, nam proportione uel seruata ipsa augetur. Materiam enim quòd existat altera a forma, uidetur magis hic, quàm in carne ipsa, aut similaribus. quamobrem in cadauere uidetur magis iam remanere adhuc caro & os, quàm manus aut brachium, quare modo quidem aliquo quælibet pars carnis increscit, modo uero alio non: nam secundum speciem quidem pars quælibet permanet, at secundum materiam minime.*

Cōmen.110 Quo quidem modo maneat eadē pars secundum formam, in exemplo declarauit fialæ, nunc idem ostendit in exemplo membrorum, quæ partes sunt instrumentariæ, veluti manus, pes, & cætera id genus (& inquit) In dissimilaribus vero res ista, quæ nunc dicta est, magis constat K veluti in manu, nam proportione vel seruata, ipsa augetur, quantum.n.tota manus augetur, tm̄ proportionabiliter quibus digitus, vola, & ventriculi, & cætera id genus. reddit causam cur res illa magis appareat in eiusmodi membris, siue instrumentarijs partibus (et inquit) Materia.n.ꝙ existat altera & diuersa a specie siue forma, vt ꝙ materia manus sit altera a forma manus, videtur magis hic, q̃ in carne, aut similaribus. vocat autē carnē nunc similare, nam in comparatione ad suas partes eiusdem rationis, licet comparatione ad os sit forte dissimilare, verificat pp hoc plebeium eloquium videlicet quare in cadauere vulgares carnes & ossa remanere dicunt: non autē oculum, manum, & cætera id genus. credunt enim carnē & os remanere secundum eandem rationem in viuo & mortuo: & non manum, aut oculum, sed æquiuoce (& inquit) Quamobrem in cadauere videtur magis iam remanere adhuc caro et os seruata vniuocatione nominis, q̃ manus, aut brachium. dixit videtur & græce doxeiē, quia apud ipsum, neque caro, neque oculus vniuoce ma-
L nent: quibus expositis cōcludit veritatem propositæ conditionis, videlicet quomodo quælibet pars aucti est aucta (& inquit) Quare modo quidē aliquo quælibet pars carnis increscit, vt pars secundum formam quælibet. modo vero alio non, quia non secundum materiam, cuius causam nunc tactam breuibus repetit.d. nam secundum speciem quidē pars quælibet permanet. at secundum materiam minime. & sic patet quomodo cum auctione stet quamlibet partem augeri. quibus patent duo. Primum quo modo quælibet pars aucti augetur. Secundum quomodo auctum idem ipsum in principio & fine permanet. vnum enim sequitur ad aliud, vt diximus.

RECO. Secundum Philoponum ostendit illa duo magis videri saluari in membris dissimilaribus.s.ꝙ forma sit id, quod augetur, & ꝙ quælibet eius pars augeatur (inquit) In anomœomeris autē hoc magis.i. hæc duo magis manifesta sunt. verbi gratia manu.s.ꝙ forma augeatur, & non materia, & quælibet pars eius ageatur, qm̄ manus ipsa cum augetur proportionabiliter aucta est, materia.n.cum altera existens sit, sunt hæc duo magis manifesta hic q̃ in car-
M ne. Quod autē forma magis appareat in dissimilaribus, probat signo, quia apparet vulgaribus, qui post mortem iudicant carnem & ossa remanere in boue mortuo, non sic membra. potius.n.credunt membra esse mortua q̃ carnem, qm̄ videntur illa remaneret vt picta, & marmorea, caro & os videntur remanere eadem. ergo forma maxime apparet in his. forma ergo maxime apparet in dissimilaribus, vt Philoponus dicit, quia formarum functiones clarius apparent in his, q̃ in similaribus, & propterea, cum moritur animal hæc membra videntur mortua, cum oībus pateat ea functiones non habere, quia vero in similaribus functiones non apparent, ideo formæ non apparent. & qm̄ non apparent formæ, in mortuis non videntur formas ammisisse: & sic videntur eadē, quæ prius erant. qm̄ igitur formæ clariores sunt in dissimilaribus, manifestum est, ꝙ ipsis euidenter cognosci potest ꝙ forma sit id, quod augetur, & quod quæuis eius particula æque augetur. Cum.n.dicimus manum auctam esse, non N materiam manus auctam esse dicimus sed formam, manus.n.magis formæ q̃ materiæ est repræsentatiua: et cum dicimus faciem auctam esse non magis dicimus oculum q̃ nasum, sed æqualiter vnamquanq; faciei particulā auctam esse dicimus. Tunc epilogat responsionem (& inquit) Quapropter est quidem, vt quæcunque pars carnis aucta sit, est autem vt nō secundum speciem & formam: etenim cuicunq; particulæ carnis aduenit materia, & augetur. Secundum materiam vero non aduenit materiæ, vt ipsa augeatur. Patent ergo hæc duo, ꝙ forma augeatur, & permaneat, & ꝙ quælibet eius pars augeatur, ꝙ aūt hæc fiant adueniente aliquo, perspicuum est. Oportet.n.imaginari membrum purificari a calido consumente humidum membri, & ꝙ virtute aīæ attrahente humidum nutrimētale ad illos poros, recedit ab illis poris aer, & replentur humido nutrimentali, quod est materia: tunc forma ossis agens in illud humidum, tamdiu quamdiu sit O
sufficiens recipere ipsam in vno eodemq; instanti corrumpit formam nutrimenti, & ipsa inducitur, & hoc humidum fit vna materia cum priori, & qualibet pars formæ maior, quia inducta in maiori materia, ita vt vnum sit īstanti corruptioni prioris formæ nutrimenti & inductio formæ ossis, & vnificatio materiæ cum priori, & augmētatio formæ, & tunc saluantur illa tria, ꝙ id quod augetur permaneat, qm̄ forma permanet, & aliquo adueniente.s.humido nutrimentali, & quælibet pars formæ augetur, & tm̄ non ex incorporeo fit augmentatio, nec datur vacuum, quia pori erant aere pleni; nec penetratio, quia noua materia non aduenit priori, sed vnitur illi, et fit vna eiusdem formæ, quæ præerat vt Philoponus inquit.

Anti.c.111 *Maius autem totum generatum est, adueniente aliquo quidem uocatur cibus & contrarium, transmutatio autem in eandem speciem. uerbi gratia, si sicco adueniet humidum. cum autem aduenerit, transmutabitur & generabitur siccum: est enim ut simile simili augmentetur, est autem ut dissimili.*

P Dilucida. te.c. eiusdē *Maius uero totum fit, quotiens aduenerit quidem aliquod, cibus dicetur, & contrarium, fueritq; idipsum in eandem speciem conuersum. ueluti si duro molle adueniat, adueniens ipsum transmutabitur & indurescet. nam modo quidem aliquo simile increscet simili: modo uero alio dissimili.*

Cōmē.111 Erat alia conditio qūo fieri pōt auctio adueniente aliquo de foris, & non effici penetratio corporū, et hoc nūc declarat, & vult totum auctum maius quoties ab extra aduenerit aliquod, quod cibus dicetur & contrarium, fueritq; ipsum in membri eandem speciē conuersum, veluti si duro vt ossi molle aduenerit, tunc aduenies ipsum molle transmutabitur, & indurescet, eo quia cōuertetur in mēbrum durum. nec mirū hoc vcz ꝙ adueniens illud transmutetur, nā modo quidem aliquo simile simili increscit. modo vero alio dissimili augebitur, in principio quidem erit dissimile, & propterea transmutatur, in fine est simile. & propterea adauget. Hinc patet non dari corporum pe- Q
netrationem. quando quidem adueniens corrumpatur, et membrum ex illo generetur. Cæteræ conditiones, vt ꝙ auctio esse possit, vacuo existente nullo in corpore, nec ipso ab incorporeo, ex hisce patent.

RECO. Auer.in cōmen.38. præsentis libri digreditur satis condecenter, & digressio incipit.ibi (sed Alex.dicit) Vbi primo narrat positionem Alexandri, deinde ibi (Et hoc si sit verum) confutat illam. Quantum ad primam dicit primo Alexander ꝙ positio Aristo.ꝙ auctio fiat secundum partes formales, & non secundum materiales, non est dicta per demonstrationem: sed quia ob reuerentiam Aristo. illi assentimus, & per hoc vult habere rationes Philosophi esse dialecticas. (Materia enim) Secundo petit Alexander ꝙ materia rei auctæ non dissoluitur secundum totum, ita vt in fine vitæ nihil sit, immo semper in animali restat aliqua res fixa, quæ se tenet ex parte materiæ. (Et si non) Tertio probat hanc petitionem per impossibile, quia si nihil materiæ congenitæ remaneret, tunc forma materialis data a patre & matre posset separari.

A rari vniuersaliter a materia, quæ pōt sic patere, qm̄ æque essentiale est formæ naturali, materia sibi congenita, & oīs alia, sed potest esse sine materia congenita per te. igitur ab omni alia separari potest. (Et cum materia) ex hac petitione infert contra Arist. ꝙ pars materialis augeri p̄t, et per rationem ejus sic. omne permanens augeri pōt, sed pars secundum materiam permanet ꝑ petitionem, igitur augeri potest; & sic nō tm̄ pars secundum formā. (Quapropter, oportet vt) Declarat nunc quæ sit illa pars materialis, q̄ est vitæ coæua. Et vult esse duplicem humiditatē: naturalem. s. quæ est per mēbra dispersa, quod humidum radicale et dici solet, & humiditas cibalis. tunc imaginatur ꝙ humiditas cibalis adueniens post digestionē miscetur humiditati naturali per mēbra dispersæ, & quasi mutatur in illius naturā, quia conuersione facta virtute animis membri attrahitur illud mistum in poris corporis nostri. Et inde in figuram membri vertitur, quo facto, sequitur auctio, & sic ad humiditatis naturalis abundantiam, maior fit auctio, vt patet in pueris. ad illius imminutionē diminutio fit, vt senibus. Hoc facto virtute naturæ et animæ membri conseruatur figura actui membri tam in auctione, q̄ diminutione. sic igitur patet auctionem effici secundum partes materiales, & qūo fiat apud Alexādrum. (Et hoc si sic verum) Nunc confutat Alexandrum. nam primus magister, vt Aristo. nihil dixit sine forti ratione. nam hic solus philosophatus est cum ratione sensata. (Et tunc inquiramus in hoc.) Confutato Alexādro, vult nūc declarare positiones Aristo. vbi sciendum ꝙ sicut in alteratione vt in calefactione subiectum est substātia in actu composita, quæ transit de frigido in calidum, & est terminus a quo vt frigidum, & terminus ad quem vt calidum: sic oportet in auctione hæc tria imaginari, subiectum videlicet, terminum a quo, & terminum ad quem. de subiecto nemo dubitat. nam oēs profitētur subiectum esse animal ipsum, siue viuum, quod secundū se & quodlibet minimum naturale augetur: nam in fine auctionis terminus, vtpote ipsa quantitas est alia numero, a termino ad quē. Ideo restat inquirere quid sit iste terminus ad quem. Vtrum forma ipsa totius, & hoc non. quia tunc per auctionem noua forma efficeretur, & cum subiectū formæ sit materia prima, tunc auctum & subiectum auctionis esset materia prima. si vero sit quantitas, tunc auctio esset sola rarefactio, & sic alteratio. ꝑp hāc rem magna fuit difficultas de auctione. Primo igitur Auer. oñdit formā ipsam non esse terminum auctionis. d. qa forma vt forma non augetur, hoc est non p̄t esse terminus augmenti. nam tunc auctio non differt a generatione simpliciter. itemque auctio debet esse secundum magnitudinem, hoc est ad magnitudinem. Ostendit secundo non esse auctionum ad dimensionem dimensio, eo quia quod augetur, non augetur, inquantum quantum. partim quia tunc esset rarefactio, partim quia dimensio est æterna materiæ. & sic concludit augeri vnumquodque vt quantū habēs formam, & sic terminus auctionis erit forma quāta, aut quantitas formata. (Cum augmentum in oībus) hæc dixit de termino ad quem, nunc de subiecto, & qm̄ subiectum augmenti est duplex. primum & totale siue adæquatum, & subiectum partiale, & inadæquatū. de subiecto primo nemo dubitat, oēs. n. profitentur (vt dixi) subiectum primum esse aīal ipsum siue uiuum: restat dubitatio de subiectis partialibus, nam totum aīal augetur auctis partibus dissimilaribus, vt manus, pes, brachiū, epar, lien, cor, & cætera id genus, hæc dissimilaria augentur, auctis similaribus, vt auctis carne, osse, neruis & cæteris id genus, augetur manus. Similaria vero augentur, et a suis partibus auctis, sunt aūt duplices partes, vt minime potentes per se existere, & operari, aut pati, quæ apud quosdam formales dn̄r, quia actiuæ, aut passiuæ, cum actio et passio sint a formis ipsis, aliæ partes materiales, quæ sunt infinitæ partes minimi, aliquantæ: nō tm̄ separabiles seorsum, ac potentes per se existere & operari, dictæ non illæ formales, quia solæ illæ habeant formam, nam & hæ formam hn̄t saltem totius, dictæ igitur formales, quia agere p̄nt aut pati ad modum formati. istæ non dictæ materiales, quia solæ materiæ, sed quia nec agunt nec patiuntur, sed solam vim detinent, materiæ, inquantū totum ipsum minimum, cuius sunt constituunt, oñdit igitur subiecta partialia auctionis esse partes formales & non materiales. Primo, quia per partes formales si ponantur augeri, p̄t saluari argumentum de penetratione corporū: & non si partes ipsæ materiales augerentur. hanc non probat, p̄t declarari supposita descriptione partiū, nā partes illæ formales, vt sic p̄nt agere in nutrimentum, cum sint formales. at illæ materiales cum non sint actiuæ, non p̄nt agere illud, & sic non possent conuertere illud. (Et sic esset ita.) Secundo idē ostendit & arguit sic. si auctio esset secundū partes materiales, ita ꝙ subiecta partialia auctionis essent partes materiales: tunc alterum duorum sequeretur, aut ꝙ nō esset auctio vllo modo: aut si esset, esset tm̄ vel accumulatione, aut penetratione. quod probat, quia quid est quo alligatur adueniens ei, cui aduenit, vt inde maius efficiatur, oportet. n. ad hoc esse determinatam qualitatē, vel igitur illa determinata qualitas adiungēs illa esset humiditas, vt putauit Alexan. aut forma partis attrahentis, & conuertentis attractum secumq; illud miscentis: non humiditas, quia humiditas non est miscens vt sunt quanta tm̄. nam quantū vt quantum abstrahit ab humore & omni qualitate sensibili, quia si non abstraheret, & humiditas alligaret misceretq; quanta vt quanta, p̄nt omnia quanta misceri mistione augmentatiua. non igitur humiditas p̄t esse, quo nutrimentū alligetur misceaturq; membro vt inde maius efficiatur. erit igitur forma, q̄ existens in parte formali agit in nutrimentū attractum illud dispo nendo, vt inde conuertatur in substantiam eius. (Qm̄ autem) Tertio ad idē arguit. eo modo augetur vnūquodq;, qūo permanet. sed partes permanent vt formales, & nō vt materiales, quia vt sic fluunt. igitur vt sic permanent. (Secundum hoc igitur) Concludit intentionem Arist. vbi animaduerte (vt dictū est) minima vt terminata non potentia stare sub minori materia seorsum dn̄r partes formales. at partes minimorum infinitæ non potentes per se stare dn̄r partes materiales, illæ partes formales. Primo, vt dictum est, quia actiuæ & passiuæ. Secundo, vt nunc dicit, quia terminatæ, nam omnis terminus est a forma. non potest enim minimum conseruari in minori materia propter formā, quæ non potest stare per se in minori materia. hæ materiales. Primo vt dixit, quia non agunt nec patiuntur, sed tantum sunt id ex quo. Secundo vt nunc dicit, quia sunt diuisibiles in infinitum quod est propter materiam, a qua est infinitudo et interminatio. tunc vult ꝙ Arist. velit non formā augeri sine materia, nec materiam sine forma: sed subiecta partialia auctionis esse partes formales, vt formales & non vt materiales. nam illæ vt formales permanent, & terminatæ sunt, illæ vt materiales sunt in continua variatione. hinc patet mens Aristo. (Et videtur mihi) nunc concludit differentiam inter positionem Aristo. & Alexan. vult primo ꝙ multum differant. nam Alex. vult membra augeri per actionem humiditatis in omnibus partibus. Arist. vult illa augeri per auctionem partium formalium. Secundo differunt, quia Alexā. permutat quæstionem in alium, vt quomodo augeatur magnitudo per illā humiditatem in omnibus partibus, nam auctio videtur effici per conuersionem et admistionem. modo illa non conuertitur, nec admista fit, sed semper in superficie membri. Tertio, dura videntur augeri a duro, vt ossa & chartilagines. non ab humore: miscibile enim est liquidum. Ideo adhuc restat quæstio quomodo dura augeri possunt in illa & per illā. (Quapropter) concludit nunc positionē Arist. qualis sit, & vult esse meliorem illa Alex. & ideo illa sufficit vel debet quærere complementum illius. (Qm̄ videtur ꝙ augmentum) declarat nunc ꝙ vnio siue admistio nutrimenti sit necessaria. est autem hæc vnio, quando nutrimentū attrahitur in membrorum foramina, et illis foramina implentur, postea virtute formæ vniuntur cum forma membri, & redditur res vna. Quod igitur hæc siue admistio, siue vnio sit necessaria probat, quia si non admiscerentur partes attractæ cum attrahentibus, tunc generarentur partes car-

I nis & ossis non vnitæ, & sic per se, & ita auctio esset vera gnō (Hæc igitur mistio necessario) cōcludit nunc intentum, ꝙ videlicet illa admistio siue vnio nutrimenti cum substantia membri est modo dicto videlicet pp formam membri, quæ recipitur in materia nutrimenti. & non propterea ꝙ oēs partes admisceantur. & inde resultet maius, vt dixit Alex. quod fieri potest absque penetratione, quō credebat fieri in mistione vini cum aqua. Res.n. hæc esse non potest quia tunc sola humida possunt admisceri. & sic membra dura & organica minime, nisi illud fiat virtute formæ, & sic habebitur intentū. Sic igitur patent tria de mente Auer. primum ꝙ terminus augmenti est forma substantialis vt quāta, siue quantitas formata forma substantiali. secundo patet subiectū totale auctionis esse totum aīal, siue vinum ipsum, quod in termino ad quē pp formam maiorem efficitur maius, pp minorem minus. Tertio patet tale subiectum augeri partibus oībus dissimilaribus auctis, quæ augentur similaribus, non qua ra-
K tione sunt partes materiales, sed partes formales. & ita subiecta partialia auctionis sunt partes formales minimæ (Aut dicamus) nunc quo modo fiat auctio, declarat, & præsupponit in oī membro augendo esse cām auctionis, vt forma ipsa agens in nutrimentum, apta se extendere per partes attractas. quo supposito, imaginatur plures nutrimenti euariationes. prima est, qua efficitur idoneum vt conuertatur in membrum. secunda est, qua attrahitur ad membrum, nam membrum virtute caloris foraminibus paruis perforatur, vt patet in polenta miliacea, quod fit in igne. & sic nutrimentum illud sic attrahitur a virtute animæ membri, quæ vocatur attractiua. vocat Auer. nutrimentum illud sic idoneum, humiditatem cibalem, quæ re vera est similis naturali. tertia est, qua humiditas illa cibalis attracta cōuertitur in partes carneas, aut osseas, hoc modo ꝙ in materia cibalis humiditatis inducitur forma membri priori forma corrupta. Quarta est applicatio siue mistio siue vnio, nam ad inductionem illius formæ, sequitur vnio, qua dicetur vna caro vel vnum os cum
L prioribus (Et iterum) declarat nunc hoc fieri semper donec aīal viuit, nam semper est aīa & semper calor membra resoluens, & in illis poros & furuncula inducens, verum non semper erit auctio, quia non semper fit maius restauratum q̄ sit deperditum, vt dicemus. (Ergo non est augmentati) Ex his dat positionē Aristo. ꝙ auctio fit pp formam membri, hoc est aīam membri, ipsa.n. virtute caloris, aut magis vt vtens calore, resoluit. et ipsa per ipsum digerit & reducit nutrimentum ad formam humiditatis aptæ conuerti, ipsa ēt per virtutem attractiuam attrahit, ipsa se in materia attracti migrat (vt dicā ita) qua migratione redditur humiditas caro vel os & cætera id genus. Ex hoc patet ꝙ ablata hac virtute oīa hæc agente, tunc auctio non est nisi per penetrationem, & non per veram conuersionem, patet. quia nullo essent tot motus, & ita sola penetratio vel accumulatio esset. tunc dat drīam inter causam Arist. & illam Alex. volēs ꝙ hæc causa Arist. sit in omnibus, nam forma agit in dura & mollia conuertendo, vt dictum est. at causa Alexā. in mollibus tm̄, quæ
M possunt misceri vt vino & aqua, melle & aceto, & cæteris id genus. Sic igitur patet primo terminus, subiectum vniuersale & partiale. & modus auctionis, & causa auctionis. Sed in hac positione sunt qōnes. Prima, vtrū forma substantialis priori sit terminus vel quæ de nouo generatur sit prior. igitur non erit motus ad nouū terminū. Si noua igitur auctio erit generatio. Secunda, vnius motus per se vnus terminus per se. & primo. vel igitur sola forma est terminus per se, vel dimensio aut aliquid aliud, & quicquid detur falsum est vt patet. Tertia, partes formales augentur vel seruata forma eadē numero vel alia de nouo genita, vt prius. Quarta, minimum augetur, igitur quodlibet illius augetur. & sic partes materiales augebuntur et non tm̄ formales. Quinto, dubitant recentiores & bene. nam si auctio esset ꝙ forma extenditur in maiori materia, & quælibet pars aucti est aucta, tunc tota forma, & q̄libet pars formæ in auctione esset in noua materia, & sic non remaneret eadem ipsa numero materia,

Sexto, tunc forma substantialis & accidēs aliquod mi- N
grarent de subiecto in subiectum, de forma patet, quia in alia materia fit, de quantitate probatur, quia illamet restat in noua materia, quæ p̄fuit. Septimo, aut forma mēbri subito ingreditur materiam nutrimēti, aut successiue. si subito. igitur auctio erit motus indiuisibilis: si successiue, igitur forma alimenti successiue desinit. contra Aristo. quinto phy si. d. corruptionem effici in non tēpore. Octauo, corruptio vnius est generatio alterius: sed alimentum corrumpitur, igitur aliquid generatur, & non nisi forma membri, igitur illa forma non præfuit, sed de nouo fit. Multe aliæ dubitationes dicentur in quæstionibus.

De termino. Prima pō.

Circa terminum augmentationis variæ sunt positiones, quidā dicunt, ꝙ terminus augmēti est forma substantialis partium formaliū de nouo genita, imaginantes vnicam transmutationem esse generationē, & auctionem: solo tamen hoc discrepare, ꝙ per generationem simpliciter totum auctum secundum se & quodlibet sui incipit, at per auctionem, licet forma sit alia, & totum aliud, non O
tamen totaliter: vnde auctum est idē totum, non tamen totum auctum est idem, vt sophistæ dicunt. Et licet hæc positio diu sit defensata a me in adolescentia, nunc non mihi vr̄. Primo, quia semper vbique Aristo. auctionem motum appellat ad quantitatem, & non ad formam. Secundo, quia si quælibet forma in partibus formalibus de nouo educitur potentia materiæ, & non quæ præfuit se extendit in materiam sibi attractam, tunc nulla esset causa vnionis: nam illud minimum genitum esset ens per se existens distinctū numero a quolibet alio alia generatione genito. declaratur, quia non consimilitudo formæ in præexistente membro, quia sic caro mea & caro tua possunt esse vna, nec materiæ similitudo, propter idem. Tertio, quia tunc anima vegetatiua, siue sensitiua in animali, siue rationalis in homine continuo flueret & reflueret.

Secūda pō

Alij peritissimi viri opinantur auctionem effici per nouam dimensionem, quæ de nouo aduenit priori, ita ꝙ sicut per alterationem noua editur qualitas, ita per auctionem noua quantitas efficitur, quæ prius non erat, & in hoc differt auctio a rarefactione, nā auctio est ad quantitatem, & rarefactio ad raritatem, quæ est qualitas. Sed P
hæc positio stare non potest, quia tunc dimensio nō esset materiæ coæterna, vt vult Auer. Secundo, tunc auctio esset additio dimensionis ad dimensionem, & non vera auctio. Tertio, non videtur quō hæc secunda fiat vnū cum priori. nolo tamen te latere, ꝙ tenentes hanc positionem coguntur dicere priorem totam desinere, & secundum totam generari. & sic ita cito sicut est primum auctū esse, ita est alia numero quantitas, quæ de nouo fit, priori corrupta. Et sicut continuo auctio fit, sic cōtinuo est alia atq; alia, & sic apud hos auctio, nō erit additio. Nec hæc noua cum illa facit vnum. Sed priori corrupta est noua dimensio. Hæc positio licet sit vtilis, & sustentabilis, non est ad mentem Arist. nam ipse ponit quantitatem esse materiæ coæternam vnam & eandē numero, sicut & materia ipsa. Cuius positionis rationes in libro de substantia orbis diximus. Propterea saluo meliori iudicio, & cum licentia dicendi aliter, si in quæstionibus aliter occurret, vr̄ Q
mihi duo esse de ratione auctionis, vt quod idem numero subiectum totū maneat, & ꝙ sit aliquis terminus nouus. Ad saluandum primum op; imaginari auctionē fieri secundum partes formales, hoc modo, ꝙ disposita materia alimenti sufficienter pro forma membri, vel rei augendæ, atque in debito loco approximata, vt in poris, tunc forma mēbri se extendit in illa, & inde sequitur vnio, & augmentum, qua rōne forma non de nouo fit, sed de nouo in nouā extenditur, siue (vt ita dicam) migrat immateriam, et ita totū augetur primo vt formatum aīa vegetatiua, partes oēs dissimilares vt subiecta primo partialia, partes similares formales, quæ pro nunc minima dicantur, vt subiecta secundo partialia. tunc patet ꝙ totū manet idē numero, quia aīa vegetatiua tota q̄ præfuit & in toto, & in membris, & in partibus formalibus eadē quæ prius. igitur totum & q̄libet pars formalis agentur, & sic secundū ꝙ formalia sunt, oīa eadē manent. Hæc de primo

Quod contra Auer. Pō pprie

De subie

A De termino visum est ab Auerroe in principio digressionis neq; esse formam tantum, nec dimensionē tantum sed esse dimensionē, vt formatā. Ad cuius euidentiam est animaduertendū, q̄ dimensio est, vt qualitas. verbi gratia. color siue caliditas ipsa, modo sicut in caliditate ipsa est duo considerare, caliditatē ipsam singularē, & gradus quibus dicitur magis aut minus, ita aliud est dimensio vt hæc, vt per gradus extensionis dicitur maior, aut minor. vnde quod in calore dicitur intensio & remissio, in dimensione magnū & paruū. vt igitur in tota alteratione manet eadē caliditas, variata tamen secundū magis & minus, & gradus intensionis vel remissionis, sic in toto augmento manet eadē dimensio numero variata secundū magnū & paruū, siue extensum & inextensum. et vt in qualitate terminus alterationis est qualitas sub tanto gradu, causa verbi vt octo: sic in auctione est quantitas sub tanta extensione vel sub tot gradibus extēsionis. & sicut intensio & remissio sub certis gradibus sunt termini qualitas, sic magnū & paruū siue extensum & cōtractū

De termino

B termini dimensionis. & hinc patet quid sit qualitas terminata, & dimēsio terminata. nā qualitas terminata est qualitas sub tāto gradu, & dimēsio sub tāta magnitudine. Et qm̄ certā magnitudinē & extensionē compositū ipsum sibi limitat a forma, quæ est vt radix determinationis, iō bene Auerroes dixit. non dimensionem, vt dimensio est, esse terminū, sed dimensio vt terminata, quod est dicere, vt certa & stabilita ab ipsa forma. terminus igitur auctionis non est forma, nec dimēsio, simpliciter, sed vt terminata, veluti terminus alterationis non est caliditas, sed vt octo, vel sex, hoc est vt terminata. Hanc rē pauci norunt, & copiose scripsi in libro de substantia orbis, quid sit subiectū, quid ve terminus, patet. Ad rationes. ad primā & secundā patet solutio per nūc dicta. Ad tertiā patet solutio, q̄ augetur seruata præcise eadē forma numero, licet non eodē modo, vel sub dimensione eodē modo extensa. Ad quartā dicendū, tam partes materiales quā formales augeri. sed materiales augētur nō ratione qua ma-

Ad rōnes.

C teriales, quia vt sic fluunt continuo: sed sub ratione, qua participant esse partiū formalium, quia vt sic habent esse fixū, cum vt sic participent anima, quæ est fixa. vel melius dicendū, q̄ sola forma augetur & nō minimum nec partes minimi. augetur aūt, quia fit in maiori materia, q̄ nō est aucta, sed per additionē est facta maior. Ad quintam dicunt & bene, q̄ quælibet pars formæ ipsius aucti noua efficitur in materia, non tamē in noua totaliter, sic q̄ nihil prioris materiæ restet, immo restat aliquid eadē forma informatū. Ad sextā concedere formā secundum quid migrare, vt patet simpliciter migrare, vt voluit Pythagoras, videlicet q̄ priori tota totaliter relicta, aut corrupta, aliā informet penitus diuersam ab illa ipsa dimensio nō migrat, quia subiectū suū per se est materia, quæ est vna semper. bene tamē ipsa vt terminata migrat de subiecto per accidēs in subiectū per accidens non totaliter, sed secundū quid. Ad septimā, dicerē, q̄ anima mēbri successiue ingreditur materiā mēbri, non successione con-

D tinua, sed discōtinua. nā minima naturalia alimēti successiue corrūpuntur, videlicet vnū post aliud, nullū tamen illorū successiue corrūpitur, sed subito, & sic auctio est successiua, non tamē continua, vt dicit Auerroes octauo physicorū cōmē. 23. non tamē intelligendū est, q̄ auctio fit prius per vnū minimū per totū corpus, sed per plura minima simul, q̄ sunt ꝑpinqua diuersis partibus mēbri.

Ad vltimam dicendum, q̄ corruptio vnius est generatio alterius. nam corruptio alimenti est generatio carnis, non quidem per formam nouiter incipientem esse, sed nouiter incipientem informare nouam materiā. hæc pro nunc. Verum si aliter occurret in q̄onibus aliter dicam.

RECO. Secundū Philoponū cum Aristo. dixisset quid nam sit id quod augetur, q̄ non materia, sed forma sit, nūc vult dicere, quid nam sit quod auget. & quoniam demonstrauit q̄ non sit incorporeum, nunc quærit quale corpus, num simile ei, quod augetur, an dissimile, & contrarium, & dicit, q̄ id, quod auget ei, quod augetur, secundum quid est simile, secundum quid vero contrariū, & dissimile. Nam potentia quidem simile, actu vero dissimile, &

E contrariū. Simile quidem in fine quoniā omne quod augetur, simili augetur, vt caro carne, & os esse. In principio vero contrariū, quoniā necesse est, vt nutrimentum patiatur in principio antequā fiat simile, pati aūt nō potest, nisi contrarium a contrario (inquit) Maius autē totum generatū est, adueniente aliquo quidem, quod vocatur cibus, & contrarium: transmutato autem in eandem speciem, & sic in principio contrarium, in fine simile erit. verbi gratia, si sicco aduenit humidum, cum aduenerit in principio contrarium est, transmutabitur autem & generabitur siccum. Causa aūt, quoniam est vt simile simili augmentetur, est autem, vt dissimili. Simile quidem in fine, contrarium in principio.

Quæret autē aliquis, quale oportet esse id quo augetur. Manifestum igitur, q̄ potentia illud. uerbi gratia, si caro, potentia carnē: actu aūt aliud. Corruptio aūt hoc caro generata est. Anti. c. 112.

Quæret aūt utiq; quispiam, quale nā esse oportet idipsum, quo augetur, patet iā q̄ potentia illud. ueluti si caro potentia carnem actu alterum utiq;. Corruptum uero hoc caro fit. Dilucida. te. c. eiusdē

F His actis, quærit de nutrimento ipso, quale nā oportet esse, vt nutriat. Respondet. patet iam q̄ potentia oportet esse illud quod augēt. vt si caro sit id quod augēt, oportet esse potentia carnē. & si neruus sit, oportet esse potētia neruū. et si os potētia os, actu autē oportet esse alterū. Cuius causam forte innuit. d. Corruptum enim caro fit, & in carnē vertit. Ex his patet non omne corpus esse bonum alimentū animali. vt non lapidē, neq; lignum, sed oportet esse tale potentia, quale auctum in actu. Cōmē. 112.

Philoponus legit (aūt) pro (enim) & iure (vt mihi videtur) quoniā cum dixit simili augeri quod augetur, & contrario, assignat cām cur ita dictū est. q. d. bene dictū est quod augetur augeri simili, & cōtrario, quoniā quæret quis, quale nā oportet esse id, quod augetur, propterea concludit quasi solutionē epilogando, & declarando quale dissimile oportet esse id quod auget. Non. n. omne dissimile auget, sed illud dissimile quod est potētia id qd̄ augēt, tale dissimile est contrariū. vnde inquit. Manifestū igitur, q̄ illud dissimile non est quodcūq;, sed quod potētia illud. verbi gratia, si caro est illud, qd̄ augebitur, oportet illud dissimile esse potētia carnē, actu autē aliud. Sed ita aliud, vt corruptio hoc, caro generata sit. Quare illud dissimile, ex quo fit auctio, ꝑprie est contrariū, in quo est potētia, vt illud fiat ex ipso. Hæc de eo, qd̄ auget. Circa præsentes textus græci expositores digrediūtur, Philoponus. n. primo ostendit, q̄ materia carnis augeri nō possit. RECO. G

Intelligēdo per materiā ipsum humidū, & omne illud, quod est citra formā substantialē carnis, & citra figurā. hoc probat. primo q̄ hoc dato non poterūt saluari, quæ cōiter insunt augmentationi. non enim poterit dici, q̄ id, quod augetur, permaneat, quoniā continuo humidum exiccatur, & diffluit, & per nutritionem aliud succedit: ergo materia carnis non permanet eadem numero. Nec dici pōt, quā quælibet pars materiæ sit aucta, qm̄ partes, quæ recedunt, nō possunt esse auctæ, cū illæ non sint. Secundo, hoc dato nō poterimus soluere q̄onem, nā hoc dato, cū nutrimentū oportet vt percurrat per oēs partes illius materiæ, tūc erit penetratio vel antea erat vacuum. Quod si dicere non possumus materiā carnis augeri, tūc nec vtrunq; simul erit id quod augēt. nam si vtrunq; simul auctū fuerit, tunc omnino materia aucta erit. Ideo Philoponus cōcludit, q̄ quādo dicimus carnē augeri, caro intelligitur pro eius forma, et substantiali, & eius figura. vnde Sorticolæ dicerent, in hāc propositione caro augēt, carnē supponi pro forma carnis, nā pro materia est falsa, & pro vtroq; simul est falsa. quod autē pro forma sit vera, probat, quia saluātur illa tria, & tolluntur q̄ones saluatur. n. primo, q̄ id quod augēt, permaneat, quoniā forma, & figura eius qd̄ augēt, permanet. saluatē secūdo, q̄ eius quælibet pars augēt, nā quælibet pars eius fit maior, q̄ erat. saluatē q̄ augeatur aliquo adueniēte corporeo quod alteratū recipiat ipsam in fine. Et cū dr̄ forma auge- H

Digressio Philoponi. Q. nō mā augeatur.

Q. nō vtrūque simul. Q. forma.

Qūo forma augetur.

I tur, forma non accipitur pro forma, vt forma, sed pro forma, vt quãta, hæc.n. proprie augetur secundum Philoponũ, ꝙ si dicatur totũ augeri, illud secũdum denominationem, non secundum inhærentiam dicitur. vnde asserit, ꝙ circulus non quatenus circulus, nec caro quatenus caro augetur, sed quatenus cubitale os, vel cubitalis caro augetur. ergo secundũ Philoponũ in illa propositione, caro augetur (vt loquar more Sorticolarũ) caro supponitur pro forma carnis cubitali vel tricubitali. Sed dubitat̃ contra hæc, q̃m si materia sit alia. ergo forma non pōt esse eadẽ numero, cũ esse formæ sit in materia. Respõdet Philoponus ꝙ si coniugatis simul omnibus particulis materiæ, vniuersa materia corrũperetur, forma desineret, illa desinente. nunc aũt materia secundũ aliquas partes recedit, secundũ alias statim accedit, ideo materia vniuersa non desinit, & propterea forma manet eadẽ numero, & figura eadẽ numero, quæ formã concomitatur. exẽplo vero hoc demõstrat, vt siquis in fluuio cõtinuo fluẽte vmbrã ab aliquo corpore factã considerauerit, vmbra quidẽ quæ in aqua est vt in subiecto eadẽ numero est: aqua

Qũo forma eadem esse possit et materialis

K vero quæ est vt illius materia, est alia semper. est quidem eadẽ vmbra, quoniã non vniuersa aqua simul tollit̃. est aũt in alia materia, quia cõtinuo aqua succedit. et alia recedit. Præterea. Nec materia permutatur, vt simul ẽt aliquid formæ destruatur. verbi gratia. si nunc quidẽ statuæ pars permutetur, aliquãdo aũt manus, nonnunquam vero caput. Accidet enim temporis interuallo, vt tota statua tandem alia ex alia facta sit, non modo secundũ materiã, sed secundũ figuram, & formam. Quare nec permutatio materiæ fit, sed vt dictũ est de aqua respectu vmbræ. Sed quæres, vtrum materia, in qua forma ipsa augetur interuallo tẽporis, tandem tota sit resoluta permanente adhuc forma in materia. Respondet Philoponus, quod non, nã si hoc esset possibile, animalia essent sempiterna, vel possent fieri immortalia, q̃m semper materia posset remanere in consimili vigore. Quod aũt maneat eadem materia, & nunquã tota possit resolui, patet ex eo, quia videmus easdẽ cicatrices remanere, quæ sequuntur materiã. Sed circa hæc quærit Philoponus, primo qũo cũ positione hac saluetur illud, vt aliquo adueniẽte fiat auctio.

Qũo pmutet materia

An humidũ radicale p maneat vsque ad finẽ vitæ.

Pulchra dubiõ qũo aliquo adueniente fiat auctio.

L Si enim non per totũ adueniat, fiet auctio alicuius nullo eo adueniente, si per totũ adueniet, tunc erit penetratio. Præterea. Si forma augetur, & non materia, tunc materia auctionis adueniret alicui, quod non augeretur, & illud, cui non adueniret, augeretur. Respondet Philoponus, vbi primo intelligendũ, ꝙ in augmentatione formæ non concedit corpus per corpus, non.n. totũ id, quod aduenit concedit per totũ, sed quod ingreditur, apponitur solũ modo priori materiæ. Imaginatur enim Philoponus, ꝙ quodlibet signũ sensibile corporis augendi a generatione sit creatũ cũ sua humiditate sanguinea in venis mẽbri contenta: tunc vult, ꝙ illud, quod additur de humido cibali sanguineo, apponatur solum priori materiæ, quemadmodũ in vtre per foramen additio aquæ fit, & quæ ingreditur, additur solum ei, quæ ante est, quæ pellit

M aliã ante ipsam, & ita æque secta vbiq; abundãtia aquæ fit, & ita quælibet particula aquæ dissecta extẽdit̃. Simili modo accidit in augmẽtatione, nutrimẽto.n. in sanguinẽ verso per venas vbiq; tracto, atq; circũfuso in vnaquaq; similarium per venulas paruas a magnis, natura quæ in vnaquaq; particularũ est hunc coquente, & transmutãte ipsum in subiecti substantiã, accidit augmentationẽ fieri. Est.n. in ossiũ substantia, & carnis, & aliarũ particularũ humiditas sanguinea quædã vbiq; circũfusa per omnia mẽbra, quæ augentur, hæc.n. humidiora sunt. sanguis igitur, qui circũfunditur extrinsecus in vnaquaq; particularum per venas magnas & paruas, additur illi priori humiditati, & sic propellit ipsam: magis aũt vndequaq; a particulis tractus secundũ omnẽ dimensionẽ reddit ipsam ampliorẽ, quæ quidẽ cũ excoquatur a nutritiua facultate, mutatur in substantiã subiecti. & quoniã natura curat figurã particularũ, plurima materia existente subiecta, expandit in ipsam æquali ratione vnãquanq; formæ particulã & ita quãlibet particulã dicimus auctã. & q̃m sanguis appositio terna fit dimensione, ideo augmẽtatio ẽt fit secundũ omnẽ dimẽsionẽ. Tũc ad dubitationes. Ad primã dicendũ, ꝙ non oportet vt id quod additur, concedat per omnes particulas, sed sufficit ꝙ appositũ priori humido illud reddat maius. Sic enim vicinabitur mẽbro, & conuertetur a virtute mẽbri in eius substantiam. ergo satis est, vt ipsi secundũ plures partes apponat̃. Ad secundũ dicendũ, ꝙ Aristo. non dicit ꝙ id quod aduenit, debeat per omnia percurrere: sed solũ dixit ꝙ id quod augetur aliquo adueniente augetur. Sed contra. Adhuc dubitat Philoponus quid est illud, quod propellitur, an ipsa caro, & videtur ꝙ nõ: alioquin contingeret vt caro calcanei tandẽ propulsione fieret caro manus, aut fæmoris, aut alterius cuiuspiã mẽbri, aut est ipsa humiditas, quæ in ossibus vel carne est disseminata, & tunc quæritur quid sit hæc humiditas, quæ a sanguine apposito propellitur siquidẽ est substantialis humiditas carnis, illa erit elemẽtũ eius, modo impossibile est hanc humiditatẽ a sanguine propelli, quæ est carnis elementũ & substãtia, nõ propul O
sa ipsa carne, aut corrupta. Quod si hoc humidũ nõ fuerit substantiale carnis elementũ, sed id quod ex nutrimento aduenit, hoc esse nõ potest per substantiã carnis totã. nã cũ hoc humidũ nutrimentale sit corpus & non qualitas, impossibile est, vt ipsum per totã carnẽ concedat, nã tunc corpus per corpus concederet, & essent duo corpora in eodẽ loco. Si vero non est per totã carnis substãtiã, tunc nõ quæuis pars augebitur, cũ tale humidũ non per totã carnis substantiã expanditur. Animaduertendũ ergo (vt Philoponus innuit) ꝙ aliquid augeri pōt dupliciter intelligi: vel per iuxta positionem quantitatiuam, vel per additionẽ, quæ pulsione prioris corporis fit, & hoc pacto ianua vel abacus additione augetur. Si enim ianuæ vel abaco lignũ aliquod additum fuerit, aggregatũ totum fit maius & quælibet pars fit maior non additione cuiuslibet partis ligni ad quãlibet partẽ ianuæ vel abaci, sed propulsione, & additione partis ad partem pulsam. Hac.n. additione totũ & quælibet eius pars fit maior, & tñ non est facta additio cuilibet parti eius, quod P
dicitur maius. Alio modo dicitur aliquid augeri per hoc, quod eius quælibet pars fit maior additiõe cuiuslibet ad quodlibet, & hæc auctio nõ esset possibilis nisi fieret penetratio corporũ. Tunc dicerem, ꝙ humidũ disseminatũ augetur additione primo modo, quoniam (vt Philoponus ait) illi additur sanguis ex nutrimento genitus, modo ex sanguine apposito & priori humido fit quoddam corpus maius. non quidẽ additione cuiuslibet sanguinis ad quodlibet signum sensatum prioris humidi, sed fit totum & quælibet pars maior sicut ianua additione ligni. Hoc autẽ sic amplificato, facultas nutritiua conuertendo istud in substantiã mẽbri, auget totũ membrum. Tunc dico, ꝙ id quod pellitur est humidũ cibale, & sanguis venalis, qui disseminatur per membrũ, quod quidẽ non est radicale, quoniã illud est elementũ & substantia mẽbri, sed est cibale, impurius semper q̃ꝫ fuit prius & cũ dicitur, si pellit̃, ergo exit mẽbrũ, dicendũ quod pellitur, sed Q
infra sphæram mẽbri. Non enim exire videtur ad maiorem locum prius q̃ꝫ augeatur membrũ, immo cum sanguis huic additur venulis tumefactis in eodem membro a virtute nutritiua hoc in substantiam membri secundũ omnem dimensionem conuertitur, & fit auctio mẽbri, hoc patet de aqua addita vtri, nam aggregatũ fit maius, sed non exit vtrem.

Ex his patet error Auerro. hic.n. cũ non legit Alexãdrũ in græco, dixit de mente Alexandri ꝙ humidũ radicale augeri potest, quod nunquã Alexander somniauit. Philoponus.n. qui est Alexandri magnus imitator, ait humidũ augeri non vera augmentatione quæ fit additione cuiuslibet ad quodlibet, sed additione, quæ propulsione fit. & ita Alexãder vult humidũ q̃d est materia eius q̃d auget̃, fieri maius nõ auctione proprie dicta, sed additione, vt aggregatũ ex vino & vino fit maius, vt & ianua vel abacus additione ligni. Vñ Philoponus et Alexã. asseruerunt formã carnis vel ossis augeri proprie, nõ additione facta ad ipsam, sed additione facta ad eius materiam.

Non

A Non.n.oportet id quod augetur, vt augeatur extrinsecus aliquo accedente ad ipsum, sed extrinsecus aliquo accedē te ad eius materiā, vt patet de vtre aucto additione facta ad aquā. Alexan. enim & Philoponus dixerunt materiā carnis non augeri, sed additione id quod ex illis est, fieri maius, dixerunt ēt formā carnis augeri additione illa facta ad eius materiā. dixerunt etiā formā non augeri ea ratione, qua forma, sed qua quanta, nec ea ratione qua quāta simpliciter, sed qua extensa hac vel illa extensione vt tricubita vel bicubita. Demū dixerunt cōpositū ex materia & forma non augeri, quoniā tunc materia augeret, & ita sola forma vt quāta tricubita vel bicubita est id qđ per se augetur, & quidē materia non aucta, sed additione facta maiori, vnde patet, ꝙ quæ Auer. ait. nō sunt aliena ab his, quæ græci expositores dixerunt. Auerro. tamē addit ad eorū positionē propter ossa, ꝙ in mēbro virtute calidi fiunt pori, & ad eos vult attrahi humidū cibale, & sic imaginatur repletis poris fieri auctionē per hoc ꝙ in materia attracta fit corruptio prioris formæ, & introdu-
B ctio formæ mēbri in illa. verū de his in cōmentarijs. Sed quæres qūo humidū nutrimentale fiat vnū cū humido priori, quod erat disseminatū per membrum. Respondit Philoponus, ꝙ non fit vnū simpliciter, sed secundū pellit primū, & totū fit maius, & hoc totū postmodū conuertitur in substantiā mēbri, semper derelicta humiditate disseminata per faciē mēbri intra venulas mēbri contenta, quoniā secundum ipsum non oportet, vt auctio fiat corpore accedente ad quodlibet, quod augetur, sed satis est vt fiat corpore accedente ad materiā. Causa aūt est, quia primū & secundū humidū sunt eiusdē speciei. vtrunq; .n. est sanguis vt posterius dicetur, & ideo faciunt vnā humiditatē maiorē, veluti cū vino adderetur vinū. In cōmentarijs quæritur primo vtrū per augmentationē generetur noua substantialis forma, vel saltē partes substantiales formæ nouæ. Soluitur ꝙ nec forma noua generatur per augmentationem, nec aliqua pars eius, sed eadē nu-
C mero forma, quæ fuit, remanet, augetur autē secundum quālibet partē (vt Philoponus inquit) non per generationem nouæ partis supra nouam materiæ partem, sed per hoc ꝙ forma prior fit in maiore materia quā prius erat. Cum enim forma prior fit in maiori materia quā prius erat, forma derelinquit maior, & quælibet eius pars maior, & hæc est expressa opinio Philoponi. Sed dices si anima sensitiua & intellectiua est indiuisibilis, quo modo augentur, & quomodo quælibet pars animæ fit maior. secundū Auer. & Philoponū non est difficile respondere, quoniā secundū eos quælibet anima est materialis, & diuisibilis, & in maiori maior, & in minori minor. In homine enim licet intellectus sit indiuisibilis, dianoetica est diuisibilis, & in maiori maior, & in minori minor. secundū tamen veritatē dicendū ꝙ sicut dupliciter aliqua forma dici potest diuisibilis, aut per æquiualentiam, vtpote quæ est in maiori corpore, & in qualibet eius parte, &
D formaliter, quæ formaliter in maiori corpore est maior, & in minore minor, sic dupliciter possumus dicere, formā fieri maiorē secūdū se, & quālibet eius partē. Formaliter quidē. vt anima plantarū, per æquiualētiā, vt humana anima, & anima perfectorū animaliū. anima humana augetur non per hoc ꝙ in maiori materia fiat formaliter maior, sed per æquiualentiā, qa est in tota maiori materia, & in qualibet eius parte, & sic per æquiualentiā dicitur augeri, quia informat maiorē materiā ꝗ̄ prius, & dicitur quælibet pars eius fieri maior, quia ipsa in qualibet parte maiori inest. ergo ipsa augetur, & quælibet eius pars fit maior, quatenus ipsa est in tota maiori materia, & in qualibet parte materiæ, ꝗ̄ est facta maior ꝗ̄ prius erat, hæc sunt dicenda pro veritate. Est enim veritas tales animas esse formaliter indiuisibiles, æquiualere autē formis diuisibilibus, quoniam sunt aptæ informare tantā materiā, & quamlibet eius partem, quantā formæ diuisibiles sunt aptæ informare. ergo sicut illæ sunt formaliter extensæ, ita istæ sunt æquiualenter extensæ.

Anti.c.113. *Non igitur ipsum secundum se. generatio enim esset, nō augmentatio, sed quod augetur, in hoc.* E

Dilucida. te.c.eiusdē. *Non igitur ipsum per se. esset enim iam generatio, nō auctio. Sed quod augetur, est in hoc.*

Cōmē.113. Quasi quandā differentiā colligit inter generationē & auctionē ex dictis, qua pōt tolli dubiū, ꝙ videlicet in auctione res augenda. vtpote caro, non per se fit seorsum. Sed qđ augetur, est & in hoc. & sic auctio videtur aggeneratio quædā, cuius causam dat. esset.n. iam generatio, non auctio, vbi caro vel quod augetur per se seorsum fieret. Sed dices. dū augeť caro, fit caro vel non. si nō fit. non augeť, si fit. vel noua, aut antiqua. dici pōt ꝙ non fit noua caro per se, vt bene ait Aristote. sed fit noua per accidens hoc modo, ꝙ forma carnis antiqua inducitur in materia eius, quæ gño non tollit auctionis rōne, immo facit verā auctionē, cū per eiusmodi gnōnē forma aucti fiat in maiori materia. gño vero per se tollit rationē auctionis. & ideo bene Aristo. vocat auctionē generationē in hoc, non extra hoc per se, & fit caro non simpliciter, F sed secundū quid, pro quanto forma carnis efficitur in noua materia, in qua non præerat.

RECO. Secundū Philoponū (& vt diximus in cōmentarijs) hic Aristo. ponit differentiā gnōnis, & augmentationis, quoniā generatio est mutatio eius materiæ, quæ ꝑ se est: augmētatio vero est mutatio non eius materiæ, quæ est per se, sed eius qđ mutatur in eo, qđ augetur. Est .n. augmentatio mutatio nutrimēti in eo, quod augetur, nō aūt mutatio nutrimēti per se. verū de hac differentia in commentarijs (vnde inquit) Non igitur ipsum secundū quod augetur, fit per se. generatio.n. esset, & non augmentatio. Sed quod augetur. s. ipsa forma, fit in hoc. s. in materia nutrimēti priori nutrimenti forma corrupta. non dicitur autē generatio, quia non fit in illa materia per se, præerat.n. ideo fit in illa materia, quatenus illa fit vna cū materia totali. Ex quo patet (vt Philoponus inquit) ꝙ non pōt fieri auctio sine generatione, qm̄ non potest fieri auctio sine corruptione, verū nō dicitur gño, quia forma non G fit, præerat.n. sed fit in hoc, hoc est in materia nutrimenti. modo non sequitur, forma fit in hac materia. ergo forma fit. Sed occurres corruptio vnius est generatio alterius. ergo corruptio simpliciter vnius est generatio simpliciter alterius. Dicendū ꝙ corruptio vnius potest dici totalis corruptio, & tamē generatio nō dicetur simpliciter generatio. Cibus.n. simpliciter corrūpitur, & tamen forma in eius materia non simpliciter generatur, sed satis est, vt in eius materia fiat substantialis forma, in qua prius non erat, vt patet in cōmentarijs.

Anti.c.114 *Quod igitur patiens ab hoc auctum est, an mixtū, quemadmodū siquis uino superinfundat aquā, hoc autem poßit uinū facere quod mixtum. Et quemadmodum ignis tangens urendum urit, ita in eo quod augetur, & existente actu carne, quod inest augmentatiuū, adueniente potentia carne fecit actu carnem?*

Dilucida. te.c. eiusdē *Quod igitur patitur ab hoc, augetur, aut mixtum est. quēadmodū uino siquis supereffundat aquā. hoc aūt quod mixtum est* H *pōt, quod aqua ipsa pōt agere, & ut ignis tangens urendū. ita in hoc quod augetur, est caro actu, quæ existens quoddā auctiuū adueniens, potentia carnē, faciet in actu carnem.*

Cōmē.114. Hactenus quale alimentum sit, explicauit, nunc quid auctum explicat. Animaduerte quod auctio est similis mixtioni, & est similis alterationi. pro quanto quidem ex aucto & nutrimento fit maius, mixto persimile est, vbi totum exercet opera prædominantis. pro quanto vero agit in nutrimentum, auctum alteranti simile est, & auctio ipsi alterationi. has duas similitudines volens (inquit.) Quod igitur patitur ab hoc, augetur, aut mixtum est, & sic auctum est tale in potentia, quale nutrimentum actu. tunc similitudinem primam assignans (inquit) Quēadmodū vino siquis supereffundat aquā, sic nutrimentum funditur nutrito. hoc autē quod mixtū est, potest quod ipsa aqua pōt agere. sic nutritum cōuersum

I in substantiā mēbri facit quod mēbrū. & sic auctio mixtioni vr̄ similis. Deinde declarat secundā similitudinē.d. & vt ignis tangēs vrendū, subaudi vrit, & augetur ab illo, ita in hoc qđ augeť est caro actu, quæ existēs quoddā augmētabile, adueniens potentia carnem facit in actu carnē, & sic videtur augendū simile alteranti, & auctio alterationi. & sic quid augmentabile sit, patet.

RECO. Secundū Philoponū Aristo. tria simul declarat, & qđ est quod auget, & qđ augetur, et quid est virtus, quæ auget & tertio declarat q̄uo fit augmentatio sine penetratione. Et respondet ad hæc omnia, & dicit primo ꝙ tā id quod auctū est, quā id quod auget est mixtū, aliter tamē & aliter, quod.n. augetur, est mixtū, hoc est forma in materia existens, quod aūt auget, est mixtū ex materia et forma. Secūdo dicit, ꝙ auctio fit modo, quo vinū augetur ex appositione aquæ, & ignis ex appositione vrendi. nā vinū conuertēdo aquā fit maius, & ignis cōuertēdo vrēdū ēt fit maior. Tertio dicit ꝙ virtus, quæ cōuersionē hāc
K facit, est facultas nutritiua, quæ est in eo quod augetur, veluti erat virtus in vino, & igne. vnde inquit. & quærit, qđ igitur est auctū ipsum ab hoc.s. cibo patiēs est. Ergo q̄ō, quid est ipsum qđ augetur, & simili rōne quid est ipsum quod auget, quæri potest. Respondet, an mixtū. est ergo solutio. ꝙ vtrūq; sit mixtū, non tamen eodē modo, quoniā quod augeť est forma existēs in materia quasi illi permixta, quod auget est cōpositū, nec probat hoc, sed tanquā manifestū ex dictis sumit. Deinde affert modum, q̄uo fieri potest augeri augmētatio sine penetratione nutrimenti in corpus eius, quod augetur, & exponit virtutē, per quā fit (& inquit.) Quemadmodū siquis vino superesfundat aquā, ita ꝙ vinū, hoc quod est ipsi mixtum, possit facere vinū, hoc est, vt adeo parua sit aqua, vt vinū possit conuertere illā in substantiā eius. Et quēadmodū ignis tangens ipsum vrendū, conuertit ipsum in eius substantiā, & fit maior, ita in eo quod augetur quod adhuc existit actu caro, inest virtus & facultas augmētatiua, quæ aduenīēte potētia carne, facit actu carnē. Ergo si-
L cut vinū cōuertit aquā sine penetratione aquei corporis in vinū, & sicut ignis cōuertit combustibile, & vinū & ignis fiunt maiores nulla interueniēte penetratione aquei corporis in vini corpus, nec corporis vrendi in ignē, sic membrū augetur per appositionē humidi extranei. Vt enim inquit Philoponus nouū humidū pellit pristinū, & facit vt vicinetur mēbro. Facta autē appropinquatione, virtus mēbri conuertit appositū in eius substantiā vt faciunt ignis & vinū. Quo vero modo apponatur, dictum est, & Philoponus repetit, dictū est enim totū membrū habere venulas paruas minutas, quæ recipiunt sanguinē a maioribus, sanguis ergo nouus pellit antiquū & facit, vt magis vicinetur mēbro, & sic apposito nutrimēto crescit mēbrum, sicut ignis apposito combustibili, et vt vinū, apposita aqua crescit. Crescit aūt totū mēbrū apposito nutrimēto, quia virtus nutritiua est in toto mēbro, & in qualibet eius parte, & ita non potest augeri in parte, quæ est propinqua nutrimento, quin augeatur in totum. Quare non oportet (vt Philoponus inquit) vt nutrimentū per totū nutritū penetret, sicut nec cōbustibile per to-
M tum ignem. satis enim est, vt partibus vicinetur, nam virtus, quæ est in toto, efficit, vt totū fiat maius. veluti ad hoc, vt diminuatur sanguis a toto corpore, non oportet, vt trahatur per flebotomiā a singulis paribus venæ. satis enim est, vt per vnā partē diminuatur, quia sic diminuitur in toto. ergo ad hoc, vt membrū augeať, nō oportet, vt singulæ partes recipiant nutrimentū, sed satis est, vt sanguis vicinetur aliquibus partibus, quoniam virtus quæ est in toto, illum conuertit in totum, quia cum replētur venæ maiusculæ, replentur & minores, ita, vt sanguis vicinetur membro. & cum in toto membro, & singulis eius partibus sit virtus auctiua, cum illa virtus conuertit sanguinē vicinū partibus exterioribus, auget illas, & cæteras omnes partes, & ita fit maius totū membrū secundum omnem dimensionē. Ex his patet secundū Philoponū non esse necessariam virtutem attractiuam nutrimenti, cū sanguis deferatur ad membrū pulsione secūdum, Philoponum. Sed quæres illa humiditas antiqua, N
quæ in vennulis mēbri adest, quid est. dicendum secundum Philoponum, ꝙ duplex est humiditas, radicalis. & hæc est elementum particulæ, & substantia eius.s. cuiusq; propria, & nutrimentalis & hæc est sanguis, qui continetur in venis. quando ergo aduenit sanguis ex nutritione genitus, apponitur per venas priori sanguini, & sic pellendo illum, facit, vt vicinetur membro. & quoniā in mēbro est virtus auctiua mox apposito nutribili, quod est potentia membrū, illa virtus conuertit illud in eius substantiam, & sic augetur totum, virtute illa existente in toto membro, hæc ex Philopono.

Ergo, simul existente. si enim seorsum, generatio. Est enim ita ignem facere, ad existentem, adiungentem ligna. sed sic quidem, augumentatio est. Quando autem ipsa ligna incenduntur, generatio est. Anti.c.115.

Simul igitur existente. si enim seorsum, generatio erit. est quidem enim sic ignem agere in præexistens adiungentem ligna, sed sic quidem est auctio, quando uero ipsa ligna accendit, generatio est. Dilucida. te.c. eiusd. O

Nunc concludit ex dictis modum quo fit auctio ipsa, quo patebit differētia inter generationem & auctionem, & vult ꝙ nisi auctū & augens sint simul & vnum, ita vt ex alimento & membro vnū fiat, non fiet auctio, vbi nanq; alimentum ipsum seorsum in naturā verteretur carnis, ita vt forma nouæ carnis alia sit ab antiqua, non auctio erit, sed generatio. oportet igitur vt caro cibū ipsum in sui naturā vertat, si debet auctio esse, quod exemplo testatur. Quemadmodū enim ignis dupliciter ex lignis fit, vno quidem modo appositione lignorum ad præiacentē ignē, & sic est auctio. Alio vero modo accensione lignorum seorsum, & sic est generatio, ita in nostro proposito caro dupliciter fit. Vno modo cōuersione alimēti in naturā carnis præexistentis, quo auctio est. Alio vero conuersione in naturā separatā. Et sic est generatio. Et sic patet quo modo auctio fit, & quo differat a generatione ipsa. verba patent. Cōm̄. 115. P

RECO. Ex his repetit differentiā inter generationē & auctionē, vbi animaduerte, ꝙ cū Aristo. dicit ignē augeri, & vinū augeri, non loquitur de auctione propria, quæ est animatorū, sed hæc ponuntur, vt exēpla. Non.n. valet hæc consequentia, forma ignis præfuit. ergo augetur, quoniā forma ignis continuo est alia, sicut materia est alia. At in animato anima est eadē ante & post auctionē, & propterea si præfuit, & generatur in hoc, siue in hac materia coniuncta priori materiæ, sequitur ipsam augeri. Ex his patet ꝙ non est necessariū ponere poros in osse & partibus, quæ nutriūtur, vt in illis recipiať nutrimentū, ad hoc, vt fiat nutritio, & auctio, vt ponit. Auerro. qm̄ sicut non oportet ponere poros in igne, vel vino si debēt augeri ex appositione aquæ, vel lignorū, sed sufficit, vt lignū vicinetur igni & aqua vicineť vino, sic non oportet ponere poros in mēbro, ad hoc vt augeatur, sed satis est, vt nutrimentum per venas magnas & paruas deferatur vsq; ad mēbrū, nā postquā vicinū est, virtute auctiua existente in toto osse vel carne, potētia os vel caro fit caro, vel os, & totū mēbrū augetur secundū omnē dimensionem, vel ignis apposito cōbustibili, virtute cōbustiua existente in toto, augetur secundū omnē dimensionē. Ergo nulla est pororū necessitas, ad hoc, vt fiat nutritio mēbri vel auctio, nec penetratio sequitur, quoniā sufficit vt humidum appositū fiat vicinū, & contiguū mēbro augendo. Vtrū vero propter aliā causam pori sint ponendi, hæc quæstio est extra materiā. experientia enim docet poros esse, sed ob alias causas, de quibus alibi. Q̄ nō sint necessarij pori i osse, aut carne. Q

Quantum autē, uniuersale quidē non generatur, quemadmodum nec animal quod nec homo nec aliquid est singularium. sed ut hic uniuersale, ita & illic, quantum. Caro igitur & os, aut manus, aut neruus, & horum homæomera, adueniente quidē aliquo quanto, sed non carne quanta. Anti.c.116

Quantū

A Dilucida. te.c. eiusdē *Quantum uero quod quidē uniuersale, non fit, quemadmodū neque animal quod non sit homo, aut aliquod singularium, sed sicut hic, uniuersale, & ibi quantum. Caro igitur & os aut manus aut neruus & his similaria, apposito quidem iā aliquo quanto, sed non carne quanta.*

Cōmē.116. Dixit de auctiuo, deq; augendo, ac de modo auctiui & augendi, nunc de subiecto auctionis apponit. & vult q; subiectū auctionis non est quantū abstractū a materia physica, nec forma ipsa, sed cōpositū habens formā quantā, vt caro, & os, & cætera id genus. quod probat sic, sicut vniuersale abstractū non generatur, nec vt subiectum generationis, nec vt terminus generationis, sic nec quantum vniuersale separatū a materia physica augetur igitur sicut vniuersale contractū generatur, sic quantū cōtractū ad materiā physicā augetur (inquit) Quantum vero quod quidē vniuersale, nō fit, quemadmodū neq; animal sit vniuersale, quod nō sit homo, aut aliquod singulariū. Litera græca sic sonat, licet non sic formaliter dicat, vt patet, sed sicut hic in generatione vniuersale fit scilicet B dum contrahitur, sic & ibi quantum augetur dum contrahitur ad materiā physicam. Tunc concludit verū subiectū auctionis. d. caro igitur et os, aut manus aut neruus, & his similaria, quæ sunt partes formales, augentur veluti ꝓpria subiecta auctionis. Appositio quidē aliquo actu quanto vt cibo, sed non apposita actu carne quanta, qa cibus non est caro actu, sed potentia, licet sit actu quātus. Et sic patet subiectum auctionis.

RECO. In cōmentarijs diximus vno modo, at secundū Philoponū Aristo. hic remouet qōnē, dictū est enim q; augmētatio fit corporeo. contra obijcet quis, augmentatio est generatio quanti, omnis autē generatio alicuius est ex nō tali vt generatio albi ex non albo, generatio dulcis ex non dulci, augmentatio est generatio quanti. ergo augmentatio erit ex non tali, hoc est ex non quanto, quare augmētatio non fit corporea. Respondet, q; si generatio esset vniuersaliū, oporteret vere, q; id, quod fit actu quātū aliquid fieret ex nō quanto, quoniā vero neq; quanti C vniuersalis, neq; alterius cuiusuis vniuersaliū generatio est, nihil absurdū est, vt id quod fit quantū fiat ex quāto. Caro. n. quanta nō ex carne quanta fit, sed ex cibo quāto, & ita fit ex non quāto tali. s. ex non quanta carne, cū quo tamen stat, q; fiat ex quanto cibo (inquit). Quantū autē vniuersale quidē non generatur, sic enim oporteret fieri ex non quāto simpliciter, quemadmodū nec animal generatur, quod nec sit homo, nec aliquod singulariū animalium. Sed vt hic scilicet generatione animalis generatur vniuersale scilicet generatione alicuius singularis, ita & illic quantū generatur singulare. s. quod est caro aut os. Tunc concludit responsionē (& inquit) Caro igitur & os, aut manus, aut neruus, & horū homeomera adueniente quidē aliquo quanto generantur, sed non carne quanta. ergo augmentatio quatenus est quāti generatio, est ex quāto, & ex non quāto, ex non quanto quidē tali, nā cū augetur caro ex non carne augetᷓ quia ex cibo, qui non est caro, ex quāto vero simpliciter, quoniā D quantū in eo quod quantū non fit. Animaduerte (vt Philoponus, inquit) q; differentia est inter animal & corpus siue quantū, nā animal fieri potest ex non animali, fit. n. animal ex semine, quod est nō animal simpliciter, at quātū fieri non pōt ex aliquo simpliciter nō quanto, qm̄ corpus vt corpus nō est gn̄abile, animal vt animal est gn̄abile, ideo animal fieri pōt ex aliquo simpliciter non animali, corpus aūt et quantū fieri nō pōt ex aliquo simpliciter non quāto, at nō corporeo. Quod aūt corpus vt corpus nō sit generabile, ꝓbat Philoponus, quia corpus trine dimensionatū est materiæ coæternū, & ita cum Auerroe concordat de trina dimensione q; sit coæterna materiæ.

Anti.c.117 *Secundū id igitur q; potentia utrunque est. uerbi gratia, quanta caro, sic auget. etenim, quantam oportet generari & carnem secundum autem q; solum caro est, nutrit. etenim sic differunt, cibus & augmentatio ratione.*

Dilucida. te.c. eiusdē. *Quatenus igitur quidem potentia est utrunque, ut quanta caro. ipsum quidem auget. etenim quantam oportet generari & carnem. quatenus uero caro tantum nutrit. nutrimentum enim ipsum & augmentum ratione discrepant.* E

Cōmē. 117. His actis, nunc quo differūt nutrimentū & augmentū declarat. idē. n. secundū subiectū est nutrimētū & augmētū, vt cibus. Ipse. n. qua rōne est potentia quāta caro, est augmentū ac obiectum potentiæ auctiuæ. Qua vero est potentia caro tm̄ est nutrimentū obiectūq; potētiæ nutritiuæ. Et hoc inquit. igitᷓ cibus qui græce trophe nūcupatᷓ, quatenus quidē potētia est vtrūq;. s. caro & quātū, hoc est quatenus est potētia quāta caro, vt quāta caro, ipsum quidē auget, & græce auxesis, latine augmentum, vnde augmentū nō pro auctione, sed pro obiecto auctiuæ potētiæ sumitᷓ, vt nutrimentū est obiectū potētiæ nutritiuæ. Reddit rōnē dicens, etenim quātā oportet gn̄ari et carnē. igitur augmentū debet esse caro quāta potētia. quatenus vero cibus est potētia caro tm̄, nutrit. Et sic concludit, nutrimentū. n. ipsum & augmentū ratione discrebant. Verbū gar græce, multoties vim habet illatiuam, vt hic. F

RECO. Secundū Philoponū Aristo. hic vult ponere dr̄iam inter nutrimentū & augmētatiuū, & vult q; nutrimētū & augmentatiuū sint subiecto idē. differunt sola rōne. Panis. n. quo est potētia caro quāta, est augmentatiuū, qua vero est potētia caro seorsum & absolute est nutrimentū siue nutritiuū vnde dicit. Scd̄m igitur q; cibus. s. panis est potētia vtrunq;. s. caro q̄ta, sic auget, & dr̄ augmētatiuū. Quatenus vero est potētiā solū caro, nutrit, & dr̄ nutritiuū. Etenim sic differunt cibus & augmētatio. i. ita differunt nutritiuū & augmentatiuū, sicut differunt caro & quāta caro. Caro. n. absolute, & quāta caro rōne differūt subiecto vero eadē sunt, sic cibus quo est augmentatiuū, & quo est nutritiuū subiecto eadē sunt, ratione differunt intellexit. n. per illud verbum augmentatio, augmentatiuum, vt Philoponus exponit.

Anti.c.118. *Ideo nutritur quidē quousq; saluatur, & quod diminuitur, augmentatur autem non semper.* G

Dilucida. te.c. eiusdē. *Idcirco enutritur quidem quousq; utiq; permanet & diminuitur. Augetur uero semper nequaquam.*

Cōmē. 118. Verbū græcū dio, q̄q̄ latine sit ideo vel ꝓpterea, habet vim aliq̄n cōfirmatiui aduerbij, & sic accipitᷓ hic ꝓ præterea & tūc idē probat Aristo. sic, si augmentū nō differt a nutrimēto, tūc q̄ durat nutrimentū, tā durat augmētū. Sed hoc est falsum, qđ ostēdit dicēs. Nutritᷓ quidē quousq; viuens vtiq; permanet, siue crescat, siue diminuatᷓ. augetᷓ vero semper nequaquā, sed solū vsq; ad cōsistentiā. igitur nutrimentū & augmentū differunt ratione.

RECO. Secūdū Philoponū quasi soluitᷓ problema, propter qd semper vsq; ad finē vitæ animal nutritᷓ, nō aūt semper augetur. Rn̄det, q; tandiu cibus auget, & animal augetᷓ quādiu cibus operatᷓ scd̄m vtrūq;. s. secūdū carnē & quantū: cū vero secundū carnē tantū, tunc nutrit, & non auget, nec animal augetᷓ. vnde dicit. Ideo viuens ipsum nutritur quidē quousq; saluatur, & etiā quousq; diminuitur, hoc est vsque ad finē vitæ. Augmentatur aut non semper nisi quousque nutrimentū operatᷓ vtrunq;. s. carnē & quantū H vnde (vt Philoponus inquit) cū maius fuerit, quod dissoluitur, quā id quod instauratur, non amplius cibus auget, iterū cū fuerit æquale, minime augetur. at cū id quod instauratur fuerit maius, tunc cibus auget, vt postea patebit, quia vero non semper cibus operatur vtrunq;, ideo non semper vsque ad finē vitæ auget, quia vero alterū. s. instaurationē carnis vsq; ad finē vitæ operatur, ideo semper nutrit. Causa vero, cur alterū tantum vsq; ad finem operetur, dicemus.

Anti.c.119. *Et nutrimentū, augmētationi idē quidē est, esse aūt aliud. Secundū. n. q; est id quod aduenit: potentia quāta caro, augmentatiuū carnis est. Secundū aūt q; solū potentia caro, nutrimentū.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Igitur nutrimentū idē quidē est augmento, sed esse est aliud. nā quatenus quidem ipsum adueniens est potentia quāta caro, illud quidem erit carnis auctiuum. quatenus uero potentia caro tantum, nutrimentum est.*

I Cōmē. 119. Verbū græcū *καὶ*, licet latine sit &,vel atq;,quandoq; vim habet illationis,& accipitur pro igitur. Ideo videt, ꝙ Aristo.nūc inferat differentiā dictā & repetat causam differentiæ(& inquit)Igitur nutrimentū, idē quidē est cū augmento in subiecto,sed esse siue ratione est aliud.nam quatenus quidē ipsum aduenienś vt cibus , est potentia quanta caro, illud erit carnis auctiuum,& dicitur augmētum.quatenus vero est potentia caro tantum,nutrimentum est, & sic nutrimentū & augmentū subiecto idem sunt,ratione vero differunt.

RECO. Repetit drīam inter augmentatiuū, & nutritiuum, & vult ꝙ eadem subiecto sunt,rōne vero differant. Quod vero ad verba attinet, cū Aristot.ait. Secundum.n.ꝙ id quod aduenit,scilicet cibus est potentia quāta caro, non intelligit(vt Philoponus inquit)ꝙ cibus sit potētia quāta caro,ita vt ipse non sit actu quantus, sed intelligit, ꝙ nō est actu quāta caro,tñ propria quātitate est quatenus

Anti.c.120. *Hoc autem species sine materia ,ut fistula , potentia aliqua in materia est.similiter,& alius quodcunq; organum. Si autē aliqua aduenerit materia existens potentia fistula,habens & quantum* K *potentia,hæ erunt maiores fistulæ. Si autem amplius facere nō potest, sed ut aqua uino semper amplius mixta in fine aquatieum facit & aquam , tunc diminutionem facit , quanti species autem manet.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Species uero ipsa sine materia est , ut immaterialis quædam potentia,in materia est.si itaq; materia quædam aduenerit, quæ sit potestate immaterialis,habensq; quantum ipsum potentia immateriales eiusmodi erunt maiores. Si uero non amplius agere poterit,sed ueluti aqua uino semper plus mixta, tandem aquosum agit & aquam , tunc diminutionem facit quanti , licet species maneat.*

Cōmē.120. Dictū est ꝙ augendū tangens cibū sua forma conuertit ipsum in sui speciē & patitur ab illo,& ita agit & patitur. propterea nunc declarat qualis sit illa forma , qua L mēbrū conuertit cibū in sui speciem vt soluat hoc(& inquit)Species vero ipsa mēbri, quæ est forma mēbri , sine materia est vt forma,at vt immaterialis quædā & particularis potentia,est in materia.Igitur forma mēbri ratione qua forma sine materia est:ratione quā potentia particularis est in materia.& sic ratione qua forma agit in nutrimentū ratione qua in materia est,patitur ab illo. & ita non inconuenit agere & pati,alia atq; alia ratione.Hinc concludit differentiam inter auctionem,& diminutionē, et inquit(Si itaq;)quod græce est de,sed sensus est itaque. si itaq; materia qdā aduenerit,quæ sit potestate illa forma immaterialis.hoc est quæ sit capax illius formæ,sit tamen ipsa materia adueniēs habēs quantū in potentia vt membrū hoc quæ materia sit quanta & talis potentia, quale membrū, in quo est forma , partes immateriales, hoc est formales erunt maiores,nā forma illā informabit materiā additam, & reddetur totum maius. Si vero non amplius agere poterit restaurandō maius quā deperditū sit,sed sit veluti aqua vino semper admixta,quæ addendo & addendo tandē facit vinum aquosum , & totum M aquam.si inquam ita est,tunc diminutionem facit quāti, licet forma ipsa maneat vsq; ad finem vitæ. Animaduertendum,ꝙ sicut vinum per mixtionē aquæ fit impurū & minoris potentiæ quam erat, & tandē tanta fiet admixtio aquæ ꝙ non potest amplius illam conuertere,sed fit aquosum & fit aqua.ita mēbra per alimēti admixtionem continuam fiunt minus pura & imbecilliora, adeo ꝙ anima non habet vim conuertendi, licet habeat vim resoluendi.Inde mors surgit,propter quā acquirūt impuritatem membra.hinc in educatione,ipsa plures sunt animæ status.Primus est,quando potest plus cōuertere, quā sit deperditum.& hic status est auctionis ipsaq; ab anima ob membrorum robur. Secundus est,quo tantū præcise restaurat, quantū fuit resolutū , qui consistentiæ est. Tertius est , quo propter membrorum impuritatē plus resoluit,quā possit restaurare, & hic est vltimus.

Ex hoc constat idem realiter esse nutrimentū,augmētum,& minuimentū vt cibus ea ratione qua potentia caro vel membrū, est nutrimentū.ea ratione qua potentia caro quanta , est dupliciter vel quanta minus , & sic est minuimentū.Qua vero ratione est potētia quanta caro magis,est augmentū.Vtrum vero auctiua & diminutiua potentia & nutritiua differunt re a ratione & inter se & ab anima.in libro de anima perquiratur. Sunt qui formā aiunt aliā esse potentia materialē vt est illa lapidis & ignis,& hæc quia nimis materiæ immersa non potest de materia in materiā migrare.Est & alia,q̄ est potētia immaterialis vt anima ipsa,quæ ,ppter eius immaterialitatē pōt migrare de materia in materiā,hæc facit auctionē, quæ res bona est,sed nihil ad Aristo. cū eorū textus falsus sit,vt patet in nostra translatione.Circa hæc quærunt primo,vtrū auctio sit gñō,& ꝙ sic arguūt.primo , quia auctio est alicuius corruptio.igit̃ alicuius generatio,quia corruptio vnius est gñō alterius.antecedēs patet , qa auctio est corruptio alimenti.Secundo,diminutio est corruptio.igitur auctio est generatio.consequentia tenet , quia sicut oppositū in opposito , ita propositū in proposito. antecedens declaratur,quia diminutio fit aliquo recedente.Tertio, auctio est motus ad substantiā.nā per auctionē aliqua pars substantiæ acquiritur. Sed omnis motus ad substantiā est generatio.igitur auctio est generatio.In contrariū est Aristo.nā in substantia nō est dimensio.igitur generatio non est auctio,nec econtra.In hoc quæsito recētiores tenēt ꝙ auctio est realis generatio partis maioris substātiæ q̄ est deperdita,dū tamē ipsa sic fiat ꝙ ps quæ generat̃ partibus quæ prætericrūt continuetur. hinc magis ad generationē dicunt, siue generationē in hoc vt dicebat Aristo.quā generationē.Hanc positionē probāt. primo,omnis cōuersio nutrimenti in maiores partes corporis animati,q̄ sunt deperditæ est generatio.Omnis cōuersio nutrimenti in maiores partes corporis animati, quā sunt deperditæ est auctio.igitur auctio est generatio in tertia figura.maior patet,quia illa cōuersio est corruptio nutrimenti. & generatio partiū. minor est definitio auctionis.Secundo,illud quo existente est auctio & quo non existēte non est auctio, omnibus alijs seclusis est vera auctio:sed gñō maioris partis animati q̄ sit deperdita est eiusmodi,vt patet,igitur auctio est generatio.Sic igit̃ concludunt ꝙ vnamet generatio partialis fit ad substantiā respectu substantiæ,quæ per eā incipit esse . Et sic ad quātitatē in ordine ad totū cōpositū quod per eā fit maius.Sed hæc positio apud me est manca, ac diminuta & falsa.Manca quidē,quia per hanc non apparet vtrū pars carnis maior, quæ incipit esse per auctionē , incipiat esse per hoc ꝙ eius forma incipit esse, aut ꝙ forma antiqua incipiat esse in materia noua eius. Falsa vero quia apud Auerroē motus & terminus motus non differūt,nec numero,nec specie,immo sunt idē realiter. 5.physicorū. cōmen.9.tunc arguo.vel acquisitio quantitatis est acquisitio substantiæ,vel alia.si eadē.igitur substātia erit quantitas.nā acquisitio rei est ipsa res vt dixi,Si alia,sed acquisitio substātiæ est generatio & acquisitio quantitatis est auctio.igit̃ auctio nō est generatio.Secundo, quæcunq; specie differūt & genere cōueniūt ,pximo nihil vnius est aliqd alterius,sed gñō & auctio sunt motus specie diuersi genere cōuenientes.igit̃ nulla gñō est auctio,nec ecōtra. Videtur igitur mihi esse dicendū quemadmodū de rarefactione.vt enim rarefactio nō est vnus motus,sed duo, vtpote alteratio & motus localis,vt.n.ad raritatē est, alteratio erit, vt vero ad vbi, motus localis. Sic in auctione sunt duæ mutationes , vna est generatio partis . Alia est acquisitio quantitatis sub nouo termino. generatio partis natura præcedit quantitatis acquisitionem , non autem tempore , sed sunt simul tempore . Verum duæ sunt mutationes. altera acquisitiua substantiæ , quæ generatio dicitur,altera acquisitiua quantitatis, quæ auctio appellatur,præcedit autem generatio partis ipsam quantitatis acquisitionē,quia substantia præcedit accidens origine & tanquam subiectum . Sed mox dubitabis.primo qualis sit illa gñō, vtrum videlicet nouæ formæ vel eiusdem

Marginal letters and notes (right column): N; Qō: prima in auctione; O; P; Q

A eiusdē in noua materia. Secūdo, vtrum successiua an momentanea. videtur. n. successiua, quia quantitas successiue acquiritur. igitur generatio partis erit successiua. Ad has dici potest vt in litera dixit Aristo. ꝙ hæc generatio partis, quæ natura præcedit auctionē est transmutatio, qua forma mēbri nō fit de nouo. Sed qua antiqua inducitur in noua materia. Et sic est generatio in hoc, vt dixit Aristoteles. non generatio simpliciter. Ad secūdū dici potest, ꝙ forma mēbri successiue ingreditur materiā augmenti, non quidē successione videlicet cōtinua, sed discontinua, qm̄ minima naturalia augmēti successiue corrūpūtur, videlicet vnū post aliud. nullū tamē illorū successiue corrūpitur, sed subito, & secundū hoc subito ingreditur materiā augmēti forma mēbri, ita non sequitur ꝙ auctio fiat subito. nā auctio fit post generationē partis membri ex augmēto extendēdo tam partē nouā q̄ antiquā, vt dicit Auerroes. Et sic patet ꝙ auctio illa quæ consequitur conuersionē alimēti momentaneā, subito fit, vt illa conuersio: quæ vero consequitur conuersionē alimēti factā pluribus momentis, est auctio successiua quidem, sed discontinua, & hæc est sententia Auerrois octauo physicorum. cōmē. 23. vbi vult ꝙ solus motus localis sit vnus & successiuus ac continuus.

B

Ad rationes. Ad primā maiorē concederem, sed negarē minorē. non. n. auctio est illa conuersio nutrimenti, sed cōsequēs ad cōuersionē, nisi quis abutatur auctione pro toto aggregato. Ad secundā maior falsa est apud aliquos existēte hoīe est risibile, et isto corrupto corrūpitur et ecōtra, & tn̄ hæc nō sunt idē realiter. & sic maior falsa est.

Qō scđa. Rationes principales in principio qōnis factæ solutæ sunt similiter. Ad primā patet falsum esse antecedēs. nō. n. auctio est alicuius corruptio, sed ad alicuius corruptionē sequens. Ad secūdā similiter diminutio nō est alicuius corruptio, sed ad alicuius corruptionē seq̄. Ad tertiā patet auctionē non esse motū ad substantiā primo, sed ad quantitatē consequentē substantiā. Hæc de quæstione.

Consequenter quærunt, vtrū cuilibet quod augeť quælibet pars aucti est aucta. & arguo ꝙ nō, quia vel æqualiter omnes partes augerētur vel inæqualiter. Si æqualiter. igiť partes nutrimēti æqualiter inciperent motus ad partes, qđ patet esse falsum. Si inæqualiter, cū non magis vna quā altera erit nulla aucta. Cætera argumēta omitto, quia cōiter scribuntur. In hoc quæsito quidā præstantes opinati sunt oēs partes aucti augeri remotis impedimentis, sed nō eodē modo. nā partes porosæ augētur per intus susceptionē, nā nutrimentum vt quantū ingreditur porū qui cedit sibi, & non fit penetratio. at partes solidæ augentur per penetrationem. nam nutrimentum vt substantia penetrat illas quantitate illarum corrupta. Fundātur autem in verbo Auerrois, qui ponit vbiq; formas elementarias esse in quolibet puncto mixto, quod esse non posset, nisi se penetrarent, & sic penetratio substantiarū non est impossibilis, sed bene penetratio quantitatiua. Hanc positionē persuadent, quia non potest verificari verbum Aristotelis aliter, dicit enim. quælibet pars aucti est aucta, & licet hoc de porosis pateat, de solidis non potest verificari nisi per penetrationem.

C

D

Sed hæc positio stare non potest, quia dum forma nutrimēti penetrat in nutritū vel simul cū sua materia penetrabit vel solū forma penetrabit relicta materia & quantitate, nō pōt dici ꝙ sola forma relictis materia & dimensione, quia tunc materia staret sine forma. Nec dici pōt ꝙ materia penetret, quia tūc dimensio nō esset coæterna materiæ, quia corrupta dimēsione penetraret, & sic materia aliquādo expoliaretur a dimēsione. Secundo, si materia penetret, tūc duæ materiæ essent in eodē puncto mēbri, ac duæ formæ, et sic mēbrū esset in duabus speciebus. Recentiores fere omnes voluere quālibet aucti partē augeri remotis impedimētis, sed non vno modo auctionis nā partes porosæ augētur per intus susceptionē, sed solidæ augētur per iuxta positionē. Vbi animaduerte ꝙ iuxtapositio quædā est quantitatiua, quædā alteratiua, quædā generatiua. augetur quidē arca per iuxtapositionē lignorum quantitatiuam tantū. augetur calor per iuxtapositionē calidi corporis adhuc materiā alterātis illius subiecti. generatiua vero iuxtapositione augetur pars solida. Nā postquā illud nutrimentū in poro est sic receptū alteratur a qualitatibus partis solidæ circunstantis, qua forma nutrimēti corrūpitur, & de materia eius remanente forma substantialis educiť, quæ est similis formæ substantiali præexistenti, & ratione talis similitudinis in specie illarum formarū, materia quæ fuit nutrimenti continuatur materiæ formæ præexistentis, & forma formæ, & inde fit vnum maius, quod iterum per actionem caloris rarefit & porificatur & iterum vt prius erit, & quādiu hæc extendi possunt (sic ꝙ non impediat nimia duricies, propter terrestreitatem & resolutionem mollium) tandiu fit auctio. Sic igitur volunt quanlibet aucti partē augeri, porosam quidem per intus susceptionem. solidam vero per iuxtapositionem alteratiuam, quantitatiuam, & generatiuam. E

Hæc positio quantū ad vnū stare non potest. ait enim iuxtapositionē illā esse generatiuā, quia prima forma alimenti desinit & noua educiť de potentia materiæ. hoc. n. stare non potest. primo, quia Auerroes commen. 38. voluit auctionē fieri per generationē non formæ simpliciter sed pro quanto transit ad nouam materiam, & sic voluit esse generationem per hoc ꝙ forma incipit, & in noua materia, non per hoc ꝙ forma incipit esse. Secundo, forma educta & materia illius continuantur vel propter consimilitudinē speciei, & sic omnes homines possunt esse vnus homo cōtinuus. vel propter vnitatem formæ, quæ præerat, & sic non de nouo incipit esse, licet de nouo incipiat nouā materiā informare. Tertio, anima vegetatiua manet eadem numero, & nunquā secundū aliquid sui generatur, sed ipsa est materiæ coæua secundum se & quodlibet sui, licet nouam materiā continuo informet in auctione ipsa. igitur forma non de nouo incipit esse. Propterea videtur esse dicendum cū Auerro. cōmē. 38. vbi vult aliquas partes augeri per intus susceptionem vt pori, aliæ solidæ per iuxtapositionem alteratiuā & generatiuā, nō quidē nouæ formæ sed antiquæ in noua materia. Cū enim nutrimentū in poro attrahiť a partibus circunstantibus alteratur alteratione corruptiua ad quam sequitur formæ eius corruptio & antiquæ in illius materiā inductio: & sic generatio est non per hoc ꝙ noua forma incipit, sed ꝙ antiqua de nouo materiam nouam incipit informare. Tunc ad rationē primæ positionis patet solutio: videlicet, ꝙ omnes partes augentur, & non per penetrationē, sed porosæ per intus susceptionem, & solidæ per iuxtapositionē alteratiuā & corruptiuā. Ad illud de mistione dicemus, attamē dicimus, ꝙ elementa corporea nec se penetrāt in mixto, vt corpora de prædicamēto substantiæ, nec vt corpora quanta, quia vt diximus vna est materia omniū formarū. elemētariarū quidē vt dispositionū, mixti vero vt vltimæ & spæcificæ. Sed dices saltem erunt quatuor formæ substantiales in eodē puncto materiæ. igitur se penetrabunt vt formæ, licet non vt corpora. Dico ꝙ sunt in eodem puncto, non quidem informatiue, & specificatiue, quia non informant materiā, nec reponunt illā in specie, sed dispositiue, veluti in vno puncto materiæ sunt calor, frigus, & cæteræ, & tamen non se penetrant, quia disponunt tantū & non informāt. Vel concedi potest illas formas se penetrare in hunc modū, quo vna disponat ad alteram in eodē puncto materiæ. Verum penetratio hæc æquiuoce diciť, cū vera penetratio nō sit nisi corporum. Ad rationē in principio dicēdū ꝙ cæteris paribus & ablatis omnibus impedimētis omnia mēbra æqualiter proportionaliter augentur. Absolute tamen vnum maius altero. Verum propter tres causas possunt non æquali proportione augeri vel nutriri. Primo, propter infirmitatem, vt si pori essent opilati, vt patet in contractione membri & lienticis. Secundo, propter finem. nam vbi quis multum coiret multum de nutrimento iret ad vasa seminaria, & virga magis increscret quā cætera mēbra. Tertio, propter inæqualitatem caloris. nam vbi plus caloris est, ibi maior fit attractio, quia ibi maior resolutio. Et sic patet ad rationem.

F

G

H

I Qõ tertiã Consequenter tertio quærunt. Vtrũ in auctione maneat idem totũ ante & post. Et videtur ꝙ non, quia continuo partes resoluuntur. Respondent quidã recentiores, ꝙ in plantis & brutis, manet idem numero non simpliciter, sed per æquiualentiã vti fluuius & aer. At in homine solo manet idem numero ante & post, non simpliciter secundum se & quodlibet sui, sed secundum principalẽ partem. Sed contra arguitur primo, quia tunc non esset differentia inter auctionem animatorũ & inanimatorũ, & sic vinũ augeretur vera auctione in conuersione aquæ, & ignis in conuersione lignorũ, contra Aristotelẽ hoc. Secundo, tunc solus homo augeret vera auctionẽ, quia solus ipse manet secundũ principaliorem partem. hoc aũt est cõtra eos, dicentes auctionem hominis esse miraculosam. Tertio, tunc forma mẽbri non extenderet se in nouã materiã, sed noua educeretur, & sic auctio non differt a generatione vera. cõtra Aristo. in litera. Quarto, hoc est contra Auer. cõ. 38. vbi vult auctionem effici per formæ antiquæ extensionẽ. Alij Iuniores voluere ꝙ plãta & brutum manent ita bene eadẽ per totũ tẽpus vitæ suæ, sicut homo, quoniã formæ substantiales manent eædẽ absque acquisitione & deperditiõe alicuius partis. Nõ tamẽ manet eadẽ materia numero, nisi per æquiualẽtiã; nã partes materiæ continuo fluunt & refluunt. nõ autẽ partes formæ et sic in auctione idẽ manet secundũ formã, quia eadẽ anima vegetatiua, non tamẽ secundũ materiã, qa materia continuo fluit. Et ita manet idẽ secundũ formã. hoc est quia principalior eius pars manet, nõ tñ idẽ numero simpliciter secundũ se & quodlibet sui. Sed cõtra arguit. primo, partes materiæ plantæ continuo corrũpuntur. igitur partes formæ, nã vt tota corrũpitur ad totius materiæ corruptionẽ: ita pars formæ ad corruptionem partis materiæ, quia tota est in toto. & pars in parte. & ita sicut tota desinit desinente tota materia, ita pars formæ desinẽte parte, desinit formæ pars. igitur in auctione eædẽ restaurabuntur, aliter in auctione deperditũ non restaurabitur. Secundo, potest forma continuari formæ: igitur potest generari & effici vna cũ forma totius. antecedẽs patet. Inseratur prius in piro, facta insertione, pirus est maior, & per formã aliã a tota quæ præerat. igitur auctio potest effici per formæ nouæ generationẽ. Tertio, in diminutione cõtinuo corrũpitur forma plantæ. igitur in auctione continuo generatur. tenet cõsequentia, quia diminutio & auctio circa idẽ sunt. antecedens patet, quia diminutio est resolutio materiæ. igit resolutio formæ, quæ illi coextẽdetur. Animaduerte ꝙ hæc secũda positio pro tanto est falsa, pro quanto vult posse totã materiã etiam radicalẽ differre, & remanere eandẽ formã plantæ. Alij dixerunt ꝙ forma est triplex. quædã informans, indiuisibilis, & independens, vt rationalis anima, quæ informat materiã, & est tota in toto, & tota in qualibet parte, & non dependet a corpore. Quædã informans indiuisibilis, sed dependens, vt anima bruti psecti, vt bonis aut æqui. Hæc enim informat & est tota in toto, & tota in qualibet parte, sed dependet, ideo corrũpitur ad corruptionẽ cõpositi. Tertia est informãs dependens & diuisa per totũ, sic ꝙ est tota in toto, & pars in parte. vt anima plantæ. Tunc dicunt ꝙ in homine & brutis idẽ manet numero in auctione secundũ formã, & in plantis non, quia illa forma est tota in toto, & pars in parte, & ita desinunt partes desinẽtibus partibus materiæ. Secundo dicunt, ꝙ in plantis manet idẽ secundũ æquiualentiã. vt fluuius & aer. & per hanc distinctionẽ volunt positiones esse concordes. Sed hæc positio stare non potest per rationes factas contra primã. Ideo pro nunc cũ protestatione dicendi aliter teneo ꝙ tã in plantis quã in brutis anima est extensa apud Auerroem, quia omnis forma materialis est extensa. Secundo, quia recipiuntur mediantibus dimensionibus interminatis. igitur extensa. vt in libro de substãtia orbis. & sic sola anima rationalis est in toto indiuisibiliter secundum veritatẽ. Ad rationes. Ad primã dicerem partem materiæ continuo corrũpi, & non partes formæ. nã deficiente materia, forma manet in reliquo materiæ. vel si corrũpitur etiã partes formæ non propterea generantur nouæ, sed priores extenduntur, & fiunt in pluri materia, quã præerant. Ad secundã dicerẽ illã partem nõ effici vere continuã, sed contiguã, & propterea sumit ab illa nutrimentũ, vt planta facit ex terra. Ad tertiã respondetur ꝙ in auctione continuo generantur, non tamẽ per hoc ꝙ partes formæ incipiant, sed bene incipiunt nouam informare materiã. aliter non est similitudo. Ad argumẽtum in principio patet solutio.

Prima põ.

2. positio.

K

L

M

Põ propria

N

Qõ quarta Consequenter quærunt. Vtrum auctio fiat secundum partes formales tantum, videtur quod non, primo, quia forma viui in auctione redditur maior. igitur eius materia. & sic ita secundum materiam fiet auctio, sicut secundum formam. Secundo, partes, quæ adueniunt viuo, adueniunt cum materia vel sine materia. si cũ materia. igitur sicut forma augetur per aduentum formæ, ita materia augebitur per aduentum materiæ. Tertio non solum forma augetur, sed totum compositũ. igitur augetur materia & forma, cũ compositum non sit aliud quã suæ partes simul iũctæ. Ad oppositum est Aristo. Alexã. & Auerroes & omnes.

Põ Alexã.

O

In isto quæsito grauissimo sunt multæ & innumeræ positiones. Ego vero recitabo famosiores. Alexander quẽ Albertus pluribus sectatur in locis, voluit in viuo ipso partes esse in duplici differentia. Quædã videlicet, quæ habẽt humidũ naturale, siue radicale, siue seminariũ. hoc est quædã sunt, quæ sunt humidũ ipsum coagulatũ ad modũ partiũ. aliæ vero quæ habent humidũ cibale, hoc est, q̃ sunt partes coagulatæ ex humido nutrimentali. Primæ formales dicũtur, quia anima ipsa principaliter veluti in subiecto primo est in illis: ideo illis corruptis corrũpitur & anima. Quapropter semper manet vsq; ad finẽ vitæ, licet non remaneant æque humidæ humore illo naturali, vti præerant. cæteræ partes quæ coagulamenta sunt humoris cibalis materiales dictę sunt, qa in eis forma vitalis nõ per se existit, sed per accidens, pro q̃to sunt continuatæ partibus radicalibus. Tunc volunt auctionẽ effici secũdũ partes formales mõ dicto, non aũt secundũ partes solo modo acceptas. Sed cõtra hãc instãt. primo, quia non quælibet pars aucta esset aucta, quia cũ partes illæ humidæ humore naturali remaneãt eædẽ semper, ipsæ nõ augebũtur nec diminuẽtur, cũ nihil illarũ corrũpatur, qa durant vsq; ad finẽ vitæ. Secundo, vr̃ ꝙ hæ non remaneant eædẽ, nã continuo calor agit in illas resoluẽdo, igitur semper earũ aliquid deperditur. Tertio, tũc duo corpora se penetrabunt. nã partes humidæ nouæ penetrabũt partes radicales antiquas. Quarto, tũc multæ partes essent in animali nõ animatæ, vt ptes humidæ nouæ.

Argũ contra alexã.

P

Defensio.

Hæc sunt fortissima argumẽta cõtra Alexãdrũ. Quidã defendũt hãc. & ad primã respõdẽt ꝙ argumentũ cõcludit verũ, non. n. illæ partes essent auctæ p intus susceptionẽ, oẽs tamẽ sunt auctæ per iustã positionẽ, qua facta totũ maius redditur. Ad secundũ volunt humidũ radicale nunquã consumi, sed effici continuo impurius, & improportionatũ. & sicut secundũ essentiã perdurat durãte vita, non autẽ secundũ puritatẽ quã primo accepit. Ad tertiũ dicendũ ꝙ non, quia non fit auctio per penetrationẽ, vel intus susceptionẽ: sed per iuxtapositionẽ. Ad quartũ concedunt multas esse partes in animali non animatas nec viuas, quia non dicuntur partes propriæ.

Q

Vera Alexãdri ipugnatio.

Sed pace istorũ dixerim, licet hæc positio possit defendi ab eorũ cauillis, non a rationibus Auer. ex commento enim colliguntur tres rationes fortissimæ. Prima, data positione Alexandri, tunc auctio esse quantitatiua & non formalis. Cõsequentiã deduxi, quia erit pro quanto partes addũtur partibus, & non per hoc ꝙ partes agũt in partes & recipiunt a partibus: hoc inconueniẽs reliquit ex textu, vbi dixit auctionem non fieri per quãtitatiuas partes, qa tunc auctio esset vt permixtio vini cũ aqua, vbi vinũ redditur impurius. colligitur hæc ratio in textu cõmenti. 39. Secũda ratio est, quia tũc auctio esset absq; actione & passione, & sic nunquã nutrimentũ fiet simile p oĩa ipsi aucto, qa semper partes humidæ nouæ restarẽt aliæ a partibus radicalibus, sicut partes aq̃ in mistura cũ vino. Colligitur hæc ratio textu cõmẽ. 38.

Tertia,

A Tertia, non omnia membra sunt mollia, vt ossa & carthilagines: igitur non possunt augeri per accumulationem ipsorum, vel admistionem, nisi per conuersionem. Ad hæc nemo potest soluere nisi neget Aristo. & sic non esset text. ponere Aristo. sed euertere.

Responsio recentiorũ. Recentiores differunt: per partes formales Aristo. intellexisse partes porosas, per materiales vero partes solidas. Illæ formales dicũtur, quia sensibiles: hæ materiales, quia insensibiles, quando quidem sint diuisibiles in infinitum, vel infinitæ modicæ.

Obiectio. Sed contra obijciunt. primo, quia potius partes solidæ videntur formales, quia perfectiores. nã porosæ sunt diminutæ expectantes perfici per nutrimentum, solitæ sunt plenæ, sed omne perfectius est forma imperfectioris. tertio de anima. commen. 36. Secundo, partes solidæ habent ita bene formã vel forte q̃ porosæ. igitur æque bene formales erunt sicut porosæ. Tertio, vel pars porosa dr̄ sensibilis & illa insensibilis, quia porosam habet animã, non porosa non habet, vel quia est maior. primum non põt B dici, qm̃ anima est insensibilis. igitur nulli est causa sensibilitatis. nec secundum dici potest, quia aliqua solida est maior porosa. igitur illa erit forma, quia est sensibilior. Quarto, tunc nihil augeretur, quia non pars porosa, cum illa tantum recipiant quod quantum est: nec non porosa, quia illa nihil suscipit. Quinto, tunc auctio non esset motus ad quantitatem, sed ad formam genitam in poro.

Defensio Sed licet positio hæc sit falsa, argumenta hæc non valent. Ad primum dicerent, ꝙ ideo pars porosa est formalis, quia sensibilior: potest tñ dici materialis alia ratione, sed Aristo. eam vocat formalem ad illum sensum. Ad secundum dicerent, ꝙ quãtum est de ratione formæ totius forte partes solidæ essent formaliores. Sed Aristo. vocat illas formales, hoc est sensibiliores. Ad tertium, ꝙ pars porosa dicitur sensibilis, quia nõ potest esse minor minimo. et sic quælibet sensibilis est. partes solidæ dñr insensibiles, quia non omnes aptæ sunt sentiri, quia infinite modicæ possunt esse. Et sic illæ dicuntur insensibiles, quia vt sic non omnes aptæ sunt sentiri. hæ porosæ sunt sensibiles, C quia omnes vt sic aptæ sentiri, cũ vt sic non pñt esse minores minimo. Ad quartum patet solutio, porosæ enim augentur per intus susceptionem, aliæ per iustapositionẽ alteratiuam & generatiuam, ad quod sequitur totum esse maius q̃ erat. Ad quintum patuit solutio. secundum enim istos auctio est motus ad formam maiorem, q̃ fuerit deperdita: apud me est motus geminus. vnus generatiuus, alter auctiuus.

Confutationis, Est licet hæc argumẽta non concludant, tñ hæc positio est contra Arist. primo, quia partes formales ideo augeri dñr, quia remanent. vt tex. commen. 36. Sed eiusmodi pori non remanent, sed fluunt et refluunt. Secundo auctum agit in augmẽtum sibi illud assimilando, vt dicitur textu commen. 38. sed pori non agunt, cum sint vacui forma.

Tertio auctum est actu illud quod nutrimentũ est potentia. Porus nihil est actu, cum sit priuatus forma & vacuus. maior est dicto tex. commen. 39. Quarto caro et os & id genus augentur. tex. comment. 40. sed porus nõ est caro, sed carnis vacuitas, nec os, sed ossis priuatio. igitur non augetur. Propter hæc mihi videtur esse dicendũ cum D Auer. commen. 38. vbi debet scire ꝙ aliquod dicitur augeri tanquam subiectum subsistens ipsius auctionis, qua ratione totum animal augetur, & pars animata vt composita augetur. aliud augetur tanq̃ subiectum existens, et hoc modo forma ipsa vegetatiua in plantis augetur, & sensitiua in animali. nam proprie forma recipit extensionem, & per hoc ꝙ fit in pluri materia, q̃ erat prius. Secundo animaduerte ꝙ forma ipsa vt anima est subiectũ auctionis, terminus auctionis, & agens auctionem. subiectum quidẽ, quia ipsa est quæ extenditur, & qua totum compositum dicitur auctum. terminus vero quia tãta aggeneratur extensio in membro, quantam sibi limitat forma illa de nouo inducta in pluri materia. Agens vero quia in materiam proximã attractam in porum per qualitates sensibiles agit tamdiu, quamdiu forma nutrimenti & ipsa in illius materia inducitur, nec hæc vni competere est impossibile, quia est secundum diuersas rationes. Vlterius animaduerte, ꝙ apud Auer. omnis anima materialis E extensa est per totum, quia ipsa est tota in toto, & etiam pars in parte, quod etiam credit de anima hominis, quæ dr̄ cogitatiua, græce dianoetica. Quicquid velit de anima intellectiua siue noetica tunc sequitur ꝙ Arist. per formales partes carnis intelligit partes animæ, q̃ sunt in partibus. per materiales vero intelligit partes materiæ, quæ sunt sub partibus formæ. Vnde imaginandũ est secundũ partes formales effici auctionem pro q̃to alimentum receptum in poris a partibus animæ circunstantibus alteratur, & inde forma alimenti successiue discontinue corrumpitur, & inde anima illa successiue efficitur in pluri materia. & vt successiue fit in pluri materia, sic successiue illa pars porosa extenditur, & sic fit totum maius. Sed cõtra hanc positionem arguunt. primo, quia Arist. loquitur de augeri, & vult partes formales augeri, & sic vult pati auctionem, sed forma agit auctionem: igitur nec forma nec F pars formæ põt augeri. Secundo, accipiatur aliqua pars materiæ quæ per resolutionem viui resoluatur & vocetur a. tunc a. materia parte aliqua formæ fuit informata, & illa iam nõ est informata, vt patet. igitur vel illa pars formæ remansit in alia materia, et sic migrat de subiecto in subiectum: vel non transit, sed corrumpitur simul cum parte materiæ. & sic nõ permanet, vel manet in nulla materia, & sic forma sine materia erit. Tertio, tũc anima vegetatiua tota migraret de subiecto in subiectum, vt fuit deductum in expositione commen. 38. Quarto, hac positione data materia adueniens, in qua extẽditur forma penetraret materiam vel dimẽsio corrumperetur. Quinto, dispositio qualitatiua, quæ potest corrumpere formã nutrimenti attracti potest educere nouam formã de potentia ad actum. igitur corruptis omnibus dispositionibus facientibus pro forma nutrimenti, educetur noua forma G in illius materia, quare erũt duæ formæ in materia, vtpote forma deducta & forma inducta, videlicet pars vegetatiuæ. Sexto, tũc ignis posset vera auctione augeri, quia sibi addito cõbustibili potest per qualitates suas actiuas formam combustibilis corrumpere, & tunc eius forma posset effici in pluri materia vt in materia vbi corrupta est forma cõbustibilis. vel si non, detur causa quare non. Septimo, rationalis anima secundum veritatem est indiuisibilis. igitur non extensibilis in pluri materia, & sic auctio non est formæ, prout extenditur in pluri materia. Octauo, si sic, tunc pars aucta non esset maior in fine auctionis, q̃ antea, probatur. nam in tanta materia se facit pars formæ quantam capit porus, sed porus non est maior post, q̃ ante, igitur nec forma erit maior.

Hæc sunt meliora argumenta quæ fieri solent contra Auer. Multa alia fieri solẽt, quæ propterea quia communiter scribuntur, sumque in alijs occupatus, nunc ad primum responsum est, ꝙ videlicet forma agit auctionem, & patitur auctionem. vt enim forma quibusdam qualitatibus affecta agit, vt vero apta effici in pluri materia, re- H cipit extensionem. vt diximus.

Ad secundum dicendum, ꝙ pars formæ q̃ erat coextensa parti materiæ resolutæ, desinit esse pars, non tñ desinit esse. cum. n. forma & pars formæ non sit partita ac diuisa nisi quia recipitur in materia mediantibus dimensionibus. igitur cessante materia, cessat partitio, non tamen cessat ipsa, quia non cessat maior pars materiæ.

Ad tertium iam diximus non esse inconueniens aĩam vegetatiuã totam migrare de subiecto in subiectum non totaliter. nam ante augmentum erat in subiecto alio secundum quid a subiecto in quo erit in fine augmenti, non tamen est aliud simpliciter, sed secundum quid, idem tamen secundum maiorem partem, vt diximus in alia quæstione. Ad quartum dicendum, ꝙ non datur vltimum instans corruptionis materiæ nutrimenti, sed bene primum non esse formæ nutrimenti, quod est primum esse formæ inductæ. In quo primo materia præterita incipit vna sub termino nouæ formæ, & sic non corrumpitur materia nec dimensio, quoniam materia est vna omniũ & dimensio similiter, sed desinit esse sub vna forma,

I vnoq; termino dimensionis, & incipit esse sub alia forma, & sub nouo dimensionum termino, materia.n.nutrimenti vt prima, non differt a materia nutriti, sed vt secunda. vbi igitur desinet esse materia formæ nutrimenti, desinet esse sub termino dimensionum illius, & sic incipiet esse sub noua forma & sub nouo termino: quæ forma, quia est vna, ideo materia erit vna. & quia plures secundum partes, ideo & plures partes materiæ, non vt prima, sed vt secunda. Et hæc non potuerunt intelligere recentiores. vnde nescientes soluere hoc argumẽtum, concesserunt penetrationem, alij materiam corrumpi. alij dimensionẽ elidi a materia, & multos errores professi sunt. Ad quintum aīaduerte ꝙ quanto forma est spiritualior tanto potest esse in pluri materia, loquẽdo de materia large. vnde quia deus est forma summe abstracta, ideo est vbiq;. Forma vero penitus materialis, quia est penitus determinata ad vnum, non pōt migrare nec effici in pluri

K materia. Videmus.n.ꝙ intentio coloris, quæ est a lumine facta spūalis, migrat de subiecto in subiectum, non aūt color ipse. causa autẽ est, quia spirituale vt spūale eleuatur a materia & non ita dependet a mā, sed potius ab agente. et cum possit eleuari a materia, pōt effici in pluri materia. Primum gradum spiritualitatis vr̄ habere vegetatiua forma infra quam nulla spiritualitate participat, a qua procedunt aīæ secundum latitudinem difformem vsq; ad summum spirituale, quod est deus. Et sic patet ꝙ vegetatiua pōt effici in pluri materia, quia aliqua spiritualitate participat, & sensitiua magis, & rōnalis magis, elementariæ formæ cum sint infra gradum formarum spiritualiū, non possint effici in pluri materia, & sic non nisi in materia in qua sunt. Tunc ad argumentum dicendum, ꝙ qualitatiua dispositio aīæ potest corrumpere formam nutrimenti. igitur aliquā inducet, quia gn̄o est eductio formæ de materia in qua corrupta est forma. Quidā concedunt ꝙ corrupta forma nutrimẽti educitur forma carnis in illius ma

L teria, mediante qua anima vegetatiua efficit in pluri materia. Sed quia non euacuat, dicendum ꝙ non op; vt deducat formam illa corrupta, sed illud esset, qn̄ ipsa non posset effici in illa, & illam informare, modo quia est forma spiritualis. ideo potest informare materiam illius. qualitatiua igitur dispositio potest corrumpere priorẽ, & nouam non inducere qn̄ potest antiqua illam informare, qn̄ non, tunc inducit ne materia sit absq; forma. Ad sextum patet solutio. forma.n.ignis potest corrumpere per qualitatiuas dispositiones formam combustibilis, non tn̄ illius materiā informare, quia non est forma spiritualitate participans. secus in alijs animabus. Ad septimū dicendum, aliquam formam esse extensibilem dupliciter in se, quia ipsa recipit extensionem. vel in alio quia ad ipsam sequitur extensio in alio. modo anima rationalis potest effici in pluri materia, ideo potest extẽdi secundo modo, quod sufficit. Ad octauum dicendum ꝙ porus efficitur maior postmodum, vel pars quæ erat porus efficitur maior, nō quia capit maius ꝙ̄ sit capax, sed quia formam effectam

M in pluri materia consequitur maior extensio, partim quia membrum molle est, partim quia adhuc viget virtus auctiua, quæ procedente ætate euanescit, partim quia ipsa forma effecta in pluri materia, vt sic est causa maioris extensionis. In diminutione secus est, mẽbra dura sunt, euanuit vis auctiua, forma recipitur in minori materia q̄ sit ipse porus. Hæc de quæstione hac difficillima dicta satis.

Quæstio quinta.

Quærunt quinto, vtrum calor naturalis agat in humidum naturale resoluendo ipsum cōtinuo vsque ad finem vitæ naturalis. In isto quæsito sunt duæ positiones. Vna dicit ꝙ calor naturalis continuo agit in humidum tā naturale ꝙ̄ cibale ipsum resoluendo. Alexander & albertus in multis locis tenent ꝙ non. In prima positione adhuc quidam tenent, ꝙ calor naturalis potest resoluere totum humorem naturalem, et per consequens seipsum corrumpere per accidens, etiam stante vita, vt æthico tertiæ speciei. Ibi.n.nihil humoris naturalis, nihilque caloris naturalis remanet: sed solus calor extraneus febrilis atq; igneus. & hanc Monachus in libro paruæ technæ contendit, & plurimi præclarissimi affirmant. Alij vt Petrus Apponensis & cæteri medici, et recẽtiores plurimi voluerunt cum N
Monacho humorem posse resolui, & calorem etiam infirmari continuo per humoris resolutionem: verum vitam dicunt stare naturalem, quādiu aliquid humoris naturalis remanet, ꝙ̄ cito vero euanescit humor naturalis calor extinguitur, et inde mors accidit. hi non concedunt æthicum nihil habere caloris aut humoris naturalis. Vt vero positiones hæc appareant, pro prima positione arguitur. Primo, quia si nihil humoris naturalis consumitur, nulla esset necessitas alimenti, vel saltem animal sine cibo longo tempore viuere posset. Secundo, Arist. comparat in libro de longitudine & breuitate vitæ calorem flammæ, & humidum oleo. Sed flamma agit in oleum. igitur calor naturalis in humorem naturalem. Tertio spiritus vitales resoluuntur in nimio exercitio, sed spiritus sunt partes humoris naturalis: quare aliquid humoris naturalis resoluitur. Quarto, mẽbra animalis sunt difformiter calida. igitur mutuo agunt & patiuntur, & sic continua alteratione se resoluunt. Quinto, medici aiunt continens, vt aer calidus, exercitium nimium & aliæ res non O
naturales auctæ resoluunt spiritus: igitur humorem naturalem. Sexto, agens naturale approximatum passo sufficienter disposito agit effectum, quẽ potest. sed calor naturalis est ipsi humido passo sufficienter disposito approximatus. igitur agit effectum, quẽ potest, resoluendo. Pro secunda positione arguitur, quantum requiritur, & sufficit pro introductione formæ in materia, tm̄ requiritur & sufficit pro eiusdem forme in eadem materia conseruatione: igitur quātum humidum fuit pro gn̄one, tantum pro conseruatione, & sic nihil ipsius potest resolui. Secundo, forma non variata secundum essentiam, nec secundum esse, quantum eguit pro esse tm̄ pro conseruatione. aliter ipsa conseruata differret a seipsa genita. Contra vero positionem Monachi arguūt. Primo, quia æthicus nutritur. igitur naturali operatione afficitur, sed illa naturalis operatio est a calore. igiẽ adest calor naturalis. Secundo, æthicus viuit, sed vita est participatio animæ nutritiuæ in calore naturali. igitur habet aliquid caloris naturalis. Tertio, æthicus potest morbo putri laborare, & omnis mor P
bus eiusmodi est a nouo humore, qui præerat naturalis. igitur in eo præfuit humor naturalis. Mihi autem videtur in hac re nihil certi esse. Ideo sustineo omnes partes cum protestatione dicendi aliter, si aliter occurret.

Ad primum pro prima positione, dicerem ꝙ necessitas alimenti est non pro restauratione, sed pro cōfortatione, vt vc; humor ille aliquantulū remollescat. Ad secundum dicendum, ꝙ illa comparatio non est vera quantum ad oīa, sed ꝙ sicut flāma resoluit ipsum oleum, sic calor naturalis reddit humorem impurum, nō tamen resoluit. Ad tertium dicerent ꝙ spiritus nō resoluuntur, sed redduntur impuri. & ideo egent quiete, vt remollescāt. Ad quartum dicerent, ꝙ agunt & patiuntur non resolutionem, sed impuritatem quādam. Ad quintum patet solutio, faciunt.n. non ad resolutionẽ, sed ad impuritatem humoris. Ad vltimum dicendum, ꝙ agit non resoluendo, sed impurum faciendo, propter causas datas. Ad argumenta alterius Q
partis, omnia soluuntur vnico verbo, ꝙ minora requirūtur pro generatione q̄ pro cōseruatione. causa est, quia conseruatio non est actio, at generatio est actio, modo ad agendum plura requiruntur, vt patebit. 2. huius.

Ad argumenta contra tertiam Monachi dici potest. Ad primum ꝙ ipsa æthici nutritio est naturalis sibi, nō a calore & humore genitalibus, sed habituali, qui ob habitum naturalis sibi factus est. Ad secundum diceret, ꝙ viuit per calorem habitualem, qui est sibi naturalis: & sic anima participat calore naturali, non quidem genitali, sed naturali ab habitu. Ad tertium patet per idem, potest.n.calor habitualis effici æthico præternaturalis, quia possunt humores indisponi, & erit sibi præternaturalis pro quanto contra naturam caloris habitualis. Illud tamen te latere nolo probabilius sustẽtari posse humidum naturale a calore posse resolui, non quidem in toto (vt Monachus voluit) sed in parte, cuiusque resolutio in toto mors est. Hæc enim positio cæteris ideo probabilior est,

A est,quia ad eã minora sequũtur.estq; facilis. Iuxta quam oportet concedere resolutionem hanc esse continuam secundum tempus vitæ totum, vtrum vero continua secundum dispositionem,dicetur tandem.

Quærunt sexto,vtrum auctio sit motus cõtinuus. recentiores dixerunt auctionem particularem vnius particulæ,vt vnius pori esse continuam: quod probant,quia omnis motus est vnus motus,& oĩs vnus motus est continuus.Quare auctio hæc continua est. Secundo,si nõ esset continua:tunc aliqua auctio esset in non tempore, & sic motus esset in non tẽpore. Secundo dixerunt auctionem totalem,non quidẽ a principio vitæ vsque ad mortem,sed a principio vitæ vsque ad terminum tẽporis auctionis,ablatis.vc; impedimentis, posse esse continuam secundum tempus,hoc est nullum esse dare tẽpus,in quo auctio eius non sit:non tñ continuam secundum subiectum aut dispositionẽ. Dico primo ablatis impedimentis,quia forsitan existente morbo aliquo, posset viuens
B non augeri.Dico non secundum dispositionem & subiectum.quia fit in diuersis poris inuicem non continuis, et per diuersas dispositiones non subordinatas. Hanc positionem persuadent,quia positis omnibus causis sufficientibus pro effectu producendo continuo,ponitur effectus ipse continuo, sed in ipso viuo sano ponuntur continuo omnes causæ auctionis actu,vt anima, calor, potentia, materia, vt nutrimentum, & finis. igitur semper erit & continuo auctio. Hæc positio & sibi non consentit, & contradicit Auer.& rationi eius.sibi quidem,quia si quælibet pars aucti augetur, vt solida per iuxta positionem, porosa per intus susceptionem:oẽs partes simul & continue augebuntur.igitur cum tempus sit continuum,mobile continuum,et dispositiones ẽt partium continuæ, omnino motus hic debet dici continuus,maxime a quantitate vna & cõtinua denominatione subiectũ vnum. Auer. vero.nã tertio physicæ auscultationis.cõmẽ.6.ait. ꝙ motus auctionis de initio ad finẽ componitur pluribus motibus,& pluribus quietibus. Arguit ãt hoc,quia si auctio
C quãtitatis digitalis fieret adæquate in anno, tunc cuilibet parti anni corresponderet aliqua pars digitalis q̃titatis.& sic cuilibet parti sensibili anni corresponderet aliqua pars sensibilis illius digitalis quãtitatis, cui oppositũ docet experiẽtia.Propter hæc teneo ꝙ nec auctio vnius pori, nec auctio totalis est continua,licet quælibet sit motus.Et rõ est hæc, ꝙ auctio vel est aggeneratio vel consequens ad aggenerationem,sed gñõ fit per minima.quodlibet autẽ minimum gñatur in instanti.& ideo est minimum.Et ad hoc valet ratio Auer. nã vbi in quolibet instanti anni aliquid digitatis quantitatis aggeneraretur, cum non possit illud esse minus minimo,tunc quot instãtia in anno sunt, tot minima.Et cum infinita sint instantia in anno. Infinita erunt minima, & sic totum auctum erit infinitum.

Tunc ad primum dicendum, ꝙ auctio non est motus continuus, nec vnus motus vnitate continuitatis, & tñ est motus. Ad secundũ dicerent ꝙ solum de ratione motus localis est successio & continuitas, immo potest esse aliqua transmutatio subito,& esse motus, esse enim suc-
D cessiuum non est de ratione motus. mistio enim successiua est,& tamen non est motus,nec esse subito tollit rationem motus, cum alteratio velox & auctio possint esse subito, & tamen sunt motus, sed differunt penes subiecta.nam subiectum motus est ens in actu, at subiectum generationis est ens in potentia.Solum tamen de ratione motus localis est esse continuum & successiuum,quia ille est supra spatium & a mobilis in eo ꝙ quanta, cæteri ad formam in eo ꝙ naturalis. modo quantum vt quantum non est determinatum ad maximum, nec ad minimum,at naturale bene. Ad tertium dicendum,ꝙ adsunt omnes causæ auctionis. ideo adest auctio vt est apta fieri,modo cum ipsa non possit fieri nisi per minima. ideo non successiue continuo fit, & sic est impedimentum ex parte rei augendæ.Hæc de continuitate auctionis.

Quæstio sexta. Septimo quærunt, vtrum rarefactio sit augmentatio. Et vr̃ ꝙ non,quia auctio fit aliquo adueniente,at rarefactio effici põt nullo adueniente. igitur rarefactio non est auctio.In isto quæsito.Primo animaduerte,vt colligitur E in.4.auctionis physicæ.commen.84.&.7.eiusdem.commen.15.ꝙ sensum id dr̃,quod habet multum de materia sub parua extensione,rarum vero contra parum de materia sub multa extẽsione.Sed dices contra.primo vel materia habet partes,vel non.vbi habet vel actu,vel potentia,si actu.igitur est corpus.Si potẽtia,tunc actu nec multa,nec parua dicetur.at si partes non habet, nec plus,nec minus dici põt.Secundo,materia habet plus & minus a dimensione,dimensio a forma, vt dicit Auer. in libro de substantia orbis.igitur non põt dici aliquod habere plus de materia q̃ de forma,nec econtra,qñ quidem sese cõsequuntur.pp̃ hæc saluo meliori iudicio,& cum protestatione dicendi aliter,si aliter occurrerit, dico ꝙ plus & minus dñr saltem habet dici ad aliquid propterea plus dr̃ respectu minoris, & minus respectu maioris, vel(vt alijs placet)plus dr̃ respectu mediocris, & minus similiter respectu medij. Vlterius accipio ꝙ pars dñr materia totius. secundo physicæ auscultationis, & non quidem infinitæ partes. Sed minimæ, quæ pñt per se existere, ac seorsum F sentiri. tunc dictum Philosophi intelligo rarum est quod habet minus de materia,hoc est minora q̃ mediocre,densum vero plura, q̃ꝫ mediocre. Causa est, quia densum continet mediocre & vltra. igitur omnia minima mediocris continet & vltra. rarum vero deficit a continentia minimorum mediocris. Ex hoc apparet ꝙ materia non potest dici rara, nec densa, qm̃ non est in actu, nec plus nec minus nisi interminata, & per consequens non potest esse id,quo aliquid dicetur rarum,aut densum.Secundo animaduerte, ꝙ auctio potest esse duplex, quantitatiua,& vitalis,vt quãtitatiua abstrahit a generatione.potest.n.effici aliquid sub maiori quantitate nihil in eo genito,vt si rarefiat ignis vel aer,nullo genito. at vitalis auctio ea est,quæ cum sit quantitatiua,de secundo significato connotat alicuius rei gñõnẽ in ipso viuo, vt diximus. G Hanc distinctionẽ innuit Auer.in hoc primo,cõment.38. His acceptis, recentiores volunt primo, ꝙ rarefactio sit auctio quantitatiua,& condensatio diminutio quantitatiua.ad hoc sensum, ꝙ rarefactio terminatur ad nouam quantitatem. similiter & condensatio & sic non differt ab auctione quantitatiua. Probant primo, rarefactio est motus ad quantitatem, quia per rarefactionẽ corpus efficitur maius q̃ erat.igitur est auctio. Secundo per rarefactionem in substantia variantur termini de prædicamento quantitatis.igitur auctio. Tertio per rarefactionẽ noua quantitas incipit, quia quantitas est alia a re quanta. igitur auctio. Secundo,dñt ꝙ rarefactio non est auctio vitalis,nec cõdensatio est diminutio vitalis,& hoc, quia auctio vitalis fit per intus susceptionẽ, modo aliquid rarefit vel cõdensatur nullo suscepto: aiunt tñ ꝙ rarefactio est magis motus ad quantitatem, q̃ꝫ auctio vitalis. nam per rarefactionem noua acquiritur quantitas:at per vitalem auctionem præcedenti quantitati aliqua superadditur.Sed pace horũ dixerim,hoc est delirare.prima.n.con- H clusio est contra Auer. & rões contra Auer. quidẽ quia ipse demonstrauit in libro de substantia orbis, & nos ibidem, dimensiones tres esse materiæ coæternas. Contra rões vero. primo, quia rarefactio & condensatio fieri pñt sola latione,vt in aere patet in vesica constituto.digitis.n.compressus condensatur,at naturæ permissus, rarefit. Secundo,quod immediate consequitur substantiam, non põt aquiri vel deperdi, nisi substantia acquisita vel deperdita.Sed quantitas immediate fundatur in substantia,immo ab aliquibus ponitur substãtia, vt cõstat, quia substat vt substantia accidentibus. Tertio, vt dr̃ in libro de morte. omne accidens quod corrumpitur, vel per se a contrario corrumpitur, aut ad corruptionem subiecti, aut a contrario per accidens. Sed in rarefactione pura, nec substantia aliqua desinit, nec succedit substãtiæ contrarium per se nec per accidens.igitur voluntarium est dicere ipsam corrumpi. Ex hoc apparet, ꝙ nec magis nec minus,immo forte minus rarefactio est motus ad quantitatem q̃ vitalis auctio.nam nec per vnam, nec per aliã noua quantitas acquiritur. Pro solutione igitur ad quæ-

I situm. aīaduerte ꝙ duplex est raritas siue densitas apud Auer.4.physi.commen.88.vna qualitatiua de quarta specie qualitatis, & hæc semper sequitur calidū siue frigidū, siue aliquod genitum quale aut quantum, siue motū localem, vel aliquā causam naturalem. Alia est raritas siue densitas quantitatiua, & hæc est in quātitate, vt densum & remissum in qualitate. Verū hæc in quantitate dici solent magnum & paruū, plus aut minus. Illa vero in qualitate intensum & remissum. differunt autē. nam quantitatiua pōt intelligi stare siue qualitatiua. vt in cubo separato a naturalibus, si poneretur ī aere vel aqua. faceret.n.(vt dicit Arist.)latere distare. Secundo differunt, quia raritas qualitatiua non pōt intendi quin quantitatiua intelligatur intendi, & de facto ita sit. at pōt quantitatiua saltē intelligi intendi, nulla qualitatiua intensa, quia prior pōt abstrahi a posteriori. Per hæc patet in quo differūt quantitatiua auctio et rarefactio. Auctio.n.quantitatiua est ad
K raritatem quantitatiuam, quia per ipsam variantur termini de prædicamento quantitatis, non tñ quantitas ipsa. at rarefactio est motus ad qualitatiuam raritatem. econtra dicatur de diminutione & condensatione. Et qm̄ motus distinguuntur penes terminos ad quos. 5. physi.commē. 9.ideo hæc differunt specie & gñe. Ex hoc apparet ꝙ cū auctione vitali sunt tria connotata, & vnum principale. Primum est gñō formæ in materia nutrimēti. Secundum est rarefactio, qua raritas qualitatiua acquiritur. Tertium est motus localis, quo auctum maiorē occupat locum. Principale vero, vnde nomen retinet auctionis est acquisitio raritatis quantitatiuæ. Et sic hæc quatuor sunt de ratione auctionis vt vitalis, quæ non sunt de rōne auctionis, vt auctio, non tñ sunt æque primo de ratione illius. Tunc patet ꝙ auctio vitalis magis proprie est motus ad quantitatem q̃ rarefactio. nā per illam saltē raritas quantitatiua variatur, at per hanc minime. Sed supra hæc est magna dubitatio, quia si cum auctione vitali sunt conne
L xi illi tres motus, vtpote gñō particulæ minimæ, rarefactio, & motus localis. tunc rarefactio, & motus localis essent subito. nam tertio phy.cōmen.6.& 8.physici.commen.23. auctio fit in instanti, & est momentaneus motus. igitur cum illi alij motus erunt sibi connexi, tunc oēs erunt instanti. Hoc est contra Auer.met.illis ipsis in locis, vbi solum localem vult motum esse successiuum, & continuum. Cæteri vero vū̄t componi ex pluribus motibus momentaneis. & quietibus temporalibus. Dicerem pro nunc cum protestatione dicendi aliter. Hoc non esse inconueniens per accidens. immo dico ꝙ sicut generatio fit subito, quia quodlibet minimum generatur subito, sic auctio subito, & cæteri. hoc autem illis cōpetit per accidens pro quanto sunt connexi generationi & auctioni.

Per hæc patet responsio ad rationes recentiorum. Hæc de auctione dicta satis sint.

RECO. Illud pronomen hoc pōt referri ad nutrimentū, & tunc soluitur obiectio tacita secundum Philoponum, dictum est.n. ꝙ nutrimentum qñ nutrit tantum, & non auget, se
M cundum solam formam agit, non autem secundū quantum, in quo suum esse habet. ergo posset quis suspicari, ꝙ forma nutrimenti quatenus nutrit, vere separata est a materia, tollit ergo hoc dubium (& inquit) Hoc autem.s. nutrimentum quatenus nutrit, & non auget, species sine materia, vt fistula potentia aliqua in materia est, similiter aliud ēt quodcunque organum. Ergo nutrimentum non est simpliciter forma sine materia, sed eo modo quo fistula, vel quoduis organorum est potentia immaterialis, in materia tamen existens: & sic licet sit potentia immaterialis, est existens in materia. vel hoc pro nomen referri potest (vt Alex. exponit) ad carnem secundum formam. dictum est.n. ꝙ caro vt caro quanta augetur, vt caro nutritur, modo quis dicet carnem vt caro est, esse formam materia, ideo inquit. Hoc autem.s. caro species sine materia, vt fistula potentia aliqua in materia esse. Similiter & sicut aliquod quodcunque organum, quodlibet.n. organum potentia immaterialis formaliter existens, in materia est. Quod vero ad verba attinet, verbū fistula græcæ est αὐλὸς, aulos, verum Arist. accepit pro omni forma artificiali prolixa, quæ est potentia formaliter immaterialis N
in materia tñ existens, vt notaret eadē ratione esse de carne quæ vt caro saluari potest non vt quanta, in quanto tñ existens. Tunc reddit ad dr̄iam inter augmentatiuum, & nutritiuum, sunt.n. hæc subiecto eadem, ratione tñ differunt. vnde dicit. Si autē aliqua aduenit materia existens potentia fistula, habens & quantum potentia, non quod simpliciter sit non quantū, sed existens potentia tm̄, quantum fistula vel caro, hæ.s. partes formales erunt maiores fistulæ. hoc est forma fistulæ maior erit. Sumpsit.n. formales partes (vt Philoponus inquit) pro forma: Deinde sequuntur illa verba. (Si autē amplius facere non potest.) vbi secundum Philoponum cum dixit quid sit augmentatio, nunc vult exponere quid sit diminutio, vbi debes scire secundum Philoponum, ꝙ qñ id quod aduenit, superat augmentatiuam potentiam, ita vt maius sit ꝙ̃ facultas possit conuertere, tunc maior pars nutrimēti diffluit, ac in superfluitates transit, & parum transit in substantiam membrorum, & hoc pacto fit diminutio. Et hoc de O
claratur exemplo vini, cui si apponetur de aqua, ita vt non exuperetur potentia vini transit in vinum, & augetur vinum. at si aqua superat potentiam vini factiuam, tunc diminuitur vinum, et intelligo (vt Philop. inquit) ꝙ diminuitur non vinum in quanto, sed in vnifactiua potentia. vnde inquit. Si autem amplius facere non pōt, sed vt aqua vino semper amplius atq; amplius & paulatim mista in fine aquaticum facit, & aquam, sic supple nutrimentum, cum superat potentiam nutritiuam, tunc diminutionem facit quanti. Est.n. maior materiæ deperditio q̃ instauratio. Manet tñ species eius quod diminuitur vsque in finem vitæ, quia sufficit nutrire, augere vero non. Imaginatur.n. Philoponus tria tēpora. Primum in quo plus potentia existens in membro potest cōuertere de sanguine apposito, ꝙ̃ apponatur, & sic de materia plus transit in membra ꝙ̃ de ea diffluat. Aliud est tempus, in quo minus potentia de sanguine apposito conuertere potest, ꝙ̃ apponatur, & sic plus de materia diffluit, ꝙ̃ conuertatur in membra, & hoc est ætas diminutionis. Aliud est tempus, in quo æqualiter pōt potentia conuertere, & nutri- P
mentum apponi, & hæc est ætas cōsistentiæ. Verum vnde sit hæc facultatis diminutio, & vnde auctio, & de temporum determinatione alias dicemus, nunc vero Philoponus tantum asserit. qm̄ prima ætas est calida & humida, ideo ibi est materia, & agens, humidū extensibile, calidum effectiuum extensionis, ideo mēbra sunt augmentabilia & virtus eorum apta augere. Vltima est frigida & sicca, & si membra facta sunt extensioni inepta, & calidum agens extēsionem, deficit. Media vero ætas in his qualitatibus media est, et propterea in his actionibus media est. Ex quo sequitur Philoponum per virtutem intellexisse calidum regulatum ipsa aīa, cuius est instrumentū. Animaduerte tñ ꝙ in senectute non solum de nutrimento minus conuertitur in membra, sed ob caloris debilitatem minus gñatur, & in membra diminuitur & pp paucitatem nutrimenti quod generatur, & pp paucitatem conuersionis nutrimenti geniti in membra, quæ ob siccitatem extensioni sunt inepta, verum de his alibi. In commentarijs quæritur primo, vtrum augmentatio proprie dicta sit generatio, prima positio asserit ꝙ augmentatio sit gñō, non quidem absolute, sed aggeneratio, qm̄ est generatio maioris substantiæ ꝙ̃ prius erat per hoc quod aliqua pars substantiæ gñatur quæ apponitur partibus substantiæ, quæ prius erant. Contra hanc positionē in commentarijs tribus rationibus obiecimus, verum potissima ratio contra hanc positionem est illa, qm̄ Aristo. vbique quatuor motus siue mutationis species distinxit ad quantitatem, augmentationē: ad vbi, motum localem siue lationem: ad substantiam, gñonem, ad qualitatem, alterationem. ergo sicut gñō est formaliter ad substantiam, & alteratio formaliter ad qualitatem, & latio formaliter ad vbi, ita augmentatio ad quātitatem formaliter maiorem ꝙ̃ prius erat. Vnde Auer. vbi asserit specificam motuum & mutationum differentiam esse propter specificam differentiam terminorum ad quos, quoniā motus, et termi- Q De prima qōne in cō men.
nus

A nus motus sunt eiusdem speciei, immo non differunt nisi penes magis & minus, vel penes fluxũ & factum. Propterea in commentarijs diximus gñonem partis esse necessariã augmentationi, tanquã aliquid necessario coexactum, formaliter tñ dicebamus augmentationem esse acquisitionem maioris quantitatis q̃ prius erat eius formæ, quæ augetur. Contra quam positionem duas dubitationes fecimus, nunc facimus & tertiam, quia hac positione data, tunc auctio non esset per se motus, qm̃ quantitas maior non acquiritur nisi præcedente gñone partis, ergo fit per accidens ad mutationẽ alterius. Præterea. De augmentatione qũo fiat per minima, non satis bene in commentarijs explicatur. Ad primã dicendum, ꝙ generationem partis præsupponi esse potest, aut tanq̃ id sine quo non, aut tanquam id per quod, qñ aliquid acquiritur per mutationem præcedentem tempore vel natura tanq̃ per id, per quod hoc acquiritur per accidens, vt relationes & id genus: qñ vero tanquam per id sine quo non, põt dici

B per se acquiri substantia.n. per se acquiritur, sed non sine alteratione. Causa vero quare quantitas non per acquisitionem substantiæ acquiritur, tanquam per id per quod est, quia quantitas est per se variabilis secundum maius extensum, et minus extensum. Relationes vero per se nõ sunt variabiles nisi ratione eius, quod præcedit. patet ergo generationẽ substantiæ esse necessariam ad augmentationem tanquam id sine quo non, & non tanquam id per quod. Ad secundam dubitationem dicendum, ꝙ auctio non fit per minima imaginando de nutrimẽto vnũ minimum cõuerti in nutritum ad oĩa eius quod augetur membra, & postea de eodẽ nutrimento aliud minimum successiue, hoc.n. est impossibile: sed est imaginãdũ membro augendo in diuersis partibus iustaponi plura nutrimẽti minima delata ad illud per venulas minimas secundum Philoponum, vel per poros secundum Auer. & sic iuxtaposita subito conuerti in membrum. Iterũ post hæc imaginandum est alia iustaponi, & iterum subito conuer-

C ti, & hoc toties fieri donec iustaponuntur minima per attractionem ad poros, vel ad origines venarum, quæ iustaponuntur membro. & sic auctio erit motus successiuus, non autẽ continuus, vt Auer. probat tertio physi. &

Cõmen. 6
Cõmen. 23
8. Hæc de dubitationibus. sed vnum restat, nam Aristo. in textu posuit differentiam inter nutrimentum & augmentatiuum, & voluit, ꝙ panis quo est potentia caro absolute, est nutrimentũ, quo vero est potentia caro quanta est augmentatiuum. ergo augmentationis terminus est caro quanta, & non quanta absolute, nec caro absolute. Præterea Auer. in commento dixit quod non quantitas, vt quantitas, nec caro, vt caro augetur, sed vel quãtitas formata, vel forma carnis quãta, quam rem Philoponus ẽt asseruit. Põt ergo dici ꝙ terminus auctionis potest intelligi dupliciter, aut totalis, & sic est caro quanta, vel forma carnis vt quanta, & si hoc pacto Iuniores intellexerunt bene dixerunt. Aut formalis, & sic est quantitas maior q̃ prius fuit, eius formæ, quæ facta est in maiori materia q̃ prius erat, & hoc non negant Auer. & Philoponus. Sed circa hæc quæritur vtrum auctio sit subitaria, & dicendũ

D ꝙ quatuor acquisitiones sunt subitariæ, generatio partis carnis, acquisitio quantitatis maioris q̃ erat prius, acquisitio raritatis loquendo de raritate ad bonum sensum, & occupatio maioris loci, probatur. quia gño partis carnis est subitaria. ergo cæteræ acqsitiones: alioquin staret partem esse generatam, & non esse factam maiorem quantitatem q̃ erat prius. verum de his in commentarijs. Se-

De secũda qõne in cõmen.
cundo principaliter in commentarijs quæritur, vtrum eodem modo omnes partes augeantur. De mente Auer. tenetur ꝙ partes duræ, vt ossa, carthilagines, & nerui, per iustapositionem alteratiuam & generatiuam augentur, non formæ, quæ fit simpliciter, sed formæ, quæ fit in maiori materia q̃ erat. Dico quæ fit nõ simpliciter, quia opꝫ id, quod augetur permanere, & ita fit in maiori materia, quæ non per auctionem effecta est maior, sed per additionem materiæ nutrimenti cum materia nutriti. non.n. (vt dictum est) materia augetur, sed bene fit maior per additionem materiæ cum materia, cum qua fit vna pro-

pter formam existentem vnam, quæ antea, & postea est E eadem numero. Partes vero molles, vt carneæ, & medullares, & quæcunque porosæ sunt augetur per intus susceptionem ad poros, & postea per iusta positionem alteratiuã & generatiuam ad partes circunstantes, eodẽ modo vt dictum est de ossibus. Hæc est positio Auer. quæ vr̃ superflua, nam qua rõne partes duræ vt ossa et id genus augeri possunt per iustapositionem sanguinis, qui iustaponitur pulsione, vt dicit Philoponus, facta a nouo sanguine generato in corde, & per venas magnas & paruas tandem apposito pluribus partibus membri augendi, eodem per iustapositionem sanguinis augetur caro, & medulla, & omne membrum molle, sanguis.n. nouus pellit antiquum, & cogit, vt pluribus in locis membro per venulas iustaponatur. ergo auctio fieri põt per alteratiuam & generatiuam iustapositionem sicut in duris membris fieri poterat. Sed dices, si nutrimentũ non penetret in qualibet parte non p̃t quælibet pars membri augeri, diximus ꝙ satis est vt nutrimẽtalis sanguis feratur ad membrum & pluribus eius partibus apponatur, nã virtus augmentatiua existens in toto, & in singulis membri partibus nu- F trimenti partes sibi secundum diuersas partes appositas conuertit secundum oẽm dimensionem, quia secundum oẽm est apta illas conuertere, vt patet de auctione ignis, qui augetur secundum omnem dimensionem, & tñ combustibile ei non apponitur secundũ oẽs dimensiones, nec secundum singulas partes auctas, nec valet hæc consequentia nutrimentum non apponitur singulis partibus, quæ augentur. ergo non augentur singulæ partes. satis.n. est vt apponatur aliquibus, & vt virtus auctiua sit in oĩbus, & secundum oẽm dimensionẽ auctiua. Hæc est opinio Philoponi. Tertio quæritur in commentarijs, vtrum in auctione idem totum maneat quod augetur ante, & De tertia qõne in cõmen. post, in qua quæstione plures positiones recitantur, tandẽ determinauimus, quod id quod augetur, totũ manet, verum obscure loquebamur. Debes ergo scire secundũ Philoponum & Auer. ꝙ id quod augetur est forma carnis G gratia exẽpli. non absolute. sed vt tricubita, forma.n. quãta certa quantitate extensa est illud totum quod augetur, & hæc manet præcise eadem numero ante & post. Materia vero non augetur, quæ est humidum membrale, sed bene fieri potest maior non per augmentationem, sed per additionem, & ita forma manens eadem numero augetur non eo, quia generetur aliquid eius, sed quia fit maior. fit aũt maior non quia dimensio generetur, vel eius aliqua pars, sed quia fit in maiori materia, q̃ erat prius. Dictum est enim ꝙ nec formæ quicquam fit, nec quanti aliqua pars, sed solum forma quanta variatur per maius aut minus, sicut calidum per magis & remissum. Hæc est opinio Philoponi & Auer. Posset quæri qũo forma indiuisibilis fieri potest maior, & iam diximus in expositione ꝙ non fit maior per formalem extensionem, sed per æquiualentem, vt quia recipiẽ in materia maiori, & est in illa tota, & in singulis eius partibus, dictum est ꝙ aĩa augetur, & forma, non absolute, sed quanta, & non quãta absolute, sed bicubita, & ita aĩa intellectiua augetur, non H quatenus est anima, sed quatenus est quanta æquiualenter, & tripeda æquiualenter. Augetur autem non quo fit formaliter maior, sed quo fit æquiualenter maior fit autẽ æquiualenter maior, quia fit in mẽbro maiori vel in materia maiori. fit autẽ materia maior, non generatione alicuius partis materiæ, quæ prius nõ erat, qm̃ materia æterna est, sed additione eius ad materiam priorem, cum qua vnitur ꝓp identitatem formæ, nec tota fit additione maior, quia fit noua quantitas facta, quoniam non fit noua quantitas, sed quæ erat fit maior, vt dictum est, variatione termini. ergo forma augetur quatenus recipitur in maiori materia. Anima vero plantæ augetur, quia ipsa formaliter fit maior, fit autem formaliter maior. quia fit in materia maiori, quæ est maior additione, vt dictum est. Hæc de dilucidatione. Vlterius in commẽtarijs quæritur De. 4. I. q. 1. cõment. quarto vtrum fiat auctio secũdum partes formales. Vbi primo animaduertendum ꝙ Alexander nec asserit humidum ipsum radicale augeri propria auctione, nec tale

I humidum appellat formales partes. Philoponus.n. qui est magnus Alexandri sectator, rem hanc de mente Alexandri non narrauit. Ideo debes scire ꝙ duplex est humidum, aliud radicale, & hoc est ipsum semen coagulatum in membra, cuius partes sunt membra ipsa, & membrorum partes, aliud vero nutrimentale: & est sanguis ex digestione, ac cibo factus, quia est potētia caro vel os. qui sanguis postq̃ coagulatur in membrum, non differt re ab humido radicali, qm̃ idem subiecto est radicale, et nutrimentale, solum dr̃ radicale, quia fuit spermaticum, dicitur vero nutrimentale, quia impurum, & magis elongatum a principio. Hoc.n. humidum est vnū numero, quod est subiectum aīæ, & figuræ membri. Ex his patet ꝙ humidum radicale, neq; maius, neque minus fit per auctionem verā secundum Philoponum, sed bene per additionem humidum quod est materia membri fit maius, veluti aqua fluuij fieri potest additione maior, vel minor, nō
K ꝙ ipsa remaneat eadem simpliciter, sed per æquiualentiā. Quam positionem Philoponus expresse in commentarijs suis dilucidant. Secundo animaduertendū, ꝙ nec pori dici pñt partes formales, nec auctio fieri pōt secundum partes prosas. Partes.n. formales secundum Philoponum sunt ipsa forma, q̃ est in pluri materia, & ideo positio de poris nō est peripatetica, nec sustentabilis. Tertio aīaduertendum secundum Philoponum, ꝙ cum materia membri augeri non possit vera auctione: nec vtrunque.s. compositum ex materia & forma. nam si vtrunque, tunc materia augeretur vt deducit Philoponus. ergo nec existenter, nec subsistenter compositum augetur, et ita in hoc ea, quæ diximus in commentarijs sunt recognoscenda. secundum.n. Philoponum sola forma quanta.s. tricubita augetur, materia vero sola additione fit maior, & non solum forma quanta tricubita augetur sed figura tricubita (vt ait Philop.) Verum forma diuisibilis augetur per hoc ꝙ ipsa per formalem extensionem fit maior. formæ vero
L indiuisibiles augentur, quia æquiualenter fient maiores, quia in materijs maioribus recipiuntur, vt dictū est. Demum aīaduerte ꝙ octaua dubitatio non est ad propositū, quia auctio non fit per intus susceptione in poros, sed per iustapositionem alteratiuam & gñatiuam (vt dictū est) quæ iustapositio proficiscitur a venis per mēbri faciē disseminatis (vt dictum est) & sic dubitatio illa supponit falsum. In cōmentarijs quinto quæritur si calidū resoluat aliquid humidi radicalis spermatici, licet in commentarijs sit quælibet pars disputata, tñ Philoponus tenet ꝙ humidum naturale coagulatū in mēbra a calido resoluitur immo diffluit vsq; ad finem vitæ, non tñ eo vsque, vt nihil relinquatur. qm̃ si posset nihil relinqui, & stare vita naturalis, posset defendi aīal posse perpetuari. Hæc est opinio Arist. qui pro tanto asseruit carnem augeri secundum formam pro quanto materia diffluit, forma vero eadem numero continuo manet. vnde, si humidū idem numero staret, nulla esset necessitas ponendi formam augeri. Præterea. Si concedunt naturale humidum ab ipso calido fieri
M impurius, cum non possit aliquid fieri impurius, nisi admistione sui contrarij, fiet impurius admistione sicci, non potest aūt contrarium misceri, nisi alterum contrariū corrumpatur. ergo op; naturale humidum corrumpi ab ipso sicco & commisto. Sexto rursus quæritur, vtrum auctio sit motus continuus. vbi optime dictum est, ꝙ nec auctio particularis, quæ est per corruptionem vnius minimi nutrimētalis, nec auctio totalis est motus cōtinuus, qm̃ quouis modo fiat auctio est, aut ipsa gñō formæ in maiore materia q̃ prius erat, aut in eodem instānti cum hac gñone. At cum hæc gñō sit subitaria, ergo auctio est subitaria, est tñ verum ꝙ auctio particularis fit per corruptionem vnius minimi nutrimētalis: totalis vero quo ad subiectum fit per corruptionem multorum minimorum nutrimenti, non per hoc ꝙ illa minima suscipiantur in poris, sed per hoc ꝙ opponuntur mēbris, per venulas delata (vt dicit Philoponus.) Septimo quæritur, vtrū rarefactio sit augmētatio. vbi optime quæstio dilucidatur. vnum tñ est sciendum, ꝙ in instanti est generatio formæ in maiori materia q̃ prius erat, & augmentatio, & rarefactio, & occupatio maioris loci, q̃ id quod auctum est, N
prius occupabat. Verū hæc occupatio maioris loci non est motus localis, quoniā nec rectus de loco ad locū, nec circularis circa locum, vt probauit Aristo. est tamen acquisitio eiusdem loci sub maiori extensione q̃ prius erat, & sic talem occupationem esse subitariam non est absurdum. Rarefactionem vero, & augmentationem fieri in instanti est manifestum per se in compluribus locis, patet, ergo ex hac positione non sequi motum localem fieri in instanti, sed solum rarefactionem, & auctionem fieri in instanti. & causa est, quia occupatio maioris loci nō est motus localis, sed generatio loci in maiori subiecto q̃ prius erat. Hæc de augmentatione satis sint.

Quoniam autem oportet primum de materia & de uocatis elementis dicere, siue sint, siue non, & utrum sempiternum sit unumquodque, aut generetur aliquo modo, & si generetur, utrum ex seinuicem generentur omnia eodem modo, aut aliquod primum eorum unum sit necesse est prius utique dicere de quibus indeterminate dicitur nunc. Anti.c.12. O

Quoniam uere oportet primum dicere de materia, deque his, quæ uocantur elementa, siue sint, siue non, utrum uidelicet unumquodque sempiternum sit, aut aliqua ex parte genitum. & si generentur, utrum generentur omnia exinuicem modo eodem. uel eorum sit unum quoddam primum. Necesse itaque dicere ea, de quibus indeterminate dicitur nunc. Dilucidate.c.eiusdē

De mistura, auctione, & passione, deq;. tactu proponens dicere, causam tractatus assignans, tale proponit enthymema. videlicet oportet de elemētis tractare in libro secundo. videlicet vtrum sint æterna, an generabilia, & si generabilia, vtrum reciproce, an vnum sit primum ingenitum. igitur oportet de tactu, actione, & mistura agere. (inquit) Quoniam vero oportet primum dicere de materia, deq; his quæ vocantur elementa. & hoc siue sint vocata & vera elementa, siue non vera, sed vocata tātum, quod dicit propositionem suam, quia verum elemētum, est materia, quinto metaph. dicere dico. Vtrum videlicet vnumquodque sit sempiternum secundū se, & quolibet sui, aut aliqua ex parte genitum, æternum secundum totum. Et si generentur aliqua ex parte, vtrum generentur omnia ex inuicem modo eodem, hoc est mutuo, ita vt quodlibet trāsmutetur in quodlibet. vel eorum sit vnum quoddam primum, ex quo cætera fiant, ipsum tamen sit ingenitum, vt dicunt physici. Necesse itaque est dicere ea videlicet misturam, tactum, & auctionem, de quibus nunc nostro tempore dicitur interminate, & satis confuse. Hoc est enthymema concludens intentionem. Cōmē.12. P

Arist. vsque ad præsentem locum plura disseruit, primo quidem falsas veterum de gñone opiniones. secundo vero de gñone ipsa vniuersaliter. tertio de differentia inter gñonem & alterationem, & de alteratione ipsa, & qūo differt ab ea mutatione, quæ est secundum locum. quarto qūo differt ab augmentatione, et de ipsa augmentatione quidnam augmentatio sit, & quid id, quod augetur, & quo augetur, & quis modus sit, secundum quem augentur, quæ augentur, hæc quatuor hactenus. Sed quid facturus sit post hæc. Philoponus ait consequens esse eum dicere de generatione eorum, quæ singulariter generantur, vtpote de generatione eorum, quæ in metheoro fiunt, de generatione metallorum, & lapidū, de generatione plantarum & de generatione animalium, hæc.n. singulariter ac seorsum generantur. Cum ergo de his sit dicturus, & opus sit, vt qui disceptaturus sit de generatione singulari prius disserat de materia proxima vnicuique generationi, vtpote quænam sit materia, quæ subiecta est metheoris, quænam sit, quæ metallis, & reliquis eodem modo. Sed vt sermo, q est de materia simpliciter, quæ cōmuniter oībus naturalibus est subiecta de qua in physicis nos docuit, præcedit sermonem, qui est de naturalibus omnibus, ita etiam opus est, vt sermo, qui est de materia proxima eorum, quæ singulariter generant, præcedat eum, qui de generatione particulariū, & de materia, quæ subiecta est vnicuiq; ipsorum. Hæc autem materia particularis RECO. Q

A ris communiter accepta sunt elementa. ergo necessarium erat præassumere sermonem de elementis, non. n. propria cuicp materia inueniri potest, nisi elementa præsciantur. Hæc. n. communiter post primam materiam oïbus sunt subiecta tanquam corporea materiam omnium eorum, quæ generantur. Iccirco primo de elementis sermone aggreditur secundo huius, antequam ad singularum rerum generationem proficiscatur, & quærit num hæc generabilia sint, an ingenerabilia, et immutabilia, vt videbatur Empedo. & si generabilia, num ex inuicem, an ex alio quodam, & si ex inuicem, num pari pacto oïa in omnia mutentur, an sit aliquod ipsorũ primum, ex quo alia mutentur, vel materia reliquis subiecta vt vr̃, Thaleti quidem aqua, Anaximeni vero aer, Heraclito aũt igni, vtrũ etiã quærit, si quatuor numero, an plura. & dicet ꝙ quatuor sola, & sic terminatur secundus liber huius. In libris autem de cœlo quæsiuit de elementis, & demonstrauit, ꝙ sermo de elemẽtis ordine primus est. Amplius ꝙ neq; ingenerabilia sunt, neque incorruptibilia, & ꝙ nõ ex alio

B quodam subiecto generentur, & ꝙ non sunt infinita, sed finita. Quot tñ hæc sint, vel quo pacto ex inuicem generentur, in illis dicere supersedit, quia in hoc libro de illis erat dicturus. Ex his ergo quæ Philoponus inquit, colligitur intentio libri præsentis, & cã intentionis, est. n. intentio disserere de elementis, qualia & quot sint, & q̃uo ex inuicem generentur. Causa intentionis est, quia est dicturus de singulari g̃none rerum naturalium, ante quem tractatuum op3 agere de materia singulari corporea, vniuersaliter tñ. Post hæc ad intentionem præsentis sermonis descendamus, & dicamus ꝙ sunt quædã, quæ præcedunt sermonem de elementis, quæ cum indearticulata sint, impossibile est facere sermonem de elementis, ideo de illis proponit dicere quæ sunt tria, quid sit mistio, quid facere & pati, & quid sit tactus. vnde dicit. Q m̃ autem oportet primum de materia, & de vocatis elementis dicere, siue sint, siue non. Quod vero ad verba attinet, qm̃ proposuit

C dicere de materia, ne quis credat eum velle dicere de prima materia incorporea, de qua iam in physicis, iccirco addidit & de vocatis elementis. q. d. de materia, quæ quidem est vocata elementa, hæc Philoponus. Sed dici põt, ꝙ Arist. secundo huius de vtrisque dicit, qm̃ tam de incorporea materia q̃ de vocatis elementis, vt patebit, verum de incorporea materia dicit per accidens, vt exponat materiam corpoream, quæ sunt elementa. Dixit vero vocata (vt Philoponus inquit) Quoniam nondum demonstrauit, ꝙ hæc sunt elementa. vel dixit vocata, quia quatuor hæc elementa non proprie sunt elementa, sed materia prima est proprie elementum, aut dixit vocata, quia hæc quatuor elementa, potius sunt elementata, q̃ simplicia. & pura elementa. Dixit siue sint, siue non sint, quoniam quæstio est, vtrum hæc elementa sint, cum non sint euidentia (vt Philoponus inquit) vel verba hæc retulit ad proxime dicta, vt sit sensus. dico hæc vocari elemẽta, siue re vera sint, siue non sint elementa. nã siue re vera sint elementa, siue re vera non sint, ab omnibus vocãtur ele-

D menta. Exponit autem quæ de elementis est dicturus, & dicit. Vtrum sempiternum sit vnumquodque, aut generetur aliquo modo. dixit aliquo modo, quia secundum veritatem elementa secundum tota non generantur, sed secundum partem. Amplius si generetur vnumquodque vtrum ex seinuicem generẽtur omnia eodem modo, aut aliquod primum eorum vnum sit. quoniam inquam de elementis hæc agenda sunt, necesse est prius vtique dicere de quibus indeterminate dicitur nunc. s. de tactu, agere, et pati, & de mistione, tanquam de conferentibus ad doctrinam de elementis, & hoc ideo, quoniam de his a senioribus non accepimus determinationem ac dearticulationem. Hæc est intentio præsentis sermonis qui in hoc capite habetur. Causa vero est, quia doctrina de his confert ad primam atque principalem totius libri intentionem, scilicet ad doctrinam de elementis.

Anti. c. 122. *Omnes enim & qui elementa generant, & qui ea quæ ex elementis, segregatione utuntur & congregatione, & ipso facere & pati. Est autem congregatio, mistio. Quomodo autem misceri dicimus, non est determinatum manifeste.* E

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Omnes enim & qui elementa generant, & qui hæc ex elementis, disgregatione utuntur & congregatione, atque actione et passione. Est autem congregatio mistura. Verum quo modo misceri dicimus, non determinatum est manifeste.*

Cõmẽ. 122. Deducit enthymema, & primo de actione & mistura per auctoritatem tractantium de generatione rerum (& inquit) Omnes enim & qui elementa generant, vt multi physicorum, & qui hæc generant ex elementis, disgregatione vtuntur & congregatione, atque actione, & passione: sed congregatio est mistura: igitur de mistura. verũ quo modo misceri dicimus & quid superaddit congregationi ipsa mistura, non determinatum est manifeste. Et sic patet auctoritate antiquorum tractatui de g̃none elementorum esse annexum tractatum de actione, & mistura.

RECO. Cum accepit intentionem & dixit tractatui de elementis esse annexam doctrinam de agere & pati, & de mistione, & tactu, hoc comprobat etiam ex veteribus.

F nam cum aduersarĳ dicere possent tractatui de elementis non esse annexam doctrinam de his tribus, ad eos probat etiã ex veteribus illi tractatui esse hanc de tribus his doctrinam annexam (& inquit) Omnes enim & qui elementa generant, & qui ea, quæ ex elementis, segregatione vtuntur, & congregatione, & ipso facere pati. Sed

Dubitatio Philoponi dubitat Philoponus, quoniam licet omnes vtantur segregatione & congregatione, non omnes vtuntur agere & pati, sed solum hi, qui elementa ex inuicem generant.

Prima sol. Respondet primo, ꝙ verba hæc legenda sunt per synecdochen hoc pacto. Omnes enim. s. elementa ex inuicẽ generant vtuntur ipso facere, & pati & omnes, qui generant ea quæ sunt ex elementis, non autem ipsa elementa, vtuntur segregatione, & congregatione, vt Empedoclici, Democritici, & Anaxagorici, & sic referendo singulos, singulis sermo patet. Vel legi potest cõiunctim. s. tam

Sc̃da sol. G qui elementa generant q̃ qui elementa impermutabilia faciunt, vtuntur congregatione & segregatione, & agere pati, non tamen ipsis agere & pati proprie, sed communiter sumptis. Quod enim qui elementa generant, his vtãntur, patet. Quod autem qui elementa non generant, his vtantur, declaratur, quoniam cum omnes vtantur segregatione & congregatione, opus est vt sit aliqua causa motiua cõgregationis, & segregationis, vt secundum Empedoclem odium segregationis, amicitia congregationis, modo concernere & segregare videtur aliquo modo facere, & concerni & segregari videtur pati. Secundum Anax. vero mens est factiua congregationis & segregationis. Secũdum Democritum autem, proximæ factiuæ causæ sunt Rythmus, versio, & diathiges: remotæ vero anima & casus. ergo communiter loquendo omnes vtuntur facere & pati. Quod autem sit necessarium dicere de mistione, probat ex veteribus, quia congregatio mistio quædam est, verũ quomodo misceri dicimus

H non est manifeste determinatum. Quod quidem congregatio sit mistio, patet, quoniam quæ faciunt, & patiuntur, necesse est, vt prius misceantur inter se. verum quid sit mistio, & quo modo fit, res quæstione digna est. Est enim dubium vtrum ad hoc, vt mistio sit oporteat elementa in frustellis secari, & secata iusta poni, ita vt mistio sit solum ad sensum, veluti si farinas ordei & tritici misceres, ꝙ ad sensum totum videtur mistum. an mistio sit omnibus concedentibus per tota, & vtrum in mistio ne corrumpantur formæ elementorum, an saluantur: & si saluantur, vtrum omnes aut quædam.

Anti. c. 123. *Sed neque alterari possibile est, neque segregari, neque congregari, nullo faciente, neque patiente. Etenim plura elementa facientes generant, faciendo & patiendo abinuicem, quamuis ex uno necesse sit dicere factionem. Et hoc recte dicit Diogenes. quòd si non essent ex uno omnia, non esset facere & pati abinuicem. uerbi gratia, calidum infrigidari, & hoc calefieri rursus. non enim transmutantur caliditas & frigiditas in seinui-*

I *cem, sed manifestum est quòd subiectum. Quapropter in quibus facere est & pati, necesse est horum unam esse subiectam naturam. Omnia igitur talia esse dicere, non uerum est, sed in quibus, ipsum abinuicem est.*

Dilucida. te.c.eiusdē

Amplius autem nec alteratio est poßibilis, neque corruptio, neque generatio nullo agente, neque patiente. Nam & qui plura elementa faciunt hi generant actione & paßione eorum abinuicem. Et his qui ex uno necesse est dicere actionem. Hocq; recte Diogenes facit, quòd nisi ex uno cuncta essent, neque erit horum abinuicem huius actio, illius paßio, utpote calidum frigere, hocq; calescere iterum. Non.n. caliditas et frigiditas inuicē transmutantur nisi constet subiectum subijci. quare in quibus actio est & paßio, eis unam subesse naturā necesse est. Omnia quidem igitur talia non uerum est, dicere, sed in quibuscunq; subiectum est.

K

Cōmē.123.

Secundo arguit ratione idem sic, nec generatio, neque alteratio effici possunt absque actione, aut passione. igitur tractatuī de generatione & alteratione annectēdum est de actione, & passione. Antecedens declaratur, quia tam qui plura elementa faciunt vtuntur actione, q̄ qui ex vno cuncta generant, vtuntur actione. Immo nisi ponatur vnum elementum commune, non erit actio, nec passio. & sic nec generatio, nec alteratio. vt recte facit Diogenes (inquit.) Amplius autem, quod græce est alla myn, latine at vero, siue præterea, aut amplius, nec alteratio est possibilis, neque corruptio, neq; generatio nullo agente, neque patiente. Arist. in græco habet diacrinesthe & sigrineste, latine disgregari & cōgregari, verum ego pro corruptione & generatione transtuli, quia antiqui generationem congregationem vocāt, corruptionem vero disgregationem. Deinde probat antecedens. d. nam & qui plura elementa faciunt, vel Empedocles hi generant actione & passione eorum abinuicem, vt lite & amicitia. Et his

L qui ex vno generant, vt physici quidam, necesse est dicere actionē. Quod auctoritate Diogenis affirmat. d. hocq; recte. Diogenes facit, ꝙ nisi ex vno cuncta essent, neque erit horum adinuicem huius actio illius passio, vtpote neque subaudi erit calidum frigere, neque hoc calescere iterum. Non.n. caliditas & frigiditas inuicem transmutantur, ita vt vna alteram recipiat, nisi constet subiectū subijci, vel magis iuxta græcum: sed manifestum est ꝙ subiectum aliquod est, quod eis subijcitur. Sed ambiges. primo, quia si hæc consequentia valet. sine actione non est generatio. igitur oportet de actione tractare, arguerem sic sine intelligentijs, & stellis non est generatio. igitur de stellis & intelligentijs est agendum, quod non concederes. Amplius secundo. quomodo valet hæc, nisi materia subesset, tunc nō esset actio & passio. Primo, nec agit materia, nec patitur, vt hic loqmur. Igitur nihil facit ad actionem & passionem. Ad primum dicendum, ꝙ antecedens est sic accipiendum, sine actione & passione tanquā primis requisitis & proximis, nō est generatio. igitur tracta

M tui de generatione est annexus tractatus de actione & passione. nunc cauillum non est ad propositum. Stellæ.n. & intelligentiæ sunt causæ remotæ. Ad secundum dicendum, ꝙ nihil patitur nisi sit in materia, quia licet ipsa non patiatur primo, est radix passionis, pp quod formæ liberatæ a materia non patiuntur. 9. meta. commen. 2. nihilq; agit physica actione, quod non sit in materia, quoniam omne agens physica actione est indiuiduum, & omne indiuiduum est tale propter materiam. Amplius, omnis actio est corruptiua & generatiua, vt nunc loquitur. Expulsio & inductio circa idem subiectum fiunt, quare necessaria est materia. Et sit patet ratio Aristo.

RECO. Duæ erant sectæ de generatione. Altera quæ dixit ipsam generationem esse congregationem, corruptionem vero esse segregationem. Altera vero, quæ dixit generationem esse alterationem vt rarefactionem, vel condensationem, corruptionem vero contra. cum ergo ostendit eos, qui generationem dicunt congregatione vti facere et pati: ostendit eos, qui generationem dicunt alterationem vti facere, & pati (inquit) Sed neque alterari possibile est, neque segregari, neque congregari nullo faciente, N neq; patiente. de congregatione & segregatione dictum est, de alteratione vero patet, quoniam non potest fieri alteratio nisi sit alterans, & si est alterans, alteratur aliquid, & sic est agere & pati. nam plura elementa facientes generant faciendo & patiendo adinuicem. & supple etiam qui ex vno generant faciendo & patiendo generant. Approbat autem, ꝙ ex vno generentur (cum inquit) Quamuis ex vno necesse sit dicere factionē siue generationem, & hoc recte dicit Diogenes Apolloniates, ꝙ si nō essent omnia ex vno non essent facere, & pati abinuicem. Vult igitur dictum Diogenis verum esse, ꝙ scilicet nisi omnia fierent ex vno, non possent esse agere & pati. & probat ratione Diogenis, qua etiam Plato vsus est in Phedone (& inquit) Verbi gratia calidum infrigidari, & hoc calefieri rursus. non enim transmutantur caliditas & frigiditas in seinuicem, cum sint cōtraria, quorum alterum non recipit alterum, sed manifestum est ꝙ subiectum est illud, O quod recipit vtrunque. Ideo concludit, quapropter in quibus facere est & pati, necesse est horum vnam esse subiectam naturam. Verum corrigit aliquo modo hoc quod Diogenes, & Plato dicebant, & potest intelligi primo. ꝙ nō est verum, vt omnia entia mundi sint talia, vt vnam & eandem subiectam materiam habeant, quoniam incorporea vnam subiectam materiam non habent. Vel secundo intelligit ꝙ non in omnibus, quæ agunt & patiuntur est vna subiecta materia, instantia est de cœlo, & de his, quæ patiuntur a cœlo, quorum non est vna subiecta materia eadem omnibus illis. Cœlestia enim carent ea materia, quæ est sublunarium.

Anti. c.124

Sed si de ipso facere & pati, & de mistione uidendum sit, necesse est & de tactu. Neque enim facere hæc & pati possunt proprie, quæ non est poßibile seinuicem tangere. neque non tangentia seinuicem aliqualiter, contingit misceri primum. Quapropter de tribus his determinandum est, quid tactus, & quid mistio, & quid factio. P

Dilucida. te.c.eiusdē

At uero si de actione & paßione, & de mistura speculandum est, necesse est de tactu. Neque enim hæc facere & illa pati possunt proprie, quæ seinuicem tangere non possunt. neque quæ aliqua ex parte non se tangunt contingit misceri primum. Quare de tribus his differendum, quid uidelicet tactus, quidue mistura, quidq; actio.

Cōmē.124.

Quod de actione & mistura hoc in libro sit agendum declarauit nunc ꝙ de tactu, apponit, quia de mistura & actione. & igitur de tactu. declaratur enthymema, quia sine tactu nulla prorsus actio est, neq; passio. Et hoc accipiēdo actionem proprie. nā intellectus agit intelligibilia, non tn̄ illa tangit. Amplius intelligētia agit orbem, illum tn̄ minime tangit. hæc.n. actio non propria est, sed metaphorica, sic igitur tractatui de actione annecti debet & de tactu. Itemq; & tractatui de mistura, qn̄quidem quæ non tangere se pn̄t, nec misceri, vt dicemus. Restat igitur Q vt pro complemēto totius negotij, quod a principio proposuimus, videlicet de generatione, vt de actione mistura, & tactu, transigamus. Hæc de intentione.

RECO. Cum ostendit ꝙ sermo, qui est de facere & pati & de mistione necessarius sit ei tractatui, qui est de elementis, ex his ostendit ꝙ sermo de tactu etiam necessarius est (et inquit) Sed si de ipso facere & pati & de mistione uidendum sit pro doctrina de elementis, necesse est quoque de tactu, Cuius causam accepit, & dicit. neque enim facere hæc, & pati possunt proprie, quæ non est possibile seinuicem tangere. Factiuum enim (vt Philoponus inquit) tangit passiuum, aut immediate, vt ignis ligna, aut per medium, vt ignis aquam mediante lebete.

Quod vero ad verba attinet, dixit proprie, qm̄ dicimur pati a conuitio, non tn̄ conuitium proprie facit. patet igitur nō esse factionem proprie sine tactu. Quod aūt neq; mistio, probat (et inquit) Neq; non tangentia seinuicē aliqualiter, contingit misceri primum. & dixit primum sine proprie, quoniā proprie ea se tangere dicuntur, quorum

A extrema sunt simul. Tūc cōcludit intentionē quasi sermonis totius exordiū (et īquit). Quapropter de tribus his determinandū, quid tactus, & quid mistio, & quid factio.

Anti.c.125. *Principiū autē accipiamus hoc. necesse.n. entiū, quibus est mistio, esse hæc adinuicē tactiua. & si aliquid facit, hoc autē patitur proprie, & his similiter, ideo primum dicendum est de tactu.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Accipiemus aūt principiū tale, necesse est enim eorū q̄ sunt, quibus est mistura, hæc esse adinuicē tactilia. et si aliquid agit. Illud uero patitur proprie, et is sil'r. Ideo primo dicēdū de tactu.*

Cōmē.125. De ordine vero, vult a tactu esse incipiendū, qui græce dicitur aphe. quia miscibilia sunt tactilia & nō econtra. Itēq; & actiua & passiua tactilia sunt, & non econtra, quare a tangentibus incipiendū, tanq̄ ab vniuersaliori, quæ dicit, patent. Sed ambiges primo, de tactu in libro dicitur de anima igitur non hic secundo, de actione & passione in quinto metaph. igitur non hic. tertio, de mistura in quarto metheo. igitur non hic. Ad primū dici potest de tactu esse dictum, prout est vnus quinque sensuū, qui tangēdo sentit. Hic vero, vt passio est corporum B actiuorū passiuorūq;, & miscibiliū. Ad secūdū de passione & actione in metaphysica dicitur, vt sunt differentiæ entis, quod diuidit per potentiā & actū. Hic vt sunt rationes corporū physicorū. Ad tertiū de mistura agitur in quarto metheororū, videlicet ipsorū humorum. at hic de mistura, vt elementorum est.

RECO. Insinuata intentione, ponit in his, quæ proposuit ordinem (& inquit) Principium autem accipiamus, hoc scilicet tactum. Est ergo ordo q; a tactu sit incipiendum, & probat quoniam tactus est mistione et factione communior. nā necesse est entiū, quibus est mistio, esse hæc adinuicē tactiua. Præterea. Si aliqua, sunt quorum hoc facit, illud vero patitur, & his similiter necesse est inesse tactū, contra vero minime. Dixit autem proprie, quia quæcūque propriæ agunt & patiuntur, vel proprie miscentur, hæc necesse est se tangere. Contra vero nequaquam, possunt enim aliqua se tangere proprie, quæ nec proprie C agunt, vel patiuntur, nec proprie miscentur. vt orbes proprie se tangunt, cum vltima simul sint, quæ tamen nec miscentur, nec agunt & patiuntur. Philoponus disputat an tactus sit illis vniuersalior, quod (cum postea patebit) nunc transeat.

Anti.c.126 *Fere igitur ut & aliorū nominū unūquodq; dicitur multifariā, & hæc quidē homonyme, hæc aūt altera ab alteris prioribus, sic sese habet & de tactu. Sed tamen principaliter dictū inexistit habentibus positionē, positio autem, quibus & locus. etenim mathematicis similiter reddendum est tactum et locum, siue est separatum unumquodq; eorum, siue alio modo.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Fere quidē igitur, queādmodū &, cæterorum nominū unūquodq; multipliciter dicitur, et hæc quidē æquiuoca. Hæc autē altera ab alteris prioribus, sic se habet & de tactu. Verum principaliter dictum est in habentibus positionem. Positio uero inest, quibus quidem & locus. Etenim mathematicis dandum est ta-* D *ctum atq; locum, siue eorum unumquodq; separatum sit, siue modo alio.*

Cōmē.126. Quod tactus multipliciter dicatur, per talē videtur affirmare coniecturā, q; nomina fere omnia multipliciter dicantur. hoc est aut æquiuoce, aut modo & ratione, ac ordine, vt analoga. Cum igitur tactus nomen dicatur, ideo videtur multipliciter dici. Dicit. Fere quidem igitur quemadmodum cæterorum nominum vnumquodque multipliciter dicitur. hæc quidem æquiuoce. Hæc autem altera ab alteris, prioribus, hoc est analogice, & tactus nomen sit quoddam, sic se habet & de tactu. & ita videtur multipliciter dictum. Animaduerte q; plures sunt res, quā nomina, ideo vt dicitur primo elencorū venit æquiuocatio, vt vnū nomen. v3. imponeretur pluribus rebus. Verum potest nomen aliquod reperiri vniuocum, sed raro. ideo dixit fere omnia. Deinde declarat quæ se tangunt proprie ac principaliter. Et q; sint corpora, sic syllogizat. Quæcunq; sunt in loco, corpora sunt, quæ se tangūt sunt in loco. igitur tangētia sunt corpora. q; tāgentia B sint in loco, declarat. d. verū principaliter nomē tactus dictū est in habentibus positionē. Positio vero inest, quibus quidē inest & locus. & sic patet minor. Idē probat per exemplū. d. Etenim mathematicis dandū est tactum, atq; locū, siue eorū vnūquodq; separatū sit, vt Pithagorei aiunt, siue modo alio, hoc est in naturalibus cōstituūt, vt veridici, dicunt. Ex hoc arguo sic. Mathematica sunt tangentia, & non nisi ratione qua corpora. igitur tangētia sunt corpora. Quæ res forsitan an mathematicæ res a loco abstrahant: q; sic videtur. nam abstrahunt a virtute conseruatiua rei locatæ. igitur a loco. Dici potest q; locus vno modo capiē physice, alio modo mathematice pro vltima superficie corporis ambiētis, a loco physico abstrahunt mathematica. Non autē a loco mathematico.

Nunc accedit ad narrationē, & accipit, q; tactus dicitur analogice (& inquit) Fere igitur vt & aliorū nominū, quorū supple vnūquodq; dicitur multifariā, eorū scilicet dicuntur hæc quidē æquiuoce, hæc autē altera ab altera & prioribus, sic se habet et de tactu. Est ergo sensus, quoniā quæcunq; multipliciter dicuntur, sunt æquiuoca, vel analoga, ergo & tactus, cum supple multipliciter dicatur, erit aut æquiuoce, aut analogice dictū. Sed mouet q. Philoponus, quoniā in prædicamētis voluit omnia, q̄ multipliciter dicuntur, dici æquiuoce. Hic vero aut multipliciter dici, aut æquiuoce, aut analogice. Respondet Philoponus, q; hic non exquisite loquitur, vt in p̄dicamētis, ideo satis est vt ostēdat tactū esse analogū. Quoniā conclusit tactū dici analogice, ostendit de quo principaliter dicitur (& inquit) Sed tamē principaliter dictū inest habentibus positionē, positio aūt inest, qbus et locus inest, positionē.n. habere est in loco esse. ergo tactus principaliter est eorū, quæ sunt in loco, scilicet corporū. Quod aūt ita sit, probat, (& inquit) Etenim mathematicis similiter redendū est tactū, & locū, siue ipsa mathematica sint natura separata, siue non, quod addit propter Pithagoricos & Platonē, qui ea posuerunt separata. patet igitur tactū esse corporum, quoniam est eorum, quæ sunt in loco, & ita erit corporum naturalium, & mathematicorum: nam (vt Philoponus inquit) esse in loco corporibus, inest, non quatenus habent passiones, sed quatenus habent spatium, & sic mathematica sunt in loco quare eorum potest esse tactus. — RECO. F Qō Philoponi. Solo. G

Anti.c.127 *Si igitur est, ut determinatum est prius, tangere, ultima habere simul, hæc utique tangent seinuicem quæcunque determinatas magnitudines, & positionem habentia, simul habent ultima.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Si igitur erit tangere, uti prius determinatum est, habere uidelicet ultima simul, ipsæ utique determinatæ magnitudines se tangent, quæcunque habentes & positionem ultima simul habent.*

Cōmē.127. Secundo q; se tangentia simul vltima habeāt, nō alio probat, nisi q; se probasse in quinto physicæ auscultationis asserit. d. Si igitur erit tangere, vti prius determinatū H est. Quinto physicorū: habere. videlicet vltima simul: ipsæ vtiq; determinatæ magnitudines siue corpora se tangunt, quæcunq; habentes, & positionē, vltima simul habent. Sic igitur habetur secunda definitionis pars.

RECO. Colligit ergo nunc quæ proprie se tangunt, partim ex nunc dictis, partim ex dictis quinto physicæ auscultationis (& inquit) Si igitur est, vt determinatum est prius, scilicet quinto physicorum, tangere, scilicet quod sit vltima habere simul, sequitur q; hæc proprie sese inuicē tangere dicentur, quæcunque habentia positionem atque determinatas magnitudines vltima habent simul. Dico habentia positionē, hoc est locum: quoniam proprie tactus est corporum, nam licet linea tangat lineā, non proprie est tactus. Dico determinatas magnitudines, propter particulas continui, continui enim particulæ cū non sint determinatæ magnitudines, sed sint potentia in toto, non dicuntur se tangere, sed idipsum continuum, & vnū. Hæc ex Philopono. Quare tres sunt cōditiōes eorū

I quæ principaliter ſe tangunt, ꝙ ſint corpora, et ideo duæ lineæ non ſe tangere dicūtur, & ꝙ actu diſtincta ac poſitiones proprias habentia, ideo duæ continui medietates non dicuntur ſe tangere, & ꝙ vltima ſint ſimul, quæ propria tangentium conditio eſt.

Anti.c.128. *Quoniam autē poſitio quidē quibus & locus inexiſtit, differētia autē prima loci ſurſum & deorſum & talia oppoſitorum, omnia ſeinuicem tangentia grauitatē utiq; habebunt, aut leuitatē, aut ambo, aut alterum: talia autē paßibilia & actiua. Quapropter manifeſtū eſt, ꝙ hæc tangere nata ſunt ſeinuicē, quorū diuiſis magnitudinibus ſimul ultima ſunt, exiſtētibus motiuis & mobilibus adinuicem.*

Dilucidate, c. eiuſdē. *Quia uero poſitio quidē ineſt his, quibuſcunq; & locus ineſt: loci autē prima differentia eſt, ſurſum & deorſum, talia quoq; aduerſantia ſunt, habebunt itaq; ſe tangentia cuncta grauitatē, aut leuitatē, aut ambo, uel alterum. Talia autē ſunt paßi*K*ua & actiua. quare patet hæc eſſe apta ſe tangere. quorū (cum ſint determinatæ magnitudines) ultima ſimul ſunt, ac exiſtunt motiuæ & mobiles adinuicem.*

Cōmē.128. Quod tāgentia ſint actiua & paſsiua mutuo ſic ſyllogizat, quæcūq; ſunt grauia aut leuia, ſunt actiua & paſſiua, quæcūq; ſe tangūt, ſunt grauia, aut leuia, igit̃ quæcūque ſe tangūt ſunt actiua & paſsiua. ꝙ tangētia ſint grauia aut leuia, ꝓbat. d. Quia vero poſitio quidē ineſt his, quibuſcūq; & locus ineſt. Loci aūt prima differentia eſt ſurſum & deorſum, talia quoque aduerſantia ſunt oībus his acceptis veluti ꝓmiſsis, dat minorē. d. Habebūt itaq; ſe tāgētia cūcta, grauitatē, aut leuitatem, cuncta dico aut ambo ipſa tāgentia, aut ſaltē alterū, quod dicit forte propter cœlū, quod ignē tangit. nō tamē graue eſt, aut leue. Hæc eſt minor. Deinde ſumit maiorē. talia aūt ſunt paſsiua & actiua. Tunc recolligit totā concluſionē. videlicet igit̃ tangentia ſunt corpora actiua & paſsiua, quorū vl-
L tima ſunt ſimul. Hæc. n. proprio nomine tangentia dicuntur, cætera vero metaphorice. Animaduerte vt in paraphraſe. Auer. cōmen. 44. colligitur, quod tactus duplex eſt alter quidē mathematicus, ad quem ſufficiunt duo, vt ſit corporū, & ꝙ illa ſimul habeant vltima. Phyſicus vero requirit tria, qui ſit corporū, & ꝙ eorum vltima ſint ſimul, & ſint mutuo actiua ac paſsiua.

RECO. Hactenus de tactu ꝓprie dicto ac principaliter, nūc de tactu principaliſsime, Eſt. n. duplex tactus. ſ. qui proprie dr̃, & hic eſt mathematicus, qui eſt corporū, quo corpora ſunt, & qui propriſſime ac principaliſsime dr̃, & hic phyſicus eſt, qui eſt corporū, quæ ſunt apta inuicē agere, & pati (inquit) Quoniā autē poſitio quidē ineſt his quibuſcunq; & locus ineſt, differentia aūt prima loci eſt ſurſum & deorſum, quæ ſurſum et deorſum ſunt talia de numero oppoſitorū, dixit aūt (prima) quoniā cætere differētiæ. ſ. ante, retro, dextrū, & ſiniſtrū, non ſunt primæ loci differētie, ſed in habitudine ad nos. graue. n. dicitur dextrū vel ſiniſtrū: ante vel retro non primo ac ſimpliciter, ſed reſpectu habito ad nos. Ex his duobus concludit ꝙ om-
M nia inuicē tangentia habeāt grauitatē, aut leuitatem, aut ambo, aut alterū. Dixit aūt, aut ambo, aut alterū ſecūdū Alexā. propter cœlū, quod tangit ignem, & tamē nec eſt graue nec leue. Vel hoc dixit (vt Philoponus inquit) propter extrema elementa, quæ alterū tantū habēt. ſ. aut grauitatē, aut leuitatē. Intermedia vero vtraq;. ſ. quia aer eſt grauis, & leuis, & aqua ſimiliter. Quod ſi propter cœlū hæc dixit, tū cū dixit, inuicē, intelligendū eſt alterū ſub altero, nā cœlū tangit ignē, & agit in ipſum, & nō ecōtrario. Sin autē hæc dixit propter elementa media, & extrema: tunc per verbū inuicē, intellexit reciproce: quia alterū tangit alterū & econtrario paſsiue & actiue. Quod ſi omnia tangentia grauitatē habent, & leuitatem, cū talia (vt inquit) paſsiua ſint, & actiua: concludetur, ꝙ hæc tangere apta ſunt inuicē, quorū diuiſis magnitudinibus, ſimul vltima ſunt, exiſtentibus motiuis & actiuis, atque mobilibus & paſsiuis adinuicē. Accepit autē Ariſto. (vt Philoponus īquit) ꝙ omnia grauia & leuia paſsiua ſint, & actiua, non ratione, ſed tanquā per ſe notum ad ſen- N
ſum. Quare phyſico tactu ſeſe tangunt, quæcunq; corpora diſtincta actiua & paſsiua mutuo exiſtentia, vltima habent ſimul. Sed dubitat Philoponus quoniam non videtur verum: ꝙ quæcunq; poſitionē et locum habēt, ſint ſurſum vel deorſum: nam quæ ſunt intra ſphæricam regionē, poſitionem & locum habent: & tamen nullū eorū eſt aut ſurſum, aut deorſum. Præterea. Dubito ego: nā quæ habent poſitionem & locū non oportet, vt ſint grauia, vel leuia, vel vtraq;: quoniam ſecundum Pithagoricos & Platonicos mathematica corpora poſitionem & locum habent, quæ nec grauia, nec leuia ſunt. Ad primā reſpondet Philoponus multipliciter. primo negando cœleſtia corpora ſe tangere. nam licet ſint immediata, nō tamen ſe tangunt, quæ reſpōſio friuola eſt. Diximus. n. cœleſtia corpora ſe tangere tactu proprie dicto: quoniam ſunt corpora actu diuerſa: quorū vltima ſunt ſimul. ſecū- O
do concedit illa ſe tangere. Verū ait illa inuicem non agere & pati. quæ reſponſio ēt nulla eſt: quoniā Ariſto. vult probare ꝙ quæcunq; ſe tangunt, agunt & patiuntur: & ſic reſponſio petit principiū. tertio reſpondet: ꝙ Ariſt. velit cœlū eſſe vnū corpus, quod nec ipſum, nec ſuæ partes poſitionē vel locū habent: accipiendo locū pro termino exterius cōtinēte: nam extra cœlū nihil eſt. Vel tandē dici poteſt ꝙ Ariſt. accipit poſitionē & locū arctius pro loco & poſitione corporū generabiliū, & corruptibiliū, qui proprie eſt ſuperficies corporis cōtinētis qualitate cōſeruatiua affecta: & ſic de loco hic loquitur contractius ꝙ̃ in proximo textu. Per idē ad noſtrā dubitationē: nam mathematica corpora ſunt in loco & poſitione, accipiendo locū quantitatiue, vt dixit Philoponus. legenda autē ſic ſunt verba, quoniā autē poſitio quidem ſcilicet quantitatiua & qualitatiua ineſt his omnibus, quibus & locus qualitatiuus & quantitatiuus ineſt: Differentia autē prima loci. ſ. quantitatiui, & qualitatiui ſunt ſurſum & deorſum, & ſic cœlum per hæc excluditur. P

Dubō phi. loponi.

Secunda dubō.

Anti.c.129 *Quoniā autē mouēs non ſimiliter mouet quod mouetur, ſed hoc quidem neceſſe eſt motum & ipſum mouere, hoc autē immobile exiſtens, manifeſtum eſt ꝙ in faciente dicimus ſimiliter. Etenim mouēs facere aliquid inquiunt, & faciens mouere.*

Dilucidate, c. eiuſdē. *Quoniā uero mouēs nō ſimiliter mouet mobile, ſed alterum quidē neceſſario motum, et ipſum mouet, alterum uero immobile exiſtens: manifeſtū, ꝙ in agente ipſo ſimiliter dicimus: nam et mouens, aliquid agere aiunt, atque agens ipſum mouere.*

Cōmē.129. Tractaturus Ariſt. quæſtionē ſiue cuiuſdā quæſiti ſolutionē. v3. vtrū omne mouēs agat, moueatq; per contactū, & rurſus vtrū omne agēs per cōtactū agat. Primo accipit inter agens & mouēs conuenientiā. Scdo differētiā. Tertio rē propoſitā declarat (inquit). Qm̄ vero mouēs nō ſimiliter mouet mobile, cui applicatū eſt: ſed alterū eſt mouēs, qđ neceſſario quidē motū & ipſum mouet: hoc eſt qđ in mouēdo mouet̃, vt ſunt motores phyſici, & corporei. Alterū vero immobile exiſtens, hoc eſt qđ in mouendo non mouetur: manifeſtū ꝙ in agēte ipſo, ſimiliter dicimus. Cuius cauſam ait. d. nā & mouens aiunt agere aliquid atq; agens ipſum mouere. Sed dices. Q
quæ eſt vis huius rationis? Reſpōderes ꝙ eſt vis ſyllogiſmi ſic. in momentibus aliquod eſt mouēs ꝙ in mouēdo mouetur, aliquod quod in mouendo non mouetur, ſed agens eſt mouēs: igitur agens eſt duplex. quod agēdo patitur, & quod augendo non patitur. Sed contra ex puris particularibus nihil ſequitur. modo ambæ ſunt particulares. Dici poteſt ꝙ ſunt reducibiles ad vniuerſales hoc modo, in omnibus mouētibus eſt aliquod primū immotum: omnia agentia ſunt mouentia: igitur in omnibus agentibus datur primum non patiens.

Dubitat. Rñſio.

Replica.

Solutio.

RECO. Vt Placet Philopono, Ariſto. hic mouet. q. vt ex eius ſolutione refellat quandā poſitionē falſam de ipſo facere. componitur ergo quæſtio ſic, in mouētibus eſt aliquod mouēs, quod mouet immobile: faciēs eſt mouēs: ergo in facientibus eſt aliquod faciens, quod non patitur.

Anti.c.130 *Sed tamen differunt, et oportet determinare. Non enim poſſibile*

A *sibile est mouẽs omne facere, siquidẽ facere opponamus patiẽti. hoc autẽ, quibus motus passio. passio autẽ est secundũ q, alteratur solum. uerbi gratia, calidum & album. sed mouere, in plus est ipso facere.*

Dilucida, te, c. eiusdẽ *Veruntamẽ differunt, atq; id determinare oportet. Non enim potest omne mouẽs agere: siquidem agens referimus ad patiens. Hoc uero est in quibus motus ipse passio est. Passio uero prout alteratio est sola, ueluti album, & calidum. itaque mouere in pluribus est ipso agere.*

Cõmẽ. 130. Nunc differentiã inter mouens & agens, motũq; & actionẽ accipit. & inquit. Veruntamẽ differunt, atq; subaudi differentiã illam determinare oportet. Non enim potest omne mouens agere. Siquidẽ agens referimus ad patiens. verbũ referimus græce est antithesomen, latine opponimus. verum hic transtuli referimus, quia relatiua ẽt opposita sunt. capiendo igitur agẽs vt refertur ad patiẽs, B sic non omne mouẽs est agẽs. Quod declarat. d. Hoc vero. subaudi agens relatũ ad patiens est, in quibus motus ipse passio est. hoc est vbi idem est motus, & passio. Passio vero prout alteratio est sola, veluti albũ, & calidum. Et sic patiens relatum ad agens est alterabile tantum, & agens relatum ad patiens est alterans. Et actio, & passio, sunt, vbi motus est alteratio tantum. Propter quod infert, itaque mouere in pluribus est ipso agere. Deus enim mouet, & non agit actione, quæ est alteratio, quando quidẽ omne agens proprie in agendo repatiatur. Vbi tamen agere pro efficere, & actio pro efficientia acciperentur, forsitan agens esset in plus ipso mouẽte, vt in methaphisica dictum est.

RECO. Secundũ Philoponũ hic respondet, & quidẽ ad materiã, nã vult q differunt mouere & facere, quoniam mouere est in plus, facere vero in minus, & ideo omne faciens mouet, non autẽ oportet vt omne mouens faciat. C probat aũt hoc ex opposito ipsi facere scilicet ex ipso pati, pati. n. est secundũ qualitatẽ mutari, vt albefieri aut calefieri, & simpliciter alterari secundũ qualitatẽ. Quod si pati est alterari secundũ qualitatẽ, facere erit secundũ qualitatẽ alterare vel mutare. At mouere non est alterare vel mutare secundũ qualitatẽ. Cœleste. n. corpus mouẽ secũdũ locũ, & tamen non in passionẽ ducitur. ergo in plus est mouere, quã facere. hæc ad materiã. Ad formã vero dici põt negãdo maiorẽ, nõ. n. omne mouẽs mouet immobile, sed solũ primũ mouẽs. Ex hoc loco colligit Philoponus, causam pp quã Aristo. negauit deũ fecisse mundũ, qm̃ si fecisset eũ, scd̃m qualitatẽ mutasset ipsum. Verum (vt Philoponus inquit) licet deus non fecerit mundũ, ipsum tñ produxit & creauit scd̃m Aristo. patet. (vt inqt) quia nõ põt dici deus proprie facere, sed creare mundũ.

An mũdus sit factus a deo.

Anti. c. 131. *Illud igitur manifestũ est, q, est quidẽ ut motiua mobilia tangant, est aũt ut nõ. Sed determinatio ipsius tãgere ul'r quidẽ est positionẽ habentiũ, & huius quidẽ motiui, huius aũt mobilis,* D *adinuicẽ aũt motiui & mobilis, in quibus existit facere & pati.*

Dilucida. te, c. eiusdẽ. *Illud igitur manifestũ est, quòd est quidẽ uno modo motiua mota tangere iam, alio uero modo non est. Verum determinato tactu simpliciter quidem, qui est habentium positionem, atque huius quidem motiui, illius moti. Motiui autem & moti. uidelicet adinuicem. in quibus agere erit, & pati erit.*

Cõmẽ. 131. Accedit ad tertiũ, quod propositũ erat. v3. an oẽ mouẽs motũ moueat, & an per contactũ, & an se tangẽtia agant & patiantur. Et primũ qd̃ infert est, q vno modo quædã motiua mota tãgunt, & sic tangendo mouentur, quædã vero non, sed mouent & nõ mouẽtur, quæq; tangũt, & nõ tanguntur. Exẽplũ primi intelligẽtiæ immotæ mouẽt: & hæ tãgũt intactæ Exẽplũ secũdi. elementa mota mouẽt, hæcq; tangunt & tãgunẽ. Declarat tñ quæ agẽtia repatiuntur cũ tangũt. d. verũ determinato tactu simpliciter (qd̃ græce est catholu, latine ẽt vl'r) qui est habẽtiũ positionẽ, vt corporũ, atq; huius quidẽ motiui, illius vero moti, motũ aũt & moti. v3. adinuicẽ, cõcludit, q in q̃bus agere erit. et pati erit. Et ita vult q oẽ mouẽs tãgẽdo E p̃ propriã cõtactus definitionẽ, in mouẽdo et agẽdo repatiẽ. At tactũ accipiẽdo metaphorice, aliqd̃ est mouẽs per tactũ, quod nec tangitur nec mouetur. Hoc est primum.

Redit nũc ad sermonẽ (vt inquit Philoponus) eorum, RECO. quæ se tangunt, & innuit hãc distinctionẽ, q eorũ, quæ mouẽt, quædã cũ mouẽt, mouẽtur, quædã aũt mouẽt, & nõ mouenẽ. tunc vult, q in his quæ mouẽt, & ab his mouenẽ, quæ mouẽt, tactus est, in his vero quæ mouẽt, & ab his nõ mouenẽ, quæ mouẽt, tactus p̃prie nõ est. nam (vt Philoponus inqt) neq; imago, neq; cõuitiũ, quæ animã mouẽt, tangũt proprie ipsam, qm̃ neq; ab aĩa mouẽtur. Præterea. Alia rõne hæc nõ se tãgũt, qm̃ non hñt vltima, p̃ quæ aliqua dicunẽ se tangere. Cũ igitur dixit nõ in oĩbus esse tactũ, quæ mouẽt, determinat in quibus est, & (vt Philoponus ĩquit) Arist. innuit tria significata ipsius tangere. primũ quidẽ cõissimũ. s. eorũ, quæ positionẽ habẽt, quo & mathematica, & cœlestia tangere sese dicuntur, & ẽt ea, quæ hic sunt. In hoc significato Philoponus F vult ẽt lineas dici posse se tangere, qm̃ positionẽ habent. Alexãder hoc negat, qa voluit positionẽ & locũ idẽ esse. nã Aristo. inquit, in mathematicis locum & positionẽ idẽ esse, & de hoc significato locutus est quinto physicorũ cũ dixit ea se tãgere, quorũ vltima sunt simul. secũdo modo dr̃ tactus eorũ, quorũ alterũ mouet alterũ, & sic cœlũ tãgit subalternaria, qa mouet illa Mathematica vero hac tactus specie non se tangũt. tertio dr̃ tactus eorũ quæ adinuicẽ agunt & patiunẽ, & sic nec cœlestia tãgũt hæc, nec mathematica (inquit.) Sed determinatio ipsius tãgere vl'r quidẽ est positionẽ habẽtiũ, & hoc est primũ significatũ, et huius quidẽ motiui, huius aũt mobilis, & hoc est secundũ, adinuicẽ autẽ motiui & mobilis, in quibus est facere, & pati, & hoc est tertiũ. Patet ergo (vt Philoponus inquit) q ab initio de tactu indeterminate Arist. loquiẽ, hic aũt determinate. Sed quæres vtrũ quodlibet horũ significatorũ dicatur tactus proprie, dicendũ q sic, verũ tactus est proprie: magis, & propriȷ̃ssime, vt G patet ex verbis Aristotelis, & postea dicetur.

Anti. c. 132. *Est igitur utplurimũ, tactũ id quod tãgit tãgẽs. Etenim mouẽt, mota omnia fere quæ in cõspectu nostro sunt: quibus necesse etiã uidetur, tactũ tangere quod tangit. Est aũt, ut inquimus aliquando, mouẽs tangere solũ id quod mouetur, quod autẽ tangitur, non tangere quod tangit: sed quia mouẽt mota homogenea, necesse uidetur esse quod tangitur tangere.*

Dilucida. te, c. eiusdẽ *Est quidẽ igitur ut frequenter tactã rẽ, ipsam tangentẽ tãgere. Nã & mouet mota fere cũcta, quæ impedimẽto sunt, quibus & necessario uidetur rẽ tactã tangentẽ tangere. Est uero ut dicimus raro motiuũ tãgere motũ solũ. rẽ tactam uero nõ tangere tangẽtẽ, uerũ quæ mota mouẽt cum eiusdẽ sint generis, de necessitate uidetur esse, ut res tacta tangat.*

Cõmẽ. 132. H Cõcludit nũc q vt in pluribus res tacta tãgit rẽ tangẽtẽ, vtens syllogismo hoc. Omnia mota mouẽt fere. tactæ res sunt motæ. igitur oẽs tactæ res fere tãgũt (inquit). Est quidẽ igitur vt freqũẽter tactã rem ipsam tangentẽ tãgere. Hæc est syllogismi cõclusio. Adȷ̃cit maiorẽ. d. nam & mouẽt mota fere cũcta, quæ impedimẽto sunt. græce est empodon. apud aliquos latine est quæ in nostro cõspectu sunt. nã & hæc sunt elementa, quæ sunt in nr̃o cõspectu qa infra sphærã cœlestẽ. & quæ sunt nobis impedimẽto, qa per illa corrũpimur ac impedimur. Quibus & necessario vr̃ rem tactã tangentẽ tãgere. Si igitur vt in pluribus quidẽ res tacta tangit. Deinde accipit ad idẽ secundã partẽ cõclusionis. d. est vero vt dicimus raro siue magis iuxta græcũ aliqñ, motiuũ tangere motũ solũ. Rẽ tactã vero nõ tangere tãgentẽ. quia solũ hoc in cœlestibus vr̃, quasi tangens tertiã partẽ conclusionis. d. verũ quæ mota cũ eiusdẽ sint generis, de necessitate videtur esse, vt res tacta tangat. Est igitur tota conclusio, vt in pluribus omne tactũ tangit. vt in paucioribus tactum non tãgit, vt in omnibus tactũ tangit, in quibus genus materiæ est cõe. Primũ patet, qa plura sunt elemẽta. Secundũ patet,

I quia cœlestia pauciora sunt. Tertiū patet, q̄a omnia genere & materia cōuenientia tāguntur & tāgūt, agūt et patiūtur, mouēt & mouētur. Et hoc erat secūdum principale.

RECO. Cū dixit de his, quæ proprie tāgunt, nūc (vt Philoponus inquit) vult loqui de rebus ipsis tactis (& inquit) Est igitur, vt plurimū, tactum id, quod tangit tangens, hoc est, pro maiori parte res tacta est, quæ tangit rē tangentem. Affert cām (& inquit) & enim mouent mota omnia feræ, quæ in cōspectu nostro sunt. s. elemēta, quibus necesse ēt vr̄, vt omne elementū tactū, tangere rē, quæ ipsum tāgit. Dixit aūt fere, quoniā nec imago, nec conuitiū, quæ animā nostrā tangunt saltē improprie, tangūtur. vel dixit fere propter elemēta & cœlū, nā elementa sunt res tactæ a cœlo, & in nostro cōspectu existentia, & tamē nō tangunt cœlum. Secundo mō res tacta est, quæ tangitur ab illa, & illā nō tangit, & hoc est pro minori parte, qm̄ eorū, quæ in nostro cōspectu sunt, pauca sunt, quæ tanguntur, & nō tāgant, quoniā solū elementa respectu cœ K li (inquit) Est aūt, vt inquimus, aliquādo siue de raro mouens tangere solum id, quod mouetur, quod aūt tangitur, non tangere quod tangit. Deinde tertio in omnibus ait rem tactam tangere rem tangentem, quando sunt homogenea: & per homogenea (vt Philoponus inquit) vno modo intelligere potest, eiusdē materiæ, alio modo vel eiusdem generis corporis. Hæc satis in commentarijs exposita sunt.

Anti. c. 133. *Quapropter si quid mouet immobile existēs, illud quidē tanget quod mouetur, illud autē non. Inquimus enim aliquando tristantem tangere nos, sed nos non eum.*

Dilucidate, c. eiusdē. *Quare si quid mouet immotum existens, fiet ut aliquid quidem solum rem tangat motam. Aliud uero minime. nā interdū dicimus tristantem nosipsos tangere, contra uero minime.*

Cōmē. 133. Ex omnibus his concludit tandem rem tangentē esse aliquā, quæ tangat tantū aliquā, quæ & tangit & tangi- L tur. Motor quidē existens immotus, tangit intactus, motor vero motus tangit tactus. quod exēplo testatur. nam contristans interdum nos mærore tangit, at contra nos ipsum minime. Animaduerte q̄ verbū illud solum, non est in codicibus græcis, sed ad sensus expressionē adieci. Itemq̄, contra vero minime, non sic græce est, sed sic sonat, ideo sic transtuli.

RECO. Dubitat Philoponus, quia tactū dicit ad conuertētiā. ergo nihil pōt tangere, quin tangatur, nec aliquid tangi quin tangat. Respondet tactū & tangens dici ad conuertentiā quando proprie accipiuntur, & sic superius locutus est. At fusius potest aliquid esse tangens, quod non tangitur. verba textus ex commentarijs patent.

Anti. c. 134 *De tactu igitur qui in naturalibus, determinatum sit hoc modo.*

Dilucidate, c. eiusdē *De tactu quidem igitur, eo uidelicet, qui in naturalibus, hoc sit determinatum modo.*

Cōmē. 134. Qō si oē agēs agat p cōtactū. Quæ de tactu in rebus naturalibus dixit, nunc epilogat, quæ patēt. Sed circa hæc quærunt recentiores vtrū omne agēs agat per contactū. Et q̄ non, arguūt. Primo, M quia magnes ferrū trahit, nec tn̄ ipsum tangit. Secundo, cœlū agit in cētro terræ. vbi nullus adest tactus. Tertio, stellæ in genituris imprimūt affectiones, tā videlicet ad actiones q̄ ad externa, q̄ ad valores. Et tn̄ nō tangūt nos.

Pō Alex. Alexāder aphrodisius tenet aliquod esse agens physicū corporeū, atq̄ quantū agere posse in aliquod, nec ipsum tangendo, nec mediū interceptū. Quod probat primo. quia solis stella calefacit ignē propria sua in sphæra, & tn̄ orbes medios minime. Secūdo, quia piscis, qui latine dr̄ torpedo, a barbaris mortificator, manus stupet piscatoris, quas nō tangit, & tamen nec rhete stupet. Quod si contra ipsum Aristo. adducatur, qui ait omne agēs corporeū agere per contactū. Respondet ipse, verbū Arist. esse intelligendū vt iacet. nā ipse verificat illud solū in elementis, vel ipsis, quæ per qualitates agunt elementarias, quo videlicet modo nec solis stella calefacit, nec stupore quid stupet. Ad cuius ēt positionē sequitur primo aliquod agens posse in distans agere, non agendo in propinquū.

corollaria.

N Itemque aliquod esse agens, quod non fortius agit in parte propinquā, quam remotam, vt intelligenti patet.

Obiectiōō Them. Auer. Sed contra hanc positionē arguit Themistius, & Auer. secundo cœli. com. 42. & potest argumentū sic formari. Omne mouēs oportet esse simul cum moto, vt septimo physicorū demōstratū est. Sed omne agēs est mouēs, vt in litera diximus. Igitur omne agēs oportet esse simul cū eo in quo agit. Tūc respōdet ad argumēta Alexādri. Ad primū respondet Auer. non solē ipsum calefacere, sicut nec oculus videt, sed homo oculo videt. & cœlū totū sole calefacit. Modo cœlū tangit ignē, licet pars qua agit, cū non tangat. Similiter nō oportet agēs quod agit per partē, vt illa pars agat in partes totius priores passo, cum illa pars nō sit quod agit, sed quo totū agit in passum. Ad secundū respōdet Themistius q̄ mortificator, stupet manus mediāte rhete, quod non stupet, sed bene aliqua qualitate afficitur, quæ in rhete nō est stupor, in manu vero

O stupor est. Ad quā positionē sequitur nullū agens physicū agere posse in remotū, quin in propinqua egerit. vnde & Auerroes secūdo de anima. cō. 34. probat si vacuū esset inter oculos & visile nō posse fieri visionē. nam visile agit in diaphanū lucidū intentionē coloris, quod diaphanū a tali intētione actuatū agit in partē proximā, & illa sic actuata agit simili in sibi proximā, ita vt tandem ad oculos veniat. Non tamē oportet vt agens naturale agat fortius in partē propinquā quam in remotam. nam ignis ferrum distans calefacit magis q̄ aerem medium.

corollaria.

Sed dices. pono q̄ sit passum vniforme, & catera sint paria, vtrum agēs naturale fortius, & citius agat in partem propinquam q̄ in remotam. Sorticolæ ac sophistæ q̄ sic probant. Primo, quia agens melius applicatur parti proximæ, q̄ remotæ. Secundo, quia actio in remotum procedit debilitando, vt patet per experientiam. & ratio est tacta in eo quod modo dixi de visione. Igitur in proximum, cū nulla sit debilitatio fortius agit. Ter-

P tio, agens naturale agit per contactum. sed fortius tangit partem propiorē, q̄ remotiorē. Igitur fortius agit & citius in partē propinquam, q̄ remotā. Sed hæc positio contradicit peripateticis, & maxime Auer. qui de quolibet generato ponit minimū & maximū, quod esse non posset, nisi agēs æque cito, æqueq̄ fortiter ageret in propinquam, sicut in remotam partem.

An agens nāle fortius agant in partem propinquā q̄ in remotam.

Propterea ad argumēta. Ad primū diceret Auerroes q̄ intra sphærā minimi æque bene applicatur toti, & cuilibet parti, licet extra sphærā illius, non æque. Ad secūdū concedo actionem in remotum, vltra videlicet sphærā passionis minimi procedere debilitando. At intra sphærā eius æqualis est processus, si processus dici potest, quādoquidē sit actio subita. Ad tertiū per idē diceret q̄ intra sphærā minimi, licet non tangere partē remotam, tamen quia intra sphæram est minimi, æque fortiter agit in propinquam, sicut in remotam.

Tunc ad rationes. Ad primā respōdet Auer. septimo phy. cō. 10. q̄ magnes immediate alterat mediū, quod affectū alteratione magnetis alterat ferrū, quod affectū ab illa mouet se ad illū. Ad secundū responsio est eadē. Ad

Q tertiū solutio patet. stellæ. n. agunt in genituram qualitates, quæ sunt impetus siue propositiones. Et has agit in medio verū in medio non sunt impetus. In genitura vero sic, vt patuit de stupore. Hæc de tactu.

RECO. Dixit. n. ipse q̄ tactus est de his, quæ multifariā dicuntur, tactus, qui proprijssime dr̄, in naturalibus est. Meminit etiā de tactu non naturali. Tum de eo, qui in mathematicis. Tum etiā de eo, qui est in his, quæ tāgunt, & nō tāgunt, quæ non naturaliter tangunt, immo potius (vt inquit Philoponus) nō proprie tāgunt, hoc est nō ꝓprijssime. Animaduerte q̄ oēs tactus significationes Aristo. appellauit principales, siue ꝓprias, accipiēdo proprie & principaliter pro eo qd̄ nō est secundū accidens, tn̄ prima significatio licet nō sit per accidēs, est fuse dicta, scd̄a vero præsior, tertia proprijssima & hoc pacto potes inter dicta Aristo. & Philoponi ponere concordiam.

Qō vnica in commentarijs. Quæritur in cōmentarijs, vtrū omne agēs agat per cōtactum. vbi inducuntur opiniones, & rationes humide.

Veruntamen

A Veruntamē breuibus quæstio hoc pacto potest dilucidari, q vel quæritur de faciente, vel de agente, si de faciente dicendū est, omne faciens facere per contactū eius, in qd facit, vel medij per quod facit, & hoc proprie loquendo de tactu. si de agente, vel loquimur de cōtactu physico, vel quouis modo, si de tactu physico, non oportet, vt omne agens agat per physicum tactum. si quouis modo, dicendum q omne agens agit per contactum eius in quod agit, aut eius per quod agit, & hoc satis est. Quod si dicas solē calefacere, & non medias sphæras, iā patet solutio q cœlū calefacit, non sol, vt diximus in cōmentarijs. Quæres circa verba Aristote. vtrū quælibet significatio tactus dicatur tactus principaliter dictus. Dicendū q tactus trifariā dicitur, pure mathematice, & hic est corporū distinctorū, quorū vltima sunt simul, pure physice, & hic est corporū distinctorū, motiuorum & motorū, actiuorū & passiuorū, quorum vltima sunt simul: est & tactus quasi medius horū, & hic est corporū distinctorum motiuorum & mobiliū, non actiuorum & passiuorum inuicem, sed quorum vltima sunt simul. & tactus quouis modo horū dictus dicitur principaliter, hoc est per se, & non per accidens, qualis esset tactus per accidens punctorū, vel linearū. Verum tactus pure mathematicus dicitur principaliter, siue proprie, tactus medius dicitur magis proprie, siue magis principaliter, tactus vero physicus dicitur proprijssime atq principalissime. Secundo quæritur, vtrū aliquod corpus possit tangere aliud corpus, & non tangi ab illo, videtur q non, quia tactus est relatio. ergo nō potest corpus tangere corpus, quin ab eo tangatur. Dicendū q non potest corpus tangere corpus quin ab illo tangatur, sed non eadē specie tactus. Cœlū enim tangit ignem duplici tactu, scilicet mathematico, & medio. At ignis tangit cœlum solū tactu mathematico. Tertio quæritur, vtrū incorporeum possit tangere corporeū & nō tangi, videtur q sic, quia deus tangit orbē, & non tangitur ab orbe. Amplius conuitiū tangit nos & ipsum non tangimus. vno modo dici potest, incorporeū non posse tangere corpus, quoniā nec tactu physico, nec mathematico, nec medio: omnis enim tactus est corporū, quorū vltima sunt simul. Ad argumenta dicendū, q nec deus tangit cœlū, nec conuitiū tangit animā tactu hic descripto: q si Aristot. dicat oppositum, illud est dictū gratia exempli. Vel posset dici, q incorporeū potest tangere corpus tactu medio, quoniā potest illud mouere, & tamen nec tactu physico, nec mathematico, sed medio. Contra autem nulla tactus ratione, quoniā mouetur tantū, & non mouet. & cū dicitur, omnis tactus est corporū, secundū hanc responsionem oportet dicere solū extremos tactus, scilicet mathematicum & physicum esse corporū, medium vero non oportet, sed satis est, vt sit motiuorū & motorum. Melior tamen est prima responsio.

Dilucid. qōnis. | B | C

Anti.c.135. *De ipso autem facere & pati, dicendum deinceps. Suscepimus enim a prioribus, subcontrarios adinuicem sermones. Multi* D *enim concorditer hoc dicunt, q simile quidem a simili omne impaßibile est: propterea q non magis actiuum quàm paßiuum sit alterum altero. omnia enim, similiter existunt hæc similibus. Dißimilia autem & differentia, facere & pati adinuicem nata sunt.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *De actione uero & paßione dicendum deinceps. Accipimus autem a prioribus subcontrarios inter se sermones. Plurimi quidem enim dicunt hoc concorditer, quòd uidelicet nullum simile quidem patitur a simili, cum non alterum altero actiuum magis sit quàm paßiuum. Existunt enim hæc omnia similiter similibus, dißimilia uero & differentia apta sunt inuicem agere & pati.*

Cōmē. 135. Agere græce piein dicitur, pati vero paschein, hactenus de tactu, nūc de agere patiq proponit. Est enim omnis mistio actio & passio, non autem omnis actio & passio est mistio. quare de actione & passione prius q de mistura. de actione & passiōe apud veteres sunt duæ positiones cōtrariæ. prima, nullū simile patiť a simili. Probant Primo, quia cū sint similia, nō vr̄ quare magis alterū agat, & alterū patiať. Secundo, quia simile omne generatur, & existit a suo simili: igitur nullū simile patitur a simili. Hæc est vna positio cōtraria (inquit) De actione vero & passione dicendū deinceps, accepimus a prioribus q cōtrarios dixerūt sermones, subcōtrarios sermones, vt videbitur. Plurimi quidē. n. dicunt hoc cōcorditer, q v3. nullū simile qdē patiť a simili sic sonat textus græcus, licet nō sic stet. Deinde tāgit primā rōnē. d. cū nō alterū altero actiuū magis sit, quā passiuū. Secūdo idē probat. existunt. n. hæc, & subaudi fiunt similiter similibus: dissimilia vero & differētia apta sunt inuicē agere & pati, non aūt seipsis esse, & fieri. Hæc de prima positione. B

Cū dixisset de tactu, nūc disputat de facere & pati, & vt est eius moris, prius veterū opiniones de facere & pati exponit, quas (cū redarguerit) ꝑpriā ac peculiarē adducet. Quo vero ad verba attinet, debes scire, q græci de facere & pati capitulū scribendū esse censent, nō aūt de agere, & pati, nā faciēs ad patiēs refert, agēs vero ad actum. Ideo volūt agere esse in plus ipso facere. multa. n. agūt, q nō faciūt vt color agit speciē in medio, q speciē nō facit. Lux agit lumē in diaphano, quæ colorē aut lumē nō facit. verū de nominibus nō multū est curandū. Sunt ergo de facere & pati duæ opiniones. Prima quidē, q faciēs & patiēs sint cōtraria. Scda vero, q sint similia. Tertia est positio Arist. q accipit ab vtraq. s. q pro parte sint cōtraria, & pro pte similia, cōtraria qdē secundū spēm, ac formā, similia vero scdm genus, & mām, nā faciēs et patiēs spē differūt, & forma, gñe vero & mā conueniunt. Qui ergo dixerūt faciēs & patiēs esse cōtraria, respexerūt ad partē. s. ad spēm, in qua differūt: qui vero dixerūt esse similia, respexerūt ad genus, in quo cōueniūt, Arist. aūt respiciēs ad totū. s. tā ad genus, q ad spēm, dixit faciēs et patiēs esse pro parte cōtraria, & pro parte similia (inqt) De ipso aūt facere & pati dicēdū deinceps, hoc est post sermonē de tactu. Posita ac insinuata intentione, primo qd ab antiquis acceperit, iterū insinuat (& inquit) Suscepimus. n. a prioribus subcōtrarios adinuicē sermones, quatenus ex vna positione eorū accepimus q sint contraria scdm spēm, ex altera vero, q sint similia gñe et subiecto hos. n. appellat sermones subcōtrarios, quatenus pro pte veri ambo sunt, veluti ꝓpositiōes subcōtrariæ, deinde insinuatis intētione, et eius opinione, accedit ad veterū opiniones, vt cōpleat exordiū. Est ergo prima positio, q faciēs & patiēs sint cōtraria (vnde inquit) Multi. n. concorditer hoc dicūt, q simile quidē a simili omne impassibile est, & sic volūt faciēs & patiēs esse cōtraria. Quod autē simile nō patiatur a simili probat, propterea q nō magis actiuū q passiuū sit alterū ab altero omnia enim similiter existunt hæc similibus. quæ in commentarijs patent.

RECO. | F | G

Anti.c.136. *Etenim quando minor ignis a maiori corrumpitur, propter contrarietatem hoc inquiunt pati. Contrarium enim esse multum pauco.*

H

Dilucida. te.c. eiusdē *Nam & quando minor ignis a plurimo corrumpitur propter contrarietatem fieri illud aiunt. Est enim plurimum pauco contrarium.*

Cōmē. 136. Sed cōtra illā positionē alij instabant. nam ignis paruus a plurimo igne corrūpitur, vt experientia docet. & tñ ignis paruus, & ignis magnus eiusdē sunt speciei, & similes. Igiť pōt pati simile a simili. Respōdēt, paruū pati a plurimo ea ex parte qua cōtraria sunt, nō ea qua similia. nā plurimū & paucū contraria esse fatentur.

RECO. Textus vero iste debet sic cōtinuari cū præcedēti dissimilia aūt, & differētia, facere & pati adinuicē nata sunt. ergo supple nō similia. antecedens probat (& inqt) Et. n. qñ minor ignis a maiori corrūpitur, ꝑpter contrarietatē hoc inquiunt pati, quoniā multū pauco est contrariū. Est ergo secūda ratio, patiēs patitur ab aliquo, quatenus est illi dissimile, & contrariū. ergo non quatenus est illi simile. Antecedens probatū est exemplo ignis parui.

Anti.c.137. *Democritus autem, ultra alios singulariter dixit solus. in-*

I quit enim idem & simile esse faciens & patiens: non enim contingere, altera & differētia pati abinuicem. Sed si altera existentia faciunt aliquid adinuicem, non secundum ꝙ altera, sed secundum quòd idem aliquid inexistit, sic accidere hoc eis. Quæ igitur dicuntur, hæc sunt.

Dilucida. te. c. eiusdē. Democritus autē extra alios singulariter dixit. Ait enim idē atque simile esse, & agens & patiens. Non enim contingit altera, & differentia abinuicem pati. Immo si dissimilia entia agūt inuicem quicquam, illud non quatenus altera, sed quatenus eis commune aliquid inest, accidere ipsis dicimus. Quæ quidem igitur enarrantur, tot sunt.

Cōmē. 137. Alius sermo illi cōtrarius est, omne simile pati a simili. Probabat aūt Democritus istud per illud diuulgatum, ꝙ omnis actio fit a simili, ob quod Plato ideas cogitur ponere, vt videlicet simile a simili prodeat. Et cū opponebatur Democrito nonnulla dissimilia agere et pati inuicē, vt calidū a frigido. Respondebat, illud esse, nō quatenus cōtraria, sed quatenus similia ac in quodā cōe conuenientia, vt dicemus. Sunt igitur duo sermones inuicem contrarij. Primus, nullū simile patitur a simili. Secundus, omne simile patiť a simili, & de agere etiā fiunt sermones tales, Primus, omne agens agit in simile. Secundus, nullum agit in simile. Quæ dicit patent. K

RECO. Secūda vero positio est Democriti, qui dixit, ꝙ faciēs & patiens sint similia. Mouetur aūt, quoniā si contraria faciant & patiantur, non quo contraria, sed quo similia sunt, faciunt & patiuntur.

Anti. c. 138. Videntur autē hoc modo dicentes, sub contrarios sermones dicere. Causa autem contradictionis est: quoniam cum oporteat aliquod totum inspicere, partē aliquam dicunt ambo.

Dilucida. te. c. eiusdē. Videntur uero hoc modo dicentes subcontraria sensu dicere. Causa autem contradictionis est, ꝙ cum decebat aliquod totum speculari, partem aliquam dicunt ambo.

L

Cōmē. 138 Proposuit Aristoteles opiniones antiquorum, & dixit illas sub forma cōtrarietatis, nunc eas habere sensum sub contrariarum declarat. Vbi animaduerte ꝙ duæ propositiones possunt dici secundum materiam contrariæ, quæ secundum formam sunt subcontrariæ. Vt hæ, omnis homo est albus, nullus homo est albus. Ambæ enim hæ materia & terminorū positura vniuersales econtrario sunt, et sic cōtrariæ. At sensu & significatione siue forma sunt sub contrariæ: quia omnis homo est albus, pro quanto omnis scytha est albus, nullus homo est albus, pro quanto, nullus æthiops est albus, modo hæ sub sensu sub contrario veræ sunt. Sic in proposito hæ, omne simile patitur a simili, & nullū simile patitur a simili, terminorū quidem positura & materia, contrariæ sunt, quo in sensu non sunt veræ. At sensu, forma, & significatione, sunt subcontrariæ, vt videbitur. Dicit. Videtur vero hoc modo dicentes subcontraria sensu dicere. Verbum illud sensu, græce est phænesthe, latine apparere, at apparere ꝑ sensu sæpe accipitur, vt hic. Reddit causam. d. Causa autē contradictionis est, ꝙ cum decebat aliquod totū & vniuersale speculari, & illi sensum ascribere, partem aliquā in sensu dicunt ambo illi sermones. Igitur significatione sunt particulares. & terminorum positura vniuersales. M

RECO. Nunc narrat eius opinionem, nam quæcunque dixit, sunt de exordio præsentis sermonis. & dicit, ꝙ hoc modo dicentes videntur subcontrarios sermones dicere, licet verbis dicant contrarios. Quia autem in re dicāt subcontrarios, verbis vero contrarios, probat, quia respicientes partes protulerunt tota. Respiciens enim Democritus ad genus protulit faciens & patiens esse simpliciter similia. Primi uero respicientes speciem, protulerunt faciens, & patiens esse simpliciter contraria. ergo si debemus proferre, vt respicimus, debemus dicere faciēs & patiens genere & materia esse similia, specie vero et forma esse contraria. Nam sic verbis, & respectibus sermones erunt subcontrarij.

Simile enim omnifariam & omnino indifferens, rationabile est non pati a simili aliquid. Cur enim magis alterum erit actiuum, quàm alterum. N Anti. c. 139.

Etenim simile penitus, & omnino idem, rationabile non est pati aliquo modo a simili. Quid enim magis alterum erit actiuū quam alterum? Dilucida. te. c. eiusdē

Ad declarandum subcontrarietatē illorum sermonum, accipit primo ꝙ simile penitus & omnino idē, rationabile non est pati aliquo modo a simili, & sic accipit primo ꝙ actio & passio non fiunr ratione similitudinis. Et syllogismus sic componitur. in omni actione & passione vnū est magis actiuū, alterū magis passiuū. in similibus omnino & penitus ijsdē, nihil est magis actiuum, ꝗ̄ passiuū, aliter non essent omnino similia, & eadē. igitur in similibus & penitus ijsdē non est actio & passio. De syllogismo tangit vim minoris per admirationē, siue interrogationē. d. Quid enim magis alterum erit actiuum ꝗ̄ alterum in similibus? quasi dicat nullum. Cōmē. 139. O

Quia autē faciens, & patiens non sint simpliciter similia, probat, & quærit. Cur enim magis alterū erit actiuū ꝗ̄ alterum? nam (vt Philoponus inquit) opus est, vt id, quod facit factiuā habeat potentiam, quod vero patitur, passiuam. Entia vero quæ æqualem similē ac eandē habent potentiam non videntur, vt alterum factiuam magis ꝗ̄ alterum potentiam habeat, nec vt passiuam magis ꝗ̄ actiuam alterum. RECO.

Atq; si a simili pati aliquid possibile est, & ipsum a seipso, quàmuis his ita existentibus nihil utique erit, aut incorruptibile, aut immobile, si simile secundum quòd simile actiuum. ipsum enim seipsum, mouebit omne. Anti. c. 139.

Et si a simili pati aliquid est possibile, & idem a seipso. Et sic his se habentibus ita, nequaquam aliquid erit incorruptibile, aut immobile. Siquidem simile quatenus simile actiuum est. Nā seipsum idem mouebit omne. Dilucida. te. c. eiusdē.

Secundo arguit ad idem, si actio & passio est inter aliqua ea parte qua similia, tunc vbi maxima erit similitudo, maxima erit actio & passio. Sed summa similitudo est eiusdem ad se. Igitur maxime idē aget in seipsum. sed deus, & cæteræ substātiæ sunt maxime sibijpsis eædem. Igitur maxime agentes in se. Et sic nihil prorsus erit incorruptibile, nihilque immobile. quandoquidem deus & cæteræ substantiæ abstractæ agunt in se. Sunt qui dicunt rationem hanc friuolam esse, argumento quod eiusdem ad se non est summa & maxima similitudo. Quandoquidem similitudo sit relatio, quæ requirit differentiam relatiuorum. Sed mihi non placet. Nam si idē in se non ageret, hoc est, quia ad actionem & passionem aliqua requireretur diuersitas, sed diuersitas est dissimilitudo apud omnes. Igitur agens ageret ratione dissimilitudinis. & sic habetur, quo petebamus. Quæ dicit, patent. P Cōmē. 139.

Secundo argumentatur ad idem quasi a primo ad vltimum, hoc pacto, si aliquid potest pati a simili scilicet quo est ipsi simile, idem a seipso pati poterit, quoniā idē sibijpsi est maxime simile. Si idem a seipso pati potest, ergo omne ens mundi a seipso pati potest, non enim maior ratio est de vno, ꝗ̄ de altero, cum non magis vnum sit sibijpsi simile ꝗ̄ quodcunque sibijpsi. Vltra, Si vnumquodque a seipso pati potest, omne ens mundi erit corruptibile. nā seipsum idem mouebit factiue atque corruptiue omne, facere enim est mutare alteratiue, & sic in mundo nihil erit simpliciter immobile, nihilq; simpliciter incorruptibile. Dubitat Philoponus quia non videtur sequi, si simile patitur a simili, idem pateretur a seipso. quoniam idem non est simile, vt in commentarijs est tactum. Respondet ꝙ consequentia tenet, vt eam Aristot. intelligit. v3. ꝙ simile pateretur a simili, quatenus simile, tunc idem pateretur a seipso, qm̄ omne diuersum est aliquo modo dissimile. Verum in commentarijs diximus abunde. Animaduerte (vt Philoponus Q RECO. Dubitat. Solutio.

innuit)

A innuit) ꝙ ad dicentes simile pati, a simili quatenus est simile. sequitur nihil in natura esse penitus immobile hoc pacto, si simile patitur a simili; quatenus simile, idē pateretur a seipso, vt deductū est, idē patitur a seipso. ergo omne ens mundi patiť a seipso, tenet argumentū, quia non magis videtur ratio in vno ꝗ̄ in alio, cū in quocunque ente mundi sit idētitas & similitudo ad seipsum, quæ est passionis ratio. Omne ens mundi patitur a seipso, ergo omne ens mundi est mobile, quare nihil erit immobile, & tunc iuxta hanc expositionē, Aristoteles probauit nihil in mūdo esse penitus immobile, & non nihil esse corruptibile. Quæ expositio pulchra, est potissimū cū Aristoteles loquatur disiunctiue, innuens data hac positione alterā partē. s. sequi nihil esse penitus immobile, quod est contra ea, quæ in physicis dicta sunt. Siquis tamē vult, pōt consequentiā deducere ꝑ vtraqꝫ parte, vt visum est.

Anti. c. 140 *Et omnifariam alterum, & nullatenus idem, similiter, neq; enim patietur albedo a linea, aut linea ab albedine, præterquam secundum accidens. puta si accidat albam uel nigram esse lineā.* B *Non enim extrudunt seipsa a natura, quæcunque neque cōtraria. neque ex contrarijs sunt.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Et omnino alterum, & nullatenus idem, similiter. Non enim patitur albedo a linea, aut linea ab albedine, nisi secundum accidens. utpote si accideret albam uel nigram esse lineam. Nō enim extrahuntur inuicem natura, quæcunque neque contraria, neq; ex contrarijs sunt.*

Cōmē. 140. Secundo ostēdit ꝙ dissimilitudo non sit causa actionis & passionis, hoc est ꝙ dissimilia ea parte qua dissimilia nō agūt, nec patiunť. Et ratio sic cōponiť, si dissimile quatenus dissimile agit, aut patiť a dissimile, tūc quodlibet dissimile patereť a quolibet dissimili. Consequēs destruit per exēplū & per rationē. Per exēplū quidē. d. Non enim patiť albedo a linea, aut linea ab albedine, nisi secūdū accidens. vtpote si accideret albā vel nigrā esse lineā. C Per rationē vero. d. Non. n. extrahuntur inuicem natura, quæcunqꝫ neqꝫ contraria, neqꝫ ex contrarijs sunt. Et sic oportet esse contraria quæ se extrahunt & agunt, aut ex contrarijs. Non igitur quodlibet ex quolibet fit. Et sic patet consequentis impossibilitas. At consequentia sic pōt deduci, si causa actionis & passionis est dissimilitudo, vbi reseruať dissimilitudo, in illis omnibus seruať actio et passio, & sic quodlibet dissimile fit a quolibet dissimili.

RECO. Cū probauit simile non pati a simili, quatenus simile, nunc probat ꝙ diuersum nō patitur a diuerso, quatenus diuersum. & dicit. Et omnifariā alterū, & nullatenus idē similiter subaudi non patitur a diuerso, quatenus diuersum est. & dixit omnifariā alterum, & nullatenus idem. s. genere, & specie. Quod probat, quoniā neqꝫ patietur albedo a linea, aut cōtra linea ab albedine, nisi secundū accidēs, dato. s. ꝙ linea sit nigra, nā tunc albū pateretur a linea non quo est linea, sed quo est nigra, ꝙ autem albedo nō patiatur a linea per se, probat quoniā linea & albedo nō D sese mutuo extrudunt ab eodem subiecto natura, cum neque sint contraria, neque media, quæ sunt ex contrarijs, nā (vt Philoponus inquit) albedo extrudit nigredinē a linea, & non lineam, immo in eadē natura, in qua erat nigredo, ipsa recipitur. Sumpsit autem (vt Philoponus inquit) lineam pro superficie, nam subiectum albedinis, & nigredinis superficies est.

Anti. c. 141. *Sed quoniam non quodcunq; natum est pati & facere, sed quæcunq; aut contraria sunt, aut contrarietatem habent, necesse est & patiens & faciens genere quidem simile esse & idem, specie autem dißimile & contrarium. natum enim est corpus quidem a corpore, sapor autem a sapore, color uero a colore pati, uniuersaliter autem homogeneū ab homogeneo. Huius aūt causa est, q. contraria in eodem genere sunt omnia: faciunt autē & patiuntur contraria abinuicem.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Sed quoniā non quodlibet natum est pati & agere, sed quæcunque aut contraria sunt, aut contrarietatem habent, necesse est agens & patiens genere quidem similia esse atque eadem, specie uero dißimilia & contraria. Natum est enim corpus a corpore, humor ab humore, color a colore pati, & omnino unigenium ab unigenio. Huius autem causa est, quòd contraria in eodem genere cuncta sunt: agunt uero & patiuntur contraria.* E

Tertio ostendit actionem & passionem fieri ratione similitudinis dissimilis, aut dissimilitudinis similis, hoc est ꝙ agens & patiens debent esse similia dissimilia, aut dissimilia similia. Ad cuius deductionem petit vnum, videlicet, ꝙ agens & patiens sunt genere conuenientia, specie discrepantia. Syllogizat sic, contraria sunt genere conuenientia, specie differentia; agens & patiens sunt contraria, igitur genere conuenientia, & specie differētia. Primo accepit minoris vim. d. Quoniam non quodlibet natum est pati, subaudi a quolibet, & agere in quodlibet, sed quæcunqꝫ aut contraria sunt, aut contrarietatem habent. hæc est minor. Infert conclusionē quæ erat petitio. d. Necesse est agens, & patiens, genere quidē similia esse atqꝫ eadē, specie vero dissimilia & contraria. Probat minorē per inductionē. d. Natum est enim corpus a corpore, vt ignis ab aqua, humor ab humore, vt cholera a flegmate, color a colore, vt album a nigro pati: & vniuersaliter ac omnino vnigeniū ab vnigenio. Tunc repetit totū syllogismū. d. Causa aūt est, ꝙ contraria in eodē genere cuncta sunt. Hæc est maior. Agunt vero & patiuntur contraria. Hæc est minor. Igitur. subaudi agens & patiens eiusdem generis sunt. Hæc est petitio, quæ dixit corpus a corpore pati, & colorem a colore, & humorem ab humore: exempla sunt, non autem vera, nisi pro quanto in eis sunt virtutes primarum qualitatum, vt expositor nouus ait. Cōmē. 141. F

RECO. Huc vsque secundū Philoponū prohæmialiter locutus est, quoniā veterū rationes exposuit, nunc vero (vt inquit) accedit ad narrationem propriæ opinionis. Nos vero credimus, ꝙ narratio ponitur ibi (Videntur autē hoc modo dicentes) vt superius notauimus, hic autem replicationem facit, nam cum posuisset narrationem breuibus, hic ampliat replicando ambas conclusiones simul, est autem conclusio quā replicat hæc, faciens & patiens quodam modo quidem similia sunt, quodam modo vero dissimilia, syllogismus vero est. Contraria quodam modo quidē sunt eadem, quodam modo vero diuersa, nam genere eadem, specie diuersa sunt, quæ faciunt, & patiuntur sunt contraria. ergo quæ faciunt & patiuntur, sunt quodāmodo eadem, quodam modo diuersa. Quod faciens & patiens sint similia, exēplis probat dicens, natū enim est corpus quidē a corpore nō simpliciter, sed qualificatū, sapor autē a sapore, color vero a colore pati, qm̄ conueniunt in subiecto. Tunc assignat causam, & resumit syllogismū, quæ patent. Est. n. forma textus, ꝙ primo enthymematice conclusionē infert. secūda ibi (Huius aūt causa) reducit enthymema ad syllogismum. G

H

Anti. c. 142 *Quapropter necesse est, aliquo quidem modo eadem esse & faciens & patiens, aliquo autem modo altera, & dißimilia abinuicem.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Quare aliquo quidem modo esse eadem agens & patiēs necesse est, modo uero alio altera atque inuicem dißimilia.*

Cōmē. 142. Ex hac petitione infert ꝓpositū. d. Quare aliquo qdē modo esse eadē agens & patiēs necesse est, modo vero alio altera atque inuicē dissimilia. Et sic actio & passio fiūt ratione similitudinis dissimilis, vel dissimilitudinis similis vt accepit.

RECO. Hic scdm Philoponū syllogismi cōclusio cōcludiť secundū me vero, replicanť ambæ cōclusiones sub forma vnius, & ab vno syllogismo. Ad rem tñ non refert, qm̄ quod hic infert proximi syllogismi conclusio est tota.

Anti. c. 143 *Quoniam autem faciens & patiens genere quidem eadē sunt & similia, specie uero dißimilia, talia autem contraria sunt manifestum est q. factiua & paßiua sibiinuicem sunt contraria & media.*

I Dilucida. te.c. eiusdē *Quia uero & patiens & agens genere eadem sunt, & simi lia, specie uero dißimilia, talia autem sunt contraria, manifestum ꝙ actiua & paßiua inuicem sunt contraria & media.*

Cõmē.143. Ex data conclusione dat aliam, quæ ex dictis sic dedu citur dissimilia specie, & genere similia sunt cõtraria aut media, agens & patiens sunt genere similia, specie diffe- rentia. igitur agens & patiens sunt contraria aut & me- dia. Quæ dicit, patent.

Dubitatio pulchra. Sed ambiges, quia videtur Aristotelem vsum esse in hoc circulo. Nã probauit primo agens & patiens esse ge nere similia & specie dissimilia, propter esse contraria & media, at nunc contra propter esse genere similia specie

Solutio. dissimilia, ꝓbat ea esse contraria & media. Et sic est vsus syllogisticæ conuersionis. vt dixit primo posteriorũ. & secundo priorũ. Dici potest circulũ non esse, nisi in eadẽ specie syllogismi, vt quando ambo sunt demonstratiui, vt dicit Themistius. Modo dum probauit agens & pa-

K tiens esse genere similia specie dissimilia, demonstratio- ne vsus fuit. At contra dum infert propter ea esse genere similia specie dissimilia, ꝙ sint contraria & media. syllo gistice tantum processit, non autẽ demonstratiue. Pro- pterea statim subiungit rationes ad hoc sufficientes. Et sic non commisit circulum, quæ dicit, patent.

RECO. Cũ ostendit faciens & patiens esse genere similia, spe cie vero dissimilia, quia sunt contraria, nũc conuertit syl- logismũ (vt Philoponus inquit) & nos in cõmentarijs hoc pacto, genere similia, & specie dissimilia sunt. Faciẽs & patiẽs sunt genere similia, specie aũt dissimilia. ergo fa ciẽs & patiẽs sunt cõtraria. verũ primus syllogismus fuit a causa ad effectũ, quoniã esse contraria causa est vt ali- qua sint specie dissimilia, genere similia. secũdus vero est, ab effectu ad causam, facit aũt hanc conuersionẽ, vt de- ducat ipsius facientis definitionem.

Anti.c.144 *Etenim uniuersaliter generatio & corruptio in his.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ. *Etenim uniuersaliter corruptio & generatio in his sunt.*

Cõmẽ.144 Conuersionẽ dictã sic syllogizat. generatio & corru-

L ptio sunt in contrarijs & medijs. agẽs generat, patiẽs cor rũpitur. igitur agẽs & patiens in contrarijs sunt & me- dijs. De ratione accepit maiorem tãtum & sermo patet.

RECO. Dicit Philoponus ꝙ in plus est generari & corrumpi quã agere & pati, qm̃ generari & corrũpi est in substan- tijs, & accidẽtibus, & facere & pati solũ in alterabilibus. Ideo probat faciẽs & patiẽs esse cõtraria, per hoc ꝙ ge- nerari & corrũpi sunt ex contrarijs vel medijs, vt in cõ- mentarijs patet. ergo secundum Philoponũ hæc est secũ- da ratio ꝙ faciens & patiens sint contraria.

Anti.c.145 *Ideo & rationabile iam ignem calefacere, & frigidũ infrigi dare, & uniuersaliter faciens aßimilare sibijpsi patiens. faciens enim & patiens contraria sunt, & generatio in contrarium. Quapropter necesse est patiens in faciens transmutari. sic enim erit in contrarium generatio.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ *Ideoq; rationabile est iam ignem ipsum calefacere atq; fri- gus frigefacere, & uniuersaliter actiuum sibijpsi aßimilare pa-*

M *tiens. Nam agens & patiens contraria sunt, & generatio in cõ- trarium est: quare necesse est patiens in agens transmutari. Nã sic erit in contrarium generatio.*

Cõmẽ.145. Hactenus ꝙ actio & passio non ratione similitudinis sint, nonq; ratione dissimilitudinis, sed ratione similitudi- nis dissimilis esse declarauit, nunc ꝙ actio ipsa principa- liter ratione similitudinis fiat, & passio ratione dissimili- tudinis, declarat ex dictis. d. Ideoq; rationabile est iã ignẽ ipsum calefacere, atq; frigus frigefacere, & vniuersaliter actiuum sibijpsi assimilare patiens, & sic actio ratione fit similitudinis. Quod vero passio ratione dissimilitudi- nis. declarat. d. Nã agens & patiens contraria sunt. Et ge- neratio in contrarium est, veluti in id in quod conuerti- tur quare necesse est patiens in agens transmutari. Nã sic erit in contrarium generatio. igitur patitur vnũquodque principaliter propter dissimilitudinem.

RECO. Secundum Philoponũ cum probauit faciens & patiẽs esse contraria, nunc ex hoc tanquam ex supposito pro- N bat ꝙ faciens est assimilans omnino sibijpsi id, quod pa titur, & sic quasi hic ponitur secũda conclusio, est autem syllogismus sic. Quod generatur atq; simpliciter trãsmu tatur, in contrariũ ipsius mutatur. Contrariũ aũt ei, quod mutatur atq; generatur, est faciens. igiẽ quod generatur, & quod simpliciter patitur, in faciens mutatur. Faciẽs igi tur facit id quod patitur, sibijpsi simile. Primo ponit con clusionẽ (& inquit) Et ideo rationabile iã ignẽ calefacere & frigidũ infrigidare, & vniuersaliter faciens assimilare sibijpsi patiens, hæc est conclusio in qua etiã posuit exẽ- plum. vt intelligeretur. Tũc accipit minorem (& inquit) Faciens enim & patiens contraria sunt, hoc est, faciens est contrarium ei quod patitur, atq; generatur. Tunc dat maiorẽ & generatio, hoc est quod generatur, & quod patitur mutatur in contrariũ. Dat conclusionem, quapro pter necesse est patiens in faciens transmutari. Sic enim quod generatur, erit in cõtrariũ. vnde vis syllogismi hæc est, in contrariũ mutatur quod generatur, & patitur. fa- ciens est cõtrariũ ei, quod generatur, & patitur. ergo in O faciens mutatur quod generatur & patitur, & sic faciens erit, quod assimilat sibijpsi quod patitur & generaẽ. quæ erat conclusio. Ex his patet definitio facientis, est enim fa ciens id, quod sibijpsi id quod patitur assimilat.

Et secundum rationem autem, non eadem dicentes, ambos ta men est tangere naturam. Dicimus enim pati quandoq; quidem subiectum. uerbi gratia, sanari hominem & calefieri & infrigi dari & alia eodem modo, quandoq; autem calefieri quidem fri- gidum, sanari autem laborans. ambo autem sunt uera. Eodẽ mo do & de faciente. quandoque enim hominem calefacere inqui- mus, quandoq; autem calidum. est enim ut materia patiatur, est autem ut contrarium. Anti.c.146

Itaque & secundũ sermonem non eadem dicentes, oportet ambos similiter eandem tangere naturam. Dicimus enim pati interdum quidem subiectum, ut sanari hominem, & calefieri & frigefieri, & cætera eodem modo. Interdum uero calefieri qui- dem frigidum. frigefieri calidum, quæ ambo sunt uera. Eodẽ aũt modo & in agente. Interdum quidem enim hominem dicimus ca lefacere, interdũ uero calidum. Nam ut materia quidem est pati, ut uero contrarium, est agere. Dilucida. te.c. eiusdẽ P

His determinatis ad sermones antiquorũ verificãdos cõuertitur. Et primo accipit ꝙ antiqui sermone differũt, pro quanto aliqui dixerunt vnum contrarium, alij aliud. Conueniunt aũt vel coguntur conuenire in re, quia am- bo tangunt hoc cõmune naturam licet alio modo. nam alij formam, alij materiã inspexerunt (inquit) Itaq; & se- cundũ sermonẽ non eadẽ, immo diuersa dicentes subau- di in codice græco, oportet ambos similiter tangere natu ram. subaudi in græco eandem, saltem secundum genus. Ad huius conuenientiæ declarationem præmittit distin- ctionẽ & causam distinctionis. d. Dicimus enim pati in- terdum quidẽ subiectum vt sanari hominẽ, & calefieri et frigefieri, & cætera eodem modo. Interdũ calefieri quidẽ frigidum, frigefieri calidum, quæ ambo sunt vera ratio- Q ne diuersa, vt dicet. Eodem autem modo & in agente. Interdum quidem enim hominem dicimus calefacere, in- terdum vero calidũ. Causam huius dictinctionis affert. d. Nam vt materia quidem est pati, subaudi primo et per se, vt vero contrarium, subaudi in græco codice est age re primo & per se. Et sic materiæ per se est pati, cuiusli- bet vt materia participat. Contrarij & formæ agere, & cuiuslibet vt forma & contrarietate participat. Hæc est distinctio, & causa distinctionis. Cõmẽ.146

Nũc vult verificare opinionesveterũ cõferẽdo illas po sitiones ad eius opinionẽ, & sumit ꝙ ea quæ faciũt et pa tiuntur, aliqñ quidẽ a subiecto, aliquãdo a passione deno minatur, & ꝓcedit sic, quia primo proponit qũo posi- tiones veterũ differunt. secundo accipit suppositionẽ. ter- tio infert differenriã eorum, de primo inquit, & secundũ rationem autem sunt non eadem dicentes. necesse tamen est eos tãgere naturam scilicet eandẽ; ergo differũt ratio- ne, & RECO.

A ne, & conueniunt subiecto & natura positiones veterū. Tunc accipit suppositionem, quam exemplis ostendit, et dicit. Dicimus.n. pati quandoq; quidem subiectum. v.g. sanari hominem, & calefieri & infrigidari, & alia vt lapidem & lignum eodem modo pati, quandoque autem dicimus calefieri quidem frigidum, sanari autem ægrotū, quæ denominationes ambæ sunt veræ. eodem modo & de faciente, quandoq;.n. hominē calefacere cum tangit alterum hominem, quandoque dicimus calefacere frigidū, qm̄ autem calidum tam materia q̄ contrarium potest denominari pati, veluti tam materia q̄ contrarium potest denominari faciens. Est ergo suppositio, quæ faciūt, & patiuntur aliquando a materia vel subiecto denominantur, quandoque a passione. Hæc de suppositione.

Anti.c.147 *Ad illud igitur respicientes, idem oportere habere existimauerunt faciens & patiens, ad alterum aut contrarium.*

Dilucida. te.c. eiusdē B *Respicientes quidem igitur in illud, oportere agens & patiens habere se ut idem asseuerauerunt, in altera uero, contra.*

Cōmē.147 Vnde dissensus inter hos emersit, apponit, volens illos dixisse simile pati a simili, respicientes materiam tantum, quæ vna est & eadē in agente & patiente. Illos vero dissimile a dissimili respiciētes contrarium siue formā. conueniunt tamen quia primi tangentes materiam, & alij formam, ambo tangunt ratione quadam generali naturam, cum natura dicatur de materia & forma. Itemq; conueniunt, quia tam subiecto siue materiæ, q̄ formæ siue contrario competit agere & pati. Verum ignorantes dr̄iam inter per se, & per accidens, in hos errores deuenere. qualis possit esse antiquorum verificatio nunc patet.

RECO. Nunc verificat positiones conferendo illas ad eius opinionem nā qui respexerunt in subiectum passionum, dixerunt simile a simili pati, qm̄ sunt eiusdem subiecti ac materiæ, quæ faciunt, & quæ patiuntur. Qui vero respexerunt ad passiones dixerunt pati a contrario. Sed quæres primo, cum dicitur quæ faciunt & patiuntur, sunt eiusdem materiæ, de qua materia intelligitur. Respondet Philoponus ꝙ non est intelligendum de materia proxima, sed de materia communi, causa est qm̄ albi & nigri non est eadem proxima materia, qm̄ corpus alia mistura est album, & alia nigrum. Sed tunc dubitat Philoponus, qm̄ si intelligitur de communi materia quare non omne patitur ab omni, & cur non omne facit in omne. qm̄ vna communis omnium materia est prima videlicet. Respondet ꝙ non sufficit ad hoc ꝙ aliqua faciant & patiantur ꝙ sit eorum vna communis materia, sed ꝙ sint contraria. vnde ad hoc ꝙ aliqua sint factiua & passiua, requiritur vt sint cōtraria & eiusdem materiæ. Sed adhuc quæres, si omnia factiua & passiua sunt eiusdē materiæ contraria, vtrum omnia contraria eiusdem materiæ sint inuicem factiua, & passiua. Respondet Philoponus ꝙ non. nam album & nigrum sunt contraria eiusdem materiæ, quæ non sunt inuicem factiua & passiua. Amplius, graue & leue sunt contraria eiusdē communis materiæ, quæ D non sunt inuicem factiua & passiua. Album.n. fit mutata misti temperatura, & non expulsione nigri. Similiter nigrum fit mutata corporis temperatura, non autem expulsione albi. Sed quæres, vtrum omnia passiua & factiua sint contraria? Respondet Philoponus ꝙ non, nam frigidum & molle sunt actiua & passiua, quæ non sunt contraria, & multa alia talia. ergo ad hoc vt factiua & passiua sint contraria, requiritur ꝙ proxime & per seinuicem sint actiua & passiua, & sic requiruntur duo ꝙ sint contraria eiusdem cōmunis materiæ, & ꝙ proxime sint factiua & passiua. Quærit rursus Philoponus, vtrum omnia contraria factiua & passiua proxime mutentur adinuicem. Respondet omnia cōtraria factiua & passiua proxime mutari adinuicem non secundum numerum, sed bene secundum speciem, calidum.n. ignis existentis in concauo lunæ, & frigidū terræ existentis in centro sunt contraria factiua & passiua proxime, quæ nūquam possunt mutari adinuicem, cum nunquam mane & sero sint eadem numero. Secundum tamen speciem quæcunq; contraria proxime sunt factiua et passiua, possunt secundum speciem abinuicem mutari. quod satis est. Adhæc quæres, E si album & nigrum non sunt apta sese extendere ab eodem subiecto, cur dr̄ contraria, dicendum (vt Philoponus inquit) ꝙ dicuntur contraria circa visum, quia album disgregat, nigrum autem congregat. Dulce & amarum circa gustum eodem modo, leue & graue circa tactum simili ratione. Vel dicēdum ꝙ apta sunt sese expellere ab eodem subiecto communi mediante corruptione atque gnone proximi subiecti, & hoc etiam innuit Philponus.

(Prima du. Philoponi — Scda dubi. Philoponi — Tertia du. Philoponi — Quarta du. Philoponi — Quinta du. Philoponi)

Eodem modo suscipiendum est de ipso facere & pati, quo et de ipso moueri & mouere. Dupliciter enim dicitur & mouens. in quo etenim est principium motus, uidetur hoc mouere (principium enim, prima causarum est) rursus, ultimum ad id quod mouetur & generationem. Similiter autem de faciente. etenim medicum sanare dicimus, & uinum. Anti.c.148.

Eodem autem modo de actione paßioneq; ipsa agendum est, quo quidem & de motu & motione. Nam & mouens ipsum dupliciter dicitur. In quo enim est motus principium, hoc mouere uidetur (principium enim est causarum primum) Rursus & proximum mobili & generationi. Similiter autem de agente. Dicimus enim & medicum sanare, & uinum. Dilucida. te.c. eiusdē F

Volens Aristo. declarare ordinem in agentibus, accipit distinctionem agentiū. & vult ꝙ vti mouens est duplex, primum quidem, vnde est oīs motus principium, principium, dico, quod est causa causarum. est & mouens proximum ipsi moto, & ipsi gnoni, sic agens duplex est. primum. & proximum. primum quidē in curatione ipsa medicus est. vnde curationis motus principium. Proximum vero vinū est maxime in cura casus virtutis, quā syncopim vocant. Aīaduerte ꝙ verba illa de motu et motione græce sunt cineisthe, & cinin, hoc est de moueri & mouere, q̄ cum latina non sint, transtuli pro moueri motu, pro mouere motione. Itemq; verbū illud proximū græce est eschaton, latinē, vltimum, quo in sensu non esset ita clarum, ideo transtuli proximum. reliqua patent per seipsa. Cōmē.148. G

Cum dixisset, quæ sint quæ faciunt, & quæ patiuntur, ꝙ quodammodo quidem similia, quodammodo vero dissimilia. Quærit nunc (vt Philoponus inquit) quonammodo se habeant hæc adinuicem quæ faciunt nunquam, & quæ patiuntur, nunc omne quod facit, etiam contrapatiatur, an non? RECO

Et sic secundum Philoponum quæstio est, vtrum omne faciens, in faciendo repatiatur, & omne quod patitur, in patiendo reagat, aut cōtrafaciat. Quam quæstionē pertractant Iuniores calculatores, pro solutione igitur quæstionis Aristo. præmittit quomodo se habeant quæ mouent, & quæ mouentur, nam quemadmodum hæc se habent, necesse est eodem modo se habere, quæ faciunt & patiuntur. Affert autē huius rei causam Philoponus, qm̄ in plus est mouere q̄ facere & in plus moueri q̄ pati, vt superius probatum est. Modo dictum est in prædicamentis, ꝙ quæcunq; de prædicato dr̄, ea & de subiecto hinc dicentur, quare quæcunque insunt ei, quod mouet & ei, quod mouetur, inerunt etiam facientibus & patientibus. est aūt eorum, quæ mouent, hoc quidem primo mouēs, illud vero postremo ac proximo mouens. Sed quod est primo mouens, nihil prohibet, vt in mouendo sit immobile. Quod vero est postremo ac proxime mouēs, in mouēdo mouetur. ergo in faciētibus quod primo facit nihil prohibet, vt faciat, et nihil contrapatiat. qđ vero proxime facit, in faciēdo cōtra pati necesse est. Quod vero ad verba attinet, dicit (Et rursus vltimum ad id quod mouetur, & ad gnonem) q.d. dico vltimum eorum quæ mouent, aut eorum quæ faciunt, non respectu supremi mouentis, sed ad id, quod mouetur, aut ad id, quod generatur. ita vt illud sit vltimum quod est proximum atq; propinquum ei, quod mouetur, aut ei quod generatur. Veluti ægroto pharmacon, aut cibarium, hoc enim proximum est ad id, quod patitur. Et fecit hanc expositionem Aristo. quoniam si non daretur nisi vnum faciens, illud potest dici vltimum, quatenus est proximum ei, quod patitur. (De re passione — H)

I

Anti,c.149. *Primum igitur mouens, nihil prohibet in motu quidem immobile esse. in quibusdam autem & necessarium. ultimum autem semper mouere, motum. In factione autem primum quidem impaßibile est, ultimum autem & ipsum patiens est.*

Dilucida. te,c. eiusdē *Primum quidem igitur mouens, nihil prohibet in motu immobile esse. in quibusdam autem est & necessarium. nam proximum in mouendo mouetur. Ita agente quoque primum quidem impaßibile est, proximum uero ipsum est & paßibile.*

Cōmē.149. Nunc ordinem concludit in agentibus, & vult esse ita in agentibus, vt mouentibus. Nam vt primum mouens in mouendo non mouetur, & proximū mouens in mouendo mouetur; sic primum agens in agendo non patitur, proximum vero agendo patitur. Illud verbum nam, græce est de, sed transtuli sic, quia græca series illud exposcit. Itemque verbum illud quoque similiter græce est de, sensus tamen est ille.

K

RECO. Secundum Philoponum hic textus cum priori continuus legi debet. Verum cum nota aduersatiua, textus vero ille (In factione autem) legendus est cum nota illationis, hæc ex commentarijs Philoponi, & quidem optime.

Anti,c.150. *Quæcunque enim non habent eandem materiam, faciunt impaßibilia existentia. uerbi gratia medicina. ipsa enim faciens sanitatem, nihil patitur a sanato. cibus autem faciens & ipse patitur. aut enim calefit, aut infrigidatur, aut aliud quid patitur simul faciens. Est autem medicina quidem ut principium, cibus autem ultimum est, & tangens.*

Dilucida. te,c. eiusdē *Quæcunque enim eandem non habent materiam, impaßibilia existentia agunt. ut medicinalis. Ipsa enim sanitatem agens, nihil patitur eo ab ipso, qui curatus est. At cibarum agens, ipsum quoque patitur aliquid. Aut enim calefit aut infrigidatur, aut tale aliud simul agens petitur. Est autem medicinalis quidem ueluti principium, cibarium uero proximum ac continuum.*

L

Cōmē.150. Latini literarum græcarum ignari textum hunc (quem admodum & cæteros) peruertunt, sæpe enim quod in textu est conclusio, apud ipsos fit præmissa, quod petitio, interdum faciunt conclusionem. vnde ita contorquent Aristo. vt non expositores dici mereantur, sed peruersores. Videtur igitur Aristo. probare syllogismo, quæ proxime dixit. vt etiam Auer. & si barbarus sit, in paraphrasi sentit, & sic componitur. agentia passiua conueniunt in materia cum passis. primum mouens & primum agēs cum passis in materia non conueniunt. igitur agendo vel mouendo impassibilia sunt. Aut sic quæcunque non habent materiam communem, impassibilia agunt. sed primum mouens ac primum agens communem non habent materiam. igitur impassibilia agunt. Itemque secundus syllogismus de proximis agentibus sic componitur, quæcunque materiam communem habent passibilia agunt. proxima mouens & agens communem habent materiam. igitur passibilia agunt. De prima ratione tāgit maiorem

M d. Quæcunque enim eandem non habent materiam impassibilia existentia agunt. hæc erat maior. quam exemplo probat. d. vt medicinalis videlicet ars. Ipsa enim sanitatem agens, nihil patitur eo ab ipso qui curatus est. Deinde tangens vim syllogismi de proximis agentibus (inquit) At cibarium agens, ipsum quoque patitur aliquid. Aut enim calefit aut īfrigidatur, aut tale aliud simul agēs patitur. Ex hoc vult habere hanc maiorem videlicet omne agens conueniens in materia cum passo agēs patitur. Et quia accepit medicinam loco agentis primi, & cibarium loco agentis proximi verificat exemplum. d. Est autem ars medicinalis quidem, veluti principium primum, cibarium vero proximum ac contiguum. Et sic patet loci præsentis expositio. Animaduerte vt ex paraphrasi Auer. colligitur ꝙ medicina differt genere materiæ a sanitate, nam materia sanitatis sunt humores, at materia medicinæ est anima medici. Vinum vero cum sanitate conuenit in materia, pro quāto est quoddam humidum aptum conuerti in humores.

Recognitiones. Nunc secundum Philoponum Arist. resumit breuibus quæstionis motæ solutionem, & vult breuiter, ꝙ quæcunque factiua non communicant in materia cum passiuis, hæc in faciendo non repatiuntur, quæ vero communicāt in materia, hæc in faciendo repatiuntur, hæc exemplis patent, nam medicinalis facultas ab inferno non contrapatitur. Pharmacū vero contrapatitur, qm̄ medicinalis scientia in anima habet suum esse. Morbus vero in corpore, quod viuit. contra facit autem in pharmacum, qm̄ corpus est commune subiectum amborum. Sed dubitat Philoponus, quia non videtur exēplum de mouente ad propositum, quoniam per illud exemplum nō plus habetur, nisi ꝙ datur quoddam mouens, quod mouet immobile simpliciter, at non datur faciens quod faciat simpliciter immobile. Respondet, ꝙ satis est, ꝙ sicut datur aliquod mouens quod in mouēdo nō mouetur, ita detur aliquod faciens, quod in faciendo non patitur, nam licet in faciendo moueatur, non tamen in faciendo patitur, quoniam in plus est moueri ꝙ̄ pati. N

O

Anti,c.151. *Quæcunque igitur factiuorum, non in materia habent formam, hæc quidem impaßibilia sunt, quæcunque autem in materia, paßiua.*

Dilucida. te,c. eiusdē *Quæcunque quidem igitur in materia non habent formam, hæc quidem actiua sunt impaßibilia. Quæcunque uero in materia, hæc paßiua sunt.*

Cōmē.151. Nunc aliam videtur afferre cōclusionem, verum hæc vniuersalior est ea quam proxime adiecit. Nam vniuersaliter concludit ꝙ quæcunque in materia non habēt formam, hæc sunt actiua impassibilia. contra vero quæcunque in materia habent formam, hæc omnia subaudi passiua sunt. Ecce quomodo hæc conclusio vniuersalior est.

RECO. Hic textus secundum Philoponum legi debet continuus cum proximo, quoniam secundum eum est conclusio eius, ꝙ in proximo textu breuiter resumpsit.

Anti,c.152 *Materiam enim dicimus similiter eandem (ut ita dicam) eandem esse cuilibet oppositorum, ut genus existens. Potens autem calidum esse, præsente calefaciente & aproximante, necesse est calefieri.* P

Dilucida. te,c. eiusdē *Materiam quidem enim dicimus similiter (ut ita dicam) eandem esse quorumlibet oppositorum, ueluti genus existens. At possibile calefieri, idest quod præsente & approximato calido, necessario calefit.*

Cōmē.152. Quidam non fecerunt differentiam inter materiā communem, & materiam proximam. & sic credidere agenti et patenti esse materiam vnam proximam cōmunem. Exponit igitur se & quid per materiam cōmunem, quidve per propriam intelligat declarat. d. Materiam quidem enim dicimus similiter (vt ita dicam) eandē esse quorumlibet oppositorum veluti genus existens. Et sic materia communis est vti genus vt dicit Auer. 12. meta. c. 14. & primo metaph. c. 17. At possibile calefieri hoc est materia proxima. i. quod præsente & approximato calido siue agente, necessario calefit siue patitur. accepit calefactibile loco cuiuslibet materiæ proximæ. Hanc differentiam posuit Auer. in. 8. meta. ꝙ materia communis est, quæ indiget pluribus motoribus, vt exeat in actum. At materia proxima vno tantum. Sic igitur oportet agens quod patitur conuenire in materia cum passo, non quidem proxima, sed communi ac generica. Q

RECO. Secundum Philoponū exponit quid intelligat per materiam esse eandem factiuorum & passiuorum, & primo exponit hæc. Deinde ex hac expositione. tibi (Ideo quemadmodum) redit ad id quod dixerat, ostendens id quod dixerat, esse bene dictum. De primo (inquit) Materiam enim dicimus similiter eandem (vt ita dicam) amborum oppositorum, modo quo genus est idem ad species contrarias. verbum autem illud (vt ita dicam) addidit, vt Philoponus notat, quoniam non omnium oppositorum materia est impermutabiliter ac simpliciter eadem, nam aliter oportet, vt elementa misceantur, quæ album colorem suscipiunt, aliter vero quæ nigrum, & sic

A sic oppositorū est eadem materia non simpliciter, sed (vt ita dicam) eadem, hoc est aliquo modo. Dixit etiam materiam esse eandem oppositorum, veluti genus ad species est idem, quoniam materia non est genus ad opposita, sed ad illa vt genus se habens, nam vt vnum & idem genus est contrariarum specierum, ita etiam vna est materia contrariorum. Amplius, vt species cōtrariæ secundum genus nihil differunt, sic cōtraria secundum materiā nihil differunt. Et his patet, quid per materiam esse candē contrariorum intelligendum sit. Deinde exponit alium terminum. s. quid est potens pati, definit autem speciē. s. quid est potens esse calidum loco generis. s. vt habeat quid est potens pati (vt Philoponus inquit) quoddam est potens esse calidum simpliciter, & absolute, quoddam est potēs esse calidum præsente, & approximante ad ipsum calefaciente, quod enim potest esse calidum, hoc est frigidum, verum quum potest esse calidum absolute, non est necesse est calefieri, sed cum aliquod potest esse calidum præsente ipso calefaciente, & ipsi applicato, necesse est calefieri,
B ita vt nunc primo calefiat, & immediate antea non calefiebat. vel magis ad mentem Aristo. declarat quomodo fit pati, & vult ꝙ fiat præsente agente & approximato ipsi patienti, nam præsente calefaciente, & approximato ipsi calefactibili mox fit ipsum calefieri. consonat autem hæc expositio epilogo, quem affert in fine cap. Hæc de expositione terminorum.

Anti. c.153. *Ideo quemadmodum dictum est, factiuorum hæc quidem impaßibilia, hæc autem paßibilia. Et quemadmodum in motione, eodem modo res sese habet & in factione, illic enim primitus mouens, immobile est & in factiuis primitus faciens, impaßibile est.*

Dilucida. c. eiusdē *Ideo ut dictum est, actiuorum hæc quidem impaßibilia sunt. Illa uerò paßibilia atque sicuti in motu, eodem modo & in actiuis se habet. Mouens enim primitus immobile est. Et in actiuis*
C *agens primum impaßibile est.*

Cōmē. 153. Repetit conclusionem, quam dixit de ordine agētium & mouentium, & quæ dicit patent.

RECO. Redit ad id, quod dixerit his expositis, & vult ꝙ veluti in motione primum mouens est immobile, sic in factione primum faciēs est impassibile. Sequitur autem hoc ex nunc expositis, nam primum faciens et vltimum patiens non sunt eiusdem materiæ. Amplius nec sunt approximata, ideo potest facere & non repati.

...154. *Est autem factiua causa, ut unde principium motus. cuius autem gratia, non factiua. Ideo sanitas non est factiua, nisi secundum metaphoram. etenim hoc quidem faciente quando existit, generatur aliquid patiens. habitibus autem præsentibus. non amplius generatur aliquid, sed est iam. species autem & fines, habitus quidam sunt. Materia autem, secundum quòd materia paßiuum.*

Dilucida. c. eiusdē. *Est autem causa actiua, ut unde motus principium. Cuius*
D *uero gratia, non actiua. Ideo sanitas non actiua est, nisi secundum similitudinem. Etenim dum patiens est aliquo agente, fit aliquid quidem. At habitibus præsentibus nihil fit, sed est iam. Species uero & perfectiones habitus quidam sunt. Materia uero quatenus materia paßiuum quid.*

Cōmē. 154. Volens Arist. ponere differentiam inter agens separatum a materia, & concretum cum materia, præmittit diuisionem quatuor causarum. Sunt enim quatuor causæ, vt agens, et finis, forma, materia. sed quia apud quosdam finis videtur esse agens, inter finem & agens ponit differentias. Prima, agens est vere principium motus. Finis vero figuraliter mouet. Secunda, agens est principium motus. Finis est terminus motus. Nam dum patiens est, & agens sibi applicatum, actio est & passio. At habitibus et finibus præsentibus in materia nihil fit, sed est iam. igitur finis est terminus motus. species siue formæ & perfectiones sunt habitus quidā materiæ. Materia vero quatenus materia, passiuum quoddam. Hæc de quatuor causis.

RECO. Nunc differentiam affert Arist. inter causam factiuam, & causam finalem, quoniam magnam habere videntur affinitatem (& inquit) Est autem factiua causa, vt vnde principium motus. Cuius autem gratia, hoc est finalis causa, non factiua est, vt vnde principium motus. Quia si aliquando dicatur sanitas causa factiua, exponit hoc dici secundum metaphoram vel abusiue, vt exponit Philoponus, & metaphora est hæc, ꝙ sicut præsente causa factiua bene valendi corpus bene valere vr̄, sic præsente sanitate corpus bene valere videtur. Quia autē ipsum cuius gratia non sit factiua causa proprie, probat Aristo. quoniam factiuo præsente adhuc fit aliquid quod transmutatur, vt formam habeat cum non perfecte ipsa suscepit, nam donec faciens facit, id quod patitur, nondum formam accepit, habitibus autem præsentibus, non amplius generatur aliquid, sed est iam, ergo finalis causa nō est factiua, quoniam ipsa præsente cessat factio. Ex hoc loco colligit Philoponus ꝙ Arist. non potuit dicere secundum eius fundamenta deum fuisse factiuā mundi causam, quoniā factiuum id inquit esse, quod per viam aliquam & generationem deducit ad esse ea, quæ fiunt. At deus non in tempore facit, neque imperfecta. ideo non factiuā causam ipsum dicit, sed producens vocandus est, vocatur autem & finalis causa, quoniam ad ipsum omnia respiciūt, & ipsum omnia desiderant. Deinde exponit, quid per formas & quid per materiam ipse intellexit & clara sunt ex commentarijs. E — An deus sit causa factiua mūdi secundū Aristo. vt prius dictum est.

Anti. c.155. *Ignis igitur habet in materia caliditatem. Si autem aliqua erit separata caliditas, hæc non patietur. Hanc igitur, forsitan impoßibile est separatam esse. Si autem sunt quædam talia, in illis utique erit quod dicitur, uerum. Quid igitur sit facere & pati, & quibus insit, & quare, & quomodo, determinatum sit hoc modo.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Ignis quidem igitur habet in materia calidum. At si sit quoddam separatum calidum, hoc utique nihil patitur, hoc quidem forsitan separatum esse impoßibile est. Verum si aliqua talia sint, in illis uerum erit quod dictum est. quid quidem*
G *igitur actio & paßio sint, quibusue existant, propter quid quoque, ac quomodo determinetur hoc modo.*

Cōmē. 155. Nunc differentiam colligit inter agens separatum & concretum, & vult agens separatum nullatenus in agendo pati, at concretum contra agēdo patitur. Hæc in exemplo de calido exponit. d. Ignis quidem igitur, subaudi secundum rei veritatem habet calidum, hoc est formam in materia. accepit proprium loco formæ, quia forma latet. non (vt Alexan. credit) calidum est forma ignis. Et sic re vera ignis formam habet in materia. At si sit per casum, quoddam separatum calidum, hoc vtiq; nihil patitur. & quasi corrigēs se, adiecit, hoc quidem forsitan separatum esse impossibile est. Verū si aliqua talia sint, vt intelligentiæ, in illis verum erit quod dictum est. v3. agendo non pati. quasi igitur arguat si agens est separatum, agendo non patitur. sed sunt agentia separata. igitur illa agendo non patiuntur. Tunc patet per contrariū, ꝙ agentia concreta agēdo patiuntur. Animaduerte apud Auer. in libro
H de substantia orbis, ꝙ primum mouens & primū agens, quod primū alterans vocat, conueniunt primo, quia ambo agunt non passibilia. secundo, ꝙ ambo agunt primo & independenter. At differunt. nā primum mouens nulla specie motus mouetur, at primum agens saltem latione circunfertur. Secundo, primum mouens nec est corpus nec virtus in corpore, at primum agens est corpus, vt cœlum virtute solis, quæ est eius præcipua pars. Causa differentiæ est, ꝙ mouere est vniuersalis quodam modo operatio, cum de operationibus solus motus possit esse æternus, non a certo tempore. nec a certo loco non certis qualitatibus. At actio & passio cum sint alterationes, alteratio vero sit operatio particularis ac signata, illa ab incorporeo & vniuersali per essentiam procedit, hæc a corporeo & particulari procedere debet. Itemque alteratio præsupponit motum localem, igitur primum alterans potest esse motum localiter. At primum mouens immobile

I penitus. Tunc epilogat.d.quid quidē igitur actio & passio sit quoniam alterationes, quibusve existāt, quoniam in similibus dissimilibus. Propter quid quoque, quia propter materiam & formam, & quomodo, quia cum reciprocatione actionis & reactionis sit determinatum hoc modo.

RECO. His expositis, secundum Philoponū replicat quæstionis solutionem breuibus, & vult ꝙ quæcunque formarū in materia habent suum esse, hæc infaciendo repatiuntur, quoniam subiectum, nec immutabile, nec impassibile habent. tales formæ sunt ignis aqua & id genus. Si quæ autem essent formæ, quæ quidem separabiles sint materia, aut secundum veritatem vt substantiæ separatæ, aut ideæ secundum Platonem, hæc in faciendo non repatiuntur. Tunc epilogat (& inquit). (Quid igitur sit facere & pati.) Quoniam facere est in passionem ducere, pati vero in passionem sui. Amplius facere est assimilare sit ipsum patiens, pati vero assimilari facienti (& quibus insit) quo- K niam contrarijs (et quare) quoniam habent communem materiam contrariarum passionum susceptiuam (& quomodo) quoniam accedente faciente, & approximato ipsi passo, determinatum sit hoc modo. Ex his colligi potest, ꝙ in materia de reactione duo tantum colligimus ab Aristo. & Philopono, & ꝙ faciens non omne in faciendo repatitur, sed solum proximum, & non omne proximum, sed solum quod cum passo conuenit in materia. habemus quoque causam, quoniam contraria & in materia communicantia.

De reactione quid a peripateticis habetur.

Anti.c.156. *Quomodo autem contingat hoc accidere, rursus dicamus. His igitur uidetur pati unumquodque per quosdam poros, ingrediente faciente ultimo & principalißimo, & hoc modo, & uidere & audire nos inquiunt, & secundum alios sensus sentire oēs. Amplius uideri per aerem & aquam & per transparentia, quia poros habent inuisibiles quidē propter paruitatem, spissos* L *aūt & secundum ordinē, et magis habent, transparentia magis.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Quomodo uero poßit hoc accidere rursus repetamus quibusdam quidem igitur uidetur pati unumquodque quoties per meatus quosdam, agens ipsum principale ac proximum penetrauerit, quo etiam modo, & uidere, & audire, insuperq; cæteros omnes per sensus nos sentire inquiunt. quo etiam uisionem fieri & per aerem, & aquam, atque perspicua dicunt eo, uidelicet ꝙ meatus habent propter paruitatem quidē inuisibile, propter turmam uero & densos, & quoniam magis transparent.*

Cōmē. 156. De actione & passione quatuor problemata siue quæsita terminauit vt in epilogo patuit, nunc vero de medio agendi ac patiendi dicere proponit. vnde ait. Quomodo vero possit hoc accidere rursus dicamus, siue repetamus, hæc est intentio. Tunc primo narrat positionem Empedoclis, quia voluit actionem & passionem fieri per meatus quosdam repertos in passo, qui græce pori dicuntur (inquit) Quibusdam quidem igitur videtur pati vnumquodque quoties per meatus quosdam agens ipsum prin- M cipale ac proximum penetrauerit, & sic medium actionum ac passionum meatus sunt patientis corporis, verbum penetrauerit, græce est eisiontos, latine intrante, siue ingrediente, eiseimi enim græce. intro latine est, verum vt clarius esset, transtuli penetrauerit. Subscribit per eiusmodi meatus eos dixisse non modo passiones effici, sed sensationes, & transparentias. Propterea inquit. Quomodo videlicet & videre, & audire, insuperque cæteros omnes per sensus nos sentire inquiunt. & sic mediū sensationum meatus esse finxerunt. Idem & in transparentijs addidere quod subscribit. d. quo etiam fieri visionem & per aerem & aquam, atque per cuncta perspicua. subaudi in græco dicunt, & sic medium transparendi meatus sunt, ꝙ vero per aerem & aquam, & cætera id genus transparentia magis fiat, dupliciter declarat primo dicens. eo videlicet ꝙ meatus habent propter paucitatem quidem inuisibiles, propter turmam ac multitudinē & densos. verbum turmam græce est stichon, nam stichos græce, latine est turma, acies ordo, ergo transtuli turmam, vt oppositum paruitati. Secundo idem declarat. d. & quoniam magis N transparent, nam illa corpora sunt magis perspicua cæteris. Sunt qui ex his formant rationem propositione antiquorum, ꝙ eo modo fit actio & passio reales, quo & intentionales, sed actiones intentionales fiunt per meatus. igitur & reales, minor est declarata in sensationibus & transparentijs, res hæc bona est, tamen Aristotelis expositio est vt diximus.

RECO. Cum dixit quid sit facere & pati, quæ sint quæ faciunt, & patiuntur, nunc vult dicere quomodo fit facere & pati, vt Philoponus introducit, & primo narrat veterū opiniones. secundo verum modum affert secundum eius opinionem. Empedocles dixit per poros fieri facere & pati. Dixit enim in corporibus poros esse, in quibus faciens ipsum intrans in id, quod patitur, facit. Simili quoque modo videre etiam dicebat fieri, nam esse quidem in omni- O bus corporibus poros asseruit, in diaphanis autem poros dixit esse plures, et spissiores, & secundum ordinatam seriem, per quos cum permeent intus, ita sese obijcere visibilibus. In corporibus vero non diaphanis, propterea ꝙ pori pauci sint, & qui sunt, non sint secūdum ordinatam seriem, dixerunt intus visum, vel visibilia suscipi nō posse, eodem autem modo & in alijs sensibus sentire fieri dicunt, vtputa audire aut olfacere per poros procedente qualitate vene olida aut sonora. vnde inquit. Quomodo autem contingat hoc. s. facere & pati accidere, rursus dicamus. Insinuata intentione, ponit modos veterum, & primo Empedoclis (& īquit) His igitur videtur pati vnū quodque per quosdam poros, ingrediente in illos vltimo & principalissimo faciente, & nō quod primo agit, vtputa medicinalis ars, sed quod proximum, velut pharmacum aut cibarium, & non solum de facere & pati, sed etiam de videre ita sentiunt. Iccirco dixerunt visibilia P magis videri per ea, quæ sunt magis diaphana, quoniam quæ magis diaphana sunt plures & densiores siue frequētiores poros et secundum ordinatam seriem habent. Hæc de prima positione.

Anti.c.157. *Hi igitur in quibusdam determinauerunt ita, quemadmodum & empedocles, non solum in patientibus & fatientibus, sed & misceri ea inquiunt, quorum pori adinuicē sunt cōmensurabiles.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Hi quidem igitur ita in quibusdam quemadmodum & empedocles aßignauerunt, non tantum in actionibus & paßionibus, sed etiam ea misceri aiunt quorumcunque meatus inuicem commensurantur.*

Cōmē. 157. Quod etiam de immistione dixerunt, obiter adiecit, vt de alijs addidit (inquit) Hi quidem igitur ita in quibusdam, quemadmodum & Empedo. assignauerunt, non tantum in actionibus, & passionibus, sed etiam ea misceri aiunt, quorumcunque meatus inuicem proportionales sunt. Animaduerte meatus esse proportionales, siue commensurabiles, quando æqui quanti sunt, nam tunc Q actio & reactio, passioque etiam æquales fiunt, quo fit, vt maxima inde emergat mistura, quoties vero continentia inæquales fuerint, mistura erit infirma, ac pauca. Hæc de prima positione.

RECO. Nunc Aristo. (vt Philoponus inquit) ostendit causam hanc, atque modum istum non esse vniuersalē, quoniam licet per hanc opinionē assignare possumus modum quomodo fit facere & pati, & ipsum misceri, non possumus assignare modum, quomodo fit augeri & generari. vnde inquit. Hi igitur in quibusdam determinauerunt ita, quemadmodum & Empedoc. non solum in facientibus & patientibus, sed etiam misceri ea inquiunt, quorum pori adinuicem sunt commensurabiles, dicunt enim tunc fieri mistionem, cum pori sunt commensurati corporibus, quæ ipsos intrant, & non maiores, neque minores. Verum causam & modum quo fiat auctio, assignare non possunt, nam ingrediens id quod auget, poros quidem replebit, maius autem non faciet, & sic non possunt assignare vniuersalem modum in omnibus.

Anti.c.158. *Compendiose autem maxime, & de omnibus uno sermone determinauerunt Leucippus & Democritus, principium facientes*

A cientes *secundum naturam quod est.*

Dilucida. te.c. eiusdē *De omnibus autem maxime compendiose & breui uerbo Democritus & Leucippus definiunt, idipsum asserentes esse principium, quod quidem est secundum naturam.*

Cōmē.158. Hæc est secunda positio Democriti & Leucippi, qui de agere & pati, generatione & corruptione, auctione et imminutione, ac de alteratione, cæterisq; motibus eodē simplici definiunt verbo effici.n.generationem dixerunt, quoties corpora minima indiuidua de nouo congregantur, contra vero corruptionem, qñ disgregantur, tunc vero alterationem, qñ corpora illa positura alterantur, & anteriora si posteriora fierent, aut ecōtra, qua ratione corpora ipsa physica pati aiunt, qñ vel minimis his alternantur, vel per eorum congregationem, aut disgregationem transmutantur, actionem vero esse, qua hæc sic mutantur, & sic agere est aut illa congregare, siue disgregare, aut illa euertere, pati contra est aut in illis euerti, aut per B illa congregata effici, & sic vna solutione saluant omnes motus, quæ dicit patent. Vocat Aristo. more Democriti minimum corpus indiuiduum principium secundum naturam, quia eo etiam fiunt naturales generatio & corruptio, itemque est vt materia, quæ proprie est natura.

RECO. Nunc narrat opinionem Democriti & Leucippi. & inquit. Quod Leucippus & Democritus compendiose, & breui sermone de omnibus motibus causam & modum determinauerunt facientes principium quod est secundum naturam.s.atomos ipsas, & vacuum. Dicebant enim fieri facere & pati propter vacuum, eo.n.q faciens existens in vacuo trāsponebat, aut inordinabat atomos, dicebant facere & pati fieri, quo vero apponit atomos dicebant fieri auctionem, quo congregat vero, dicebāt fieri generationem. Ergo breui verbo ponentes atomos

Dubitat. siue plenum, & vacuum saluabant oēs motus. Sed quo modo principium quod posuit Demo. sit secundum naturam, cum ipse ponat vacuum & atomos, quas plenum appellat, & vacuum non sit in natura, hoc quidem C non parua quæstio est.

Philop.sol. Respondet Philoponus q principium illud quod ponit Demo. est secundum naturam, nō quo ad eam partē, qua ponit vacuum, qm vacuū non est in natura, sed quo ponit plenum & motum, nā sunt qdā qui negant plenū & motū, vt Parme. & Melissus & ad horum drīam hæc

Dubitat. ait, vt dicemus. Adhuc dubitabis, quia Demo. non vr̄ differre quo ad vacui positione ab Empedo. qui posuit poros, nam pori vacui sunt, & vacuum porus est. Respondet Philoponus q differunt pori a vacuo, quoniam qui poros introducunt, vacuum esse non dicebant nec intra, nec extra corpus naturale. Dicebant enim corpora naturalia porosa esse, verum eorum poros plenos esse asserebant aliquo corpore, vtputa aere, aut aliquo tali. At Democritici ponentes vacuum intra & extra naturalia corpora, illa non ponebant aliquo corpore plena.

Anti.c.159. *Quidam enim antiquorum opinati sunt ex necessitate ens* D *unum esse & immobile.*

Dilucida. te.c. eiusdē. *Antiquorum sane quibusdam uisum erat de necessitate ens unum esse & immobile.*

Cōmē.159. Nunc (vt oēs sentiunt) positionem narrat antiquorum philosophorum, Parmenidis vz & Melissi, qui negauerunt entium distinctionem, & oīa entia mundi posuerūt vnum ens & immobile, & sic negāt motū, & actionem & passionē, & cæteros id genus, & sic apud eos ociosa est qō, de medio agendi, siue patiendi, qñquidem nec sit actio nec passio, nec motus aliqs, verbū, visum erat, græce est edoxe, quod cū non sonet latine trāstuli visum erat.

RECO. Quia dixit Demo. processisse per principium naturale scilicet plenum & motum, ostendit contra Parme. processisse per principium innaturale nobis ignotum ad ignotum. Volens.n.monstrare Parme. q non sit in rebus plenitudo, neque motus, quod est pugnare cōtra sensum, & destruere euidentia, accepit vt proloquium q vacuum non sit, quod quidem non est sensui manifestum, sed multis indiget demonstrationibus, hoc stante destruit primo motum, & procedit per syllogismum hoc modo. Si non E est vacuum non est motus, sed non est vacuum, vt per proloquium patet. Ergo non est motus, in quo syllogismo pro confesso accepit, vacuo non existente, non esse motum, quoniā credebat per vacuum tantummodo fieri motum (inquit) Quidā enim antiquorum opinati sunt ex necessitate ens vnum esse & immobile, & sic negant plenum & motum tangit autem eorum rationem breuibus (& inquit) Nam acceperunt tanquam proloquium vacuum esse non ens. Tunc dicebant, nihil moueri posse non existente vacuo separato.s.extra corpora naturalia, dixit autem (vacuo separato) quia in physicis dictum est, apud eos, q vacuum plenum & locus subiecto idem sunt, ratione vero differunt, nam spatium (vt spatipm est locus) vt corpore priuatum, est vacuum, vt corpore plenum, est plenum. Volebant igitur q si non esset tale vacuum separatum a corpore, quod potest aliquando habere, aliquando carere corpore non sit motus, in hunc ergo modum sustulerunt motum. Patet ergo q isti duo textus non seorsum, sed simul legi debent.

Vacuum enim esse non ens, moueri autem non posse non existente uacuo separato. An...c.160.

Nā uacuum quidem nihil est: plenum enim tantum existit, potest autem moueri nihil, nisi uacuum separatum sit. Dilucida. te.c.eiusdē.

Pro illa positione arguit. si aliquod mouetur, oportet vacuum esse separatum a pleno. non enim potest corpus moueri in pleno, quia tunc esset penetratio. destruit consequens.d. sed vacuum non est. igitur nihil mouetur, de ratione primo ponit destructionem consequentis.d. Nam vacuum quidem nihil est, plenum enim tantum existit, quia nihil non plenum existit. tunc ponit enthymema.d. potest autem moueri nihil, nisi vacuum separatum a pleno sit. hæc res quarto auscultationis physice disputata est, ideo nunc satis. Cōmē.160.

Neque rursus multa esse, non existente segregante. Anti.c.161.

Itemque plura non sunt, cum non sit distinguens. Dilucida. te.c. eiusdē.

Secundo arguit. entia non sunt plura. igitur motus non est, tenet enthymema, quia motus supponit distinctionē inter mouens & motum, et inter terminum a quo, & terminum ad quē, antecedens probat. quia ablata causa distinctionis, aufertur distinctio, sed distinctionis causa est vacuum, quia tādiu, res sunt vnum, quandiu inter eas nulla est vacuitas. quare si vacuū non est, nec distinctio erit. quare omnia erunt vnum, quod erat antecedens. Cōmē. 161. G

Eodem modo destruunt plenitudinem, nam (vt dicūt) si in rebus est diuisio et rerum differentia est vacuum, solum.n. vacuo existente diuisionem atq; rerum drīam fieri dnt. Sed non est vacuum. ergo non est diuisio. Quod si non est diuisio, continuum est omne, & vnum, in qua ratione patet, q accepta obscura sunt.s.q non sit vacuum, & q sit vacuum non est, non est diuisio. hæc.n. obscura sunt. Quæ vero per hæc deducta sunt, obscuriora sunt, nā omnia esse vnum, et continuum obscurius est. Patet ergo qm Parmen. ex principiis ignotis processit. Quomodo vero Democri. ex nobis notis processit, posterius dicemus. In hunc modum Philoponus legit hos textus. RECO. H

In commentariis vero non absque ratione aliter leguntur. Fortasse enim Arist. per hæc voluit habere, q secundum Parme. quæstio proposita frustra quæritur, quoniā cum secundum ipsum nō sit motus, frustra quæritur quo modo fit facere & pati. At Philoponus ipse vult hæc esse inducta, vt ostendatur differentia syllogismorum, quibus Demo. & quibus Parme. processerunt (inquit) Neq; rursus diuisi vel differentia, vel multa esse possunt, non existente vacuo segregante inter illa. Quod si non erunt multa omnia erunt vnum, & sic tollitur plenum, nam plenum est illud quod habet intra se corpus replens. ergo si non dantur multa, non erunt plenum & replens, & ita sustulerunt plenum, & motum. Recognitiones.

Hoc autem nihil differre, si quis existimet non continuum esse omne, sed tangere diuisim, ab eo quod est dicere fore multa, & nihil esse uacuum. Anti.c.162.

I Dilucida. te.c. eiusdē *Refert autem hoc nihil, siquis putet non continuum esse omne, sed sectum contiguum, apparentibus pluribus & uacuum nihil esse.*

Cōmē.162. Soluet forte quispiam ꝙ vniuersum ipsum est contiguum sectum, non autem continuum, & hoc quia multa vnr esse. Contra obijcit, quia si vacuum non est, tm̄ est vniuersum esse contiguum, quãtum continuum in re ipsa, licet voce differunt, & hoc quia, dempto vacuo, aufertur causa distinctionis, & sic adhuc stat argumentum.

RECO. In commentarijs per pulchræ hic locus intelligitur, & Philoponus non aliter exponit.

Anti.c.163. *Si enim ubique diuisibile, nihil esse unum. quapropter neque multa, sed uacuum omne. Si autem tum diuisibile quidem, tum autem non, fictitium aliquid hoc utique uideri. quousque enim & propter quid ipsius totius hoc quidem ita se haberet & plenum esset, hoc autem diuisum.*

Dilucida. te.c. eiusdē K *Siquidem enim undique diuisum sit, nihil erit unum, quare nec plura, sed uacuum erit totum, at si parte quidem sic, parte uero non, figmento simile uidebitur, ad quantum enim usque & propter quid, ipsius totius hoc quidem sic se habet, & plenum est illud, uero diuisum.*

Cōmē.163. Contra responsionem datam obijcit, quia aut vniuersum ipsum est vndique diuisum, aut nihil alicubi est diuisum, aut parte aliqua diuisum, parte aliqua non diuisum, si vndiq; diuisum, nihil erit vnum, quasi alicubi vnum, non vndique diuisum. Si non est eius aliquod vnum, nec plura erunt, nam plura sunt vnum & vnum, si non plura omne erit vacuum, quia nec vnum, nec plura, at si nullibi diuisum, totum erit plenum, & vnum, & habetur intentum. Si parte quidem vnum sit, parte diuisum, hoc vr̄ voluntarium, quia nulla est causa, quare hoc sit vnum et plenum, illud diuisum & vacuū, & sic de ratione destruit primum, & tertium datum, prætermittit autē secundum, L quia est per se manifestū. Aīaduertendum ꝙ omne, quod græce pan dicitur, totum, quod etiam apud eos olon, & ens, quod græce on dicitur, & vniuersum, siue mundus, siue omnia entia, siue aggregatum ex omnibus multiuoca sunt, apud Parmenidem & mellissum idem importantia, & cum crediderint distinctionem rerum esse interuallum rei a re interuallum vero cenon siue vacuum quoddam videtur, subtrahentes ab vniuerso vacuum, subtraxerunt & interuallū, & inde distinctione, quo fit vt omnia vnum plenum esse ens & immobile, quã rem latius alibi Arist. distinxit

Anti.c.164 *Amplius autē simili modo necessarium esse non esse motionē.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Adhuc autem similiter apparente, necessarium erit motum non esse.*

Cōmē.164 Dici possunt duo ad argumentum, vel ꝙ omnia sint plena, similiter vel quod omnia vacua, contra arguit. d. Adhuc autem similiter apparente vniuerso, aut ꝙ totum plenum, aut ꝙ totum vacuum necessarium erit non esse motum. Si plenum quidem, patet ꝙ non, aliter penetra-M tio esset, si vacuum sit omne, tunc nec erit mouens, nec motum, quia vacuum omne, & sic nec motus, hoc mihi videtur de textu. tu vero considera.

RECO. Philoponus sic legit. Amplius autem simili modo Parme. inquit. Necessarium esse non esse motum, quo dixit omnia esse vnum, quoniam nō existente vacuo, vtrunque intulit, quoniam enim non est vacuum, & rerum differentias, & motus sustulit.

Anti.c.165. *Ex his igitur sermonibus transcendentes sensum & despicientes eum, ac si conueniat rationem sequi, ipsum omne esse unū, & immobile, & infinitum quoddam dicunt finem enim finire utique ad uacuum. Hi ergo, ita & propter has causas enunciauerunt de ueritate.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Ex his quidem igitur rationibus tanquam rationem sequi deceat, quidam dicunt omne unum esse & immobile ac infinitum, nam finitum in uacuum finiri putant. Hi quidem igitur ita, & has ob causas de ueritate protulerunt.*

N Cōmē.165. Epilogat. d. ex his quidem igitur rationibus, tanquam rationem sequi deceat quidam dicunt omne siue vniuersum vnum esse, & immobile, ac infinitum, cuius additionis causam subscribit. d. nam finitum in vacuum finiri putant. Hæc illi de veritate.

RECO. Philoponus non epilogum tm̄ hunc putat, sed ꝙ Arist. incuset Parmenideos, ꝙ putarunt non omnino adhibere mentem rerum euidentiæ, sed solum consequentiæ rationum, quod quidem eum fecissent, dixerunt omne esse vnum immobile, & infinitum. nam dicunt finem corporis ad vacuum esse.

Anti.c.166 *Quoniam autem in sermonibus quidem, uidentur hæc contingere, in rebus autem dementiæ simile est opinari ita, nullus enim dementium egreditur in tantum ut ignem unum esse existimet et crystallum, sed solum bona & apparentia propter assuetudinem, hæc quibusdam propter dementiam nihil uidentur differre.*

Dilucida. te.c. eiusdē O *Quoniam uero in uerbis hæc accidere uidentur, in rebus uero dementiæ simile est ita credere (nullus enim demens adeo delirare potest, ut ignem & glaciem unum esse censeat. Sed ob consuetudinem solum quæ apparent, bona esse dicent) hæc in quibusdam ob dementiam. nihil differre uidentur.*

Cōmē.166. Nunc contra hanc positionem nihil arguit, sed solum tanquam insanam contendit. d. Quoniam vero in verbis hæc accidere videntur quæ dicunt. In rebus vero ita credere est simile dementiæ tunc lege suspensiue, sic nullus enim demens adeo delirare potest subaudi, vt ignem & glaciem vnum esse censeat, sed ob consuetudinem solum quæ apparent bona & non sunt, dicent supple bona esse, nam luxuriosus ob consuetudinem luxuriæ luxuriã, quæ est apparens bonum, dicet bonum esse simpliciter, vinosus ob consuetudinem, dicet bibere bonum simpliciter esse. Sic igitur nemo putabit vnum diuersum esse idem alteri, nisi prauus, ꝙ si ita est, tunc hæc in quibusdam ob dementiam nihil differre videntur. Sic igitur hac oblocutione spreuit positionem illorum. P

RECO. Nunc qualis sit Parme. opinio ostendit, & vtitur morata persuasione, qua aduersario ostendit esse insanos, & se esse probum in asserendo oppositum (& inquit) Quoniam autem in sermonibus quidem videntur hæc contingere. i. ꝙ omne sit vnum, & infinitum, & immobile, dico in sermonibus, hoc est quantum est ex sermonum sequela, & persuasione argumentorum. In rebus autem dementiæ simile est opinari ita, imo est plusquam demētia sic dicere. nullus. n. dementium egreditur intantū, vt ignē vnum esse eximet & crystallum siue glaciem Sed solum (vt inquit) bona vera & apparentia bona videntur eadem propter assuetudinem qua aliquis assuescit in libidine & voluptate. Hæc vero. s. glaciem & ignem esse eadem, & nihil differre, propter dementiam videntur.

Anti.c.167 Q *Leucippus autem existimauit habere sermones, qui ad sensum confessa dicentes, non destruent neque generationem neque corruptionem, neque motum & multitudinem entium. Confessa autem dicentes, ea quidem apparentibus. Construentibus autem unum, ut non existente motionem si non sit uacuum, uacuumque non ens, & entis nihil non ens inquit esse. principaliter. n. ens, plenū esse ens. Sed esse tale, non unū, sed infinita multitudine & inuisibilia propter paruitatem tumorum. Hæc autem in uacuo ferri: uacuum enim esse. Et constantia quidem generationem facere, dissoluta autem corruptionem Facere autem & pati, secundum quòd existunt tangentia. secundum enim id, non unum esse.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Leucippus autem reputatur habere rationes, quæ ad sensum conformia dicentes, neque generationem tollunt, neque corruptionem, neque motum, neque entium multitudinem, profitebatur autem hæc quidem quibusdam apparentibus, unum tamen constituentibus, ac si motus minime sit absque uacuo, & uacuum ipsum non ens, taleq; non ens nihil ipsius entis esse dicit. Nam quod principaliter ens est, plenum est, licet neque tale unum*

A *le unum sit, immo multitudine infinita, paruitate quoque molis inuisibilia, feruntur autem hæc in uacuo, nam uacuum est, quæque constantia generationem faciunt, disiuncta uero, corruptionem. actionem quoque et paßionem quatenus conti gua sunt, qua ratione non unum sunt.*

Cōmē. 167. Laboraui textum hunc ad linguā nostram reducere, vtinam ipsius sensum verum perceperim, vbi.n. græcam seriem seruassem, textum istum in latinum versum, nō fecissem intelligibilem, vt vero singula verba pateāt, dicamus ꝙ Arist. comparent positionem Leucippi ad illam Parmenidis & Mellissi, & narrat oīa, quæ Leucippus asserit, quibus expositis, patet quantum differt positio Leucippi ab illa Parme. (inquit) Leucippus aūt reputatur habere rōnes, quæ ad sensum conformia dicentes, neq; gñonem tollunt, neque corruptionem, neque motum, neque entium multitudinem. Subaudi tu. Sed contra hæc dicunt B Parmenides & Mellissus, qui sermones tales afferunt, vt per ipsos sensibus aduersentur, & motus hos oēs cogentur negare. Hæc est prima drīa. verbum illud conformia. græce est omologumena, latine cōcessa, siue confitentia, clarius conformia. Deinde sequendo positionē illius, ponit fundamentum, quod hæc & alia dixit. Vbi animaduertendum Leucippum posuisse corpora indiuidua, quæ græce atoma, siue indiuidua latine, siue minima dicūtur, hæcq; apparere mota in vacuo, quod esse profitetur vt saluet motum, quæ cōpositione & dissolutione generant & corrumpunt (inquit) Profitebatur autem hæc quibusdam apparentibus vz atomis quæ in vacuo moueri visuntur: vnum tñ constituentibus: nam cōgregatione vnū agunt, segregatione multitudinē, quia hæc moueri in vacuo Leucippus dixit, asserit nunc Aristo. quasi causam. d. ac si motus minime sit absque vacuo, vel iuxta græcum, tanquam motum non existentem absq; vacuo profiteatur subaudi. Hæc de atomis. Quale vacuum apud illum sit, subscribit. d. & vacuum ipsum non ens, taleq; non ens C nihil ipsius entis esse dicit. Sic igitur vacuum nec est ens, nec pars entis, exponit quid vocant ens. d. nā quod principaliter ens est, plenum est: & sic vacuum ad hunc sensum ait non esse ens: nec partem entis, pro quanto nec est plenum, nec pars pleni, quod primarie ens dr̄, ecce secundum drīam, ꝙ vz Leucippus ponit atoma moueri, sed in vacuo, credens motum effici non posse, nisi in vacuo, quod ēt Parmenides ait. tunc quale plenum illud hoc est quæ atoma illa sint, quæ plenum esse tm̄ asserit, exponit d. licet vel iuxta græcum, sed esse tale nō vnum, subaudi dicit, ergo transtuli, licet tale non vnum sit, vt vz lectio facilius caperetur, imo vel sed multitudine infinita, paruitate molis siue magnitudinum inuisibilia, hæc autē in vacuo ferri subaudi dicit. aut vt transtuli, hæc autē feruntur in vacuo. Vacuum, n. esse subaudi dicit, vel vt transtuli, nam vacuum est, & dicit supple constantia ac congregata facere gñonem, dissoluta vero corruptionē, vt sermo clarior esset sic feci, quæque constantia gñonem faciunt D disiuncta corruptionem, sic igitur apud Leucippum omne quod est plenum, aut vacuum est, totum est vacuum præter atoma, aut præter facta ex eis. Nam congregatione plenum fit, ex pleni, dissolutione plenū in plena dissoluitur & in vacuo mouentur, deinde quo modo actio et passio fiant, subdit. d. actionem quoq; & passionem dici effici ab illis quatenus contigia sunt, qua rōne nonvnum sunt, græce sic est agere autem & pati, quatenus sunt contigua, sic. n. non vnum esse subaudi dicit. Ecce igitur tertio quomodo Leucippus concedit actionem & passionem, differt igitur Leucippus a Parmenide in tribus. Primo, quia processit rōnibus sensibus conformibus, quod nō fecit Parmenides. Secundo, quia diuisit ens in plenum & vacuum, dicens totum esse vacuum præter atoma, et præterea, quæ ex illis sunt, addens plena illa moueri in vacuo. Tertio, quia saluauit generationem & corruptionē, & actionem & passionem, quas non saluat Parmenides, volui hunc textum sic exponere, propter difficultatem maximam, & tu si melius sentis, scribas.

RECO. Hic narrat opinionē Democriti & Leucippi, qui posuit vacuū & plenum, plenum appellans atomos, et quicquid ex illis conficitur, vacuum appellās spatium in quo atomi decurrunt antequam in rerum compositiones veniant. Quo. n. concessit atomos siue plenum, omne motus saluare potuit, & ipsum facere, & pati, nam atomi, quo congregantur, generatio misti fit, quo segregātur, fit corruptio, quo ab extrinseco alterante atomi existentes in misto mutant ordinem, aut figuram, fit alteratio atq; facere & pati, quo adduntur, misto, fit auctio, quo subtrahuntur, fit diminutio, & sic Democritus & Leucippus ponentes vacuum & plenum, hoc est atomos, vel atomatum, oēs motus saluare potuerunt. Posuerunt. n. plenū hoc est atomos tanq̄ principium principale & per se materiale rerum. Vacuum autem tanq̄ necessarium, in quo contineretur ipsum plenū, hoc est atomi. Quo vero modo syllogizauerunt vacuum, Arist. dicit, eos probasse vacuū ex his: q̄ p̄ se nota sunt hoc pacto. si est diuisio, hoc est mistorum drīa, & plenitudo, hoc est atomi, & atomatum & motus, necesse est vacuum esse, qm̄ (vt Parmenides dicebat) hæc esse non pñt nisi existente vacuo, qm̄ Demo. credidit cum Parme. atomorum & atomatorum differentias esse non posse, nisi intersit vacuum, quo differant. Rursus credidit non posse esse motum, nisi vacuum sit, per quod fieret. Præterea. Credidit non posse esse plenitudinem, hoc est atomos, & atomata, nisi sit vacuum, in quo vt in loco essent, & sic quantum ad consequentiæ concessionem Demo. cum Parme. conuenire vr̄. Differt tamē, qm̄ quæ Democritus vt proloquia sumit, sunt per se nota, esse. n. motum, esse plenum, & esse diuisionem ac rerum differentiam, per se nota sunt, & si per se notis intulit immanifesta. Parme. autem ex dubijs conclusit immanifesta. Hæc de differentia horum (inquit) Leucippus autem existimauit habere sermones, qui accipiētes ad sensum confessa; concludunt vacuum & plenū esse, plenum quidem atomos, vacuum vero spatium, per quod atomi vagantur, & sic non destruens neq; generationem, cum illa fit atomorum segregatione, neque corruptionē, cum fit atomorum segregatione, neque motum est alterationem & auctionem, & facere & pati, neq; destruere multitudinem entium, ac eorum diuisionem & differentiam. Exponit autem quæ sint illa cōfessa, per quæ vacuum introduxit (& inquit) Confessa autem dicens ea quidem, quæ conueniunt apparentibus, vt ꝙ motus sit: & plenitudo & diuisio rerum: hæc. n. tanquam per se nota proloquia fecit: ex quibus intulit esse vacuum. Factus autē est hic syllogismus ipsis construentibus vnum. s. concessionem. Parme. s. ꝙ non sit motus, nisi sit vacuum, est ergo si motus est, vacuum est. Vacuū autem dicebant non ens non sic nō ens, ꝙ nihil sit, sed qm̄ nihil est atomata entis, qm̄ plenum dixit esse principaliter ens, hoc est atomos qm̄ solum ex atomis voluit fieri vnumquodq; mistum. Et dixit plenū non vnum, sed atomus infinitos multitudine, inuisibiles vero ob tumorū ac corporeitatum paruitatem, et sic per plenū, atomos intellexit: quos ferri per vacuū dixit, quia vacuū est per quod feruntur. Quæres vtrū Dem. & Leuc. posuerint vacuum intra corpus atomatū. Arist. vr̄ dicere: ꝙ non posuit vacuum, nisi separatū per quod voluerunt: vt atomi defluerent. Alij dixerunt ēt voluisse dari vacuum innatum inter atomos: cuius Arist. nō meminit, quia ex eo nō fiunt principaliter atomata apud Democ. & Leucip. & hæc est intentio Philoponi. Tunc ostendit, qūo saluent Demo. & Leucip. motus (et inquit) Et atomi quidem cōstantes faciunt gñonem, dissoluti vero corruptionem, dñt vero facere & pati atomi inter se, quo in vacuo se tangunt, qm̄ vt sic atomi non sunt vnū. Atomatum ēt pati potest ab extrinseco alterante, quatenus ab illo tangitur, & in atomis: ex quibus componitur, euariatur (vt dictum est) & dicit Philoponus, ꝙ Democ. cum dixit atomos se in vacuo tangere: non locutus est de tactu physico & proprio sed de tactu: quo illa sunt simul. Hæc de positione Democ. & Leucippi.

E F G H

Vtrū Demo. posuit vacuum innatum.

Et composita & complicata, generare. Ex uno autem secundum ueritatem non utique generari multitudinem, neque Anti. c. 160

I ex uere multis, unum. sed esse hoc impoßibile. Sed (ut Empedocles, & aliorum aliqui inquiunt) pati per poros, ita & omnem alterationem & omni pati hoc modo generari per uacuum facta dissolutione & corruptione. similiter autem & augmentatione, subintrantibus solidis.

Dilucida. te.c. eiusdē Et licet composita & combinata generent dicat, non tamen ex uno secundum ueritatem, plura generari, nec contra ex uere pluribus unum. sed illud impoßibile esse profitetur. Immo (quemadmodum Empedocles, & alij quidam dicunt) per meatus paßionem effici, sic alterationem omnem, omnemque paßionem per uacuum fieri hoc modo dissolutione & corruptione factis. similiter autem auctionem quibusdam subeuntibus.

Cōm͞e.168. Hæc actenus de positione Democriti, nunc quale sit genitum, qualeve mixtum explicat. d. Et licet cōposita combinata gn͞are subaudi in græco dicat, non tn͞ ex vno K secundum veritatem, plura gn͞ari, nec contra ex vere pluribus vnū, sed illud impossibile esse subaudi in græco profitetur, ex vno quidem nō plura fiunt, quia ex indiuiduo & minimo non p͞t per diuisionē effici multitudo. Ex pluribus vero vnum non potest esse, quia resultans congregatione vnum erit. Immo (quēadmodum Empedocles, & alij quidā dicunt) per meatus passionem effici, sic Leucippus dicit fieri omnem alterationem, omnemq; passionem per vacuū, hoc modo videlicet dissolutione & corruptione facta. Similiter autē auctionem quibusdam subeuntibus. Animaduerte q; Empedocles ait alterationem, passionem, & auctionem per meatus ipsos effici posuit. n. agens ingredi poros siue meatus, & alterare, augere, & diminuere, quo etiam modo Leucippus ait generationē & corruptionem effici per vacuum, hoc est facta dissolutione et corruptione in vacuo. Similiter actionem per vacuum effici dicit, cum corpora atoma subingredi vacua L profitebatur, & sic eiusmodi positiones, affines sunt.

RECO. Si non est superfluus Aristo. oportet dicere q; exponat quod dixit declarauit. n. quo modo atomi faciunt omnes transmutationes, nunc exponit hæc quæ dixit, & possunt vno modo verba legi, vt in commentarijs legimus, supplendo vnum verbum cōtinuatiuum hoc pacto, & composita, & complicata, hoc est quāuis atomi compositi et complicati dicantur generare, ex vna tn͞ atomo secūdum veritatem non vtiq; contingit gn͞ari multitudinem, hoc est atomatum aliquod, neque contra ex vere multis, hoc est nec contra ex atomato, quod est multi atomi collectiue contingit gn͞ari, vnum, vel vnam atomum. Sed hoc contingit esse impossibile, quare ex multis atomis vnum atomatum, & ex vno atomato fieri multas atomos necesse est. Vel potest legi aūt pro. n. hoc pacto atomi compositæ & complicatæ dn͞r generare. q. d. Dico autem atomos compositas et complicatas generare, nam ex vna secundum veritatem non contingit fieri multitudinem hoc est atomatum sicut nec econtrario, & hæc expositio magis mihi placet. Comparat autem positionem hanc De- M mocriti ad illam Emped. hoc pacto, & vt Emp. & aliorum aliqui inquiunt pati per poros. s. proximo faciente illos ingrediente, ita & omnem alterationem, & omne pati dicit Demo. fieri per vacuum, nam cum atomi dissoluuntur, & ponuntur in vacuo, cōtingit illas pati inuicem, & alterari, qn͞ vero sunt in atomato, passio et alteratio fit ab extrinseco alterante permutante atomorum ordinem, vel figuram. Aliud. n. est pati atomorum, & aliud atomati, atomatum. n. patitur extrinseco alterante, & ordinem atomorum mutante. atoma vero patiūtur, & alterantur inuicem propter vacuum facta atomati corruptione, & dissolutione, nam tunc vagantes per vacuum, contingit inuicem pati, & alterari, & rursus misceri atque venire ad compositionem. Dicunt etiam Demo. & Leucippus fieri & augmentationem subintrantibus atomis in poros atomati, & in hoc dare videtur Aristo. de mente Democriti poros, non tamen sicut Empedo. nam Empedo. illos dedit aere, vel aliquo tali corpore repletos. Demo. posuit illos vacuos, nulloque corpore repletos.

Fere autem & Empedoclem necesse est dicere, ut & Leucippus inquit. esse enim quædam solida, indiuisibilia, aut si non ubique pori continui sunt, hoc autem impoßibile est. nihil enim aliud solidum erit præter poros, sed omne uacuum. Necesse est igitur, tangentia quidem esse indiuisibilia, media autem eorum uacua, quos ille dicit poros. Ita autem & Leucippus dicit de ipso facere & pati. N Anti.c.169

Empedocli itaque fere necessarium est dicere, quemadmodum Leucippus ait, esse enim solida indiuidua, tamen nisi ubique meatus sit continui, quod impoßibile est, nihil enim solidum esset prætermeatus ipsos. Immo uacuum omne, necesse igitur erit indiuidua ipsa contigua quidem esse, media uero eorum uacua, quos ille meatus uocat. Sic itaque Leucippus & de actione, & paßione scribit. Dilucida. te.c. eiusdē

Declarauit Leucippum cogi dicere de vacuo, quæ dixit Empedocles, nunc contra declarat Empedoclem cogi dicere indiuidua solida, quæ ponit Leucippus, quasi sit agens inter meatus, quos concessit Empedocles, vel interponit solida ligamenta, aut nihil. Si nihil totum erit vacuum, si aliqua: tunc habetur propositum, quæ dicit patent. Animaduerte tamen, quòd hæc non dicit Empedocles, sed cogitur dicere, propterea dixit fere necessarium est &c. Cōm͞e.169. O

Cum posuit differentiam inter positionem Empedoc. & Democriti: nunc (vt Philoponus inquit) reducit positionem ad illam Democriti, & ostendit, q; si dentur pori, oportet ponere solida indiuisibilia, quæ poros contineant, alioquin corpus esset totum porus. vnde inquit. Fere autem & Empedo. necesse est dicere, vt & Leucippus inquit. Dixit fere, quoniam Emped. ponens poros, eos repletos asseruit, tamen cogitur ponere solida indiuisibilia, quasi ligantia poros, & hoc inquit. Nam necesse est esse solida, indiuisibilia aūt. si non vbiq; pori continui quasi vnus porus sit. Hoc autem inquit, est impossibile, quoniam nihil aliud erit solidum, hoc est corpus naturalæ præter poros: imo omne erit vacuum, quod cum sit absurdum apud ipsum, necesse est tangentia quidem poros esse indiuisibilia, media autem eorum esse vacua, quos ille dicit poros, ita autem & Leucippus dicit de facere & pati scilicet quando atomatum patitur ab extrinseco faciente, sicut dicit Empedocles, Quare concordant quoniam ambo dicunt solida. Amplius ambo pati fieri dicunt per ingressum agentis proximi, loquor de pati atomati, non autem de pati atomorum. RECO. P

Modi igitur secundum quos hæc quidem faciunt, hæc autem patiuntur, fere hi dicuntur, & de his quidem, & hoc modo dicunt, manifestum est. Anti.c.170.

Modi quidem igitur per quos hæc quidem agunt, illa uero patiuntur, fere tot dicuntur, & de his quo modo dicunt. patet. Dilucida. te.c. eiusdē

Nunc epilogat, dixit tn͞ tot esset fere, quia forte plures alij sunt & minus famosi, qui non erant digni mensione. Cōm͞e.170. Q

Epilogat, et duo facit. primo epilogat positiones. secundo epilogat comparationem positionum. ibi secunda (Et ad eorum positiones) & sic exponit Philoponus. RECO.

Et ad eorum positiones quibus utuntur fere confesse uidetur contingere, alijs autem, minus. uerbi gratia. Empedocli quo modo erit generatio & corruptio & alteratio, non est manifestum. His enim sunt indiuisibilia, prima corporum, formis differentia solum, ex quibus primis componuntur, & in quæ ultima dissoluuntur. Empedocli autem, alia quidem manifestum est quòd usque ad elementa habent generationem & corruptionem. Ipsorum uero horum quomodo generatur & corrumpitur coaceruata quantitas, nec manifestum est, nec contingit dicere ei, non dicenti, & ipsius ignis elementum esse. Anti.c.171.

Et ad eorum positio, quibus utuntur fere illud uidetur contingens, alijs uero minus, ueluti Empedocli corruptio, & alteratio non patent. Nam his corpora indiuidua erant prima corporum Dilucida. te.c. eiusdē

A *corporum figura differentia tantum, ex quibus primum generātur, & in quæ in ultimo dissoluuntur. Empedocli autem alia quidem patet, q, usque ad elementa habent generationem & corruptionē, ipsorum autem talium, quo modo generetur & corrūpatur coadunata magnitudo, neque manifestum, neque sibi competit dicere, non dicenti etiam ipsius ignis elementum esse.*

Cōmē. 171. Leucippus quantū ad ea, quæ clare dicit, illud contingēs videlicet q motus omnis sit, concedit. at Empedocles, quātū ad ea, quæ explicite ꝓtulit, nō dicit illud cōtingens, sed bene sequit̄. & sic Arist. quasi vr̄ inter eos differentiā quandā colligere. Hoc proponit. d. & ad eorū scilicet Leucippi & Democriti positiones, quibus explicite vtuntur, illud fere vr̄ contingens, quod dictum est. dixit fere, quia etiā ipse adijcit quædam, quæ nō explicauit Democritus. vel dixit fere, quia plura alia sequuntur. Alijs vero illud contingens videtur minus, veluti Empedocli corruptio & alteratio non patent. Cuius rei explanationem subscribit. d. Nā his Democriticis & Leucippicis corpora indiuidua erant prima corporū figura tantum differentia, ex quibus omnia primū generantur, & in quæ vltimo dissoluuntur. Empedocli autē q alia habeant generationem & corruptionē exceptis elementis, patet. Ipsorū autem elementorū talium, quomodo generetur, & corrumpatur coadunata magnitudo, neque manifestum, neque sibi competit dicere nisi asserat ipsius ignis esse elementum, & cæterorum similiter. Sic igitur Leucippus et Democritus manifeste potest omnium assignare causam, nam omne ens vel est factum ab atomis, aut atoma ingenerabilia, at Empedocles & si saluet generationem mistorum, generationem elementorū non videtur saluare, nisi aut dicat illorum esse elementa, aut non generari contra sensum.

RECO. Epilogat nunc comparationē positionū, & acceptat (vt Philoponus inquit) magis positionē Democriti q̄ illā Empe. nam Demo. fecit talia principia, quæ sibi suffecerunt ad omnes motus. at Empe. per eius principia omnes motus saluare non potest. Dicens enim q elementa sint impassibilia, & q passiones sint eorum differentiæ, alterationem elementorum vel mistorum saluare non potest: elementorū quidem non, quoniam impatibilia sunt secūdū eorum passiones, mistorū minime, quia mista nō alterantur, elementis existentibus inalterabilibus. Amplius dicens elementa impatibilia, & secundū substantiā, & secundum passiones, generationē mistorū saluare potest, dicendo illā fieri elementorū cōcretione. Et generationē ipsorum elementorum facere nō potest, qm̄ non supponit ipsis elementis aliqua simpliciora, per quæ elementa generari & corrumpi possint. At Democriti possunt generationem vtranque saluare, quoniam possunt dicere mista fieri ex quatuor elementis, elementa vero generari ex atomis illis prioribus. Amplius saluare possunt alterationem, scilicet atomorum transpositione, vel trāsfiguratione. Dicentes enim atomos impatibiles, ipsarum positione, & transformatione passione fieri dicere videntur. Patet igitur duos esse modos, quibus fit pati, quoniā aut per poros, aut per vacuum (inquit) Et ad eorum positiones, hoc est ad eorū Democriticorum suppositiones quibus vtuntur, fere videtur contingere, quod dicunt de facere & pati, & de alijs motibus, nam ponētes atomos omnia saluare possunt. Alijs vero scilicet Empedocleis videtur minus sequi, quod dicunt de facere & pati, & de alijs motibus. Nam (vt inquit) his scilicet Democriticis prima corporum sunt indiuisibilia ac atomi, formis differentia solum, ex quibus, tanquam ex primis principijs componuntur, quæ fiunt, & in quæ vltima dissoluūtur quæ corrūpuntur, & sic possunt saluare generationē et corruptionē tā mistorū q̄ elementorū. Empedocli aūt alia quidē scilicet mista manifestū est, q habent generationē & corruptionē vsq; ad elementa, exclusiue, ipsorū vero elementorū, quomodo generatur & corrūpitur coaceruata magnitudo, hoc est (vt Philoponus inquit) quomodo augetur & accumuletur aqua ex pluuia, aut aer ex aqua, quæ euaporat, aut ignis ex materia inflammata, neq; manifestū est, neque contingit dicere non dicenti, & ipsius ignis elementū esse eo prius.

Similiter aūt & aliorū omniū, ut in Timæo scripsit Plato. Anti. c. 172

Similiter autem & aliorum omnium ueluti in Timæo scripsit Plato. Dilucida. te. c. eiusdē.

Cōmē. 172. Potest legi sic. Similiter autē & aliorū omniū hoc est cæterorū elementorū, non posuit principia priora, & sic non potuit saluare ipsorū generationē, veluti Plato ipsorū generationē scripsit in Timæo, saluans illā per reductionē ad planities & indiuidua. Quibus in verbis recentiores colligunt inter Platonem & Democritū cōuenientiā, nam ambo elementa ex indiuiduis fieri & ad indiuidua resolui concedunt.

RECO. Iste textus debet legi continuus præcedenti, vt Philoponus legit hoc pacto, nec cōtingit dicere ei, non dicenti & ipsius ignis elementū esse. Similiter autē, & aliorum omniū scilicet aeris, aquæ, & terræ, non contingit generationē dicere, non dicenti eorū esse elementū, vt in Timæo scripsit Plato. Vbi dicit quatuor elementorū, elementa esse plana, quæ sunt trigona, æquilatera, & rectāgula, pyramidē vero non elementū ignis dixit, sed semē, eodē modo & terræ cubū, & aliorum simpliciter, aquæ quidē octocedrū, aeris vero exocedrū, & dicens plana esse elementa quatuor corporū, indiuisibilia dixit, non vlterius enim diuidi hoc in alia principaliora asseruit. Et sic Plato & Demo. pro parte conuenire videntur, in ponendo quatuor corporū simpliciora principia, & priora, vt saluarent eorū generationē & corruptionem, vt Philoponus exposuit.

Anti. c. 173. *Intantum enim. differt ut non eodē modo Leucippo dicat, q, hic quidē solida, ille autē planities dicit indiuisibilia. & hic quidē, infinitis terminari figuris indiuisibiliū solidorum unūquodque, ille aūt terminatis. quoniā indiuisibilia utrique dicunt, & terminata figuris. Ex his itaque, generationes & segregationes. Leucippo enim duo modi erunt, & per uacuum & tactū, hac enim ratione indiuisibile est unumquodque. Platoni autem secundum solum tactum. uacuum enim non esse inquit.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Differt enim adeo ut cum Leucippo eadem non dicat modo. Nam ille quidem ipsa indiuidua dicit corpora esse, hic uero planities. Et ille constitui ait unumquodq; figuris indiuiduorū corporum infinitis, hic autem finitis. Nam & ambo dicunt indiuidua ipsa figuris determinari, ex quibus iam generationes & corruptiones sunt. Leucippo quidem duo erant sane modi, & per uacuum, & per plenum. Nam ratione hac unumquodque diuisum erat. Platoni autem per plenum solum, cum uacuum non esse dicat.*

Cōmē. 173. Quasi conuenientiam inter Leucippum et Platonem dedit, nunc quasi differentiā adijcit, & vt Auerroi placet, tres sunt differentiæ. Prima, q indiuidua quæ græce dicūtur adiæreta apud Platonē sunt superficies, apud Leucippum corpora siue solida, quæ græce dicuntur sterea. Secunda, q figuræ quibus differunt indiuidua sunt finitæ, apud Leucippū infinitæ. Tertia, q Leucippus saluat generationē & omnia vacuo & pleno, quia ex pleno cūcta fiunt, sed ex vacuo differunt, at Plato vacuū negat, & plenum tantū concedit. illud quod dicit, ex quibus iā generationes & corruptiones sunt ad indiuidua retulit, ex quibus propter differentias figurarum, fiunt generationes & motus. Itemq; verbū illud plenū græce aphes est, latine tactus, sed apud nos sonat plenum, quod ideo aphes siue tactus dicitur, quia eo cunctæ vacuitates colliguntur, cætera quæ dicit, patent, nec oportet immorari, cum non sint multum de substantia rei.

RECO. Cū posuit conuenientiā opinionis Platonis cū illa Democriti & Leucippi, hic affert differentiā. & dicit q Platonis opinio dissidet ab opinione Leucippi & Democriti. q Leucippei quidē indiuisibilia, quæ & prima elementa faciebāt solida, hoc est corpora faciebāt. Plato vero pri

I ma elemēta, quæ fecit indiuisibilia, dixit esse non corpora, sed plana siue superficies. Secūda differentia est, ꝙ Democritus atomos figurari dicebat infinitis figuris. Plato aūt terminatis, potius atem vna figura illa terminauit, qm̄ oīa prima elemēta dixit esse trigona, atq; primo ex elemētis fecit. dixit terminatis figuris terminari, qm̄ quinque videlicet pyramide, cubo, octocedro, duodecædro, & exacedro (inquit) In tm̄ enim differt Plato, vt nō eodē modo Leucippo dicat, ꝙ hic quidē solida, ille aūt planities dicit indiuisibilia. Hæc est prima eorū dria. Assignat secundā (& inquit) et hic quidē. s. Demo. infinitis terminari figuris indiuisibiliū solidorū vnūquodq;, ille aūt. s. Plato terminatis, intellige aūt nō ꝙ Democri. dicat ꝙ vnaquæq; atomus infinitas figuras habeat, sed (vt Philoponus inquit) conuersim intelligendū est, ꝙ hoc quidem dicat figurarū vnāquāq; infinitis indiuisibilibus terminari, hoc est vnaquæq; figura in infinitis est atomis, vtputa sphęrica, cubica, & aliarū vnaqueq; tanquā infinitæ figuræ sint. Et ꝙ ita intelligat patet statim, dicit. n. quoniā
K indiuisibilia vtriq; dicunt, ꝙ terminata figuris, qm̄ atomus vnaquæq; propriā habet figurā. Tunc dat conuenientiā & continuctur, sic qm̄ indiuisibilia vtriq; dicunt, ideo inquit. Ex his itaq; generationes & segregationes hoc est corruptiones esse dicūt, differēter tn̄. Leucippo. n. duo modi erunt, & per vacuū & per tactū. Dubitat hic Philoponus, ꝙ Arist. vr̄ imponere contradictionē Democriti. & Leucippo, quoniā superius facere & pati dixit fieri in vacuo dissolutis atomis, & hic dicit fieri duobus modis: solutio est ꝙ facere & pati aliquādo fiunt tactu. s. cū atomi se tangunt in vacuo, aliquando fiunt ab alteri ante exteriori per hoc ꝙ mutat atomos existentes in atomato, & sic generari & corrūpi dupliciter fieri dicit, quare non cōtradicunt hæc, & sic Democrito (vt inquit) duo modi erūt, et per vacuū & tactū, hac. n. rōne indiuisibile est vnūquodq; hoc est vnaquæq; atomorū, & ideo tactu & vacuo fiūt facere & pati, qm̄ atomi sunt indiuisibiles & prima corpora. q. d. fieri gnonē & cor-
L ruptionē vacuo & tactu, qm̄ vnaquæq; atomorū est qd indiuisibile. Platoni autē vnus modus est secundū solū tactū, quo plana se tangunt, vacuū enim non esse inquit.

Anti. c. 174 *Et de indiuisibilibus quidem planitiebus diximus in prioribus sermonibus. de diuisibilibus autē solidis quod amplius licere accidit, relinquatur nunc.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Et de indiuiduis planitiebus diximus in prior. bus rationibus, at de indiuiduis corporibus restat nunc aliquod accidēs amplius quidem determinare.*

Cōmē. 174 Nunc quasi epilogādo proponit de indiuiduis corporibus quædā transigere. Nā ꝙ superficies nō sint principia corporū naturaliū, tertio cœli disputatū est satis. Q d ēt corpora indiuidua nō sint & hic, et alibi diximus, nūc vero de his tm̄ dicamus prout nostro subseruit ꝓposito, videlicet dato ꝙ sint, vtrū possunt agere & pati, bene igitur dixi aliquod accidens derelinqui pertractandū, quia actio & passio sunt passiones, & accidētia corporum.

RECO. Excusat aūt se (& inquit) Et de indiuisibilibus quidem
M planitiebus, diximus in prioribus sermonibus. s. tertio de cœlo, ꝙ non contingit naturalia corpora ad superficies resoluere. De indiuisibilibus solidis, quæ atomi dicuntur, quod amplius dicere accidit, relinquantur nunc quoniā in libro de indiuisibilibus dixit Philoponus sex rationibus enititur destruere atomos, quarū quinque ponuntur tertio libro de cœlo, sexta vero ponitur tertio libro. ideo non oportet immorari de his.

Anti. c. 175 *Vt autem parum digredientes dicamus, necessarium est & impaßibile unumquodq; dicere indiuisibilium (non enim poßibile est pati, nisi per uacuum) & nullius factiuum paßionis. neque enim durum, neque frigidum poßibile est esse.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Vt autem parum digredientes dicamus, esse necessarium dicere unumquodque indiuiduum non posse pati. Nam paßionis actiuum pati non potest, nisi per uacuum, quare neque durum neque frigidum esse poterit.*

N Cōmē. 175 Nunc exequit̄ & ostendit primo ꝙ ad positionē eorū sequit̄ indiuidua illa nō pati, & non esse qualia, et arguit sic. omne qđ patit̄, ideo patit̄, qa in se cōtinet meatus, & vacuitates in quibus influētia actionis suscipitur, sed illa indiuidua non continent vacuū, neq; meatus, qa indiuidua sunt apud eos. igitur nō patiuntur. quare neq; erūt qualia, vtpote neq; dura, neq; frigida, nec aliqd tale. Animaduerte verbū illud, quare neque, græce sonare, neque. n. Sed ego ad sensum transtuli sic, vt esset illatiuum, quo modo etiam Auerroes in paraphrase sentit.

RECO. Proposita excusatione, nunc quædā vult colligere cōtra atomos, & hoc proponit (cū inquit) Vt autem, hoc est, sed quasi parū digredientes dicamus necessarium est q. d. ꝙ nos parum digrediendo debeamus dicere de atomis, necessariū est, ꝙ impoßibile est dicere aliquod indiuisibilium pati, nisi per vacuum. ergo si aliquod indiuisibilium patitur, oportet vt intra se habeat porum vacuū, in quem agens proximum intrans passionem inferat, O quod quidem negant, quare nulla atomorum pati potest, & sic nulla atomorum passionem aliquam habere potest, vtpote neque calidum, neque frigidū. Ex hoc infert, ꝙ nulla atomus erit factiua passionis. probatur, quia conclusum est, ꝙ nulla atomus passionem aliquam habeat, & sic neque duram esse, neque frigidam possibile est. Atomus ergo nec facit, nec patitur, nō patitur quidē, quia intra se vacuū non habet: non facit vero, quoniā cum nullam habeat passionē, secundū nullam facere potest. In commentarijs vero aliter verba legimus, & expositio stare potest. Philoponus tamen verba hæc legit hoc modo, vt nunc diximus.

Anti. c. 176 *Quamuis hoc inconueniens sit solum dare circulari figuræ calidum. necesse enim est, & cōtrarium frigidum, alij alicui adaptare figurarum. Inconueniens autem est etiam, si hæc quidem existunt, dico autem caliditas & grauitas & duritia, frigiditas autem & leuitas & mollicies, non existunt. Sed tamē grauius,* P *secundum excessum, dicit esse Democritus quodam indiuisibilium. quapropter, & calidus. Talia autem existentia, non pati abinuicem, impoßibile est. uerbi gratia, multum excedente calido leuiter calidum.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Adhuc autē inconueniens erit circulari figuræ calidū tantū præbere, nam & contrarium quod est frigidum, alicui alteri figurarū necesse est accommodare, sed erit inconueniens hæc quidē existere uidelicet caliditatem & frigiditatē grauitatem autē & leuitatem, & duritiem & mollitiem non esse. Immo grauius secundum excessum unūquodq; indiuiduorum democritus ait esse. quare patet q, etiam calidius sit. Sed talia entia non pati adinuicem, impoßibile est. utpote a ualde excellenti calido mite frigidum non pati inconueniens est.*

Cōmē. 176 Quod autem secundum positionem suā sit dicendum oppositum vt ꝙ indiuidua agant, & patiantur, deducit. Q primo conceditur Leucippus circulari figuræ conuenire calidum, & sic concedit calidum, igitur concedendum erit, & frigidum contrariæ figuræ competere. Nam (vt deducit. Auer.) cū aliquid contrarium fuerit in aliquo genere, necesse est inuenire in eo aliud contrarium. secundo cœli. Sic igitur calidum & frigidum oportet esse. vltra, calidum & frigidum sunt in rerum natura. igitur durum & molle, & graue & leue, quia (vt dicit Auer.) istæ præcedunt illas. modo si posteriora sunt, & priora erūt, & non econtra, vt dr̄ in post prædicamētis. Immo Democritus expresse concedit hæc, nā vult vnūquodq; indiuiduorū esse quid grauius cæteris, cū cætera sint grauia propter illa, & sic oportet cōcedere vnūquodq; corū esse calidius alijs, cum causa sit magis talis ꝗ̄ causatū, & sic accipitur hæc suppositio. v3. ꝙ indiuidua sunt calida frigida, dura mollia, leuia grauia, & cætera id genus. Tūc arguit. quæcunque contrarijs qualitatibus afficiuntur, agunt & patiuntur, sed indiuidua contrarijs qualitatibus afficiuntur. igitur agunt & patiuntur. De ratione primo tangit suppositionē.

A git suppositionē. Secunda ibi. (Sed talia entia) Ponit rationis vim, vt placet Auerroi.

Secundo (vt Philoponus inquit) Arist. ostendit ꝙ Democritici non sibijpsis cōstant. primo quidē qm̄ incōueniēs est dare circulari figuræ calidū, & alteri figuræ non dare frigidū, vnde dicit. Quāuis hoc cōueniēs sit solū dare circulari figuræ calidū, non necesse est & cōtrariū frigidū alicui alteri figurarum adaptare. Est enim regula ꝙ si vnū cōtrariorū est, & alterum necesse est esse. Vbi patet verbū quis, nō esse aduersatiuū, sed potius cōfirmatiuū. Secundo argumētat̄ ꝙ videatur absurdū, vt caliditas grauitas, et durities insint atomis, frigiditas aūt leuitas et mollities nō. Democritici.n. atomos aliquas posuerunt calidas, aliquas minus calidas, aliquas graues, aliquas minus graues, aliquas vero duras, aliquas minus duras, hoc aūt Arist. pro incōueniēti habet, nā si sunt calidæ, oportet vt sint frigidæ, si graues oportet vt sint aliquæ leues, si duræ
B aliquæ, oportet vt aliquæ molles sint, hoc pacto legit verba Philoponus pp quod patet verba Arist. corrupte legi in codicibus græcis. Tertio argumentatur, quoniā ponit atomos aliquas grauiores, & calidiores aliquas, aliquas vero minus graues, & aliquas minus calidas. ergo incōueniens est non ponere illas pati, nam minus calidū potest pati a magis calido (inquit) Sed tamen grauius secūdū excessum dicit esse Democritus vnūquodq; indiuisibiliū, hoc est aliquod indiuisibile, aut enim verbū vnūquodq; corrupte legitur, aut vnūquodq;, hoc est quædā indiuisibilia intellexit, quapropter etiā aliquod calidius aliquod dicit, & talia existentia.s. magis & minus calida non pati abinuicē, impossibile est. verbi gratia a multū excedēte calido leuiter calidū, ex quo patet ꝙ verbum (se tamen) confirmatiuum non aduersatiuum est.

Anti.c.177 *Sed tamen si durum est, & molle. molle autem patiendo aliquid dicitur. quod enim cedit, molle.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Quod si durū sit, & molle erit, molle uero eo, quia patitur quicquam iam dicitur. Nam & molle nūcupatur susceptiuum.*

Cōmē.177 Secundo arguit. si durū est vt concedit, quia indiuidua
C vocat sterea, hoc est dura erit & molle, per similem rationē cōtrariorū, ꝙ si molle sit, igitur passio erit, nā molle dicitur quod facile cedit, & hoc est pati ab alio.

RECO. Quarto si aliqua atomorum dura est, ergo aliqua est mollis, dico mollē in patiendo, nā quod cedit molle est, vt secūdo huius hr̄. Ex his patet, ꝙ verbū (Sed tamē confirmatiuum sit.

Ant.c.178. *Sed tamen inconueniens etiā est, si nihil existit, nisi solum figura. & si existit, unum autem solum. uerbi gratia, hoc quidem durum, hoc autem calidum. nec enim una aliqua esset natura eorum. Similiter aūt impoßibile est, & si multa uni: indiuisibile enim existens in eodem habebit paßiones. Quapropter & si patiatur secundū q, infrigidatur, secundum id et aliquid aliud faciet aut patietur. Eodem autem modo & de paßionibus alijs.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Adhuc autē inconueniens est si nihil existat, nisi figura tantum, & si existat aliud quicquam, unum tamen solum (utpote aut durum quidē, aut calidum) tunc utique non erit eorū natura
D una. Similiter autem si plura insint uni, nam quod est indiuiduū in se paßiones haberet, quare si patitur, ubi quidē infrigidatur, sic & aliud quid uel aget uel patietur, eodem modo & in cæteris paßionibus.*

Cōmē.178. Nunc quasi reducit ipsum ad contraria, vt exponit Auer. & placet, & potest sic ordinari. Si indiuidua sunt, aut nihil habent præter figuram, aut qualitatem vltra figurā habēt si nihil habēt nisi figurā, incōueniēs est, quia tunc non erunt actiua & passiua, & habetur vna pars, & si existit aliquid aliud præter figurā, vtpote qualitas, vel vna sola & semper inuariabiliter, aut plures. Siquidē vna tantū, vt frigus vel durū, tunc illa erit alterius generis & rationis, quia intransmutabilis, & per consequens habetur illamet pars, ꝙ videlicet neq; actio neq; passio sint, cū non possit esse per qualitatē transmutabilē. Si vero plures habent qualitates, tunc iudiuiduū plures potest habere passiones, & sic secundū alterā infrigidabitur, & E
secundū alterā indurescet, & ita erit diuiduū, & sic habetur alia pars & cōtradictio, & quæ ait patent.

Quinto argumentat̄, aut atomo nihil præter figuram RECO.
inexistit, & tūc non erit patibilis, aut aliqua passio vltra figurā inest. Si aliqua inest vltra figurā, aut vnicuiq; propria, & sic iterū nullus poterit pati, nisi corrūpatur. Præterea. Tunc differrent natura & specie, quod est contra eos, aut vnicuiq; plures insunt, quod est impossibile, qm̄ vnaquæq; in eodē plures habebit passiones, & sic poterit pati cū infrigidatur, & poterit facere insimul (inquit) Sed tamen inconueniens ēt est, si atomis ipsis nihil existit, nisi sola figura, quoniā nec facient, nec patientur, non enim figura est de factiuis passionibus. Sinautē præter figurā vnicuiq; atomo inest passio, vel vnicuiq; vna sola propria, verbi gratia vt altera sit dura, altera calida, tunc atomorū non esset vna natura, sed qualibet erit suæ propriæ naturæ, & sic nō poterunt inuicē facere & pati, quin corrūpantur. Cuius contrariū autumant, quoniā dicunt F
eas incorruptibiles. Præterea. Si vnaquæq; propriā passionē habeat, tunc nullā aliā poterit pati, & sic nō erunt passiuæ & factiuæ inuicē. Quod nec habeat vnaquæq; plures passiones, vt duas vel tres, aut plures probat (& inquit) Similiter aūt impassibile est, & si multæ passiones insint vni atomo.s. calidū & durū, nā indiuisibile magnitudine & potētia existēs, in eodē habebit passiones diuersas. Animaduerte (vt Philoponus notat) ꝙ Democritici ponētes atomos, ponunt vnāquāq; magnitudine, & potentia indiuisibilē: alioquin non essent prima & simplicissima principia omniū. Ideo Arist. argumentatur, si vnaquæq; atomus plures habet passiones, tunc in eodē puncto plures habebit potentias, ita vt sit possibile ꝙ secundū eundē punctū & potentiā infrigidetur, & patiatur, & secundū eandē faciet, quod ipsi hn̄t pro impossibili, sic enim atomus non primū & simplicissimū principiū erit, sed, multiplex potētia, & virtute. Qua ratione patet, ꝙ Arist. non ducit ad illud incōueniens, ꝙ idē faceret, & pateretur, sed ad illud, ꝙ atomus non esset primū & simplicissimū principiū potentia & magnitudine, quo- G
niā faceret & pateretur, quod esse non potest nisi sit potētia multiplex. Quod si ita est, digressio Philoponi nō videtur necessaria, in qua disputat, vtrū in eadē temperatura adsint diuersæ qualitates passibiles, quoniā argumentum Arist. est ad hominē non simpliciter. & quia dixit, ꝙ tunc atomus infrigidaretur, & faceret, addit, eodē aūt modo & de passionibus alijs dici potest, sicut de frigiditate exemplificauimus.

Hoc enim & solida & planities dicentibus indiuisibiles, contingit eodē modo, neq; enim rariora, neque densiora est poßibile generari, uacuo non existente in diuisibilibus. Anti.c.179

Idem enim & corpora & superficies indiuidua dicentibus contingit eodē modo, neque enim rariora, neque densiora fieri poßunt, ipso uacuo non existente ipsis indiuiduis. Dilucida. te.c.eiusdē.

Colligit quasi id in quo Plato & Leucippus conueniunt, & vult ꝙ nemo eorū pōt concedere aliquod effici rarius vel densius ipso vacuo nō existente in ipsis indiuiduis. Nā cū indiuiduū additū indiuiduo maius nō faciat, rarū nō erit, nisi per vacui interpositionē inter indiuidua, & sic nisi vacuū sit ipsis in indiuiduis, minime erit rarū vel densum. Hæc igitur est eorū conuenientia. Auerroes tamē ostendit vtrosque oportere confiteri cōtradictoria, vt declaratum est de Leucippo, quæ res patet. Cōmē.179. H

Philoponus exponit hunc textum dupliciter, vno modo sic. Hoc.n. scilicet ꝙ neq; vnā, neque plures passiones habeant vnaquæque atomus, accidit ēt his qui dicūt planities, nā etiam planities sunt indiuisibilia. ergo sicut atomus non potest habere propriam passionem, nec plures sic nec superficies. Omnia enim absurda quæ cōtra primā positionē inducta sunt, etiā cōtra secundā induci possunt, quoniā si vnā propriā passionē planities vnaquæq; habeat, non poterit pati. si plures, nō erit potentia principiū & simplicissimū principium. Tunc Philoponus ver- RECO.

I ba sequentia legit illatiue.s.enim pro igitur, hoc pacto. Neque igitur rariora, neque densiora est possibile generari vacuo non existente in indiuisibilibus) & accepit generari pro esse Philoponus, & vult ꝙ istud quod infert, ex dictis intulit, quoniã atomus est indiuisibilis & plena nullũ habens intra se vacuũ, ideo non potest aliquis esse maior, vel densior, cũ rarũ & densum non nisi implexu vacui fieri existimant. Aliter exponit Philoponus non corrũpendo textũ (vt dicat) hoc enim scilicet neque vnã, neque plures habere passiones contingit eodẽ modo dicentibus, & solida, & planities indiuisibiles, vt expositũ est. Non enim quo ad hæc prima verba est differẽtia expositionũ. Deinde quoniã quis posset dicere in atomo vel superficie posse esse diuersas passiones secundũ diuersas atomi particulas, vel secundũ diuersas superficiei partes. Contra obijcit, quoniam non potest atomus vel superficies habere diuersas particulas, nisi possit esse rarior, & densior, maior atque minor, hoc autem est falsum,
K quod probat (& inquit) Neque enim rariora, neque densiora est possibile generari, hoc est esse, vacuo non existente in indiuisibilibus. Ecce quomodo verba nõ corrumpuntur, quoniam secundũ hanc expositionẽ Aristo. remouit tacitã responsionem. In cõmentarijs vero aliter intelleximus, & quidem non ab ratione.

Anti.c.180 *Amplius autem inconueniens est, & parua quidem indiuisibilia esse, magna autem non. Nunc enim rationabiliter maiora magis confringuntur quàm parua hæc enim dissoluuntur facilius paruis, uerbi gratia magna: offendunt enim multa. Indiuisibilia autem omnino, quare magis quàm magnis inexistunt paruis.*

Dilucidate.c.eiusdẽ. *Amplius autem & inconueniens uidetur parua quidem indiuisibilia esse, magna uero non. Nunc quidem enim rationabilius maiora franguntur magis quàm parua ipsa. Nam magna quidem facilius finduntur, (emergunt enim ex pluribus omnino igitur indiuisibilia propter quid magis sunt parua ipsa quàm*
L *magna?*

Cõmẽ.180. Hactenus pertractauit, vtrũ indiuidua ipsa possint agere & pati, nunc ꝙ non sint talia simpliciter indiuidua probat & syllogizat sic. Si parua illa indiuidua sunt indiuisibilia, magna etiã erunt indiuisibilia. Sed magna non sunt indiuisibilia. igitur neq; parua, syllogismus est a destructione cõsequentis ad destructionẽ antecedentis (inquit) Amplius aũt inconueniens, subaudi videtur, parua quidẽ indiuisibilia esse, magna vero non. Est igitur vis ista, si parua sunt indiuisibilia, igitur magna. hæc consequẽtia ex cõmento declaratur, quia tã magnũ ꝙ̃ paruũ sunt eiusdẽ rationis quantitatis. igitur ambo erunt per se diuisibilia, vel indiuisibilia, eis enim quæ sunt eiusdẽ rationis, semper idẽ cõpetit. secundo cœli. cõ. 49. destruit cõsequens. d. Nunc quidẽ enim rationabilius maiora franguntur magis ꝙ̃ parua, nam magna quidẽ facilius findũtur. Emergunt enim ex pluribus, & sic habetur ꝙ ma-
M gna sunt diuisibilia, quia sunt facile scissibilia. Tũc quasi dat consequẽs. d. Omnino igitur indiuisibilia propter qd magis sunt parua ipsa ꝙ̃ magna? q. d. ꝙ oportet ponere vtrunq; aut neutrũ. verbũ igitur in græco codice est dε, sed ad sensum latinũ sonat vt diximus, sic igit patet nõ esse corpora indiuidua. Animaduerte ꝙ paruitas & magnitudo non variant rationẽ diuisionis. Nã & paruum est quantũ, & magnũ est quantum, igitur non variãt rationẽ diuisibilitatis, sed variãt modũ diuidendi, nã paruitas interdum facit ad difficilem diuisionem, magnitudo ad facilem, aliquando econtra, vt in paraphrase dicit Auer. propter quod decepti sunt per fallaciam accidentis, eo quia paruitas non est causa indiuisionis, sed difficilis diuisionis.

RECO. Textus iste satis per pulchre exponit in cõmentarijs, vbi verba illa (indiuisibilia aũt omnino) lege sic. Indiuisibilia autẽ omnino quare magis inexistũt paruis, hoc est quare magis prædicantur de paruis corporibus, ꝙ̃ magnis, hoc est ꝗ de magnis. q. d. quare parua corpora sunt dicenda magis indiuisibilia ꝙ̃ magna, cũ vtraq; sunt in infinitũ diuisibilia, & solũ differant facile & difficile diuidi, vt Philoponus notat. N

Anti.c.181 *Amplius autem, utrum una omnium sit natura illorum solidorum, an differunt altera ab alteris? quemadmodum si hæc quidem essent ignea, hæc autem terrea secundum tumorem. Si enim una natura est omnium, quid est diuidens? aut quare non fiunt tãgentia unum, quemadmodũ aqua aquam quando tangit? nihil. n. differt posterior aqua a priori. Si autem alia, qualia hæc sunt. Et manifestum est, ꝙ hæc ponendum est principia & causas contingentium magis quàm figuras.*

Dilucidate.c.eiusdẽ. *Amplius autem utrum illorum omnium corporum una sit natura, aut altera differt ab alijs. Quemadmodũ si corporeitate hæc quidem ignea sint, illa uero terrea. Siquidem enim una sit omnium natura, quid est distinguens, aut propter quid dum se tãgunt unum non efficiuntur, ueluti dum aqua aquã tangit. non. n. refert prius a posteriori. At si altera qualia hæc? & manifestum ꝙ hæc statuenda sunt principia, & causæ magis accidentium,* O *quàm figuræ ipsæ.*

Cõmẽ.181. Secundo arguit per argumentũ diuisiuũ sic, si hæc corpora sunt, vel erunt vnius naturæ, vel differunt natura, si vnius naturæ, tunc cũ minima illa congregabuntur, tũc efficient vnũ cõtinuũ, veluti cũ aqua occurrit aquæ, aut ignis igni. Si differunt naturis, hoc est qualitatibus sensibilibus, vt exponit Auerroes, tunc differentiæ illæ erunt magis dignæ esse rerum principia & causæ ꝙ̃ figuræ: nam illæ erunt magis actiuæ. quæ dicit patent. verbũ corporeitas græce est ogcos, latinæ est magnitudo, siue tumor, at sensus est ille.

RECO. Sexto argumẽtatur cõtra Democritũ. & quærit vtrũ vna omniũ sit natura illorũ solidorũ, hoc est vtrum vna eadẽque sit natura atomorum, quas Democri. ponit, an altera solida in natura differãt ab alteris solidis, ita ꝙ atomi iter se differant natura. Dico differant in natura, quẽadmodũ si hæc quidẽ essent ignea, hæc autem terrea secũdum tumorem. hoc est si hæ quidem atomi habeãt molem & corporeitatẽ igneam, illæ vero terreã vel aqueã. P
Si enim vna natura est omniũ atomorũ, sicut vna natura omnium aquarum, vel omnium igneum. Contra quæritur primo quid est diuidens, hoc est, quid atomos diuisit in tot. Secundo, quare quando se tangunt, non coalescunt in vnum continuum, quemadmodum aqua quando tangit aquam. Sed dices, atomos propter paruitatem non coalescere, veluti neque testa confracta, testa enim confracta propter paruitatem particularum, non potest coalescere, sed bene contiguari. Ad remouendum ergo hoc, adiecit, principium cum dixit, quid est diuidens, hoc est quid est, quod atomos confregit, vt testam. Si enim detur licentia fingendi, non videtur posse causam afferri. Addit etiam. nihil enim differt posterior aqua a priori, hoc est posterior aqua, quæ superuenit, & vnica est priori, nihil ab ea differt, & ita vnita est ipsi. Sin autẽ (vt inquit) hæc solida indiuisibilia sint alia atque alia in natura, tunc hæc erunt qualia, hoc est, ea Q
per quæ differunt, erunt qualitates vltra figuras, & manifestum est, ꝙ has ponendum est principia corporũ, nõ atomos, nam qualitates hæ (vt Philoponus inquit) principaliores erunt.

Anti.c.182. *Amplius autem differentia natura, & facient & patientur, approximantia ad inuicem.*

Dilucidate.c.eiusdẽ. *Amplius ea quæ natura differunt. siue ꝙ agant, siue quòd patiantur, inuicem se tangunt.*

Cõmẽ.182. Tertio ad idem arguit, quæ se tangunt agere possunt & pati, differentia in natura, hoc est illa minima si differunt natura se tangunt. igitur agunt & patiuntur. de ratione tangit minorem tantum.

RECO. Cõfirmat, ꝙ nõ differũt nã, qm̃ si differẽt natura atomi essent similes et dissimiles, vt Philoponus assumit, et sic factiuæ & passiuæ adinuicẽ. Sed dices hoc nõ est contra Democritũ, qm̃ ipse cõcedit cõsequẽs, dico ꝙ hoc est cõtra eũ: qm̃ non posuit atomos factiuas et passiuas passione corru-

A ne corruptiua, vt sequitur, quoniã si atomi essent passiui corruptiue non essent prima rerũ principia posuit autem eas factiuas & passiuas perfectiue, & contactu.

Anti.c.183. *Amplius autem, quid est quod mouet? si enim aliud passiuum. si autem ipsum seipsum unumquodque, aut diuisibile erit secundum aliud quidem mouens, secundum aliud autem motum. aut secundum idem contraria inerunt, & non solum materia erit numero una, sed & potentia.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Adhuc autem quid mouet, siquidem enim alterum, passiua erunt: si uero unumquodque idẽ se moueat, aut diuisibile erit (secundũ mouẽs quidẽ aliud, secundũ motũ uero aliud) Aut secundũ idem contraria inerunt, & non tantum secundum materiã numero unam, sed secundum potentiam etiam.*

Cõmẽ. 183. Quarto arguit. si dantur hæc indiuidua, cum apud Democritũ moueantur continuo in vacuo, quid mouet illa, quæret quis, si quidẽ alterũ moueat illa, & non ipsa se B moueant, erunt passiua tantũ, & sic non principia prima quia erunt alia priora, vtpote mouentia, si vero vnumquodque idem se moueat, sequitur alterum duorum, aut ꝙ vnumquodque illorum sit diuisibile, videlicet in partem mouentẽ, & partem motam, aut ꝙ eidẽ contraria insunt, tam secundum subiectũ & materiã, ꝙ secundum potentiam & rationem. Hoc est ꝙ vnamet res secundũ eandẽ potentiã moueat, & moueatur, quod est impossibile. Animaduerte, ꝙ contraria in esse eidẽ est possibile secundum materiã, quoniã materia est vna contrariorum, sed non secundũ potentiam, quia alterius contrarij est altera potentia, & alterius altera. Ex isto textu colligitur error eorum, qui volunt idem realiter, & formaliter esse mouens se, & motum a se, vt graue, & quando infertur, ꝙ tunc idem esset in actu & in potentia, concedunt hoc diuersimode. Est enim in actu virtuali, & in potentia formali, patet hoc esse plasma, data enim hac solutione argumentum Aristotelis cõtra Democritum esset nullum, C dicerent enim Democritici ꝙ idẽ mouet se, & ꝙ idem est in actu & in potentia (vt dicunt) quare hæc distintio est contra Arist. directe.

Error contra rectitudinem tes de motu grauiũ.

RECO. Hoc est septimum argumentũ, quod satis pulchre in commentarijs patet. Quo vero ad verba attinet (inquit) (& non solum materia erit numero vna, sed & potentia) vno modo hæc verba legi possunt, vt destruat Arist. per hæc consequens. q. d. falsum est ꝙ contraria insit eidẽ atomo, quoniã materia, quæ est atomus, nõ solum apud Democ. est vna numero subiecto, sed potẽtia etiam, vel (vt legit Philoponus) si atomus mouet & mouetur, nõ solum atomus erit materia vna, sed potestate erit vna, nã qua ratione potest se mouere & moueri a se, eadem ratione & in contrarijs, contraria enim sunt actiua & passiua, quare eadem ratione eadem atomus simul contrariorum habebit potentiam, siquidem secundum vnum & idem simul mouet, & mouetur, ergo eadem potentia erit secundum quam facit, & patitur, hoc est secun- D dum quam calefacit, & calefit. quare & simul contraria erunt, hoc pacto Philoponus intellexit. in commentarijs tamen melius intelligitur, quoniã non videtur absurdũ hoc quod Philoponus inquit, quoniam eadem est potentia contrariorum.

Anti.c.184 *Quicunq; igitur per pororum motionem inquiunt passiones contingere. si quidem & plenis poris, superfluunt pori. Si enim patitur sic omne, & si non poros habens, sed ipsum continuum existens, patietur eodem modo.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ *Quicunque quidem igitur propter meatuum susceptionẽ dicunt passiones euenire, siquidem illæ eueniunt plenis meatibus, superfluent meatus. Nam si ratione hac patitur omne quamuis meatus non habeat sed si unum continuum existens, eodem patietur modo.*

Cõmẽ. 184 Corpora indiuidua hactenus confutauit, nunc meatus ipsos refellit, & arguit primo sic. repletis meatibus adhuc aliquid patitur ab agente, aliter meatibus repletis cessaret omnis actio. Igitur meatus superfluunt, quia siue sint, si ue nõ, omnino actio & passio erũt. quæ dicit, patent. Animaduerte verbũ illud susceptionẽ, græce dici cinesin, latine vero motionẽ, siue motũ, at in proposito susceptionẽ transtuli, quia sic consonat. E

Hic redarguit positionẽ Empedo. qui dixit passionem fieri per poros, argumentũ vero secundũ Philoponũ sic fit, qui poros posuit non posuit ipsos vacuos, sed tenuissimo corpore repletos. scilicet aere. Hac enim ratione differunt, qui vacuũ supponebant. Tunc argumentor, vel faciens facit solum tangendo labrum repleti pori, & sic superfluus est porus. nam faciens tangens labrum, & nõ ingrediens fecit. ergo si porum non habuisset, tactu solo egisset vel faciens facit ingrediendo porum, & hoc vel expellendo corpus, quod intus erat, vel agendo in illud corpus facit, non expellendo, quoniam tunc repleret illum porum illo expulso, & sic non posset amplius illud repletum pati, nisi rursus fieret nouus porus, & sic in infinitũ. Si agit in corpus inclusum in porũ, cum illud corpus non habeat porum, ergo passio fieri potest sine poro (inquit) Per pororũ motionẽ, exponit Philoponus, propterea ꝙ patiatur & mouetur corpus quod imporus est, cum faciens tetigerit ipsum. In commẽtarijs vero bene exposita sunt hæc. F

Anti.c.185. *Amplius autem, quomodo contingit de inspiciendo accidere ut dicunt, neq; enim secundum tactus contingit transire per trãsparentia, neq; per poros, si plenus sit unusquisque. Quid enim differret ab eo quod est non poros habere? omne enim sic esset plenum Sed & si uacua quidem hæc sint, necesse autem si corpora in se habere, idem continget rursum.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Amplius autem quonam modo de ipsa uisione contingere potest ut dicunt: neque enim a principio per transparentia transire contingit, neque per meatus, si unusquisque plenus sit, quid enim refert meatus non habere? cum totum ipsum similiter plenum sit, ꝙ si uacua quidem fuerint corporibus tamen in ipsis repositis, necessario idem rursum eueniet.*

G Cõmẽ. 185. Nunc ꝙ ipsi meatus nõ prosint ad visionẽ (vt dixerũt) declarat, & arguit sic, cũ visio fiat vel extra mittendo, vel intra mittẽdo, oportet vt ipsum visile trãseat ad oculos, vel visilis radius trãseat ad visile, tunc vel trãsit per diaphanũ sua natura plenũ, aut meaticũ, & porosum. Si per diaphanum sua natura plenũ meatus superfluunt, si per diaphanũ meaticũ, cum contingat meatus ipsos repleti radijs tunc amplius visio fieri non poterit. Vel sic. Vel visio fit dũ pleni sunt meatus, vel antequam sint pleni, non antequã sint pleni, quia tunc agens nõ intraret meatus, neq; dũ pleni sunt, quia tũc nõ posset visio diu fieri, nã repletio fit subito (inquit) Amplius aũt quonã modo de ipsa visione cõtingere potest id vt dicũt, ꝙ videlicet fiat aut extra mittẽdo, aut intra mittẽdo, neque enim a principio hoc est ante repletionẽ meatũ per transparentia transire cõtingit visile ipsum, aut radius, vnde verbum illud a principio, græce est cata tas archas latine est secundum principia, siue origines, & sic quasi intendit vt dixi, tu vero melius pensita, neque per meatus, si vnusquisque plenus sit, hoc est postquam plenus est, aut dum plenus est, qnid enim refert tunc meatus non habere? quasi dicat nihil, cũ totum ipsum simile plenum sit. verbum illud totum, græce est pan latine sonat, vt dixi. Dicat quis ꝙ meatus sunt vacui, & non pleni. Contra arguit, ꝙ videlicet si sint vacui contingit repleri ipsos. Dicit ꝙ si vacua quidem fuerint, corporibus tamen in ipsis repositis, necessario idẽ rursus euenit, sic sonat græca series, licet non sic iaceat. H

Arist. (vt Philoponus inquit) loquitur more perspectiuorum de visione, ꝙ fiat extra mittẽdo per hoc ꝙ radijs visuales exeant ab oculis. Præterea. Loquitur etiã more antiquorũ, qui crediderunt radios visuales esse corpora, reliqua in commentarijs manifesta sunt. RECO.

Ant.c. 186. *Si autem tanta sint secundum magnitudinem, ut non suscipiant corpus aliquod, ridiculum est paruum quidem existimare uacuum esse, magnum autem non esse, neque quantuncunque, aut*

I *uacuum aliquid aliud existimare dicere, nisi regionem corporis. Quapropter manifestum est, q, omni corpori secundum tumorẽ æquale erit uacuum.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Si autem hæc secundum magnitudinem talia sint, ut non suscipiant corpus aliquod risu dignum erit, paruum uacuum putare esse, magnum uero non, neque uacuum quoduis aut uacuum aliquod aliud putandum est dicere, præter corporis locum, nam omni corpori æquale est secundum continentiam uacuum ipsum.*

Cõmẽ.186 Sed dicet quis ad rationẽ tactã, dari parua vacua, quæ pori dicuntur, magna vero non plena corpore dari, est impossibile. Contra obijcit.d. Si aũt hæc secundũ magnitudinẽ talia sint in paruitate, vt non suscipiãt corpus aliquod, ridiculũ erit paruũ vacuũ putare esse, magnũ vero non. Nã in his quæ sunt eiusdẽ rõnis, quicquid vni est impossibile, cæteris etiã erit impossibile. 2.cœli. cõmen. 49. Sed dices nunquid aliquo modo vacuum sit possibile. Respondet. neq; vacuũ quoduis exile, neque vacuũ aliquod aliud

K magnũ putandũ est dicere, præter locũ, græce verbũ illud locum est chorã latine regionem, tamen consonat magis vt dixi.

Nota quale vacuum. Sed dices. 4.physi. dictũ est q locus non est vacuũ. Respondet. nã omni corpori æquale est vacuũ secundũ continentiã, igitur nõ datur vacuũ simpliciter, sed secundũ continentiã, qui locus dr̃, siue chora. verbũ illud nam, græce est oste, latine sonat quare, non tamẽ ad propositũ est. Illud vero secundũ continentiã, græce est hogcon, qđ est, Tũ secundũ tumorẽ, Tũ secundũ magnitudinem, melius aũt sonat, vt diximus nos. Animaduerte q vacuũ dari apud Arist. dupliciter est. Vno mõ vt omni corpore careat, et sic impugnat hic. Alio mõ secundũ cõtinẽtiã qa põt cõtinere illud vel hoc corpus, et hoc ideo vacuũ dr̃, qa nõ plenũ certo corpore, quia põt esse cũ varijs corporibus. Nã dũ plenũ est aqua, igne vacat, & sic regio & locus dicuntur vacui non vacuitate simpliciter, sed secundũ quid, pro quanto plenus vno vacat alio.

RECO. Verba illa (neque quantũcũq;) legẽda sunt sic, ridiculũ

L est paruũ quidẽ existimare vacuũ, magnũ autẽ non esse, neq; quantuncũq;, quoniã si conceditur paruum, debet concedi magnũ, & quantũcunque amplũ, quoniã æque impossibile est vtrunq;. Aut supple ridiculũ est paruum quidẽ existimare dicere nisi regionẽ, hoc est locũ corporis, nã accipere vacuũ pro loco corporis nõ videtur rõni dissonũ, & qm̃ concessit vacuũ accipiendo vacuum pro loco, infert quapropter manifestũ est, q omni corpori secundũ tumorẽ, hoc est secundũ concaui eius continentiã vacuũ quod est eius locus erit æquale. In cõmentarijs aliter legit, & põt expositio satis bene verbis accõmodari.

Anti.c.187 *Vniuersaliter autem poros facere, superfluum. Si enim nihil facit secundum tactum, neque per poros transies faciet.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Omnino autem meatus facere superuacaneum est, siquidem enim educens, neque per plenum, neque per meatus agit.*

Cõmẽ.187. Dubitaret quis vtrũ posito q actio neq; fiat per ple-

M nũ, neq; per vacuũ, pori ipsi sunt ponendi? Respondet. omnino aũt meatus facere subaudi mõ quo faciunt antiqui. videlicet. q sint simpliciter vacui, superuacaneũ est, siquidẽ.n. educẽs hoc est dato, q educens, neq; per plenũ agat, neq; per vacuũ, sic.n. omnino superuacanei sunt, cũ ad actionẽ & passionẽ vel nõ prosint. Aristo.tñ si eos concedit, vacuos quidẽ simpliciter nõ vult esse, sed vel secundũ qđ, & secundũ æquiualentiã, vt diximus. Animaduerte vt dixi Aristotelẽ plenũ interdũ appellasse aphen, quod ideo est, quia continuũ est, vt supra diximus satis.

Quales pori apud Aristot.

RECO. Isti textus in simul legẽdi sunt secundũ Philoponũ, in quibus Aristo. vt Philoponus inqt) resumit vim rõnum, hoc modo, si faciẽs nõ põt tactu facere, ergo nec p poros faciet, nã solũ ingredietr paciens, et postea nihil faciet, qm̃ tactu nihil facit. Sinautẽ postquã ingressum est faciet, licet illic nõ fuerint pori, tactu vtiq; faciet, quare superflui sunt pori (inquit) Vniuersaliter aũt poros facere superfluũ est, quoniã vel faciẽs tactu nihil facit, vel tactu aliquid facit, si nihil facit secundũ tactũ, neq; per poros transiens, postquã stabit intus, & repleuerit poros, nihil faciet intus N quoniã tangẽdo nõ facit. Si aũt postquã se fecerit intus tãgendo plena quæ sunt circa poros facit, et tunc poris nõ existentibus corũ quæ nata sunt pati, hæc quidẽ patiẽtur, hæc aũt facient, quoniã si intus põt facere in plenũ solo tactu, & extra etiã solo tactu facere poterit, & sic pori superflui sunt. Sed dices. q vsus pororũ est ad patiendũ secundũ profunditatẽ. Contra obijcit Philoponus quoniã vsus pororũ bene est, vt faciẽs passo appropinquet, vt cũ faciens ingreditur per os, & per ventrẽ, non tamẽ conferunt ad faciendũ aliquid, sed solum, vt faciens, & patiẽs approximentur, & vt se tangãt, ergo tactus satis est pro factione & passione.

Si autem tangendo, & poris non existentibus, hæc quidẽ patientur, hæc autem facient, ad inuicem hoc modo natorum. Anti.c.188

Si autem tactione meatibus ipsis non existentibus actio fiat & passio, eorum quæ hac modo apta sunt, hæc quidem patiẽtur, illa uero agent inuicem. Dilucida. te.c.eiusdẽ.

O

Sed dices. si meatus ad actionẽ non prosint, neque ad passionẽ, non possint hæc pati, illa agere alio modo. Respondet q sic, vtpote contractione ipsa, & non meatibus existentibus (inquit) Si autẽ tactione meatibus ipsis non existentibus subaudi in græco actio fiat & passio, tunc eorũ quæ hoc modo apta sunt agere & pati, hæc q. dem patientur, illa vero inuicem agent, & sic non poris actio fit & passio, sed contactione tantum. Cõmẽ.188.

Quod ergo ita dicere poros, ut quidã existimãt, aut mendacium, aut inane est, manifestum est ex his. Diuisibilibus aũt omnino corporibus existentibus, poros facere, ridiculum est. secundum enim q, diuisibilia sunt, possunt separari. Anti.c.189

Quod quidem igitur meatus ita dicere ut aliqui putant, sit uel mendacium, uel uanum, ex his est perspicuum. Adhuc corporibus ipsis undique diuisibilibus existentibus, meatus facere ridiculum est, nam quatenus illa diuisibilia sunt separari possunt. Dilucida. te.c. eiusdẽ

P Cõmẽ.189 Propter duo meatus concesserunt antiqui, vt propter actionẽ & passionẽ, & propter distinctionẽ, crediderunt enim partes non diuidi, nisi pro quanto ad vacuũ irent, & vacuũ esse diuisionis causam. epilogat igit nũc meatus ad vtrunq; superuacaneos esse (& inquit) Quod quidẽ igitur meatus ita dicere vt aliqui putant, sit vel mẽdaciũ, vel vanũ, ex his est perspicuũ, & hoc quãtũ ad actionẽ & passionẽ, q vero quantũ ad diuisionem etiam declarat.d. Adhuc corporibus ipsis vndiq; diuisibilibus existentibus, meatus facere, hoc est facere meatus ad saluandam corporum diuisionẽ, ridiculũ est, nam quatenus illa diuisibilia sunt, taliter possunt separari, subaudi possunt diuidi non existentibus poris. igitur sic & separari. Hæc pauca de meatibus.

RECO. Epilogat, & recte in cõmẽtarijs diximus, verum quo ad verba attinet (Aristoteles inquit) (poros facere, vt quidã existimant) Addit vt quidã existimant, quoniam (vt

Q Philoponus optime inquit) nõ simpliciter poros destruit nam sunt, vt diximus intestina, venæ, arteriæ, & reliqua. Non tamen hæc necessaria sunt ad patiendum, sed vt faciens appropinquet passo, vt possit illud tangere. Et his Aristoteles refutauit poros, prætermisit autem refutationẽ vacui aut ex quarto physicorum, aut quia eisdem rationibus refutari potest.

Quo autem modo insit generare entibus & facere & pati, dicamus, accipientes principium dictum sæpe. Si enim est hoc quidem potestate, hoc autem actu tale. natum autem est nõ Tum quidem pati, Tum autem non pati, sed ubique secundum q, est tale, magis autem & minus secundum quod tale magis est & minus, sic utique poros aliquis dicet magis inesse, ut in metallicis extenduntur passiui uenæ continuæ. Continuum igitur unumquodque, & unum existens, impassibile est. Anti.c.190

Generatio uero & actio & passio quonam modo ipsis in rebus sint transigamus principium accipientes, quod frequenter diximus Dilucida. te.c. eiusdẽ

A *ter diximus. Si enim est hoc quidem potentia, illud uero actu tale aptum uero non secundum partem quidem pati, secundū partem uero non, sed sit uniuersaliter quantum tale. minus uero & magis quatenus tale magis est & minus (qua ratione utique meatus quis dicet magis, ueluti in metallicis uenæ quædam eius quod paßiuum est perpetuæ porriguntur.) Connaturale itaque unumquodque alicui, & unum cum eo existens, ab illo impaßibile erit.*

Cōmē.190. Confutatis positionibus antiquorū de actione & passione, & de generatione, trāsiens nunc ad veritatē, talem probat conclusionē, videlicet nihil potest pati ab aliquo, quod sibi est connaturale, hoc est vel eiusdem speciei & naturæ, vel congenitū. Ad quod probandum sumit tres suppositiones pro antecedente, & infert consequēs propositū. Prima, entiū aliquod est in actu, & aliquod in potentia. Secunda, omne passiuū est secundum se & quodlibet sui passibile, & non secundū partem sic, & secundū B partē non. Tertia, quanto patiens erit magis vel minus aptum & affectum, tanto magis vel minus passiuum est. vt exemplo metallorū declarat, in quibus sunt venæ quædam continuæ porrectæ, propter quas redditur metallum passibilius, quibus acceptis pro antecedente, dat consequens. dicens. Cōnaturale itaq; vnumquodq; subaudi alicui, & vnum subaudi cū illo existens, ab illo subaudi impassibile erit, verbū illud connaturale, græce est Symphyes, & Auerroes in sua glossa coadunatum intelligit. & ita vult φ agens & patiens non debeant esse cōgenita, sed bene contigua, & se tangentia, forte et melius per Symphyes intelligit connaturale, idest eiusdem naturæ, nam passum ipsum semper est contrariū agenti, modo contraria differunt natura & specie, & genere conueniunt, & quocunq; exponatur modo, stare potest. Animaduerte tamē φ vtroq; modo exponendo per accidēs verbū Aristotelis falsum potest esse: nam paruus ignis pa C ti potest a magno, & tamē natura cōueniunt, hoc enim per accidens est, prout magnum contrariatur paruo. Itemq; calor naturalis agere potest in humidum radicale, & hoc est per accidens prout nutrit se, vt diximus. Animaduertendum ex antecedente posse tribus syllogismis deduci conclusionem. Primo sic. agens est in actu, patiens in potentia. igitur patiens non potest pati a sibi connaturali. Secundo sic. patiens patitur secundum se & quodlibet sui ab agente. igitur non a connaturali, aliter non secundum quodlibet sui pateretur. Tertio patiens magis affectū magis patitur, & minus affectum minus. igitur non a connaturali pati potest, nam connaturale æquæ coafficitur cum sibi cōnaturali. Vnum igitẽ enthymema est potentia tres syllogismi.

RECO. Reprobatis positionibus priscorū, hic vult propriā & veram opinionē exponere, quo modo facere & pati fiāt & vult hanc conclusionē φ faciens & patiens nec debēt esse vnum continuum, nec duo remota. Sed debent esse duo diuersa sese tangentia, aut immediate, aut per mediū. D Et ideo textus hi legi debent continui, & non separari, vt in commentarijs leguntur. Philoponus enim cōtinuos legit. Aristotele ergo primo accipit intentionem (& inquit) Quo aūt modo generare, & facere, & pati insint entibus, dicamus. Dixit generare quo ab substantias, dixit facere & pati, quo ad qualitates ac passibiles affectiones. Hæc est intentio. ante vero φ̄ cōclusionē inferat, accipit suppositionē, quam sæpius hic, & in physicis accepit (& inquit) Accipientes principiū dictū sæpe, deinde accipiens suppositionē, loquitur suspensiue vsq; ibi (Cōtinuum igitur) Suppositio vero est φ entium alterum actu, alterū potestate est, potestate autem ens dico quod est aptum natum pati non secundum quid sic, & secundum quid non, sed quod totum est natum pati, non tamen ita aptum totum pati, quin possit secundum aliquid magis, & secundum minus pati. hæc suppositio, quæ secundum Philoponum vna est, & non tres, vt in commentarijs diximus, est vna dico, quia aliud ponitur in declaratione alterius (inquit) Si enim hoc quidem potestate, hoc autē actu est, exponit quid per ens potestate intel- E ligat (& inquit) Dico autē supple ens potestate, quod natū est pati, non tum quidē pati, tum autem non pati, sed vbiq; simpliciter est aptū natum pati quatenus tale passiuū est, vt calidum est actu calidū, & aptū secundum se totum esse frigidū, non tamē dico ita secundum se totum aptum pati, vt æqualiter sit aptū pati, nā magis & minus est aptū pati secundū φ tale magis et minus est aptū pati. Potest enim pati magis secundū aliquā partē, minus secundum aliquā. vnde & propter hanc causam poros dicet quis magis inesse, φ̄ vt fiat passio, potius enim pori videtur esse, vt passum facilius patiatur in partibus porosis, φ̄ in partibus non porosis, vt in metallicis eius qđ patitur venæ continuæ extenduntur, & tanquā pori habentur, vt facilius patiantur in partibus illis. Hæc est suppositio, tunc infert conclusionē, & terminat suspensionē (inquit) Continuū igitur vnūquodq; & vnū existens cum ipso faciente ab illo est impassibile. Similiter autem F & non appropinquantia si sint factiuū, & passiuum, neque sibijpsis, neq; alijs. s. medijs, quæ sunt apta facere & pati. Est enim mediū pati aptum a faciente, et facere aptū in extremū passum. Exponit aūt se (& inquit) Dico autem, φ ignis non solum calefacit aliquid tangendo illud, sed etiam si longe sit, modo mediū calefacit, aerem enim ignis, aer aūt corpus. s. lignū calefacit, qui aer aptus est facere in lignū & pati ab igne. Patet ergo φ patiens nō patitur ab eo quod est sibi continuū, nec ab eo quod est sibi remotū, ergo ab eo, quod ipsum tangit, quando illud est aptum facere, ipsum pati, vel a medio apto facere & pati. Hæc est expositio huius.

Similiter autem, & non appropinquantia, neque sibijpsis, neque alijs, quæ facere nata sunt & pati. Dico autem ut non solum tangens calefacit ignis, sed et si longe sit. aerem enim ignis, aer autem corpus calefacit, natus & facere & pati. Anti.c.190.

Similiter autem & quæ nec sibijpsis, nec alijs appropinquant, quæ apta sunt agere & pati, dico autem hoc quia nō tantum ignis tangens calefacit, sed si procul sit, nam ignis quidem aerem, aer uero corpus aptum agere & pati calefacit. Dilucida. te.c.eiusdē. G

Accepit antecedens ex tribus cōstitutū, & dedit vnū cōsequēs, seu vnā partē cōsequentis, nūc dat aliā, & quasi vult φ nihil patiatẽ a connaturali, neq; a remoto vltra sphærā passionis, quod est dicere φ agens non sit nimis passo proximū, neq; nimis remotū. Nā a proximo ꝑꝑ cōnaturalitatē non patiẽ, a remoto ꝑꝑ distantiā minime (inquit) Similiter aūt non patiūtur supple tu & quæ nec sibijpsis, nec alijs appropinquāt, alijs dico quæ apta sunt agere, et pati. igiẽ oportet agēs nō esse nimis ꝓximū passo, nec nimis remotū. Animaduerte φ idē specie pati pōt ab eodē spē, vt paruus ignis ab igne magno. ꝓpterea dixit nec sibijpsis, & pōt pati ab alio alterius speciei, & ꝓpterea dixit nec alijs. Exponit aūt hoc, quia agēs & ꝑ cōtactū agere pōt, & per mediū: propterea oportet vt tangat omnino passum, aut per se, aut per mediū, & hoc ait. dico autē quia non tantū ignis calefacit tangēs, sed si procul sit, cætera patent. Animaduerte verbū illud oion frequenter reddere causam, ideo transtuli, quia tanquā reddat causam, & rem hanc latini ignorant. Cōmē.191. Nota. H Nota quid oion.

Existimare autem tum pati, tum autem non, determinantes in principio hoc dicendum. Si enim non ubique diuisibilis sit magnitudo, sed est corpus indiuisibile, aut latitudo, non utique erit ubique paßibile, sed neque continuum ullum. Ant.c.192.

Putare uero aliquid parte quadam pati quidem, parte uero quadam non, determinantes a principio rem hanc transigamus. Nam siquidem magnitudo non omni ex parte diuisibilis esset, sed aut corpus sit, aut magnitudo indiuidua, nihil utique omni ex parte paßiuum erit, immo neque continuum. Dilucida. te.c.eiusdē.

Ex his confutat errores veterū, & primo probat contra Democritū, patiēs nō esse cōpositū ex corporibus indiuiduis, quæ atoma, siue adiæreta nuncupanẽ. Auerroi vero vr̃ φ Arist. probet φ corpus nō patitur per partē Cōmē.192.

I aliquã sic, & per aliquã non, quæ fuit vna suppositio. Et hæc expositio consonat principio textus, mihi vero vr Arist. confutare errorẽ Democriti vt dixi, & petit, ꝙ omne patiens patiatur secundũ se, & quodlibet sui. Tũc arguit, si corpus naturale ex indiuiduis cõponeretur, tunc non secundũ quodlibet sui pateretur, quia non secundũ partẽ indiuiduã, nam probatũ est indiuiduũ nõ pati (inquit) Putare vero aliquid parte quadã pati quidẽ, parte vero quadã non pati, determinãtes a principio rẽ hãc trãsigamus, & sic supponit hoc, et rẽ Democriti a principio pertransit. d. Nã si quidẽ magnitudo non omni ex parte diuisibilis eẽt (vt democritus credit dari atoma) nihil vtique omni ex parte passiuũ erit, immo neque continuum quoniã ex indiuiduis non fit maius. Expositio igit Auerrois conuenit principio literæ, non autẽ conuenit fini & conclusioni. Animaduerte verbum illud magnitudo græce esse platos modo et latine accipitur pro magnitudine, quanquã proprie pro latitudine intelligatur.

platos ĝd

RECO. Dixit, ꝙ id quod est per naturã tale potẽtia non
K partim quidem pati, partim vero non, sed penitus quatenus est tale. Nunc secundũ vt Philoponum vult ostendere ad quã positionẽ sequatur ꝙ corpus nõ sit penitus patibile, sed partim quidẽ sic, partim vero minime (& inquit) Existimare aũt, tum pati, tum autem non, determinantes a principio hoc dicendũ, hoc est ad q̃ positionẽ hoc sequatur. Posita vero intentione (inquit) Si enim non vbiq; sit diuisibilis magnitudo, sed est corpus indiuisibile, vt Democritici & Leucippei dixerunt, aut latitudo, vt Plato dixit, qui planities indiuisibiles posuit, corpus naturale nõ vbique erit passiuũ, neq; erit continuũ. non passiuũ quidẽ vbique, quoniã non erit passiuum secundum indiuisibiles magnitudines, neque secundum planities, quoniam indiuisibilia non sunt patibilia. non continuum vero, quoniã indiuisibilia non possunt coalescere. Patet ergo ad quam positionem sequatur id quod patitur, non pati secundum totum simpliciter.

L

Anti. c. 193. *Si autem hoc mendacium, & omne corpus diuisibile, nihil refert diuidi quidem, tangere autem, aut utique diuisibile esse. Si enim segregari potest secundum tactus (ut aiunt quidam) & si nondum est diuisum, possibile erit diuisum esse, sit enim nullum impossibile.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Quod si illud mendacium sit, & sit corpus omne diuisibile, nihil refert diuidere quidem, dum contiguum aut diuisibile sit, ubi nã q; secundum tactus segregari potest (ut aiunt quidam) si nondum diuisum sit, erit diuisibile. Nam potest esse diuisum, cum nullum fiat impossibile.*

Cõmẽ. 193. Respondet vni dubio, dictũ est ꝙ corpus naturale est diuisibile in semper diuisibilia, & ꝙ passum est diuisibile in semper diuisibilia, aliter non secundũ se & quodlibet sui pateretur, ideo quæret quis vtrũ passum semper debeat in partibus esse cõtinuũ & vnum, an satis sit ꝙ sit vnũ contiguũ ad hoc vt sit passum vnũ, quasi quæreret quis vtrũ passo sit necessaria vnio continuitatis in parti-
M bus, an vnio cõtiguitatis. Respondet ꝙ si illud Democriti sit mendaciũ, & sit verum quod diximus. v3. ꝙ omne corpus sit semper diuisibile, quantũ ad passionẽ nihil refert diuidere quidẽ, dummodo sit passum in partibus contiguũ, vel potentia diuisibile. q. d. sufficere passo esse vel vnũ cõtiguũ, vel continuũ. Cuius cãm subscribit. d. vbi nanq; continuũ passum põt segregari secũdũ tactus hoc est effici contiguũ, si nondum diuisum sit, erit diuisibile. Nã potest esse diuisum, cũ ipso posito in esse nullum fiat impossibile, quia nõ ponitur in esse secundũ actũ cõpletũ, sed scd̃m potẽtiã mistã actui. Sic igitur siue passum sit vnũ cõtiguitate, siue cõtinuitate, q̃tum ad passionẽ nõ refert. Hunc locum ignorant nostri, ob malas trãslationes.

RECO. Hic textus satis expositus est in cõmentarijs, sed quærit Philoponus textu p̃cedenti. Vtrũ in corpore sint pori determinati, & quidã argumentãtur primo, ꝙ sic, in dies fiunt sudores. ergo sunt pori, per quos sudores exeũt. Secundo dicunt medici ꝙ sunt quædã vnctiones rarefactiuæ, & aliæ densatiuæ corporũ, quæ esse non possunt, nisi pori essent. Rarefactiua. n. vnctio porificat, & facit po- N
ros, per quos exhalat materia apostematũ. densatiua vero tollit poros, & sic maturat, atq; conglutinat, vel repercutit, vt vnctiones frigidæ repercussiue. Rñdebãt quidã, ꝙ vnctio dicitur rarefactiua, nõ ꝙ faciat poros, sed ꝙ oẽs partes quæ prius erant densæ, fiant rariores, nulla porificatione facta. Simili ratione aliqua vnctio est densatiua, quatenus oẽs partes, quæ prius erant rariores, facit densiores. De sudore vero dicunt ꝙ sudor est humiditas, quæ per partẽ post partẽ fit ad cutim, non ꝙ per poros exeat. Contra obijcit Philoponus, quoniã hoc quod dicunt de sudore esset verũ, quando humiditas esset qualitas tantũ, quæ migrando se faceret ad cutim corporis, vt postea Arist. dicet, sed quoniã humiditas, quæ est sudor, est corpus humidũ. ergo nisi sit penetratio corporis per corpus, oportet dare poros. Præterea. Medici ex obseruatione sciunt aliq̃s medicinas calefactiuas appositas apostematibus cutim porificare, & cõuettere mãm in vapores, qui exhalãt p poros, aliquas esse medicinas frigidas O
repercussiuas, quæ poros constringendo repercutiunt materiam ad interiora, constat autem hoc fieri nõ posse nisi pori cutanei claudantur, alij intus aut fiant, aut per antiperistasim dilatentur, vt per eos materia defluxa retrocedat. ergo oportet concedere poros, non tamen vt dixerunt Empedoclei propter passionem, vel rerum diuisionem.

Vniuersaliter autem, hoc generari modo scissis corporibus, inconueniens est: destruit enim hic sermo alterationem. Videmus enim idem corpus continuum existens, quandoque quidem humidum, quandoque autem coagulatum, non diuisione & compositione hoc patiens, nec conuersione & tactu, sicut ait Democritus. neque enim transductum, neque transpositum, neque transmutatum secundum naturam, coagulatum ex humido generatum est. neque nunc sunt dura & coagulata, indiuisibilia tumoribus, sed similiter omne humidum, quandoque autem durum & coagulatum est. Anti. c. 194 P

Actionẽ autem illo modo inesse simpliciter propter corpora ipsa indiuidua, est inconueniens, ratio enim hæc alterationẽ interimet, immo uidemus idem corpus existens continuum, humescere quidem interdũ uero arescere, & non diuisione, & compositione id pati, sed nec conuersione, & tactu, ut Democritus ait, quia nec translatum, neque transpositum secundum naturã arefactum ex humido fit neque quæ magnitudine indiuisibilia sunt. dura sunt & arida sed similiter totum humidum est, interdũ tamen durum est atq; aridum. Dilucida. te. c. eiusdẽ.

Cõmẽ. 194 Secundo ostẽdit ꝙ per atoma saluari non potest alteratio, vt dixit Democritus, & hoc proponit. d. Fieri autẽ hoc modo, idest agere & pati inesse corporibusipsis scissis, hoc est propter corpora indiuidua (quæ schizomena vocat. Quia sua natura scissa & diuisa sunt, licet cõgregatione vnũ faciant) est inconueniẽs. Ratio. n. hæc alterationẽ interimit. Quod declarat per ea, quæ sensu visuntur Q
d. immo videmus idẽ corpus continuũ manẽs, humescere quidem interdum, arescere vero interdum, & non diuisione & compositione atomorũ id pati, sed nec conuersione secundum situm, neq; tactu, hoc est congregatione noua imminẽte, vt dicebat Democritus, quia nec trãslatum nec transpositum secundum materiam arefactum ex humido fit, & sic atoma ad alterationem non prosunt. Sed dices. nonne atoma sunt dura, videtur ꝙ sic ꝙ sunt indiuidua igitur non apta scindi. igitur dura. obijcit contra. d. neque magnitudine indiuidua sunt, dura sunt et arida, vt dixit Democritus, sed similiter totum humidũ est secundum se & quodlibet sui, interdum tamen durum est atq; aridum. Sic igitur totũ patiens oportet esse eiusdẽ rationis vel molle secundũ se & quodlibet sui, vel durũ secundum se & quodlibet sui, effici tamen interdum durum ex molli, econtra interdum.

Plato dixit fieri nõ posse alterationẽ nisi per cõtactũ, & iõ scisso corpore in particulas. Cõtra obijcit Arist. (& inquit) RECO.

A inquit) Vniuersaliter autem hoc modo generari.s.qualitatem quæ alteratio prius scissis corporibus,inconueniẽs est,nam destruit hic sermo alterationem:hoc est hic sermo Platonis destruit sensum quem habemus de alteratione. Videmus.n.idem corpus existens continuum non fractum quandoque quidem humidum,quandoque autem coagulatum vt lac,quod alteratur,patiens hanc mutationem, neque diuisione, neque continuatione atque compositione noua,sed idem manens,hæc contra Plato. Contra vero Demo.(inquit) Videmus corpus fieri humidum,& siccum,& tamen atomi non patiuntur in atomato conuersionem,siue transpositionem,neque ad extra tactum ab alio exteriori,vt ait Demo.neque.n.transductum, neque transpositum, neque transmutatũ secundum naturam,hoc est substantiam lac coagulatum ex humido factum est.et qm̃ quis posset dicere atomos in coagulatione lactis fieri duras,ideo inquit, neque nunc sunt dura et coagulata indiuisibilia suis tumoribus ac corporeitatibus.Sed similiter totũ atomatũ secundũ se & quodB libet sui est humidũ,quandoq; autem durum & coagulatum.ergo non est necessariũ vt alteratio fiat,vt isti dicũt.

Ant. c. 195. *Amplius autem, neque augmentationem possibile esse & diminutionem,non enim quodcunque erit factum maius, siquidem erit appositio, & non omne transmutatum, aut misto aliquo, aut secundum se transmutato. Quod igitur est generare & facere, & generari & pati adinuicem, & quomodo contingit & quomodo inquiunt quidam, non contingit autem, determinatum sit hoc modo.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Amplius autem neq; auctio neq; imminutio possibiles erunt, non enim quodcunque erit maius factum,si quidem erit appositio & totum non erit auctum uel misto aliquo uel per se corrupto. Quod quidem igitur sit generare & agere, atque generari & pati inuicem, & quomodo contingat, & quomodo quidem dicant aliqui,licet non sit,hoc determinatum sit modo.*

C Cõmẽ. 195. Tertio arguit,si auctio est appositio et non mistio vel corruptio, & Democritus concedit tunc datis atomis auctio nõ esset(inquit) Amplius ãt neq; auctio neq; immunitio possibiles essent.hæc est conclusio, quam probat.d. Non.n.quodcunque erit maius factum.i.non quælibet pars aucti erit aucta subaudi.igitur datis atomis, non est auctio.ponit antecedẽs primum. siquidem auctio erit appositio & totum non erit auctum vel mistione aliqua, vel p se corruptione. est igĩ syllogismus a primo ad vltimũ sic.Si auctio est appositio et nõ mistio vel corruptio, tunc nõ q̃libet pars aucti,erit aucta, et si non q̃libet pars aucti erit aucta,tũc nõ erit auctio.deĩde epilogat et patet.

Prima quæstio an idẽ agat in se. Nunc digrediendo quæ recentiores pertractant transigamus.Quærunt itaque primo vtrum idem possit agere in seipsum,ꝙ sic arguunt pluribus argumentis,nos vero per duo arguimus. primo de intellectione & volitione, quæ sunt actiones immanentes,igitur remanent in agente.secundo,de aqua calefacta, quæ reducit se. De dubio D solent duo inquiri.primum est, vtrum idem possit agere in se actione intentionali. secundum vero, vtrum idem possit agere in se actione reali.

Quantum ad primũ recentiores omnes tenẽt ꝙ idem in se agere potest actione intentionali.Primo,quia actus intelligendi & volendi sunt duæ actiones intentionales nouæ.Igitur habent agens & patiens, & agens non est phãtasma ipsum,quia nihil agit extra genus.igitur agens est intellectus,& ille est patiens.igitur vt supra. Secundo, visio causatur a visu et non nisi in seipso.igitur idem agit in se.Sed hæc positio est contra maiorem partem Philosophorum.Auer.enim 3.de anima.commen.4. & 5.recipit tanq; impossibile intellectũ agere in se, quia tũc idem esset in actu,& in potentia,& Arist.in litera intulit ꝙ dato illo nihil esset immotum.

Ad hoc etiã faciunt duæ rationes,quas recẽtiores contra se faciunt.prima,tunc idem esset in actu,et in potẽtia. Nec fieri potest(vt dicunt)ꝙ idẽ sit in actu per essentiam hoc est virtuali,& in potentia formali. Primo,quia non posset probari motorem primum esse,diceremi.n.cœlum E ipsum esse primum motorem,& quãdo diceres nihil mouet se,negarem,quia fieri potest vt idem sit in actu,et in potentia diuersimode.Et si dicitur ꝙ restat via per infinitatem, vel per hoc ꝙ moueri est dispositio accidentalis motori,& omne per se potest stare sine posteriori & per accidens,hæc nihil sunt.Primo quidem non quia deum et primum motorem est infinitum est creditum, vel saltem non est demonstratum apud omnes, & per creditũ nihil demonstratiue scitur.Secunda minime, quia apud Platonem moueri est dispositio necessaria motori, quia deus est,qui seipsum mouet,et sic omnes demonstrationes Aristo.de primo motore ruerent stante isto. Secundo principaliter arguo,quia in textu Arist. contra democritũ probauit indiuiduum non seipsum mouere. quia tunc idem esset in actu, & in potentia.vbi igitur idẽ esse in actu & in potentia diuersimode non sit impossibile, ratio Arist. nulla esset. Propter hæc animaduertendum est ꝙ formæ Põ ꝓpria. vt forma est agere tantum, vt in materia vero est pati, F vt Auer.tradit.9.meta.commen.2. Ex hoc sequitur veritas quæsiti,ꝙ.videlicet actione intentionali nihil agit in se.probatur.nihil agit actione intentionali,nisi ea quæ est forma tantum, & nullo modo in materia. Sed forma vt forma non patitur,sed agit tantum, igitur actione intentionali nihil agit in se. de hac re plura diximus in lib. de substantia orbis.Nunc ad argumenta recentiorum dicamus.Et ad primum ꝙ intellectus nihil agit in se. nam intellectio non differt a re intellecta,modo res intellecta secundum Arist.& Auerroem. est perfectio æterna intellectus,& non actio noua,vt disputamus in libro de intellectu,similiter & de voluntate.Vel dicatur, ꝙ causatur a phantasmate.vt tertio de anima patet, vel ꝙ causat intellectionem postq; est reductus in actu ab intelligibili. Ad secundum de visione dicemus. Visio.n.non est actio penitus intentionalis,sed realis perfectiua tamen,et propterea est a forma materiali, & ideo sensus agit in se vt sensus.recipit vero vt in organo, sed de hoc postmodum. G De actione vero reali nunc dicamus. vbi debet scire ꝙ De actione reali secundum. actionum realium quædam sunt perfectiuæ vt sensationes & motus locales,& hæ quæ nihil a subiecti substantia remouent,quædam sunt corruptiuæ, vt generatio & Actio realis duplex. corruptio,alteratio,auctio,& imminutio,de quibus hactenus,tunc cum recentioribus teneo aliquid posse agere in se actione reali perfectiua, nõ tamen secundum vnam & eandem partem.Sed propter diuersas partes,vt graue Dubitat. ratione formæ mouet se ratione materiæ mouetur a se. nam ratione formæ est in acto,ratione materiæ est in potentia.itemque ferrum ratione affectus sibi a magnete tributi mouet se, ratione ferri & subiecti mouetur. rursum visorum ratione visus videt,hoc est agit visionem,ratione oculi patitur,vt in libro de sensu agẽte scripsimus. Sed circa hæc dubitares. nam ratione entis in potentia nihil mouetur,quia omne quod mouetur est. quinto physicæ auscultationis.igitur ratione materiæ nihil mouetur.Secũdo,tunc stante hoc nulla esset via probandi motorem immobilem.dicerem.n.cœlum ratione formæ se mouere,et H ratione materiæ moueri. Animaduertendũ primo ꝙ immediata ratio quare aliquid mouetur est forma,non quidem absolute,sed vt in materia, est quidem forma, quia quod mouetur & quod est ratio motus est in actu,et omne quod est in actu,est tale propter formam.Ex hoc colligitur ꝙ ratio quare aliquid mouet est forma,et quare aliquid mouetur.nam mouetur quidem vnumquodq; pro quãto est forma in materia,mouet vero vt forma.Secundo animaduertendũ ꝙ vt forma moueatur habet a materia,quia ab illa cõstituitur in esse.igitur et ab illa fit potentialis. materia vero mouet, vt in actu,quia forma in esse constituitur,et per consequens in esse actuali. Ex hoc datur ꝙ sola forma materialis mouet & mouetur.i.est rõ proxima agẽdi motũ et recipiẽdi,quia ipsa et est forma, & est in materia,quia namq; forma mouet, vel est ratio mouendi quia in materia mouetur vel est rõ patiẽdi motũ.Tunc ad primũ dico ꝙ mouẽs est totũ graue,et mobile est totũ graue.Ratio proxima agendi motũ est forma,

I ratio proxima patiendi illum, est forma vt in materia, remota vero est materia ipsa, & sic non est inconueniens aliquid in potentia esse rationem recipiendi motum non proximam, sed remotam. Ad secundum concedo, ꝙ cœlum ratione formæ primæ mouet, & ratione cœli mouetur. Illa tamen forma est actus tantum, quia ratio motus solum, et non ratio recipiendi motum, quia est forma tantum, vbi autem esset forma & in materia cōstituta, tunc esset generabilis & corruptibilis. De actione vero reali, & corruptiua, omnes conueniunt nihil posse generare se nec per se, nec per accidens. vt dicitur secundo de anima. Declaratur ꝙ omne generans, siue per se, siue per accidēs non est. modo nihil potest esse, & non esse. & hanc conclusionem non dubito: de corruptione, alteratione, & auctione, communis opinio est recentiorum, ꝙ aliquid potest se corrumpere, alterare, augere, vel minuere non per se, sed saltem per accidens. De alteratione patet in aqua

De actione reali et corruptiua. De generatione. De alteratione.

K calefacta, quæ se per accidens reducit. ipsa. n. ob calorem est præter naturaliter rarior ꝗ̃ esse debeat, & sic exit præter naturaliter locum in quo erat. cum autem suæ naturæ dimittitur, ipsa ab intrinseco per se mouetur localiter a circunferentia ad centrum, & qm̃ cum tanta densitate in tali materia non stat caliditas illa, per accidens corrumpitur, & par frigiditas per accidens generatur. qua e re videtur hæc reductio esse ab intrinseco & ab extrinseco, ab intrinseco quidem per accidēs ratione motus localis ab extrinseco per se. vbi. n. illa non esset ab intrinseco, nulla esset causa quare reduceretur ad maiorem ꝗ̃ sit, & si non ab extrinseco, in hyeme non reducta esset ad maiorem ꝗ̃ in estate. Quod si dicas tunc motus localis causaret frigiditatem, dicendum ꝙ in subiecto apto nato facit frigiditatem, aliquando vero caliditatem in calefactibili, qm̃ motus non per se, sed per accidens est causa vtriusque. Sed dices. contra hæc. nam tunc idem posset generare se per accidens. nam generata frigiditate in aqua generatur & in-

Dubitatio an idem se generet.

L tenditur substantia & forma aquæ secundum Auer. 3. cœli. commen. 67. forte concederent aliquod totū posse generare se secundum partes diuersas & per accidens. de his tamen latius diximus in libro de substantia orbis. Quod idem possit se corrumpere per accidens patet de calore vitali, qui humidum resoluendo se necat. Simili ratione & idem potest se minuere, per resolutionem partium materialium. Sed dubitabis quare aliquid potest se mouere in loco per se, & nihil alterare vel augere se per se. vt dicit Auer. primo commen. secundi physicorum.

De corruptione.

Dubitatio quare aliquid se mouet i loco, sed nihil alterat. Solutio. secunda quæstio an simile agat in sibi simile.

Dici potest, quia alteratio est mediū generationis, modo si aliquid posset se alterare per ſ. igitur generare per se vt in principio huius libri diximus. Per hæc ad argumēta patet solutio. Multa tn̄ diximus ĩ libro de substātia orbis.

Secundo quærunt, vtrum simile possit agere in sibi simile. Hic sunt tres positiones principales. Prima vult ꝙ simile in qualitate & gradu etiam actione directa agit in sibi simile in qualitate & gradu, stante tamen dissimilitudine in aptitudine, veluti continens frigidum vt sex con-

M gelat aquam & reducit illam propter aptitudinem eius ad maiorem frigiditatem, ꝗ̃ sit illa mediȷ̄. Secunda positio est ꝙ propositio Aristot. est ꝙ simile in qualitate & gradu non agit in sibi simile in qualitate, et gradu, nec aliter oportet Aristot. propositionem intelligere. Aliȷ̄ volūt ꝙ propositio Philosophi est ꝙ simile in qualitate & gradu condensatione & raritate & actione non agit in sibi simile illismet actione directa, quicquid sit de actione reflexa. Vt vero videatur quæ positio sit vera. Arguo pro tertia positione, & contra ipsam. Primo accipiendo ꝙ simile in qualitate & gradu agit in sibi simile, similiter & pono ꝙ. a. calidum vt quatuor egerit in. b. passum caliditatem vt quatuor, & arguitur ꝙ. a. potest vlterius agere in. b. nam. a. potest condensari remanente eadē caliditate sub eodem gradu præcise. igitur facta condensatione. a. esset fortius ꝗ̃ ante. Secundo, omne agens fortius agit per lineas breues ꝗ̃ lōgiores, qm̃ maiorata distantia actio minoratur, sed in tali condensatione extrema puncta ipsius. a. continuo agerent per lineas breuiores, quia quāto plus appropinquarent ad centrum. a. tanto minus elongarētur

N a medio puncto. b. igitur. a. continuo ageret in. b. Tertio sit. a. pedale terræ caliditatis vt quatuor, & b. aliud pedale rarius. a. tantæ potentiæ in caliditate. cum igitur eadem caliditas vel similis in materia densa sit fortior ꝗ̃ in materia rara, oportet caliditatem. b. esse intensiorem caliditate. a. tunc arguitur. virtutes eiusdem speciei & æque fortes possunt producere caliditatem vt quinꝙ. igitur. a. potest producere caliditatem vt quinque. Quarto, cum caliditas coniuncta siccitati fortius agat ꝗ̃ coniuncta humiditati ipsa eadem, vt obseruatio docet de calore ignis, & aeris, sit igitur. a caliditas siccitati coniuncta vt quatuor, & sit. b. vna alia tantæ potentiæ coniuncta humiditati: quo ad misso sequitur ꝙ. b. caliditas sit intensior. a. caliditate. sed. b. potest producere gradum intensiorem ꝗ̃ vt quatuor. igitur etiam. a. cum sit tantæ potentiæ, & habetur intentum. Hæc sunt præcipua argumenta pro tertia positione. Contra hanc positionem arguunt quidam. Primo, quia potentia rei attenditur penes multitudinē formæ. sed tanta est multitudo formæ in materia rara, vt in eadem den-

O sa. igitur tanta potentia. maior probatur, quia potentia passiua attenditur penes multitudinē materiæ. igitur actiua penes multitudinem formæ. & per consequens forma vna & eadem non est maioris potentiæ in rara ꝗ̃ densa. Secundo, data hac positione aliquod calidum remissum posset generare intēsiorem caliditatem ꝗ̃ ignis summus. probatur ꝙ ignis summus non potest generare caliditatem intensiorem caliditate summa. sed aliquod calidum remissum potest intensiorem generare ꝗ̃ summa, quod declaratur, & supponitur ꝙ caliditas summa sit vt octo, tunc sic. a. est calidum vt quatuor. igitur est remissum calidum, sed per condensationē continuo fit maioris potentiæ, & fortius agit. per opinionem igitur condensatum ad duplum erit in duplo maioris potentiæ, & in duplo magis & fortius aget, sed iam agit caliditatem vt quinque. igitur tunc aget caliditatem. vt. 10. Tertio sequitur, ꝙ sint aliqua duo similia in qualitate, raritate, & densitate, & gradu, quorum quodlibet potest reliquum in infinitum

P intendere. probatur. & pono ꝙ. a. condēsetur ad duplum, qua facta. a. intendet. b. in duplo, & ꝙ in fine intensionis. b. erit tantæ potentiæ quantæ est. a. quia sicut. a. est in duplo densus ita. b. tunc erit in duplo intensius. ponatur igitur ꝙ. b. factum intensum ad duplum incipiat condensari, & sequitur ꝙ fiat maioris potentiæ ꝗ̃. a. igitur poterit intendere. a. postꝗ̃ igitur. a. erit alteratum ab ipso. b. pono ꝙ iterum condensetur. a. & habetur circulatio infinita in alterationibus. Quarto sequitur, ꝙ caliditas cōiuncta humiditati est maioris potentiæ ꝗ̃ eadem coniuncta siccitati, quod est contra eos, & patet consequentia, quia caliditas ignis coniuncta humiditati aeris est in materia densiori. Animaduertendum ꝙ dum quæritur, vtrum simile agat in simile, quæstio est non de ratione agendi, sed de agente & passo, & sic teneri potest ꝙ simile agat in simile, non tamen ratione similitudinis sed ratione contrarietatis, & ꝙ contrarium in contrarium agat non ratione contrarietatis tātum, sed ratione similitudinis, & sic actio sit ratione contrarietatis similis vel ratione similitudinis contrariæ. Secundo animaduerte ꝙ nec potentia actiua nec potentia passiua attenduntur penes multitudinē materiæ. actiua quidem non, quia penes materiam non est actio. passiua vero minime, quia materia est tanta nunc quanta ab æterno. Amplius potentia actiua non sequitur multitudinem formæ, quia vel multitudinē essentialem, vel multitudinem accidentalem. non essentialē, quia forma secundum essentiā est indiuisibilis, nec accidentalem, quia accidentia se tenent ex parte subiecti, & materiæ, vt dicitur primo, physicorum. Rursus potentia actiua attenditur penes recessum ab immo, vel accessum ad summū. nam potentia est quædam qualitas intensibilis & remissibilis, sed quælibet qualitas intensibilis & remissibilis est latitudo, & omnis latitudo attenditur penes recessum ab immo vel accessum ad summū secundū Arist. & Auer. Quarto, licet formaliter potētia dicatur maior vel minor pp̄ accessum et recessum, dispositiue dici pōt maior a forma pp̄ dispositiones diuersas, vt quia in materia densiori, vel

Pō ꝓpria

Q

A ri, vel quia coniuncta siccitati vel alijs huiusmodi. His
Pō ꝓpria, stantibus videtur mihi ꝙ positio Arist. sit hæc, ꝙ nullum simile possit agere in simile seruata paritate potentiæ vn decunque sit illa potentia, vbi tamen non seruetur simili tudo potentiæ, simile potest agere in simile quomodolibet siue in gradu, siue in forma, siue omnibus alijs modis, dempta sola potentiæ similitudine, hoc est simile in potentia non potest agere in simile in potētia, nec si sint eiusdem generis nec diuersi generis; & hæc est positio Alexan. primo metheo. et Auer. 4. metheororum. & omnium peripateticorum. Tunc ad argumenta vtriusque partis. Ad prima. omnia concludunt pro me, nā ibi non seruatur potentiæ similitudo. Ad opposita. Ad primū pa ter solutio. non. n. intensio potentiæ habet attendi penes multitudinem formæ. vt patet. Ad auctoritatem satis patet solutio. Forma. n. est principium agendi, non propterea sequitur ꝙ potentia actiua sequatur eius multitudinem, quia non est causa totalis. Ad secundum diceret forte aduersarius ꝙ illud est necessariū, propterea quia licet
B ignis summus sit maior in forma, non tamen maior in potentia. verum est tamen ꝙ cuiuslibet actionis naturalis est datus terminus ad maximum, & minimū, & sic non potest agere nisi vsque ad octo, ponendo ꝙ illud sit maximum. Ad tertium dicerem tandiu per condensationem alternam illa possunt se augere, donec potētia agendi veniret ad summum, tunc quum essent æquales, cessaret actio. argumentum. n. supponit non dari maximum in potentia neque minimū. Ad quartum, licet argumentum sit contra illos, non est contra me, quia ego dico po tentiam esse maiorem propter gradus. Quærunt hic pri
Primum dubium, mo vtrū caliditatis realis possit se augere per antiperistasim, hoc est per assistentiam contrarij. omnes respondent ꝙ sic. sed de modo est difficile. Animaduertēdum tamen ꝙ vnaquæꝗ qualitas sensibilis, & maxime tactilis mul tiplicat se intentionaliter per lineam sphæralem vsque ad certum datū terminū, ita vt res ipsa sensilis sit, vt centrū
C & sphæra ad quam terminantur lineæ sensiles porrectæ a re sensili est, vt orizon. Secundo animaduerte ꝙ intentio rei sensilis efficit in subiecto apto, et intentionem qualitatis & qualitatē realem, vt caliditas intentionalis spæraliter multiplicata in materia causat realem caliditatem, in tactorio intentionalem. patet, quia manus distans ab igne est realiter calefacta, vt corpus alterabile, et intentio naliter, vt tactorium. Tertio animaduerte ꝙ intentionalis qualitas potest reflecti a contrario reali, vt intentio caloris potest reflecti a reali frigiditate, & intentio frigiditatis a reali calore, est autē hæc reflexio reditus intentionis ad suam radicem. nec inconuenit accidens intentionale, migrare de subiecto in subiectum, quia cum sit intentionale, non dependet ab illo, sed ab agente. Ex his patet solutio dubij, ꝙ. videlicet caliditas realis per intentionum reflexionem augetur. nam cum species illæ redeunt in radicem, inueniunt subiectum actum calefieri. igitur illæ calefaciunt per supposita, & sic radix augetur. Secundo du
Secundum dubium, bitant, vtrū virtus vnita hoc est in materia densa sit fortior seipsa in materia dispersa hoc est rara. quidam simpli
D citer respōdent ꝙ sic. Primo, per verba Aristo. in metheoris. Secundo, per obseruationem. nam caliditas manus est minor caliditate aeris. & tamē quia in materia densa, fortius agit. Tertio, vt argutum est omne agens fortius agit per breuiores lineas, ꝙ̄ per longiores. Alij volunt virtutem vnitam, hoc est in materia densiori esse fortiorem in resistendo, & non agendo, vel si est fortior in agēdo, non est intelligendum respectu effectus, sed respectu tēporis, non. n. oportet vt. a. calidum condensatum fortius agat ꝗ prius tam respectu tēporis ꝙ̄ respectu effectus. & sic soluitur auctoritas, & obseruatio. Similiter ad rationē, licet per lineas breuiores fortius agat agens, non tamen maiorem aut intensiorē effectum producit, sed huiusmodi fortitudo intelligitur penes tempus, & non penes effectum. Illud vero, quod est melius apud plures est, ꝙ potest forma esse eiusdē potentiæ in rara & densa materia, vt calor potest esse tantus in materia rara, vt quatuor, & in materia densa vt tria, non tamen formæ eiusdē rationis pos

sunt esse æqualis potentiæ, qn̄ vna sit in materia densa et E
alia in materia rara eiusdē quantitatis. Si. n. per possibile vel impossibile quantus calor est in igne tantus in ferro & econtra æqualis erunt potentiæ. Sed non est possibile, vt duæ materiæ eiusdem quantitatis, quarum vna sit densa, altera rara, recipiant formas æqualis potentiæ. Tertio dubitant, vtrum duo lumina e diuersis luminosis effluxa Tertium dubium,
in medium faciant vnum intensius. Respondent quidam ꝙ in medio illa remanent duo, & ꝙ non se intendunt. Primo, quia faciunt duas vmbras vt perspectiui dicunt. Secundo, quia tunc deberet apparere clarius & intensius ꝙ̄ si ibi esset vnum tantum lucidum. consequens est contra experientiā, quia non apparet plus lucida vna candela, ꝗ si essent centum accensę. Tertio, tunc in medio litera melius legeretur ꝙ̄ prope alteram cādelam. Quarto, vnum potest corrumpi altero remanente. igitur duo sunt. Alij tenent ꝙ illa lumina in medio sunt vnū in esse, quia vnum subiectum non potest habere plura accidentia numero. quinto metaph. sunt tamen plura representatiue, propter F
argumenta nunc tacta. Tunc ad primā cōcedunt illud totū facere duas vmbras, quia est duo representatiue. Ad secundum concludit ꝙ in representando sunt duo, propterea non representantur vna candela lucidior. Ad tertiū respondetur, ꝙ in medio est debilius in representando, quia non faciunt vnū representatione, sed esse & propterea est secundū esse intensius. Ad quartū dicerem, ꝙ vno corrupto totū est aliud ꝙ̄ prius, remissius tū. tu vero responde, vt placet quia problema est neutrum. Hæc de quæstione.

Quærunt tertio. vtrū omne agens in agendo repatiatur, & arguitur ꝙ nō. Primo, quia possibile est ꝙ aliquādo actio ipsius agentis protendatur remotius ꝙ̄ possit actio ipsius passi. Scdo, tunc esset idē mobilius & ignobilius respectu eiusdē. Tertio, idē esset in actu & in potētia. G

Quarto, tunc tales essent infinitæ actiones & reactiones, & vna actio infinita. Quinto, tunc a proportione æqualitatis, vel minoris inæqualitatis fieret actio ponendo ꝙ summe calidum & summe frigidum æque multos gradus habeant. et sint vtreque vt. 10. tunc ponatur summum calidum agere in summum frigidum, sequitur ꝙ cum quælibet per casum, sit vt. 10. ꝙ fiat actio a proportione æqualitatis. cum sint æquales. In ista quæstione breuiter. Primo dicam ea in quibus cum recentioribus conuenio. Secundo, ea in quibus differo. Tertio, mouebo dubitationes contra dicta & soluam. Quantū ad primum concedo cum recentioribus ad reactionem quatuor requiri. Primo, ꝙ agens agat in patiens actione reali et corruptiua, cuiusmodi est alteratio. nam color agit in visum, & tamen non repatitur. itemque intelligentia mouet orbem, & non repatitur, quia motus est actio realis perfectiua. Secundo, ꝙ agens & patiens conuenerint in materia. nam sol alterat sphæram elementariam, & non alteratur. Tertio, ꝙ agens & patiēs debite applicentur, et econtra. nam si agens esset extra sphæram actiuitatis passi fieret actio absque reactione. Quarto, requiritur contrarietas sufficiens mutua agentis ad passum. nam si agens ex- H
cederet passum tā in actiuitate ꝙ̄ in resistētia actio fieret absque reactione. Secundo principaliter cōcedo ꝙ actio Secūdum.
& reactio sunt possibiles, quod probāt obseruationibus & rationibus. Differo tamen primo, quia non a qualibet Prima differentia.
proportione maioris inæqualitatis prouenit actio vel reactio. probatur. quia nō quilibet excessus sufficit ad mouendū. igitur nec quælibet proportio maioris inæqualitatis sufficit ad alterandū. antecedēs patet. per Arist. et Auer. primo cœli. cōmen. 116. vbi vult potentiam actiuam terminari per maximum in quod potest, ꝙ si quilibet excessus sufficeret ad motū, non terminaretur per maximū in quod potest. Secundo, teneo ꝙ per quantum aliqua qua Secunda.
litas est actiua, per tantum est resistitiua, & econtra, per quantum aliqua qualitas resistit, per tantum est actiua. probatur. per quantum aliquid est actiuum, per tantum sufficit se conseruare. per quantū sufficit se conseruare, per tantū contrario repugnat: per quantum contrario repugnat, per tantū resistitiuū est. igitur a primo ad vltimum Prima rō.
per quantum qualitas potest agere, per tantū et resistere.

Marginalia (right column, beside Quarto … Quinto): Non de reactione. iij. Prima rō. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta.
Marginalia (right column, beside In ista quæstione …): Ordo quæstionis. Cōmunia, & principium. Conditiones reactionis.

I Secundo, per quantū agens potest agere, per tantum est forte. per quantum est forte, per tantum contrario repugnat. & sic per tantum resistit. Tertio, agere est contrarium remittere. igitur agere est resistere. consequentia deducitur, quia per quantum contrarium remittitur, per tantum agens superat contrarium. & per quantum superat, per tantum resistit. Quarto, per quantum agens potest corrumpere, per tantum potest se in esse custodire, & per quantum potest se in esse custodire, per tantum resistit. Quinto, si qualitas non per quantū agit, per tantum resistit, tunc frustra elementa duplici qualitate componerentur, deducit cōsequentiā Auer. quarto metheoro. com. 10. Ex his teneo secundū Aristo. & Auer. quarto metho. commen. 10. & alibi, & secundum Alexandrum ꝙ actio & reactio non fit secundū eandē qualitatem, vt si ignis agit in aquam per caliditatē agit, et per humiditatem ab aqua patitur, & ita si caliditas ignis remittit frigiditatem aquæ, frigiditas non reagit in caliditatem, sed humiditas

Pō ꝓpria.

K aquæ agit in siccitatem ignis, & non econtra. Ex hoc sequitur ꝙ actio & reactio sunt possibiles secundum diuersas qualitates, & non secundum eandem, & hanc positionem innuit. Auer. tertio de anima. commen. 20. vbi voluit intellectū agere in phantasma. & econtra phantasma in intellectum: ideo infer, igitur in intellectu sunt duæ partes, altera qua agit in phantasma, altera per quā patitur, ꝙ si secundum idem esset actio & passio, nihil valeret ratio Auer. Sed in hac positione occurrunt dubitationes vt proposui in tertio dicendorū. Primo contra positionem, qua data, tunc inter elementa symbola non esset actio et reactio, & inter terram & ignem, quia vtrunque eorum est siccum. igitur ibi solum secundum duas qualitates fit actio & passio, videlicet per frigiditatem & caliditatem, & non reactio, hoc videtur contra Arist. dicentē. Quod tactus naturalis est eorum actiuorum & passiuorum inuicem, quorū vltima sunt simul. modo ignis & aer se na-

L turaliter tangunt, & per consequens agunt & patiuntur inuicē. Secundo, tunc non quādiu duraret actio, esset reactio, immo valde cito reactio desineret. nam cū ignis in aquam ageret, actio caliditatis in frigiditatem esset velocior ꝙ̄ humiditatis in siccitatem. Sed quia cū corruptione humiditatis corrumpitur frigiditas, sequitur statim ꝙ humiditas erit debilior siccitate, & sic non vlterius erit reactio. Tertio sequeretur, ꝙ quando caliditas & frigiditas essent æquales, similiter humiditas & siccitas non fieret reactio, tenet consequentia per me, consequens est falsum. & contra experientiam. Quarto, omne agens naturale communicans in materia cum passo in agendo repatitur. Sed symbolum est agens naturale in materia communicans cum alio symbolo passo. igitur in agendo repatitur. Quinto, mistio est alteratorum vnio, sed hoc est impossibile nisi esset actio et reactio in omnibus. Sexto, ferrum proiectum in aqua calefacit aquam & frigefit. igi

M tur actio & reactio secūdum eandē qualitatem. idem & de cibo alterat et alteratur secundū vnam qualitatem. Ad hæc respondetur. tenendo positionem Arist. & Auer. & Alexandri. Ad primum concedo ꝙ quando inter symbola elementa est actio non est reactio, vt si ignis per excessum siccitatis ageret in aerem per defectum humiditatis, aer non reagit, quia non per qualitatem, per quam patitur. nec per qualitatem communem. igitur nullo modo. Tunc propositio Philosophi est hæc, ꝙ tactus secundum omnes conditiones est inter actiua & passiua mutuo. talis tactus secundū omnes conditiones non est inter symbola, sed sufficit ꝙ vnū agat, & alterū patiatur. vnde proprie dictū Aristo. est verū quando inter agens & patiens est contrarietas secundū ambas qualitates. Ad secundum cōcedo. semper. n. reactio citus desinit, ꝙ̄ actio, quia a debiliori cōtingit virtute. Ad tertium respondet Auer. quarto metheororū. cōmen. 10. ꝙ propter illud elementa non limitāt sibi qualitates ambas ī summo. sed propriā ī summo. Sdariam vero remisse. et hoc vt fiat actio et reactio.

Ad quartū maior est vera seruatis omnibus conditionibus, & præcipua est ꝙ agens et patiens differant in ambabus qualitatibus. Ad quintū respondet Auer. vt supra ꝙ mistio est possibilis. nam qualitates possunt frangi dupliciter per se, per propriam corruptionem, & per via sequele per corruptionē alicuius sibi naturaliter coniuncti. vnde potest calor ignis remitti ab humiditate aeris, per hoc ꝙ remittit siccitatem sibi coniunctam. Ad sextū concedo illud fieri per diuersas qualitates per se, in alijs fit per viam sequelæ, vt Suissethus calculator declarat. Secundo dubitatur, vtrum omnes qualitates primæ sint æqualiter actiuæ & æqualiter resistitiuæ. Respondent recentiores absque distinctione quatuor qualitates non esse æquales, nec actiuitate, nec resistentia. Primo, quia Arist. appellat humiditatem & siccitatem passiuas, frigiditatem et caliditatem actiuas. Ideo constituunt duas latitudines resistentiæ & duas actiuitates & emergunt quatuor ut tu vide eos. Sed hæc positio vt diximus erronea est. nam qualitas quantum actiua est, tantum resistit. Proprerea animaduerte ꝙ eiusmodi qualitates possunt comparari ad medium & ad contrarium. Siquidē comparantur ad medium hoc est ad tactū, ea est actiuior, quæ magis mouet tactum, & sic caliditatis est maxima. Secunda est frigiditas. Tertia est humiditas. Quarta est, siccitas, & propterea duæ sunt dictæ actiue caliditas & frigiditas, quia sensibiliter mouent tactū, duæ passiuæ, quia hebetes sunt ad motum. Si vero comparentur ad contrarium, vt caliditas ad frigiditatem, & humiditas ad siccitatem, & econtra. Tunc quælibet est æqualis. probatur. quia quælibet est destructiua sui contrarij, & præseruatiua sui a suo contrario. quare quælibet est æqualis virtutis, & hoc ignorāt isti. Ad rationes eorum per hæc patet solutio. Tertio dubitatur, vtrum agens quod agit in passum, possit repati ab illo, si mediet aliquid. Quidam respondent ꝙ reactio fit, quando nihil mediat, nam si mediaret aliquid, si gratia argumenti aer, tunc aer simul frigefieret & calefieret. Tenemus ꝙ aliquid reagere potest per mediū, & tunc concederem ꝙ in illo medio inducitur frigiditas & caliditas, non tamen calefit, vel est calidum, neque frigefit vel est frigidum. causa est. quia neutrum illorū permanenter inducitur, ideo neutrū sufficit denominare. Sed contra hoc arguunt quidā. Primo, motus specificatur a termino ad quem, vt dicit. Auer. quinto physicorum. commen. 9. igitur si inducitur caliditas erit calefactio. Secundo aliqui tenent ꝙ latitudo acquiritur successiue per partē post partē continuo aliam atque aliam, & tamen per illam aliquid calefit. Dici potest ꝙ motus specificatur a termino ad quem permanentem, aliter nō. Ad secundum dicendum. ꝙ apud illos dicetur illa calefactio, quia via ad calorē tandem permanentem, nam licet continuo sit alia atꝗ alia, tandem permanet vltimus terminus, vel dici potest tutius ꝙ calidum calefacit illud medium vsque ad aliquam partem, & frigidum frigefacit vsque ad aliam, tunc illæ partes medij agunt et patiuntur inuicem reducendo se ad medium temperamentum, quod virtute agentis calidi remittit frigidū, & virtute agentis frigidi remittit calidum. Quarto dubitant si reactio est possibilis siue secundum vnam, siue aliam qualitatem, tunc vna pars simul calefieret et frigefieret. probatur. accipiatur aliqđ agens quod sit. a. cuius pars propinquior pa sso sit. c. & sit passum. b. tūc si. a. repatiatur. a. b. hoc est secundum partem. c. propinquiorem ipsi passo. sit igitur. a. calidum & b. frigidum, tunc ꝙ̄ cito. b. remitteret caliditatem ipsius. c. siue per se, siue per viam sequelæ, tam cito. c. pars esset dissimilis in gradu residuo agentis, sed ꝙ̄ cito erit sibi dissimilis, tam cito residuum ipsius. a. quod ipsi. c. est coniunctum calefaceret. c. igitur simul. c. pars ipsius. a. calefieret & frigefaceret, qđ est impossibile. Ad hoc argumentū respondent multipliciter, mihi tamen videtur ꝙ. c. pars est. a. b. ipso passo reagēte frigefacta, & certa latitudine frigida, & tunc nego ꝙ. a. ita cito sicut. c. est sibi dissimile, agat in. c. corrumpendo frigiditatem illam non obstante quod sit maioris potentiæ quàm illud, nam pars illa resistit in virtute totius. b. & ipsius. a. residuum non bene illi applicatur, quia est omnino

a
c
b

Pō ꝓpria. (N, O, P, Q margin letters)

Responsio propria.

A est omnino continuum, & propter multas causas, quas omitto. Per hæc ad argumenta principalia patet solutio. Hæc pauca de reactione secundum peripateticos.

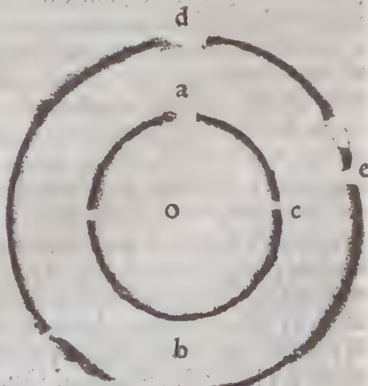
RECO. Probat ꝙ non solum alterationem destruunt. per hæc quæ dicunt, sed etiam augumentationem, & diminutionem, vnde inquit. Amplius autem neq; augumentationē & diminutionem possibile est esse, & sic non solum alterationem, sed etiam augumentationem destruūt & probat hoc. & dicit. siquidem erit apposito, et non omne cui apponitur, sit trāsmutatum in maius, augumentatio non erit, non enim quodcunque erit factum maius. Dico non erit quodcunque factum maius, siue misto aliquo, siue secundum se transmutato dixit (siue misto aliquo) scilicet cibo. Cibo enim immisto, fit maius totum. dixit (siue secundum se transmutato) vt cum demutatur aqua in aerem. Et enim in hoc omnis aquæ particula maior facta est. verum hoc non auctio, sed generatio est. Quod forte addit, vt ostenderet (quemadmodum Philoponus inquit) ꝙ neque generationem saluare possunt, nam si ex
B aqua aer fit, cum fiat ex certis atomis, quæ sunt in aqua, non oportebit aeris motum fieri maiorem. Quod autem auctionem saluare non possint, patet. quoniam siue fiat additis quibusdā in poris, vt Empe. dicit, siue in vacuis, vt Demo. aut tactis planitiebus (vt Plato dicit.) nunquā auctio fit, quoniam solum pori aut vacua replebuntur, & nunquam fit qualibet pars maior. Præterea. Dato ꝙ fit porus vel vacuum maior. nullum indiuisibilium fiet maius, tunc epilogat, quid igitur sit generare, et facere, dixit generare. s. in substantia, & facere in passionibus, est enim generare mutare substantiam potentia in substantiam actu. Facere vero mutare quale potētia in id, quod est quale in actu, & quid sint generari & pati, quæ sunt contraria. Passiua. n. factiuis contraria sunt, nam generari est duci de potentia substantia in substantiam actu. pati vero duci de quali potentia in quale actu, & quo modo contingit vnumquodq; horum, qm̄ materia versa secun
C dum totum, & quomodo inquiunt quidam, non contingit autem. Nam dicunt generationem & corruptionem fieri concretione, & secretione, facere vero & pati per poros vel vacuum, vel tactum, quæ stare non possunt. Circa præsentem Aristotel. determinationem, in commentarijs quæritur vtrum simile possit a sibi simili pati. Vbi debes scire ꝙ quæstio hæc pendet ex hoc dubio, vtrum vna & eadem siue æqualis forma sit æqualis potentia in densa, & rara materia. Prima positio dicit ꝙ sic, nam (vt Aristotel. inquit in metheoris) potentia vnita est fortior seipsa vel sibi simili dispersa. modo vnita potentia est forma in materia densiori, dispera vero in materia rariori. hoc quod Aristotel. ait, obseruatione perspicuum est. nam caliditas manus minor est aeris caliditate, quia tamen est in materia densiori ac magis vnita pollentior est. Præterea. Potentia vnita passo applicata agit per lineas breuiores, vt in commentarijs patet. Tunc si hæc suppositio est vera, patet. ꝙ simile in gradu potest facere in sibi simile in gradum, vt si alterum sit magis vnitum & densius. Alterum vero dispersum & rarum, vt in commentarijs pro
D batum est. Alij vero dixerunt, ꝙ quanta potentia est in materia rara, tanta erit in densa, quando forma est æqualis in gradu, licet sit melius disposita, probatur. quoniam potentia formæ est ipsa forma potens. ergo quanta est ipsa forma in gradu, tanta est eius potentia in gradu. Hanc partem in commentarijs probauimus multis argumentis. Et tunc iuxta hanc positionem oportet dicere, ꝙ simile in gradu non facit in sibi simile in gradu, quoniam tūc simile in potentia faceret in sibi simile in potētia. In commentarijs nos tenebamus, ꝙ simile in gradu potest pati a simili in gradu, modo sit illi dissimile in potentia, quoniam factiuum assimilat sibi passum in eo, in quo est illi dissimile. Factiuum autem potentia factiua est factiuum, passiuum vero potentia passiua. ergo faciens assimilare intendit sibi patiens in potentia. quod est de mente Auer. & Alexandri. Vtrum vero cum similibus in gradu, stet similitudo potentiarū, est quæstio difficilis, & pro vtraq; parte habet fautores, communiter autem tenetur pars af-

[Left margin notes, partly cut off: In siſe fa... fiat in simi... / ...ītū vna ...el æqua ...s forma in ...radu sit ...qualis in ...otētia, in ...ateria ra... & dēsa. / ...ō ꝓpria. / ...ō diffici]

firmatiua. Vbi debes scire (quicquid in commentarijs diximus sequendo iuniores) ꝙ intensio potentiæ attenditur penes effectum, & penes causam. penes effectum quidem, illa potentia dicitur maior secundum peripateticos, cuius effectus est intensior et maior, penes causam vero, cuius gradus sunt plures, vt superius diximus. Non. n. potentia dicitur maior vel minor penes recessum vel accessum ad summum, vel ad non gradum, nam dato ꝙ non detur summum, vt in potētia dei, vel non gradus, saltem ad imaginationem, aliqua potentia penes causam dicitur maior vel minor, & hoc non ob aliud, nisi quoniā eius gradus sunt plures vel pauciores. veluti multitudo pecuniarum altera est altera maior, quo vnitates sunt plures. Cognoscitur autem hæc graduum pluralitas ex effectu, vt dicitur primo de cœlo. Et tunc teneri potest, ꝙ licet latitudo alicuius formæ, vt caliditatis, & latitudo eius potentiæ sint idem ꝙ forma. s. caliditas, tamen altera latitudo dici potest maior, altera minor, & penes effectum; quoniam a caliditate inquantum caliditas effectus mi- E [margin: Intensio potentiæ penes quid.]
F nor proficisci poterit, q̄ ab eius potentia, vt potentia, & penes causam, quoniā gradus potentiæ possunt esse plures, hæc pro positione posita in commentarijs. Sed contra hanc positionem tunc est vnum dubium, nam si caliditas, vt octo in materia densa, & vnita poneretur. hæc in materia aliqua vel aliquo passiuo posset agere caliditatem vltra octo. Præterea. Quæro de potentia huius vel est præcise, vt octo, vel maior, si vt octo. ergo latitudo potentiæ correspondet latitudini formæ, & sic habetur intentum, si non correspondet, quoniam est maior. ergo latitudo aliqua extēderet se vltra gradum octauum. Hoc enim dubium coegit primo dicere potentiam non esse maiorem, neque minorem forma, cuius est. Animaduerte ergo ꝙ casus isti ficti, & commenticij omnes sunt impossibiles, nam secundum peripateticos nunq; potest calidum esse in materia densa, nisi eousque, quousq; eius potentia fiat vt octo ponendo maximum de quolibet generato, & sic calidum secundum tot gradus formæ stare potest in materia densa, secundum quot potentia eius
G factiua erit intensa, vt octo, & ita poterit esse, ꝙ gradus formæ in tali materia erunt, vt quatuor, & propter materiæ condensationem potentia factiua erit, vt octo. Quare cum vlterius ponitur ꝙ augeatur densum, dicendum ꝙ stante eadem caliditate, casus est impossibilis, alioquin daretur maius maximo; quoniam potentia factiua fiet maior q̄ vt octo, sic natura ordinem seruauit in rebus naturalibus, vt essent in maximo, & minimo commensuratæ. Ex hoc sequitur ꝙ si in ferro fieret caliditas maior, q̄ requirat factiua potentia vt octo, corrumperetur ferrum, qm̄ destrueretur ordo rerum, nisi corrumperetur tale densum. Sequitur etiam ꝙ si aliqua caliditas in gradu sit vt quatuor, in aliqua materia densa, si eius potētia factiua sit vt octo, tale densum non potest augeri, nisi ad imaginationem mathematicorum, qm̄ si posset augeri, posset dari maius maxima potētia. Præterea. Nec posset illa caliditas fieri maior, nisi minoretur dēsitudo propter eandem causam. Hæc sunt dicenda pro positione posita
H in commentarijs olim. Nō. n. potest aliter dici, si velimus positionem illam sustinere. Sed pulchrum esset pro veritate dicere in quæstione, qm̄ peripatetici non cognouerunt potentiam nisi penes effectum, & ita si potentia aliqua calefacit vt octo, cogūtur dicere, faciēs esse vt octo calidum, qm̄ dicere ꝙ sit minus calidū propter materiam densam, est ignotum, cum nullo sensibili effectu id sciri potest. Non. n. video quomodo peripatetici scire possunt in aliquo subiecto caliditatem esse secundū gradum remissiorem, & secundum potentiam intensiorem, cum in sensibus nihil sit tale, quo id scire possint, qm̄ non penes alterationem factam in tactu, nec penes congregationem homogeneorum. Isti. n. effectus arguunt potentiæ magnitudinem. ergo dicere ꝙ forma possit esse maior secundum gradum q̄ sua potentia, hoc est commentitium & mathematicum, non autem sensibus consonū, pro altera parte sunt auctoritates, et rōnes. ideo veritas est difficilis, et causa est, qm̄ Arist. nō determinauit, nec eius aliqs

I græcus expositor. nobis autem satis sit locum monstrasse, dubiumq; aperuisse. Secundo in commentarijs quæritur vtrum calidum possit se augere per antiperistasim, hoc est contrarij circumpositione. In commentarijs ergo definitur hæc dubitatio secundum communem modum dicendi. Verum nunc dici potest, ꝙ calidum circunstante frigido augetur, non ex reflexione specierum calidi illud calefaciente, sed quoniam prohibita calidi sphærica multiplicatione tota caliditas, quæ erat per totam sphærã multiplicata, remanet multiplicata per paruam sphæram, & hoc modo sentitur maior. illa.n. caliditas, quæ erat multiplicata p sphæram d.e.f. circũdante frigido circa a.c.b. calidum, cuius centrum est. o. totum remanet intra sphæram. a.c.b. & sic re

Secũda. q. in commẽtarijs de antiperistatica auctione.

K manet maius cum remaneat in minori subiecto, hæc est sententia Arist. & Alexã. primo methe. et tu quære illic nostra cõmentaria. Tertio quæritur in cõmẽtarijs, vtrum faciens in faciendo repatiatur. Quidam probarunt hanc repassionem ridiculis argumentis. primo quoniã oculus meus videt tuum, tuus vero meum. Secundo, manus mea calida sentit frigiditatem tuæ frigidæ, & tua frigida sentit caliditatem meæ. Tertio, duo amici ex improuiso obuij mutuo afficiũtur. Quarto, lupus & agnus obuij contra afficiuntur, lupus enim lætatur, agnus tristatur. Quinto, duo gladij omnino similes, cum se percutiunt se hebetant. Quæ argumen

De repassione.

L ta ridicula sunt, quoniã nullus peripateticus loquitur de talibus passionibus. Sic.n. dicere possemus deum repati, quia amat nos, & nos eum diligimus. Arist. enim loquitur de facere & pati, quæ hic definita sunt, facere quidem ꝙ sit ducere ad passionem, siue ad passibilẽ qualitatem. pati vero ꝙ sit duci ad illam. Ideo his ridiculis prætermissis, ꝙ faciens in patiendo repatiatur, probatur physicis experiẽtijs. prima de ferro ignito in aqua summerso, vbi patet ferrum infrigidari, aquam calefieri. Secunda de glacie posita in vola manus, quæ liquæfit, & manum infrigidat. Tertia de duobus gladijs, qui sese percutientes se hebetant, vel frangunt, idem de vasculis. Quarta de gutta supra carbonem diffusa, quæ extinguit aliquam carbonis partem, & ipsa in vaporem vertitur. Quinta de duobus corporibus densis, quorum alterum si super alterum cadit, ambo condensantur. pro hac parte est auctoritas Auer. quarto lib. metheoro. vbi probat, ꝙ si non esset repati, mistio non esset possibilis. Amplius (vt Philoponus exposuit) Arist. mouit, & soluit hanc quæstionem. ergo

Cõmẽ.10.

M omne faciens in refaciendo repatitur. Præterea. Libro quarto de generatione animalium. cap. 3. Aristot. expresse reactionem probat, pro altera parte sunt argumenta fortissima. primum, ꝙ si faciens in faciendo repatitur, ab æquali vel a minore prouenire factio quod Auer. quarto physico. negat, & Arist. in lib. de causa motuum animalium. Secũdum argumẽtum difficile est de parte repassa, quod illa simul calefieret, & frigefieret, vt in commentarijs deducitur. Tertiũ argumentum quod tangitur in cõmentarijs est, ꝙ si inter faciens calidum, & patiens frigidum mediaret aer, ille simul calefieret, et frigefieret. Quartum argumentum est, ꝙ si faciens pateretur, nunꝗ posset perfecte illud sibi assimilare, vel nunꝗ posset illud intẽdi ad summum, qm̃ semper relinqueretur remissum. Alia argumenta quæ fieri solẽt, sunt friuola. Debet scire ꝙ istud problema est neutrum, et pro omni parte defendi potest, ideo in his commentarijs de mente Auer. & Alexandri tenui repassionem. In commentarijs physicis tenui opinionem calculatorum, & asserui repassionẽ priuatiuam,

Cõmẽ.71.

& non positiuam. Et ideo arbitror problema istud posse N pro omni parte defendi. Verũ in hac ætate, cum legissem Philoponi cõmentaria in hoc libro reperi eum velle omne, faciens in faciendo repati, his conditionibus obseruatis, ꝙ facientis & patientis vna sit communis materia, & ideo cœlũ facit in elementis, & non repatitur. Secundo ꝙ sint contraria circa subiectũ, dico circa subiectum qm̃ album & nigrũ non faciunt, & repatiuntur, qm̃ sunt contraria (vt Philoponus inquit) circa potentiam visiuam, & non circa subiectum in quo sunt, nisi ratione subiecti proximi, vt cõplexionis, vt superius diximus. Præterea. Calidum facit in luto exiccationem, & tamen non repatitur, quoniam non sunt contraria. Tertio, ꝙ sint approximata, nam si essent remota non inuicem facerent, et paterentur. His.n. stantibus Philoponus vult, ꝙ omne faciens in faciendo repatiatur, & omne patiens in patiendo contra facit, nam Arist. nec Philoponus posuit ali in hoc quæsito consideratione. Tunc respondetur ad argumenta quæ destruunt repassionem. Ad primam dicendum ꝙ in com O positis ex materia et forma, nõ est incõueniens ab æquali & a minori prouenire passionem. Calidum.n. patitur a frigido, qm̃ ratione materiæ est passiuum ab illo. Econtrario etiam, qm̃ frigidum ratione communis materiæ pati potest. Verum est tamen, ꝙ si caliditas & frigiditas essent formæ separatæ a materia, non inuicẽ facerent & paterentur. Secundo dico ꝙ in motu locali mouens debet superare resistẽtiam mobilis vel medij. In alteratione vel factione satis est, vt sint contraria circa subiectum, & sit eorum cõmunis materia. causa differentiæ est qm̃ in motu locali mouentis ad mobile vel ad medium non est cõtrarietas circa idem subiectum, nec semper mouens & motum communicant in materia. At faciens & patiens & sunt contraria circa subiectum, & communicant in materia. ergo in talibus sic compositis contrarijs aliquid potest pati ab æquali & a minori propter causas dictas. Ad secundum in commentarijs diximus, verum non recedendo ab his, quæ Philoponus dixit cap. de augmenta- P tione, possumus dicere, ꝙ sicut membrũ augetur totum apposito nutrimẽto alicui sui parti, qm̃ virtus augumentatiua est in toto. Diminuitur vero totum, apposito diminutiuo alicui sui parti, sic. b. cum applicatur ipsi. c. parti totius. a. totum. a. calidum remittitur in caliditate, non.n. est absurdum secundum partem fieri applicationem, totum autem diminui, vt dictum est, quam solutionem nullus animaduertit. Huic est consona experientia, qm̃ apposito ipsi igni calefactibili secundum aliquam sui partem, totius augetur, ergo apposito infrigidanti alicui sui parti, totus debet diminui. ergo pars. c. non diminuitur ipso toto. a. existente æque intenso, vt prius, sed totum. a. remittitur applicato remittente ipsi. c. eius parti. Ad tertium de medio, dici potest, ꝙ si corpora illa contraria sint remota sufficienter, per antiperistasim altũ alterum augebit, sin autem sint propinqua sufficienter paruo aere intermedio, in tali corpore medio fiet quædam qualitas remissa media, quæ vtrisque comparata habebit rationem alterius con Q trarij, & sic ratione alterius potest facere in alterum, & econtrario, & sic in vtrunque, declinabit autem ad latus fortioris facientis. Ad quartum dicendum, ꝙ nunꝗ completur genaratio alterius contrarij, semper.n. remanet remisse genitum, verum reducitur sicut aqua calefacta a continente virtute cœli. Cum.n. calidum assimilauit sibi passum vltra mediã latitudinem, postea virtute cœli continens reducit ipsum eousque quousque fieri potest, vt dictum est de aqua calefacta, quod expositor Tho. aperuit secundo huius. Vel fortasse reducitur a motu, nã calidum motu inflammatur, frigidum vero frigefit. Sed circa hæc sunt dubitationes. prima, quoniam si calidum patitur a frigido ratione ipsius materiæ, tunc ratione materiæ calidum resistet ipsi frigido, respectu.n. eiusdem est pati & resistere. si ratione materiæ erit resistentia, cum materia nullius sit resistentiæ, tota latitudo frigidi corrũperetur subito. Dicendum ꝙ facere & agere est rõne actus, pati rõne materiæ. resistere vero ratione contrarietatis vel incõpossibilitatis, vel indispositionis, vel ineptitudinis. Frigidum enim

Dubitationes in materia de repassione.

A enim patitur a calido, & calidum a frigido, quia sunt in materia, calidum vero facit, atque agit in frigidũ & econtrario, quoniam actus vel in actu, resistit autem alterum alteri & econtrario, quia contrarium vel incompossibile, vel ineptum, vel indispositum, & sic nego ꝙ ratione eiusdem sit resistere & pati. Resistere enim potius ad agere, q̃ ad pati reducitur. Secunda dubitatio, si ab æquali vel minori posset prouenire actio, tunc cum calidum vt quatuor applicaret frigido vt quatuor posset facere, & agere in illud, et sic nunquam posset dari complexio temperata in actiuis contra medico. dicendũ ꝙ licet ab æquali actio & factio prouenire possit, non tamen nisi sint cõtraria & eiusdem communis materiæ, & inuicem approximata: modo calidum vt quatuor, & frigidum vt quatuor non sunt contraria, stant.n. simul cum numerus graduum vtriusque non excedat numerum latitudinis alterius, vt in metaphysicis disputationibus diximus. Tertia est, dato ꝙ calidum, vt octo agat in frigidum vt vnum,
B vtrum repatiatur ab illo, videtur enim ꝙ sic, quoniam est illi contrarium, & eiusdem materiæ. & illi approximatum. dicendum ꝙ non, quoniam in primo instanti applicationis frigidum illud perfecte esset ipsi calido, vt octo assimilatum, quare non sufficit, ꝙ sint contraria eiusdem materiæ, approximata, sed oportet vt agens sit aptum generare prius minus se, modo minus frigido vt vnum nõ est generabile. Aliæ etiam quæstiones esse possunt, sed satis sit aperuisse viam. Ex his patet, ꝙ illa opinio Auer. ꝙ repati sit possibile secundum diuersas qualitates, non est peripatetica. Aristote. enim & Philoponus ad hoc vt faciens repatiatur, nihil aliud necessarium esse voluit nisi ꝙ sit approximatum contrarium, & eiusdem materiæ. Hactenus de repassione.

Anti.c.196. *Reliquum autem est uidere de mistione, secundum eundem modum methodi. hoc enim erat tertium propositorum a principio. Scrutandum autem, & est, quid est mistio, & quid miscibile,*
C *& quibus existit entium, & quomodo. Amplius autem utrum est mistio, an hoc, mendacium?*

Dilucida.te.c.eiusdẽ. *Cæterum autem per eundem doctrinæ modum de mistura est considerandum. nam eorum quæ proposita sunt a principio, hoc erat tertium. Considerandum sane & quid mistura ipsa sit, & quid miscibile, & qualibus entium insit, & quomodo, itemque utrum mistura sit, aut mendacium.*

De mistiõe.

Cõmẽ.196. Hactenus de tactu, actione. & passione, nunc de tertio, quod græce est mixis, latine vero (vt placet Materno) mistura siue mistio. de mistura itaque agendo proponit intentionem in generali & speciali. In generali proponit de mistura dicere modo doctrinæ eodẽ quo in cæteris duobus processit, vtpote diuidendo, & componendo, & dubitando. In speciali proponit quatuor quæsita. Primũ, quid mistura ipsa sit. Secundum quid miscibile hoc est, et
D qualibus entium insit, verbum illud qualibus græce est ti sin, sed græca series sic intelligit. Tertium, & quomodo mistura ipsa fiat. Quartum, an mistura sit vel ne. In soluendo hæc quatuor quæsita, non seruat hunc ordinem, Sed alium, quem dicemus.

RECO. Nunc de mistione. vbi (vt Philoponus animaduertit) debet scire ꝙ ipsa mistio vniuersalior est temperie, & appositione, & reliquis aggregationibus, quæ ex pluribus fiũt. Hic tamen genus pro specie accipitur. s. mistio pro tẽperie, & sic vult Philoponus ꝙ Arist. agat hic de temperie. Alij vero dixerunt mistionem esse substantiarum elementalium, temperiem vero qualitatũ, vt medici, vnionem enim formarum substantialium, græci mixin, latini mistionem appellãt. Vnionem vero qualitatum crasim, latini temperiem, siue temperationem. Medici inepte cõplexionem. Sed vtcunque sit, quinque de mistione proponit, quid est mistio, et quid miscibile, et q̃bus entiũ existit, et quo modo, et an mistio sit, an ipsam eẽ sit mẽdaciũ.

Ant.c.197. *Impoßibile enim est aliquid alterum alteri misceri, sicut dicunt quidam. Existentibus enim adhuc mistis, & non alteratis, non magis nunc mista esse inquiunt quàm prius, sed consimiliter se habere, altero autem corrupto, non mista esse, sed hoc quidem esse, hoc autem non esse. mistionem autem similiter habentium esse. Eodem autem modo, & si ambobus conuenientibus, corruptum est mistorum utrunque, non enim esse mista, nullatenus existentia.* E

Dilucida.te.c.eiusdẽ. *Impoßibile namque est alterum quodpiam alteri misceri ueluti quidam autumant. remanentibus quidem enim adhuc miscibilibus ipsis & non alteratis, nihil magis nunc quàm prius misceri fatentur, immo eodem se habere modo. At altero corrupto, mistura non erit, sed unum quidẽ erit, aliud non erit. mistura autem est eorum, quæ pariter afficiuntur. Eodem uero modo & si concurrentibus utrisque, utrumque miscibile corrumperetur, misceri enim non dicunt quæ nullatenus remanent.*

Cõmẽ.197. Quæstio an res sit, est prima quæstionum, secundo posteriorum. propterea primo an mistura sit quærit. Auerroes autem videtur velle ꝙ Arist. primo quærit quæ sint miscibilia, & arguere videtur ꝙ non sint res, quæ nullatenus in mistura afficiuntur, quia tunc non esset mistura, sed congregatio, neque miscibilia ita sunt, vt vnum corrumpatur, alterum remaneat, quia mistura est eorũ quæ pariter afficiuntur, neque miscibilia sunt ea quæ in mistura corrumpuntur. nam nulla est mistio eorum quæ non sunt. Multa verba hic transtuli non ad significationem, sed ad sensum, quia græca series id expostulat, vt patet græcas literas degustantibus. F

RECO. Sicut dicit Philoponus, an est, primum problema est, dubitat ergo Arist. an mistio sit, & probat ꝙ non, quoniam necesse est, quæ miscentur, quum ad minimum sunt duo, aut vt vtraque in mistione seruentur, aut vtraque perdantur, aut alterum quidem seruetur, alterum vero perdatur, non enim est aliud membrum præter hæc, Quare si nullo horum modorum mistio esse potest, mistio nihil erit: non potest ergo dici, quod vtraque seruetur, quoniam tunc non esset mistio, non enim differrent a prioribus, hoc.n. modo nullum eorum esset magis postea quã antea mistum. Si vero vtraque perdantur, nec dici possent mista, quæ enim miscẽtur, opus est vt sint, ad hoc, vt misceantur. Sin autem alterum seruetur, alterum perdatur, hoc pacto non potest esse mistio, quoniam opus est, ꝙ sint ea, quæ miscentur: sed in tali casu, hoc quidem esse dicitur. s. quod seruatur, hoc autẽ non esse, quod perditur. At mistio est eorum, quæ similiter se habent, & sunt, vt dictum est. Non enim si alterum corrumpitur, alterũ seruatur, similiter se habent & dixit secundum eundem modum methodi, quoniam prius opiniones veterum, deinde propria ponet. vel dixit hoc, quoniam prius dubitando, & postea determinando vt est eius modus. hæc est dubitatio per quam videtur ꝙ mistio non sit. G

Anti.c.198. *Hic igitur sermo uidetur determinando quærere, quid differt mistio a generatione & corruptione, & quid miscibile a generabili & corruptibili. Manifestum enim est quòd oportet differre, si est mistio. quapropter his existentibus manifestis, quæsita soluentur utique.* H

Dilucida.te.c.eiusdẽ. *Sermo quidem igitur huiusmodi quærere uidetur, quo mistura ipsa a generatione atque corruptione discrepet, & quo miscibile a generabili atque corruptili. nam si quidem sit, patet eam ab illis differre oportere, insuperque euidenter his stantibus, quæ quærebantur, persoluentur iam.*

Cõmẽ.198. Pro solutione quæstionis ꝓximo motæ (vt dicit Auerro.) vna est præcognitio. videlicet an mistura a genaratione & corruptione discrepet, & miscibile ab ipso corruptibile. oportet enim hoc suponere, hoc est ꝙ differat, si ipsa mistura sit, estque talis inqsitionis vtilitas alia, ꝙ differentia hac percepta cætera quæsita tolluntur. & sic ex hac præcognitione duo habentur. videlicet rei veritas in se, & vtilitas ad cætera quæsita. verba patent.

RECO. Ostẽdit qualis est hæc dubitatio: nã licet hæc dubitatio sit an sit mistio, tamen determinãdo videtur quærere alia quæsita, vt qd differt mistio a gñatione, et corruptione,

I et quid miscibile a generabili et corruptibili. Causa autem quare videtur hoc quærere hæc dubitatio est, quoniam mistio videtur differre a generatione & corruptione, & miscibile a generabili & corruptibili. ergo (vt inquit) His existentibus manifestis. s. ꝙ generatio differt a mistione, & generabile a miscibili, quæsita accepta, et quæ possunt accipi, soluentur. Dixit autem notanter ꝙ hic sermo videtur quærere determinando hanc differentiam, quoniam sermo ille directe quærit an sit mistio. Verum non potest sciri an mistio sit, nisi hæc determinentur.

Ant.c.199. *At uero nec materiam, igni misceri dicimus, neque misceri cum ardet, neque ipsam suis particulis, neque igni, sed ignem quidem generari, hanc autem corrumpi.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Veruntamen neque materiam igni misceri dicimus, neque misceri cum comburat, neque ipsam seipsa particulis, neque igni, sed ignem quidem generari, ipsam autem corrumpi.*

Cōmē.199. Quod mistura a generatione differat. Primo probat.
K quia formam non dicimus misceri materiæ. & formam dicimus generari ex materia. igitur mistura non est generatio. quasi sic arguat, ex forma & materia fit generatio. ex forma & materia nō fit mistura. igitur in tertia figura mistura nō est generatio, et per cōsequens neq; corruptio. De ratione tangit vim minoris tantum. & verba patent.

RECO. Secundum Philoponū Arist. hic duo facit simul, quoniam demonstrat ꝙ generatio & corruptio differant a mistione, & ponit exempla eorum, quæ superius dicta sunt. s. ꝙ neque vtrisque corruptis est mistio, neq; vtrisq; seruatis, neque seruato altero. Exponit autem Philoponus, at vero hoc est, neque enim scilicet materiam cum igne mistam esse dicimus. Non enim miscentur ligna cū igne, sed corruptio quidem est lignorum, generatio vero ignis (vnde inquit) At vero hoc est, neque enim materiā cum igne misceri dicimus. Cuius causam affert, quoniam supple, neque dicimus lignum misceri igni, cum ardet, sed corrumpi, ignem vero generari. et hoc esse potest exem-
L plum eius. s. ꝙ vno saluato, altero corrupto, non fit mistio. Secundo dicit, neque ipsam materiam. s. lignum dicimus misceri sui particulis, & hoc est exemplum eius, ꝙ neque vtrisque corruptis fit mistio. q. d. neque dicimus lignum cum ardet, misceri suis particulis, ita vt ex ipsis fieri possit vna fiamma, quoniam particulæ illæ, & lignum ipsum corrumpuntur, ignis vero generatur. verbum illud (neque cum igne) (vt Philiponus inquit) aut superflue ponitur, aut debet sic intelligi, ꝙ neque particulæ ligni miscentur in fiamma, sicut neque dicebamus illas misceri cum igne.

Ant.c.200. *Secundum autem eundem modum, nec corpori cibum.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Eodem uero modo nec corpori nutrimentum.*

Cōmē.200. Quod vero differat ab incremento, syllogizat sic. ex nutrimento & corpore nutrito fit incrementum. ex nutrimento & corpore nutrito non fit mistura. igitur mistura non est incrementū. De ratione tangit minorem tantum.

RECO. Fortasse hoc est exemplum etiam eius quod dixit ꝙ
M mistio non est hoc quidem saluato, illo vero corrupto. Vel fortasse per hoc vult innuere differentiam inter mistionem & auctionem. vt Philoponus inquit.

Anti.c.201. *Nec figuram cæræ mistā figurare tumorem. neque corpus et album, neque totaliter paßiones et habitus poßibile est mista esse rebus. saluata enim uidentur. Sed tamen neque album et disciplinam contingit misceri, nec aliud non separabilium aliquod.*

Dilucida. te.c. eiusdē *Neque figuram cæræ mistam, neque figuræ corpus mistum, neque corpus et album, neque penitus paßiones et habitus misceri poßunt subiectis. nam saluari uidentur, etiam neque album et disciplinam, neque inseparabilium aliquod misceri contingit.*

Cōmē.201. Quod mistura nō sit alteratio. probatur per inductionem. Primo quia non dicimus figuram cæræ misceri, neque contra corpus cæræum figuræ misceri. Secundo neque dicimus album et corpus misceri in tertio. Tertio neque dicimus passiones, vt sunt qualitates passibiles, neq; habitus, vt dispositiones, & id genus misceri subiectis siue rebus. cuius causam dicit, quia hæc entia insunt subiectis illæsa ac salua. N Sed in mistura miscibilia aliqua ratione afficiuntur. quare hæc non miscentur. Adhuc addit ꝙ affectiones non possunt inuicem misceri, neque inseparabilium aliquod, quando quidem hæc saluata manent, miscibilia vero aliquo modo afficiuntur.

Ponit exemplum eorum quæ vtraque saluantur, & si- RECO.
mul ostendit, ꝙ mistio non est eorum quæ sunt in subiecto, & ꝙ differat ab alteratione (vt Philoponus inquit) vnde dicit. Neque figuram cæræ dicimus tumorem mistam figurare. q. d. ꝙ cum tumor. s. sigillum figurat figuram cæræ, non dicimus hoc fieri mistione, quoniam est hoc quidem subiectum, illud vero forma, neque corpus & album mista esse dicimus, neq; omnino passiones, & habitus siue accidentia possibile est mista esse rebus. s. subiectis. dixit passiones. s. corporeæ, habitus vero animales. & causa est, quoniam accidentia non miscentur subiectis. Dicit etiam ꝙ neque album & disciplina, neq; aliud inseparabilium aliquod misceri dicimus, et est exemplum O
hoc eius, ꝙ vtraque saluantur. q. d. album & disciplina et si sint in eodem subiecto. s. animali, non dicuntur misceri, & induxit hoc exemplum (vt Philoponus inquit) ad demonstrandum ꝙ quæ in eodem subiecto sunt, misceri nō possunt, cum neque faciunt, neque patiuntur adinuicem, & ad demōstrandum ꝙ miscibilia debet esse separabilia. Potest autem ad demonstrandum hæc, exemplum accipi accommodatius de flauo & dulci, quæ sunt in melle (vt Philoponus inquit) & non miscentur, quoniam nec factiua & passiua sunt, neque separabilia.

Sed hoc dicunt non bene, qui omnia quandoque simul esse dicunt, et mista esse. non enim omne omni miscibile est, sed oportet existere separabile utrunque mistorum. paßionum autem nulla separabilis. Ant.c.202.

Dicunt tamen circa hoc non bene et omnia interdum simul esse profitentes, et mista esse, non enim quodlibet cuilibet miscibile est, sed esse oportet miscibilium utrunque separabile. paßionum autem nulla separatur. Dilucida. te.c.eiusdē. P

Ex his increpat Anaxagoram, ꝙ omnia simul fuisse interdum, & mista, & non excepit accidentia, nec affectus, & errauit. nam omne miscibile est separabile. passiones non sunt separabiles. igitur non miscibiles. & sic omnia simul fuisse, & mista, est falsum, saltem de affectionibus. Cōmē.202.

Colligit Philoponus, ꝙ ad hoc vt aliqua misceantur, non debent vtraque saluari neque esse inseparabilia, sed per se subsistere posse. & ob hanc rem neque qualitas cū subiecto miscetur, qualitas enim non separabilis est, neq; forma cum materia: neutrum enim separabile est. Ex quibus haberi potest quibus inest mistio. s. ꝙ opus sit, vt ipsa possint per se subsistere. RECO.

Quoniam autem sunt entium hæc quidem potentia, hæc autem actu, contingit mista esse aliqualiter et non esse, actu quidem existente alio generato ex ipsis, potentia autem quid utriusque eorum, quæ erant antequam miscerentur, et non perdita. hoc autem sermo quæsiuit prius. Ant.c.203.

Quoniam autem eorum, quæ sunt, hæc quidem sunt potentia, illa uero actu, contingit mista, modo quodam esse, et modo alio non esse. actu quidem est quod ex his generatur alterum, Potentia uero sunt miscibilia utraq; ad id, quod præhabebāt antequam miscerentur uel frustillarentur, quærebat enim hoc sermo prior. Q Dilucida. te.c.eiusdē.

Ex his soluit ad quæstionem. petebamus enim qualia mista sunt, & qualia miscibilia, declaratum est enim, ꝙ mista non sunt corrupta per differentiam, videlicet inter generationem, & misturam, nec saluata actu penitus, per differentiam inter misturam & alterationem & auctionem. igitur mista sunt potentia, & mistum actu. mistum quidem est actu, quia ex mistis generatur, omne enim gentium actu est. mista sunt potentia, quia possunt effici & deduci ad illud, quod præhabebant, & sic mista sunt in dispositione media, & sic patet qualia sint mista vel miscibilia ipsa, et sic tollitur quæstio mota prius, videlicet quæ et qualia sunt miscibilia et mista. Animaduerte Cōmē.203.

A ꝙ textus græcus si de verbo ad verbū interpretaretur, non esset intelligibilis, ego vero ad sensum sic transtuli, non quidē mutando verbū, sed orationem. si vero capis ipsum inepte, quære translationes veteres.

[RE]CO. Soluit nunc.q.& vult, ꝙ miscibilia in misto maneant in potentia, non aūt actu, verū per potentiā non est intelligendū (vt Philoponum inquit) & posterius dicet aptitudinē, quō in igne potentia est aer, nec habitū, sicut dormiens est potentia geometra, sed qm̄ non sincere in misto sunt, & hoc pacto aqua & vinū miscentur in temperamēto V trūq;.n.in temperamēto, castigare agit, ita quidem vtraq; potentia saluātur, actu vero neutrum. nam quod perfectum est, potentia quidem est vtrunque eorum, ex quibus mistum est, actu vero neutrum, quare solutum est dubium, scilicet ꝙ partim quidem saluata sint ea quæ mista sunt partim vero minime.

[An]ti.c.204 *Videntur autem quæ miscentur prius, & ex separatis conuenientia, & poßibilia separari rursus. Neque manent igitur actu ut corpus & albū, neq; corrūpuntur, neq; alterū, neq; ambo. saluatur enim potentia eorū. Ideo hæc quidem relinquantur.*

B

[Di]lucida. [te.]c.eiusdē *Videntur autem mista ex separatis prius coire, & separari rursus poßibilia. igitur nec actu remanent, ueluti corpus et album. nec corrumpūtur alterū, uel ambo, remanet enim ipsorum potentia. ideo hæc quidem remanent.*

[Co]mē.204 Nunc quasi ad formā q̄onis respōdet. Arguebat enim si miscibilia sint, vel entia, vel nō entia. R̄ndet dicēs. Q̄d mista sunt actu & potētia. sunt quidē actu, quia aliquantulū esse habēt in misto ipso, potētia vero, pro quāto virtus eorum saluatur in mistura, & quæ dicit patent.

Exponit quasi solutionē datā (vt Philoponus innuit) & dicit. Videnť aūt quæ miscētur & ex prius separatis conuenientia, & possibilia separari rursus. q.d. his mistio inest, quæ quidē & ipsa per seipsa præexistebant, & post mistionē ēt separari sunt apta per naturā. Exponit autem Philoponus hæc dupliciter. Vno modo, ꝙ mista sint, nō quæ omnino ac perfectā in mistura formā perdāt, sed solūmodo sincerā, quā perfecte integrā rursus ac propriam

C assumere possunt, vt de mistura vini & aquæ, vbi aqua & vinū solū sincerā formā perdūt, nō tamē omnino, qm̄ iterū possunt illā assumere, vt solet fieri diuisio per quendā modū artificialē. Et secundū hanc expositionē Philoponus velle vr̄, ꝙ elementa remaneāt in esse remisso, nō simpliciter corrupto, qm̄ rursus possunt fieri perfecta, & intēsa, vt est opinio Auer. Aliter velle vr̄, ꝙ mista sint illa, quæ prius fuerūt separata, & postea possunt separari nō ꝙ ipsa p̄nt perfici, qm̄ sunt actu corrupta, sed quoniā sunt apta nata separari quantū est ex se, & sic velle videť ꝙ elemēta nō manēt in esse remisso in misto, sed solū in aptitudine, qm̄ ex misto sunt apta fieri elemēta. Ideo concludit Arist. neq; manēt igitur actu vt corpus & album, neq; corrūpuntur, neq; alterū, neq; ambo, & sic differt ab alteratione, & a generatione. Saluatur.n. potentia eorum in misto, vel qm̄ in misto non sunt sincere & secun-

D dū esse perfectū, vt prima expositio Philoponi dicit, vel quoniā ex misto fieri possunt elementa, vt secunda expositio intelligit: ideo (vt inquit) hæc quidem relinquantur, quæ de dubitatione mota sunt.

[An]ti.c.205 *Continuam autem his quæstionem diuidendum, utrū ne mistio ad sensum aliquid sit, ut quando ita in parua diuiduntur quæ miscentur, & ponuntur hoc modo adinuicem, ut non manifestum unumquodq; sit sensui, tunc mista sunt.*

[Dil]ucida. [te.c.] eiusdē *Sed his annexa dubitatio pertractanda est, utrum mistura sit aliquid ad sensum? Quando enim miscibilia ita in minima franguntur & iuxta se ponūtur modo tali, ut singulum seorsum esse sensu non discernatur, tunc miscentur.*

[Co]mē.205. Iuxta q̄onē principalē solutā, petit vtrū mistura sit aliquid, hoc est vnio ad sensum? verbū illud annexa, græce est syneches, latine cōtinua, sed ad sensum trāstuli. verbū illud pertractāda, græce est diæreteon, hoc est dicendū clarius tractāda. Arguit ad partē affirmatiuā, & sumit quasi vim maioris. d. Q̄n enim miscibilia ita ī minima, vel parua (magis iuxta græcū) franguntur, & ita iusta se ponuntur, modo. v3. tali, vt vnūquodq;, subaudi seorsum esse sensu non discernatur, tūc miscentur. adde minorē, sed in vnione minimorū ad sensum est eiusmodi. igitur mistura est vnio ad sensum, verbū illud græce delon, latine feci discernatur, vt clarius esset. E

Mouet nunc dubitationē annexā his (vt Philoponus exponit) quid nā sit mistio, sunt.n. duo modi mistionis, primus ꝙ mistio sit particularū minimarū vnio ad tantā paruitatē reductarū, vt nō discernať aliud ab alio, vt cū farina tritici cū farina ordei miscetur. Alius modus est, ꝙ mistio sit eorū adinuicē taliter vnitorum, vt quodcunq; vnius tangat quodcūq; alterius, vt lateres in theatro. q.d. secūdus modus est. non quādo multa simul ordea tāgūt multa tritici, sed qn̄ ita miscētur, ꝙ vnūquodq; tāgit vnū quodq;, vt in lateres in theatro. vnde dicit. Continuā aūt his q̄onē diuidendū; hoc est determinandū. vel dixit diuidendū (vt Philoponus inquit) ꝙ qua si per diuisionē dubitanda sit. nā quærit quid sit mistio, & deducit sermonē per diuisionē. vtrū ne mistio ad sensum aliquid sit, vt qn̄ ita in parua diuiduntur, quæ miscentur & ponuntur hoc modo adinuicē, vt nō manifestū sit sensui vnumquodq;, tunc sint mista. Est ergo primus modus, vtrū mistio sit vnio corporum paruorū, quorū nullum per se sensus discernere potest. RECO. F

Aut non est, sed est ut quæcunq; secus quamcunq; sit particulā mistorū? Dicitur igitur illo modo, uerbi gratia ordeū mistū esse frumento, quando quodcunq; secus quodcunq; ponetur. Anti.c.206

Aut non, sed est quādo quælibet pars eorū quæ miscentur, est iuxta quālibet. dicitur quidem igitur illud, hoc est ordeum misceri tritico quoties quodlibet iuxta quodlibet ponitur. Dilucida. te.c.eiusdē.

Respōdet ad dubitationē per positionē aliorū, q̄d notat illa particula, aut quæ est nota solutionis nō certe (& inquit) Aut nō, hoc est mistura nō est vnio omniū paruorū ad sensum, sed tū est mistura, qn̄ quælibet pars eorum q̄ miscenť est iusta quālibet, hoc est qn̄ quodlibet vnius tāgit quodlibet alterius. ꝓpter quod infert. dicitur quidē igitur illud, hoc est ordeū misceri tritico, quoties quodlibet iuxta quodlibet ponitur, & sic nō sufficit vt tantum sensu non discernatur vnumquodque, immo oportet vt quodlibet vnius sit cum quodlibet alterius. Cōmē.206 G

Hic tangit secundū modū, quo quis potest dicere esse mistionem, ꝙ sit vnio multorum sic se habentiū, quod vnumquodque tangat, vel iusta ponatur alteri, siue illa sint minima insensibilia, vel sensiblia (& inquit) Aut nō est mistio illo modo, sed est, vt quæcunq; secus quācunque sit particulā mistorū, ita. s. vt taliter vniātur, ꝙ vnūquodq; ponatur iusta alterū, siue sint parua, siue magna. Tunc ponit exempla & inquit. dicitur igitur illo modo. verbi gratia ordeum mistum furmento, quando quodcunq; granum ordei tangit quodcunq; granum frumenti. Et licet Philoponus velit hoc exemplū esse primi modi, mihi videtur, ꝙ sit secundi modi. RECO.

Si autem est omne corpus diuisibile, siquidē & est corpus corpori miscibile, homæomerā quācunque utique oportebit partem fieri secus quamcunque. Quoniā autem non est in minima diuidi, nec cōpositio idē quod & mistio, sed aliud, manifestum est ꝙ, neq; secundū parua saluata oportet quæ miscentur dicere mista esse. compositio enim erit, & non crasis nec mistio. Anti.c.207 H

Si uero corpus omne diuisibile est, siquidē est & similare corpus corpori miscibile, partē utique unāquāque iusta unāquāq; fieri opportebit, quoniā autē non est in minima diuisibile, et neque mistura idem est quod cōpositio, sed aliud: perspicuū erit, ꝙ nec secundum parua saluata oportet dicere miscibilia misceri, esset enim compositio & non contemperatio, neque mistio. Dilucida. te.c. eiusdē

Soluit ad dubitationē secundum positionem aliorum nunc soluit ad illā secundū propriam positionē. & conclusio textus hæc est. secundum parua saluata nō est mistura, q̄ est prima suppositio. & arguit hypotheticæ sic. si corpora sunt diuisibilia in minima, mistura est secundū parua saluata, destruit aņs, sed corpora non sunt diuisibi Cōmē.207.

I lia in minima, igitur mistura non est scd̄m parua saluata (inquit) Si vero corpus oē diuisibile est. subaudi in minima, si q̄dē est & similare corpus corpori miscibile, partē vtiq; vnāquāq; iusta vnā quāq; fieri oportebit. i. mistura erit scd̄m parua saluata, et q̄a quis posset dicere corpus eē diuisibile in minima, nō aūt miscibile nisi cū corpore alterius speciei, vt rōnē faceret vl'em, adijcit, siquidē est & similare corpus corpori miscibile. Tūc destruit añs. d. Q̄m aūt nō est in minima diuisibile, et neq; mistura idē est q̄d cōpositio, infert oppositū cōsequētis. d. pspicuū erit q̄ nec scd̄m parua saluata oportet dicere miscibilia misceri. cuius rōnē subscribit d. esset. n. cōpositio, & nō cōtēperatio neq; mistura hæc est prima suppō. Verbum crasis apud ineptos est cōplexio, trāstulf tñ cōtēperatio. Sed circa hāc rōnē est dubitatio de forma, q̄a ab opposito añtis nō infert oppositū cōsequētis, vt dr̄. scd̄o topicorum. Scd̄o de mā, quia vr̄ q̄ oē corpus sit diuisibile in minima, q̄m cōpetit corpori, vt nāle est, et sic vr̄ minor falsa, q̄ fuit oppositū añtis.

Crasis q̃d

K Dici pōt (vt ex verbis Auer. colligi pōt) q̄ duplex est mistura. s. quātitatiua & qualitatiua, mistura q̄ntitatiua est vnio corporū minimorū, & saluatorū. at mistura qualitatiua est mistura rerū alteratarū, vt dicemus. vult igit̄ Auer. q̄ Aris. velit q̄ cōpositio minimorū nō sit mistura, ppriè et q̄litatiuè, sed large. Tūc ad dubōnes dicerē vt colligit̄. 7. physico. cō. 6. q̄ in terminis cōuertibilibus argui pōt destructiue, et cōstructiue, p̄ cōsequētiā in ipso scd̄o topicorū. mō isti termini cōuertunt̄. v₃ esse diuisibile in parua, & eē miscibile paruis saluatis. Et sic patet ad primū. Ad secundū dicendū, q̄ omne corpus physicum sua natura est diuisibile in minima, non tñ oportet vt in mistura semper diuidatur, & hoc Aristoteles intelligit.

RECO. Scd̄m Philoponū hic Aristo. redarguit hos mistionis modos, & accipit duo ꝓloquia, quorū primū est, q̄ oē corpus est diuisibile in infinitū. Scd̄m vero, q̄ mistio est aliud a cōpositione. primū ꝓloquiū accepit, vt demōstratū in physicis, scd̄m vero sumit, vt p̄ se notum, & de cōi hoīum cōsensu. His ergo statibus redarguit illos mistionis modos, primo, pbandō q̄ nō sit mistio appōne minimorū vel quorūcūq; corporū inuicē, & vtit̄ syllogismis hypotheticis. primus syllogismus est, si aūt oē corpus

L est cōtinuū & diuisibile in infinitū, hoc fuit ꝓloquiū, & si est corpus corpori miscibile, vt primus & secūdus modus mistiōis dicit, homæomerā quācūq; partē vtiq; oportebit fieri secus quācūq;, hoc est oīs pars oī parti homæomera fiet, q̄d est absurdū, nō. n. cū corpus corpori miscet̄ pōt oīs pars omni parti fieri homæomera, nisi penetratio fieret. Præterea. Dato q̄ non fieret penetratio, adhuc nō q̄libet pars misti esset mista, q̄m non corpus q̄d miscet̄, erit mistū. Secūdus syllogismus est, q̄m autē non est in minima diuidi, sed omne corpus est diuisibile in infinitū, vt primū proloquiū dicit, nec cōpositio est idē quod mistio, vt secūdū proloquiū dicit: manifestū est q̄ neque secundū parua saluata (vt dicit primus modus) oportet quæ miscentur dicere mista esse, quoniam (vt inquit) cō-

M positio atq; iustapositio erit, & non crasis, nec mistio.

Anti. c. 208 *Neque habebit eandē rationē cū toto pars. Dicimus aūt siquidē oportet mistū est aliquid, mistum homæomerū esse. et quēadmodum aquæ pars, aqua, ita & temperati.*

Dilucidate. c. eiusdē. *Neque pars secundum rationem eandem se habebit toti, dicimus autem, siquidem mistionem oportet esse aliquid, miscibile similare esse, & ueluti pars aquæ aqua est, sic contemperati.*

Cōmē. 208. Secūdo arguit ad eandē suppōnē sic. Si mistio est cōpositio scd̄m minima saluata oīno, tūc totū & pars nō essent eiusdē rōnis in mistura. probat̄, quia minimū est corpus aliquātū, & tāgit suū cōpar nō per quodlibet sui. igit̄ secundū partē, quare pars eius miscibilis est & nō totum. igit̄ ratione differūt pars & totū, & q̄ dicit, patent. Animaduertēdū q̄ minimū naturale est quoddā totū quātitatiuū, cū sit quātū, & p̄ cōsequēs habet partes, certū est q̄ q̄n cū alijs miscet̄ minimis, nō tāgitur ab illis scd̄m se, & quodlibet sui, q̄a tūc esset penetratio corporū, quare eius pars est miscibilis, & totū nō & sic totū erit alterius rōnis a ꝑtibus. Aīaduerte secūdo q̄ si totū minimū sit toti minimo miscibile, adhuc totū esset alterū a partibus. nā

N totum quod secabatur in minima erit alterius rationis ja minimis, cum minima sint miscibilia, & totum non.

RECO. Præterea argumētatur tertio syllogismo hypothetico (& inquit) Si subaudi mistio est minimorū corporum, neq; habebit eandē rationē cū toto pars, hoc est sequetur q̄ non quælibet pars misti erit mista, tūc destruit consequens, & dicit. Dicimus autem siquidem oportet mistū esse aliquid, mistum homæomerum esse, hoc est, quēadmodū pars aquæ est aqua, ita pars temperati ac misti est temperata ac mista. Consequentiam autem probat Philoponus, quoniam minimū vnumquodq; est mihi pars, & tamen non est mistum.

Anti. c. 209 *Si aūt secundū parua cōpositio esset mistio, nihil contingere horū, sed solū quidē mista ad sensum. & idē; huic quidē mistū si non uidet quis acute. Lynceo autem non mistum uidebitur.*

Dilucidate. c. eiusdē. *Si aūt secundū parua compositio est mistura, nihil horū contingere, sed tantum ad sensum mista esse, & idē. hinc quidē esse*

O *mistū si non acute uidet. Lynci uero non mistum.*

Cōmē. 209 Tertio arguit. si mistura esset cōpositio minimorū saluatorum, tunc mistura esset ad sensum, & si ad sensum tunc simpliciter nihil esset mistum, at in respectu, vt respectu infirmæ visionis mistum. respectu Lyncis non mistum. verba patent.

RECO. In cōmentarijs hic signatur tertia ratio, siue quarta. verū secundum Philoponum, hic remouetur quasi dubitatio, q̄m posset dici, q̄ mistū non est homæomerum, & sic non oportet q̄ qualibet pars misti sit mista. Contra obijcit, quoniā si totū mistum non est homæomerum, tunc mistio esset apparens, & non existens, & sic Lynceo non erit mistio.

Anti. c. 210. *Neq; diuisione, ut quæcunq; pars secus quamcunq; sit: impoßibile enim ita diuidi. Aut igitur non erit mistio, aut dicendū hoc quomodo contingit fieri rursus.*

Dilucidate. c. eiusdē. *Neq; diuisione sic ut quælibet pars quamlibet iuxta sit. nam est impoßibile sic diuidere. igitur aut non est mistura, aut dicen-*

P *dum rursus quomodo contingat fieri illud.*

Cōmē. 210. Quarto arguit. nihil pōt diuidi, sic vt quodlibet vnius contangat quodlibet alterius: igitur mistura non est aggregatio minimorū saluatorū. antecedens patet. quia tūc esset penetratio, hæc. n. est penetratio q̄n quodlibet vnius est iuxta quodlibet alterius. consequētia patet. nam aliter mistura esset iuxtapositio, & nō perfecta vnio, & sic patet hæc suppō. v₃ q̄ mistura non est vnio minimorū saluatorū. Ex hac suppōne procedit ad verā solutionē dubitationis, & primo repetit vim dubōnis. d. Igit̄ aut nō est mistura, aut dicēdū rursus quo modo cōtingat fieri illud.

RECO. Postq; probauit q̄ mistio nō sit appositione, nūc ꝓbat q̄ nō sit diuisione (& inquit) Neq; mistio fieri pōt diuisione, hoc pacto. s. vt quodcūq; mistorū sit iuxta quodcunq;, quoniā hoc fieri nō potest, nisi miscibilia sint diuisa ad minima, modo hoc est impossibile corpora ita di-

Q uidi, cū sint in infinitū diuisibilia. Hæc Philoponus.

Anti. c. 211. *Sūt itaq; (ut diximus) entiū hæc quidē factiua, hæc aūt ab his paßiua. Hæc igitur cōuertūtur quorū eadē materia est, et factiua adinuicē et paßiua abinuicē. hæc aūt faciūt, impaßibilia existētia, quorū nō est eadē materia. Horū igitur nō est mistio. Ideo neq; medicinalis facit sanitatē, neq; sanitas mista corporibus.*

Dilucidate. c. eiusdē. *Sunt itaq; (ut diximus) entiū, hæc quidē actiua, illa uero ab his paßiua. cōuertuntur quidē igitur ea, quorūcunq; eadem est materia, hoc est actiua sunt inuicē, & ab alijs paßiua. agunt aūt impaßibilia existentia ea, quoruncunq; materia non est eadē. horum quidem igitur non est mistura. propter quod cum medicinalis sanitatem agat, sanitas corporibus non mista est.*

Cōmē. 211. Cæpit soluere secūdum positionē propriam, nūc exequitur, & primo petit q̄ mistura nō est eorū, quæ nō reciproce agūt & patiūtur. Ad hanc petitionē declarandā sumit q̄ actiuorū & passiuorū quædā conueniunt in materia, quædam differunt materia, tunc vult misturam nō esse

A esse eorũ, quæ in materia nõ cõmunicãt. & verba patẽt.

RECO. Reprobatis modis falsis de ipsa mistione, nũc transit ad propriũ modũ. & ex cõmẽtarijs, quæ dicit clara, sunt Philoponus tamẽ vult, vt Arist. dicat quid sit mistio, & quorũ verba tamen vltima obscura sunt (cum inquit) (Ideo neq; medicinalis facit sanitatẽ, neque sanitas mista corporibus) intelligit Philoponus, ideo neque ars medica facit sanitatẽ in corporibus subaudi miscendo se corporibus, quoniã dato ꝙ faceret in corporibus sanitatẽ, non propter hoc diceretur mista corporibus, quoniã non contra patitur a corporibus, neq; sanitas est mista corporibus. s. si faceret in corpore sanitatẽ, quoniã non contra patitur. Aut fortasse verba corrupte, leguntur & debent sic legi, neq; medicinalis faciens sanitatẽ est mista sanitati in corporibus, quod mihi magis placet. Ex his vult habere, ꝙ mistio non est eorũ quæ inuicẽ non faciunt & repatiuntur, quod est prima suppositio in commentarijs.

Anti. c. 212 B *Factiuorum autem & paßiuorum quæcunq; sunt facile diuisibilia, multa quidem paucis & magna paruis composita, non faciunt mistionem, sed augmentationem dominantis: transmutatur enim alterum in dominans. Ideo gutta uini decies mille amphoris aquæ non miscetur. soluitur enim species & transmutatur in omnem aquam.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Actiuorum autem, & paßiuorum quæcunque facile diuiduntur, multa quidem paucis & magna paruis composita, misturam non efficiunt, sed prædominantis incrementum, conuertitur enim alterum prædominans, ut uini stilla innumeris aquæ amphoris non miscetur, species enim euanescit totumq; in aquã conuertitur.*

Cõmẽ. 212. Secũdo petit ꝙ non miscentur, quæ omnino magnitudinibus & potentijs nõ sunt proportionata, declarat per exẽplũ, qa stilla vini non miscetur in multa aqua, sed in illã conuertit, quia sua forma euanescit, & materia cõuertitur in substãtiã aquæ (inquit) Actiuorũ aũt & passiuorũ quæcunq; facile diuiduntur, multa quidẽ paucis, hoc est plura corporeitate paucis corporeitate, & magna vir C tute paruis virtute non miscentur, cætera patent.

RECO. Secundũ Philoponum hucusq; Aristo. dixit quid sit mistio, & quorũ, quoniã eorũ quæ sunt eiusdẽ materiæ. Sed quoniam non omnia, quæ sunt eiusdem materiæ miscentur, non enim lapis, & lignum miscibilia sunt, ideo, vult declarare, quæ miscibilia sunt eorũ quæ sunt eiusdem materiæ. Et exponit esse quæ facile diuisibilia sunt, hoc est, qua bene terminabilia sunt, bene autem terminabilia sunt humida. ergo vult declarare, quo pacto humida sint miscibilia, & hæc est expositio Philoponi, verum in commentarijs ponitur optima expositio, quam lege. At secundum Philoponum Arist. vult humida esse miscibilia, cum sint proportionata, ita vt alterũ in alterũ facere posit, & econtrario ab illo pati, taliter vt non cõuertatur in dominans.

Anti. c. 213. *Quando aũt potentijs adequantur aliqualiter, tunc transmutantur utrunq; in dominans ex suijpsius natura. non generatur* D *autem alterum, sed medium commune.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Quando autem aliqua ratione coæquantur, tunc transmutatur quidem utrunq; ex sua natura in medium secundum prædominium alterius, neque alterum efficitur, sed medium & cõe.*

Cõmẽ. 213. Petit tertio ꝙ miscibilia sint secundum potentias proportionabilia. hoc est nec æquipotẽtia nec sic ꝙ aliud ex toto prædominetur, sed proportione quadam coæquata de qua dicemus. illud verbum in mediũ secundũ prædominiũ alterius, græce est cra toun, latine prædominãs, sed sic non sonat, propterea illo modo trãstuli. Ex his tribus petitionibus patet solutio quæstionis annexe, vtrum videlicet mistura sit vnio ad sensum. patet ꝙ nõ vnio quãtitatiua, sed qualitatiua, consurgens scilicet ex actione & reactione, & fractione miscibiliũ inuicem. Hæc de quæstione annexa.

RECO. Cæpit declarare mistionẽ esse humidorũ. & dixit, esse humidorũ non quorũcunq;, quoniam non eorũ, quorũ alterũ penitus alterũ exuperat, qm̃ sic non mistio, sed auctio vel corruptio esset, nũc addit, ꝙ sit eorũ, quorũ alterum ad alterum est excessus, sed non quo illud exuperat, sed quo possunt simul stare in tertio medio ex vtrisq; cõposito, & hæc est Philoponi expositio ideo concludit ꝙ manifestũ sit, quæcunq; facientiũ contrarietatẽ habent, hæc. s. quæ humida sunt, & alterũ exuperat alterũ nõ omnino, sed aliquo modo sunt miscibilia, quoniã hæc sunt inuicẽ passiua. Quo vero ad verba attinet, dixit (aliqualiter) quoniã oportet vt alterũ exuperat alterũ non omnino, sed aliquo modo, vt dictũ est. Ex hoc loco colligi videtur, ꝙ contraria non possunt esse æqualia in misto, & sic non datur æquale ad pondus. E

Manifestum est igitur ꝙ hæc miscibilia sunt quæcunque facientiũ, contrarietatem habent. hæc enim sunt abinuicẽ paßiua. Anti. c. 214

Manifestũ igitur est hæc esse miscibilia, quæcunq; eorum quæ agunt contrarietatẽ habent. nã hæc sunt abinuicem paßiua. Dilucida. te. c. eiusdẽ

F

Soluit in generali quæ sint miscibilia, & quæstionem annexam, videlicet an mistura sit ad sensum, nunc in speciali redit ad declarãdum quæ sint miscibilia, & vult miscibilia esse, quæcunq; sunt cõtraria, & actiua & passiua. nam hæc sunt passiua abinuicem, & per cõsequens miscibilia. Cõmẽ. 214

Et parua autem secus parua posita miscentur magis: facilius enim in seinuicem & citius transeunt. multum autem, & a multo, tardius hoc operatur. Ideo & bene determinabilia diuisibilium & paßiuorum, miscibilia sunt. diuiduntur enim in parua hæc facilius. hoc enim erat bene determinabilis esse. uerbi gratia humida, miscibilia maxime corporum. bene determinabile enim, maxime humidum diuisibilium, si non uiscosum sit. hæc enim ampliorem utique & maiorem tumorem faciunt. Anti. c. 215.

Parua autem & paruis iuxtaposita miscentur magis, facile enim & magis inuicem, conuertuntur. multum autem a multo tardius agit illud. Ideo miscibilia ea diuisibilium & paßiorũ sunt, quæ bene terminabilia sunt, quando quidem illa facilius in parua diuiduntur. Nam hæc est eius quod bene determinabile est, ratio. ueluti corporum humida maxime miscibilia sunt, quia humidum eorum quæ diuisibilia sunt, maxime bene terminabile est, nisi uiscosum sit. facerent enim hæc maiorem iam & ampliorem tumorem. Dilucida. te. c. eiusdẽ. G

Quæ sint bene & facile miscibilia nunc declarat. d. Parua autẽ & paruis iustaposita, miscentur magis, cuius causam adijcit. Facile enim & magis inuicẽ conuertuntur. multum enim a multo tardius agit illud, hoc est tardius conuertitur nec obstat ꝙ similis est proportio totius ad totum, & partis ad partem. nam non sunt cætera paria, quando quidem pars melius parti applicat, ꝙ totũ toti. Ex hoc in speciali declarat ꝙ humidũ est maxime miscibile, nisi sit vnctuosum, siue viscosum, vt nouus expositor declarat, & recte. nã sic non misceretur, sed supernataret maiorẽ faciẽs amplitudinẽ. & huius syllogismus est, bene terminabilia facilius miscibilia: humida bene terminabilia, vt secũdo huius dicetur: igit bene miscibilia sunt, accipit maiorẽ. d. Ideo miscibilia ea diuisibilium & passiuorũ sunt, quæ bene terminabilia sunt, hæc est maior, quam probat. d. Quando quidem ea facilius in parua diuiduntur, nam hæc est eius quod bene determinabile est ratio, siue esse siue definitio. bene enim terminabile secundo huius describitur ꝙ sit facile diuisibile. hæc est maior, & eius declaratio. deinde sumit minorem & conclusionẽ. d. veluti corporum humida maxime miscibilia sunt, hæc est conclusio. deinde minorẽ addit. d. quia humidum eorũ quæ diuisibilia sunt maxime bene terminabile est, cætera patẽt. & sic in generali quid sit facile miscibile accipitur, & in speciali, ꝙ sit humidum. hæc latius in secundo declarabuntur. Cõmẽ. 215. H

Cũ declarauit, ꝙ mistio nec secundum appositionem nec secundũ diuisionẽ in parua fit, nunc dicit, ꝙ licet nec RECO.

I appositio, nec diuisio sit mistio, tamen ad mistionem cõferunt, & dicit. Et parua autem secus parua posita, miscẽtur magis, facilius enim in seinuicẽ & citius transeunt, hoc est, faciunt & cõtra patiuntur. Multũ autẽ & a multo tardius hoc operatur. patet ergo ꝙ diuisio in parua cõfert ad mistionem. Ex hoc infert, ꝙ bene terminabilia de numero diuisibilium & passiuorum bene supple, & facilius miscibilia sunt, quoniã in parua facilius diuiduntur, & ꝙ in parua facilius diuiduntur eo patet, quia hoc scilicet facilius in parua diuidi erat bene terminabilis esse & ratio, vt patebit secundo huius. Et sic patet per genus, ꝙ bene miscibilia sunt bene terminabilia, per speciem vero, ꝙ humida sint maxime de numero corporũ miscibilia, causa autem, quoniam maxime humidum de numero diuisibilium est maxime & bene determinabile, modo nõ sit viscosum, & nam viscosa humida ampliorem & maiorem tumorem faciunt, non autem facilem mistionem. Viscosa intelligit glutinosa, vt oleum, viscum, picem liquidã, & quæcunq; talia. Hæc enim propter glutinositatẽ
K difficulter diuisibilia sunt, difficulterq; separabilia, & dilabuntur cũ ipsis, quæ infunduntur, & non in profundum permeant, & ob id neq; miscentur, quo fit vt cum coeant, nullo pacto misceatur, sed solũ molẽ ampliorem

Distinctio. Philoponi. faciunt. Dubitat autẽ hic Philoponus, quoniã non videtur, ꝙ paruũ a paruo facilius patiatur, magnum vero a magno tardius, quoniã particulæ ad particulam eadem proportio videtur, totius ad totũ, & sic diuisio in parua nihil conferre videtur ad mistionem. Præterea. Potentia vnita fortior est seipsa diuisa. ergo totũ facilius in totũ facit, & ab ipso patitur, ꝗ̃ si vtrunq; esset diuisum. Videmus enim in grauibus, cũ diuiduntur, eorum grauitatem non sentiri proportionabiliter, vt in auro, quod si diuidatur in sollicula vix particulæ grauitas sentitur. Philoponus respõdet, & si recte percepi quæ ipse dixit, velle vr̃, ꝙ aliquod totum in parua diuisum cum alio toto contrario etiã in parua diuisio facilius misceatur. Ea vero tota non diuisa facilius faciant ac repatiantur ad corruptionẽ, & sic tota in parua diuisa facilius faciunt, & repatiuntur
L factione & repassione facientibus ad mistionem, in qua non quæritur alterius corruptio. eadem vero non diuisa facilius faciunt & patiuntur factione, & repassione faciẽtibus ad corruptionẽ alterius. Huius rei experiẽtia est, nã ignis quo magis est vnitus calidior est, & ideo magnum lignum in magna fornace proiectum confestim accenditur, non autem in minori flãma paruius lignum secundũ proportionẽ, id pati poterit. ergo duo tota contraria in parua diuisa facilius faciunt, & repatiuntur factione, repassione facientibus ad mistionẽ. Eadem vero integra facilius faciunt, & patiuntur factione, & passione facientibus ad corruptionem. Hæc ex Philopono.

Anti,c,216 *Quando autem alterum solum paßiuum erit, aut uehementer hoc autem ualde parum aut nihil amplius erit mistum ex ambobus, aut parum, quod quidem contingit circa stannum & æs. Quædam enim balbuciunt adinuicem & ancipita sunt.*

M Dilucida. te.c,eiusdẽ. *Quando autem alterum tantum sit paßiuum, aut ualde, alterum autem parum ualde, aut nihil amplius est mistum ex ambobus, uel parum, quod quidem contingit circa stannum & æs. balbutiuntur enim quædam entium inuicem & confunduntur.*

Cõmẽ,216. Quæ male miscibilia sint, declarat & vult ꝙ quæ male proportionabilia sunt in passione, vt ꝙ vnũ passiuũ sit omnino vel multũ, alterũ vel nihil, vel parũ, hæc male miscentur, veluti circa stannum, quod est valde passiuum, & æs, quod est parum passiuum. hoc declarat per simile in oratione. nam oratio est mistura literarum, modo in tali mistura aliquæ literæ prolatione excellũt alias, vt in balbutiente, & inde fit mala literarum mistura & confusio.

RECO. In commentarijs optime hi duo textus exponuntur, verũ debes scire, ꝙ stannum male miscetur æri (vt Philoponus inquit) quoniã stannũ est aereũ, atq; plenum aere, & ideo stannũ est paratum in mutationem aeris, propterea cũ calefit ab igne euaporat, & aerescit, & sic non potest æri misceri, & solummodo colorat æs, quoniã nõ
N per totam eius substantiam concedit, sed superficiem colorat, & ideo non miscentur leue sed imperfecte, quædã enim entium quæ miscentur, balbutiunt adinuicem, & ancipicia sunt, hoc est male mista sunt, modo quo syllabæ in balbutientibus. videntur enim aliqualiter, & mista remisse, veluti in balbutientibus syllabæ ea quæ imperfecte miscẽtur, dico remisse, quoniam alterum se habet, vt subiectũ susceptibile, alterũ vt species, & forma. Quod in his contingit scilicet stanno & ære, nam stannum se habet vt passio sine materia existens, æs vero vt subiectũ, quoniam euanescit stannum, & aerescit, & ideo solũ colorat æs. Ex his vult habere balbe misceri, quæ sic se habẽt, vnde (vt Philoponus inquit) ex his, quæ verbis accidunt, ostendit idem rebus accidere.

Anti,c,217 *Videtur enim aliqualiter & mista remisse, et ut alterum quidem susceptibile, alterum autem species. quod in his contingit. Stannum enim ut paßio aliqua existens sine materia æris, pene*
O *euanescit, mistum omne colorans solum. Idem autem hoc contingit & in alijs.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Videntur namq; aliquantulum & debiliter mista, & alterũ quidem ut susceptibile, alterum autem ut species, quod quidem et in his euenit. stannum enim ut paßio quædam æris sine materia fere euanescit, & mistum omnibus, tantum colorat, contingit uero hoc idem & in cæteris.*

Cõmẽ.217. Credere forsitan aliquis ꝙ stannũ & æs, & ea quæ sic se habẽt, vt alterũ summe passiuum sit, alterũ summe impassiuũ, nullatenus miscerentur. ideo declarat ꝙ aliquãtulũ miscentur, verũ in mistura stanni cũ ære alterũ se habere vt forma, stannũ videlicet, æs autem vt materia & subiectum: propter quod in eorum mistura parum stanni restat, immo solus color, & multum æris & vt dicit in his, in cæteris etiam idem spectari potest.

Anti,c,218
P *Manifestum est igitur ex his quæ dicta sunt. & quod est mistio, & quid est, & quare est, & quæ miscibilia entium. quoniã sunt quædam talia, qualia sunt abinuicem paßibilia, & bene determinabilia, & bene diuisibilia. Hæc enim, neque corrupta esse necessarium est quando mista, neque adhuc simpliciter eadem esse quæ prius, neque compositionem esse mistionem eorum, neque ad sensum. Sed miscibile quidem est, quando bene determinabile existens paßiuum fuerit & factiuum, & tali miscibile. ad homonymum enim miscibile. Mistio autem est miscibilium alteratorum unio.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Perspicuum igitur ex his quæ dicta sunt, & quid est mistio, & q. sit, & propter quid est, & eorum quæ sunt, qualia miscibilia sint, quoniã sunt res quales quædam eiusmodi, quæ inuicem aptæ sunt pati, beneq; determinabiles, facileq; diuisibiles, quas neque corrumpi est necesse dum miscentur, neque easdem simpliciter adhuc esse quæ præerant. itemque nec misturam esse compositionem earum, neque ad sensum. erit itaque miscibile quidem*
Q *dum bene terminabile existens, paßiuum fuerit ac actiuum, & miscibile tali. hoc est ad similare, miscibile, mistura uero unio est eorum, quæ alterata sunt.*

Cõmẽ.218. Tria epilogat, primum circa misturã absolute. d. Perspicuum igitur ex his, quæ dicta sunt, & quid est mistura, & ꝙ sit mistura, & propter quid est mistura, hæc quo ad misturã in se. Epilogat secundo circa miscibile. d. & patet etiam ꝙ eorum quæ sunt, qualia miscibilia sunt, quoniam sunt res quales quædam eiusmodi, vt calidæ frigidæ, & id genus, quæ inuicem aptæ sunt pati, beneq; terminabiles, facileq; diuisibiles, quas neque corrumpi est necesse dum miscentur, neque est necesse adhuc simpliciter esse, quæ præerãt. hæc quo ad mista ipsa. epilogat tertio quo ad misturam in respectu. d. itemque nec est necesse misturam esse earum rerum, qualium compositionẽ, neque est necesse misceri ad sensum. hæc quo ad misturã in respectu. Tunc concludit finẽ libri. d. erit itaq; miscibile quidem,

A le quidem, dũ bene terminabile existẽs, passiuũ fuerit ac actiuũ & miscibile tali quale ipsum est, hoc est miscibile ad similare, nõ simpliciter, sed in genere mistura vero venio eorum quæ alterata fuerunt. Hæc est lib. primi cõ. Ex his patet ꝙ tantũ elementa sunt miscibilia secundũ omnes conditiones Aristo. & si qua miscibilia erũt, oportet esse vel elementa, vel in virtute elementorũ misceri.

Digressio Auer.

Auer. narrat hic positionẽ Auic. quã sectari videtur, quia illã nõ refellit (& inquit) Et Auic. in sermone suo super capitulũ i sermone Arist. voluit dicere ꝙ modus Arist. est ꝙ miscibilia sunt in potẽtia in misto, et illa esse in suis essentijs, quas habẽt separata, & sic voluit Auic. ꝙ elemẽta remanẽt essentialiter in misto & scd̃m formas ac eorũ essentias, quas. vȝ habẽt in ꝓprijs sphæris. Sed cõtra. quia Arist. dixit, mista esse in misto in potẽtia & non in actu. Rñdet et dicit primo, ꝙ essentia est potẽtia, qua elemẽtũ põt multa. Dicit scd̃o ꝙ hæc essentia q̃ est potẽtia, est cã in rebus tã simplicibus q̃ mistis caliditatis, & frigiditatis qualitates. n. prime sequũtur formas, sed qualitatũ passiua B rũ, vt siccitatis et humiditatis cã est mã, qa a mã est pati, sed de hoc alias. Sed cõtra hæc adhuc obijcies, qa potẽtia dr̃ de potẽtia passiua, & nõ de forma. Rñdet & alterius modi, qa analogice dr̃ potẽtia, q̃ est ꝑparãs hoc est passiua, qua aliqd̃ reddit̃ habile ad recipiendũ motũ, & trãsmutationẽ hoc est potẽtia dr̃ æquiuoce de potẽtia passiua & de forma. & sic nõ male essentia & forma elemẽti vocat̃ potẽtia. Adhuc cõtra, qa si elemẽta essent in misto scd̃m essentias, igit̃ nõ differt esse elemẽti in misto ab esse eius in sphæra ꝓpria. Rñdet. & ista essentia saluat̃ in mistione et frãgunt̃ siue remittunt̃ accidẽtia. & sic differt elementũ in misto, & a se in spæra, qm̃ in sphæra habet esse cõpletũ & perfectũ ac intensum in essentia & qualitatibus. at in misto habet esse perfectũ in essentia, non aũt in qualitatibus. nã qualitates eius in misto remittũtur. Deinde declarat qd̃ est essentia elemẽti, & vult ꝙ essentia elemẽti sit forma substantialis eius carẽs nõie proprio, dicit. In aqua. n. frigida nõ est essentia, hoc est ipsa aqua nõ est C pura essentia, sed est effectus essentiæ, hoc est formæ, vel frigiditatis, quæ vulgo forma dr̃ aquæ. aqua. n. nõ est essentia, hoc est forma pura, sed effectus essentiæ, hoc est effectus resultans ex cõpositione formæ cũ materia. est dico effectus essentiæ, hæc est ponderositatis, & etiã cætera accidẽtia sunt effectus essentiæ aliter & aliter: accidẽtia. n. fluunt ab essentia. aqua vero cõponitur ex essentia, & sic essentia est forma aquæ. Sed dices. oẽs essentiã aquæ vocant formã, & formã dicunt esse ponderositatẽ siue grauitatẽ, aliquãdo frigiditatẽ. igitur essentia erit accidẽs. Respondet ꝙ homines nõ habẽtes nomẽ illius essentiæ illã essentiã vocãt noĩe põderositatis, vñ. 4. cœli. grauitas dr̃ forma substãtialis elemẽtorũ, sumẽtes nomẽ ab effectu, et sĩr aliqñ vocãt essentiã noĩe frigiditatis, vt Alexãder. tũc cõcludit propositũ. d. Et illa essentia (licet frigiditas remittat̃) saluat̃ in aqua, & ita in mistione. Ex his cõcludit Auicena ꝙ elemẽta sunt actualiter in misto scd̃m essentias, sed remissa scd̃m qualitates, & sic saluant̃ essentiæ ĩ mistura, quibus elemẽta ipsa pñt redire ad eosdẽ effectus. D hoc est ad esse cõpletũ in propria sphæra, & hoc nisi fuerit impediẽs. vbi. n. sit impediẽs, dato ꝙ mistũ resoluatur elemẽta non redeunt propter hæc verificat Auicenna dictũ Arist. ꝙ miscibilia nõ sunt actu in misto. quia qualitates sunt remissæ, & sunt potẽtia, hoc est essentia, quæ est potẽtia. Hæc nunc Auer. tenet, & hoc notãt Auer. has paraphrases in iuuẽtute fecisse, nã tertio cœli. cõtradicit huic positioni, vt dicemus postmodũ. Circa hæc plures emergũt dubitationes. Quarũ prima est, vtrũ formæ elemẽtariæ possint intẽdi & remitti. Et licet de hac qõne, & alijs plurima dixerim in libello de mistura facto pro defensione Auerrois, tñ bonũ erit aliqua scribere, vt si aliqua, q̃ tunc nõ dixerim, occurrãt, adijciã. Et si qua minus castigata dixerim, et corrigã & sequar in hoc ordinẽ recẽtiorũ. Circa hanc quæstionẽ est positio Auerro. tertio cœli. cõmen. 67. vbi supponit nullã formã substantialem perfectam intendi vel remitti, sunt aũt formæ substantiales perfectæ formæ mistorum. Et per hanc verificat dictum

Prima qõ de formis elemẽtorũ.

Põ Auer.

Aristo. in prædicamentis, cũ dicit substantiã non suscipere magis & minus. Secũdo, supponit accidentia saltẽ quædã intẽdi & remitti. hoc docet experiẽtia. Ex his infert ꝙ elementariæ formæ sunt quasi mediæ inter substãtias & accidẽtia. cũ accidentibus. n. conueniũt ꝙ suscipiunt magis ac minus, cũ substãtijs vero, quia aptæ sunt cõstituere subiectũ, quod informãt in specie. tũc positio Auerro. est ꝙ formæ elemẽtariæ intẽduntur & remittuntur. Mouetur autẽ Auerroes ad hoc vnica ratione pro nunc, & arguit. si qualitates elementorũ intenduntur & remittuntur. igitur formæ. consequentia declaratur. quia si forma ignis potest remanere perfecta sua caliditate remissa in vno gradu, pariter potest remanere remissa in duobus & sic in omnibus. nã omnes gradus sunt eiusdẽ rationis. Contra hanc positionẽ surgunt omnes. Et primo. quia tunc in medio essent plures formæ elementariæ, & ita in pluribus speciebus. nam quælibet dat esse. Secundo, nihil est magis tale in nomine elemẽti igitur elementũ non suscipit magis & minus. Tertio, nullum elementum posset alterari pura alteratione. non enim posset alterari nisi remissa qualitate, & per consequens etiam remissa forma. Quarto, tunc vnum elementũ non posset immediate fieri ex alio. nã dum ex aqua fieret ignis, oporteret aquã remitti, & sic conuenire ad mediũ, & per consequens non immediate, qa immediate tale est esse absq; medio. Quinto tunc ex duobus elementis posset mistum effici. nam cum ignis non possit aquam calefacere nisi remittendo formã aquæ, & introducendo formam ignis, in medio calefactionis erit vnum mistum ex duobus elementis. Sexto, tunc in omni generatione mistorũ esset multitudo mistorũ media. nam semper ex noua proportione formarũ elementorũ esset vnum nouũ mistum, sed in quolibet instanti transmutationis est alia. igitur in quolibet esset alia mistio. cũ igitur in tẽpore transmutationis sint infinita instantia, igitur mista infinita. Septimo, tunc aer in hyeme esset plus aqua q̃ aer. nam in eo plures sunt qualitates aquæ. Contra rationes Auerrois dubitatur. Et primo contra primã. quia tunc inter contradictoria daretur medium. nam inter substantiã & accidens datur mediũ, sed substantia non est in subiecto accidens vero est in subiecto, sed hæc sunt contradictoria. Secundo, mediũ est eiusdẽ generis cũ extremis. 10. metaphysicæ. Sed substãtia & accidens non possunt esse eiusdẽ generis. igitur inter ea non est mediũ. Tertio omnis differentia secundũ formã substantialẽ variat speciem. 8. metaphysi. igitur si forma ignis reciperet magis & minus, tunc ignis differret a semetipso specie. Sic igitur prima ratio quæ erat elementa remitti atq; intẽdi, quia media, nulla est. Contra secundũ instant. Primo, quia ea data probarẽ formã misti posse esse sine tota dispositione qualitatiua. nã si põtest esse sine parte. igitur sine tota, sic arguit Auerro.

E

Scd̃a ratio.

Dubõnes cõtra Auer.

F

Dubõnes contra rationes.

G

Dobõ contra scdam.

Secundo per idẽ materia posset esse sine forma, quia sine hac & sine illa. igitur sine forma. Tertio, per idẽ corpus esse potest sine loco. Quarto, si forma elementaria remitteretur, vel ad remissionem alterius qualitatis vel ambarum: non vnius tantũ. nam dũ generatur ignis ex aqua remittuntur ambæ. nec ambarum, vt in generatione aeris ex aqua. Quinto, tunc generatio elementi esset alteratio, quia est remissio vel motus. quia successiua. Pro responsione est considerandum ꝙ impertinẽs est nostro proposito illud problema. videlicet vtrũ elementum limitet sibi vtrasque qualitates in summo, vel alterã tantum. Primo, quia Auerroes varijs locis sustinet vtrasq; positiones, vt quarto metheo. ꝙ non. & in secundo huius ꝙ sic. Secunda quia neutra harum est necessaria. Sed illud accipiendũ est tanq̃ necessariũ alteram saltẽ qualitatẽ esse elementi proprium accidens & essentiale, quod tribus coniecturis declaratur. Primo, quia antiqui semper elementum quodlibet definiunt per eiusmodi qualitates, quod esse non potest, nisi quia qualitates illæ sunt differentiæ essentiales, vel propria accidentia elementorum. Secundo, omnis speciesdebet habere aliquod accidens proprium, quo mediante exerceat propriã ope-

H

I rationẽ, modo videmus ignẽ exercere operationem, propriam mediante calore, & aquam mediante frigore. igitur calor ignis, frigus aquæ, propriũ accidens erit. Tertio, videmus vigente calore ignem multiplicari, vigente vero frigore, multiplicari aquã. Ex his sumit Auerroes qualitates primas esse proprias & essentiales passiones elementorũ. Tunc per hæc ratio Auerrois efficax est. nam si potest forma elementi perfecta esse absque parte accidentis proprij & essentialis, potest & absque toto. pars enim & totum sunt eiusdem rationis & æqualis essentialitatis respectu subiecti, & hinc sequitur ad remissionẽ qualitatũ remitti formas, & secundum esse, & secundum essentias. Tunc ad rationes. Ad primã dicendum mediũ bifariã dici, remissione, quomodo calidũ remissum, quod est tepidũ, dicitur remissione mediũ, hoc q̃nq; dictũ est ab Auerroe mediũ permutationis, quia nõ põt fieri mutatio de extremo in extremũ, nisi prius veniat in tale mediũ. Aliud dicitur mediũ formæ, quãdo. v3 prima

K extrema sunt ita in medio proportionata, ꝙ mereãtur formã vnã specificã, q̃do mistura æqui mediũ formæ est, qa talis est extremorũ fractio, ꝙ mereaẽ formã æqui. Tunc dicendũ ꝙ si elementa veniũt ad mediũ permutationis, tale mediũ non differt ab extremis, immo essentialiter est sua extrema remissa, licet accidẽtaliter sit in specie medij. si vero faciũt mediũ formæ sic tale mediũ non est in pluribus speciebus, sed in specie illius formæ tantũ. Ad secũdũ dicendũ, ꝙ in noĩe elementi, qđ est in sphæra propria nihil est magis tale, at in nomine elemẽti, qđ est in mistura aliquod est magis igneũ, aliqđ minus, vt medici narrãt. Ad tertiũ respondet Auerroes secundo de anima. cõ. 115. ꝙ elementũ non potest alterari pura alteratione. Sed bene alteratur alteratione mista generationi. põt tamen alterari de figura in figura, & in alijs eiusmodi. Ad quartum dicerem elementũ immediate posse effici ex alio per carentiã medij formæ, non autem per carẽtiã medij permutationis. Ad quintũ dicendũ ex duobus elementis effici posse mistũ, quod est mediũ quoddã permutationis, non aũt mistũ quod sit mediũ formæ. Ad

L sextũ dicendũ, infinita mista quæ sunt media permutationis fuisse genita, non tamẽ mista infinita, nec quæ sunt media permutationis, nec media formæ, vel (vt peripatetice loquar) infinita mista in potẽtia quæ sunt media permutationis fuerunt genita, non autẽ infinita actu. Ad septimũ respondet Auerroes secũdo de anima. cõ. 115. semper in aere & aqua esse vapores & illos nunc calefieri, nunc frigefieri. & sic aer non est corpus simplex, sed mistũ imperfectũ, quod vno tẽpore virtute vaporũ fit magis aqueũ, alio tẽpore minus. Tunc ad rationes contra rationẽ. Ad primã dicendum, ꝙ mediũ est multiplex, vel participatione, vel negatione, & mediũ participatione duplex vel participatione formarũ, vel conditionem: formarum quidẽ, vt rubrũ, nam participat albo & nigro: participatione conditionum, vt simia, est enim mediũ inter brutum & hominẽ, pro quanto in quibusdam imitatur hominẽ, in quibusdã brutum. Auerroes igitur tenet formas elementarias esse re vera substãtias, nam in

M subiecto non sunt, tamen quantũ ad aliquas conditiones sectantur formas accidentales, & inde mediæ dictæ sunt. Ad secundum similiter. mediũ enim participatione formarũ est eiusdẽ generis cũ extremis. aliter non. Ad tertiũ dicendũ omnem differentiã substantialem perfectã esse specificã, sed substantialẽ imperfectã minime. Ad rationes contra secundã. Ad primam dicendũ, ꝙ qualitatiua dispositio est essentialis misto, non quidẽ sub omni gradu, sed sub certo modo, & pondere. qualitas vero elemẽti est sibi essentialis secundũ se, & quodlibet sui; similiter & argumenta de materia, & de loco tolluntur. Ad quartam dicendũ formã elementi remitti ad remissionem ambarũ, si ambas sibi limitet, vel alterius si alterã. vel proportionis, si sibi limitet proportionẽ. Ad quintam dicendũ ꝙ nec esse successiuũ est de ratione motus, nec esse momentaneũ tollit rationem motus. nã auctio est momentanea, & tamẽ est motus. generatio elementi est successiua gradualiter & quantitatiue, & tamen non est motus. Sed differunt tantũ, quia generatio est in subie- N
cto ente in potẽtia. motus vero in subiecto ente in actu, & tu vide codicillũ nostrũ de mistura, & plura alia inuenies. Secundo quærunt, vtrum elementa remaneãt formaliter in misto. videtur ꝙ non. per verbũ Aristotelis, dum dicit remanere virtutes eorum. In oppositum est Aristoteles dũ dicit mistura est vnio eorum, quæ alterata sunt. igitur non corrupta. & sic manent formaliter. Ad hanc quæstionem respondet Auerroes tertio cœli. cõmento. 67. ꝙ elementa remaneant formaliter, hoc est secundũ suas formas in materia tali. videlicet modo ꝙ ex formis ipsorũ mistura quædã resultat, quæ est mediũ formæ (vt dictum est) vel æqui vel bonis vel alicuius talis. Sed contra hanc positionẽ omnes conueniunt ꝙ sit falsa, & argumenta infinita adducuntur, vt in libello de mistura scripsimus, nunc vero tantum quatuor præcipuas assumemus. Primo, forma elementaria nata est constituere cõpositũ per subsistens in genere substantiæ:

An elementa remaneãt formaliter in misto, q 2.

O igitur si sunt plures formæ elementariæ in misto, quælibet constituet suppositũ, & sic in omni misto essent plura supposita, vt suppositum aquæ, suppositũ ignis, quorum quodlibet natũ est per se subsistere. Secundo omnẽ substantiã corpoream consequitur sua propria dimensio quæ est propria passio illius, vt in libro de substantia orbis. Sed forma elementi quantuncunque remissa cum materia constituit substantiam cõpositam. igitur ipsam consequitur sua propria dimensio, sed eadem propria dimensio non est plurium subiectorum. igitur in vno subiecto erunt plures dimensiones, vt alia misti & aliæ elemẽtorũ, & mistio erit compositio. Tertio, mistum generatur ex elemento, & corrũpitur in illud. igitur talis est incõpossibilitas inter formã misti & formã elementi qualis est inter terminum a quo generationis, & terminũ ad quẽ. igitur forma misti & forma elementi in eodem subiecto non cõpatiuntur secum. Quarto, si quatuor elementa vel quatuor formæ elementorũ essent coextensæ in materia, tunc in quolibet puncto materiæ essent quatuor formæ, igitur penetratio saltẽ substantiarũ, quæ est

P impossibilis. Multæ rationes fieri possunt, sed hæ nunc satis, quia in libro de mistura diximus. Pro solutione tamen ad hæc argumenta Animaduertendum primo. ꝙ elementa in misto nec simpliciter manent, nec totaliter & simpliciter corrũpuntur. Manet quidẽ secundũ formas substantiales, sed quia non intensas sed remissas, ideo manent in potentia, corrũpuntur autẽ actu, quia non manent, secundũ compositionẽ formæ cum materia, vnde bene manet inhærentia formæ ad materiã. Sed non informatio faciens per se vnũ ex materia & forma, quoniã forma misti existens in actu & non potentialis ad vlteriorẽ formã sola informat materiã, & tollit informationes cæterarũ, sic ꝙ forma misti informat materiã mediantibus formis omniũ elementorũ, tã substantialibus, q̃ accidentalibus, neque distinguuntur hæ formæ loco, & subiecto, quia omnes coextensæ sunt eodẽ in loco, eademque in parte subiecti, neque dimensiones illarũ sunt diuersæ, sed sicut omnes materiæ vnã faciunt materiam,

Q per continuationẽ, sic omnes dimensiones inuicẽ continuantur, & redduntur omnes quantæ vna dimensionẽ cõmuni propria formæ misti. Ex his sequitur, ꝙ forma elementi aliter est in misto, aliter in proprio elemẽto: sunt enim in misto, vt dispositiones, & propterea fuit necesse esse sub esse remisso. Non enim dispositio debet esse ita intensa in proprio subiecto, vt est in subiecto extraneo. nã in subiecto proprio est propter se, & vt cõstituat speciẽ, in alieno vero est, vt disponat. Secundo sequitur ꝙ eiusmodi dispositiones in misto non dant nomen, neque definitionẽ, neque mistũ ipsum denominant denominatione speciei, quia cum non informent, non reponunt in specie. Per hæc ad argumenta. Ad primum dicendũ, ꝙ forma elementaria nata est constituere indiuiduum in specie, quando inest materiæ secundum esse perfectum, & gratia sui, & non vt dispositio ad vlteriorem formam, sed vt informans, & sic non oportet ipsum mistum esse quatuor supposita, aut in quatuor speciebus.

A bus. Ad secundũ dicendũ omnẽ substantiã corpoream & omnẽ formã substantialẽ perficientem materiam, & informantẽ consequi propriã dimensionẽ. Modo nec ex materia misti & forma elementi fit substantia cõposita in specie elementi, nec forma ipsa elementi informat materiã, sed disponit tantũ ad vlteriorẽ formã, ideo dimensio eius est illa vltimæ formæ. Ad tertiũ dicendum, ꝙ quando generatur mistum ex elementis corrũpũtur omnia elementa, non quidem corruptione tollente formam elementorũ, aut inhærentias earum ad materias suas, sed tantũ tollente informationẽ & denominationẽ speciei. nã in ipso misto remanent elementorũ formæ & materiæ, non quidẽ loco separatæ, sed cũ inherentia priori, subtracta informatione & denominatione specifica elementi. nã forma misti aduenit, quæ sola informat, & denominat, vnde nulla est pars misti quæ sit ignis vel aqua aer vel terra, licet in qualibet parte misti sint oẽs. Patet igitur ꝙ forma misti et forma elemẽti esse nõ possunt in eo-

B dẽ modo, sed sunt incõpossibiles incõpossibilitate q̃ est inter formas perficiẽtes. Ad quartũ quidã tenẽt non esse inconueniens substantiarũ penetrationẽ concedere, sed corporũ penetratio est impossibilis. Aliter dici potest ꝙ elementa etsi maneant in misto secundũ formas tã substantiales q̃ accidentales, non tamen secundũ materias coextensas, & propterea non est ibidẽ proprie loquendo penetratio corporũ de prædicamento substantiæ, cũ ex materia & forma elementi in misto nihil fiat per se, sed tantũ per accidens aut per congregationẽ. Ad hoc autẽ vt sit penetratio vel corporũ vel formarum, oportet vt vel corpora vel formæ æqualiter, & eadem ratione recipiantur in eodẽ loco: modo sola forma misti per se recipitur in materia vt informans, cæteræ vt dispositiones. Multa alia tetigi in libro de mistura. Nunc hæc satis.

An mistio sit possi. q. tertia. Tertio quærunt vtrũ mistio sit possibilis, & videtur ꝙ non, quia tunc vel naturaliter, vel violenter, non naturaliter, quia vel leuia naturaliter descẽderent, vel grauia naturaliter ascenderent, vel ambo essent. In contrariũ Ari-

C stoteles est in textu.

Sensus, q. Pro solutione quæstionis animaduerte. Primo, ꝙ quæstio potest intelligi vno modo, vt possibile sequitur ad inesse, & necesse esse, vt in libro de interpretatione dr̃ solẽ lucere esse possibile, quia necesse est solẽ lucere, & hominẽ currere est possibile, si de inesse homo currit, & hoc modo quæstio non est dubia, quia de inesse est aliqđ mistũ, igitur potest esse mistio. Alio modo intelligi potest pro contingenti, quod distinguitur cõtra inesse, & necessario inesse, qua ratione dicimus hominẽ currere esse possibile si non currit, & sic contingens & possibile sumuntur vel pro eo qđ non est, & põt esse, vel pro eo qđ est, & põt nõ esse, & sic iterũ dupliciter intelligi potest. Vno modo vt sit sensus ꝙ nulla sit mistio, & quæratur vtrũ possit esse, & sic quæstio non habet locũ, quia semper fuit mistio, & semper erit mistio. Alio modo vtrũ ex puris elemẽtis possit de nouo proficisci aliqua mistio, & sic

Prima põ. quæstio intelligitur. De quæstione sunt duæ positiones, vna est ꝙ ex puris elemẽtis nõ potest proficisci aliqua mi-

D stio de nouo, quẽadmodũ ex pura materia nõ ꝓficiscit̃ cõpositũ, sed quẽadmodũ ex materia non pura fit cõpositũ, hoc est ex materia quæ præerat cũ aliqua forma, fit compositum corrupta forma priori, sic ex elementis fit mistum, non ex puris elementis, sed ex elementis corrupta mistura priori cum qua erant. Imaginantur enim isti, quod sicut materia non datur sine forma, ita nec elementa sine mistura, & ꝙ sicut ex materia fit compositum corrupta forma priori, sic ex elementis fit mistum nouũ, corrupta priori mistura. Coloratur autẽ hæc positio, quia, vt secundo huius dicetur, tria sunt ex parte materiæ, videlicet prima materia, quæ est subiectũ primorũ contrariorũ, prima contraria, quæ sunt materia elementorũ, elementa, quæ sunt materia mistorũ: igitur materia nunq̃ est absque contrarijs, & contraria nunquã absque elementis, ita elementa nunq̃ absque mistura esse poterunt, & vt vnũ cõpositũ fit ex materia corrupta forma priori sic mistũ ex elemẽtis corrupta priori mistu-

ra. Pro hac positione arguitur. Primo, omne essentialiter E ordinatũ in aliud tanq̃ in suã perfectionẽ, nunq̃ est absq̃ illo, nisi violenter. sed elemẽta ordinantur in mistũ, vt in propria perfectionẽ, vt tertio cœli com. 67. igitur nunq̃ erunt absq̃ mistione. Secundo, partes essentiales alicuius nunq̃ esse possunt absque illo. sed elementa sunt partes essentiales misti. igitur nunq̃ elemẽta esse poterunt absq̃ misto. Tertio, perfectibile nunq̃ esse potest absque perfectiõe sua, sed elemẽta sunt perfectibile mistura perfectio. igitur elementa nunq̃ erunt absq̃ mistura. Sic igitur patet ex elemẽtis proficisci mistũ, vt ex materia cõpositũ, non tñ ex elemẽtis puris. Alij & fere oẽs tenẽt elementa esse pura, & ex his puris mista ista proficisci, vt enim corruptio siue dissolutio est ad elemẽta pura, & sic mistura est ex elemẽtis puris, non tñ ipsis remanentibus in actu, sed refractis secundũ qualitates & formas. Animaduerte ꝙ passibile, vt scribit Auer. primo cœli. com. 124. aut est ex se, hoc est ab intrinseco, aut ab extrinseco. possibi- F le ab intrinseco est ratione materiæ & subiecti, possibile ab extrinseco est ratione agẽtis. Mistura itaq; est possibilis ab intrinseco, et ab extrinseco. ab intrinseco quidẽ, q̃m elementa sua natura ordinãtur ad mista, veluti materia in suã formã, vt dicet Arist. secũdo huius. & sic mistio est possibilis ex parte subiecti, & materiæ. ab extrinseco vero, quia ex parte agentis, elementa. n. cũ sua natura possint misceri, aliquod agens est, quod potest illa miscere. Sed quid sit illud agens ex parte cuius mistura est possibilis ab extrinseco, est difficultas. In mistura enim, quæ immediate fit ex elementis, quidã volunt agens esse elementa ipsamet virtute proportionis siue fractionis. Imaginantur enim ꝙ quoties elementa reducuntur ad vnum locũ, tunc agunt & patiuntur, atque reducta ad fractionẽ generant mista. Sed contra hoc instant. Primo, quia elementa producerẽt aliquid nobilius eis, qa mistũ quãtuncunq̃ minimũ semper est excellẽtius elemẽtis. Secundo, quia tũc effectus esset sine agẽte, qa in instãti generationis misti elemẽta desinũt esse. Tertio, tunc nulla esset cã, quare magis ab elemẽtis generaret̃ mistũ. a. q̃ mistũ. G b. quia elemẽta sunt causæ vniuersales. Quarto, elementa non intẽdunt formã misti, sed magis sibi simile generare. Quicquid sit de positione ipsa, hæc argumenta non valent. Primũ non, quia ab elemẽtis proficisci potest nobilius virtute cœli, & vti a causa secũda. Scdm minime, qa elemẽta manẽt, vel dato ꝙ desinãt, satis est ꝙ primũ instãs esse misti sit primũ nõ esse elemẽtorũ. Tertiũ nec valet, quia elemẽta virtute fractionis generãt, modo fractiones sunt diuersarũ specierũ. Quartũ licet elemẽta vt elementa nõ intẽdant formã misti, vt redacta ad fractionẽ bene intẽdũt. Propterea arguo cõtra hãc positionẽ. Primo, quia elemẽta nõ virtute propria veniũt ad locũ misturæ: igit̃ nõ virtute propria generãt mista. Secũdo, tũc res euenirẽt de necessitate materiæ, & non de necessitate agẽtis. cõtra Arist. vbiq;. Alij dicũt elemẽta misceri & mistũ efficere virtute seminali, & virtute cœlesti, hoc est ꝓpter cœli aspectũ. Sed hæc positio vera est de misto, qđ nõ fit nouiter ex elemẽtis, sed a semine. Qõ nostra est de mistione noua, quæ immediate fit ex elemẽtis, iccirco vi- H detur mihi ꝙ immediatũ agẽs est calor cœlestis multiplicatus in sphæra elemẽtariã, vt dicit Auer. 12. meta. cõ. 18. quãdo. n. elemẽta virtute caloris cœlestis veniũt ad locũ misturæ et virtute eiusdẽ reducunt̃ ad minima per actionẽ & passionẽ eorũ mutuã, qua rõne mista ab eis proficiscũtur. Est aũt calor iste varius, ꝓut stellæ ipsæ varia rõne cũ sole miscẽtur, cũ. n. cœlestis mistura sit varia, etiã inde uarius calor ad nos mittitur, & inde varia fit hic elementorũ agitatio. Hic. n. calor generat (vt dicit Auer.) aĩalia ex putri mã orta, q̃ñ. s. multiplicat̃ ad nos. Sed hic accidunt dubitationes. Prima, quid est forma mistionis ad quã elementa ordinantur. Ad hanc respondent quidem ꝙ est forma corporis. Imaginantur enim elementa ipsa corrũpi in mistura, & ex eorũ corruptione generari formã mistionis, quæ dicitur corporeitas, & hanc eandem numero profitentur remanere in viuo & mortuo. de hac re prolixe diximus alibi. Propterea nunc videtur ꝙ

I forma mistionis sit forma specifica rei miste. verbi gr̃a, æqui illa .n. forma æqui est specifica æqui, sibiq́ propria, & mistionis forma, vt quidẽ educta de potẽtia materiæ virtute misturæ dicitur forma mistionis, vt vero præbẽs equo nomẽ & definitionem dicitur specifica.

Q̃uo fiat mistio,

Secũda dubitatio, q̃uo fit mistio (Respõdẽt tenẽtes formas elementorũ nõ remanere in misto, ꝙ miscibilia primo diuidũtur in paruas partes, deinde agũt & reagũt inuicẽ tandiu ꝙ omniũ illarũ particularũ formæ subales elementariæ corrũpuntur, & tunc de totali illarũ massa cõposita educit formã misti, per cuius eductionẽ materiæ illarũ reddũtur continuæ, quæ prius erãt cõtiguæ, cũ stabãt sub formis elemẽtarijs. ꝓpterea cõcedũt primo ad gñonẽ misti non sufficere partiũ iusta positionẽ, sed cõtinuationẽ. cõcedunt secũdo ꝙ non fit diuisio miscibiliũ in infinitũ, sed stabit ad partes minimas. cõcedũt tertio ꝙ omnis mistio est generatio, nõ aũt ecõtra. nã mistio est corruptio multorũ & gño vnius cõtinentis omnia illa virtute

K & potẽtia, non aũt semper generatio est hoc, quia multoties aliquid generat, & nõ corrũpuntur miscibilia illo modo. Sed hæc positio est cõfutata iã in libro nostro de mistione, & in isto libro. & secũdo huius. textu com. 45. mouet Aristoteles q̃onẽ hanc, & soluit eã textu cõmẽti. 46. & 47. & inde, & vult ꝙ miscibilia nec totaliter corrũpuntur in misto, nec totaliter remanẽt, sed corrũpuntur sc̃dm excellẽtias, & remanẽt sc̃dm refactiones, & tu lege locũ illũ. Ideo dicendũ aliter sc̃dm Arist. & Auer. ꝙ cum elemẽta cõueniunt ad misturæ locũ, diuiduntur ad minima, donec iusta ponantur, tunc tandiu agunt & patiũtur quousq́ in cuiuslibet elemẽti materia inducũtur per generationẽ formæ aliorũ elementorũ priori forma nõ corrupta. ad quarũ formarũ gñonẽ sequitur continuatio materiæ elementorũ omniũ, & non extensio, nec penetratio. Sic igitur minima ignis tandiu agũt in minima aquæ & ecõtra, ꝙ in materijs vtrorũq́ formæ inducuntur prioribus nõ corruptis, & sic facto, forma misti educit de potẽtia materiæ illis præinductis. Ex hoc primo sequitur ꝙ

L nõ semper mistũ immediate ꝓficiscitur ab elemẽtis tanq́ ex termino e quo, vt q̃n ex aĩali cadauer, vel ex semine aĩal generat: tũc. n. ex misto mistũ fit tanq́ ex termino a quo, non aũt ex elemẽtis. interdũ vero immediate mistũ aliq̃d fit ab elemẽtis facta in minimis iustapositis gñone formæ prioribus nõ corruptis, vt q̃n rana fit in media regione aeris. Sc̃do sequitur ꝙ formæ priores, licet nõ corrũpant simpl̃r desinũt informare mãs ac specificare, & incipiũt disponere pro forma misti, ecõtra autẽ q̃n mistũ corrũpitur, formæ illæ desinũt disponere ad tertiũ, & informare ac specificare incipiũt, semper tñ remanẽt sc̃dm inhærentiã. Tertio sequit̃ interdũ ex vno elemẽto mistũ initiari, ex quatuor tñ semper cõstare, vt si virtute cœli in aere generẽtur tria elemẽta, & dato ꝙ in media regione aeris nõ sit neq́ aqua, neq́ terra ex solo aere nõ cõcurrẽte a principio altero elemẽto posset mistũ generari, q̃m cœlũ ex vna parte illius aeris posset generare ignem, ex alia parte aquã. & ex alia parte terrã. quibus inuicẽ iusta positis poterũt inuicẽ per alterationẽ misceri et ex eis mi

M stũ generari, & sic initiatiue mistura vno ab elemẽto inciperet, dispositiue vero a quatuor.

Quid Diuidat elemẽta i mistiõe.

Tertia dubõ est cũ elemẽta ad minima diuidant̃, quid est diuidẽs illa? Respõdet ꝙ sicut aqua & vinũ se diuidũt suis grauitatibus per motũ localẽ, & ignis diuidit ligna per motũ alterationis, ita elemẽta venientia ad mistura se diuidũt per alterationẽ, ac etiã per motũ localẽ, & sic ipsamet elemẽta se diuidũt propter grauitates & leuitates, & propter qualitates actiuas & passiuas. Responsio hæc deficit nisi suppleat̃ semper. n. sese diuiderẽt & semper ad minima, propterea dicendũ ꝙ diuidẽs est generãs, sed mediantibus qualitatibus motiuis & alteratiuis. Ex hoc patet cur elementa magis in vna parte q̃ alia diuidũtur. hoc quidem enim est ex parte agentis siue generãtis, quia generans non æqualiter applicatur ipsis, ideo ibi diuidit, vbi melius applicatur, ex parte etiã passi, quia ipsum passum diuisibile non est vniformæ in resistẽtia, potest etiã esse ex parte cœli, & constellationis.

Num ex mistis mistũ fiat.

N Quarta dubitatio est, vtrũ ex mistis possit mistũ effici. Rñdent quidam ꝙ sic, propter cõtrarietatẽ quam habẽt mista inuicẽ, vt in metallis cõstat, & liquoribus, quæ inuicem miscentur. Sed contra obijciunt. Primo, elementa non inuicẽ miscentur pro generatione elementi. igitur nec mista pro generatione misti. Secundo, vnum elementum non est in potentia reuersionis in altero elemento. igitur nec vnũ mistũ in altero. Tertio, non potest forma vnius elemẽti esse dispositio ad formã alterius elemẽti. igitur nec forma vnius misti ad formã alterius. Ego vero dico mistũ mistura prima nõ effici, nisi ab elementis, quoniã ex eis primo constat, & in illa vltimo resoluitur mistura quodam modo secunda mistum potest ex misto componi, vt animal ex membris compositione secunda. Sed ex prima materia & prima forma compositione prima. & sic argumenta nulla sunt, omnia enim concludunt non effici mista ex mistis compositione prima, sed bene compositione secunda effici possunt, & per

O idem patet mistum non posse misceri elemento, nisi mistura secunda, & quasi iustapositione quadam, mistura vero prima minime.

Num mixtio sit naturalis,

Quinta dubitatio, vtrũ mistio sit naturalis. Respõdẽt quidã ꝙ est naturalis naturalitate cõi, non autẽ naturalitate propria, veluti naturalitate cõmuni graue ascenderet ad implendũ vacuum, non autem naturalitate propria. Mouentur aũt, quia nulla species naturaliter secundũ se ordinatur in alterã, modo elementa sunt species & perfectæ. igitur in nullam aliam ordinantur. Mihi videtur ꝙ sit naturalis naturalitate propria ex parte miscibilium, quia elementa ipsa naturaliter ordinãtur in mista, veluti materia in cõposita. Secundo, naturalitate cõi ex ordine naturæ vniuersalis, quæ est constitutio vniuersi. Tertio, ex parte agentis, quod sua natura miscet elemẽta ad generationẽ tertij. Tunc ad argumentum patet, ꝙ mistio est naturalis, nec inconuenit grauia ascendere, vel leuia descendere propter motũ naturæ vniuersalis, vel forte ꝙ vniuersale agens generabit grauia & leuia ex vno ele-

P mẽto, vt diximus. Hæc de mistura. Multa alia diximus in libro nostro de mistura, quæ debent cõferri cũ his, & restabit totius positionis Aristotelis veritas, et aliqua addemus in secundo huius. circa expositionẽ Aristotelis, quæ erunt vtilia his omnibus. Hæc de primo libro.

Epilogat (& inquit) manifestũ est igitur ex his, quæ dicta sunt, & ꝙ sit mistio, hoc est in subsistẽtia rerũ, & nõ (vt quidã putãt) apparẽs solũ modo, & non existẽs, & quid est, vt postea dicet, & quare est, propterea ꝙ cõis materia subiecta sit, his quæ miscẽtur, & sint æquæ factiua, & passiua abinuicẽ, & quæ enim miscibilia, ꝙ neque solida, neq́ omnia humida, sed quatenus sunt bene terminabilia & diuisibilia, non existẽtia glutinosa, neq́ dilabãtia in diuisione, & q̃uo fiat. Hæc enim scilicet mista nõ necesse est, vt corrupta sint, neque vt sint simpliciter eadẽ, q̃m mistio non est corruptio. permanent enim vtraque potentia quidẽ, quæ quidẽ erant, anteq̃ miscerentur, actu vero nequaq̃. Amplius patet quid non est mistio, nã neque necessariũ est mistionẽ esse compositionẽ, neq́ ad sensum, sicut coguntur dicere, qui dixerũt mistionem esse quãlibet particulam secus quãlibet. Sed hoc est quare miscibile quidẽ est, quando bene determinabile existens passiuum & factiuũ fuerit, & tali miscibili aptũ misceri, dico tali miscibili, quia ad homonymũ, hoc est ad vniuocũ, & sibi simile in genere. Sumpsit enim homonymũ pro vniuoco (vt dicit Philoponus.) mistio vero est miscibilium alteratorum vnio, hoc est vnio per alterationem, quando enim quæ miscentur, alterata fuerint, ita vt vnum quoddam totum homæomerum ex eis fiat, tunc vnita sunt, & mista. vnde Philoponus definiens mistionẽ inquit, mistio est vnitio miscibilium quæ alterata sunt secundum qualitatem, quæ sunt factiua & passiua, neutro quidem secundũ actum manente eodem, potẽtia vero vtrisq́. Circa finẽ huius in cõmẽtarijs quærit̃ primo, si formæ elementariæ intẽdi ac remitti possint. Vbi aĩaduerte, ꝙ positio Auer. est difficilis, & ideo iocũda, nã (vt Plato inquit) difficiliora iocũdiora sunt. Est. n. probabilis, nam

RECO-

Q

An formæ elemẽtorũ intẽsibiles,

A lis, nam argumenta, quæ sunt contra ipsam non demonstrant, vt in nostris libellis quã plurimis patet. Est tamen verũ ꝙ nullus ante me ausus est ipsam defendere, omnes enim tanꝗ falsam, contra Aristotelis mentem derelinquerunt, putantes ipsam esse Auerrois inuentum, atque commẽtum. In hac aũt ætate assero positionem hm̃oi esse, vt dixi, probabilem, habere tamen difficultates, quæ semper in dies accrescent, & propterea si quis vult tenere oppositum, solum respondeat ad argumẽtum vnum Auer. quo argumentatur ꝙ tunc forma substantialis elemẽtaria posset stare sine oĩ gradu suæ propriæ qualitatis, vt ignis sine oĩ gradu caliditatis. Nam nullam aliam habebit difficultatem. Ideo dicendum ꝙ proprium est duplex; quoddam concomitatiuum, quod quidẽ Physici dixerunt fluere ex principijs speciei. Alterum dispositiuum, per quod forma inducitur in materia, per cuiusq; certam latitudinem conseruatur in materia. Tunc dico ꝙ qualitates primæ non sunt propriæ elementis prima rõne, qm̃ non fluũt ex principij specierum eorum, sed secũda rõne. Non.n. potest forma ignis fieri in materia nisi præcalefacta, et exiccata, nec conseruari, nisi stantibus caliditate & siccitate in materia sub certis mensuris. Ad formã ergo dicendum ꝙ qm̃ proprium primo modo intenderetur ac remitteretur forma, cuius est, op; vt intendatur ac remittatur, qm̃ proprium est secundum se & quodlibet sui essentiale ipsi formæ, & de hoc proprio argumentum Auerrois valet. At qualitates sunt propriæ elementis nõ hac rõne, sed secundo mõ, ideo possunt intendi ac remitti forma nec intensa, nec remissa, vt patet de formis mistorum quarũ dispositiones intenduntur ac remittũtur, ipsæ vero perfectæ sunt. Quare facile positio posita defendi põt. Vlterius in commẽtarijs quæritur an in misto maneant substãtiales formæ elemẽtorum. Animaduerte ꝙ positio Auerrois licet sit probabilis, vt nos in ꝗ plurimis locis demonstrauimus, tñ satis bene positio opposita teneri põt. Possumus.n. dicere, ꝙ forma mistionis, verbi gratia aĩa bouis, est virtualiter ꝗlibet forma elementaria, simplex tñ, virtute multiplex, complexio quoq; bouis est qualitas simplex formaliter, virtute vero oĩs elementaria qualitas, vnde sicut sanguis apud Aristotelem, est oĩs humor, & anima oĩs forma. sic complexio oĩs qualitas, nam est cõplexio instrumentum animæ adequatũ, et sic est instrumẽtaliter multiplex, sicut & anima est vna forma virtute multiplex. Contra hanc positionem non inuenitur argumẽtum vrgens, qm̃ non valet, ꝙ data hac positione, tunc complexio esset qualitas simplex, nam concedo ꝙ est qualitas simplex formaliter, cũ sit vna forma qualitatiua, vt vero instrumentum animæ, quæ est forma mistionis, est virtute multiplex, potens calefacere, & humectare, & exiccare. Sed dubiũ est antiquũ, ꝙ tunc hæc cõplexio in oĩbus mistis esset æqualis. s. aut æque calida, aut æque frigida, aut id genus aut æqualiter oĩa hæc. Amplius oẽs homines essent eiusdẽ cõplexionis specifice & gradualiter, qm̃ in oĩbus eẽt qualitas simplex. Amplius mistio esset corruptio elemẽtorum, vel miscibilium, & gñatio formæ misti, corruptio ẽt qualitatum miscibilium, & gñatio cõplexionis, quæ vñr contra Aristotelem & Philoponum & Alexãdrum. Sed hæc non cogunt, primũ quidem non, qm̃ licet in oĩbus sit formaliter æqualis, nõ tñ virtualiter, æqualis, qm̃ in alijs est virtualiter magis humida, in alijs magis sicca, in alijs est temperatior. Secundum minime, qm̃ non est in omnibus virtualiter eadem, vt dictum est. Tertium concedo quod mistio est corruptio multorum & gñatio vnius virtualiter continentis oĩa illa corrupta. Ex corruptione.n. formarum elementorum vel miscibiliũ gñatur forma misti, ex corruptione vero qualitatum miscibilium gñatur cõplexio, nec cõtra hoc sunt verba Aristotelis. pro hac parte est illud argumentũ ꝙ si miscibiliũ formæ remanerent in misto, tunc cũ mistio fieret ex mistis, multæ formæ mistorũ nec intẽsæ nec remissæ manerent in eadẽ mã, veluti in electuario fieret. Quod cũ sit absurdum, dicere op; oĩa miscibilia corrũpi, & mistum gñari. Verũ de his in secundo.

An i misto substantiales elementorũ formæ maneant.

B

C

D

Libri primi de Generatione & Corruptione finis.

ARISTOTELIS DE GENERAT. ET CORRVP. E

LIBER SECVNDVS

CVM AVGVSTINI Suessani commentarijs.

Antiqua Translatio.

De mistione igitur, & tactu, & de ipso facere & pati, dictum est quo modo inexistunt rebus transmutatis secundum naturam. Amplius autem de generatione & corruptione simplici, quo modo & cuius est, & propter quam causam. Similiter autem & de alteratione, dictum est quid alterabile, & quam habet differentiam eorum unumquodque. Reliquum autem est, considerare circa uocata elementa corporum.

alr vtrũque ipsorũ ad inuicem. De vocatis elementis.

Augustini Suess. interpretatio. F

De mistura quidem igitur & tactu, deque agere & pati, quo modo his, quæ per naturam transmutantur, insint, dictum est: itemque de generatione & corruptione simplicibus, quo modo & qua ratione sint, etiam quam ob causam. similiter autem dictum est, & quid est alterabile in alteratione, & quam habeat differentiam ab eorum unoquoque. Cæterum autem de his, quæ corporum elementa nuncupantur, transigendum est.

Dilucidate. c. eiusdẽ.

Epilogat omnia quæ in libro primo perscrutatus est, & quæ nunc dicturus est, proponit. Sed circa intẽtionem huius secundi dubitabis. nam de quatuor elementis tractat liber de cœlo. igitur de his non est agendum modo aliter Arist. hic esset superfluus. Respõdet Auer. tertio. cœli commen. primo, ꝙ de quatuor elementis consideratur in libro cœli, & in libro de generatione, aliter tamen atque aliter: in libro cœli.n. consideratur vt partes mundi & vt species subiecti illius libri, at in libro de generatione cõsideratur, vt partes misti generabilis et corruptibilis, atque vt causæ generabilium & corruptibilium, & sic non superfluit consideratio. verba Aristotelis hic patent.

Cõmẽ. 1.

G

Cum Arist. in primo libro egit de generatione atque corruptione in communi, & de auctione, ac alteratione, & de alijs, nunc vult agere speciatim de generatione & corruptione. s. elementorum. Et circa hæc primo epilogat omnia, quæ in libro primo pertractauit. Secundo præmittit intentionem ad dicẽda, ibi secunda (reliquum autem) Epilogando autem non seruat ordinem, quem obseruauit in primo dum de illis seorsum egit, quoniam in epilogo non est is ordo necessarius, qui narratione est obseruatus, vt tertio rethoricorum colligitur. vnde dicit. De mistione igitur & tactu, & de ipso facere et pati dictum est quonam modo insunt rebus naturalibus, quæ transmutabiles sunt secundum naturam. dictum est quidem (vt Philoponus inquit) vniuersaliter, non.n. de his egit speciatim, sed generatim. Præterea. Dictum est de his nõ per se, sed per accidens, quatenus nec generatio, nec corruptio nec auctio, nec alteratio esse possunt sine illis. Dixit etiam quo modo insunt rebus, quia tactus, agere, & pati insunt rebus naturalibus propter qualitates alteratiuas, hoc est primum eorum, quæ dixit. Deinde epilogat secũdum (& inquit) Amplius aũt dictum est de gñatione, et corruptione simplici, quo modo est, & cuius est, & propter quam causam est. Philoponus per gñationem simplicem intelligit gñationem entis perfectioris, cuiusmodi est generatio ignis respectu gñationis terræ, quia est ignis gñatio simplex, terræ vero secũdum quid. Quæ expositio mihi non placet, appellat.n. hic simplicem gñationem omnem gñationem, quæ non est alteratio, aliter epilogus nõ esset perfectus, prætermisisset.n. generationem substantiæ imperfectioris. ergo per simplicẽ gñationem intelligit genera-

RECO.

H

Quæ Philoponus.

Refu.

I tionem in substantia, quæ comparatione generationum accidentium dicitur simpliciter, veluti substantia dicitur ens simpliciter comparatione accidentis. dixit quomodo est, quia est per mutationem totius in totum nullo sensibili remanente, vt Philoponus animaduertit, & dixit, cuius est, quia dixit generationẽ esse entis in potentia. quod verbum in Philoponi græco codice non legitur, Dixit et propter quam causam quia propter materiam, quæ est communis causa omnium eorum quæ generantur, et corrumpuntur, quæ.n. sunt sine materia, generabilia nõ sunt, & sic intellexit. Philoponus hoc est secundũ eorum, quæ dicta sunt in libro primo. Epilogat tertium (& inquit) Similiter autem & de alteratione dictum est libro primo quid alterabile sit, qm̃ dictum est alterabile esse corpus sensibile affectum qualitatibus passibilibus, & quam habet differentiã, hoc est, & dictũ est eorum vnumquodq;, quæ alterantur quam differentiam habet, hoc est quam qualitatem passibilem. Appellat.n. qualitatem passibilem
K differentiam, quatenus corpora generabilia talibus qualitatibus differunt, vt dicit Alexan. Philoponus vero aliter legit literam, quia aliter verba Arist. habebat. dicit.n. esse dictum de alteratione quid alterabile est, quod est subiectum alterationis, & quam differentiam habet vtrunque ipsorum alterabilium adinuicem; quia dictum est, ꝙ alterum sit actiuum, & alterum passiuum. Hæc de epilogo. Deinde præmittit intentionem quasi proæmium, & dicit reliquum est considerare in hoc secũdo libro supple tu (vt Philoponus suppleuit) de generatione & corruptione circa vocata elementa, quæ sunt de numero corporum, ergo intentio est agere de generatione, & corruptione elementorum corporalium, quod dicit (vt Philoponus notat) ad differentiam elementorum non corporalium, quæ sunt materia, & forma. Vel verba legantur hoc pacto, reliquum autem est considerare de elementis vocatis, quæ sunt corpora, quæ vacantur elementa, non sunt autem, quia vera elementa sunt materia, & forma. Verbum.n.
L circa græce est peri, quod exponi potest pro de, veluti circa apud nos quandoq; accipitur pro de. ergo intẽtio erit agere de corporeis elementis. s. quo. ad generationem & corruptionem eorũ, & in idem venit. hæc de intentione.

Anti,c.2. *Generatio enim & corruptio, omnibus natura consistentibus substantijs, non sine sensibilibus corporibus inest.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Generatio quidem enim et corruptio substantijs omnibus per naturam subsistentibus non insunt sine sensibilibus corporibus.*

Cõmẽ.2. Quod consideratio de elementis sit transigenda, declarat. & syllogismus. de causis & generationis & corruptionis est considerãdum. ponit minorem. d. Generatio quidem.n. & corruptio substantijs omnibus per naturã subsistentibus nõ insunt sine sensibilibus corporibus, hoc est absque elementis. conclusio erit ꝙ de elementis est agendum. Et in hoc apparet differentia inter elementa considerata hic, & in libro cœli. nã in libro cœli considerantur vt effectus cœli, hic aũt cõsiderantur vt causæ, vt dixit Auer.

RECO. Nos in commentarijs imitati expositionem diui Tho
M mæ diximus Arist. hic assignare causam ꝙ de elemẽtis sit agendum, Philoponus vero, si quæ dixit, recte intellexi, velle vr̃ ꝙ Arist. postquam præmisit intẽtionem, hic prosequatur iusta cuius expositionẽ oportet legere, verbum enim qd græce est gar, latine quasi sit executionis nota. Arist. ergo secundum Philoponũ exequendo, sumit hanc suppositionem quasi ex his, quæ in primo dicta sunt, perspicuã videlicet ꝙ generatio & corruptio insint substantijs omnibus, quæ per naturã consistunt non sine elementis, quæ sunt corpora sensibilia. nec aliter probat illã, sed solum ex his, quæ dicta sunt primo huius, vult illam esse probatam. Sed dices, cur Arist. non dixit, omne quod generatur, & corrũpitur esse sensibile corpus, sed dixit non esse absque sensibilibus corporibus. Philoponus assignare videtur causas; primam quidem quia aliqui dixerunt cœlestia corpora generari & corrumpi, quæ nõ sunt corpora sensibilia, quum non sint mista, non tamen sunt sine sensibilibus corporibus, quæ expositio non placet, quia qui ponit cœlestia corpora generari, asserit ipsa non esse simplicia, sed mista, vt dixit Empedo. Melius autem exponit et dat secundam causam, ꝙ Arist. hoc dixit propter virtutes naturales, quæ generantur & corrumpuntur in corporibus naturalibus. quæ virtutes non sunt sensibilia corpora, verũ non sunt sine sensibilibus corporibus, cum sint collocatæ in ipsis sensibilibus corporibus, vt in subiecto; nam tactiles qualitates, cum generãtur, non possunt generari, aut corrumpi sine sensibilibus corporibus. Sed in dictis Arist. est cõtradictio, quia septimo physi. voluit Arist. potentias & vitas non generari vel corrumpi, sed solum corpora, hic asserit virtutes ac potentias generari. Respondet Philoponus, ꝙ in libro physicorum Arist. locutus est de generatione simpliciter, qua generatione virtutes & corporum potentiæ minime generantur. Hic vero ampliat verbum generatio, etiam ad generationem secundum, quid. accepit.n. generationem communiter dictam ad omnem generationem tam corporum ꝙ̃ potentiarum corporaliũ. Ergo suppositio est, ꝙ gñatio insit rebus naturalibus oĩbus non sine corporibus sensibilibus. O

N

Contradictio in dictis Aristo. hæc tollitur.

Suppositio

Anti,c.3. *Horum autem subiectam materiam, hi quidem inquiunt esse unam, puta aerem ponentes, aut ignem, aut aliquid medium horum & corpus existens, & separabile. Hi autem plures secundum numerum una, nam hi quidem ignem & terram, hi autem & hæc, & aerem tertium. hi autem & hæc, et aquam, quartum, ut empedocles: ex quibus congregatis & segregatis aut alteratis, contingere generationem & corruptionem rebus.*

aliter hi autem et aquam horũ quartũ.

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Materiam igitur his subiectam, alij unam quidem esse narrant, ueluti aerem, aut ignem, aut horum medium aliquod, q. seorsum existit, profitentes. Alij uero numero plura uno, sed hi quidem ignem, atque terram: Alij & hæc atque aerem tertium: Alij autem & horum aquam quartum, quemadmodum Empedocles: ex quibus segregatione & congregatione, atque alteratione in rebus ipsi generationem & corruptionem euenire ait.*

Cõmẽ.3. P Hic de propositio prosequitur, & licet de, græce vt plurimum aduersaria sit, hic tamẽ executionis nota est, & de materia ipsa narrat positiones dici solitas. et verba patẽt.

RECO. Imitati expositionem Diui Thomæ in commentarijs diximus Arist. de intentione præmissa nunc exequi. Secundum vero Philoponum, cum præmisit suppositionem, ostendit ꝙ nec elementa omnia simul, nec aliquod vnum eorum, est subiectum primum eorum, quæ generantur, & corrumpuntur, sed ꝙ generationis, et corruptionis primum subiectum est prima materia. In ostendendo vero, ꝙ nec omnia, nec plura, nec vnum elementorum est generationis, & corruptionis primũ subiectum, primo narrat opiniones veterum, & dicit. Horum autem. s. corporum generabilium & corruptibilium subiectam materiam, hi quidem dicũt esse vnam, qui subdiuisi sunt, nam alij dixerunt omnium communẽ materiam esse aerem, vt Diogenes appollinates, & Anaximenes. Alij ignem, vt Heraclitus ephesius, & Hipparcus. Alij aquam vt suppleuit Philoponus, quemadmodum Thales, et Hippon, Alij autem (vt Anaximander) posuit aliquod mediũ horum, quod quidem est & corpus, & separabile ab his ele- Q
mentis. nec exposuit, quorum sit medium an aquæ & terræ, an aeris & ignis, an omniũ, quia in libro physicorum dictum est. & per corpus separabile intellexit naturale, et nõ mathematicum, vt recte Philoponus inquit. Hæ sunt opiniones eorum, qui materiam subiectam dixerunt esse vnam. Deinde narrat eorũ opiniones, qui materiam subiectam fecerunt plures, & dicit, hi autem dixerunt materiam secundum numerum esse plures vna, nam hi quidem ignem & terram, vt Parmenides materiam cõmunem fecerunt. Hi autẽ & hæc duo, & aerem tertium communem omnium materiam dixerunt vt Ionchius Tragicus. Alij & hæc & aquam quartum omnium cõmunem materiam assignauerunt, vt Empedocles, qui dixit rebus naturalibus contingere gñationem et corruptionem. gñationem quidem cõgregatis, corruptionẽ vero segregatis, aut alteratis, vt primo huius dictum est. Animaduersione dignum ꝙ licet hmõi opiniones differant, vt perspicuum est,

A est, omnes tamen in hoc conueniunt, ꝙ communis materia sit corpus existens in actu tam si vnum, ꝙ̄ si plura sit vt perspicuum est.

Anti.c.4. *Quod igitur prima principia & elementa bene habet dicere, sit comprobabile, ex quibus transmutatis aut secundum congregationem & segregationem, aut secundum aliam transmutationem contingit generationem esse & corruptionem. Sed facientes quidem unam materiam extra prædicta, hanc autem separabilem & corpoream, peccant. Impoßibile enim est, sine contrarietate esse corpus hoc sensibile existens, aut enim leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum necesse est esse infinitum hoc, quod quidam dicunt esse principium.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Erit quidem igitur comprobabile dicere prima se habere ut principia & elementa, ex quibus siue congregatione & disgregatione, siue alia mutatione transmutatis, generatio & corruptio fiunt. Sed facientes materiam unam extra dicta, & hanc corpoream separatam, aberrant. Nam absque contrarietate tale corpus sensibile existere non potest: quia aut leue erit, aut graue, aut frigidum, aut calidum infinitum illud quod quidam principium esse aiunt.*

B

Cōmē.4. Vt autem dictum est positiones omnes de materia reducuntur in duas, quia vel omnium rerum materia est vna, vel plura. Nunc ostendit quantum ad quid bene dixerunt dicentes elementa esse rerum materiam. & quantum ad quid errant dicētes omniū materiam esse vnam, & separatam. Dicentes quidem igitur plura, hoc tantum bene aiunt ꝙ congregatione generant & disgregatione corrumpunt res ipsas. Dicentes vero materiam vnam & separatam hoc errant ꝙ ponunt eam corpus sensibile & separatum. Nam impossibile est esse corpus sensibile & absque contrarietate, vt non leue neque graue neque calidum, aut id genus. verba patent. Animaduerte ꝙ illud principium materiale, quod volunt esse materiam posuerunt corpus aperion hoc est infinitum, non quidem per C totius occupationem, sed per abstractionem a sensibilibus differentijs, & propterea apeiron hoc est non determinatum certa data forma esse volunt.

RECO. Cum narrauit duas opiniones, alterā eorum, qui plura, alteram eorum, qui vnum materiale principium omnium posuerunt. Nunc vult disputare has positiones, & primo ostendit quid ponentes materialia principia plura bene, & quid male dixerunt. Et in commentarijs verba sunt exposita vno modo. At secundum Philoponum aliter exponuntur. vult.n. ponentes plura materialia principia, hoc bene dixisse, ꝙ corpora prima sint principia, & elementa. Ideo legit verba hoc pacto, Quod igitur corpora prima, ex quibus transmutatis aut secundum congregationem, & segregationem, aut secundum aliam transmutationem, contingit generationem esse, & corruptionem esse principia & elementa rerum, quæ fiunt, bene se habeat dicere sit comparabile, ergo prima corpo D ra ex quibus alia fiunt, vocare principia & elementa rationabile est. Tacuit autem quid male dixerunt, quia (vt Philoponus inquit) tanquam consequens manifestū omisit, & est prima illa corpora subijci generationi, & corruptioni rerum. Hæc.n. tanquam aperte falsum omisit. ergo ꝙ illa prima, ex quibus cætera fiunt, sint dicenda principia & elementa, bene dixerunt, sed ꝙ illa prima subijciantur, vt materia generationi, & corruptioni, hoc male dixerunt, hæc Philoponus de positione eorum, qui posuerunt materialia principia plura. Deinde redarguit Anaximādrum qui posuit vnum materiale principium, corpus in actu, sed aliud, & separatum ab elementis. et argumentatur sic secundum Philoponum, tale corpus medium est sensibile. ergo non potest existere sine contrarietate. ergo opꝫ, vt sit aut leue, aut graue, aut frigidum, aut calidum, illud tale corpus quod ipsi appellāt infinitum. Quare opꝫ dicere ipsum esse elementū. hoc vltimum consequens (vt Philoponus inquit) tacuit Arist. quia facile pōt subaudiri. Quo vero ad verba attinet Arist. dixit (hanc aūt separabilem, & corpoream) quia (vt Philoponus inquit) si po- E suissent vnam māni separatam a corporibus incorporeā, & informē, bene dixissent, quia hæc est positio Arist.

Anti.c.5. *Vt autem in Timæo scriptum est, nullam habet determinationem. Non enim dixit manifeste, pandeches si separatur ab elementis. Nec utitur ad ullum, dicens esse subiectum aliquod uocatis elementis, prius. ut aurum, operibus aurei. Certe & hoc non bene dicitur. hoc modo dictum. Sed quorum quidem alteratio est, ita est; quorum autem generatio & corruptio, impoßibile illud enuntiari, ex quo generatum est. Sed tamen inquit, longe uerißimum esse, aurum dicere unumquodque esse, sed elementis existentibus solidis, usque ad planities facit dissolutionem. Impoßibile autem est, materiam primam planities esse.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Sed ut in Timæo scribitur res hæc nullam habet determinationem. non enim aperte dixit an omni capax ab his quæ elementa uocantur, separetur, uerum non recte utitur asserens subiectum illud esse prius his quæ uocantur elementa, ueluti aurum aureis F operibus. hoc enim ratione ista explicatum non bene dicitur, nisi eorum, quorum alteratio est, ita sit. Sed de illis, quorum generatio & corruptio sunt, quibus mediantibus res fiunt, impoßibile est enuntiari, cum ipse asserat longe uerius aurum dici esse quàm unumquodque. Facit tamen elementorum corporeorum resolutionem usque in superficiem. Impoßibile autem materiam primam planitiem esse.*

Cōmē.5. Nunc breuibus quid Plato in Timæo dicat, apponit (& inquit) Sed vt in Timæo scribitur, res hæc supple tu nullam habet determinationem. Non.n. aperte dixit, an pandeches hoc est omni capax ab his quæ elementa vocantur, separetur. Ecce quomodo de separatione materiæ nihil certū asserit Plato in Timæo. Animaduerte ꝙ pandeches græce venit a pan, & dechome, hoc est omnia capiens. propterea dici potest omnicapax. Reprehendit tamen ipsum primo de similitudine. Per quam materiam descripsit dicens. verum non recte vtitur asserens subie- G ctum illud esse prius illis quæ vocantur elementa, veluti aurum est prius aureis operibus, vt idolis & annulis, & cæteris quæ ex auro efficiuntur. Et hoc arguit dicens. hoc enim ratione ista explicatum non bene dicitur nisi respectu eorum quorū alteratio est, ita sit. sed de illis quorum generatio & corruptio sunt, quibus mediantibus res supple fiunt, impossibile est illā metaphoram enunciari, cum etiam ipse asserat longe verius aurum suscipere nomen entis ꝙ̄ vnumquodqꝫ quod ex auro fit. Sic igitur si exemplum illud de auro comparat ad alterationem recte facit, sed ex hoc non habet intentum, maxime cum ipse velit aurum dici verius & actualius ens ꝙ̄ ex eo facta, sic enim notat materiam esse ens in actu. Sed si exemplum illud est ad generationem, nullum est, & per dicta sua, & per rationem tactam, vnum tamen dicit inexcusabile, ꝙ videlicet elementa resoluantur ad superficiem. nam sic materia erit planities siue plana res, quod non stat cum principijs naturæ. Animaduerte ꝙ textum hunc fideliter H transtuli, mutaui tn̄ nonnullas particulas nullius momenti vt sensus græcus expostulat, vt facilius intelligeretur.

RECO. Textus iste obscure legitur in commentarijs. Philoponus tamen vult, ꝙ cum Arist. refutasset eos, qui materiale principium vnum constituerunt, nunc Platonem carpat. & Philoponus vult ꝙ Aristoteles primo carpat Platonem ex eo, quia in Timæo loquens de materia, asserit materiam esse principium rerum naturalium, nō tamen determinat, vtrum possit separari a corporeis elementis, quæ sunt ignis, aer, aqua, & terra, an non. vnde inquit, vt autem in Timæo scriptum est, illud quod de materia supple dicit Plato, nullam habet determinationē. Quod exponit, & dicit. Non.n. dixit manifeste materiam quā pandeches appellat, si separatur ab elementis corporeis. Dico notanter elemētis corporeis, quia Plato posuit elementa mathematica, vt cubos, & superficiens, quæ arbitratur etiam elementa rerum, vt dicemus. Philoponus defendi Platonem, & dicit, ꝙ licet Plato non dicat manifeste, nec

I eisdem verbis, quibus Arist. vsus tamen dicit quædam ex quibus colligitur de materia id, quod Arist. de ipsa tradit. Secundo increpat Platonem ex eo, quia ipse in mundi origine asserit materiam esse subiectum omnium eorum, quæ fiunt, et tamen loquens de generationibus rerum ad nihil eorum, quæ fiunt, vtitur materia, sed asserit omnia, quæ fiunt, ex superficietibus fieri, vnde dicit. nec ad vllum eorum, quæ fiunt supple, vtitur ipsa materia, quam in prima rerum factura posuit materiale omnium rerum principium. & hoc inquit, nec ad vllum eorum quæ fiunt vtitur materia, dicens materiam esse aliquod subiectum vocatis elementis prius, hoc est in prima mundi origine. d. Dico materiam elementis esse subiectum, vt aurum operibus aureis, ad generationem nullius rei postea ea vtitur, sed superficiebus, & hic est secundus Platonis error. Tertio increpat Platonem, ꝙ ipse voluerit materiā esse principalem substantiam eorum, quæ fiunt ex ipsa, & ea quæ fiunt, potius a materia denominari ꝙ̃ a formis. Contra K obijcit. Arist. ꝙ hoc quod Plato dicit, falsum est in generatione substantiarum, sed bene in alterationibus. In alteratione. n. principale est materia, & id quod denominatur fieri est subiectum. dicimus. n. parietem fieri albū, & non albedinem fieri. At in generatione substantiæ dicimus hominem fieri, & non materiam fieri hominem. vnde dicit. Certe & hoc non bene dr̃ hoc modo dictum. s. quod materia sit ad ea, quæ ex ipsa fiunt, vt aurū ad opera aurea. Sed quorum quidem alteratio est, ita est de auro ad sua opera, quorum autem generatio et corruptio sunt impossibile est illud quod fit, enuntiari ac denominari ab eo, ex quo generatum est. Sed tñ Plato inquit lōge verissimum esse dicere aurum esse vnumquodq; eorum, quæ ex ipso fiunt, non tam in alteratione, ꝙ̃ in generatione substantiali, & in hoc errauit. Vltimo increpat Platonē, ꝙ elementa corporea resoluerit ad superficies tanquā ad propriam materiam. & hoc inquit, sed elementis existētibus solidis ac corporeis vsque ad planities facit dissolutionem veluti L ad materias proprias, hoc autem (vt inquit) est impossibile. s. materiam primam planities esse. Philoponus defendit Platonē in hoc. & dicit non esse credendū ꝙ Plato per superficiem voluerit materiā summendo superficiem geometrice, sed bene summendo superficiē phy sice. s. pro materia superficiata, ac dimensionibus extensa. Quod Auer. ēt concedit in libro de subiecta orbis. Ex hoc patet solutio ad secundum, nam Plato in generationibus particularibus rerum vtitur superficiebus, pro quanto sumuntur pro materia superficiata vt ita loquar, accepit. n. superficiem physice, & nō geometrice. Ad aliud argumentum Arist. de denominatione laborat Philoponus soluere, & si recte percepi eius verba, innuit hanc distinctionem ꝙ compositum denominari a materia potest intelligi, aut secundum ornatum, aut secundum necessitatem, tunc vult compositum denominari a forma secundum ornatum, homo. n. dr̃ ab eius anima secundū ornatum, ab eius materia dr̃ secundum necessitatem, similiter in generatione materia fit secundum necessitatem, compositum vero & M forma secundum ornatum, hoc pacto Philoponus defendit Platonē. Verum (vt mihi vr̃) hæc non est Platonis defensio, sed reductio eius opinionis ad opinionem Aristo.

Philoponus defendit Platonem,

Anti. c. 6. *Nos autem dicimus esse aliquam materiam corporum sensibilium, sed hanc non separabilem, sed semper cum contrarietate, ex qua generantur uocata elementa.*

Dilucidate. c. eiusdē. *Nos uero unam corporum sensilium materiam esse dicimus, non tamen separabilem, immo cum ea semper contrarietate, ex qua illa quæ uocantur elementa, generantur.*

Cōmē. 6. Quæ de materia dixit pluribus in locis, nunc breuiter perstringit, de ea duo asserens. Primo, ꝙ sit vna omnium elementorum. Secundo, ꝙ nunquam denudetur a primis ipsis contrarijs, ex quibus elementa combinātur. An materia sit vna disputatum est plureis, sed an expolietur interdum a primis qualitatibus, dubitabile est. primo, quia prima contraria generantur & corrumpuntur. igitur aliquando desinunt etiam in materia, aliquando incipiunt esse in illa. Secundo, nulla contraria sunt materiæ coæterna. igitur verbum Physici falsum est. Respondet Auer. secundo auscultationis phy sice. com. 15. ꝙ Arist. intelligit ꝙ N priuatio coæterna materiæ nunquam denudatur a primis contrarijs, modo priuatio siue sit forma generica siue priuatio, denudatur quidem ab his vel illis contrarijs, nunquam tamen a contrarijs denudatur specifice tentis. sicut materia semper habet formam & nunquam est sine forma, habet. n. semper formam, quia nunquam est verum dicere ipsam esse absque forma, forma semper caret, quia illa vel illa caret. Quod autem materia nunquam denudetur a contrarijs, patet. quia nunquam denudatur a formis elementorum. & illæ sunt in materia mediantibus primis contrarijs. igitur nunquam. a contrarijs. Tunc ad argumenta. Ad primum concedo ꝙ hæc vel illa incipiunt vel desinunt esse in materia, nunquam tam materia denudatur a contrarijs specifice tentis. Ad secundum, Sorticolæ aiunt non valere. a contrarijs denudatur materia. igitur materia denudatur a contrarijs, quia in prima ille terminus contrarijs determinate tenetur, in secunda confuse. tu vero responde, vt supra. O

RECO.

Vult Philoponus ꝙ Arist. nunc propria opinionem, quam habet de materia, exponat, & hoc vt inter ipsum, & Platonem cognoscatur differentia. Quæ vero de materia dicit (vt in commentarijs diximus, & Philoponus innuit sunt deo.) Quorum primum est, quod pro generatione et corruptione omnium sensibilium corporum supponenda est vna quædam materia. Secūdo vero, ꝙ ista materia, quæ supponitur, nunquā per se subsistit, sed semper cum aliqua contrarietate est commista, ex qua contrarietate, cum materia semper generantur elementa. Sed dices, non videtur verum elementa fieri ex materia & contrarietate, quia tunc elementa nō haberent aliam formam ꝙ̃ contrarietatem. Innuit Philoponus in suis verbis solutionē, ꝙ Arist. velit ex contrarietate fieri elementa, vt ex disponente, non autem simpliciter. In commentarijs quæsiuimus, vtrum materia sit separabilis ab omni contrarietate, & per contrarietatem intelligimus duas qualitates, quarum combinatione constat elementum, vt calidum & siccum, quibus ignis constat. Calidum & humidum, quibus constat aer, & in alijs similiter. Peripatetici, vt Diuus Thomas, & Philoponus, dixerūt ꝙ materia sit separabilis ab omni contrarietate successiue, non autem simul. Sed quid sit dicēdum de rigore logico, non est leuis quæstio. Sorticolæ concedunt hanc, materia est separabilis ab omni contrarietate, & negāt illam, ab omni contrarietate materia est separabilis, quia prima propositio equipollet huic, materia potest cum aliqua contrarietate non esse, & hoc propter negationem in clausam in illo termino separabilis, quæ præcedens vniuersalem affirmationem, facit eam equipollere particulari negationi. At secunda propositio huic non æquipollet, sed virtute illius signi oē, accipitur ille terminus contrarietate vniuersaliter. & sic hæc est falsa, ab omni contrarietate materia est separabilis, quia esset sensus, ab hac contrarietate materia est separabilis, & ab illa contrarietate materia est separabilis, & sic de singulis, quod falsum est. Contra hanc captiunculā diximus in ludicris, ꝙ sicut apud intellectum formaliter concipientem nulla est differentia inter has ab omni cōtrarietate est materia separabilis, & materia est separabilis ab omni contrarietate, ita nec inter illas in voce, cum ea, quæ sunt in voce, his quæ sunt in anima, subordinentur. Quod autē apud intellectum illas formaliter concipientem nulla fit differentia patet, quia intellectus illas formaliter concipiens, semper cōcipit illum ablatiuum ab oī contrarietate, vt casuale illius termini separabilis, cum vbiq; positus in voce semper regatur a parte post. ergo intellectus formaliter concipiens illas, semper ablatiuum illum cōstruit eodem mō apud suā conceptionem cū illo termino separabilis. Qua rōne fit, vt hæ sint synonimæ ab oī cōtrarietate mā est separabilis, & mā est separabilis ab oī contrarietate. quare sicut in secūda ille terminus cōtrarietate supponitur in illa propositione ab intellectu determinate, siue particulariter, ita in prima, & sic de rigore logico vtraq; est vera, de qbus ī ludicris. Et si quæ res,

Quæstio in commentarijs quæ hic recognoscitur. P

Q

Ludicris

aunti.25. A res, propter quid nõ refert terminos præponere, et postponere, in propositionibus, signa vero, et negationes refert, Causam assignauimus in ludicris, ideo de his hactenus.

Anti.c.7. *Determinatum est autem de his, certius in alijs. Sed tamen quoniam & hoc modo sunt ex materia corpora prima, determinandum est & de his.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Decisum autem est diligentius de his alibi, nunc uero quomodo prima corpora ex materia sint etiam differendum est.*

Cōmē.7. Quasi se excusat, nam de elementis dictum est ad plenum. igitur non est res hæc repetenda, excusat igitur se, & proponit intentionem ad dicenda. & dicit. Decisum autē est diligentis de his in alijs, vt in.3.cœli. nunc vero quo modo prima corporea ex materia sunt, etiam differendum. Dubitāt. prima. Sed circa hæc dupliciter dubitatur. primo cur pertractatio de elementis facta in tertio & quarto & secundo cœli. est hacriuestera, hoc est diligentior, atque certior, q̃ ea quæ hic tangitur. Secundo, cur elemēta ab Arist. prima B dicantur corpora, cū & cœlestia priora sint. Ad primum respondent, ꝙ de elemētis in libro cœli discussum est sub ratione vniuersaliori, vt inquantum corpora mobilia ad locum, hic vero vt mobilia ad formam. modo communius est mobile ad locum q̃ ad formam. igitur diligentiori & certiori modo de his est dictum ibi. cum vniuersalia sint certiora minus vniuersalibus. Responsio propria. Melius autem dicitur ꝙ certiori & diligentiori modo de his est determinatum ibi q̃ hic, quoniam in ordine ad plura quæsita, vt in ordine ad mundum, vt sunt partes mundi in ordine ad motum, prout hæc sursum hæc deorsum feruntur. in ordine ad accidentia per se, vt sunt figuræ, & in ordine ad principia. vt an ex indiuiduis vel superficiebus. In ordine ad locum, & in ordine ad cœlum. an recipiant cœlestes impressiones, & hæc græce hacriuestera nuncupatur pertractatio, ac de elementis hic nulla alia ratione, nisi vt causæ generationis & corruptionis, & vt generabilia & corruptibilia propter hæc pertractatio minus curiosa dicitur.

C Ad secundum respondent, ꝙ prima dicuntur corpora respectu generatorū, & sic motus & qualitates sunt priores respectu illorum. Responsio propria. Melius autem dicendum ꝙ vti elementa vocātur more antiquorum qui illa stichia dicunt, quia putauerunt nō pura, sed mista: sic more aliorum antiquorū qui vocant hæc hylia, hoc est materias, prima dicuntur corpora. Confirma. Et ꝙ non debeant dici prima respectu generabilium, patet quia si sunt prima via compositionis sunt vltima via resolutionis. & sic non magis prima q̃ vltima. itemque & si dicuntur prima quia partes mistorum, mista dicētur prima, quia tota. est enim totum prius parte, vti forma prior materia, & ita pro ta fomata, hoc est prima corpora dicantur, more Veterum. Hæc de excusatione, ac intentione.

RECO. Non recedendo ab introductione, quam in commentarijs fecimus. Arist. vt Philopono consonat præmittit excusationem, qua præmissa, proponit intentionem, verba sic lege (vt Philoponus inquit) ꝙ & si ostensum sit elementa esse ex materia inquantum suscipit contrarietates, D vt patet primo physicorum: cum hoc non sufficiat ad doctrinam, determinādum est de his contrarietatibus nunc, quænam sint, & quot, & quomodo aduenientibus materiæ perficiuntur elementa (inquit) Determinatum est autem de his. s. materia et cōtrarietatibus diligentius in alijs, vt primo physicorum, hæc est excusatio. Deinde ponit intentionem, & dicit, sed tamen quoniam & hoc modo quo dictum est prima corporea. s. elementa sunt ex materia hoc modo. s. inquantum suscipit contrarietates determinandum est & de his. s. contrarietatibus, quibus materia suscipit formas elemētorum, & quæ sunt, & quot sint (vt exponit Philoponus) nam illud quod in libro physico. dictum est, non sufficit ad hanc doctrinam, cum sit nimis commune. Ex his sequitur primam quæstionem motam in commentarijs secundum hanc Philoponi expositionem non esse necessariam, quia de materia contrarietatibus non in libris de cœlo, sed in primo physico. est dictum (vt Philoponus inquit) assignat autem causam Philoponus cur de materia & contrarietate exquisitius dictum est libro physico. q̃ hic. E quia ibi est dictum de materia seorsum, & de priuatione seorsum, & de contrarietate seorsum. at hic solum de modo quo materia recipit elementorum formas mediātibus qualitatibus disquirit.

Anti.c.8. *Principium quidem & primum existimantes esse materiam inseparabilem quidem, subiectam autem contrarijs. neque enim calidum materia est frigido, neque hoc calido, sed subiectum amborum.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Et de his quidem principium putantibus esse & primum materiam inseparabilem quidem subiectam tamen contrarijs, non enim frigido calidum materia est, neque calido frigidum. Sed quod est utrisque subiectum, differendum.*

Cōmē.8. Nunc exequitur, & primo sumit materiam esse inseparabilem a primis corporibus, & primis contrarijs subiectum, quod declarat, quia nec calidū est materia frigidi, nec cōtra frigidum est materia calidi. Sed vtrisq; est subiectum quoddā commune, quod vocatur hyle, hoc est materia. F Prima dubitat. Dubitari solet, quomodo materia est subiectū contrariorum. Primo videtur ꝙ non, quia cōtraria sunt qualitates & subiectum qualitatum est compositum, nō prima materia. Secundo, quia secūdo de anima. dicitur commento.4. ꝙ accidens inest enti in actu, forma substantialis materiæ. Respondent quidam ꝙ tam materia q̃ compositum dicuntur subiecta contrariorum, sed aliter atque aliter: compositum quidem subiectum dicitur primum secundum resolutionem, materia vero primū subiectum dicitur secundum compositionem. Alij & rectius dicunt ꝙ materia est subiectū remotum. compositum vero est subiectum proximum. Alij ꝙ materia sit subiectum partiale, compositum vero totale. Responsio propria. Ego vero dico ꝙ Arist. non distinguit nunc inter prima contraria prout sunt accidentia, & prout sunt subiectæ. propterea indistincte loquitur, donec res hæc pateat. insuper prima contraria vt accidentia sunt, & interminata sunt in materia, & prima contraria, vt vero sunt terminata sunt in compositis eorum, & sic tollitur quæstio omnino. G

RECO. Verba hæc (& de his) Philoponus, vt visum est construit cum verbo præcedenti. In commentarijs vero ab illo verbo (&) fecimus notam executionis. vnde Philoponus continuat hæc verba ꝙ cum proposuit determinare de contrarietatibus, exequitur, & determinat primo quæ sunt principia elementaria (vt Philoponus inquit) et non principia factiua. Et vult ꝙ primum elementarium principium est materia, secundum forma quæ est contrarietas. tertium sunt ipsa elementa quatuor. Cur vero dicantur hæc elementaria principia, dicemus. proponit ergo ꝙ materia sit primum elementarium principium. & dicit, principium quidem & primum existimantes esse materiam, quia quis posset dicere, si materia sit primum elementarium principium: ergo a principiatis & a secundarijs principijs separabile, hoc remouens (inquit) Inseparabilem quidem. s. a contrarietatibus, quæ sunt secundaria principia, & ab elementis, quæ sunt tertia elementaria H principia, subiectam autem contrarijs, quæ sunt secundaria principia. Quod materia sit contrarijs subiecta, probat, & dicit. neque. n. calidum materia est Ipsi frigido, nec hoc. s. frigidum est materia ipsi calido, sed ipsa est vtrisque subiectum, vt sumit ex lib. physicorum. sic igitur patet materiam esse subiectam contrarijs. Sed cur sit primum inter elemētaria principia, Philoponus assignat causam, ex eo quia materia ipsa incorruptibilis est, contrarietas vero, quæ est forma naturalis, est corruptibilis, quoniam secundum hanc est ipsum corrumpi.

Anti.c.9. *Quapropter primo quidem, potentia corpus sensibile, principium est, secundo autem, contrarietates. dico autem, uerbi gratia, caliditas & frigiditas, tertio autem, iam ignis, & aqua & talia.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Quare corpus sensile potentia, & quod est principium primo loco est, Secundo uero sunt contrarietates. Dico autem ut frigiditas & caliditas. Tertio autem sunt ignis & aqua simul atq; cætera id genus.*

Cōmē.9. Accepit mām esse inseparabilē & subiectum primum

I contrarijs,nunc ex hoc concludit ordinem principiorum generationis,et vult primum principium esse materiam, quod dicitur corpus sensile potentia, & principiũ per excellentiam. Secundo loco sunt contrarietates,quæ primitus in materia ipsa pro generatione recipiuntur. Tertio, mediantibus his sunt quatuor elementa, quæ prima corpora nuncupantur, & sic Auer. narrat in paraphrase huius. tria rerũ & generationis principia ordine tamen quodam primum omniũ est prima materia, quæ iccirco primum omnium dicitur,quia ipsa pro sui esse nihil præsupponit,& cætera omnia supponunt ipsam principium. secundo loco sunt prima contraria,quæ ideo secundo loco habentur, ꝙ primam supponunt materiam, & ipsa supponuntur ab elementis principium. Tertio loco sunt elementa ipsa,quæ tertio loco sunt, quia materiam, & prima contraria supponunt,sed ipsa ab oĩbus mistis supponuntur. Sed dubitatur primo, quo gñe causæ hæc tria dicantur principia. Secundo vr̃ ꝙ prima contraria sunt tertio loco,quia prima contraria sunt accidentia, & accidentia sunt post substantia. Dicẽdum ꝙ hæc tria oĩa subeunt ratione principij materialis, vnde vt Auerro. inquit principium materiale vnum est,quod videlicet est primum et intransmutabile. Illa alia duo reducuntur ad illud pro q̃to præparant illud pro receptione formæ vltimæ. Ad secundum dici potest, ꝙ prima contraria nomen principij sibi comparant,vt interminata sunt,nam sic primitus in materia recipiuntur,& sunt dispositiones eius,vt vero terminata,consequuntur formas, & potius principiata dicuntur. Ex hoc apparet quomodo non recte intelligunt prima contraria esse principia formalia primorum corporum.nõ.n.hæc Arist.dicit,nec est ad propositum.& ꝑpea qui q̃runt vtrũ prima cõtraria sint principia formalia elementorũ,frustra q̃runt,cũ in textu res hæc non habeatur.

dub.prima.

Secunda.

K

Ad secũdũ.

RECO. Optime in cõmentarijs hic textus cum proximo continuatur, vt ẽt Philoponus continuat, ideo lege quapropter primo loco quidem materia, quæ est potẽtia corpus

L sensibile,principium est. Est quidem primo loco, non dignitate(vt Philoponus inquit) sed quo est subiectũ contrarietati siue formæ materiali, et per potentia corpus sensibile intelligit materiam(vt exponit Philoponus) & dicitur potentia corpus sensibile, quia secundũ suiipsius rationem est actu incorporea,potentia tñ corpus sensibile, & per sensibile corpus non mathematicum intelligit, sed sensibile,hoc est physicum vt exponit Philoponus. Secundo autem loco principium sunt cõtrarietates, quia in materia sunt,vt calidum,et frigidum,& id genus. Tertio loco sunt ignis & aqua & talia, quæ (vt Philoponus dicit)non sunt principia simpliciter,sed solum respectu mistorum. Intendit autem Philoponus per prima cõtraria, formas naturales, non ꝙ velit substantiales formas elementorum esse primas contrarietates,vt Alexander opinabatur,sed donec determinetur,ita asserit. Et per principia intellexit elemẽtaria principia,quæ sunt partes totius, quæque dicuntur partes essentiales a nostris. Et sic cessant omnes dubitationes,quæ in commentarijs mouebantur.

M

Ant.c.10. *Hæc enim transmutantur adinuicem, & non est ut Empedocles & alij dicunt,neque enim unquam esset alteratio. Contrarietates autem non transmutantur. sed non minus etiam ut corporis, qualia & quot, dicendum principia,alij enim supponentes, utuntur,& non dicunt quare aut talia,aut tot.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Hæc quidem enim adinuicem transmutantur, & non ut Empedocles & alij aiunt.nam nec alteratio erit, nec contrarietates transmutabuntur,quanquam etiam non minus dicendum sit quòd corporis principia sint talia & tot.nam alij sunt quidem,qui supponentes utuntur,& non dicunt qualia & quot.*

Cõmẽ.10. Dixit elementa esse principia & transmutari.quis potest dicere tunc hæc est positio Empedoclis. nam Empedocles ait.quatuor elementa esse principia & transmutari.nam lite generantur,amicitia corrumpuntur. Respondet Arist.& ait.ꝙ positio sua differt ab illa Empedoclis, quia Empedocles dicit illa transmutari respectu tantum, at subiecto æterna sunt. Sed ipse ponit ea alterari in qualitatibus, & aliquando transmutari in substantijs.dicit tamen ꝙ dato ꝙ elementa nec in qualitatibus alterantur, nec in substantia transmutarentur, adhuc oportet concedere illa esse principia talia,hoc est materialia, et tot,quia quatuor cuius rõne ait.d. Nam alij sunt quidem,qui supponentes vtuntur,& non reddunt causam,quare sint talia,hoc est materialia,& tot,& sic siue sic,siue aliter,hæc oportet esse principia mãlia,et quatuor,quæ dicit patent. N

In commentarijs verba hæc exponuntur vno modo, ab expositoribus nostris etiam alio modo. Verum secundum Philoponum hoc pacto continuetur, ꝙ cum Arist. assignauit ordinem in elementarijs principijs, et dixit magis esse primo loco inter materialia principia constituendum. Secundo vero contrarietates siue naturales elementorum formas. Tertio vero elementa ipsa, & assignauit causam,cur contrarietates inter elementaria principia secundo loco habẽda sint,hac in parte assignat causam,cur tertio loco elementa ipsa habenda sint principia & contrarietates secundo. & asserit hoc esse pro tanto,quia elementa ipsa cum sint composita ex materia, & contrarietatibus,sunt per se corruptibilia,& generabilia. Contrarietates vero non,nisi per accidens, quatenus sunt partes elementorũ, quæ per se corruptibilia & generabilia sunt, & sic elementa magis recedunt a ratione principij, cum magis accedant ad corruptibilitatẽ. Contrarietates vero cum magis accedant ad rationem principij, quæ est ipsa semper manere,iure secundo loco contrarietates, elementa ipsa tertio inter elemẽtaria principia constituenda sunt. vnde dicit.Hæc enim scilicet elemẽta ipsa transmutantur adinuicem, & non est de his dicendum vt Empe. & alij dicunt, qui asserunt ipsa non esse in substantijs transmutabilia,nam si ita diceretur non esset in eis alteratio. Cuius oppositum apparet sensibus. sic igitur elementa transmutantur in substantijs & per se, contrarietates autem ipse, quæ sunt naturales elementorum formæ, non transmutantur per se,cum frigidum non suscipiat calidum, nec sic cum humidum, trasmutantur autem per accidens, quo sunt partes elementorum, quæ per se transmutantur (vt inquit Philoponus) ergo contrarietates secundo loco,elementa tertio constituenda sunt. Sed dices, si contrarietates nõ transmutantur,non videntur esse elementaria principia, quasi respondens inquit. Sed non minus etiam vt corporis sunt constituenda principia.q.d.licet contrarietates non transmutentur per se,non minus,vt corporis generabilis & corruptibilis dicendum est ipsa esse principia & qualia,& quot sint principia,nam(vt inquit) alij supponentes ipsas cõtrarietates esse principia, vtuntur ipsis, vt principijs,verum in hoc defecerunt,quia non dixerunt quare sint principia,& cur talia, & tot sint contrarietates,quæ sunt principia. ergo non sufficientius dicemus contrarietates esse principia,non obstante, ꝙ non transmutentur per se,& quales sint, & quot sint hæ contrarietates,quæ sunt principia. Ex his habes rationem ordinis, & proœmium ad dicenda, hoc pacto verba hæc Philoponus exposuit,licet aliæ expositiones non displiceant.

RECO.

O

P

Q

Anti.c.11. *Quoniam igitur quærimus sensibilis corporis principia(hoc autem est tangibile) tangibile autem cuius est sensus tactus, manifestum est ꝙ non omnes contrarietates corporis species, et principia faciunt,sed solum quæ secundum tactum.nam & secundum contrarietatem differunt, & secundum tangibilem contrarietatem. Ideo neque albedo & nigredo, neque dulcedo & amaritudo,similiter autem neque aliarum sensibilium contrarietatum aliqua,facit elementum.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Quoniam igitur quærimus sensilis corporis principia (hoc autem est tactu) tactile autem id est cuius tactus sensus est,manifestum etiam quòd non omnes contrarietates causant principia et species corporis,sed tantum hæ, quæ sunt secundum tactum. etenim secundum contrarietatem differunt, & secundum tactilem repugnantiam, quo fit ut nec albedo & nigredo nec dulcedo & amaritudo,insuperque nec aliorum sensilium contrarietas aliqua elementum causabunt.*

Dixit

A Cōmē.11. Dixit prima contraria esse causas elementorū,& quia contraria prima sunt in multiplici differentia, vt.2.de anima tangitur,quædam.n.sunt prima contraria in visu, vt album & nigrum,quædā in gustu,vt dulce & amarum. dixit ꝙ per prima contraria, quæ sunt principia corporum intelligit prima contraria in tactu,& huius syllogismus est,quia taliter de primis cōtrarijs est intelligendum, quomodo & sensibili corpore intelligimus. Sed per sensibile corpus de quo in hoc libro agitur, intelligitur secundum tactum.igitur & de contrarijs primis tactus intelligitur. Animaduerte ꝙ verbū illud causant, græce est pinsin,latine faciunt,sed quia facere conuenit agenti,causare vero omnibus,melius sonat causant. Ex hoc concludit nullam cæterorum sensilium contrarietatem causare elementum,nec vt materia,nec vt forma.& res tota patet.

RECO. Philoponus hoc pacto textum hunc cum priori continuat, ꝙ cum Arist.dixisset tria esse elementaria principia, nunc proponit dicere quænam sint specificæ contrarietates, quas assumens materia, simplicia perficit corpora. B procedit autem ad hoc agēdum (vt Philoponus inquit) methodice valde, & per demonstratiuam consequentia hoc modo, nos quærimus principia corporis non perpetui.ergo quærimus principia corporis generabilis & corruptibilis,corpus generabile et corruptibile est quale.Nō enim esse potest aliquod corpus generabile & corruptibile non quale, cum generatio & corruptio materiæ sint secundū passiones.ergo oportet esse quale.Præterea.Corpus generabile est materiale,materiale est motū habens, motus autem naturalis fit,aut grauitate aut leuitate.ergo corpus materiale oportet esse graue,aut leue,sed grauitas & leuita sunt qualitates corporis, ergo quærimus principia qualis corporis. Vltra,corpus quale est sensibile,sensus.n.qualitatum sunt comprehensiui, & omne quod habet qualitates sensus ipse suscipit,quare cū nos quæramus principia corporis,& naturalis & sensibilis, contrarietates quærendæ sunt sensibiles.Sensibiles vero,quæ sunt pri C mæ materiæ.s.proximæ.et cōmunissimæ.quæ per omnia corpora generabilia discurrant. Tales autē sunt tactiles, nam licet visus sit dignior,tactus est prior,cōmunior, cū ipso ablato cæteri sensus auferantur.& ipso posito,nō ponantur alij omnes. Quare tactiles differentiæ ac contrarietates primæ sunt,sunt & coiores,nam colores non cōpetunt omnibus,tactiles vero omnibus, quibus colores insunt.Amplius soni non omnibus cōpetunt,tactiles vero oībus,quibus & soni insunt.Præterea.Odores nō oībus cōpetunt,tactiles vero omnibus,quibus odores insunt.Insuper neque gustabile omnibus,cum non elementis,at tactiles omnibus insunt.ergo tactiles sunt primæ et cōissimæ.Quare hæ potissimū accipiendæ sunt principia. Ex his sequitur ꝙ contrarietas in alijs sensibus,vt albedo & nigredo non sunt principia ponenda corporum gñabilium (inquit) Qm̄ igitur quærimus sensibilis corporis principia. Cuius causam assignauit Philoponus,qa quærimus principia corporis naturalis generabilis,& corruptibilis.ergo quærimus pricipia corporis qualificati.ergo D corporis sensibilis. Hoc autem.s.corpus sensibile est tangibile,cuius.s.est sensus tactus,nam omne sensibile quocunque sensu,est sensibile sensu tactus. Tum quia sensus tactus est prior et communior cæteris sensibus. Tū quia cōtrarietates ac sensibilia sensu tactus sunt sensibilia priora & vniuersaliora sensibilibus cæterorum sensuum,ideo concludit,ꝙ non oēs contrarietates faciunt principia & species corporis sensibilis,hoc est,sunt ea,ex quibus fiunt principia & species sensibilis corporis,sed solum contrarietates,quæ sunt secundum tactum,nam (vt inquit) istæ differunt & secundum contrarietatem absolute,& secundum tangibilem contrarietatem.Calidum.n.& frigidum non solum sunt contraria simpliciter, sed contraria erga sensum tactus.At album & nigrum licet contraria simpliciter,non tamen sunt contraria secundum tangibilem contrarietatē,quæ est inter actiua & passiua.Ex his concludit.ꝙ neque albedo & nigredo, quæ contraria sunt in visu,neque dulcedo & amaritudo, quæ sunt contraria in gustu,neque aliqua aliarum sensibilium contrarietatum,

quæ sunt aliorū sensuū facit elementū,hoc est, est illud ex E quo vti e principio elementario fit elementū.est ergo ratio, quærimus principia sensibilis corporis, sensibile corpus,est tangibile.ergo quærimus principia tangibilis corporis,contrarietates,circa quas versatur tactus sunt principia tangibilis corporis.ergo contrarietates has, vt elemētaria principia quærimus hoc modo exponit Philo. q̄ expositio non multum differt ab ea, quæ in cōmentarijs assignata est,nisi ꝙ hæc resoluit textum in syllogismos.

Quamuis prior uisus est tactu.ut & subiectum prius,non tamen est corporis tangibilis paßio secundum quòd tangibile est, sed secundum aliud,& si fuerit natura prius. Anti.c.12.

Et licet uisus ipso tactu prior sit,ita ut etiam illius subiectum prius sit,non tamen tale subiectum erit tactilis corporis quatenus tactile,paßio.Sed quatenus illud est aliquod aliud,& si tactu aliquid natura prius contingat esse. Dilucidatio.c.eiusdē.

Dubitaret forsitan quis an prima contraria visus sunt principia corporum,& videtur ꝙ sic,quia visus est prior tactu,& ita sensibile sensu visus est prius tactili,tunc sic. eis competit magis ratio principij, quibus magis competit primitas,sed visile est prius tactili,vt visus prior tactu, igitur magis habet rationem principij. Respondet ꝙ aliquod potest dici prius simpliciter, quod non est prius respectu huius.modo licet visile sit prius tactili quia communius,non tamen prius respectu elementorum,& corporis tactilis,quod principaliter intenditur.verba patent. Animaduerte ꝙ adieci particulas quasdam, quas græca constructio expostulat,non tamen superfluunt. Animaduerte vt ex verbis Auer.cōm.7.colligitur, ꝙ tactile vno modo est communius visili,alio modo visile tactili. In generabilibus quidē tactile cōmunius est visili, quia oībus generabilibus cōpetit. Sed in corporibus ipsis visile prius est,quia competit cœlis et generabili,& sic aliquid potest esse prius in gñe,quod est posterius in specie. Itēq; animaduerte etiam eodem commento ꝙ siue sic siue aliter,visile fine & forma, hoc est perfectione & nobilitate prius est tactili, at contra tactile prius est illis secundum materiam & originem,quia in his quæ compętūt tactile præcedit vt materia,et talē prioritatē quærimus,quia nos de principijs materialibus tractamus. Animaduerte ēt ꝙ subiectū sensus quod nostri obiectum vocant, græce dr̄ hypocimenon,hoc est subiectū siue obiectū siue incidēs. Cōmē.12. F G

RECO. In commentarijs per pulchre textus iste exponitur,ꝙ.s. Arist.remoueat tacitam dubitationem, dictum est.n.tactum tangibiliaq; ipsa priora cæteris esse,ideo inter principia elementaria statuenda sunt. Modo hoc videtur falsum, visus tactu & visile tangibili semper prius est.Respōdet,& dicit,Quam vis prior visus est tactu,vt ēt subiectum visus.s. visibile sit prius subiecto tactus.s.tangibili,non tamē visibile est passio corporis tangibilis,quatenus tangibile est, sed potius secundum aliam rationē.s. quia corpus tangibile est diophanum terminatum,vt dicitur in libro de sensu.Est.n.color extremitas diaphani in corpore terminato. sic igitur visibile non est passio corporis tangibilis vt est tangibile,& si sit natura & vniuersalitate prius ipso tangibili. Quo vero ad verba attinet debes scire,ꝙ visibile vt visibile simpliciter est prius tangibili dignitate & vniuersalitate, dignitate quidem, quo visus est tactu ipso dignior. Vniuersaliter vero,quo competit generabilibus,& cœlestibus. Tactile vero est prius visibili origine,quatenus in generabilibus visibiles qualitates sequuntur tangibiles,& cōitate,quia tangibile competit oībus gñationibus,vt mistis,& elementis, visibile, non nisi mistis.Quo vis āt modo sit cum,nos quæramus principia gñabiliū corporum, & contrarietates visibiles non sunt gñabiliū,vt gñabilia sunt,igitur cōtrarietates visibiles nō possunt accipi vt elemētaria pricipia gñabiliū. H

Ipsorum autem tangibilium, diuidendum est primo quæ primæ differentiæ & contrarietates. Sunt autem contrarietate secundum tactum, hæ, calidum, frigidum, humidum, siccum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, asperum, Anti.c.13.

I *læue, crassum, subtile. Horum autem graue quidem & leue, neque actiua sunt, neque paßiua, non enim faciendo aliquid aliud, neque patiendo ab alio, dicuntur. Oportet autem actiua & paßiua ab inuicem, esse elementa. misuentur enim, & transmutantur in se inuicem. Calidum autem & frigidum, & siccum, & humidum, hæc quidem quia actiua sunt, hæc autem quia paßiua dicuntur. Calidum enim est, quod congregat homo genea. segregare enim quod inquiunt facere ignem, congregare est ea, quæ eiusdem tribus sunt. contingit enim tollere alienigena. Frigidum autem, quod coniungit & congregat similiter & syngenea & quæ non eiusdem tribus.*

Dilucidate, c. eiusdẽ. *Ipsorum itaque tactilium quales primæ qualitates atque contrarietates sint diuidendum est primo. Sunt autem secundum tactum contrarietates hæ, calidum, frigidum, humidum, siccum, graue, leue, molle, durum, lubricum, aridum, asperum, lene, crassum, subtile. Horum itaque graue quidem & leue nec actiua, nec* K *paßiua sunt. Non enim quia in aliud quoddam egerint, uel ab alio patiantur, nuncupantur. Licet elementa esse oportet adinuicem actiua, atque paßiua, cum misceantur atque transmutentur inuicem. At calidum & frigidum, & durum atque molle dicuntur quidem, hæc quidem talia, quia actiua. sunt, illa uero quia paßiua. Calidum enim id est quod congregat cognata. nam disgregare, quod quidem ignem facere autumant, est congregare cognata. accidit enim alienigena excipere. Frigidum uero id est quod coniungit & congregat similiter & cognata & alienigena.*

Cõmẽ. 13. Hactenus fecit suppositiones, nunc prosequitur. & primo enumerat differentias omnes tactiles, et sermo patet. deinde ponit differentiam inter has. & vult harum quasdam nec esse actiuas, nec passiuas, vt graue & leue, quanquam elementa actiua sint atque passiua. Quædam acti L uæ sunt vt calidum & frigidum. Calidum quidem, quia per se cognata congregat, & alienigena per accidens disgregat. Frigidum vero quia per se & cognata & alienigena congregat per se & indifferenter. Et verba Aristotelis patent per se.

Dubitationes. Sed circa hæc quæres. Primo, quia videtur ꝙ graue, & leue agant, quia sunt principia motus. Secundo videtur dubium vnde calidũ habet ꝙ congreget, & vnde quod disgreget. Amplius videtur ꝙ disgregare competat per se calido, quia ei competit per se rare facere, & hoc est disgregare.

Solutiones. Ad primum dici potest ꝙ Aristoteles loquitur de agere & pati, vt in proximo libro loquutus est, videlicet pro alteratione. Modo graue & leue non per se alterationis sunt principia, sed per accidens. Per se autem sunt principia motus localis. Ad secundum dicunt quidam, ꝙ calidum congregat & disgregat, quia rare facit. cum enim calidum rarefaciendo calefacit, & rarefaciendo subtile euaporare facit, quo fit vt leuia sursum moueat & grauia M deorsum. Sed hoc nõ placet, nã ab eo quod cõpetit per accidens non sumitur prædicatum per se. Sed rarefacere calido competit per accidens. Propterea videtur mihi ꝙ calidum congreget, & disgreget, quia calidum. Nec alia ratio est. Ad secundum videtur mihi ꝙ per se competit sibi congregare similia, quia congregare est actus forme, modo ipsum calidum videtur formalius cæteris. Tu vero considera.

RECO. Conclusit esse quærendum, vt elementaria principia contrarietates tangibiles, quia vero (vt Philoponus inquit) hæ plures sunt, vt eligantur, quæ primæ harum sint, & quæ magis habent rationem principij, enumerandæ omnes sunt. Vult autem Philoponus Aristo. inter omnes has, quæ enumerabuntur eas esse eligendas, quæ & sunt vniuersaliores, & non in alijs contentæ, & actiuæ ac passiuæ. Enumerat autem contrarietates septem, vt calidum frigidum sit prima. siccum humidum secunda. leue graue tertia. durum molle quarta. aridum lubricum quinta. asperum lene sexta. septima vero tenue crassum. vnde dicit. Ipsorum autem tangibilium diuidendum est primo quæ N primæ differentiæ, & contrarietates sunt, Deinde supple tu eligendæ quæ sunt elementaria principia proposita intentione & ordine, exponit omnes, & dicit. Sunt autem contrarietates secundum tactum hæ calidum frigidum, & cæteræ aliæ, quæ enumerantur ab eo. Hæc de enumeratione. Verum accidit quæstio quia rarum & densum Quæstio. Solutio. videntur esse tangibiles qualitates, & tamen Aristo. ipsas prætermisit. Respondet Alexander eas Arist. prætermisisse, quia reducuntur ad graue, & leue, quoniam rarum est leue, & densum graue, Philoponus vero dicit has reduci ad tenue ad crassum, nam tenue, quod secundũ qualitatem consideratur, non autem secundum quantitatem, videtur idem esse cum raro. vt corpus quod tenui dieta vsum est, tenue est, & rarum, densum vero ad crassum, nam crassum non per quosuis poros ingreditur, sed per maiores, tale autem quodam modo est densum, cum sit multo corpore ad paucam molem compactum. Deinde facta contrarietatum enumeratione, ponit inter eas differentias, vt eligat, quæ sint a nobis accipiendæ, vt elementaria principia (vt Philoponus cõtinuat) & dicit. Horum O autem graue quidem, & leue, neque actiua sunt, neque passiua. sup. alterationis, cuius causam affert, quia non faciendo vel patiendo. s. alterationem dicuntur, non enim graue applicatum enim (vt Philoponus inquit) agit in eo producendo grauitatem, nec econtrario. at elementaria principia, quæ hic vocat elementa, oportet esse actiua & passiua ab inuicem, quoniam elementaria principia, vt primo huius dictum est, non sunt materialia principia elementorum vel mistorum, nisi misceantur inuicem in elementis simplicibus quidem per combinationẽ, in mistis per refractionẽ, modo hæc fieri non possunt, nisi elementaria principia sint actiua, & passiua. ergo graue & leue abijcienda sunt a numero elementariorum principiorum. Deinde eligit propter hanc rationem calidum & frigidum, & humidum & siccum. & dicit. Calidum autem & frigidum & siccum & humidũ eligenda supple sunt, P vt materialia principia, hæc quidem quia actiua sunt calidum & frigidum. Hæc autem scilicet humidum & siccum, quia passiua dicuntur. Quod vero ita sit. probat (vt Philoponus inquit) per earum definitiones, quas accipit, vt ab omnibus concessas. Calidum enim est quod congregat homogenea. Sed contra. quia non potest homogenea cõgregare, nisi alienigena disgreget: ergo calidum est id, quod facit vtrunque. Respondet & inquit, segregare enim quod (inquiunt) facere ignem, est congregare ea, quæ eiusdem tribus, ac eiusdem generis sunt, & ita per se calidum est congregatiuum, per accidens et quasi ex consequenti disgregatiuum, quia vt dicit. Calidum contingit tollere siue disgregare alienigena, vtpote quo est congregatiuum homogeneorum. Deinde definit frigidũ, vt ex definitione pateat ipsum esse actiuum, & dicit. Frigidum autem est quod et sygenea, hoc est similiaria, et quæ non sunt eiusdẽ tribus hoc est alienigena cõgregat. sup. æquæ per se. Ex his sequitur vtrunque esse actiuum.

Anti. c. 14. *Humidum autem, indeterminatum proprio termino, bene ter*Q *minabile existens. Siccum autem bene terminabile proprio termino, difficulter autem terminabile alterius.*

Dilucidate, c. eiusdẽ. *Humidum uero proprio interminatum termino, bene terminabile existit. Siccum autem terminatum bene termino proprio, difficile ab alio terminabile est.*

Cõmẽ. 14. Nunc de passiuis loquitur. d. Humidum vero proprio termino interminatum, bene terminabile existit. subaudi alieno termino. Et per consequens passiuum est. Siccum vero terminatum bene termino proprio, difficile terminabile est subaudi ab alio, modo terminari termino alterius & terminari proprio termino, cum vtrunque sit terminari, importãt passionẽ, & sic eiusmodi passiua erunt.

Quæstio. Responsio aliquorum. Sed dubitabis vnde humidũ terminet termino alieno, vnde siccũ terminetur proprio. Respõdet ꝙ humidũ hoc habet instabile partiũ, ꝗ fluũt et refluũt. cũ. n. partes fluunt & refluunt, ideo recipiunt terminationẽ a continẽte, aqua enim

A enim & aer, vinũ, & oleũ, & cætera id genus terminãtur termino cõtinẽtis. At sicca vt terra, lapides, metalla, & id genus, cũ partes non fluant, nec refluant, non termino continẽtis, sed proprio terminantur. Animaduerte tamen ꝙ (vt diximus) humidũ ideo habet partes instabiles, quia humidũ, & nulla est alia causa, & ideo terminaẽ termino alieno qa humidũ. Nec est alia ratio. nisi qa humidum est humidũ. Sil'r siccũ eo habet partes stabiles. qa siccũ est tale, & nulla alia est causa. Verũ est tñ ꝙ hæc sunt duo propria quæ his cõpetunt ordine quodã, vt humido quidem primo fluxus & refluxus partiũ, secundo terminari ab alio. Sicco aũt primo partiũ stabilitas, secundo terminari proprio termino. Secũdo aĩaduerte ꝙ tã terminari proprio ꝗ̃ alieno termino important passionẽ. nam per terminũ figurã intelligunt. modo patet ꝙ figura est veluti quędã forma ipsi terminato, & terminatũ veluti materia. Siue igitur a se siue ab alio patet ꝙ terminari est pati, quia est figurã recipere. Et sic isti termini de primario signato important passionẽ. Sed circa hæc dubitares, quia

Responsio propria,

Nota,

B videẽ ꝙ genus nõ sortiatur nomẽ a ratione speciei. Modo humidũ & siccũ secundũ rationẽ generis sunt passiua secundũ rationẽ speciei, hoc est vt terminãtur figura sunt passiua, modo in plus est passiuũ ꝗ̃ terminari. Similiter argui põt de calido & frigido. Diximus in primo huius. & addimus ꝙ hæ qualitates possunt cõparari ad tactũ, quod est earũ mediũ ad sua contraria, vt singula ad propriũ contrariũ. Et possunt cõparari inter se. Siquidem ad tactum, cũ calidũ & frigidũ maxime immutent tactum, maxime sortiuntur nomẽ a ctiuarũ. humidũ et siccum cũ parum immutent, sortiuntur nomen passiuarũ. Si cõparantur ad propria contraria, sic omnes sunt actiuæ omnesq; passiuæ. nã omnes sunt contrariorum corruptiuæ ab eisq; corruptibiles. Et sic omnes sunt actiuæ & passiuæ. At si cõparentur generatim inter se humidũ & siccũ, videlicet ad frigidũ & calidum, sic speciatim illæ sunt passiuæ ab aliqua operatione, istæ actiuæ ab alia operatio-

Dubiũ

C ne. Tunc patet solutio ad argumentũ. hæc. n. non dicuntur actiua secũdũ rationẽ generis, sed cõparata ad speciẽ. Illa nec passiua nisi eodẽ modo. Nec inconuenit species comparatas speciebus sortiri nomẽ generis ab operatione specifica. Auerroes autẽ com. 9. vult ꝙ eiusmodi dicantur actiua, illa passiua secundum interpretationem nominum. Nam thermon, hoc est calidũ, psychron, hoc est frigidum apud græcam linguã sic dicuntur ab illa actione quæ est congrægare. Zeron, hoc est siccum, & hycron, hoc est humidũ, sic græce dicuntur a terminari termino alieno vel proprio. Et sic hæc actiua, hæc passiua dicta sunt non secundum rem, quia sunt secundum rem omnia passiua & omnia actiua, sed secundum nomina, ac nominũ deriuationem. Nec est inconueniens aliquod dicĩ tale ab interpretatione nominum, quæ accipiẽ partim ad placitum, partim ab aliqua proprietate, quod simpliciter non est tale.

Responsio Auer.

RECO. Eligit nunc humidũ & siccum ex eo quia sunt passiua. Quod probat ex eorũ definitionibus ab omnibus concessis. & dicit, ꝙ humidũ est illud, quod proprio ter-

D mino male terminabile est, bene autem terminabile alieno. Siccum vero illud, quod bene terminabile proprio, male autẽ terminabile alieno. Ipsum vero male & bene terminabile (vt Philoponus inquit) passionũ sunt significatiua. vnde dicit. Humidũ autem indeterminatum proprio termino est, hoc est male terminabile proprio termino. bene terminabile sup. alieno existens. Siccum autẽ bene terminabile proprio termino difficulter, hoc est male terminabile termino alterius. at bene terminabile, & male terminabile, vt Philoponus addit passionum nomina sunt. Sed multæ hic occurrũt quæstiones, quarũ multæ in cõmentarijs sunt disputatæ. Quarũ prima est, quia non videtur has definitiones esse assignatas per primas differentias, ac per primas operationes. Calidi. n. propria & prima operatio est calefacere, frigidi frigefacere, sicci exiccare, humidi humectare. Secundo, quia respectu propriarum operationũ omnes sunt actiuæ, quia calefacere est caliditatẽ producere per corruptionem fri-

Quæstiões pulchre,

E gidiratis, frigefacere est frigiditatẽ agere in aliquo per corruptionẽ caliditatis, quæ erat in illo. Simili ratione humectare & exiccare sunt agere, quia humectare est producere humiditatẽ in subiecto sicco, & siccare est producere siccitatẽ in subiecto humido, ergo respectu primarũ operationũ oẽs sunt actiuæ. Tertio dubitat Philoponus, qa non videtur ꝙ calidũ & frigidũ sint actiua solũ modo, sed etiam passiua. Patitur enim calidum a frigido, & ecõtrario. Præterea. Nec humidum & siccum videntur solum passiua. Si enim omnia elementa adinuicem transmutantur, necesse humidũ & siccum adinuicem agere. Præterea. Ipsemet Aristoteles dicit hic terram in aquam transmutari. Modo hoc fieri non potest nisi humidũ agat in siccum. eodem modo aqua transmutatur in terram, ꝙ nec fieri potest nisi agente sicco in humidum. Non enim frigidum aquæ agit in frigidum terræ, vel econtrario. ergo humidum & siccũ sunt actiuæ. Præterea Dubitaẽ tertio, quia respectu tactus oẽs sunt actiuæ, & asperũ & lene, & graue & leue, & id genus, oẽs enim mouent tactũ. Adhuc contraria sunt actiua & passiua adinuicẽ, sed omnia sunt contraria. ergo omnia sunt actiua & passiua cũ suis contrarijs. Quærebamus ẽt in commentarijs alias quæstiones, q̃ bene sunt disputatæ. Vlterius dubitat Philoponus speciatim, quia non videtur sic cũ esse bene proprio termino terminabile. nã cinis in siccitate existẽs disfluit. Præterea Flamma & sicca, & terminatur, ac configuratur figura causamini, & quod magis est, omnia elementa terminari videntur termino alieno, cum non habeant figurã, nisi a cõtinente, vt dicitur in libro de cœlo. Pro solutione Philoponus dicit, ꝙ hæc quatuor possunt cõparari simpliciter, & respectu misti. Si enim cõparanẽ ad mistũ, humidũ & siccũ passiua sunt, & vt materiæ se habent. Calidũ vero & frigidũ, vt actiua. exemplum in constructione laterum & testarũ apparet, vbi patet humidũ & siccum concurrentia materiam testarum efficerent, frigidũ vero conglutinat, cũ vero ponuntur in fornace, calidũ transmutat, & facit testã, quia facit euaporare partes rariores ineptas generationi testæ, congregat

F

Declaratio Philoponi,

G partes aptas generationi, & sic respectu mistorum humidũ & siccum materiã efficiunt, frigidum & calidum formã. Omne enim mistũ fit in medio elementorũ, ac vniuersi, vtpote circa terrã, cum omnia participent terra. Modo ex hac sola fieri non possunt, cum terra per se incolligibilis est, & ideo eget aqua colligente, & permiscente ipsam. Hæc vero duo cõmista licet sint continua, exquisitã comparationẽ ac cognationẽ non habent, cũ sint alienigena, indigere ergo frigido ea congregante, & calido specificãte ac cõplente generationẽ, quatenus corrigit faciendo euaporare partes generationi ineptas, & faciendo congregationẽ partium aptarum generationi, qua ratione in hac mistura humidum & siccũ materiæ rationem habent. Calidũ vero & frigidum formæ. ergo ratione habita ad mistũ humidũ & siccũ subeunt rationẽ materiæ & passiui, & calidũ & frigidũ rationem actiui. Sinautẽ cõparentur ad generationẽ eorum quæ fit ad inuicẽ, omnes pari modo actiuæ & passiuæ sunt.

H Quia ergo Aristoteles respexit ad has sub ratione, qua veniunt ad mistionẽ, iure alias actiuas, alias passiuas appellauit cum ratione habita ad mistionẽ, humidũ veniat sub ratione, qua bene alieno termino est terminabile, siccũ vero sub rõne qua male alieno, & bene proprio terminabile est. At frigidũ venit sub ratione, qua siccum & humidũ permista bene conglutinat, ac congregat, & sic venit ad mistionẽ vt est alienigenorũ congregatiuum, calidum vero, vt est specificatiuũ, & quasi correptiuũ, quo constituit similia, & diuidit dissimilia. Infra autem & in quarto metheororũ respexit ad hæc quatenus ex inuicẽ generãtur, & ita appellat oĩa actiua, & oĩa passiua. hæc ex Philopono, & quidẽ per pulchre. Ego vero possum dicere diffusius. vt pro parte in cõmentarijs patet ꝙ ratione habita ad potentiã, cuius sunt obiecta, omnes istæ qualitates sunt actiuæ, ẽt graue leue, durũ molle, & id genus ratione habita ad mistorũ generationẽ, aliquæ sunt passiuæ, quæ quidẽ ad illã concurrunt sub ratione mate-

I tiæ,& ſecundum operationes principaliter importantes paſsiones. Aliquæ actiuæ, quæcunque concurrunt ſub ratione formæ, ſecundum operationes importantes actionem. Sinautem comparentur ad generationem elementorum ſimplicem, ſic ſolum quatuor ſunt actiuæ, & paſſiuæ. Cæterum autem nec actiuæ, nec paſsiuæ, non enim durum & molle concurrunt, vt principia in generatione aliqua, nec cætera id genus. Tunc ad rationes. Ad primam patet ſolutio, Ariſtoteles dedit has definitiones reſpectu miſtorum, quia horũ elementaria principia quærimus, vt propoſuit, modo reſpectu miſtorũ hæ ſunt propriæ, & primæ operationes. Aliæ vero operationes ſunt reſpectu generationis ſimplicium, & per idem patet ad ſecundam, & ad tertiam, & quartam. Ad quartam principalem patet ſolutio, etiã quia dictum eſt omnes eſſe actiuas reſpectu potentiæ tactiuæ. Ad quintã dicendũ omnia quæ agunt & patiuntur, eſſe contraria, nec poſſe agere aut pati niſi ſint contraria. Contra vero non ſequit̃,
K quia multa ſunt contraria, quæ non ſunt actiua, nec paſſiua, vt contraria circa viſum, & alios oēs ſenſus præter tactũ. Ad ſextã duplicationē de cinere. dicit Philoponus, ꝙ cinis poteſt terminari veluti harena, quia pōt accumulari, non ſic aqua niſi habeat alienũ terminũ, quia habet quandã propriã cōpoſitionē vt harena, cũ vero dicitur cinerē fluere, non dicitur niſi per æquiuocationem, potius enim eſt ſparſio, q̃ fluxus ad illud. de flamma dicit, ꝙ licet flamma poſsit figurari figura ac termino cauſamini continentis etiam eſt proprio termino bene terminabilis, vnde flamma poſita in plano propriam habet figurã. In cãmino vero violentum, vt ſonitus eius oſtendit. Ad authoritatē Ariſt. dicendũ ꝙ ratione habita ad naturam, ac ordinē vniuerſalē, omnia elementa alieno termino terminãtur, ratione vero habita ad naturã eorũ particularē, ad naturã ſcilicet miſti, quæ ex his fit. Alia ſunt terminabilia male vel bene, alia congregatiua, vt dictũ eſt. Vnde poteſt ſolutio hoc pacto reduci ad normã, quia clemēta vel qualitates tangibiles, aut poſſunt conſiderari ſecũ-
L dum naturã communē & ſic omnia ſunt paſsiua, cũ omnia & figurã cœli, & alterationes ab illo recipiant, aut ſecundum naturã particularē, & ſic aut ratione habita ad tactum, & ſic omnia ſunt actiua ſecundo de anima. aut ratione habita ad generationē miſtorum, & ſic actiua dicuntur, quæ ad illam concurrunt ſecundum operationes principaliter ſignificatas per nomina actionem principaliter ſignificantia, vt calidum & frigidum, quæ vero cōcurrunt ſecundum operationes ſignificatas per nomina principaliter paſsionem ſignificantia, dicuntur paſsiua vt humidum & ſiccum. Aut ratione habita ad generationem propriam ſimplicium, & ſic omnes qualitates primæ ſunt actiuæ & oēs paſsiuæ. Ex his ſequitur ꝙ cōgregare & terminari termino ſunt primæ operationes elementorũ reſpectiue, quia reſpectu generationis miſtorũ, cũ ſecundum illas primo concurrant, cum quo tamē ſtat has operationes non eſſe primas ſimpliciter, cũ calefacere & frigefacere ſint ante congregare, humectare & exic-
M care ante terminari ꝓprio vel alieno termino. Præterea. Ante hæc ſunt rarefacere & condenſare ſecundũ aliquos, vt ante congregare. Ante vero terminari ſunt fluere, & conſtringere, reſpectu tamen generationis miſti illæ ſunt primæ operationes.

Anti.c.15. *Subtile autem & craſſum, & lubricum & aridum, & durũ & molle, & aliæ differentiæ ex his ſunt. Quoniam enim repletiuum eſt humidum, quia non eſt terminatum quidem, bene determinabile autem exiſtens, & quia ſequitur ad tangens, ſubtile autē repletiuum, ſubtilium enim partium, & quod paruarum partium repletiuum, totum enim totum tangit, ſubtile autem maxime tale eſt, manifeſtũ eſt quòd ſubtile quidem erit humidi, groſſum autem ſicci.*

Dilucida. te.c.eiuſdē. *Tenue uero & craſſum, lubricum, & tenax, ſiue aridum, & durum ac molle, & cæteræ differentiæ ex his ſunt. Nam cũ replere ſit humidi: quia non quidem terminatum, eſt, ſed terminabile, & continens ſectetur. Sit autem tenue ipſum replens (per* N *paruum enim eſt) & per paruum ſit replens (totum enim totum tangit) tenue autem maxime tale eſt, manifeſtum quòd tenue humidi erit, craſſum ſicci.*

Quia multas tactilis aſsignauit differentias, docet nũc Cōmē.15 reducere illas. Et hoc proponit. d. Tenue vero & craſſum lubricum & tenax, & durum & molle, & cæteræ differentiæ ex his ſunt. hoc eſt ad humidum & ſiccũ reducuntur tanquam ſpecies ad genera. Et primo hoc ſyllogizat de tenui & craſſo. Et facit vnũ enthymema, quod poteſt reſolui ad ſyllogiſmũ, & ad proſyllogiſmum ſic. omne replens humidũ eſt tenue replet. igitur tenue humidũ. proſyllogizatur maior ſic. quod nō termino proprio terminatur, ſed ſectatur figuram continentis, eſt humidum, vt per definitionem patet: ſed replens termino proprio non terminatur, ſed figura continentis. igitur replēs eſt humidum. Minor proſyllogizatur etiam ſic. omne per paruum replet. tenue perparuum eſt. tenue replet. minor proſyllogizatur adhuc. omne totum tangens totum O perparuum eſt. tenue totum tangit totum. igitur tenue perparuum eſt (Inquit) Nam cum replere ſit humidi. hæc enim eſt ſyllogiſmi principalis maior. videlicet omne replens humidum eſt. replere græce eſt anaplesticon, quod cum latine dictum non ſit repletiuum, replere transtuli. hæc eſt maior principalis ſyllogiſmi. Deinde tangit minorem proſyllogiſmi probantis maiorē hanc. Et inquit. quia non quidem replens ipſum terminatum eſt, ſed terminabile, & continens ſectetur. Hoc græce ſic dicitur hacoluthin aptomeno. Et eſt ſenſus ꝙ figuratur ad figuram continentis, ſiue contangentis. Hæc eſt minor proſyllogiſmi maioris. Deinde tangit minorem ſyllogiſmi principalis. d. Sit aũt tenue ipſum replens. Hæc eſt minor & hanc ſyllogizat. d. perparuum enim eſt, & hæc eſt minor proſyllogiſmi. & perparuum replet. hæc eſt maior. proſyllogizatur adhuc minor huius ſic. totũ enim paruum tangit totum. tenue maxime tale ideſt maxime tangit totum. & ita tenue maxime paruum. Tunc infert P concluſionem principalem. d. Manifeſtum quòd tenue erit ſpecies humidi, craſſum autem ſicci. Animaduerte quod illud, quod græce dicitur micromeres, hoc eſt paruarum partium ſiue paruipartile, dixi perparuum, clarius erit.

Cum demonſtrauit, ꝙ duæ ſunt primæ contrarietates, RECO altera actiuorum, altera paſsiuorum: nunc reliquas omnes vult in has reducere, & hoc proponit, & dicit. Subtile autem & craſſum, & lubricum & aridum, & durũ & molle, & aliæ differentiæ ex his ſunt, hæc eſt concluſio. Quo vero ad verba attinet, addit (& aliæ differentiæ) vel propter leuitatē, & aſperitatem, quas prius enumerauit, nunc non, vel propter alias differentias, quas poſtea per diuiſionem ſicci & humidi aſsignabit. Dixit (ex his ſunt) vt Diuus Thomas inquit, quia hæc ſunt, vt effectus illorum, ſubtile enim eſt effectus humidi, ſicci vero craſſum. Philoponus autem vult hæc contineri ſub illis, vt in ſuis generibus. Hac cōcluſione poſita, eã ꝓbat ſyllogiſmo, quia omne repletiuum eſt humidum. tenue ſiue Q ſubtile eſt repletiuũ. ergo tenue eſt humidũ (inquit) Q̃m enim repletiuum eſt humidum, hæc eſt maior, quã probat. primo, quia repletiuum proprio termino non bene terminabile eſt, alieno vero bene terminabile exiſtēs. ſecundo, quia ſequitur tangens, hoc eſt figuratur figura cōtinentis, & ſic patet maior. aſsignat minorem, & inquit. Subtile autem. ſup. omne eſt repletiuum, probat. quia q̃d eſt paruarum partium eſt repletiuum, & ſubtile eſt paruarum partium. ergo eſt repletiuum, ꝙ autem quod eſt paruarum partium ſit repletiuum, probat. quia quod totum tangit, totum eſt repletiuum, quod eſt paruarum partium, totum tangit totum. ergo quod eſt paruarum partium eſt repletiuum, & ſic patet minor. tunc dat concluſionem. ſ. quod ſubtile ſit humidi, craſſum vero ſicci ſcilicet vt Philoponus dicit propter contrarias cãs, quia craſſum nō eſt bene repletiuum, nec alieno termino bene terminabile. Sed occurres de cinere, & harena, quæ

ſunt

A sunt repletiua, & paruarum partium, & tamen non attinet ad humidum, sed ad siccum. Dicendum ꝙ ea, quæ Aristo. dicit, debent intelligi simpliciter, & non comparabiliter. Cinis enim & harena sunt repletiua comparabiliter ratione habita ad lapillos, & ramenta lignorum, simpliciter autem non. At farina (vt Philoponus inquit) repletiua est, cum penetret per porulos valde paruos, per quos vnum penetrat, ideo farina attinet ad humiditatem. Ex his sequitur, ꝙ Aristote. vult subtile esse humidi, quo attinet ad illud, non quo est simpliciter in genere illius (vt voluit Philoponus) tu vero in his animaduerte.

Anti. c. 16. *Rursum autem lubricum quidem humidi (lubricum enim humidum aliquid passum est, uelut oleum) aridum autem sicci. Aridum enim est, quod perfecte siccum, adeo ut coagulatum sit propter defensionem propriæ humiditatis.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Amplius autem lubricum quidem humidi est. nam lubricum* B *humidum quoddam est, quod passum est, ueluti oleum. Aridū uero est sicci. nam aridum est perfecte siccum, ita ut etiam gelicidia humoris defectu sint.*

Cōm̄. 16. Reducit lubricū & aridum ad humidum & siccum. nam lubricum superaddit humido tenacitatem quandā, propterea quia passum est a sicco. & inde sortitur aliquā siccitatem & tenacitatem, veluti oleum. Aridum vero superaddit sicco excessum siccitatis. Signum affert ex gelicidijs, in quibus humor totaliter euanuit vt in crystallo. Animaduerte vt bene dixit Auerro. ꝙ hæc sunt nominum interpretamenta, quæ accipiuntur ab aliqua proprietate, & partim a voluntate, vt in libro de interpretatione dicitur.

RECO. Quo quidem modo subtile attineat ad humidū, crassum ad siccum, ex hisce patet. Quod autem lubricum ad humidum, & aridum ad siccum attineant, nunc probat (& inquit) Rursus autem lubricum quidem humidi est, hoc est ad humidum attinet, vt viscus, pix, oleum, cæra liquida, & id genus. probat, quia lubricum est humidū, C quod passum est a sicco aliquid, vt tenacitatem, vt oleū. Addit enim humido tenacitatē. quam a sicco passum est. Quod aūt aridum attineat ad siccum, probat. Aridum. n. est, quod est perfecte siccum, adeo vt & coagulatum sit propter defectum humidi proprij, vt cristallus, cuius propria humiditas euanuit prima frigiditate loci. ergo lubrica attinent ad humidum, arida vero ad siccum.

Anti. c. 17. *Amplius molle quidem humidi, durum uero sicci, est molle enim quod cedit in seipsum & non obsistit, quod quidem facit humidum. & ideo non est humidum molle, sed molle humidi, durū autem sicci. Durum enim est, quod coagulatum est, coagulatum autem, siccum est.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Adhuc molle quidem humidi, durum uero sicci sunt. Nā molle est id, quod ualde cedit, & non resistit, quod quidem facit humidum. Propter quod & humidum nō ipsius mollis est, sed molle humidi. At durum sicci erit: nam durum gelidum est, gelidum uero siccum.*

D

Cōm̄. 17. Reducit molle & durum, & vt dictum est ab interpretatione nominum (inquit) Adhuc autem molle quidem humidi, Durum vero sicci species sunt. Nam molle est id, quod valde cedit, & non resistit, quod quidem facit humidum, hoc est quod est humido accomodatum. Animaduerte ꝙ hypicon græce, latine sonat subijciēs, sed hic sonat cedens.

Itemque anthistamenon græce, latine sonat surgens, cō sonat tamē magis hic pro resistere. Propterea infert ꝙ & humidum non ipsius mollis est species. Sed magis econtra, molle ad humidum reducitur. nam molle participat humidi proprietate, & non econtra. Itemque omNota. ne molle est humidum, & non econtra. Animaduerte ꝙ fecit Aristo. hic differentiam hanc, & non in alijs. quia apud quosdā græcos malacon & hycron confundebātur & non differebant. In cæteris nulla fuit differentia. nos aūt latini sæpe molli pro humido vtimur. cætera patent.

E Dubitares fortæ, quia siccum videtur potius species duri. nam omne siccum durum, & non econtra. cum cœlū durum ponatur, & non siccum. Itemque cur subticuit asperum & lene. Respondent quidam ad primum ꝙ durum, cuius coagulatio est a sicco est siccum. Durum autem cœleste non est siccum, nec durum cuius coagulatio est a frigido, aut sicco & frigido simul. nam metalla dura sunt, & non sicca. Ego autem credo ꝙ cœlum non sit durum, quandoquidem durum ab Arist. ponatur qualitas tactilis. nisi durities dicatur æquiuoce, & sic oppositum non destruit. Dicerem quoque omnem duritiē effici ob defectum humidi, & per consequens sicco defectū dico actualem non potentialem, & sic metalla erunt actu sicca, propter actualem defectum humores. Vtrum vero sint potentialiter humida, medicis omitto. Animaduerte ꝙ gelidū & coagulatum hic non differunt, voco. n. gelidum omne priuatum humore actuali. Et hoc alchimici coagulatum siue congelatum vocant. Melius tamē diceretur constans: esset enim cōmune pluribus, sed nomina grammaticis omitto. F

Dubō

Responsio aliquorū.

Responsio propria.

RECO. Quo quidem modo lubricum ad humido, & aridum ad siccum attineant, ex hisce constat, quomodo vero molle ad humidum, & durum ad siccum attineant, nunc exponit, & dicit Amplius molle quidem humidi, hoc est ad humidum attinet, durum vero sicci est & ad siccum attinet. Quod molle attineat ad humidum, probat, quia molle est quod cedit in seipsum, & non obsistit tangentibus, immo cum comprimitur, ad se retrahitur. Modo hoc idem facit humidum, ergo attinet ab humidum. Verum Aristot. quasi obiter, ex hac declaratione, colligit quod in plus est humidum ꝙ̄ molle, cum omne molle ad humidum attineat, non autem omne humidum molle est. Aqua enim humida est, quæ non est mollis, metalla quoque humida sunt, & non mollia (vt Philoponus autumat) Quod autem durum ad siccum attineat, probat. quia durū expiratione humidi proprij est coagulatum, & ita siccum, & sic patet quatenus hæc ad illa reducuntur.

G

Anti. c. 18. *Dicuntur autem siccum & humidum, multifariam. opponitur enim sicco, & humidum & udum. & rursus humido, & siccum & coagulatum. omnia autem hæc, sunt sicci & humidi primorum dictorum.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Dicuntur autem siccum & humidum multifariam. nam sicco & udum & humidum opponuntur. Atque etiam humido siccū & congelatum. Sunt uero hæc sicci & humidi eorum quæ prima dicta sunt.*

Cōm̄. 18. Declarata reductione, remouet dubiū. posset. n. quis dicere vtrum humidum & siccum sint vno tantū modo dicta. Respondet ꝙ humidum multipliciter dicitur, & siccū similiter. Vdum enim & humidū ambo humida dicuntur. quia ambo sicco opponuntur, siccum & cōgelatū ambo sicca, quia humido opponuntur. Propterea concludit ꝙ vdum & congelatum, quæ sunt humidi & sicci, etiam sunt enumerandæ inter primas tactilium differentias.

H

RECO. His reductis, nunc subdiuidit siccū & humidū. Vbi debes scire, ꝙ siccum est triplex, aliud quod in superficie est siccū, vt assatumh & lapis superfusa aqua. Aliud qđ in profundo est siccum, vt valde elissatum, & coagulatum. Aliud quo in vtroque est siccum, vt lapis absolute. Aristoteles primo probat ꝙ siccum sit multiplex, argumento (vt inquit Philoponus) a contrario, quia habet duplex & fortasse triplex oppositum, ergo ipsum est multiplex. vnde dicit. Dicuntur autē siccū, & humidum multifariam non æquiuoce (vt Philoponus innuit) sed multiplicate specierum, probat. & primo quod siccum sit multiplex loco ab opposito (& inquit) Opponitur enim ipsi sicco, & humidum, & vdum, supple tu, & perfusum. Intelligit enim (vt arbitror) per humidum, quod in vtroque est humidum, scilicet & in superficie, & in profundo, & ideo per excellentiā, quod in vtroque est tale, erit dicendum simpliciter humidum

I ergo siccum est multiplex. Quod autem humidũ multiplex sit, probat eodẽ loco a contrarijs, & dicit. Et rursus humido opponitur siccum simpliciter, quod est siccum in superficie & in profundo, & eidem opponitur coagulatum, quod est siccum in profundo, & supple etiam eidem opponitur siccum in superficie, quod de licentia dicatur exiccatum, ergo humidum multiplex est, & addit ꝙ omnia hæc sunt sicci & humidi, quæ prima genera dicuntur. Nam humidum in vtroque & vdum, quod est humidum in superficie & perfusum, quod est humidum in profundo, sunt sub ipso humido tanquam sub genere. Simili ratione siccum in vtroque, & exiccatum quod in superficie siccum est, & coagulatum, quod in profundo siccum est, sub ipso sicco sunt, tanquam sub genere. ergo siccum & humidum de multis speciebus dicuntur.

Anti. c. 19. K *Quoniam enim uno opponitur siccum & udum quidem est quod habet alienigenam humiditatem superficietenus, perfusum autem quod in profundo, siccum autem priuatur hac, palã est ꝙ udum quidem erit humidi, oppositum autem siccum primi sicci. Rursus autem humidum & coagulatum similiter. humidum.n. est, quod habet propriam humiditatem in profundo, coagulatum autem priuatur hac. Quapropter & horum erit hoc quidẽ sicci, hoc autem humidi.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Et quoniam udo opponitur siccum, et udum quidem est quod exteram superficietenus humiditatem habet infusum autẽ in profundo. Siccum autem quod hac ipsa priuatur, manifestum quod udum erit humidi. Huic autẽ contrariũ siccum, erit primi sicci. Adhuc autem humectum & congelatum similiter. Humectum quidem enim est, quod habet propriam humiditatem in profundo, congelatum illud est, quod hac ipsa priuatur. Quare & horum erunt hoc quidem humidi, illud uero sicci.*

Cõmẽ. 19. L Humidi duæ sunt species primæ, vdum videlicet, qđ dieron dicitur: & infusum, quod & veuregmenon. dieron illud dr̃, quod in superficie humorũ habet. Et hoc dupliciter, vel a natura tale est, & hoc per licentiã madidũ appello. vel ab alio, & hoc voco madefactũ, veuregmenon est, quod in profundo humorẽ habet. & hoc dupliciter, vel per naturã & dicatur humectũ: vel ab alio, & dicatur humefactũ. Sic ipsius sicci duæ sunt species, quæ geminatæ erunt quatuor. nã quot modis dicitur vnũ oppositorũ, tot & alterũ dici necesse est. Verũ hæc nomine carent. hanc multiplicitatẽ ostendit. d. Et quoniã vdo opponitur siccum, & vdum quidem est, quod exteram superficietenus humiditatẽ habet, infusum qđ habet in profundo. Siccũ quod hac ipsa vtraque priuatur, manifestũ ꝙ vdũ erit species humidi, huic aũt contrariũ siccum, quod nomen non habet, erit species primi, hoc est generici sicci, ad vdum igitur opponitur quoddã siccum nomẽ nõ habens. Adhuc autẽ humectum, quod græce per carentiã nominũ hygron dicitur, & est species infusi, & cõgelatum
M similiter opponuntur. humectũ quidẽ enim est, qđ habet propriã. Et naturalem humiditatẽ in profundo, cõgelatum huic oppositũ est illud, quod hac ipsa priuatur. In cæteris omisit explicare oppositiones, quia patent. Et concludit, quare & horum erunt hoc quidem species humidi, vt vdum & infusum, illud vero sicci, quod nomen non habet. Hæc de multiplicitate humidi & sicci, & oppositione breuibus dixit.

RECO. Accepit ꝙ siccũ & vdum opponantur, & ꝙ coagulatũ & humidum similiter, nũc hæc probat, & primo probat primũ, deinde secundũ, & in probando primũ, primo illud proponit, & dicit. Quoniam enim vdo opponitur, siccum scilicet quod in vtroque est siccum, est ergo conclusio vdum, & siccum vtroque opponuntur, probat, & sumit tres suppositiones, prima est, ꝙ humidũ simpliciter, quod in vtroque est humidum, habeat superficietenus alienigenã humiditatẽ, patet, quia cũ eam habeat in vtroque, etiam in superficie habeat, necesse est. Secunda est, quod perfusum est illud, quod habet humiditatem in profundo, patet ex quid nominis eius. Tertia est, N ꝙ siccum simpliciter in vtroque est, quod priuatur, hac scilicet vtraque humiditate, cum sit siccum simpliciter in vtroque. Ex his infert duo, & ꝙ vdum sit humidi, hoc est attineat ad humidum tanquam illius pars, & quod ipsi vdo, oppositum sit siccum simpliciter in vtroque, quod est species primi & communissimi sicci, quod est conclusio proposita. Deinde probat secundam, & primo proponit illam. & dicit. Rursus autem humidum, scilicet simpliciter, quod est in vtroque, & coagulatũ quod est siccum in profundo. Similiter opponuntur, vt siccum in vtroque, & vdum, quod probat per duas suppositiones. Quarum prima est, ꝙ simpliciter humidum quod in vtroq; est humidũ est etiã quod habet propriam humiditatem in profundo, patet. quia si habet in vtroq;, etiam in profundo habet. Secunda est, ꝙ coagulatum est, quod priuatur intima humiditate. ergo opponuntur, sicut & definitiones ipsæ opponi videntur. huic concludit, ꝙ coagulatum erit sicci, humidũ in vtroque vero erit sicci, & O sic opponi videntur. Quo vero a verba attinet, debes scire, ꝙ humidum in profundo & humidum in superficie differunt dupliciter. primo, quia quod est humidum in profundo, non est humidũ nisi propria & naturali humiditate, vt metalla. Humidũ vero in superficie humidũ est extera & alienigena humiditate. Secundo differunt penes locum humiditatum, quia alterum in superficie, alterum in profundo humiditatẽ habeãt. At humidũ simpliciter in vtroq;, partim natura, partim alienigene humorẽ habet. Simili ratione & de siccis differentiæ sunt. Quæ vero in commentarijs diximus, pulchre dicta sunt, sed hæc ex Philopono colligimus.

Vdum	Contraria	Exiccatum
Humidum simpliciter	Contraria	Siccum simpliciter
Perfusum	Contraria	Coagulatum

P

Anti. c. 20 *Manifestum est igitur quòd omnes aliæ differentiæ, reducuntur ad primas quatuor. hæ autem non amplius in minores. neque enim calidum est, quod siccum, uel quod humidum. neque humidum, quod calidum, aut quod frigidum. nec frigidum & siccum subinuicem, nec sub calido & humido sunt. Quapropter necesse est quatuor esse has.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Manifestum igitur, quòd cæteræ omnes differentiæ in has primas quatuor reducuntur. Hæ uero non amplius in pauciores. Non enim calidum est quod humidum, uel quod siccum. neque humidum quod calidũ, uel quod frigidum. neque frigidum & quod siccũ, neq; subinuicem, neque sub calido & humido sunt quare necesse est has esse quatuor.*

Q

Cõmẽ. 20. Concludit nunc quatuor esse primas qualitates. & intendit sic arguere, non possunt esse plures ꝗ̃ quatuor, nec pauciores ꝗ̃ quatuor. igitur tantum quatuor sunt. ꝙ non plures, declaratum est, quia cæteræ aliæ reducuntur ad humidũ, & siccum. graue vero & leue actiuæ qualitates non sunt. ꝙ non pauciores, probat. quia nec actiuæ ad passiuas, nec passiuæ ad actiuas, nec actiua & passiua ad actiuã, nec passiua & actiua ad passiuã reduci possunt, & sic sunt quatuor primæ qualitates tantũ. Et quæ dicit patent. Dubitares forte cur Aristote. prætermisit rarum & densum. Respondet Alex. hoc fecisse, quia rarũ & densum reducuntur ad graue & leue, aut ad durum & molle. Sed contra obijcit Auerroes, rarum non potest reduci ad molle, quia vitrum est rarum & durum, neque densum ad graue. quia nubes densæ sunt leues & molles. melius igitur dicendum, ꝙ tacuit has, quia non sunt actiuæ, nec passiuæ, sed cõsequentes has. Solẽt q̃ri duæ quæ- Dubi.
stiones

A stiones. prima vtrũ tantum quatuor sint primæ qualitates. Secundo vtrum harũ duæ actiuæ sint calidum & frigidum. duæ passiuæ humidum & siccũ. Quantum ad primum videtur, quod pauciores sint, immo vna, quia quod per superabundantiã dicitur vni soli competit. Videtur etiã quod plures, quia lux & motus, raritas densitas, figura & cæteræ id genus. In isto quæsito primo disputabitur de qualitatibus cœlestibus. Secundo, de qualitatibus elementorũ, quæ videlicet competant elementis. Tertio, qualitates, quæ dicãtur actiuæ, & quæ non. Quarto, de proposito. Quantum ad primum tenent recentiores cœlo & stellis tres competere qualitates. motũ, lucẽ, & influentiam. ꝙ quidem eis insint motus, & lux omnes conueniunt, vt Aristo. secundo cœli, & Auer. cõment. 42. & in libro metheo. Quod autẽ influentia & alia ab illis, declarant. primo quia cœlum non esset causa omniũ qualitatum. nã per motũ & lumen solum causat calorẽ. & sic cæteræ qualitates non

prima qõ.

Põ recentiorum de qualitatibus cœli. Qđ cœlo isit influẽtia.

B essent a cœlo. Secundo, cœlum conseruat terram in loco sibi naturali, & non nisi per influentiam. Tertio, terra melius afficitur terra de nocte ꝗ de die, vbi minus illuminatur. igitur ab influentia melius afficitur. Quarto, cœlũ mouet ignem, & non per hoc ꝙ cœlum intret ignem, nec per hoc ꝙ sit illi continuum. nec per lumen, quia non est aptũ mouere. igitur per influentiã, quæ est qualitas intentionalis alia a motu, et lumine. Quinto, in visceribus terræ procreantur quædam & non a calore multiplicato in aere & aqua. igitur ab influentia. Sexto, multæ res naturales a specie propria sortitæ sunt idiotropias ac virtutes insensibiles. igitur a maiori cœlum. Septimo, Ptolomeus primo apotelesmatum ponit Saturnũ frigidũ, Martẽ siccum, & cæteros cæteris modis affectos, & non per qualitates sensiles. igitur per influentiã. Tenent igitur ꝙ in cœlo sunt duæ qualitates quæ nobis ingenerant calorẽ. lumẽ siue lux & motus, & ambæ sunt sensiles. ꝙ enim sol luceat cæteræ quæ stellæ, patet: ꝙ vero moueantur varijs motibus, instrumentis sensilibus et

C deprehensum est. Vltra has adhuc ponunt aliã insensilẽ siue intentionalẽ, quã influentiam vocitant. Est autẽ hæc non vnius generis, sed & frigefactiua quandoque, interdum calefactiua, interdum humefactiua, & quandoque exiccatiua, ac cæteris modis actiua. Astipulantur huic astrologi quidã, quia in æstatis consistentia sæpe spectatũ est magnũ frigus, quod esse non potest, nisi a constellatione, quæ nobis mittit intentionalẽ affectionẽ, quæ in aere apto infrigidari frigiditatẽ efficit. Simili ratione & in hieme visus est quandoque calor, vt hyeme proxima. 1505. vbi frigus nõ percipimus. quod esse potuit a conuẽtu triũ planetarũ Saturni, Iouis, & Martis in cancro, quæ affectionẽ illã affecit occultã. Sed obijcies primo. quia sic cœlũ per influentiã terrã conseruaret sic multiplicatã in sphæra terræ, tunc terra naturaliter ascẽderet, quia agẽs naturale corporeum fortius agit in propinquum ꝗ in remotum. igitur influentia conseruatiua terræ fortior erit prope cœlum, ꝗ in sphæra terræ. igitur locus versus ignẽ

D & cœlum aptus est terrã magis conseruare. igitur terra deberet ascendere versus cœlum. Secundo tunc ignis nõ conseruaretur in loco naturali, quia ibi influentia terræ conseruatiua viget. Respondent & tenent ꝙ elementa locantur per eiusmodi influentiã a cœlo ad centrum terræ difformiter multiplicatam. Vbi animaduertendũ ꝙ influentia, calefactiua multiplicatur vsque in sphæram aquæ exclusiue. Nam vt caliditas realis est multum actiua & parum resistiua sic ad minimam distantiam illa calefactiua influentia multiplicatur. ideo non nisi ad sphærã aquæ, & quia frigiditas magis resistit, & minus agit sic multiplicatur eius influentia vsque in centrum. Itẽque sicut humiditas fortius agit ꝗ siccitas, sic influentia illius ad minus multiplicatur, vt vsque ad sphærã terræ exclusiue. & quia siccitas maxime resistit ideo illius influentia maxime multiplicatur vsque in centrũ. Tunc per hanc fictionem saluant elementorum situm. quia. n. calefactiuæ influentiæ maxime vigent in sphæra ignis propter quod influentia frigefactiua ibi impeditur ab

E effectu, quẽ nata est conseruare, ideo ibi ignis situs est. Deinde aer. quia adhuc influentia viget calefactiua, & viget valde humefactiua. deinde aqua deinde terra per similes rationes. Tunc patet ad dubitationes. Ad primam dico quod licet sit influentia terræ sic prope cœlum, tamen ibi terra generari non potest, quia est impediens, vt influentia ignis. Ad secundum dicendum, ꝙ influentia calefactiua ibi fortior est, ideo ibi ignis collocatur. Amplius principaliter secundo tenent ꝙ lux cœlestis, & lux elementaria differunt specie, quia illa est prima qualitas, elementaria vero secunda. Tertio tenent ꝙ licet lux, & motus per se insint cœlo, motus est prior luce, & cœlo, prius inhærens. Tum quia motus circularis est primus motuũ. 8. phy si. Tũ quia per motũ immediatius agit, ꝗ per lucem. Tum etiã quia motus est instrumentum, per quod prima causa per prius agit. Quarto, tenent ꝙ lux est prior influentia. Tum primo, quia influentia est fortior cum lumine, ꝗ sine lumine.

Quid de luce dicant. De ordine eorũ q̃ cælo insunt.

F Tum etiã, quia actio lucis est manifestior. hæc dicunt recentiores in prima parte quæsiti. Hæc & si colorate dicta sint, mihi tamen probabiliter & verius omniũ istorum videtur oppositũ. Et primo probo ꝙ vltra calorẽ a luce & motu causatũ non est alia influentia. Primo, quia motus cœli est omnibus vita, quæ per naturã subsistunt. 8. phy sico. sed motus non causat nisi calorẽ. igitur nulla est influentia præter calorem. Secundo, Aristot. in secundo cœli tractans cœli omnia accidentia, influentiæ nihil meminit. igitur ibi erit diminutus: quia prætermisit vnum accidentium essentialium. Tertio, Aristot. in libro metheo. assignans causas omniũ impressionum ex calore solũ assignat ex parte cœli, & ex vapore ex parte terræ. Modo valde facile sibi fuisset assignare causas ex influentia. Et sic de mente Aristot. non est dubitandum circa hoc, quia nullibi dixit & prætermisisset, vbi sibi fuisset necessarium dicere. De locatione vero elementorũ, vt mihi videtur, valde errant. Aristot. enim in quarto cœli & tertio phy sico. de loco elementorum loquens, nunquam aliud vult nisi elementum contentũ

De locatione elemẽtorum.

G locari per superficiem elementi continentis. cuius causam subscribit Auer. quarto phy sico. cõmen. 42. quia elementũ contentũ quiescit in elemento continente, & mouetur ad illud vti in finẽ, & formã. veluti ferrum ad magnetẽ & nunquã influentiæ meminit. Sed arguitur per rationẽ primo, influentia frigefactiua est pollentior in sphæra ignis ꝗ in sphæra terræ per eos. igitur semper in sphæra ignis erit violentia. vel saltem ignis violenter aliquatenus ibi collocaretur. Secundo, vel illa influentia recipitur in pleno, vel in vacuo: nõ in vacuo, quia nõ datur: si in pleno, tunc in aere, & igne, & aqua reciperetur. & sic violentũ esset perpetuũ, vt illa influentia violẽter esset in illis perpetua. Tertio, non põt realis frigiditas terræ stare in eodẽ subiecto cũ caliditate ignis. nec illius siccitas cum humiditate aeris vel aquæ. igitur influentia frigefactiua non potest stare cũ reali caliditate ignis in eodẽ subiecto. nec influentia exiccatiua cũ reali humiditate

H aeris. tenet consequentia. quia influentia illa est fortior ꝗ eiusdem realis qualitas, quia est a causa pollentiori, vt a cœlo. Quarto, influentia calefactiua multiplicatẽ vsq; in centrũ. vt patet propter illa, quæ ibi generantur, quæ non generarentẽ nisi ad illa perueniret calor cœlestis qui est cunctis vita. 12. metaphy si. com. 18. igitur non tantũ vsque in sphærã aquæ exclusiue, immo vsque in fundũ aquæ, propter pisces ibidẽ genitos. Quinto, frigiditas causatur per priuationẽ causarũ calefacientiũ: sed prope cœlum adsunt omnes causæ calefactiuæ, vt motus & lumen: igitur nullo modo ibi potest frigiditas causari. Vlterius non videtur verũ ꝙ lux cœlestis, & lux elemẽtaria differant specie. primo, quia quæcunque conueniũt in aliquo accidente essentiali specifico non differunt specie essentialiter: sed lux cœlestis, & lux elementaria conueniunt in illo essentiali accidente, vt in actuare diaphanũ: igitur non differunt specie. Secundo vtræque generãt calorẽ essentialiter. Tertio, vtræq; sunt obiectũ visus essentialiter. igitur non differunt specie.

De luce ꝑpria põ.

I De ordine eorū q̄ cœlo insunt. Declaratio positionis quantū ad omnia.

Videtur etiā esse probabiliter dicendū q̄ lux cœlo prius insit q̄ motus, quia potest intelligi in esse illi motu non inexistente, vt quando cœlum quiescit, adhuc lucere intelligi potest.

Propter hæc primo declaramus opposita horū. Secūdo ad rationes respōdebimus in cōtrariū. De primo videtur secundū Arist. esse dicendū cœlū agere in nos lumine & motu. Is nanq; calorē efficit in sphæra hac elementaria, quo cuncta sunt & agunt. Verū iste calor non est semper idē & æqualis. Est.n. nunc intensus, nunc remissus, nūc generatiuus, nunc interēptiuus, & varius ac varius prout stellæ varijs rationibus configurant̄ et ad luminaria & inter se vna, cū multiplex sit cœlestis mistura, & calor iste lumine & motu causatus varius existit. Ex hoc sequitur q̄ influentia & calor non differunt nisi ratione. vt.n. productiuus caloris in subiecto apto calefieri, calor est, vt vero aptus efficere omnia, quæ virtute cœli fiunt, influxus siue influentia dici potest. Secundo sequitur

K quod oēs stelle apud Arist. influunt calorē, vt Auerro. declarat secund. cœli. cōmen. 42. verū aliquæ dicūtur influere frigiditatē, aliquæ siccitatē, aliquæ humiditatē, nō quidē simpliciter, sed in respectu, vt dicit. Et sic prout cū luminaribus varijs configurationibus constituuntur, sic variant calorē, cū nunc frigidiorē faciētes in respectu, nūc humectiorē, nunc ficciorem, ac varijs rationibus variū. De hoc in libro cœli & in libro de substantia orbis satis. Tunc ad rationes contra hoc. Ad primū dico q̄ cæteræ qualitates non fiunt immediate a cœlo, nisi in respectu, sed bene mediate. Calor enim cœlestis eleuans vapores ab aqua in media regione generat gelacidia, ad q̄ frigiditas sequitur maxima, similiter eleuans exhalationes in septentrione generat ventum septentrionalem, ad quē sequitur frigus. Et sic calor ille immediate frigiditatē non generat, sed bene mediate. Et si immediate fiant illæ a cœlo nō fiunt nisi in respectu. Similiter de cæteris dicatur. Ad secundū & ad tertium patebit responsio per ea, quæ dicā de locis elementorū. Ad secundū dicendū,

L q̄ mouet ignem per influentiam non distinctam a calore cœlesti. Ad quintum dicendum, q̄ penetrat illuc calor cœlestis causatus per lumen, quod calefacit terrā per partem post partē, & per motū varijs figuris lumen illud variando. Ad sextum negatur similitudo, quia in illis non sufficit qualitas sensibilis pro specie illarum conseruanda, sed cœlo satis sunt lumen & motus. Ad septimū Ptolomæus loquitur de illis in respectu. Ex his sequitur q̄ nulla qualitas per se, & immediate secundū esse simpliciter efficitur a cœlo præter calorem, cæteræ vel fiunt in respectu, vt in hyeme frigus, in vere humor, in æstate calor, in autunno siccum. vel fiunt simpliciter & hoc mediate, vt quando per calorem cœlum producit ea, ad

De locis elemētorū.

quæ cæteræ sequuntur qualitates. De his aliqua tetigi in libro nostrarum calamitatum. de locis elementorum vero Auerro. quarto cœli commen. 23. in fine aperte loquitur. Vult enim quod elementum continens sit forma & finis elementi contenti. & hoc propter qualitatem

M symbolam. vt ignis continet aerem propter calorem symbolum, aer aquam, aqua terram propter idem. Et propterea non oportet ponere aliud præter symbolas, & communes qualitates pro locatione elementorum. nec oportet locum esse omnino in omnibus similem locato, sed satis est, vt sit illius conseruatiuus per aliquid eius.

Tunc ad rationes. Ad primā, quæ erat secunda, dico q̄ terra conseruatur in loco naturali per symbolum, nō per aliud. Ad secundū dicendū, q̄ nec melius, nec prius terra afficitur secundū naturā terre, quia semper continetur ab aqua, sed bene per accidens. Et per hoc soluitur problema, videlicet quare in æstate fit frigiditas. Respondetur q̄ illud est, quia calor euariatus propter motū configurationū stellarum ingenerat grandine, vel ventū septentrionalē, ad quæ sequitur frigus. & sic illud fit mediate. hæc de locatione elementorū. Vlterius dico, q̄ qualitas prima & secunda non differunt specie, nisi accidentali, vt calor cœlestis & elementaris, non aūt essentialiter. Propterea lux cœli, & lux elemētaria accidentaliter differūt specie, non aūt essentialiter. Vlterius ēt dico, q̄ lux est prior

N motu, & est posterior. secundū subiectū quidem motus prior est, quia insequitur quantitatem seu corpus in eo q̄ quantum, lux insequitur cœlū in eo q̄ quale: modo quātum est prius quali. Sed secundum prioritatem consequentiæ lux prius cœlo inest, quia potest ei inesse moto, & non moto. Et per hoc patet ad rationes. hæc de prima parte quæsiti. Quantum ad secundū tenent quidā q̄ tactiles qualitates tantū elementis cōpetunt, quia tactiles cōpetunt, & nullæ non tactiles, vt Aristo. enumerauit in litera. Alij vero tenent q̄ cōpetant eis tactiles, & visiles. Quod quidem eis competant tactiles, ex textu patet. q̄ vero visiles declarant, & supponunt colorē non esse aliud q̄ luminis reflexionem, siue lumen opacū, sed lumē potest reflecti a terra, & effici opacū ab illa. igitur terra potest esse colorata. Secundo cuicunq; competit posterius eidē cōpetit prius. sed elementis cōpetit tactile, qd̄ est posterius, igitur visile quod est prius. Eis tamen neque sapor, neq; odor, neque sonus cōpetere potest. Sapor quidē & odor non cōpetunt, quia hæc sequuntur misturam primarū qualitatū. De sono est dubiū. quia sonus est subiectiue in aere, quia fractio est in fracto, & motus in mobili. Modo sonus vel est fractio & motus aeris, vel non sine motu & fractione. igitur est in aere. Forte quod sonus subiectiue est in aere, denominatiue in corpore duro. Et tunc iuxta hæc oportet dicere elementis cōpetere qualitates sensiles tactu, visu, & auditu. non tamen oēs omnibus. Verum tenendo q̄ color causetur ex mistura qualitatū primarum, dici potest, q̄ elementis subiectiuæ competunt tactiles & audibiles qualitates: visiles vero non. tu vero quare in secundo de anima. hæc de secunda parte. De tertio tenent oēs q̄ actione reali & alteratiua siue corruptiua solæ quatuor tactiles sunt actiuæ & passiuæ, vt calidū frigidū, humidum siccum. Declaratur. quia visiles non sunt inuicem actiuæ ac passiuæ, nisi intētionaliter in visum, audibiles, gustabiles, odores etiam in

P proprios sensus. De tactilibus solæ illæ sunt actiuæ & passiuæ, quia solæ illæ agunt & patiuntur inuicem, cæteræ cum simul stare possint proximæ, non dicuntur actiuæ & passiuæ. Ex his patet primo q̄ graue & leue non dicuntur actiuæ & passiuæ ad sensum datū. quia solū motū efficiunt, inuicē tamen approximatæ non agunt & patiuntur. Item etiā vel lumen & motus, & si producant calorem, quia non agunt cū contrarietate, quia possunt stare cum frigiditate. Sed ambigunt quæ sit causa remissionis & intensionis cæterarum qualitatum si non sunt actiuæ neque passiuæ, vt vnde albedo intenditur & remittit. Respondent eiusmodi qualitates intendi & remitti per intensionē & remissionē suarū causarū, hoc est proportionum primarū qualitatū, ad quas sequuntur. hæc de tertia. De quarta Aristot. in litera vult quatuor esse primas qualitates actiuas non inuicē reducibiles, nec coincidentes. earū dico quæ generatis & corruptibilibus cōpetunt vt calidum frigidū, humidum & siccum. Istæ dicūtur primæ, non quidem simpliciter, sed respectu generabi-

Q liū, quia lux est prior respectu cœli. actiuæ propter graue & leue, & cæteras id genus, quæ non dicuntur actiuæ nisi æquiuoce. non coincidentes, quia specie assentialiter differunt, nec in alias reducibiles, quia cæteræ reducuntur in has quatuor, & ipse in nullas, nec inuicem, vt in textu deductum fuit. Dicuntur ēt priores alijs & tempore & causa. Tempore quidem, quia possunt alicui inesse sine alijs, & aliæ non sine ipsis. Causa vero non quidē principali, sed dispositiua, quia redactæ ad certam propottionem sunt instrumentum quo forma misti, vel generans formā generat consequentia, & cætera secunda accidentia. Dubitant quomodo calidū est effectus primi calidi, cū calidum sit effectus solis, qui non est calidius. similiter & in cæteris dicatur. Respondet expositor Aristotel. loqui de qualitatibus actiuis & passiuis inuicem, modo licet lux stellarum causet calorem, non tamen agit & patitur, quia non cōmunicat in materia. Melius dici potest, q̄ calidum est effectus primi calidi, a quo causatur inquantum

Margin notes (right column): Secūda pars q̄ qualitates sint elementorum. — tertia pars est q̄ sint actiuæ. — quarta pars quot sint. — Dubiū. — Responsio expositoris. Responsio propria.

A inquantum tale, modo a stellis calidum non proficiscitur, inquantũ stellæ sunt, sed vt lucidæ vel motæ. Per hæc ad argumenta patet solutio. Ad primum enim patet. quia dicuntur primæ per negationem prioris, & non positiuæ. Ad secundum patet solutio. Hæc de quæstione prima. De secunda quæstione arguitur quod omnes quatuor sunt actiuæ, quia omnes sunt contrariæ. Secundo omnes sunt formæ. igitur omnes agunt. In contrariũ est Aristoteles, qui harum quatuor duas esse actiuas, duas passiuas asserit. In isto quæsito respondent quidã ꝙ hæ quatuor qualitates possunt tribus modis comparari. Vno modo calidum & frigidum inuicem comparando. Secundo humidum & siccum. Tertio illa ad hæc vt calidum frigidum ad humidũ siccum. Tunc tenent omnes esse actiuas & passiuas cõparando quamlibet ad suum contrarium, vt humidum ad siccum, vel econtra: & calidum ad frigidum vel econtra. Dicunt secundo ꝙ neutra est actiua vel passiua cõ

Scda q̃o q̃ est de actiuis & passiuis.

B parando ad suam compossibilem nisi per accidens, vt cõparando calidum ad humidum vel siccum, & frigidum similiter ad illa: quia possunt stare cum illis. Dixi nisi per accidens, quia calidum agit in humidum per accidẽs, quando corrumpit aquam. videlicet corrumpendo frigiditatem eius, ad cuius corruptionem sequitur remissio ipsius humiditatis. Dicunt tertio ꝙ quo ad actiuitatẽ duæ sunt actiuæ, calidũ videlicet & frigidum, quia fortius agunt. Quo vero ad resistentiã duæ passiuæ sunt, videlicet humidum & siccum. Illæ enim sunt parũ resistentes, & multum agentes: hæ contra multum resistẽtes, & remisse agentes. Sed hæc positio est cõtra Aristotelẽ in litera. non enim vocat illas actiuas, quia plus agunt, neque illas passiuas, quia plus resistunt: sed quia illæ quidem congregant, istæ (vt ita dicã) congregantur, quia terminantur ab alio quodã. Itemque etiam probatum est ꝙ per quantum qualitas est actiua per tantum resistit. Propterea animaduertendum est ꝙ hæ quatuor qualitates possunt comparari vel quælibet ad suũ con-

ppria põ.

C trarium, vel geminatim inter se, vt calidũ frigidum ad humidum siccum, vel omnes ad operationes, quæ ab his proficiscuntur, vel ad tactum, cuius sunt subiectum siue obiectum. Siquidem comparentur ad sua contraria, omnes sunt actiuæ, & passiuæ, vt bene dixerunt, quia omnes possunt contraria corrumpere, & ab eis corrumpi. Si geminatim inter se, nec dici debent per se actiuæ, nec per se passiuæ, quia omnes compassibiles, nisi tantũ per accidens, ac per viam sequelæ. Si ad tactum sic omnes sunt actiuæ, & omnesque per se. Licet calidum & frigidum magis, q̃ humidum & siccum, quia illæ fortius immutant, hæ remissius. Si vero ad opera, sic duæ sortitæ sunt nomen passiui, vtpote humidum & siccũ, quia hæ potius congregantur q̃ congregent: duæ nomen actiui, vt calidum & frigidum, quia ambæ congregant, hæc in expositione literæ dicta sunt. Sed ambiges, quia agere & pati sunt cum alteratione corruptiua, modo congregare, & congregari non sunt cum alteratione corru-

D ptiua. Potest enim agens congregare nihil corruptiue alterando, Similiter & congregari etiã non corruptiue patiendo. Respõdet ꝙ a ratione generis omnes sunt actiuæ, & omnes sunt passiuæ: actiuæ quidem, quia omnes suorum contrariorum sunt corruptiuæ, passiuæ vero, quia omnes a suis contrarijs aptæ corrũpi. a ratione speciei, & comparando vnũ par ad alterum par, vt calidũ & frigidum ad humidum & siccum, sic duæ sortitæ sunt nomen passiui, vt humidum & siccum, quia aptæ terminari, ac congregari, duæ actiui, quia aptæ congregare. Tunc ad formam dico, ꝙ duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ a nomine speciei. Nec oportet vt operatio sit corruptiua, vt habent nomen a specie, sed vt habent nomen a genere. Secundo dubitant, vtrum mistum dissimilare, quod etherogeneum dicitur, vt animal vel lapis existens in sua naturali dispositione, ac temperata complexione sibi secundum speciem possibili sit aptum corrumpi ab intrinseco remoto omne agente extrinseco. Respondent quidam & sapientes, ꝙ siquis esset temperatus sim-

Pulchrum dubium an mistũ dissimilare possit esse perpetuum.

E pliciter complexione secundum speciem, & in aere temperato, & in cibis & potu tẽperatis, ab intrinseco nunquã corrũperetur. Probant quia omnis distemperantia prouenit ab aliqua sex rerũ non naturaliũ, sed tale temperatũ omnes res naturales temperate perficeret, dormiret naturaliter, quantum sibi competit, tantũ ederet quãtum vrgeret necessitas, & in cæteris similiter. igitur restauret tale quale, & tantũ quantum. hæc res pertractaẽ a medicis. Mihi aũt videtur ꝙ corrũperetur ab extrinseco, saltẽ per accidens, quia cum partes sint dissimilares erunt inuicẽ actiuæ, & passiuæ. & sic aptæ disponi ad corruptionẽ, quare continuo erit aliud atq; aliud, & per consequens non restaurabit tale quale vel tantum quantũ.

Præterea. Calidum ageret in humidum radicale illud exiccando. ergo nunquam posset restaurari quale prius, vel quantum prius. Vnum tamen dubium est grãde, quia ex cibo & potu & alijs temperatis fieri potest

F sperma temperatum, ex quo fieri potest puer temperatus, & talis & tanti humidi, qualis & quanti fuit pater in pueritia, quare cum sperma sit superfluum nutrimẽti. Videtur ex nutrimento fieri posse humidum tale & tantum, quale & quantum fuit illud puerile, & sic potest restaurari tale quale, & tantum quantum, hoc est difficile, medicis relinquo: esset tamen longeuum & corruptibile corruptione naturali. Et sic patet ad dubium. Et consequẽter ad argumenta in principio facta.

Duæ (vt dictũ est a Philopono) conditiones sunt, vt qualitates dicantur primæ, & omnes aliæ contineantur. sub ipsis, & ipsæ sub nullis. Hinc Aristo. concludit, ꝙ quatuor tantũ sunt primæ qualitates, calidum frigidũ, & humidum & siccũ, & hoc proponit, & probat (& inquit) Manifestum est igitur, ꝙ & omnes aliæ differentiæ, reducantur ad primas quatuor, tanquam sub eis contenta, & hæc est altera conditio. Hæ autem non amplius in minores, tanquam in sub illis contentæ, prima conclusionis pars ex dictis patet, secundam vero probat, & dicit. Neque enim calidum est ꝙ siccum, & sic calidum non con-

RECO.

G tinetur sub sicco: vel quod humidum, & sic non continetur sub humido, neq; humidũ est calidum, hoc est tanquam sub eo contentum, aut quod frigidũ tanquã sub eo contentum. Probat hæc Philoponus, calidum enim non est sub sicco (vt inquit) quia non omne calidum est siccum, aer enim calidus est, qui non est siccus, eadem ratione humidum non est, cum sub illo ipsum calidum non contineatur, aliquod enim calidũ est, & non humidum, vt ignis. Simili ratione, nec humidum est sub calido, q̃a aqua est: humida, quæ non est calida, nec sub frigido, q̃a aer humidus est, qui non est frigidus. Insuper (vt Aristoteles inquit) nec frigidum & siccum sunt sub inuicem, cũ non omne frigidum sit siccum vt aqua, nec omne siccũ frigidum vt ignis, nec frigidum, & siccum sub calido & humido sunt. Frigidum enim sub calido non est, quia nullum contrarium sub altero est, nec sub humido, quia ignis non est humidus. Simili ratione siccum non est sub humido, quia suum contrarium est, nec sub calido,

H quia terra sicca est, quæ sub calido non est. Ergo istæ quatuor sibĳnuicem suppositæ nõ sunt. Sed penitus ab-

Caliditas Abiunctæ Frigiditas.

Abiunctæ Abiunctæ

Humiditas Abiunctæ Siccitas.

iunctæ, atque auersæ, & sic patet secunda conditio. Quærit Alexander cur Aristotel. prætermisit asperum & lene. Respondet primo, quia asperum reducitur ad sic-

I cum,ac coagulatum lene autem ad humidum, nam humidum est quid æquale, Ad lene saltem in eius superficie æquale est. Melius(vt inquit Philoponus)dicit Alexander, ꝙ hæ contrarietates neque actiuæ sunt, neque passiuæ,cũ non sint qualitates:sunt enim potius in prædicamento positionis. Quod si non sunt qualitates, nec actiuæ nec passiuæ esse possunt. In cõmentarijs disputatio magna fit de qualitatibus cœlestibus, vbi licet ea, quæ diximus,pulchre dicta sint, tamen determinatio quæsiti est aliquo pacto obscura:pro dilucidatione igitur sumamus primo,ꝙ cœlum,siue cœlestes stellæ nihil agunt in his inferioribus,nisi calorē immediate.probatur:quia cœlum est cunctis vita. Vita aũt non nisi calore consistit, ergo immediate agit calorē. Ex hoc sequitur cæteras stellas,quas mathematici frigidas, vel humidas, vel siccas appellant,etiã calorem causare, verum cæteras qualitates efficere dicũtur in respectu,qui calor aliquãdo vnius videtur frigiditas respectu caloris alterius, vel siccitas,

De qualitatibus cœlestibus.

K vel humiditas.vt calor martis respectu caloris Veneris videtur siccitas,calor Veneris videtur & Lunæ respectu caloris Solis & Martis humiditas, omnes tamen sunt calores,nec tibi hoc videatur importunum, cũ ante Hyppocratē in elementis nulla alia qualitas fuit cognita nisi caliditas,quã varijs respectibus dixerunt esse omnē qualitatem. Secundo sumamus calorem istum causari mediante motu & lumine,non eodē modo. Mediante.n.lumine per totum,etiam vsque ad viscera terræ,ad quæ licet non perueniat lumen, quia tamen lumen calefacit terram, caliditas illa per partem terræ post partem ducitur vsque ad viscera.per motũ vero,quia mouendo ignem & supremam aeris partem actione calefacit,hæc autem, quæ sunt infra aeris supræmã partem, & infra ignē,cum non moueantur a cœlo,non calefiunt attritione. Verum, quia varijs motibus,stellæ varijs modis figurantur,inde variæ fiunt misturæ luminũ,& sic calor hic non est semper æqualis. Mediante ergo motu calefacit cœlum dupliciter,aut mediante motu immediate aliqua mouendo,ac

L trituratione mediante,calefaciendo,aut varijs figuris stellas afficiendo, vt lumen mistum varietur.ergo stellæ mediante motu agunt calorem quatenus mediante motu aliqua mouent,illa calefaciendo, vel quatenus mediante motu lumen ab illis emissum non æqualiter ad hæc venit. Mediante vero lumine, quo illuminando immediate vel mediate calefacit hæc. Ex quo sequitur, ꝙ calor infra supremum aeris & infra ignem non fit hic nisi a solo lumine,licet non sine motu illud variante. Tertio summo, ꝙ licet stellæ immediate non agant nisi calorē, tamen mediantibus causis secundis agunt omnes qualitates. Calor enim cœlestis diffusus in his inferioribus omnia agit, aqua enim agente in terram, cum aqua ex terra facit aquam & sic facit frigiditatē, & humiditatem mediante forma aquæ, cum aere agente in aquam facit aereas qualitates,immo cum homine facit hominem,& omnia hominis accidentia, hæc est opinio Aristote. Ex

M quibus patet dilucidatio,ꝙ nihil est in stellis præter lumē & motum,& nihil a stellis multiplicatur præter calorē, qui est immediate caloris tantum effectiuus, mediãte vero est omnium eorũ productiuus, quæ hic fiunt. Verũ in hac dilucidatione occurit quæstio, propterea quid in rebus generalibus præter formas, & qualitates elementarias dantur virtutes occultæ,vt magneti trahere ferrum, reubarbaro educere choleram, stellis autem nullam virtutem præter lucem. vno modo dici potest, quia virtus stellæ eiusque forma est præstantior forma misti,ideo plura potest agere vno instrumento, & sic possunt medici defendi. Alio modo dicere possumus peripateticos in mistis nullam posuisse virtutem nec occultam, nec manifestam præter formas substantiales eorum,& præter qualitates elementarias. Tunc dicendum,ꝙ reubarbarũ educit choleram sua caliditate, non qua caliditas est, sed qua est instrumentum eius substantialis formæ. Simili ratione magnes trahit ferrum qualitate manifesta, quæ in eius cõplexione prædominatur.vt quia calidus non simpliciter sed qua eius caliditas est instrumentum eius formæ, & sic argumentũ supponit falsum. De locatione

De virtutibus occultis.

N vero elementorum animaduerte, quod elementum superius est corpus locans elementum in ipso contentum ratione suæ superficiei, & ratione suæ qualitatis symbolæ, & ratione situs, quem habet in vniuerso. Superficies quidem corporis continentis,locus est corporis contenti,quo corpus continens locat contentum quantitatiue. qualitas symbola,qua locat illud qualitatiue, ac simbolice, distantia vero ad cœlum, qua locat illud formaliter,ac completiue. Non enim corpus per solam sui superficiem posset locare naturale corpus,quia sic indifferenter posset locare omne naturale corpus,quod est contra experientiam,quia ignis per sui concauam superficiē non potest locare naturaliter aquam vel terram.nec per sui qualitatem symbolam solam,quia tunc aer ad ignis concauum moueretur, vbicunque poneretur, quod non crederem. Præterea. Sicut per symbolam locaret, ita per dissimbolam contrariaretur. ergo nisi dissymbola

De locatione elementorũ.

O regularetur ex cœli distantia, per symbolam solam nunquam corpus contentum naturaliter locari posset in continente. Qua ratione fit, ꝙ continens corpus contentum locet,omnibus illis, sed principaliter,ac completiue non, nisi per distantiam circunstantionatam ad cœlum. Ex his sequitur,non est necessarium ob locationem elementorum ponere influentiam præter lumen, & motum, cum ad illam sufficiat distantia, quæ non est forte nisi qualitas symbola ad cœlum sic distans. Hæc est opinio Auerrois, & Auicennæ, & aliorum physicorum. Vlterius quæritur in commentarijs, vtrum aliæ qualitates præter tangibiles possint inesse elemẽtis. Animaduerte,ꝙ intentionaliter,omnes qualitates possunt cõpetere elementis, vt subiectis,quoniã possunt esse subiecta omniũ intentionũ qualitatum aliarũ sensuum, vt patet discurrenti. Realiter vero non, nisi sonus in aere, & lumen refluxũ in terra, quod non est color. Cũ etiã quæritur,quæ actiuæ, & quæ passiuæ, & cur quatuor, sæpius in recognitionibus hisce patuit.

An aliæ qualitates possint esse elementis.

P *Quoniam autem quatuor elementa sunt, eorũ autē quatuor sex coniugationes sunt, contraria autē non nata sunt coniungi, (calidum enim & frigidum esse idem, & rursus humidũ & siccũ impoßibile est) manifestũ est ꝙ quatuor erunt elementorum coniugationes, calidum & siccum, calidum & humidum, & rursus frigidum & humidum, & frigidum & siccum. Et sequuntur secundum rationem simplicia apparentia corpora, ignem & aerem, & aquã, & terram (ignis enim calidus & siccus est, aer autem, calidus & humidus. uelut. uapor enim aer, aqua autē frigida est & humida, terra autem frigida & sicca) ut rationabiliter distribuantur differentiæ primis corporibus, & multitudo eorum sit secundum rationem.*

Antl. c. 3.

aliter calidi & sicci & calidi & humidi. & rursus frigidi & humidi & frigidi & sicci.

Quod uero quatuor sint elemẽta, & quia horũ quatuor sex sunt coniugationes. Cõtraria aũt cõstare nõ possunt (calidũ.n. & frigidũ cõstare, & rursus siccũ & humidũ impoßibile est) Manifestũ ēt, quòd quatuor erunt ipsorũ elemẽtorũ constantiæ. utpote calidi & sicci. & calidi & humidi. Itemque frigidi & sicci. & frigidi & humidi. Et hæc ratio consentanea est his simplicibus corporibus, quæ uidentur. uidelicet igni & aeri. & aquæ & terræ. Ignis quidem enim calidus & siccus est. Aer uero, calidus & humidus, nam aer est ueluti euaporatio. Aqua aũt frigida, & humida. Terra uero frigida & sicca. ut igitur rationabile est differentias primis corporibus distribuere, ita multitudo eorum erit secundum rationem.

Dilucidat. c. eiusdẽ.

Q

Venatus est numerũ qualitatum, nunc venatur ex illis numerũ elementorũ. Et ponit hanc conclusionē, quatuor sunt elementa, & syllogizat sic, constantiæ qualitatũ sunt quatuor tantum. elementa sunt cõstantiæ qualitatũ. Igitur elementa sunt quatuor tantũ. Maior declaratur. quia omnes quatuor termini oppositi sex modis cõiugantur, sed quatuor tantum constant, vt in exemplo.

Cõm. 24.

Hæc

A Hæc regula declarata est Secunda Topicorum, nunc autem supponatur. Secūdo idem probat a signo, quia sensu tantum quatuor apparent. igitur tantum quatuor sunt elementa. Sed dubitabis. (Dubitatio.) quia hæc ratio non probat nisi quatuor posse esse, quia ait sex esse coniugationes, et quatuor constantia. hoc est et de sex quatuor possunt cōstare Dicendū ꝙ in specie quicquid est possibile reperitur in aliquo indiuiduo. (Solutio.) Si igitur potest esse constantia calidi & sicci in aliquo indiuiduo erit, & sic habetur ignis. Et de cæteris eodē modo, verba patent.

B RECO. In commentarijs ponitur conclusio, & syllogismus, qui illam probat, & omnia sunt bene dicta, continuetur ergo textus. ꝙ cum Arist. determinauit contrarietates siue qualitates contrarias, quibus elementa constant, nunc ex combinatione illarum concludit numerum elementorum. Ad cuius deductionem sumit tria pro toto antecedente, ex quibus concludit quatuor esse illarum coniugationes, quas postea adaptat quatuor elementis. Et (vt Philoponus inquit) per elementa intelligit hic quatuor contrarietates elementarias.s.calidum, frigidum, siccum, & humidum. vnde dicit. Quoniam autem quatuor elementa sunt, idest quatuor elementariæ qualitates, quæ vt Philoponus inquit, ideo elementa dicta sunt, quia immediate post materiam sunt principia & elementa. Hæc est prima suppositio. Deinde ponit secundam (& inquit) Eorum autem quatuor elementorum siue elementariū qualitatum sex coniugationes sunt. Hæc est secunda suppositio. Deinde ponit tertiam. & dicit. contraria autem non nata sunt coniugari, quod probat. & dicit. Calidum.n.& frigidum esse idem siue coniugata, & rursus humidum & siccū esse coniugata impossibile est. Ex his tribus concludit numerum possibilium coniugationum (& inquit) Manifestum est, ꝙ quatuor erunt elementorum, idest qualitatum elementariarū coniugationes, Quarū prima erit calidi & sicci. secunda erit & calidi & humidi. tertia erit & rursus frigidi & humidi. quarta vero erit & frigidi & sicci, patet ergo ꝙ quatuor sunt coniugationes. Deinde per sensum accommodat has quatuor sensibilibus corporibus. & dicit, & hæ scilicet quatuor coniugationes secundum rationē ad simplicia corpora sequuntur.s.ad ignem, & aerem, & aquam, et terram. exponit quomodo secundum rationem sequātur ad illa quatuor sensibilia corpora. & dicit. Ignis enim calidus & siccus est, & sic prima coniugatio accommodatur igni. Aer autem calidus et humidus, & sic secunda coniugatio accommodatur aeri. Probat autem ꝙ aer sit calidus, & de alijs nihil probat, quia (vt Philoponus inquit) fuerunt aliqui qui opinati sunt aerem esse frigidum, & humidum, ideo probat aerem esse calidum, quia est veluti vapor, constat autē vaporem esse calidum, cum a caliditate generetur cœlesti, deinde accommodat alias alijs, & dicit. Aqua autem frigida, & humida, denique terra est frigida, & sicca, & sic rationabiliter numerus coniugationum est pro numero elementorum, vt primæ differentiæ elementariæ rationabiliter primis corporibus distribuantur, & multitudo eorum scilicet elemētorum sit secundum rationem, sicut est secundum sensum. Ex his patet ꝙ Arist. non probauit numerum elementorum per numerum combinationum secundum expositionem Philoponi, sed probauit solum ꝙ quatuor sint cōbinationes possibiles, deinde per sensum accommodauit illas quatuor corporibus apparentibus

C D

E nobis. & ostendit, ꝙ ille numerus corporum est rationabilis, quia conuenit illis quatuor cōiugationibus. ergo solū probauit, ꝙ ea, quæ apparēs sensibus scilicet quatuor corpora, quorū quodlibet est cum duplici qualitate, conuenit rationi. Vnde Aristot. supponit ad sensum quatuor esse corpora, et supponit ad sensum vnumquodq; illorum constare sua coniugatione scilicet duplici qualitate. probat autē hæc quæ sensui subiacēt conuenire rationi.s.quia coniugationes nō possunt esse plures. Et propterea dixit, ꝙ istæ quatuor cōiugationes secundum rationem sequuntur ad quatuor sensibilia corpora, vt innuat, quæ sensibus subiacet, conuenire rationi. In commentarijs vero sequuti sumus expositiones latinorum, quæ sic verbis Arist. conueniunt, sicut cœlum terræ. Animaduerte ꝙ Philoponus probat aerem esse calidum pluribus rationibus, primo, quia est leuis, modo leuitas datur calido: quod probatur, nam ignis calidus & siccus leuis est, & non ratione sicci, alioquin terra esset leuis. ergo ratione calidi. secundo elementa contermina habent aliquam conuenientiam, non enim essent bene approximata, nisi in aliquo conuenirent. Cum igitur aer differat ab igne per humidum, oportet vt cum eo conueniat, & cum non possit cum igne communicare per frigidum, ergo per calidū. Tertio videmus ꝙ transmutatio ex aqua in aerem fit per calidum, nam aqua cum calefit, euaporando vertitur in aerem, vt Arist. dixit in metheoris. patet igitur esse calidum.

(An Aristo. probauit ꝗtuor esse elementa.) F G

Omnes enim & qui simplicia corpora elementa faciunt, hi quidem unum, hi autem duo, hi autem tria, hi autem quatuor faciunt. Quicunque igitur unum solum dicunt esse, deinde densitate & raritate alia generant, his contingit duo facere principia, & rarum & densum, aut calidum & frigidum, hæc enim actiua, unum autem supponitur, quemadmodum materia. (Anti.c.22.)

Omnes enim et qui simplicia corpora elementa faciunt, hi qui dem unum, alij autem duo, alij tria, alij quatuor faciunt. Quicunque quidem igitur unum tantum esse asserunt, deinde cætera condensatione rarefactione generant, his euenit profiteri duo esse principia & rarum & densum, aut calidum & frigidum. Sunt quidem enim hæc actiua, unum tantum subijcitur, ueluti materia. (Dilucida. te.c.eiusdē.) H

Positiones antiquorum de elementis nunc narrat. sed vnde hanc rem veniat, Auerroes & cæteri expositores Arist. ad hoc deuenire dicunt, vt ostendat non plura esse elementa ꝗ̄ quatuor. A stipulatur autem huic, ꝙ concluserit elementa esse quatuor, subscribit positiones antiquorum cum vna particula quæ reddit causam apud græcos vt plurimum.d. pātes gar, hoc est. Omnes enim. vbi videtur aperte reddere causam. Sed siue ad hoc deueniat, an suum propositum confirmet, siue vt positiones antiquorum confutet, certū est eum narrare positiones veterum, & illis contradicere, & quia res facilis est, & sæpissime enarrata, raptim in his scribamus, contenti solum aperta translatione. De elementis itaque auctore quatripartiti sunt. Alij.n. vnum elementum esse aiunt. & illud faciunt physicarum rerum materiam & subiectum, quodcunq; illud sit. verum ex parte formæ duo dicunt, vt rarum & densum, aut calidum & frigidū: illud vnum subiectū est, hæc duo res ipsas formant. Alij faciunt. duo. Alij tria. Alij (Cōmē.22.)

I quatuor, nemo excessit numerum quaternarium. Et hoc quia plura quatuor esse non possunt.

RECO. Duo accepit & probauit Aristo. & ꝙ non sunt plures quatuor qualitates, nec plures quatuor coniugationibus, & ꝙ non sunt plura quatuor elementis sensibilibus. Secundum Philoponum Arist. nunc vult ostendere per auctoritatem Philosophorum, qui de elemẽtis opinati sunt, ꝙ illas qualitates induxerint, aut quasdam aut omnes, & ꝙ elemẽta etiam induxerint, nam licet non sint locuti eo modo quo de illis Aristot. est loquutus, tamen numerum quaternarium non excesserunt. s. nec in elementis, nec in qualitatibus. vnde dicit. Omnes. n. & qui simplicia corpora elementa faciunt, hi quidem vnum, hi autem duo, hi autem tria, hi autem quatuor faciunt, & sic numerum quaternarium non excesserunt. Deinde ostendit quo modo vsi sunt elementis, & qualitatibus. & dicit. Quicunq́ igitur vnum solum dicunt esse, & deinde ex illo vno res generant densitudine, & raritudine. his contingit duo facere principia formalia, & rarum. s. & densum, aut calidum & frigidum, scilicet calidum pro raro, frigidum pro denso, hæc enim (vt inquit) actiua sunt, vnum autem supponitur, quemadmodum materia. Hæc igitur prima opinio sic elementis, & qualitatibus vtebatur.

K

Anti, c. 23. *Qui autem mox duo faciunt, ut Parmenides ignem & terram, media, misturas faciunt horum, puta aerem & aquam.*

Dilucidate, c. eiusdẽ. *At qui mox duo asseuerarunt, quemadmodum Parmenides ignem & terram, horum media materiam profitentur, ut aerem & aquam.*

Cōmẽ. 23. Parmenides ex parte formæ ait esse duo. videlicet ignẽ & terram, ex parte materiæ ponit media, qua recessu ab extremis migma, hoc est mistionem appellat. Et licet pluraliter scribatur singulariter legi. Et sic ex parte contrarij ponit extrema, ex parte medij ponit aerem & aquã materiã. Animaduerte ꝙ migma græce est coitus mulieris a

L viro, & sic migma pro materia accepit, & ita materiam transtuli. quia sic sonat.

RECO. Secundo loco exponit quomodo elementis, & qualitatibus vtebatur Parmenides. & dicit. Qui autem mox duo faciunt, vt Parmenides ignem & terram, elementa inter hæc, collocata & media, faciunt misturas ex extremis vtpote aerem & aquam. contrarietates vero (vt Philoponus inquit) induxerunt calidi & frigidi, hoc ergo pacto Parme. elementis, & eorũ contrarietatibus vtebatur.

Anti, c. 24. *Similiter autem & qui tria dicunt, quemadmodum Plato in diuisionibus, medium enim misturam facit. Et fere eadem dicunt, et qui duo, & qui tria dicunt. præterquam ꝙ hi quidem in duo diuidunt medium, hi autem unum solum faciunt.*

Dilucidate, c. eiusdẽ. *Similiter autem & tria dicentes. quemadmodum Plato in diuisionibus. Facit enim medium mistionem. & fere eadem uolunt. nisi quòd hi quidem medium in duo incidunt. hi uero unum solum faciunt.*

Cōmẽ. 24. Plato cum Parmenide tria principia facit, magnum &

M paruum, & vnum. Et facit medium migma, hoc est mistionem. Addit tamen differentiam ꝙ Plato medium facit vnum tantum. Parmenides medium vnum in duo incidit. Animaduerte tamen ꝙ vnum Plato ponit ex parte formæ. Magnum verum & paruum ex parte materiæ. Sed de positione Platonis nihil nunc, quoniam Simplicius vult Platonem idem sentire cum Aristotele, de quo alias. Nunc tamen hoc accipias ꝙ Aristoteles duo principia Platonis videtur ponere ex parte formæ, magna ex parte materiæ, nisi in tam breuibus verbis æquiuocasset circa verbum migma.

RECO. Ostendit quo pacto Plato vtebatur elementis, quasi alio modo ab Arist. et ab omnibus alijs, (vt Philoponus exponit) & dicit. Similiter autem & qui tria dicunt elementa, quemadmodum Plato in diuisionibus, eodem de elementis loquuntur, vt Parmenides, saltem in parte, licet differat, & hoc exponit. Medium enim misturam facit. Plato enim (vt Philoponus dicit) duo quædam supponit principia magnum & paruum. Aliud tertium supponit, N quod quidem dixit esse misturam contrarietatis, magni videlicet & parui. vnde Plato magnum & paruum vocauit formales differentias, quas primum ipsa materia suscipit, misturam vero vocauit materiam, & hoc inquit, & fere eadem dicunt Plato & parme. & qui duo & qui tria dicunt, qui duo dicunt. s. Parme. qui duo extrema posuit, terram & ignem, qui tria. s. Plato, qui posuit tria. s. magnum & paruum, & misturam. Dixit autem Parme. posuisse duo, quia media quæ ponit non connumerauit inter elementa, Plato vero posuit tria, quia medium inter elementa connumerauit. propterea dicit præterq̃ ꝙ hi. s. Parme. in duo diuidunt medium. s. aerem & aquam. Plato verum medium facit, vnum. s. misturam. Quomodo autem Plato ponebat medium illud mistum ex magno & paruo, quæstio est non leuis. Philoponus tamen dicit, ꝙ Plato vult misturam illam esse mediũ non ex magno & paruo mistũ factum, sed eo ꝙ in illo medio sunt magnum & paruum secundum partem, quasi velit illud O medium est medium non compositione, sed participatione, nam per illud medium intelligit materiam dimensionatam, vt superius dictum est, quæ participat saltem potentia magno & paruo. Per magnum vero & paruum intelligit formas nobiliorem et ignobiliorem. Verum alibi hæc Platonis opinio aliter exponitur, sed non refert. Notat hic Philoponus ꝙ Aristot. hic meminit Platonis, nõ ꝙ Plato introduxerit aliqua principia dictorum quatuor. calidi. s. & frigidi, & sicci & humidi. Sed eius meminit primo, vt innueret ꝙ Plato in principijs etiam quandam contrarietatem speculatur velut et Aristot. Secundo meminit Platonis propter similitudinem rationem, quæ est ad Parme. nam ambo vnum principium contrarietatum supposuerunt, veluti Parme. tertium quid ex igne & terra supposuit aerem & aquam, ita Plato materiam dixit tertium principium. contrariorum inter medium dixit ipsam esse, quoniam vtrisque subiecta est secundum partem, & propter hoc miscellam vtrisque, quæ vtraque su P scipit, appellat Plato in diuisionibus, his ergo de causis Platonis opinionem introduxit. Sed quærit Philoponus quid Aristot. per diuisiones intelligit, cũ dixit Platonem hæc dixisse in diuisionibus. Alexander dicit ꝙ Arist. intelligit per diuisiones ea, quæ in sophista dicta sunt, vocans diuisiones ea, quæ ibi dicta sunt. Philoponus vero dicit primo ꝙ diuisiones inscriptæ a Platone sub hoc titulo non habentur. Secundo dicit, ꝙ in sophista nihil tale Plato dicere videtur, quod hic de eius mente dictum est. tandem dicit esse dicendum cum Alexandro in vltima expositione. Dicit. n. Alexander, ꝙ Aristot. per diuisiones intelligit dogmata scripta Platonis quæ Arist. vocat diuisiones hic. ibi enim Plato dixit hæc quæ Aristo. hic narrauit. Quo vero ad verba attinet, debes scire ꝙ illa verba (& fere eadem dicunt & qui duo, & qui tria dicunt) & reliqua. Philoponus dupliciter exponit, primo ꝙ hæc de Platone & Parme. intelligantur, nam Parmeni. duo principia dicebat, medium vero illorum non principium appellabat. Plato autem tria principia dicebat, quia medium Q etiam principium appellabat. Et sic vtrique conueniunt in ponendo medium & extrema, licet Plato omnia principia appellet. Parme. solum duo, est tamen differẽtia, vt Aristo. inquit. ꝙ Parme. medium illud diuisit in duo. s. aerem & aquam. Plato vero illud medium seruauit indiuisibile. Aliter exponit, & vult ꝙ verba hæc non de Platone intelligantur, sed de Parme. qui posuit duo extrema et medium & de illis, qui posuerunt ignem & terram & aerem, ut superius patuit. hi. n. horum medium aquã posuerunt. At Parmenides posuit duo extrema, & duo media. diximus. n. superius Parme. posuisse duo principia formalia, ignem & terram, & medium horum, quod in duo diuiditur. s. aquam & aerem. Ionchius tragicus posuit principia tria, ignem et terrã et aerem, medium vero aquam. De his ergo loquitur Arist. hic, & dicit. & fere eadem dicunt, & qui duo. s. parme. & qui tria. s. Ionchius principia dicunt, dicunt inquam fere eadem, quia ambo ponunt extrema & medium. affert vero differentiam (& inquit)

præterq̃

A præterq; φ hi quidem, scilicet Parmenidistæ in duo diuidunt medium. hi autem scilicet Ionei vnum solum faciũt. nam Parmenidistæ medium diuidunt in aquã & aerem, ionei vero aquam ponunt tantum: quæ cum non faciant ad rem, non est amplius elaborandum in his.

Anti.c.25. *Quidam autem & mox quatuor dicunt, ut Empedocles. congregat autem & hæc in duo: igni enim omnia alia opponit.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Alij uero mox quatuor aiunt, ueluti Empedocles. Reducit tamen hæc & sic in duo: nam igni alia omnia contraponit.*

Cõmẽ.25. Empedocles concedit quatuor ex parte materiæ, reducit tamen omnia illa in duo, pro quanto ignem facit in vno contrario, cætera tria pro altero contrario. De positione. Empedo. hæc satis.

RECO. Ostendit quo pacto Empedo. vtebatur elementis. & dicit. Quidam autem & mox quatuor dicunt, vt Empedo. verum hoc pacto istis vtitur, φ hæc quatuor in duo reducit. nam igni ipsi omnia alia tria opponit, nam (vt B Philoponus inquit) ignem dixit esse calidum, alia vero tria frigida, & sic reducit illa quatuor in duo.

Anti.c.26. *Non est autem ignis & aer & unumquodque prædictorum, simplex, sed mistum. Simplicia autem, talia quidem sunt, non tamen eadem. uerbi gratia. quod simile igni est, igneum non ignis, & quod aeri aereum. similiter autem & in alijs. Ignis autem est superabundantia caliditatis, quemadmodum & glacies frigiditatis. Congelatio enim & arsio superabundantiæ quedam sunt, hæc quidem frigiditatis, hæc autem caliditatis. Si igitur glacies est congelatio humidi & frigidi, & ignis erit arsio calidi & sicci. Ideo nihil ex glacie generatur, neque ex igne.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Verum ignis & aer & unumquodque dictorum, simplex minime est, sed mistum. Sunt enim simplicibus similia, non tamen hæc. ueluti igneum igni simile est, non ignis. Et aereum, aeri. Similiter & in cæteris. Sed est ignis caloris excessus. ueluti glacies frigoris. Nam congelatio & ustio excessus sunt quidam hic quidem frigoris, ille uero caloris. Quod si glacies humoris & fri-* C *goris congelatio est: ignis quoque calidi & sicci ustio erit: quare nec ex glacie, nec ex igne quicquam generabitur.*

Cõmẽ.26. Sunt qui hæc ad Empedoclem referunt, dicentes Empedoclẽ voluisse elementa esse dupliciter, pura quidem, & impura siue mista. Quæ quidẽ oculis præsentia sunt, impura ait, non simplicia, sed simplicibus similia. Nã simplicia in excessu consistunt, vt ignis excessus est caloris & sicci. Glacies siue aqua excessus frigoris & humoris. Sumit hic crystallum pro aqua pura, vt mihi videtur. Tunc ex his concludit genituras effici non a puris elementis, sed ad imperfectis atque mistis. Non enim possunt extrema in misturam venire, nisi remittantur. & hoc est esse mistũ. Mihi vero videtur Arist. hæc dicere ex propria intentione. Declarauit enim quatuor esse elementa. tunc contra ipsum obijci potest φ plura q̃ quatuor sunt, vt ignis carbo, ignis flãma aer calidus. aer frigidus. aqua D dulcis, aqua amara, terra alba, & terra nigra, quæ specie, & idiotropia differunt. Huic Philosophus respondet quatuor esse elementa simplicia. hæc enim non elementa, sed mista saltem imperfecte nuncupantur. Nam ignis purus est cuius constantia est ex excessu caloris & sicci. Aqua vero ex excessu humoris & frigoris. Propterea concludit ex aqua & igne nihil generari, quod intelligo ipsis stantibus sua puritate. Oportet enim reduci ad medium, si ex his aliquid fiet. Dubitant hic & recte, vtrum sit in rerum natura aliquod elementum purum seorsum a quo cunque alio. Respondent quidam φ non, immo volunt φ sicut materia nunq̃ inuenitur nisi vt pars compositi, sic nec elementum, nisi misti pars. & vt materia semper formæ est coniuncta, sic elementum semper misto subest. Persuadent hoc signo. nam Aristoteles ex parte materiæ tria principia fecit. videlicet subiectum primum, prima contraria, & elementa. vt igitur materia nunq̃ absque contrarijs. & contraria nunq̃ absque elementis, ita elementa nunq̃ absque mistura. elementa igitur esse nõ possunt, nisi partes sint mistorum. Et sic elementa pura con- E cedunt, sed non seorsum ab ipsis mistis. Hæc positio in libello de mistura confutata est. Nunc vero contra eam arguo. Primo vbi est dari aliquid participans, debeat dari aliquid per essentiam. Mistum est tale propter elementa. igitur et elementa sunt talia per essentiam. igitur seorsum. Secundo, quatuor sunt cõstantiæ primarum qualitatum possibiles in summo. igitur possibile est esse quatuor indiuidua elementorum talia in summo, sed omne possibile in specie, est de facto in aliquo indiuiduo. igitur de facto sunt quatuor indiuidua ex qualitatibus quadrupliciter constantibus in summo, & ita quatuor pura elementa. Tertio, quatuor sunt motus simplices & puri. igitur quatuor corpora simplicia & pura. Et sic tenemus esse quatuor elementa pura. & aliqua esse impura. Ad argumentum patet solutio, non enim argumentum pro similiter est vniuersale. Animaduerte φ Alexander vult ignem in sphæra propria non multum calefacere, quia est in materia rara. Sed ignis in materia hic agit valde, quia in ma- F teria densa. Et sic vult definitionem ignis esse intelligendam de igne isto. Contra hoc non arguit Auerro. nunc, sed promittit se pertractare rem hanc. Alij vero tenent φ ille ignis summe ageret. & hoc quia est intensus secundum formam & secundum qualitatem, & est agens naturale. igitur si sibi applicaretur passum, ageret. res ista eget consideratione.

RECO. Philoponus in commentarijs huius loci, obscure loquitur, tamen ex his, quæ dixit, possumus eligere duas expositiones, prima φ Aristo. remoueat vnum dubium, an simplicia corpora, quæ sunt simplicia corpora, sint simplicia elementa. Respondet φ non, quoniam simplicia elementa sunt formæ elementorum qua sunt coniugationes duarum qualitatum, hæc enim dicuntur simplicia elementa. At simplicia ipsa corpora, licet sint simplicia corpora, non sunt simplicia elementa, cum simplex elementum sit, quod non componitur ex alijs elementis. Modo simplicia corpora componuntur ex materia, & coniuga- G tione tanq̃ ex elementis. ergo illa licet sint simplicia corpora non possunt dici simplicia elementa. Iusta hanc expositionem lege verba (inquit) Non est autem ignis & aer, & vnumquodque prædictorum simplex elementum, licet sit simplex corpus, sed est mistum ex elementis prioribus, scilicet materia et forma, quæ sunt simplicia elementa. verum sunt talia simplicia, hoc est similia simplicibus elementis, quatenus ex his fit mistum ex eis compositum, non tamen eadem ipsis simplicibus elementis. probat hoc exemplo quodam simili. & dicit. verbi gratia, quod est simile igni, nõ est ignis, sed igneum, & quod est simile aeri, non est aer, sed aereum, similiter autem & in alijs. ergo a simili, quod est simile simplici elemento, non est simplex elementum. Quia dixit, simile igni non esse ignem, sed igneum, exponit, quid est proprie ignis (& inquit) sed ignis, quod est proprie ignis, est corpus, in quo superabundat caliditas, sicut glacies hoc est proprie aqua est corpus, in quo superabundat frigiditas. Quod autem aqua sit corpus, in quo superabundat frigiditas. H probat. quia congelatio, quæ abundat in aqua, est superabundantia frigiditatis, et φ ignis sit corpus inquit abundat caliditas. probat, quia in igne abundat arsio, quæ est excessus caliditatis. ideo cõcludit, si igitur glacies, hoc est aqua est corpus, in quo est congelatio humidi & frigidi, hoc est in quo hæc sunt in excessu, & ignis erit corpus in quo est arsio, siue excessus calidi & sicci. Hinc concludit, nec ex glacie, hoc est pura aqua, neque ex igne puro aliquid fieri nisi refrangãtur. Hæc est vna expositio quæ colligi põt, ex Philoponi cõmentarijs. s. φ licet corpora sensibilia sint simplicia corpora, non sunt simplicia elementa. Alia expositio quæ colligi põt, est φ Arist. velit declarare an hæc sensibilia corpora, quæ nobis vñr simplicia, & pura, sint simplicia corpora, & respondet φ hæc corpora simplicia, quæ apud nos esse vñr pura, non sunt pura, sed mista, & q̃si similia corporibus puris, sed ignis purus est, in quo excessus calidi est, & glacies siue aqua pura, in qua est excessus frigiditatis. probaẽ. qa cõgelatio et arsio

I sunt super abundantiæ, arsio quidē ipsius caliditatis, congelatio vero frigiditatis: modo hæ sunt in aqua pura, & in igne puro: non.n.sumpsit congelationem et arsionem proprie, vt in mistis, sed pro excessibus, ideo concludit, ꝙ glacies, siue aqua est congelatio, siue excessus humidi & frigidi, & ignis est excessus siue exarsio calidi & sicci, & quia hæc hoc pacto sumpta non sunt remissa, ideo ex eis sic intensis nullum mistum fieri potest nisi fiant impura. ergo prima expositio quærit, vtrum simplicia hæc corpora, sicut sunt simplicia corpora, ita sint simplicia elementa. secunda vero quærit, vtrum hæc corpora, quæ videntur simplicia corpora, sint in rei veritate pura corpora, nolo tamen te latere verba hæc esse obscura, & Philoponū illa nō exponere, vt solet. Quærit Philoponus vtrum corpora pura sint dabilia seorsum per se subsistentia, & non in mistis. Respondet primo secundum Timæum ꝙ si ignis definitur visibili, & terra tangibili, tunc nullū erit corpus vel elementum purum, cum purum elementū nec videri nec tangi possit. Secundo respondet per Aristot. ꝙ dentur, quia nihil prohibet illa dari. ergo possibile est illa esse, sed possibile aliquando eueniet, maxime si nihil est, quod prohibet. aliæ rationes assignantur in commentarijs. Fusores asserunt per artem fusoriam se posse se eligere elementa pura a mistis. Alij dixerunt, ꝙ terra pura est prope centrum. ignis purus prope cœlum, aer purus prope ignem. sed de aqua pura vbi sit, nullus determinat. Immo Aristo. secundo libro metheo. asserit nullibi reperiri aquam puram. Propterea problema neutrum esse potest an dentur pura hæc corpora seorsum ab ipsis mistis.

Positio Philoponi.

K

Anti. c. 27. *Existentibus autem quatuor simplicibus corporibus, utraque duorum utriusque locorum sunt. Ignis enim & aer, eius qui ad terminum fertur, terra autem & aqua, eius qui ad medium. Et extrema quidem & syncera, ignis & terra, media autem & mista magis, aqua & aer. Et utraque autem utrisque contraria. igni enim contrarium aqua, aeri autem terra. hæc enim ex contrarijs paßionibus constituta sunt.*

L

Dilucidate, c. eiusdē. *Quatuor autem existentibus corporibus simplicibus, utrunque duorum, utriusque locorum est. Ignis quidem enim & aer eius sunt, quod in extremum fertur. Terra autem & aqua illius quod in medium. Et extrema quidem ac purißima, ignis & terra sunt. Media autem & inuicem mista, aqua & aer. Atque utraque utrisque contraria. Igni quidem enim aqua contraria, aeri autem terra. Sunt enim hæc contrarijs e paßionibus constituta.*

Cōmē. 27. Nunc loca elementis ipsis præsignat. & vult quatuor elemētis esse præsignāda duo loca, vt igni & aeri vnum. Terræ & aquæ alterum. Et hoc (inquit) Quatuor existentibus corporibus simplicibus, vtrunqꝫ duorum, vtriusqꝫ locorum est. hoc est pro singulis duobus est statuendus vnus locus. Ignis quidem.n. & aer eius loci sunt, quod in extremum collocatur. Terra autem & aqua illius, quod in medio mundi reponitur. Sed contra. quoniam cuilibet corpori per se vnus competit per se locus. Respondet ꝙ non damus has locorum differentias vniformiter. Et hoc (inquit) Ex hæc extrema quidem ac purissima sunt ignis & terra. Et extrema loca sumunt. Media autem & inuicē mista, aqua & aer. Et hæc mista loca sumunt. vt aqua medium non simpliciter, sed in respectu. aer extremum non simpliciter, sed in respectu. Addit tamen ꝙ sunt alternatim contraria, vt ignis aqua, & aer terræ. Sic igitur patet duo esse loca simpliciter, & duo in respectu. & quatuor elementa, & quatuor loca.

M

RECO. Aptauit corpora simplicia quatuor ipsis coniugationibus, at nunc adaptat quatuor corpora quatuor locis, supponit autem quatuor corpora esse & loca duo extrema esse, & duo in respectu, deinde ex motibus adaptat hæc ipsis corporibus simplicibus. vnde dicit. Existentibus autem quatuor simplicibus corporibus, tanquam ad sensum manifestis, & supple existentibus duobus locis extremis, vtraque duorum extremorum locorum sunt loca vtriusque corporis, quæ sunt contermina. quod exponit (& inquit) Ignis enim & aer sunt eius loci extremi, qui ad terminum, hoc est ad finem continentis, fertur, hoc est vergit, non enim fertur locus, sed vergit ad finem cœli. Terra autem & aqua sunt eius extremi loci, qui vergit ad medium. & quia videtur extraneum dare vnum locum duobus corporibus, ideo quasi soluendo (inquit) Et extrema quidem et sincera, hoc est simpliciter talia secundum motum (vt exponit Philoponus) sunt ignis et terra, media autem & mista secundum respectum talia sunt aqua & aer & sic sunt duo extrema loca, & duo media loca, & sic patet quomodo quatuor corpora sensibilia possunt rationabiliter adaptari quatuor locis, quæ per motū sunt reperibiles. Deinde adaptat hæc quatuor sensibilia corpora ordini contrarietatum, & dicit. Et vtraque autem eorum quæ sunt in vna dualitate, sunt contraria vtrisque eorum quæ sunt in alia. quæ enim sunt in dualitate eorum, quæ vergunt ad cōtinens vltimum, sunt contraria vtrisqꝫ eorum, quæ virgunt ad mediū, non quidem simul, sed singula singulis, vt igni cōtrarium est aqua, aeri autem terra. Sed dices. substantiæ nihil est contrarium. Respondet secundum Philoponum, ꝙ hæc sunt contraria, quia sunt ex contrarijs passionibus. q.d. hæc sunt contraria non secundum eorum substantias, sed secundum qualitates, ex quibus sunt eorum differentiæ. Verum de his postea dicetur.

N

O

Anti. c. 28. *Sed tamen simpliciter (quatuor existentibus) uno unumquodque est. terra enim sicco magis est quam frigido; aqua autem frigido magis quàm humido; aer autem humido magis quàm calido; ignis autem calido magis quàm sicco est.*

Dilucidate, c. eiusdē. *Et licet simpliciter quatuor existant, unumquodque uno est. Terra quidem enim sicco magis est, quàm frigore: Aqua uero frigore magis quàm humido. Aer humido magis quàm calido: Ignis calido magis quàm sicco.*

Cōmē. 28. Dixit elementa esse constantias qualitatum, vt ignem constantiam calidi & sicci, & cætera id genus. Nunc declarat qualiter sit constantiæ (& inquit) Et licet simpliciter elementa quatuor existant iuxta numerum quatuor constantiarum, tamen vnumquodqꝫ eorum est vna qualitate magis, hoc est in constantia vna qualitas exuperat. vt per exempla ostendit, & totum patet. Sed hic plures emergunt quæstiones. Prima, vtrum tātum quatuor sint elementa. & videtur ꝙ non sint quatuor. Primo, quia quot motus, tot sunt elemēta. Motus sunt tres. primo cœli. a medio, ad medium. & circa medium. igitur elementa tria. Secundo, elementum ignis non est: tum primo, quia si esset, esset in sphæra sua lucidum: tum quia in essent animalia quædam, vt in cæteris. Videtur etiam ꝙ plura ꝙ̄ quatuor. Primo, quia cœlum est elementum primo metheo. Secundo, quot sunt planetæ tot sunt elementa. sed planetæ sunt quinque. igitur & elementa. antecedens videtur Auerro. secundo cœli. commē. 44. stellæ habēt qualitates similes vnicuiqꝫ elementorum. In contrarium est Aristot. in litera. In isto quæsito primo animaduerte ꝙ stichion græce, latine elementum dicitur. quanquam etiam aliqui elemētum a græco verbo hyle, hoc est materia deducant. vt per mutationem literæ y, in e, quasi hylementum. & tunc elementum erit dictum. quod verbum sic deduci grammaticis omitto. Stichion siue elementum græce, siue latine, vt in proposito sumitur est corpus simplex, in quod mistum primo resoluitur, & e quo primo compositum est, tertio cœli. vt ignis, aer, aqua, & terra. quot vero alijs modis accipiatur, alijs locis relinquo. In isto quæsito igitur primo videndum est vnde accipienda distinctio, & numerus elementorum. Secundo quot sunt elementa. Quantum ad primū tenent quidam simpliciter ꝙ sumi debet numerus elementorū a qualitatibus tactilibus, ea rōne qua cōbinabiles sunt. Mouentur ad hoc propterea, quia penes eas sumi debet, penes quas fit cōtrarietas, actio & passio. Eiusmodi sunt qualitate tactiles. Sed vr̄ mihi ꝙ hæc respōsio sic simpliciter dicta sit insufficiēs, quia vel numerus & differentia elementorum accipi debet a priori, aut a posteriori. Si a priori, tunc debet accipi ab eorum formis substantialibus et non ab accidentibus. Si a poste-

P

Quæstio de numero elementorum. Prima.

Q

Ordo quæstionis. Positio antiquorum.

Cōfutatio.

A Si a posteriori, cum elementa non tantum hæc habeant pro proprijs accidentibus.non tantū penes illa distingun tur.Arist.n.in libro cœli tribus modis accepit numerū ele mentorum a motibus, vt in primo cœli, quia.n.quatuor sunt motus recti simplices, vt ad medium simpliciter, & ad medium in respectu.itemque a medio simpliciter, & a medio in respectu.quatuor conclusit esse elementa. A situ contrariorum, vt in secundo cœli, vbi accepit si vnum contrarium est in rerum natura, & reliquum, terra est in rerum natura.quæ in extremo contrariatur igni secūdum situm.ignis igitur.vbi extrema secūdum situm sunt, duo op3 esse media quorum vnum cum altero eorum, & alterum cum altero coordinatur. igitur quatuor. Itemque a qualitatibus motiuis, vt tertio & quarto cœli.vt a grauitate simpliciter.a grauitate in respectu, a leuitate simpliciter, & a leuitate in respectu.igitur quatuor.sic igitur nō tantum penes combinationes tactilium qualitatum. igitur numerus et differentia elementorum colligitur a prio

B ri penes formas, a posteriori quatuor modis. Vno modo a numero accidentium consideratorum in præsenti libro. & sic a numero combinationum tactilium. Alio modo a numero accidentium consideratorum in libro cœli, & sic tribus alijs modis sumi potest. Ex ijs patet solutio secunde partis.videlicet ꝙ quatuor tantum sunt elementa. Tum pro numero combinationum tactilium, & sic quatuor sunt elemēta, quia vt visum est in litera quatuor sunt constantiæ. Tum pro numero motuum. Tum pro numero situum. Tum et pro numero qualitatum motiuarum. Sed hic emergunt dubitationes. Prima, an sit elementum ignis. Antiquorum quidam negauerunt elementam ignis seorsum existere. Immo dixerunt interuallum hoc ad cœlum vsque esse plenum aere, sed pars illa aeris, quæ prope cœli concauum existit, tum sit purior, magis ignea existit, ideo ab aliquibus ignis dicta est. hæc narrat Arist. primo metheo. Sed contra hoc obijcit Aristot. et possunt rationes eius reduci ad quatuor, & ad vnum signum. Pri-

Prima dubitatio.

C ma, motus simpliciter sursum est. igitur ignis est. nā non potest existere accidens proprium & essentiale alicuius nisi illius subiectum sit. Secundo, terra est, igitur ignis. per regulam, contrariorum. secundo topicorū, si vnum contrarium est & reliquum. Tertio leuitas simpliciter est, igitur ignis. Quarto, combinatio calidi et sicci est possibilis. igitur ignis est. signum vero est assignatū ab Auer. quarto cœli. commen. 32. vbi dicit, partes.n. ignis & motus earum ad superius, demonstrat ignem esse, veluti si non videremus aquarum congeriem, quæ mare dr̄, & videremus ꝙ omnes fluuij currunt ad mediū, quod est inter aerem & terram, sciremus ꝙ mediū illud est locus omnium aquarum, & ita mare. sic in proposito videmus omnes ignis particulas vndique sursum ferri, & omnes peteres cœli concauū, & si motus non sit frustra, scire possumus ibi omnes ignes congregari, & per cōsequens esse ignem purum. Animaduertendum, ꝙ quidam recentiores concedunt elementa esse, sed tantū in misto, veluti materia est, sed in composito, & vt nō datur materia seorsum a com

D posito, ita nec elementa seorsum a mistis, et tunc volunt in concauo cœli esse ignem non purum, sed mistum, immo esse ibi aerem puriorem, & prædominio, igneum. Et tunc argumenta omnia cōcluderent dari ignem, nō seorsum a mistis, sed in mistura. Sed de hoc diximus in primo libro, & in libello de mistura. Secundo dubitant. quare ignis in propria sphæra non lucet, & tn̄ hic extra sphæram lucet. Respondet Auer. quarto cœli. commento 32. ꝙ quemadmodum congelatio aquæ accidit nō ea ratione, qua aqua, sed quatenus sibi commisti sunt vapores terrei, & sic quatenus mista est. sic ignis non quatenus ignis lucet, sed quatenus ipse miscetur terreo denso, & sic vt cō gelatio aquæ accidit per dispositionem extraneam ei, ita lux accidit igni per dispositionem extraneam, sed elementa, qn̄ sunt in loco non possunt habere dispositionem extraneam, & ita nec ignis lucere, nec aqua congelari possunt proprijs in locis. Tertio dubitant. quomodo differūt ignis in sphæra propria & ignis hic noster. Respōdet Alexan. (vt narrat Auerroes quarto cœli. commento dicto,

Secūda dubitatio.

Tertia dubitatio. Alexander

& primo cœli. commen. 91. Et in hoc secundo de generatione. commen. 21.) ꝙ ignis dicitur æquiuoce de nostro, & illo qui est in sphæra propria, Primo, quia illæ est vitæ conseruatiuus, iste noster vitæ corruptiuus. Secundo quia ille non calefacit, iste calefacit in summo. Animaduerte, ꝙ si Alexander intendit æquiuocationem essentialem, non vere dicit, quia omnis ignis omni eiusdem est speciei. Si vult æquiuoce dici per accidēs, verum dicit, prima enim ratio valet pro quanto. radij solares ad nos descendentes pertranseuntem per ignem illum assumunt aliquam impressionem, & sic propter illum calefaciunt, & quia stellæ præbent vitam, ideo calor ille viuificat, iste noster corrumpit propter mistionem. Secunda ratio etiam declaratur per Auer. in commento libri canticorum. commē. 15. vbi vult illum ignem non habere actu calorem, quis calor est accidens huic igni sensibili prout in corpore est terreo, ille tn̄ est aptitudinaliter calidus. Vel dici potest, vt dixit Philoponus de aere ꝙ ille ignis est calidissimus, non tamen calefaceret, primo, quia non esset repletiuus pororum nostrorum corporum. secundo. quia non esset adhesiuus nostris corporibus cum sit elongatum a terra. Verum de hoc alibi. Quarto dubitant quonam modo constantiæ qualitatum se habent ad elementa ipsa. Ad hoc in libro metheo. respondimus. ꝙ elementa possunt considerari in fieri, & in facto esse. Si in fieri, sic subeūt rationem causæ materialis, pro quanto. videlicet præparant ad esse formarum. Si in facto esse, ita sunt formæ saltem accidentales ipsorum: etiam virtutes effectrices, saltē instrumentariæ. Tunc ad rationes. Ad primam patet ꝙ motus sunt tres in genere, sed quatuor in specie. Ad primum patet solutio. Primo, quia non oportet vt luceat. Secūdo, quia vt quidam aiunt illud decoratum est dæmonibus, quæ apud Platonicos sunt animalia perpetua, verum de hoc in libro de dæmonibus perquiratur. Ad secundum etiam bene concedunt qualitates elementorum esse similes qualitatibus planetarum, non tamen oportet vt sint tot, veluti multa mista a prædominio sunt similia elementis, non propterea oportet vt in numero conueniant. Ad cætera similiter patet solutio. E

F

Quarta dubitatio.

tertia.

G

Secūda qō de symbolis.

Secundo principaliter quærūt, vtrum caliditas ignis & caliditas aeris sint eiusdem speciei specialissimæ. Similiter de humiditate aquæ & aeris, & de frigiditate terræ & aquæ, & de siccitate ignis et terræ quæri pōt. Sunt in quæsito positiones duæ extremæ & contradictoriæ, quidam asserunt ꝙ sic multis argumentis, & alij ꝙ non, & ambo nesciunt quid velint. Ignorant.n. et rationes distinctionum & conuenientiæ. Propterea animaduertendum ꝙ aliqua sunt eiusdem speciei in rōne obiecti, quæ non sunt in rōne subiecti eiusdem speciei, vt in visus aquilæ, & visus hominis in rōne subiecti differunt specie, quia subiectum visus aquilæ, vt visorium differt specie a subiecto visus hominis. nam visorium differt specie a visorio. at in rōne obiecti specie conueniunt, nam visus aquilæ mouetur ab eodem obiecto specie, a quo mouetur visus hominis, vtpote a colore, & ita vterque visus in rōne subiecti specie differunt, in rōne obiecti conueniunt. Similiter caliditas ignea, & caliditas aerea in rōne subiecti differūt specie, qm̄ ignis subiectum ignæ caliditatis differt specie a subiecto aereæ caliditatis, at in rōne obiecti conueniunt specie, quia caliditas ignea & caliditas aerea sub eadem rōne obiecti mouent tactum igitur subeunt eandem rōnem obiecti, quæ vero recētiores dicunt, metaphysicam non sapiunt. Et per hæc argumenta vtriusque partis persoluuntur. Tertio quærunt vtrū in elementis sint ponendæ qualitates virtuales distinctæ ab actualibus. In hoc quæsito sunt duæ positiones extremæ. Prima vult ꝙ in elementis sunt tot qualitates virtuales, quot actuales, vt in igne qualitates actuales sunt caliditas, & siccitas, et totidē virtuales. Similiter ī cæteris dicat. Scdo dicit virtuales differre ab actualibus, ꝙ illæ magis ac minus recipiūt. hæ minime. Persuadent hanc pōnē. primo quia in mistis sunt eiusmodi qualitates virtuales, vt in pipe caliditas virtualis & in cæteris id genus. Scdo, qa aqua calefacta reducit se, et non nisi per frigiditatē virtualē. Tertio, quia elemen

Pō ppria.

H

Tertia questio de qualitatibus virtualibus. Prima positio.

I ta conseruantur in locis proprijs per eiusmodi virtutes. ꝙ vero illæ non intendantur, nec remittãtur. argumento patet ꝙ aliter aqua calefacta non reduceret se.

Secunda positio. Secunda vero positio tenet ꝙ in mistis eiusmodi virtutes dantur aliæ a formis substãtialibus, & qualitatibus primis, in elementis minime. Primum patet de vino & pipere, & cæteris id genus, quæ actu quidem fortasse frigida sunt, virtute vero calida. Secundum vero probant pluribus rationibus, quas omitto tunc. Ego vero cum his concedo in elementis qualitates virtuales nulla esse, propter rationes quas tangunt, nec in mistis eas concedo alias esse ab actualibus, quibus conseruatur forma in materia. verbi causa, complexio piperis potest considerari, vt talis qualitas, & sic generat sibi similẽ, vt frigiditatem si a prædominio actu sit frigida. Et potest considerari vt instrumentum formæ piperis, quo illa exit in omnes operationes, in quas potest in materia apta illas recipere. Si primo modo, sic est qualitas actualis. & semper sibi simile generat. Si secundo modo qualitas virtualis dicetur, & sic instrumẽtum formæ potest generare omne in quod potest forma in subiecto apto affici, & sic qualitates elementorum, nec in se, nec respectu formæ dici possunt virtuales, at qualitates mistorum, & si non simpliciter dicuntur virtuales, respectu formæ virtuales dici possunt, pro quanto exeunt in effectus specie dissimiles a se.

Propria positio.

K

Ad rõnes. Tunc ad rationes patet. Ad primam quidem, quia in mistis & elementis non est simile, quia forma misti est alterius generis a forma elementi. Ad secundum vero diximus ꝙ aqua reducit se per accidens, inquantum, videlicet mouetur ad centrũ. Nam aqua calefacta est rarior ꝗ̃ debet, cessante autem calefaciente, ipsa mouendo se ad centrum extra quod præter naturaliter facta est, cõdensatur. Ad condensationem vero cum auxilio continentis sequitur frigiditas, & ita per accidens inquantum reducit se ad pristinum locum se infrigidat. Vel dici potest, ꝙ aqua calefacta se infrigidat, pro quanto mouet se ad sui medium, nam motus in corpore apto infrigidari frigefacit in corpore apto inflãmari, calefacit primo metheo. Ad tertium patuit solutio in alia quæstione, vbi de locatione elementorum disputatum est. Quarto quærit, vtrum quodlibet elementum in naturali dispositione existens determinet sibi vtrasꝗ primas qualitates in summo. Circa quæsitum dici potest ꝙ aut quodlibet elementum vtrasque sibi in summo limitat, vel neutram in summo, vel alteram tantum. quicunꝗ elementa pura, & seorsum existere negãt, coguntur concedere neutram in summo elementum habere: cum quo tñ volunt alteram elemento prius inesse, etiam si ambæ sint remissæ. Mouẽtur coniectura accepta terra, si aliquod elementum deberet esse in summo tale, maxime esset terra in summo sicca, vt Arist. testatur. Modo terra non est in summo sicca, quin sibi humiditas sit admista, aliter non esset continua. Mouentur ẽt per verba Aristo. tex. cõ. nostri. 26. vbi voluit nullum elementũ esse simplex ac purum, sed esse simile elemento, hæc opinio disputabitur postmodum, qñ quæretur vtrum elemẽtum habeat qualitatem aliquam in summo. Auerroes autẽ in isto quæsito varius inuenitur. nam tertio cœli. cõmen. 67. (inquit) ꝙ ignis non est ignis in actu, nisi in calore & siccitate, quæ sunt in summo, idem & in cæteris, & sic secunda positio est, ꝙ quodlibet elemẽtum sibi limitat vtrasꝗ in summo. Quarto vero metheorum. com. 10. expresse vult nullum elemẽtum limitare sibi vtrasque in summo, quia tunc inter contraria elementa non posset esse actio & reactio vt deducit, vt nec ignis in aquam, nec aqua in igne agere posset, quia æquipotentes essent in vtrisꝗ contrarijs. Propterea tenet quodlibet elementum alteram tantum sibi limitare in summo, & alteram remisse. verũ circa remissionem duæ sunt positiones, nam alij dicunt remissam esse alteram per admistionem contrarij, alij esse remissam per simplicitatẽ, quæ differentia pendet pp positiones diuersas, quas alias enarrabo. In isto quæsito Auerroi non multum tribuo, quia ipse in ipsius positione non est certum, cum contraria dicat. propterea (saluo meliori iuditio cum protestatione dicendi aliter, si aliter occurre-

L

Quarta qõ vtrum elementũ qđli bet limitet sibi ambas in summo.

M

rit) dico quodlibet elementũ in naturali dispositione constitutum, & seorsum a misto existens, sibi a specie a sua limitare vtrasꝗ qualitates in summo, alteram tñ per prius & essentialius. verbi causa, ignis est in summa calidus & siccus, sed per prius & essentialius calidus ꝗ̃ siccus, aer æqualiter in summo calidus & humidus, sed per prius humidus, & secundo calidus, & hoc per regulam Aristo. in posterioribus. videlicet ꝙ qñ duæ passiones per se competunt vbi subiecto, necesse est vt ordine quodam competant, vt vna per prius, & altera per posterius, nõ. n. possunt duo æque primo alicui inesse. dixi in naturali dispositione constitutũ, quia præternaturaliter existens has non sibi limitat: dixi seorsum a misto, iuxta positionem veriorem, quæ tenet elementa pura dari in proprijs sphæris: dixi a specie, quia calidum vt calidum non magis igni competit ꝗ̃ aeri licet ignis essentialius per speciem eius sibi calidũ limitet, ꝗ̃ aer, qm̃ hæc insunt per se a parte subiecti, & formæ subiecti. Et hoc dixit Aristot. dum inquit. & licet simpliciter quatuor existunt vnumquodque vno est, terra quidem. n. sicco magis, hoc est per prius, & essentialius est ꝗ̃ frigore & reliqua. Vnde verbum illud magis, quod græce est mallon, quandoque sonat per prius, & quandoque intensius, hic vero sonat per prius. hanc positionem ideo teneo, quia ad eã minora sequitur. Et etiam quia non põt facile assignari, vnde sit remissio illius qualitatis, nisi ad voluntaria deueneris. Sed contra hoc arguunt, quia tunc aer non esset cõueniens locus habitationi animalium. Respondet Auerro. secundo de anima. cõ. 115. ꝙ aer non sentitur ab animalibus, nisi qñ sibi admiscentur corporea extra naturam, vt vapores, quia vero in aere animalia oriuntur a cõsuetudine connaturalis est animalibus. Tunc dico, ꝙ aer, licet sit æque calidus sicut ignis, quia tñ est æque humidus, ideo calor ille humiditati coniunctus efficitur conueniens habitationi. Et cum arguunt ꝙ est in materia densiori. Respondeo ꝙ non est in materia densiori conuenienti siccitati. Sed humida connaturali animalibus, & sic pp humiditatem aeris, & connaturalitatem calor ille non sentitur, proportionabiliter. n. humiditas est maior ꝗ̃ densitas, propterea hebes est, & ideo est conueniens habitationi animalium. Ad formam igitur dicerẽ, ꝙ licet caliditas sit densiori in materia, quia excessus humoris est summus, ideo caliditas illa non sentitur, nam multo maior est humiditas ꝗ̃ densitas. Sed ambigunt dato ꝙ altera tantum qualitas competat elemento in summo, quæ est qualitas summa ignis, & quæ cæterorum elementorum. Primus expositor velle vr̃ ꝙ terræ non competat maior siccitas ꝗ̃ igni. Dicit secundo, ꝙ nec humiditas aeris est maior humiditate aquæ. Dicit tertio, ꝙ aqua non est frigidior terra, immo terra est omniũ frigidissima. primum probat, quia caliditas humorem consumit, sed ignis est calidissimus, & proximus motui cœli. igitur maxime siccus. Secundum ẽt patet apud ipsum. primo, quia in aqua est frigiditas faciens ad se fluere humorem, caliditas aeris non facit. secundo, quia sensu aqua humidior percipitur. Tertiũ ẽt probat, quia frigiditas causatur ex distantia a cœlo, modo terra est distãtissima, igitur frigidissima. Nouus expositor vr̃ distinguere de duplici frigiditate. videlicet cœlesti & elementaria, vt de calore dicit Auer. 12. meta. commento. 18. Modo dicit, ꝙ frigiditate cœlesti terra est frigidior aqua, & aqua est frigidior terra frigiditate elementaria, vt secundo cœli. commen. 94. & licet hæc cõcordia esse possit de frigiditate, de cæteris non conuenit. Propterea dici potest vel secũdum rem ipsam, vel secundum positionem illorum, qui tenent in quolibet elemento naturaliter constituto prædominari alterã tantum. Si primo modo, sic quodlibet elementum limitat sibi vtrasque in summo, siquidem est in naturali dispositione constitutum, & tunc nec aer est humidior aqua, neque econtra, & in cæteris de cæteris idem. Sed ad dictum, Philosophi, dico ꝙ Arist. vult alterã in esse magis, hoc est per prius, vt aeri per prius humiditatẽ, aquæ frigiditatẽ, & de cæteris idem. vnde elementa sunt æqualiter talia, vt quæcũꝗ frigida, æqualiter frigida, quæcũꝗ humida æqualiter humida, quæcunꝗ sicca æqualiter sicca, quæcunꝗ calida

N

O

P

Q

æqualiter

A æqualiter calida, non tamē eodem ordine. nam ignis primo calidus, aer primo humidus, aqua primo frigida, terra primo sicca. Sed dices. quod est primo tale, est maxime tale: sed aer est primo humidus: igitur maxime humidus, & per consequens cætera sunt minus humida. Dico ꝙ illud, quod est maxime tale in ordine ad subiecta, est intensissime tale, sed non in ordine ad passiones. vt licet homo sit primo disciplinabilis, & per prius ꝙ̄ risibilis, non propterea magis disciplinabilis ꝙ̄ risibilis. Sed si respondemus secūdum positionem eorum, dicimus, ꝙ ignis est maxime calidus, aer maxime humidus, aqua maxime frigida, terra maxime sicca. Quod quidem ignis sit maxime calidus, oēs cōcedunt, & Arist. probat, quia maxime congregat inter similia. ꝙ vero aer sit maxime humidus, & magis q̄ aqua Arist. probauit. quia magis terminabilis termino alieno, q̄ aqua. est. n. aqua plus solida, aer vero terminabilis maxime termino alieno. Nec valet argumentū secundū. quia humiditas aeris minus sentitur pp connaturalitatē, et quia con calore est vitæ coueniens, secundo de
B anima. commen. 115. primum etiā tollitur, quia frigiditas aquæ non magis facit fluere, immo facit humorem crassiorem ꝙ aqua sit frigidior terra. patet. quia frigiditas aquæ magis congregat inter similia & dissimilia ꝙ̄ terra. Et argumentum de distantia est solutum per nouum expositorem. ꝙ vero terra sit siccior igne, patet. quia minus terminabilis termino alieno, nec calor facit euaporare humidum. nisi coniunctum frigori. videlicet aqueum, non aūt humidum quatenus humidum. Vnde pace expositoris dixerim, non bene percipit, quæ. Aristo. præmisit, accepit. n. vnde humiditas dicatur, vnde caliditas, vnde frigiditas & siccitas, & tunc pro rōne & definitione illorum ordinauit illas in elementis, & eas maxime elementis conuenire dixit, quibus maximus competunt illorum definitiones. Obiter quinto quærunt, vtrum leuitas aeris & ignis sint eiusdem speciei, & de grauitate aquæ & terræ similiter. Recentiores tenent. primo ꝙ differunt specie. secundo ꝙ leuitas ignis & aeris sunt æque intensæ, quando sunt ignis & aer in naturali dispositione constituti. Si
C militer grauitas aquæ & terræ. Sed non est iustum condemnare aliquem absentem. primo & secundo cœli. propterea rōnes eorum inducam, post modum dicam aliter. Quod igitur leuitas ignis et leuitas aeris differunt specie, arguunt primo. quia tunc ex parte grauitatis & leuitatis non posset concludi numerus elementorum. secūdo tunc ad eundem locum simpliciter mouerentur, quia rerum eiusdem speciei idem est locus simpliciter. tertio quæ sic se habent, ꝙ vna trahit alicubi, quo altera non trahit, differūt specie, sed leuitas ignis trahit ad locum, ad quem non trahit leuitas aeris. igitur differunt specie. Quarto, leuitas aeris naturaliter collocatur in sphæra aeris, & non leuitas ignis. igitur differunt specie. Quinto, diuersorū corporum differentium specie, diuersæ sunt virtutes specie. igitur non potest eadem specie leuitas igni, & aeri inesse. Quod vero leuitas aeris sit æque intensa, vt illa ignis. probatur primo, quia vel est summa, vel remissa. si summa, habetur
D intentum. si remissa, tunc aer esset mistus in qualitate motiua, & sic non esset purum elementum. Secundo, quodlibet elementum debet limitari sibi qualitatem aliquā motiuam in summo, veluti aliquā alteratiuam. Tertio, omnis virtus competens alicui subiecto puro, & per se competit sibi secundum omnem rōnem, & in summo modo leuitas competit aeri, & in naturali dispositione constituto. igitur in summo. Hæc sunt argumenta & vires istorū. Sed pace istorum dixerim. probare videntur verba Aristo. ꝙ leuitas ignis & aeris. similiter grauitas aquæ & terræ sunt eiusdem speciei. primo, quicunq; definitione sunt eadem, specie sunt eadem, sed leuitas aeris & ignis definitione sunt eadem. igitur specie, minor declaratur, nam primo cœli tex. et com. 17. leuitas sic definit leue est quod natum est ferri a medio, graue vero, ꝙ natū est ferri ad medium: mō hæ definitiones cōpetunt illis. igitur specie conueniunt. secūdo omnis natura cœlestis neutra est eiusdem speciei omni naturæ, vt secūdo cœli. cōmen. 49. igitur oīs natura leuis omni naturæ leui, & oīs grauis omni graui.

Quęta quæstio de qualitate motiua.

Positio recentiorum.

Argumenta propositione.

Confuta.

tertio quæcunq; cōparantur in grauitate & leuitate, con E
ueniunt in illis secundū speciem, sed terra & aqua comparantur in grauitate, & aer & ignis in leuitate, igitur conueniunt in illis secundum speciem. minor patet. quarto cœli. tex. cōmen. 26. & 27. & primo cœli. tex. cōmen. 17. Propter hæc & alia quæ diximus in libro cœli, videtur esse dicendū apud Aristo. & Auerro. & Simplicium, & alexandrū, ꝙ grauitas & leuitas possunt accipi pro formis substantialibus elementorū, & pro accidentibus illis formis coniunctis. vt primo cœli. commen. 17. & secundo de anima. cōmen. 108. Si pro formis, sic sicut forma ignis & forma aeris differunt specie, ita leuitas a leuitate, qn̄ quidem forma est leuitas, si vero accipiūtur pro accidentibus consequentibus formas, sic sunt eiusdē speciei, & solum differunt secundū magis et minus, hoc tenet Auerroes expresse quarto cœli. cōmen. 3. d. graue aūt & leue secundū comparationem est illud, in quo non est pura grauitas, neque pura leuitas, sed vtrunque, est enim grauius alio. & leuius alio, et reliqua, idem. Et commen. 6. d. Illud autē quod est minoris grauitatis, est ex genere grauis simpliciter, & nō differunt, nisi secundum magis & minus, propter illud quod miscetur cum eis ex altero contrario quod est leue, & reliqua. Et cōmen. 16. dicit. Et quia graue & grauius secundum comparationem eiusdem generis sunt, sed differunt secundum magis & minus, vt aqua, & terra, quæ sunt in genere grauis simpliciter, sed differunt secundum magis, & minus, & similiter igni & aer, qui sunt ex genere leuis simpliciter, & accipit genus pro specie. Verum pro solutione ad argumenta animaduerte primo, ꝙ grauitas & leuitas possunt dupliciter accipi. vel in ratione qualitatum, & sic sunt (vt dixit Auerro.) omnes leuitates eiusdem speciei, & omnes grauitates similiter. Si in ratione instrumenti, cum vt sic sortiantur differentiam & esse a formis agentibus, differunt specie aliquo modo. Tunc ad primum dico, ꝙ ex parte leuitatis & grauitatis potest colligi numerus elementorum, accipiendo illas pro substantijs, non pro accidentibus, quia sic ex numero motuum accipiūtur, vt patet in commēto illo 17. primi cœli. Ad secundum dico primo ꝙ bene mouerent ad eundem locum simpliciter si essent æquales in gradu in vtroque, & eiusdē speciei in ratione instrumenti: modo (vt Auer. dixit) leuitas aeris est remissa, & in ratione instrumēti differt specie ab illa ignis. Ad tertium eodem modo dicas, quando. n. essent æquales in gradu, & eiusdem speciei in ratione instrumenti, tunc quo vna traheret, et alia etiam. Ad quartum eodem modo dicendum, ꝙ differunt loco non specie, secundum magis & minus, vnde vt leuitas, ita & locus, est. n. elementorum duplex locus, & a medio, & hic leuibus competit, & ad medium, & hic grauibus, ita etiam duplex qualitas motiua, leuitas & grauitas. Ad quintum maior est vera de accidentibus & virtutibus & passionibus proprijs & essentialibus, modo leuitas est quoddam accidens communi igni & aeri. Tunc ad primam pro alia conclusione Auerroes concedit, ꝙ aer non est simplex in qualitate motiua, sed mistus. est tamen simplex penes qualitates alteratiuas. H

Ad secundum negaret maiorē Auerroes, quia motiua qualitas nō est propria passio et essentialis, sed cōe quoddam. Ad tertiā similiter intelligitur qn̄ competit illi subiecto per se, vbi autē competit communiter, non opꝫ. Sed ambiges vnde aer habet remissam leuitatem, & cum ad mistione grauitatis, ignis vero non. Ad hoc dici pōt illud esse pp duo. Primo propter formas substātiales, quia forma ignis differt a forma aeris. Secundo pp qualitatū proportionem, quia ignis constat proportione calidi & sicci, aer vero proportione calidi & humidi, modo ad proportionem primam sequitur qualitas illa intensa, ad secundam vero qualitas illa remissa. Hæc sunt quæ probabiliter sustineo, ꝙ si aliter aliquādo videbitur, aliter etiam dicere non recusabo. Ego. n. cum in naturalibus nihil certi habeo, illud defendere enitar, quod magis pro tunc consonat, semper tamen cum protestatione dicendi aliter, si aliter occurret, pertinacitas. n. in opinione non est digna Philosopho. Hæc de quæstione. Sexto quærunt, vtrū sit

Pō ꝑpria.

F

Nota.

G

Dubitatio. Solutio.

Sexta quæstio de elementorum puritate.

I dare aliquod elementum purum, hæc dubitatio est tacta superius, verum quia a recentioribus hic speciatim tangitur, ideo aliqua etiam abijciam. *Positio alchimorum.* Alchimici aiunt nullum elementum esse purum, nec in substantia, nec in qualitate. immo omne esse mistum mistione elementaria. dici tamen elementum. non quidem simpliciter, sed a predominio. Hanc positionem videtur sentire Auic. vt Auerroes narrat primo de generatione. commen. vltimo, & est expresse Constantini. libro de elementis, et videtur Auerro. secundo de anima. commen. 115. et Aristo. vt in hoc secundo patet. tex. com. nostri. 26. Addunt tamen ꝙ fieri potest vt elementum purum extrahatur ex quolibet misto. Immo fingunt quintam essentiam e quolibet misto extrahi posse. Contrariam positionem tenent omnes & concedunt dari extrema saltem aliqua in parte pura, vt ignem & terram, & hoc substantialiter & qualitatiue, de medijs vero aiunt, aerẽ & aquã substantialiter esse pura, omnia tamen qualitatiue mista. Primum probant, quia ignis &
K terra sunt in locis extremis, sed mistiones fiunt in intermedijs. Secundum patet, quia hæc elementa sunt in medio, ideo mistionẽ habere debent. Sed certe (vt diximus alias) in hac re nihil certi est, & nec opiniones nec argumenta sunt necessaria, vt patet consideranti. Sed circa hæc occurrunt dubitationes. *Dubitationes.* Prima vtrum caliditas potest in infinitum intendi inquantum caliditas. Secunda dato. ꝙ sic. penes quid accipitur puritas elementi. Tertia, vtrum caliditas vt caliditas possit in infinitum remitti. Ad primam respondet aliqui ꝙ repugnat caliditati vt caliditas est, intendi in infinitum, & hoc probant. Primo, quia sicut cœlum ad extẽsionem, ita caliditas ad intensionem, sed repugnat cœlo vt cœlum est in infinitum extendi, igitur caliditati repugnabit intendi. Secundo, quod sibi non potest conuenire, eidem repugnat, sed caliditati intensio in infinitum conuenire non potest. igitur sibi repugnat. minor declaratur, quia si posset conuenire, aliquando conuenisset, vel aliquando conueniet, per regulam de possibile. Tertio,
L quod est indifferens ad finitũ & infinitum, sibi non competit finitas nec infinitas. igitur secundũ se non potest crescere in infinitum. *Põ ꝓpria.* Animaduerte apud Auerroẽ pluribus in locis ꝙ aliqua propositio est vera per se, et falsa per accidens vel sub alijs verbis aliqua est vera per rationẽ generis quæ est falsa per rationem speciei, hoc est aliqua est vera reduplicatiue, quæ est falsa simpliciter siue absolute, loquor de reduplicatione ad bonũ sensum, quatenus non distinguitur a specificatione. verbi causa, hæc est falsa absolute. omne animal potest videre, quæ reduplicatiue est vera. videlicet omne animal potest videre inquantũ animal, quia etiam talpa potest videre inquantum animal. Similiter hæc est falsa absolutæ. omnis motus potest velocitari in infinitũ quæ reduplicatiue est vera. videlicet oĩs motus potest velocitari in infinitum inquantũ motus, sic in proposito hæc est falsa absolute. omnis caliditas potest in infinitum intendi, quæ tñ est vera reduplicatiue. videlicet inquantũ caliditas. probatur. quicquid non repugnat speciei, nõ repugnat indiuiduis sub rõne speciei, modo in-
M finitas non repugnat speciei, linea. n. finita & linea infinita sunt eiusdem speciei. similiter & caliditas finita & caliditas infinita. Ad primum respondeo ꝙ similitudo non est conueniens, quia extensio competit cœlo vt quãtum, intensio competit caliditati vt quale, modo quantum per accidens competit cœlo, quale per se caliditati. Ad secundam nego minorem. Ad probationem dicas regulam illam de possibili esse veram in possibili absoluto, & non reduplicatiuo. nam potest talpa videre in eo ꝙ animal, nunquam tñ vidit, nec videbit, quinto meta. tex. cõm. 27. Ad tertiam concedo maiorem, ꝙ sibi non competit alterum secundum inclinationem materialem, attamen sibi non repugnat, & hoc sufficit ad propositionem de possibili reduplicatiuo. *Responsio ad secundã prima.* Ad secundam dubitationem respõdent hi ijdem, & volunt ꝙ si caliditati quantum est de se competeret posse in infinitũ intendi, adhuc penes esse infinite intensum non deberet sumi puritas elemẽti ignis, & sic in cæteris. probant. quia hæc infinita intensio esset præter naturalis igni vel elemento, & sic penes hanc non debet attendi eius puritas. N Sed hæc positio est de directo contra Auerro. nam ipse ponit formas elementorum intendi & remitti proportionabiliter secundum intensionem & remissionem qualitatũ, quo stante sequitur ꝙ si ignis non esset infinite calidus, esset remisse calidus, & sic remisse ignis, & ita alteri commistus, & per consequens non purus. *Põ ꝓpria.* Propterea dicẽdum infinitam intensionem caliditati simpliciter & absolute repugnare, licet non repugnet reduplicatiue, propterea elementum potest esse purum, dato ꝙ caliditas non sit infinite intensa, & sic puritas elementi penes simplicitatem elementorum attenditur, ita vt illud simplex dicatur elementũ, quod ex pluribus non constat elementis. Ad tertiam dici potest vt ad primam, verum quia quæstio illa potest extendi ad materiam de minimis, volo hæc satis esse & sic de quæstione.

RECO. Soluit quæstionem, nam dixit vnumquodque elementorum constare duplici qualitate, ideo quæritur, vtrum vtraque illarum cõstet æqualiter. Respondet (vt exponit Philoponus) et dicit. sed tamen quatuor existentibus qualitatibus, O calido, humido, frigido, & sicco, vnumquodq; sensibilium corporũ simpliciter constat vno, hoc est vna illarũ. Græci vtuntur accusatiuis absolutis, nos vero non, & genitiuis ẽt loco ablatiuorum, ideo communes translationes nõ bene se habent. Exponit quod dixit (& inquit) Terra. n. constat sicco magis q̃ frigido. aqua autem frigido magis q̃ humido, aer autẽ humido magis q̃ calido, ignis aũt calido magis q̃ sicco est constans, & sic vnumquodq; simpliciter vno constat. Sed propter quid elementorum vnumquodque constat duplici qualitate, Philoponus bonam affert rationem. Sed cur constat altera magis ac simpliciter, causam non affert. *Cur elemẽtũ cõstet duplici qualitate, et vna principaliter.* Dicit. n. ꝙ elemẽta quatenus sunt abinuicẽ transmutatiua, eatenus oportet qualitatibus contrarijs participare, quatenus vero vicina, eatenus necesse est ea communicare in aliqua. verbi causa, ignis aeri vicinus est, & quatenus ei vicinus est, communicabit cum ipso secundum aliquam qualitatem, vtpote secundũ caliditatem, quatenus vero vtrunque in alterum P transmutatur, necesse est ipsa secundũ aliam differre qualitatem quia vero impossibile est duo æque primo cõpetere alicui, nisi ordine quodam, ideo omne elementum altera tantum principaliter constabit: alioquin duo erunt ad idem æque primo æqualiter comparata. Dubitant aliqui, quia non videtur ꝙ aeri magis humiditas tribuenda sit q̃ aquæ, quia vt obseruatio docet, aqua multo humefacit. *An aer sit magis humidus aqua.* Respondet Philoponus ꝙ humidum secũdum eam rationem qua ipsum descripsit Arist. magis aeri, q̃ aquæ competit. Est. n. humidũ quod proprio termino male terminabile est, bene autem alieno, modo hæc definitio videtur magis aeri cõpetere. aer. n. & magis q̃ aqua funditur, & magis diffluit et male terminabilior est ipsa aqua. aqua. n. & si diffluat, aliquem terminum interdum dimissum desuper tanquam cõpacta seruat, aer autem perfunditur facile, quare quo ad rationem humidi aeri vr̃ humiditas magis esse tribuenda. Tunc ad argumentũ dicit, ꝙ aqua ꝑ accidẽs magis humefacit nostra corpora. primo, quia cõstat ex crassioribus partibus, & ideo est magis repletiua Q eorum pororũ, qui sunt in nobis, aer vero quia est ex tenuioribus partibus, ideo facile diffluit. Secundo, quia aqua cõnate quasi se habet ad terram, & facile cum ipsa colligatur, & cum nostra corpora terrena sint, cũ terra magis participant, ab aqua magis humefiũt. quæ suapte natura facile est cũ terrenis permiscibilis. hæc ex commẽtarijs Philoponi. Quod vero ignis sit principaliter calidus, aqua simpliciter frigida, terra vero maxime sicca. Arist. tãquam nota ad sensum supponit, sensibus. n. patet ignem esse magis disgregatiuum ethrogeneorũ q̃ proprio termino terminabilis sit. Aquã ẽt esse etherogeneorum congregatiuã magis q̃ humidã ẽt sensibus subiacet. Terrã ẽt esse magis proprio termino terminabile, magis q̃ etherogeneorum congregatiuam, ẽt sensibus constat, ideo hæc supponit. In cõmentarijs quæsiuimus vtrũ tantum quatuor sint elemẽta, vbi dicebamus. Arist. probasse tantũ quatuor esse elemẽta, vt per rõnes tactas in cõmentarijs declarauimus. At vt ex cõmentarijs Philoponi perspicuum

A spicuũ est, Arist. non probauit tantũ quatuor esse elemẽta, sed supposuit quatuor esse nota ad sensum, postea ea adaptauit quatuor cõiugationibus, & quatuor locis, & quatuor motibus, & quatuor cõtrarietatibus. & hoc, vt ostẽderet ea quæ sensibus subiacẽt de elemẽtis, cõuenire rõni. Põt ẽt dici, ꝙ hæc propõ, tm̃ quatuor sunt el'nta, æq pollet illi, quatuor sunt elemẽta, & nõ plura, vel ꝙ interpretaẽ per illã, quatuor sunt elemẽta, & nõ plura. modo hæc interpretatio scdm quãlibet eius partẽ nõ pbaẽ ab Arist. quia vbiq; Arist. supposuit eius primã partẽ; vt notã ad sensum, nullibi. n. probauit, ꝙ quatuor sint elemẽta, sed supposuit vt per se notũ ad sensum, probaẽ tamen quo ad eius secũdã partẽ, quia Arist. probauit ꝙ nõ possunt esse plura, qa plures cõiugationes nõ sunt possibiles, plura loca q̃ quatuor non sunt possibilia, plures motusq̃ quatuor nõ sunt pol'es, plures qualitates motiuæ nõ sunt pol'es, plura q̃ quatuor, cõtraria nõ possunt esse, nisi vni essent plura cõtraria. ergo illã exclusiuã nunquã probauit Arist. scdm oẽm eius partẽ, sed solũ scdm alterã. s. ꝙ nõ

B sunt plura q̃ quatuor. ad hũc sensum pcedere põt Philoponi interpretatio, vt patet legẽti Animaduerte ꝙ q velet posset dicere ꝙ nõ põt pbari ignẽ esse simplicẽ & purũ ab omni mistione abiunctũ, nõ. n. valet prima ratio quã fecimus in cõmentarijs, quia licet motus sursum simpliciter est hoc arguit aliquid moueri sursum simpl'r, vbi prædĩatur ignis, nõ ꝙ sit purus ignis. nec valet secunda, qa bene volo ꝙ ignis sit, sed in alio. vnũ. n. cõtrariũ arguit alterũ esse, vel in se, vel cũ alio. nec valet tertia, qa si simpliciter leuitas est, nõ sequiẽ nisi ignẽ; vel in se vel in aere. nec valet quarta, qa si illa cõbinatio est pol'is, ignis est, sed cũ alio cõmistus, et sic rões illæ nõ cõcludũt ignẽ esse purũ, & seorsum ab omni alio, per idẽ tolliẽ signum, Auer. illud. n. arguit esse locũ, vbi oẽs ignes cõgregantur nõ puri, sed impuri, sicut de mari, qđ non est locus puræ aquæ. Postea in cõmẽtarijs quærebamus, vtrũ caliditas aeris & ignis sit eiusdẽ spẽi. Vbi debes scire ꝙ Philoponus in primo huius asserit, ꝙ caliditas ignis, & caliditas

C aeris differẽt specie, & sic de alijs symbolis, probat per simile in mistis, in quibus sunt mulla calida, quæ spẽ drñt. nã alia est quæ in vino caliditas, & alia quæ in pipere, castoreo, aut balsamo, & similibus, & tũc cõcedit ꝙ vult cũ ex vino sanguis generaẽ, tota vini caliditas corrũpiẽ, & alia quædã scdm spẽm in sanguine caliditas generaẽ, ita ẽt (vt inquit) accidit in gñatione elementorũ, q̃ generãtur inuicẽ. Et si dices, cur Aristo. appellat vbiq; caliditatẽ symbolã qualitatẽ aeriset ignis. Dicẽdũ ꝙ hoc est primo, qa cõueniũt in noĩe. secũdo, qa nõ sunt cõtrariæ, licet sint spẽ abiunctæ, vt albũ et dulce. Caliditas aũt & frigiditas dicunẽ cõtrariæ, sil'r siccitas & humiditas, qa nec nomine cõueniũt, & sunt inuicẽ corruptiuæ. at caliditas ignis, & caliditas aeris nõ sunt inuicẽ corruptiuæ. nisi per accñs Põt tñ hæc positio ẽt intelligi, vt in cõmentarijs diximus ꝙ sunt eiusdẽ spẽi, vt obiecta, differũt spẽ vt accñtia qtenus earũ propria subiecta drñt spẽ. Quærebaẽ ẽt in commẽtarijs, vtrũ quodlibet elementũ limitet sibi ambasqua litates in summo. vbi diximus hypothetice ꝙ sic. vtpote

D si darẽtur elemẽta pura, ac seorsum a mistis, & in nãli dispositione collocata, cathegorice vero Philoponus tenet ꝙ aer est humidior aqua, qa minus pprio termino terminabilis, alieno vero magis. tenet etiã, ꝙ ignis est calidior aere, qa magis etherogenea aptus segregare. Amplius ꝙ aqua sit frigidior terra, qa magis cõgregatiua, terra aũt siccior, qa minus alieno termino terminabilis. magis vero pprio, & sic vult alterum esse altero magis in vna qualitate intensiue & nõ solũ scdm prius. Hoc autẽ tenet Philoponus, quia nõ asserit hæc quatuor corpora esse pura, sed mista. Si. n. aqua est aere minus humida, est qa habet aliquid de terrestri sicco: & si terra est minus frigida aqua est, qa habet nõ nihil de igneo & exhalabili, et sic nõ vult elemẽta esse pura nisi quo ad sensum: & hoc arbitror esse dđm cathegorice. Dato aũt ꝙ elemẽta ẽent pura, aer hrẽt caliditatẽ ita intensam sicut ignis, & sic de alijs nõ sentiũt aũt, pp causas Philoponi, quæ dictæ sunt de humiditate aeris, nec illa caliditas ignis puri sentireẽ, immo datis el'ntis puris caliditas aeris magis sentireẽ illa

E ignis. Tũ quia ignis eẽt partiũ subtiliorũ, & ita minus repletiuus pororũ nrĩ corporis, esset ẽt suapte natura minus nostris corporibus associabilis cũ oĩno sit alterius naturæ ab aqua, q̃ magis cõstamus q̃ igne. Argumẽta Diui Th. quæ vñr cõtrariũ pbare in cõmẽtarijs sunt soluta, et facilius soluunẽ. quũ. n. probat ꝙ ignis est siccior terra, qa caliditas exiccat magis. dđm. ꝙ terra est siccior igne, qa alieno termino minus terminabilis, magis autẽ pprio: nõ. n. est siccior pp frigiditatẽ, sed pp spẽm, qua limitãt sibi maiorẽ siccitatẽ. Modo fortior est virtus formæ specificæ q̃ virtus qualitatis manifestæ. cũ vero pbat aquã est humidior aere, patet ꝙ nõ, quia aer minus pprio termino terminabilis est, alieno magis quã ignis, quare aũt sentitur humiditas aquæ, cã assignata est a Philopono, qa aqua est crassiorũ partiũ & magis repletiua, & qa est sua natura magis associabilis terrenis corporibus. Cũ vero dicit,

F qa frigidũ facit fluere humidũ, dici põt ꝙ aqua est humida pp speciẽ, quæ nõ requirit tantã humiditatẽ, quãtam aer. Præterea. Frigidũ facit exhalare humidũ via cõpressionis, vt patet in crystallo, calidũ vero via exiccationis. Quare pro dilucidatione si respondebimus ad qõnẽ casu posito. s. quod elemẽta sint ab omni mistura separata, & in naturali dispositione cõstituta vnũquodq; elementũ limitat sibi vtrãq; in summo licet non æque primo: sin autẽ ad quæstionẽ respõdebimus simpliciter, quatenus elemẽta sunt nunc simpliciter, dicemus, ꝙ ignis est calidior aere, & magis calidus quã siccus, vt ex actionibus qualitatũ constat, & quod aer est humidior aqua & magis humidus, quã calidus, vt ẽt actionibus constat, & aqua est frigidior terra & ꝙ magis frigida quã humida, vt iterũ actiones ostendunt, terra vero siccior igne, & magis sicca quã frigida, vt ẽt actiones ostendunt. Vtrum ignis sit in summo calidus, aer in summo humidus, aqua in summo frigida, terra in summo sicca, credo ꝙ non: quia nullum elementũ in rei veritate est purũ, & ideo Aristo. & Philoponus solũ locuti sunt cõparatiue, vt quod ignis sit

G magis calidus quam siccus, aer magis humidus quã calidus, absolute de his non locuti sunt. Quærebatur etiã in commentarijs, vtrum leuitas aeris, est eiusdem speciei in igne & aere, & similiter de grauitate in aqua & terra. Vbi animaduertendũ quod in opinione Auerrois, quã defendimus, oportet supponere ignẽ & terram reperiri pura quo ad qualitates motiuas, & alteratiuas, intermedia vero non reperiri pura quo ad motiuas, licet forte, nec quo ad alteratiuas. Tunc hoc stante, possumus dicere primo leuitas & grauitas possunt cõsiderari, vt qualitas absolute, nulla habita ratione ad formas, nec ad elemẽta, quorũ sunt instrumenta, & possunt considerari, vt instrumẽta formarũ. Prima ratione leuitas aeris & ignis est eiusdẽ speciei, & non differt nisi secundum magis, & minus: secunda vero ratione, differunt specie. Caliditas enim magnetis, & caliditas vini differunt specie, vt instrumẽta formarũ, vt qualitates vero sunt eiusdẽ speciei, & non differunt nisi secundum magis, & minus, hic est

H vnus modus satis probabilis. secundo dicere possumus, dato ꝙ nõ reperiantẽ elementa pura, nec extrema nec media, ꝙ leuitas prædominãs in illo igneo, quod nos appellamus ignẽ, & leuitas prædominãs in illo aereo, qđ nos aerẽ dicemus, iterũ sunt eiusdẽ speciei, & solũ differunt secundũ magis, & minus: nã illa leuitas ignei, est intensio, licet non in summo quã illa aerei, & sic de grauitate, vt vero instrumenta formarũ differunt specie, vt dictũ est, & sic non oportet cõcedere pura elemẽta nec extrema, nec media, nec in alteratiuis nec in motiuis qualitatibus. Sed tunc est vnũ dubiũ pulchrum, vtrum dato igne puro in alteratiuis, & motiuis, moueretur præcise ad concauũ, an vltra: non vltra, quia non esset locus naturalis eius. Si præcise ad concauum, igitur mistum præcise esset ita sursum motiuum, sicut purum bene. quod patet, quia igneum illud, quod in concauo manet, præcise ad illud mouetur, & sic habetur propositum. dicendũ ꝙ igneum illud, quod mouetur ad concauũ & manet in concauo, non manet simpliciter naturaliter secundũ propriã natu-

I ram,sed natura communi ad euitandum vacuum. At si daretur ignis purus,maneret illic,& moueretur ad eũ locum naturaliter vtroque modo,et natura propria,& natura communi,& hæc est differentia.

Anti.c. 29. *Quoniã autẽ determinatũ est prius,quòd simplicibus corporibus ex seinuicẽ generatio est,simul autẽ & secundũ sensum uidentur generata (non enim esset alteratio.secundum.n.tangibilium paßiones,alteratio est) dicendũ est quis modus adinuicem transmutationis,& utrum omne ex omni generari poßibile sit, an hæc quidẽ poßibile,hæc autem impoßibile.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Quoniã determinatũ est prius in corporibus ipsis simplicibus generationẽ reciprocam esse:simul autem per sensum generari prohibentur,non enim esset alteratio (secundum enim tactiles paßiones alteratio est) dicendum quis modus reciprocæ trãsmutationis eorum sit,& utrum quodlibet ex quolibet fieri poßit,aut hæc quidem poßunt,illa autem non poßunt.*

K

Cõmẽ.29. Tractat nunc de elementorũ reciproca generatione, et primo q̃onem an est solui vult,partim per dicta tertio cœli, partim per sensum.quæ dixit in cœlo, patent. at per sensum sic declarat, elemẽta alterari sensu perhibetur; nã ea alterari per qualitates tactiles est qualitates tactiles tactu perhibẽtur,igitur ea alterari sensu patet, sed declaratũ est ea non posse alterari nisi generentur & corrumpãtur, quare si patet alteratio,saltẽ per accidẽs patet generatio, ea igitur generari reciproce supponatur propterea quærit,vtrum quodlibet ex quolibet fieri posit,an quædam effici possũt est quibusdam,quædam vero non.

RECO. Cũ demonstrauit quatuor esse elementa, & ꝙ vnũquodq; habet arctam qualitatẽ propriam,qua alteri contrariatur,nunc vult loqui de generatione ipsorũ, & primo præmittit suã intentionem,postea exequitur, in præmittendo eius intentionẽ.supponit vnũ.s.ꝙ elementa ex inuicẽ generentur & hoc partim, vt probatum tertio de cœlo,partim ex sensu,partim ratione,vnde dicit.Quoniã aũt determinatũ est prius.s.tertio libro de cœlo,ꝙ simplicibus corporibus insit generatio ex inuicem, hoc est reciproca,litera est suspensiua vsq; ibi(Dicendũ est) est ergo suppõ,ꝙ elemẽta pñt reciproce generari ex inuicẽ. probat hãc partim sensu,partim rõne.sensu quidẽ,dicẽs simul aũt & scdm sensum videnẽ gñata.s.ex inuicẽ,cadit.n.sub sensu,ꝙ calidũ fiat ex frigido, & vice versa, & humidũ ex sicco,& vice versa,& sic de aliјs.rõne vero(cũ inqt) Non.n.esset alteratio. Alexander per alterationẽ generationẽ intellexit, quod non placet, quia tunc probatio esset eiusdẽ per idem.esset enim sensus,si elementa reciproce non fierent ex inuicẽ,tunc non esset generatio reciproca,modo hoc idẽ est.Melius ergo Philoponus,per alterationẽ intelligit alterationẽ,quæ fit secundũ qualitates, & quia quis posset dubitare secundũ quas qualitates fiat alteratio,ideo exponit.secundũ enim tangibilium pasionem fit alteratio.q.d.loquor de alteratione, quæ fit secundũ tangibiles qualitates. De hac enim sequitur, ꝙ si mutua generatio non sit, nec mutua alteratio est, quæ secundum tactiles qualitates fit.modo hoc est contra sensum, & contra declarata in primo lib.consequentiam nõ probat,quia patet,nã si elementa mutuo non generarentur mutuo non alteranẽ.non.n. possunt alterari in qualitatibus,quin alterenẽ in substantiјs, vt supponit primo huius. Dixit aũt notanter, ꝙ si nõ esset gño nõ esset alteratio,quæ fit secundũ tangibiles pasiones quia posset esse alteratio intentionalis,vt alteratio diaphani a lumine,& animæ a sciẽtia, vt patet septimo phy. Sed dubitaẽ quia albi in nigrum, dulcis in amarũ sunt alterationes, & tamen non sunt secundũ tangibiles pasiones.Hoc dubium mouet Philoponus iuxta suã expositionẽ, secundũ meã non est necessariũ, quia Arist.addit illud verbum non ad demonstrandũ oẽm alterationẽ esse secundũ tangibilia sed ad demonstrandũ,ꝙ ea alteratio non est, quæ est secundum tangibilia, quia si aliæ sint, non sunt ad propositum.tamen respõdet Philoponus, ꝙ ad qualitates aliorum sensuum non est alteratio per se primo.sed consecutiue, quia consequitur ad alterationẽ tangibilium. Ad mi-

L

M

stionẽ.n.calidi.& frigidi,& humidi & sicci, & colores, & sapores,& oẽs sensibiles qualitates sequũtur. His declaratis,ponit intentionẽ,& terminat suspensionẽ(& inquit) Dicendũ est quis modus adinuicẽ transmutationi, & vtrũm omne elementum ex omni elemento generari posibile sit,an hæc quidẽ posibile,hæc autẽ imposibile,dicit autẽ hæc propter Platonem(vt Philoponus inquit)qui supposuit terram intransmutabilem. N

Anti.c.30. *Quod igitur omnia nata sint adinuicẽ transmutari, manifestum est. Generatio enim in contraria & ex contrarijs.elementa autẽ omnia habent contrarietatem adinuicem,quia differentiæ sunt contrariæ.His enim ambæ contrariæ,ut igni & aquæ. hoc enim siccum & calidum,hoc autem frigidum & humidum. His autem,altera solum.uerbi gratia.aeri & aquæ: hoc enim calidũ & humidum est,hoc autem frigidum et humidum. Quapropter uniuersaliter quidem manifestũ est,quòd omne ex omni generari natum est.* O

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Quod quidẽ igitur omnia inuicẽ apta sint transmutari patet. nã generatio in cõtraria & ex cõtrarijs est,elemẽta autẽ omnia habent inuicẽ contrarietatẽ,cum differentiæ contrariæ sint, his quidẽ.n.utræq; contrariæ,ueluti igni et aquæ.nã hoc quidẽ siccũ & calidum,illud uero humidũ & frigidum,his uero altera soli,ueluti aeri & aquæ,nã hoc quidem calidum & humidum, illud uero frigidũ & humidũ.patet igitur uniuersaliter quodlibet ex quolibet esse aptum generari.*

Cõmẽ.30. Nunc probat quodlibet generari ex quolibet, & arguit sic quodlibet contrariũ est aptũ generari ex suo contrario,sed quodlibet elementũ est contrarium cuilibet elemento.igitur quodlibet elementũ effici potest ex quolibet.maior patet per se & per definitionẽ contrariorum, cõtraria enim sunt vt.10.metaphy.dicitur, quæ sunt apta inuicẽ transmutari.minor declaratur inductione, quoniã quædam elementa sunt contraria in vtrisque qualitatibus,vt ignis,& aqua, aer & terra,quædam in altera tãtum,ut ignis & aer,aqua & terra, & sic omnia sunt contraria saltẽ in altera.quæ dicit patent. P

Soluit secundum problema.s.ꝙ quodlibet elementum fieri posit ex quolibet, & syllogismis secundũ Philoponũ est contraria ex inuicem fiunt. Non enim quoduis in quoduis,vt demõstratum est in libro physico. elementa sunt cõtraria,qa differẽtiæ ipsorũ sunt contrariæ.ergo elementa fiunt ex inuicẽ,hoc est quodlibet ex quolibet. RECO.

Anti.c.31. *Iam autẽ secundũ unumquodq; non difficile est uidere, quo modo quidẽ omnia ex omnibus erunt. Differt autẽ ipso citius et tardius & facilius & difficilius. Quæcunque enim habent symbolum adinuicẽ,uelox horũ transmutatio est. quæcunque autem non habent tarda,quia facilius est unum quã multa transmutari. uerbi gratia,ex igne quidem erit aer,altero facilius transmutato,hoc enim erat,calidum & siccum,hoc autem calidum & humidum,quapropter si uincatur siccum ab humido,aer erit. Rursus autem ex aere,aqua erit,si uincatur calidum a frigido. hoc enim erat calidum & humidum,hoc autẽ frigidum & humidũ. quapropter transmutato calido,aqua erit. Eodẽ modo ex aqua terra,& ex terra ignis. habet enim ambo ad ambo symbola, aqua enim humidum & frigidum,terra autem frigidum & siccũ.quapropter uicto humido terra erit. Et rursus quoniã ignis quidem calidus & siccus est,terra autem frigida & sicca, si corrumpetur frigidũ,ignis erit ex terra.* Q

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Quomodo iam res sit secundum unumquodque, non est difficile uidere,erunt enim omnia quidem ex omnibus, differt tamen illud penes uelocius & tardius, facilius quoque & difficilius: quæcunq; quidẽ enim cõiones adinuicẽ habent horum transmutatio uelox est,quæcunque uero non habent, tarda est. nam facilius est unum quàm multa transmutari, ueluti ex igne quidem erit aer,illo facilius transmutato, nam illius quidem erat calidũ* & siccum,

A *& siccum, huius uero calidū & humidū, unde si siccum ab humido exuperabitur, aer erit. Amplius autem ex aere aqua si calidū e frigido deuincetur, erat enim illud humidum quidem & calidum, hoc aūt frigidū et humidū, unde calido resoluto, aqua erit. Simili autem modo ex aqua fit terra, & ex terra ignis, utrunq; enim ad utrunque communiones habet, aqua quidem enim frigida & humida est, terra autem frigida & sicca, icciрco humido exuperato, terra erit, Amplius quoniā ignis quidē siccum & calidū, terra autē frigidū & siccum, si corrumpitur frigidū, ignis erit ex terra.*

Cōm̄. 31. Hactenus ꝙ quodlibet elementū ex quolibet trāsmutari possit declarauit. verū quodlibet fieri ex quolibet nō est vno modo, sed quoddā ex altero fit velocius, & ex altero tardius, quoddā econtra. (hoc inquit) Quo modo subaudi res iā sit secundū vnumquodq; vniuersaliter ex quolibet effici, non est difficile videre, quia cognito solū B ꝙ sint cōtraria, illud deprehendit, erunt.n. omnia quidē ex omnibus, hac. v3. ratione, quia contraria sunt, differt tn̄ illud penes velocius & tardius, facilius quoq; & difficilius. Ad huius declaratione præmittit duas cōclusiones. d. Quæcunq; quidē.n. cōmuniones adinuicē habent, horū transmutatio velox est, hæc est prima, quæcunq; autē non habent cōmunionē, eorum generatio tarda est. Hæc est secunda conclusio. Animaduerte ꝙ symbolū græce latine est cōmunio, habent autē elementa cōmunionem, quoties in altera qualitatū differunt, & in altera conueniunt vt ignis & aer, quæ sicco differunt, calido conueniunt, ꝙ si in vtraque cōuenerint, non symbolū haberēt, sed essent eadē. Ex his Auerroes infert elementorū generationes dupliciter esse, quia vel secundū alteram qualitatē tantū, vel secundum vtrasq;, hæ conclusiones sic ex litera traduci possunt, facilius vnū q̄ plura transmutātur, & difficilius plura quā vnū, sed cōmunicantia elementa transmutantur in altera tantū. contraria vero in vtrisque, igitur cōmunicantia facilius, contraria difficilius inuicem

C transmutantur. minorē & maiorē quasi excēplis manifestat, & res tota patet. Animaduerte quoq; vt magis videbitur in quæstionibus ꝙ aliter Auerroes in paraphrase transmutationē in conuenientibus facilē dicit, aliter expositor. Auerroes enim inter conuenientia transmutationē facilem facit, quia altera tantū corrūpitur, altera eadē manet, modo vnū quā plura facilius est transmutare. At expositor vult nullā vnā numero remanere, esse tamē facilē transmutationē quia elementum corrumpendū minus resistit per vnam, q̄ per duo.

De facilitate trāsmutationis.

Pō Auer.

Pō expositoris.

Sed circa hoc expositoris verbum dubitatur, quia per quantū vnū cōtrariū vni resistit, per tantū duo duobus. Similis.n. proportio est vnius ad vnū, & duorum a duo. Igitur si elementū conueniēs resistit per vnū, cū aliud sibi conueniens agat per vnū. Tanto tempore resistit vnū vni agenti, quanto duo duobus. Res hæc latius in qōnibus declarabitur. Nunc vero dici pōt ꝙ vnū resistit vni tantū, & non reagit, & propterea citior est transmutatio, at quando vnū agit in alterū per duo & illud patit

D per duo, cū ibi sit actio & reactio nō sunt similia, nec cætera paria, & propterea plus resistit vnū per duo q̄ vnū per vnū alteri per vnū tantū. Nouus expositor alia cām minoris resistentiæ assignat, & de hoc dicetur in qōne.

RECO. Nūc transit ad primū problema, in quo quærebat modū transmutationis eorū ex inuicē, & supponit secundū Philoponum hanc suppositionē, ꝙ elementorū quædam habent cōmunē qualitatē, quā symbolū nominauit, vt ignis & aer caliditatē, & sic de alijs: quædā nullā cōem habent, vt ignis, & aqua, & aer, & terra. tunc ponit differentias generationū, & dicit. Quod quæcunq; habēt cōmunē qualitatē, facile ex inuicē transmutant. Quæcūq; nullā difficilius ex inuicē generātur, hæ sunt duæ drīæ generationis. In cōmentarijs fit quæstio cōtra expositorē, si vtraq; corrūpitur qualitas in habentibus symbolū, quomodo dicitur hæc velocior illa, in qua est gemina cōtrarietas, & quanquā multa dici possint, breuibus dicendū, ꝙ facilior est transitus, quia in quibus est symbolū, contingit alterū vna sola qualitate superāte fieri trāsitu. Cū E enim raro accidat elementum quod est alteri in duabus contrarium, vt illud in duabus superat. ideo hæc generatio dicitur difficilis, at quando elementum est in vna contrariorum, plerunq; accidit ipsum superare vicinum, ideo hæc generatio est facilior, & frequentior, cum illa exuperatio facilius accidat.

Quapropter manifestum est, quòd circularis erit generatio in simplicibus corporibus. & facillimus hic modus trāsmutationis, quia symbolum existit in his quæ deinceps. Anti. c. 32.

Quare patet in simplicibus corporibus circulo esse generationē. & modū hunc transmutandi esse facilem. quoniā his quatenus coordinata sunt, communiones competunt. Dilucida. te. c. eiusdē.

Cōm̄. 32. Quidam exponunt circulo, hoc est perpetuo, vt sit sensus, quare patet in simplicibus corporibus circulo esse generationē, hoc est perpetuo. Nam proprie perpetuitas motus in circulatione consistit, sed hæc conclusio multo F remote ex dictis oritur, & maxime cum hanc latius dicet. Propterea mihi videtur ꝙ Aristo. concludat generationē in altera qualitatū esse circularē, est enim elementū dupliciter possibile ex elemento generari vt dixit Auerroes, aut symbolice, aut contrariæ (inquit) Quare patet in simplicibus corporibus, quoties subaudi generentur symbolice generationē esse circulo, & patet etiā modū hunc symbolicū transmutandi esse facilē, quoniā symbola insunt his, quæ sunt deinceps, sic iacet series græca. trāstuli tamen ad sensum sic, quoniā his quatenus coordinata sunt, non quidē positura, sed circulo cōmuniones competunt. Sic igitur vult elementa quoties symbolice generentur, circulo generari & facilius.

RECO. Epilogat (& inquit) Quapropter manifestū est, ꝙ circularis erit generatio in simplicibus corporibus, hoc est, ꝙ quodlibet elementū pōt fieri ex quolibet, & cōtra ēt, & hoc fuit secundū problema, & manifestū est, ꝙ facillimus est hic modus transmutationis quando transmutātur inuicē quæ habēt symbolū, quia symbolū existit his, quæ deinceps vt igni & aeri, aeri & aqua aquæ & terræ, G & sic quando transmutatio fit de vno symbolo ad symbolum facilis est modus.

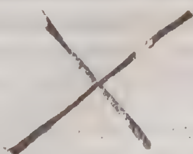
Ex igne autē aquam, & ex aere terrā, & rursus ex aqua et terra aerē & ignem cōtingit quidē generari, difficilius autem, quia pluriū est transmutatio. necesse enim est si erit ex aqua ignis corrūpi & frigidū & humidū. Et rursus si ex terra aer, corrūpi & frigidum et siccum. Similiter autem et si ex igne & aere aqua et terra, necesse est ambo transmutari. Hæc igitur tardior generatio est. Anti. c. 33.

At ex igne aquam, et ex aere terram. itemq; ex aqua et terra aerem et ignē contingit quidem generari, difficilius tamen, quia plurium est trāsmutatio: necessarium enim erit ubi ex aqua fit ignis, tam frigidū quā humidum corrumpi. itemq; ubi ex terra aer, corrumpi ēt frigus et siccum. similiter autem ubi quoq; ex igne et aere aqua et terra, necesse est utraq; transmutari. hæc quidem igitur generatio tardior est. Dilucida. te. c. eiusdē. H

Cōm̄. 33. Vt Auerroes dixit duplex erat generatio elementorū: vna symbolica, altera diaphorica & rursus diaphorica vel simplex, vt quādo ex igne solo aqua sola fit, vel gemina, vt si ex igne & aere simul, aqua & terra fierēt simul. de simbolica dictum est eā fieri circulo & facile. de diaphorica nūc eā in recto fieri, & difficile declarat argumēto ꝙ plura corrūpi difficilius est, quā corrūpi pauciora, sed quæcūq; diaphorice generātur secundū plura corrūpuntur & generātur, igitur recte & difficulter generantur, & quæ dicit, patent. pœnes quid attenditur velocitas & tarditas generationis, in quæstionibus dicemus.

RECO. Epilogauit problemata, nunc epilogat quæ interposuit inter solutiones illorum. & dicit. Ex igne autem aquam, & ex aere terram seorsum, & rursus ex aqua & terra aerem & ignem insimul contingit quidem generari, difficilius autem. cuius causam affert, quia est trāsmutatio plurium in plura. probat quæ dixit & per ordi-

I netri (& inquit) Necesse est enim, si erit ex aqua ignis cor rũpi & frigidũ & humidũ aquæ, & generentur calidũ et siccum ignis. Et rursus, si ex terra generetur aer, necesse est corrũpi & frigidũ & siccũ terræ, & generari calidum & humidũ aeris. hæc de primo, de secũdo inquit. Similiter aũt & si ex igne & aere generaẽ insimul aqua & terra, necesse est ambo trãsmutari, vt totũ aerẽ in terrã, & totum ignem in aquã. Quare concludit hanc generationem tardiorẽ esse hic est epilogus totus.

K

Anti, c. 34. *Si autem uniuscuiusq; alterũ corrumpetur, facilis quidẽ erit, non autem in seinuicem transmutatio. sed ex igne quidem & aqua erit terra & aer, ex aere uero & terra ignis & aqua. Quando. n. aquæ corrũpetur frigidum, ignis autem siccum, aer erit. relinquitur. n. huius quidẽ calidũ, huius autẽ humidũ. Quãdo autẽ ignis quidẽ calidum, aquæ autem humidũ terra. quia relinquitur huius quidem siccum, huius autem frigidum. Similiter autem & ex aere & terra ignis & aqua. quando enim aeris corrumpetur calidum, terræ autem siccum, aqua erit. relinquitur enim huius quidem humidum, huius uero frigidum. Quando autem aeris humidum, terræ autem frigidum, ignis, quid relinquitur huius quidem calidum, huius autem siccum. quæ quidẽ erant ignis.*

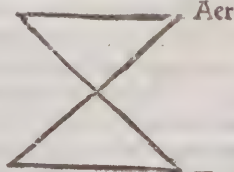
Dilucida. te, c. eiusdẽ. L *Quod si cuiusq; alterũ corrumpatur, facile quidem fiet, non tamen eorũ generatio reciproca erit, sed ex igne quidẽ & aqua, tã terra quàm aer erit, ex aere uero et terra tã ignis quàm aqua, quandoquidẽ enim aquæ corrũpitur frigiditas, ignis autẽ siccitas, aer erit. remanet enim huius quidẽ calidũ, huius autẽ similiter humidũ, quando uero ignis quidem calidum, aquæ humidum, terra erit, quia illius quidẽ siccũ, illius uero frigidũ relinquũtur. similiter aũt & ex aere & terra, ignis & aqua. Quandoquidẽ enim aeris corrumpitur calidum, terræ aũt siccum, aqua erit: nã huius quidem humidum, illius uero frigidum derelinquuntur. Quando autẽ aeris quidẽ humidũ, terræ autem frigidum, ignis erit: nam huius quidem calidum, illius autem siccum remanent, quæ quidem erant ignis ipse.*

Cõmẽ. 34. Generatio prima sui diuisione diuidi potest in simplicẽ & geminã. simplex quidẽ erit, quãdo ex vno vnũ tantũ fit, gemina vero quando ex duobus duo, aut ex duobus vnum, & simplex erat duplex, symbolica, & diaphorica. sic gemina duplex erit, symbolica quando ex duobus clemẽtis contrarijs in ambabus qualitatibus, tertium fit vtrisq; symbolũ, & diaphorica quando ex duobus contrarijs in omnibus, duo fiunt contraria illis in omnibus vt ex igne & aere, fiunt aqua & terra, de generatione elementorũ gemina & simbolica vult nunc eam esse possibilem & facilẽ, ait tamẽ illã nõ esse reciprocã, quoniã licet ex duobus possit tertiũ effici, non tamẽ ex vno duo effici poterũt, & hoc inquit. Quod cuiusq; duorũ elemẽtorũ simpliciter contrariorũ, alterũ, hoc est altera tantum qualitas corrũpatur, facile quidẽ generatio tertij symboli eis fiet, non tamen eorũ generatio reciproca erit, sed ex igne quidem & aqua, tã terra quã aer aqua erit, ex aere vero & terra, tã ignis q̃ aqua. Contra autẽ ex vno solo duo simul minime generari possunt, nec. n. ex terra sola ignis & aqua simul, nec ex igne aer & terra, & in cæteris similiter, verba textus, quia bene translata sunt, nõ indigent expositione.

M

RECO. Verba hæc vno modo in cõmẽtarijs intelleximus, & dubio procul expositio illa satis cõsonat verbis, at nunc Philoponus exponit q̃ velit Arist. declarare quartã gñonem, quæ fit qñ duo elementa corrũpunẽ, quæ contraria sunt, & generaẽ tertiũ vtriusq; symbolũ, illis prioribus simul corruptis, et hoc dicit. Si aũt vniuscuiusq; elementorũ contrariorũ alterũ, hoc est altera qualitas corrũpatur, altera seruata, facilis quidẽ erit trãsmutatio illorũ in tertiũ non aũt erit facilis transmutatio eorũ inuicẽ, cũ sint contraria, quæ inuicẽ difficile transmutantur vt dictũ est. Vel sic legatur, si aũt vniuscuiusq; elementorũ cõtrariorũ corrũpetur alterũ, idest altera qualitas, facilis quidẽ erit gño tertij vtriusq; symboli, non aũt erit illorũ contrario inuicẽ transmutatio, sed erit ex eis tertiũ, quia altera sola corrupta nõ põt vnũ contrariũ ex altero generari, nec contra. Et exponit quo modo erit generatio in casu posito q̃ sint contraria & agant inuicẽ ex qua actione corrũpatur altera qualitas (& inquit) Sed ex igne quidem & aqua inuicem in omnibus contrarijs erit interdum. sup. terra, & interdum aer. Ex aere vero & terra inuicẽ agentibus interdũ quidẽ ignis, interdũ vero aqua fiet. & dat modũ, & primo quomodo ex igne & aqua cõtrarijs inuicẽ agẽtibus fit nunc aer, nũc terra, & dicit. Quãdo. n. aquæ corrũpetur frigidũ, & seruetur humidũ, ignis aũt corrũpetur siccũ, & seruetẽ calidũ, aer erit. nã (vt inquit) relinquitẽ huius. s. calidũ. huius. s. aque, humidũ. & sic erit aer. qñ autẽ contra ignis quidẽ calidũ corrũpeẽ, aqua autẽ humidum erit terra, quia (vt inquit) relinquitẽ huius. s. ignis siccũ, huius aũt. s. aquæ frigidũ. ergo erit terra. idẽ declarat ecõtrario (& inquit) Similiter aũt & ex aere & terra inuicẽ agẽtibus generabitẽ nũc qdẽ ignis, nũc vero aqua. nã (vt inquit) qñ aeris corrũpeẽ calidũ, & seruetẽ humidum, terræ aũt corrũpeẽ siccũ & seruetẽ frigidũ, aqua erit, relinquitẽ enim huius quidẽ. s. aeris humidũ, huius vero. s. terræ frigidũ. ergo aqua erit, qñ vero contra aeris humidũ corrũpitur terræ aũt frigidũ, erit ignis, q̃a relinquitẽ huius quidẽ calidũ. s. aeris, huius aũt siccũ. s. terræ, quæ quidẽ erãt ignis. Dicit Alexander, q̃ tales generationes sunt faciles, quia in prima gñatur idẽ numero aer, ex corruptione solius sicci ignis et solius frigidi aqua, nã in gñone ignis ex aq̃ corrũpunẽ vtræq;. et gñantur vtræq; in gñone aeris ex igne & aqua, licet corrũpãtur duæ, nõ generanẽ duæ. Sed hãc expositionem reprehendit Philoponus, quia si corrumpitur ignis siccum generabitur humidum non enim potest vnũ contrarium corrumpi, quin generetur aliud. ergo generatur humidũ, & aliud humidũ restat ex corruptiõe aquæ. ergo erunt duo humida, alterũ ex corruptione aquæ. derelictũ, alterũ genitũ ex corruptione ignis. erũt ẽt duo calida, qm̃ cũ corrumpitur frigidũ aquæ, generabiẽ calidũ, cum non possit corũpi vnũ contrariũ, quin genereẽ alterũ, & alterũ calidũ remanebit ex corruptione ignis, ergo remanebũt duo calida, & duo humida, & sic idẽ aer numero est ex duobus calidis, & duobus humidis. Philoponus ergo vult, q̃ generẽtur duo aeres numero diuersi, sed specie similes, nam corrupta ignis siccitate, mox superuenit humiditas, et fit aer vnus numero. Corrupta vero aquæ frigiditate supuenit statim calidũ, & fit aer. & sic est vnus aer spẽ, & duo numero, et hoc pacto intelligit Aris. q̃ ex illis duobus cõtrarijs corruptis genereẽ nũc aer, nũc terra, nõ vnus numero aer, vel vna numero terra, sed idẽ aer specie, & eadẽ aqua specie. Sed cõtra hãc expõnẽ est dubitatio, q̃a tũc qualitates duæ corrũperẽtur, & duæ gñarentur, q̃a fiunt duo aeres. ergo hæc gño non erit facilis. Respondet Philoponus, q̃ qñ vnum contrarium in alterũ transmutatur, circa idẽ consideraẽ omnis trãsmutatio, hoc est generatio duarũ qualitatũ & corruptio duarum. at in casu trãsmutatio duarũ, hoc est gño duarũ & corruptio duarũ non considerãtur circa idẽ, sed circa diuersa, & sic vtraque est facilis. s. illa vnius aeris ex corruptione ignis, & illa alterius aeris ex corruptione aquæ, quia cũ

N

O

P

Q

vtraq;

A vtraque sit facilis, non videntur difficiliores generatione vnius contrarij ex altero. Quo modo vero possit defendi Alexander postea dicetur.

Anti, c. 35. *Confessa autem & sensui, ignis generatio. maxime enim ignis flamma, hæc autem fumus ardens, fumus autem ex aere & terra.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Sensui uero et hæc ignis generatio innititur, maxime quidem enim eius, qui est ignis flamma, hæc autem est fumus accēsus, at fumus ex aere, & terra est.*

Cōmē. 35. Rē hanc sensu approbat. p hoc q sensu videmus ignē generari ex terra & aere, maxime de igne flāma, & arguit sic, flāma est fumus accēsus, fumus accēsus est factus ex aere & terra. igitur flāma ex aere & terra erit in prima figura. Animaduerte q vapores terrestres aeri cōmisti sunt fumus secundū Philosophos. quia igitur flamma fumus est & accēsus, ideo ex aere est & terra, de cæteris B nō habemus sensum, sed rō dictat esse sic in alijs. Expositor dicit ex duobus fieri tertiū, qñ illa duo ita se habēt, q altera actiuarū vincit alterā, & altera passiuarū alteratur vt qñ ex igne & aqua fit terra, necesse est vt aquæ frigiditas vincat ignis caliditatē, & ignis siccitas aquæ humiditatē. Sed, si ambo illa cōtraria æqualia sint, ex actione illorū tertiū nōn fiet, quia illa nec agere possunt, nec pati, quia ab æqualibus nō prouenit actio. Si vero vnū eorū alterū superat in vtrisque, nec ex eis pōt tertiū effici, quia superās cōuertet superatū in sui speciē, pōt ēt, si alterū eorū superet alterū in altera tantū, generari tertiū. vt si ignis superans aquā in calore, hoc est magis calidus q̄ aqua frigida, dato q æqualia sint in humore & sicco, potest aer generari, vt patet in aqua bulliente, vbi aer generatur.

RECO. Quæ dicit clara sunt ex cōmentarijs, sed dices, an flamma sit solū cōiugatio sicci & calidi, sicci. s. terrei, calidi vero aerei. videtur q non, quia tunc esset ignis purus. dicendū q flamma (vt inquit Philoponus) aeris & terræ, verū dicitur ignis prædominanter, quatenus in eo prædominatur siccū, quod habet ex corruptione terræ, vt calidū qd̄ C habet ex corruptione humidi aeris, tamē flamma habet de omnibus vt de calido aereo, & sic habet de aere, & de sicco terreo, & sic habet de terreo. Aristoteles autem exemplificauit in elementis impuris, quia forte pura elementa non dantur, vt superius disputauimus.

Anti. c. 36 *In his autem, quæ consequenter sunt, non contingit corrupto in utroque altero elementorū fieri transmutationem in ullū corporū, quia relinquuntur in ambobus aut eadem, aut contraria, ex neutris autem contingit generari corpus. uerbi gratia. si ignis quidem corrumpatur siccum, aeris autem humidum, relinquitur in ambobus calidum. Si autem ex utroque calidū, relinquuntur contraria, siccum & humidū. Similiter autē, & in alijs. In omnibus enim his, quæ per consequentiā existunt, hoc quidem idem, hoc autem contrarium.*

Dilucida. te. c. eiusdē. D *In his autē, quæ deinceps sunt, non contingit altero corrupto in utroque elementorū generationē fieri in ullum corporum quia remanent in ambobus, aut eadem aut contraria, ex quorum neutro corpus generari potest, ueluti si ignis quidem siccum, aeris uero humidum corrumpūtur relinquitur sane in utrisque calidum. Si autem in utroque calidum, remanebunt contraria, siccum uidelicet, & humidum, similiter autem & in alijs, in omnibus nanq; talibus erunt hoc quidem idem, illud uero contrarium.*

Cōmē. 36. Quo modo ex duobus elementis contrarijs tertiū generetur, docuit, nunc q ex duobus elementis symbolis tertiū nō generetur declarat. & hoc proponit. d. In his aūt quæ deinceps sunt, & symbolyca non contingit altero quali corrupto in vtroque generationē elementorum fieri in vllū corporū, vt in igne & aere altera qualitas desinet, nihil fiet, quia remanēt in ambobus, aut eadē si corrūpuntur contrariæ. v3 siccum & humidū, aut restāt contraria, si corrumpuntur symbolæ, ex quorum neutro corpus generari potest, ex vna non, quia ex vno nihil fit. ex contrarijs minime, quia oportet qualitates esse constan- E tes modo duo contraria constare non possunt, q si totū elementum corrumpatur a toto, vt totus aer corrumpatur ab igne in vtrisque, nihil fit tertij, sed corruptū conuertetur in speciem prædominātis. rationem hanc exponit per exempla & totum patet.

Alexander intelligit q Arist. velit probare ex duobus RECO. elemētis symbolis nō posse fieri tertiū, quia si expellimus ab vtroque vnā corruptā qualitatē, quæ derelinquuntur, aut contrariæ inuenientur, aut eædem, ex contrarijs nihil cōbinatur. ex vna nihil fit. sed cōtra, quia si vtrunque trāsmutatur secūdū caliditatē, erit terra & aqua. ex igne quidē terra, & aere vero aqua & in alijs eodē modo. Defendit Philoponus Aristo. q ipse non negasset hæc fieri, sed considerauit derelictas qualitates, ex his enim quæ derelinquuntur, nullū tertiū elementū esse potest, quia vel illæ sunt contrariæ, vel similes, & sic ex eis nihil fit, attamen quia corruptio vnius est gñō alterius, si ignis calidū corrūpitur fiet elementū illi symbolū, vt terra, & si aeris ca- F lidū fiet aqua, & sic ex eis corruptis fiunt elementa, sed Aristo. dixit ex qualitatibus quæ relinquuntur nullū fieri tertiū, hæc solutio est optima. Et per hanc potest defendi expositio Alexandri superius assignata, nam Arist. attendit solū ad qualitates derelictas, non aūt ad corruptas, & ideo dixit ex illis cōtrarijs generari vnū numero aerem vel vnā numero terram, quia solū respexit ad qualitates quæ relinquūtur vt patuit. Animaduerte q Arist. supposuit applicationes fieri elementorū aliquādo cōtrariorū, aliquando symbolicorū, vnde vero fiant istæ applicationes, & a quibus causis, nō exposuit. tantū. n. illas fieri aliquando accepit, sed an a cœlestibus, an ab alijs causis nō curauit exponere, supponendo ergo applicationes hasce contingere, & tales, q elementa inuicē applicata non totaliter corrūpantur, respexit ad qualitates derelictas ex actione & reactione eorum in applicatione, vt pulchre Philoponus inquit, & inuenit, q quando contraria elementa ex aliqua causa applicantur, in prima applicatione ratione habita ad qualitates seruatas, generatur ex il- G lis vnū tertiū vtrisque symbolū & facile, in secunda applicatione ratione habita ad qualitates seruatas, generatur aliud symbolū. Quādo vero ex aliqua causa simbola & contermina elementa applicātur, ratione habita ad qualitates seruatas nullum generabitur, quia seruatæ qualitates sunt aut contrariæ, & sic ex eis nihil fit, aut similes, et sic etiā ex eis nihil fit, nō autē respexit ad corruptas, quia cū corruptio vnius semper sit generatio alterius, elementis inuicē ex aliqua causa applicatis, siue symbolis, siue contrarijs, semper elementū, vel elemēta fiunt, & sic pōt, & Alexander, & Philoponus defendi.

Quapropter simul manifestum est, quòd quæ ex uno in unū Anti. c. 37. *transeunt, uno corrupto generantur, quæ autem ex duobus in unum, pluribus. Quod ergo omnia ex omni generantur, et quo modo inuicē generantur, dictum est.*

Quare simul patet, quòd quæ ex uno in unum quidem tran- Dilucida. te. c. eiusdē. H *seunt, uno corrupto generantur, quæ autem ex duabus in unum, pluribus corruptis generantur. Quod quidem igitur omnia ex omni generentur, & quo quidem modo generatio fiat reciproce, dictum est.*

Concludit ex dictis duplicē esse generationem. videlicet symbolicā & diaphoricā. symbolica ea est, quando Cōmē. 37. vno corrupto fit alterū, vt in aere corrupto humore fit ignis, diaphorica vero, quando vtrisque corruptis, alterū ex altero fit, vt quando ex igne aqua: corruptis enim in igne calido & sicco, fiunt frigidum & humidum, quod est aqua, deinde epilogat & sermo patet.

Quanq̄ quæ in commētarijs diximus, bene dicta sint, RECO. Philoponus inquit, q cōclusa rōne, Arist. resumit prædicta (& inquit) Quapropter simul manifestum est, q quæ ex vno in vnū transeunt, vno corrupto, hoc est vna qualitate corrupta aliud generatur, vtpote in his, quæ adinuicē habēt symbola, quæ aūt ex duobus elemētis in vnū tertiū transeunt, pluribus corruptis. s. duobus, transeunt,

I suppleda aũt est litera, ꝙ eodẽ duabus corruptis vnũ cõtrariũ transit in suũ contrariũ. nã quando ex vno contrario fit aliud contrariũ, duæ corrũpuntur in eadẽ materia, & duæ generantur.

Anti.c.38. *Sed tamẽ adhuc, & sic inspiciemus de eis. Si.n. est naturaliũ corporũ materia, ut & uidetur quibusdam, aqua & aer & quæ talia sunt, necesse est, aut unũ esse, aut duo hæc, aut plura. unũ itaque omnia esse, nõ est poßibile. uerbi gratia aerẽ oĩa, aut aquã, aut ignẽ, aut terrã. siquidem transmutatio est in contraria. Si.n. erit aer, siquidẽ permanet, alteratio erit & non generatio.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Veruntamẽ iterum & sic inspiciemus de his. Si enim est naturalium corporũ materia, quemadmodum etiam quibusdã uidetur aquam esse & aerem & cætera id genus, necesse est aut unũ, aut duo, aut plura esse hæc. unum quidem utiq; esse omnia, non est poßibile, ueluti aerem omnia, aut aquam, aut ignem, aut terram, siquidem transmutatio est in contraria, nam si aer erit, cum quidẽ permaneat, alteratio erit, non autem generatio.* K

Cõmẽ.38. Cõueniũt omnes ꝙ Arist. nũc de mã elementorũ pertractat, sed vnde ad rẽ hãc accedat, nouus expositor ait. ad hoc Arist. accedere, vt ostẽdat tñ quatuor esse elemẽta. Melius aũt vr̃ cũ primo expositore ꝙ Aristo. ad hoc accedit, ꝓpterea quia de gñone elementorũ egit, nũc ostẽdere debet quale sit subiectũ gñonis, eiusdẽ.n. scientiæ est per se cõsiderare accñs per se, & subiectũ per se, vt in posterioribus diximus. ostẽdit itaq; subiectũ gñonis elemẽtorũ non esse corpus in actu, & hoc proponit.d. Verũtamẽ iterũ & sic inspiciemus de his, & sic est cõsiderando subiectũ elementorũ quale est, oñdit primo ꝙ nõ possit mã elementorũ esse aliquod elementorũ, & scdm paraphrasim Auer. Aristo. arguit sic, si materia elementorũ est aliquod corpus actu, vel est vnũ elemẽtorũ, vel aliquod præter elemẽta: si elemẽtũ, aut remanet aut in aduẽtu alterius corrũpitur: si corrũpitur, non est materia, quia mã, debet manere, quia est pars rei. si remanet, tunc erit actu illa res genita, & sic oĩa erunt aer, vel oĩa erũt ignis, vel aliquod tale, & gño erit alteratio tñ (inquit) Si enim est naturaliũ corporũ materia, quẽadmodũ etiã quibusdam vr̃ aquã esse, & quibusdã vr̃ esse aerem, & cætera id genus, necesse est aut vnũ esse, aut duo, aut plura esse hæc. ꝙ nõ vnũ declarat. & primo ponit cõsequẽtis falsitatẽ.d. Vnũ quidẽ vtiq; esse oĩa nõ est possibile, veluti non est possibile oĩa esse aerẽ, aut aquã, aut ignẽ, aut terrã: siquidẽ transmutatio est in cõtraria: nã si aer erit, cũ quidẽ permaneat, alteratio erit, nõ aũt gño. Sed dubitat de forma argumẽti, non.n. vr̃ argumentũ in aliqua figura. & vr̃ superfluæ propões. Amplius hæc consequẽtia Auer. & expositoris, v3 si aer remanet oĩa essent aer, mihi dubia est. Nã eodẽ mõ arguo, si prima materia remanet eadem numero, oĩa essent mã. Auer. & expositor velle vr̃ formã syll'i Arist. esse hypothetici disiũctiui vt visum est, tũc ad cõsequentiã dicerẽt, ꝙ valet pro tãto, qa qñ materia rerũ est ens in actu, totũ esse rei est mã, vt scdo de anima declarauit Auer. cõ.8. per diffentiã inter materiã rerũ naturaliũ & artificialiũ. Propterea valet. si aer actu remanet, totũ esse geniti erit materia, & sic pñt teneri. Ego dico ꝙ hæc expõ bona est, & pulchra, nõ tñ ad textũ Arist. nec põt applicari literæ vt patet docto lectori. Propterea vr̃ mihi ꝙ ratio Arist. est vna & enthymema hoc pacto, si est aliqd elementũ subiectũ gñonis elemẽtariæ tũc gño esset alteratio. cõsequẽtia deducitur sic, oĩs trãsmutatio cuius subiectũ est corpus idẽ numero actu, de cõtrario in cõtrariũ est alteratio: sed si elementũ remanet idem numero, subiectũ gñonis esset idẽ numero corpus actu, et de cõtrario in cõtrariũ igitur gño est alteratio. Tũc ponit duas propositiones. prima, siquidẽ trãsmutatio est in cõtraria, hoc est inter cõtraria, & per hãc vult habere maiorẽ hanc. omnis alteratio est de cõtrario in cõtrariũ. subaudi subiecto existẽte ente in actu, deinde ponit minorẽ. d. Nã si aer erit, cũ quidẽ permaneat. ecce qd̃ tetigit minorẽ, dat cõclusionẽ.d. alteratio erit, non autẽ generatio. Ecce quõ tetigit vim maioris & minoris, & conclusionis. Sed dices. superfluit propõ prima, ꝙ impos'e sit vnũ esse oĩa, dicendũ ꝙ hoc supfluit ad syll'm, nõ aũt ad terminos, quia hoc dixit remouẽdo vnũ dubiũ, quia posset qs dicere, nullã esse materiã, qa oĩa sunt vnũ, et idẽ est terminus a quo & ad quẽ. Cõtra hoc obijcit.d. eẽ impossibile oĩa esse vnũ, pp hæc mihi facilius litera hæc vr̃ esse exponẽda, ꝙ Aris. primo remoueat positionẽ dicẽtiũ oĩa esse vnũ, & hãc remouet per hoc. qa oĩs trãsmutatio est inter cõtraria, et sic nõ sunt idẽ terminus a quo, & terminus ad quẽ, cæterũ erit enthymema, hæc mihi videntur. L M N

Scdm Philoponũ, Arist. de materia gñonis vult loqui, & quidẽ pp duas cãs, primo, qa dixit de materia quasdã põnes veterũ, qui opinabantur materiã esse elemẽtũ vel el'nta, sed cũ disseruisset, nõ ad oẽs, sed solũ ad Anaximãdri põnẽ, ad timæũ redarguit, ideo nũc post demõstrationẽ elemẽtorũ, q̃ ipse posuit, exponit oẽs de elemẽtis opiniones, & quas veteres opinati sunt, & quas possibile est necessitate diuisionis sequi. est ergo prima cã, ꝙ ideo de materia rursus repetit, vt oẽs opiniones narret, & pfecte reprobet. scdo quia proposuit tria esse principia. s. materiã cõtrarietatẽ & elemẽta, et dixit de elemẽtis, & cõtrarietate pfecte. ergo de materia restat nũc dicẽdũ esse perfecte. Hæc est necessitas capituli. Ponit et̃ Philoponus diuisionẽ, in qua oĩa dicẽda cõtinẽtur, hoc pacto eorũ, q̃ ponũt rerũ naturalium principia corporea, necesse est aut dicere vnũ, aut dicere plura. si vnũ, aut illud est p̃ter quatuor, vt dixit Anaximãder, aut aliqd̃ quatuor, vt Heraclitus, & Thales, & alij, & quouis mõ ponat, aut illud est trãsmutabile, aut intrãsmutabile. Trãsmutabile quidẽ nõ potest poni, quia nõ poterit habere rõnẽ materiæ. Sin aũt intrãsmutabile, aut habet rõnẽ materiæ, aut nõ habet rationẽ materiæ. nullus vero dicit illud eẽ intrãsmutabile, & non habere rõnẽ materiæ, hæ sunt opiniones eorũ, qui dixerũt vnũ, eorũ aũt qui dixerũt plura, aut quatuor, aut pauciora q̃ quatuor posuerũt, & quouis modo dicat, necesse est illa ponere, aut trãsmutabilia, aut intrãsmutabilia, vt dictũ fuit in positionibus eorũ, qui dixerunt vnũ. His p̃missis, Aris. primo accipit intentionẽ: (& inquit) Sed tñ adhuc & si inspiciemus de eis. s. iterũ. vt pp illas causas, quas diximus. Deinde exequit̃. & narrat positionẽ antiquorũ (& inquit) Si.n. est naturaliũ corporũ materia, vt et vr̃ quibusdã, aqua, & aer, & quæ talia sunt, necesse est aut vnũ esse, aut duo hæc, aut plura. narratis positionibus incipit reprobare primã, & primo ꝓponit conclusionẽ (& inquit) Vnũ itaq; omnia esse nõ est possibile. hæc ꝓpositio debet intelligi causaliter, hoc pacto vnum oĩbus subijci. s. elemẽtis, & mistis pro eorũ gñone impossibile est. verbi gratia. aerem esse omnia, hoc est subijci omnibus, aut aquã, aut ignẽ, aut terram, impossibile est, hoc pacto Philoponus in argumẽto præmisso ante textũ intellexit. Deinde probat conclusionẽ, & primo præmittit vnã suppositionẽ, cuius vsus secundũ Philoponũ seruiet postea, vt videbit̃, & legat̃ hoc pacto, dico esse impossibile vnũ elementorũ esse materiã oĩbus. siquidẽ trãsmutatio est in cõtraria. Sed quõ ex hac suppõne sequatur non posse esse vnũ elementũ materiã oĩbus, hic non probat, sed suppõne & enthymemate sic derelictis ad posterius declarãda, sumit aliud argumentũ cõtra positionẽ, & dicit. Si.n. erit aer, vel pmanet intrãsmutabiliter in aduentu alterius elemẽti, vel corrũpit̃, supponens qd̃ permaneat (inquit) Siquidẽ pmanet, alteratio erit, & nõ generatio. consequentia derelinquit vt probatã ex definitione alterationis, hoc est primũ argumentũ contra ponentes vnũ elementorũ subijci omnibus, & permanenter. RECO. O P Q

Anti.c.39. *Simul aũt neq; ita uidetur, ut aqua sit simul, & aer, aut aliud quodcunq;, Sed erit aliqua contrarietas & differentia, cuius habebit aliquid alterã particulã. uerbi gratia, ignis caliditatem.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Simul aũt sic uidetur. ut simul aqua & aer essent, aut aliud quodcunq;. sed est aliqua contrarietas & differentia, cuius alterũ membrum habet ignis, utpote caliditatem.*

Cõmẽ.39. Scdo arguit. si aliquod elementũ esset mã el'ntorũ, tũc aqua et aer eẽnt sil', aut aliud quodcũq; esset simul cũ altero, destruit cõsequẽs.d. Sed est aliqua cõtrarietas et dr̃ia inter

A inter elementa, cuius dñæ alterũ mẽbrũ habet ignis, vt pote calidũ, habet.n.ignis calidũ, aqua frigidũ, & sic nullo modo possunt esse simul, aliter contraria essent simul.

RECO. Per idẽ argumẽtũ (vt Philoponus inquit) reprobat eorũ positionẽ, q dicũt plura illorũ subjci oĩbus, & innuit (vt mihi vr̃) duo. primũ est, eorũ reprobatio per argumẽtũ nũc factũ. scdm est, noua quasi reprobatio. primũ dat nobis intelligere p verbũ illud (simul) scdm dat nobis intelligere per illud verbũ (Sed erit aliqua cõtrarietas) p argumentũ nũc factũ reprobat̃ illa positio, quia siue vnũ, siue plura illorũ ponant̃ oĩbus subjci, semper sequit̃, vt gñõ sit alteratio, quia semper qđ subjcit̃, est quid specificatũ, & ens in actu specifico. per nouũ argumẽtũ, qa duo elemẽta nõ pñt subire rõnẽ vnius materiæ, cũ nõ possint esse duo elemẽta, quin aut in duabus, aut in altera sint cõtraria. ergo nõ possunt subire rõnẽ vnius materiæ. vñ dicit. Simul aũt neq; ita vr̃, vt aqua & aer, aut aliud quodB cũq; eorũ simul iuncta sup. esse posit vna mã oĩbus cõis pp rõnẽ assignatã, quia sunt in actu corpora specificata. Deinde tãgit scdm (et inquit) Sed hoc est quinimmo erit inter ea aliqua cõtrarietas & dñia, aut in duabus, aut in altera qualitate, cuius dñæ ac cõtrarietatis aliquid eorũ siue vnũ eorũ habebit alterã. particulam, subaudi. & aliud alterã, vt ignis quidẽ caliditatẽ, & aliud elemẽtũ cõsimultaneũ in rõne materiæ habebit frigiditatẽ, vt si suũ simultaneũ sit aqua, vel terra, at si suũ simultaneũ sit aer, ignis habebit siccũ, & aer humidũ. ergo nõ possunt subire rationẽ vnius principij. hoc pacto intelligẽda sunt verba. Nam illud verbũ (sed) in alio codice legitur (dí) quod pro sed, vel pro quinimmo, intellexit, vt patet intuenti græcorum expositiones.

Anti. c. 40. *Sed tamen, & nec ignis est aer calidus, etenim alteratio tale, & non uidetur.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Præterea nec ignis aer est calefactus: etenim eiusmodi alteratio esset, quod quidem non constat.*

C

Cõmẽ. 40. Quidã cauillãdo respõdebãt aerẽ effici nũc hoc cõtrariũ nũc illud per quãdã euariationẽ sui, sic q si super calefit, est ignis, si frigefit, est aqua, & sic videt̃ omniũ quasi materia. Contra objcit, quia tũc eiusmodi transmutatio esset alteratio, & nõ vera gñõ, quod quidem nõ constat, immo totum oppositum videtur & sensu & ratione.

RECO. Scdo principaliter argumẽtat̃ cõtra positionẽ eorũ, q dixerũt vnũ elemẽtorũ esse materiã. nã sit illud grã argumẽti aer, & ex eo fiat ignis, cũ aer permaneat, vt accepimus, tũc ignis nõ erit nisi aer factus calidus. nã cũ aer permaneat, gñõ ignis ex aere, erit mera alteratio, & aer cũ mutat̃ ad ignẽ ipso pmanẽte aere, vt positũ est, ignis erit aliud nihil q̃ aer super calefactus, plusq̃ erat. Modo hoc est cõtra sensum, quia videmus aerẽ, cũ ex eo fit ignis, ipsum corrũpi (inquit) Sed tñ & nec ignis est aer calidus, sicut sequit̃, si aer sit illud elementũ, qđ oĩbus subjcit̃ permanẽs, & q sequat̃ pbat. Etenim tale hoc est gñõ ignis

D ex aere alteratio est, cũ permaneat aer modo & hoc nõ vr̃, immo est cõtra sensum. Quo vero ad verba attinet, verbũ illud (Sed tamen) non aduersatiue tenet̃, sed est vt principiũ nouæ rõnis. Animaduerte q hæc ratio põt fieri cõtra eos, qui dicunt plura elementa subjci omnibus, nã ẽt ad eos sequitur gñonem esse alterationem, & ita si ponentur aqua & aer rerũ principia, sequitur q ignis nõ est nisi aer & aqua calefactæ, vt patet deducenti.

Anti. c. 41. *Similiter autem rursus, si erit aer ex igne, calido in contrariũ transmutato erit. existet igitur aeri, hoc, & aer erit frigidũ aliquid. Quapropter, impoßibile est ignem aerem calidum esse. simul enim idem frigidum & calidum erit.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Simul autem & si ex igne aer est, calido transmutato in contrarium erit. igitur aeri hoc inerit, eritq; aer frigidum quoddam quare ignis aer super calefactus esse non poterit, erunt enim simul calidum & frigidum.*

Cõmẽ. 41. Eundẽ cauillũ confutat, q dato illo, adhuc sequitur, q contraria essent simul. probat̃ per vnã maximam, omne transmutabile in aliud, põt trãsmutari ex illo, vt si ex aere super calefacto ignis est, contra etiã ex igne calido aer esse poterit, igitur calidũ ignis inerit aeri, & sic simul aer esset calidus & frigidus, & sic non potuit ignis generari ab aere calefacto. sed circa hãc rationẽ dupliciter dubitatur. Primo, quia aer nõ est frigidus, sed calidus & humidus. Secũdo, quia omnis generatio est corruptio alterius, igitur si ex igne fit aer, non remanebit calidum ignis in aere. Ad primũ expositores aiunt Arist. loquutum esse exemplariter, & non vere, & placet. E

Ad scdm aliqui dicũt Arist. loquutũ esse ex hypothesi. dato videlicet, q qñ ex aere fiebat ignis, idem erat ignis & aer, qua in re simul calidũ ignis, & aeris frigidũ erunt. Sed hoc nihil est, hæc.n. ratio non differret a prima. Propterea vr̃ argumentũ esse ex hac hypothesi. videlicet, q gñõ rei fit per remanentiã eius ex quo res fit, non.n. aliter antiqui (contra quos arguit) intelligebãt gñonẽ. Tũc a primo ad vltimũ valet, si ex aere per calefacto ignis est contra ex igne calido aer erit, per maximã. omne id, ex F quo aliquid generat̃, põt ex illo regenerari. vltra, ex igne calido aer erit, igitur ignis remanet sub aere, per aliã maximã. omne ex quo aliud fit, in aduentu illius remanet, ignis remanet igitur calidũ ignis & frigidum aeris simul erunt, hoc vltimũ consequens est impossibile. igitur primũ antecedens, sed primũ antecedens est q ex aere calefacto erat ignis, igitur hoc est falsum, & per consequens eius oppositũ erit verum. Animaduerte q thermon græce, latine calidum dicitur, ego tamẽ transtuli super calefactum, quia sic consonat sensui.

Præterea data hac positione, tũc accidet duo cõtraria RECO. esse in eodẽ, & probat̃ cõsequẽtia ponẽdo p casum q vice versa ex igne fiat aer, tũc casu posito, aer fiat calidus, & nõ põt fieri calidus, nisi prius erat frigidus, nã transmutatio (vt accepit) est de cõtrario in cõtrario, & sic nõ põt aer fieri calidus, nisi prius fuisset frigidus, & cũ in tali generatione nec substãtia corrũpitur ignis, nec substãtia aeris generetur secũdũ hãc positionẽ, quia gñõ non est nisi alteratio, aer prius existens frigidus, calefit, & cũ nõ perdat, quod habebat detinebit ergo frigiditatem & acquirit caliditatẽ. ergo duo cõtraria in eodẽ. Ecce q in hac ratione vsus est suppositione prius accepta. s. q transmutatio sit de cõtrario in cõtrariũ. vnde dicit. simul autem cũ proximo absurdo rursus si vice versa erit aer ex igne, nõ nisi calido in contrario trãsmutatio erit per suppositionẽ, igitur in termino transmutationis qua ignis fit aer, aeri inexistet hoc. s. calidũ, nam in fine erit aer calefactus. ergo & aer erit aliqđ frigidũ, quia nõ põt mutari in calidũ, nisi erat frigidus per suppositionẽ, & cũ non admittat illud quia tũc gñõ non esset alteratio, ergo simul erit calidus & frigidus, quapp (vt inquit) Impossibile est ignẽ aerẽ calidũ esse, simul.n. idẽ aer frigidũ & calidũ erit. Animaduerte (vt Philoponus inquit) q Arist. loquutus est ex suppositione, quia reuera cum ex igne fit aer, nõ secundum calidum transmutatio fit, sed secundũ humidum & siccũ. G

H

Anti. c. 42 *Aliud aliquid igitur præter ambo idem erit, et aliqua alia materia communis, eadem autem est ratio, & de omnibus, quòd non est unum horum, ex quo omnia.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Igitur aliud quoddam. præter ambo idem erit, atq; alia quædam communis materia, eadem autem ratio & de cæteris est, cũ nullum horum unum sit, ex quo cuncta essent.*

Cõmẽ. 42 Cũ nullũ elementorum quatuor materia cæterorũ esse poterit, tũ q generatio alteratio esset, tũ q contraria simul essent in eodẽ, restat vt si aliud quoddã præter ambo vnũ atq; idẽ, quod cõmunis materia nuncupatur, & vt dixit de aere, & igne, & ĩ cæteris vult esse intelligẽdũ. Animaduertendũ vt declarat Auer. 12. meta. cõ. 14. & alibi q materia est idẽ & vnũ numero contrariorũ, & hoc per priuationẽ cõtrariorũ. est ẽt cõis, quia caret forma indiuidua. In hoc.n. differt vnũ numero priuatione, & vnũ numero positiuũ, quia quod est vnum numero positiuũ, non potest esse cõmune. primo metaph. at vnum numero priuatiuum potest esse commune, hæc duo inueniens ait, idem & communis materia.

I Ex dictis cõcludit primũ qđ vř de materia (& inquit) Aliud aliquid igit̃ præter ambo.s.aerẽ & aquã idẽ erit, & aliqua alia materia cõis vtrisq;, & sicut dixi, ꝙ non est aer materia aquæ, eadẽ est ratio, & de omnibus elementis, ꝙ nõ est vnũ horũ, ex quo vt ex materia omnia alia fiant. primũ ergo prædicatũ de materia, est ꝙ ipsa non sit aliquod elementorum quatuor, sed quid cõe omnibus. RECO.

Anti. c.43. *Sed tamen neque aliud aliquid & præter hæc, uelut medium aliquod aeris & aque, uel aeris et ignis, aere quidẽ et igne grossius, illis aũt subtilius erit.n.illud aer & ignis cũ contrarietate.*

Dilucidate.c. eiusdẽ *Insuper ẽt neq; aliquod quoddã præter hæc ueluti medium quid aeris et aq., uel aeris et ignis. Aeris quidẽ & ignis crassius, cæterorũ aũt tenuius erit.n.illud aer & ignis cũ contrarietate.*

Cõmẽ. 43. Syllogismus erat, si corpus actu erat materia quatuor elementorũ, vel illud erat aliquod elementorum, vel mediũ, ꝙ non sit aliquod elemẽtorum docuit, ꝙ nõ mediũ, nunc declarat, & infert, erit.n.aer & ignis cum cõtrarietate, hoc est non admittẽs cõtrarietatẽ. Consequentiã pro- K batur per maximã antiquorum materia remanet sub genito scd̃m esse suum, quod habet (inquit) Insuper etiam neq; aliud quoddã præter hæc, veluti mediũ quid aeris & aquæ, vel aeris & ignis: aeris quidẽ & ignis crassius siue densius. aquæ autẽ & terræ tenuius. Dixit hæc. quia apud veteres de corpore medio fuerunt duæ positiones. Nã alij dixerunt illud medium esse ignis & aeris, & tũc dixerunt, est densius ignis, & rarius aeris. Alij illud esse medium terræ & aquæ, vtpote densius aquæ & rarius terræ. propter hæc dixit illa duo.

RECO. Cũ conclusit materiã non esse aliquod quatuor elemẽtorũ, sed quoddã cõmune, inuestigat illud cõe quid sit & vertit se in hoc loco ad Anaximãdri opinionem, qui voluit illud commune esse quod intermediũ aeris & ignis, aut aquæ & aeris. Contra quã positionẽ argumentatur, quoniã tunc illud mediũ erit aer vel ignis cũ contrarietate. Quo vero ad verba attinet, scias, ꝗ Philoponus legit disiunctiue, hoc pacto.s.aer vel ignis. Sed quo modo va- L let hæc consequentia, si materia erit intermediũ, tunc illud erit aer, vel ignis, vel aliorũ aliquod cum contrarietate. Alexan. exponit, ꝙ illud intermediũ fiet aliquod elementorum & in eo erunt duo contraria. Deducit autem cõsequentiã, quia vbi ponitur hoc mediũ esse materiã oportet dicere ꝙ illud mediũ fiat ignis vel aer diuersa dispositione, ignis quidẽ rarefactione, aer vero condensatione. Si ergo rarefactione fit ignis, fit calidũ, est enim esse ignis in caliditate, si fit calidũ. ergo fuit frigidũ, & cum nõ corrũpatur cũ fit ignis, non.n.esset materia, nec principium, ergo ipso remanente frigido fiet calidum. & sic simul erit calidum & frigidũ. Simili ratione deducetur, si fit aer, vel aqua, vel terra. ergo si materia esset illud mediũ, illud fieret aer vel ignis cum contrarietate, hoc est recipiẽdo duo contraria insimul. Aliter deducit Philoponus, si hoc intermediũ est materia. hoc raritudine fit ignis, non enim differt ab igne nisi raritudine & densitudine, cũ igitur nõ differt nisi raritudine ab igne, ergo oĩa alia, quæ in igne M considerantur habet, cum sola raritudine differat ab eo, Erit igitur siccum hoc natura. Simili ratione raritudine & densitudine alia generantur ex ipso, & sic densitudinẽ assumens fit aer, quare quæcunque sunt in aere erunt in ipso, humiditas autem est vnum eorum, quæ insunt aeri. ergo hoc corpus est humidum, & erat siccum. ergo si fit aer vel ignis, vel aliquod elementorum, cum non fiat aliquod illorum, nisi raritudine vel densitudine, omnia contraria eorũ habet. Vel tertio dici potest breuius non differendo ab illa Alex. Si mediũ fit ignis. ergo erat frigidũ, quia omnis mutatio est ex cõtrario. Iterũ, si fit aqua, erat calidũ. ergo si fit omnia elementa, oportet vt in eo sint omnia contraria. ergo si fit aer, aut ignis, oportet ipsum habere in se contrarietatem.

Anti.c.44. *Sed priuatio alterum contrariorum: quapropter non contingit illud solum esse unquam, ut inquiunt quidam infinitum & comprehendens.*

Dilucidate.c.eiusdẽ. *Etiam priuatio contrariorum alterum existit: propter quod neque seorsum illud esse potest, nec interdum, ueluti quidam autumant, illud esse indeterminatum, & similiter continens.* N

Quidã dixerunt illud mediũ esse priuatum contrarijs, apiron, hoc est infinitũ, vel melius interminatum, & periechon, idest continẽs. Contra obijcit Arist. etiã priuatio contrariorũ alterũ existit, vel saltẽ semper est annexa alteri contrariorum, vt priuatio calidi frigidum est, vel cũ frigido annexa. igitur neque seorsum ab omnibus contrarijs illud medium esse potest, neq; interdũ, hoc est certo dato tempore, sed semper cum altero contrariorũ debet permanere. Animaduerte ꝙ positio antiquorũ potest dupliciter intelligi. Vno modo ꝙ medium illud sit corpus actu per formam substantialẽ propriam & specificam, sit tamen interminatum respectu elementorum. et hoc modo non potest stare. quia eo ipso ꝙ habet formã specificam, habet aliquod contrariorum semper annexũ tanquam essentiale sibi. Aut potest intelligi ꝙ corpus illud sit medium per priuationem, quia secundũ sui essentiam nullam formam specificam includit. & sic dici potest apiron, hoc est interminatum, & periechon, hoc est continens omnes formas in potentia. Et tunc hæc est positio Auer. in libro de substantia orbis. vbi tenet materiæ esse coæternam trinam dimensionem, & forte corporeitatẽ de genere substantiæ. Et contra hoc ratio Aristotelis nulla est, quia bene concederem talem materiam esse semper cũ aliquo contrario, & aliqua forma, non tamen est terminatum immo est priuatum, quia secundum sui essentiam nullum habet, tu vero vide in libro meo de substantia orbis. Cõmẽ. 44 O

Duxit Arist. ad hoc ꝙ si illud mediũ esset materia, tũc haberet in se contraria, quia ergo posset quis dicere, hoc non esse absurdũ secundũ Philoponũ, nunc demonstrat illud esse absurdũ. Nã alterũ contrariorũ est priuatio, vt enim superius dictũ est, duorũ contrariorum alterum est priuatio, vt nigrũ, alterum habitus, vt albũ. ergo si duo contraria possent esse in eodẽ, tunc priuatio & habitus possent esse in eodẽ, nam contrariorum alterũ est priuatio, & alterũ habitus (inquit) Sed alterũ contrariorum est priuatio, & alterũ subaudi est habitus, quæ cũ nõ possint stare simul, nec contraria stabunt simul. q.d. sed illud consequens est falsum, quia alterum contrariorum priuatio est, alterum habitus, quæ simul stare non possunt. Ideo infert illud intermedium non posse aliquando stare solitarium, vt quidam aiunt, dicentes ipsum esse infinitum continens, vnde volunt tale intermedium aliquãdo stetisse solitarium extra primas qualitates (vt exponit Philoponus) quod est falsum. RECO. P

Similiter igitur quodcunq; horum, aut nullum Si igitur nullum est sensibile prius his, hæc utiq; erunt omnia.

Anti. c.45. alter. non magis aer vel ignis erit. neque sensibile his prius. *Igitur quodcunq; horum non magis aer uel ignis erit, neque sensile his prius. quare omnia erunt hæc.*

Cõmẽ. 45. Ex his concludit, ꝙ siue dicatur mediũ illud esse inter aerẽ & ignẽ, siue inter aquam & terrã, nõ magis erit aer vel ignis, quia mediũ est vtrunq; extremũ, propter quod nihil erit sensile prius quatuor elementis, & per cõsequẽs omnia elementa erũt hæc quatuor, & nihil aliud. Et hoc inquit. Quodcunq; horũ sit, vel medium aeris & ignis, vel medium aquæ & terræ, non magis aer vel ignis erit, immo aer & ignis simul, neque erit sensile corpus prius his quatuor. quare omnia erunt hæc, & nulla alia. Hunc textum mancũ habent nostri, propterea non intelligunt. Q

Animaduerte ꝙ in græcis codicibus est differentia. Philoponus enim habebat sic (Similiter igitur quoduis horum, aut nullum, si igitur nullum sensibile est prius his hæc vtiq; erunt omnia) In quibus verbis secundum Philoponum concludit id, quod ex reprobatione est dicendum, nam cum ordo vniuscuiusq; quatuor elemẽtorum eiusdem honoris est, necesse est vnumquodq; eorũ esse materiam, aut nullũ eorũ, si igitur in vno ostẽderimus, ꝙ nõ possit esse materia ad alia, patet ꝙ nullũ ipsorum erit cæterorũ materia (inquit) Similiter igitur quodcunq; horũ ponendũ est mã, aut nullũ: nã cum non maior ratio sit de vno, ꝗ̃ de altero, oportet vel vt vnumquodque ponatur, RECO.

A que ponatur materia, vel vt nullum.sed non vnumquodque.ergo nullum,sed quia nos probauimus contra Anaximandrum nullum sensibile corpus prius his esse materiam.ergo hæc omnia erunt materia. Quod quidem est verũ (vt Philoponus inquit) respectu mistorum. Elementa.n.hæc sunt materia mistorũ. In nr̃o vero codice habetur, vt in cōmẽtarijs legimus, ideo aliter ibi intelleximus.

Anti.c.46. *Necesse est igitur, aut semper manentia & immutabilia inuicem, aut transmutabilia, & aut omnia, aut hæc quidem, hæc autem non, ut in Timæo Plato scripsit. Quod igitur transmutari inuicem necesse est, demonstratum est prius. Et ꝙ non similiter cito aliud ex alio dictum est prius, quoniam habentia quidem symbolum citius generantur ex seinuicem, non habentia autem tardius. Si igitur contrarietas una est, secundum quam transmutantur, necesse est duo esse, materia enim medium est, insensibilis & inseparabilis existens. Quoniam autem plura uidentur esse,* B *duæ utique erunt, quæ minime. Duabus autem existentibus, non poßibile est tria esse, sed quatuor, quemadmodum uidetur: tot enim coniugationes erunt, sex enim existentibus, duas impoßibile est fieri, quia contrariæ sunt adinuicem. De his igitur dictum est prius.*

Dilucida. lt.c.eiusdẽ. *Necesse est igitur aut ipsa semper manere, atque inuicem intransmutabilia esse, aut transmutabilia, et uel omnia, uel quædam quidem, quædam autem non. Quemadmodum in Timæo Plato scripsit. Quod quidem igitur mutuo transmutari necesse sit, declaratum est prius. quòd uero non æque cito aliud ex alio fit, dictum est prius. nam quæ quidem symbolum habent, celerius mutuo fiunt, quæ uero non habent, tardius. Siquidem igitur una est contrarietas, qua transmutantur, necesse duo esse. nam materia est medium insensibile, et separabile. quòd si plura esse uidentur, duæ utique erunt quæ minime. Existentibus autem duabus, non possunt tria esse, sed quatuor, ut uidetur. tot enim sunt constantiæ.* C *Sex enim existentibus, duæ fieri non possunt. quia contrariæ inuicem sunt. de his quidem igitur dictum est prius.*

Cōm̃. 46. Epilogat tria declarata. Primum, ꝙ omnia elementa sunt mutuo transmutabilia (& inquit) Necesse est igitur aut ipsa semper manere, atque inuicem intransmutabilia esse, aut transmutabilia esse, & si transmutabilia sunt, erũt vel omnia, vel quædam quidem, quædam autem non, quemadmodum in Timæo Plato scripsit. Vbi voluit terram non transmutari propter suorum triangulorum, latitudinem. ꝙ quidem igitur transmutari necesse sit, declaratum est prius: hoc est primum. Animaduerte, ꝙ sæpe allela transtuli mutuo vel reciproce, tamen latinæ sonat inuicem. Et hoc quia græca series expostulat. Secundum quod epilogat est, ꝙ non æque cito quodlibet fit ex quolibet (& inquit) Quòd vero non æque cito aliud ex alio fit dictum est prius. Nam quæ quidem symbolum habent, celerius mutuo fiunt: quæ vero non habent symbolum, tardius fiunt. Tertium quod epilogat est, ꝙ quatuor D sunt elementa tantum. (inquit) Siquidem igitur vna est contrarietas, qua transmutantur, necesse est duo elementa esse, quoniam contrariorum contraria subiecta sunt (& hoc inquit) Nam materia est medium insensile, & separabile, quod duobus ad minus subijcitur, & per consequens oportet ad minus elementa esse duo. Quod si plura elementa videntur q̃ duo, erunt duæ contrarietates, quæ minime esse possunt, Vna contrarietas non potest esse trium, existentibus autem duabus contrarietatibus, non possunt esse tria, sed ad minus quatuor, vt etiam videtur ad sensum. Tot enim sunt constantiæ. sex enim existentibus coniugationibus, duæ esse non possunt, quia contrariæ inuicem sunt. Deinde remittit se ad dicta & patet. Animaduerte apud græcos ꝙ differunt enantiotes, & enantion, quemadmodum apud nos contrarietas & contrarium. nam contrarietatis duo sunt contraria, & non plura. quia vnius relationis sunt duo extrema. propterea bene dictum est, ꝙ si vna est cōtrarietas, erunt duo contraria. & si duæ, erunt quatuor, & quia quatuor possunt sex modis coniugari, quorum quatuor tantum sunt possibiles, ideo quatuor possunt esse elementa. Sed circa hoc capitulum plures emergunt quæstiones. Prima, vtrum quodlibet elementũ possit immediate in quodlibet transmutari. Animaduerte primo, ꝙ sensus quæstionis est, vtrum ex quodlibet elemento possit immediate generari quodlibet elementum ab agente naturali. verbi causa. vtrum ex igne possit immediate generari aqua, aer, & cætera id genus, non tanquam ex materia, sed tanquam ex termino a quo, & tanquam ex materia alterationis. Secundo animaduertendum, ꝙ illud syncathegorema, quodlibet, tenetur pro generibus singulorum, nō autem pro singulis generum, idest pro indiuiduis elementorum omnium, sed pro speciebus. Primo, quia nullum elementum actu existens potest ex aliquo elemento generari, quia nihil potest bis generari. Secundo, quia non quodlibet elementum totale potest in quodlibet totale transmutari. non enim partes centrales terræ, neque partes superficiales ignis, cum non possint corrumpi, & ita sensus est, ꝙ omne elemẽtum secundum specie potest ex quodlibet alio elemento secundum speciem generari, vtpote ignis ex aqua, & terra ex aere, et econtra. Et hæc est declaratio recentiorum. Tertio animaduerte, ꝙ ex textu non accipitur quodlibet elementum posse transmutari in quodlibet immediate, sed tantum quodlibet esse aptum transmutari in quodlibet. Verum sensus Arist. (vt dicunt) est quodlibet effici ex quolibet immediate. Et propterea quæstio habet locum. In isto quæsito doctissimi viri tenent quodlibet posse ex quolibet generari, sed non immediate. Et hoc quia textu Aristotil. non dicit. Secundo, quia quinto physico. medium est in quod transmutabile primo transmutatur. Modo elementorum aliqua sunt extrema, & aliqua media. igitur non potest ex aqua effici ignis, vel ex igne terra, nisi prius transmutabile transmutetur in medium. Verum aliqui ponunt ex quolibet effici quodlibet elementum immediate per carentiam elementi medij, non tamen per carentiam corporis medij vt exalationis vel vaporis. Alij bene concedunt medium effici immediate ex medio. at extremum ex extremo non, nisi fiat prius transmutatio in medium. Sed vtrunque sit, ꝙ non dentur talia mista media, arguunt recentiores. Primo, quia inter aerem & aquam non datur aliquod medium vt vapor, quia vapor est substantialiter aqua vel aer. Secundo quia exhalatio eleuata ab argento viuo est substantialiter argentum viuum. igitur quæ exhalat ab aqua est aqua. Tertio, frustra hæc ponuntur vt probant. Quarto, vapor & aqua differunt secundum magis & minus. Quinto, non est differentia specifica nisi propter operationes. Quod vero quodlibet immediate possit in quodlibet transmutari, declarant. Primo, quia quodlibet elementum habet magis cōem & sufficientem contrarietatem ad aliud. Secundo similiter ex aqua immediate fit ignis, vt patet quando faber projcit aquam in flammma. Animaduerte ꝙ hæc quæstio est ac si quæreretur vtrum ex pane possit immediate effici sanguis, & tunc est distinguendum ꝙ duplex est potentia primo cœli comment. 124. ab intrinseco & ab extrinseco. ab intrinseco ex pane potest immediate effici sanguis, quia materia pani potest immediate recipere formam sanguinis, & sic potentia ab intrinseco panis potest immediate mutari in sanguinem. Sed potentia ab extrinseco videlicet mediorum & agentis non potest pani transmutari in sanguinem. Quia pro hac re necessaria sunt plura media. Tunc tenent ꝙ ex terra fit aqua, ex aqua aer, ex aere ignis. Itemque ex igne terra, ex terra iterum aqua, & reliquam. itemque ꝙ ab intrinseco ex quodlibet potest fieri quodlibet, non tñ ab extrinseco nisi ordine quodam. Tunc ꝙ nō dentur corpora media vel dentur, nihil ad rem. Tamen rōnes contra nos non valent. Primo, in textu nō habetur plus q̃ diximus. Secundo, licet quodlibet elementum habet mãm & contrariũ, non sufficit, nisi pro possibili ab intrinseco. sed pro possibili ab extrinseco op3 dicere illa fieri ordinẽ quodã, Ad experientiã de fabro, dicendũ, ꝙ illa generatio fit per media secundum materiam, non autem secundũ sensum.

E Prima quæstio. Nota primo. Nota secundo. F Nota tertio. Prima positio. Differẽtia positionũ. G Argumẽta. Declaratio primæ positionis. H

I Pō aptia. Verum probabilior positio est tenere quodlibet elementum effici immediate ex quolibet & aptitudine, & potentia. & ratio demonstratiua est, quia si oportet præesse medium, vt qñ ex aqua fit ignis oportet prægenerari aerem, vel aer prægeneratur vt medium ipsius fieri, vel vt medium facti esse: non vt medium ipsius fieri, quia tunc generatio illa non esset simplex, sed multiplex vt gñatio hominis ex semine. Sed neque vt medium facti esse, quia tunc elementum esset mixtum, quia in materia essent plura elementa, vel plures formæ elemẽtariæ. Tunc ad rõnes positionis, licet textus non dicat, nec ponat contrarium, immo potius elicitur propositum. Ad secundum quinti physico. veũ est de med.o transmutationis. modo ignis & aqua sunt extrema, aer mediũ participatione propter symbolum. Itemque ignis & terra sunt extrema situ, & positura, aer & aqua media positura & situ. Et hæc positio est consona expositoribus, & Auerroi & Alexãdro. siquis tñ vult tenere contrariam, teneat. Hæc de quæstione.

K Secunda quæstio. Secundo quærunt, vtrum in habẽtibus symbolum sit facilior transitus. Recentiores multa congregant hic, & bona, licet non ad mentem Arist. Ideo animaduerte. Nota primo. Primo, ꝙ Arist. hæc facile, difficile, citius, velocius, & tardius pro eisdem accipit. non. n. facit vim in verbis. Nota secundo. Secũdo animaduerte, ꝙ conclusio Arist. est intelligenda de elemẽtis, vt elementa sunt. & cæteris paribus. Dico vt elementa sunt, hoc est in ordine ad primas qualitates, pp multos casus iuniorum. dico cæteris paribus, quia vbi nõ essent cætera paria ex parte rari & densi, & ex parte aliorum, conclusio posset non esse vera. Nota tertio. Tertio, aduertendum est ꝙ velocius potest exponi apud Arist. quandoque penes effectum, vt sexto physico. velocius est quod in æquali tempore maius vel in minori æquale pertrãsit, vel agit. quandoque penes causam vt velocius est quod habet proportionem maioris inæqualitatis ꝗ̃ habeat aliud ad suam resistentiam. Positio expositoris. Tunc vt patuit in litera, expositor primus voluit nullam vnam numero qualitatem remanere eandem numero in generato & corrupto. L ait tñ inter symbola esse faciliorem, citiorem, vel velociorem transmutationem pro quanto elementum corrumpendũ minus resistit per vnam qualitatem, ꝗ̃ per duas. Et sic vult transmutationem esse velociorem penes causam. Confuta. Pace expositoris dixerim, hæc expositio est contra textum. Aristo. n. probat propositum suum ex hoc, quia facilius est vnam ꝗ̃ duo transmutare vel efficere. igitur accipit velocitatem penes effectum, & non penes causam. Secundo contra ipsum faciunt argumenta recentiorum. Primo, quia sicut duorum ad duo, ita vnius ad vnum proportio est. Secundo, sicut vnum corrumpitur, ita vnum agit in habentibus symbolum. igitur velocitas est æqualis. Propterea tenet Auer. ad Arist. mentem inter symbola esse velociorem transmutationem penes effectum, quia per generationem elementi symboli a symbolo pauciora corrumpũtur, vt Auer. ait. & Arist. inquit. Animaduerte tñ ꝙ penes effectũ aliquod esse velocius siue facilius est dupliciter. In proposito illud M vocat Aristot. facilius, & velocius, & citius productum, quod pro sui esse facto pauciora corrumpuntur, & pauciora generãtur. Et hoc consonat textui græco, vt patuit in nostra commentatione. Cætera vero, quæ adijciunt recentiores, curiosa sunt, licet extra limites textus. Hæc de quæstione.

Quæstio tertia. Tertio quærunt, vtrum ex duobus elementis dissymbolis tertium contingat generari. Pro intẽtu quæstionis. Omissis argumentis. animaduertendũ primo, ꝙ nihil prohibet ex duobus vel tribus elementis symbolis proficisci tertium, quoties aliquod tertium aget in duo vel tria elementa assimilando illa sibi. causa verbi, sit ignis tripedus, agatq; in terram, aquam, & aerem vnipedos. Patet tunc ex his tribus pedibus illorum trium proficisci ignem. Itemq; si agant tria elementa inuicem, vtpote terra, aqua, & aer, agent in aquam & corrumpant illius humiditatem. & aqua in aerem & corrumpat illius caliditatem. materia remanebit frigida. igitur & humida, & sic aqua erit, & non aliud elemẽtum a tribus, sed vnum ex tribus ratione duorum, quæ corrumpuntur. Sed sic non intelligitur quæstio, nec Arist. sic loquitur. Sed quæstio est quo modo ex actione plurium inuicem possit tertium proficisci. hoc aũt intelligi non potest in symbolis. N Ad hoc. n. vt tertium proficiscatur ex actione duorum propria inuicem oportet vt alterum exuperet alterum in vna, & exuperetur in altera. verbi causa. si ignis aquam excedit in humiditate, & excedatur in caliditate fit terra frigida & sicca. Et si aqua superat ignem in siccitate, & exuperatur in frigiditate, proficiscitur aer calidus & humidus. At in symbolis fit actio tantum secundum vnam, e qua non potest elementum proficisci. His expositis patet solutio quæstionis, videlicet ꝙ duobus elementis dissymbolis inuicem mutuo agentibus per actionem eorum propriam ac reciprocam contingit generari tertium cum vtrisque altera in qualitate symbolum, vt ex actione ignis & aquæ inuicem contingit, & terram, & aerem effici. Similiter ex actione aeris & aquæ proficiscitur & ignis, & aqua. Solutio quæstionis. Hæc conclusio declaratur pro tanto in litera, quia possunt elemẽta dissymbola secundum alterum exuperari. & secundum alteram exuperare, & per consequens contingit ex eis corruptis O per combinationem qualitatum remanentium effici tertium. Prima dubitat. Sed ambigit expositor primus ꝙ non vr̃ verum ꝙ corrupta frigiditate terræ & humiditate aeris fiat ignis, quia nec terræ siccitas, nec aeris caliditas vñr ad generationem ignis posse sufficere. Ignis. n. multo calidior est ꝗ̃ aer, & siccior ꝗ̃ terra. Solutio. Respondent quidam ꝙ non oportet totaliter frigiditatem terræ corrũpi, nec humiditatem aeris. sed post corrumpuntur, quia caliditas illa, licet non sufficiat, nec siccitas, intenduntur a virtute cœli, & luce solis, & aliarum stellarum. Secunda dubitat. Secundo ambigunt quo modo humiditas aquæ sit cõueniens generationi aeris. Solutio quorundã, Confuta. Respondent quidam eam remanere & fieri conuenientem per actionem caloris. Sed hoc stare non põt. quia vel differt humiditas aquæ specie ab humiditate aeris, vel nõ. Si differt specie. nullo modo fit conueniens, nisi corrumpatur. Si non differt specie, non oportet effici conuenientẽ. quia sua natura est conueniens. Solutio propria. Propterea dicas, illam esse sua natura conuenientem, & non effici aliter conuenientem, nisi per frigiditatis corruptionem. P Tertia dubitatio. Tertio ambigunt quo modo põt vnum elementum exuperari & exuperare alterum. Responsio. Respondent ꝙ põt esse ꝙ terra per suam frigiditatem citius corrumpat caliditatem aeris, ꝗ̃ humiditatem eiusdem. & econtra aeris humiditas citius remittat terræ siccitatem, ꝗ̃ frigiditatem. Et tunc ex illis constabit quoddam remisse aqueum, quod postmodum per auxiliũ extrinsecum & intrinsecum erit aqua pura. Dubitat. quarta. Dubitant vltimo & satis ad rem vnde est, ꝙ ignis agens in aqua, non corrumpit eam secundum vtrunque, ex quo est illi contrarius penitus. Solutio. Ad hoc dicendum rem hanc esse contingentia actionis, & non per se, contingit. n. interdũ ignem & aquã iusta poni, non tamen agere inuicem. aliquando agere. sed alterum penitus exuperari aliquando agere & pati mutuo, & secundum quicquam exuperari. & secundum quicquam exuperare. & hoc est a cœlesti cõstitutione. Cœlestis. n. constitutio, quæ aereæ fauet generationi, potest fauere generationi humoris et generationi caloris, Q et inde restabit humor et calor ex illorum actione, veluti in summo vere euenit, quo tempore aer increscit. Cæteræ dubitationes recentiorum. hic patent. Hæc de quæstione.

Cum conclusit quatuor elementa esse mãm mistorũ, RECO secundum Philoponum epilogando mouet quæstionem de illis quatuor elementis (& inquit) Necesse est igitur quatuor elementa aut semper manentia & immutabilia inuicem esse mãm mistorum, vt dixit Empe. aut trãsmutabilia, et si transmutabilia, aut omnia, vt ostendimus, qa contrarietatẽ habẽt, aut hæc quidem. s. ignis, aer, & aqua transmutabilia, hæc aũt non. s. cœlum & terra, vt in Timæo Plato scripsit. Soluit epilogando (& inquit) Quod igitur quatuor, elementa necesse sit inuicẽ transmutari, demonstratũ est prius, quia habent contraria. & dictum est prius, ꝙ non æque cito aliud ex alio, qm̃ habentia qdem symbolũ citius gñantur ex inuicẽ, non habentia aũt tardius. Secundo epilogat numerũ eorũ (& inquit) Si igitur contrarietas vna est, secũdum quam transmutantur, tunc duo sunt elementa, qm̃ materia eorum non potest poni tertium

A ni tertium elementum inter ea, cum sit medium & insepa rabilis, & insensibilis existens, sic nullam partem contra rietatis habere pōt, sed qm̃ sensu videntur plures contrarietates vna: hoc.n.sensu patet. ergo ad minus duæ erunt contrarietates. At duabus contrarietatibus existentibus, elementa non possunt esse tria, quia vni ex equo contrariarentur duo, vel in eodem essent plura contraria. ergo sunt quatuor vt sensu patet, ꝙ quatuor sint elementa & non plura. Alia ratione probat, quia tot erunt coniugationes.s.quatuor, sex.n.existentibus, cum duæ sint impossibiles, cum contrariæ sint inuicem quatuor erunt. In quibus verbis per duas rationes probauit quatuor esse elementa. primo, quia duæ contrarietates sunt. secundo, quia quatuor combinationes sunt possibiles. Verum hæ rationes non ex simpliciter necessarijs procedunt, sed potius per accommodationem ad ea, quæ sensibus patent. Quod.n. duæ sunt contrarietates tātum, ex his, quæ sensibus subiacent, accepit, quia sensu patet plura q̃ duo esse contraria.

B Accepit etiam contrarietates non posse esse plures duabus, & sic prima rō, partim ex sensibus, partim ex suppositione processit. Secunda ēt sumit quatuor esse contraria & nunquam probauit, sed tanquam ad sensum notum illud accepit & sic istæ rationes non ex simpliciter necessarijs procedunt, sed ex suppositionibus. Præterea. Siquid probant, probant non plura q̃ quatuor esse elemēta, sed elementa esse quatuor, non probant, sed sumunt, vt superius dictum est. In commentarijs quærimus, vtrum quodlibet elementum possit gn̄ari ex quolibet elemento. Vbi primo debes scire, ꝙ cum quæritur, vtrum quodlibet elementum gn̄ari possit ex quolibet elemento, illa particula ex, dicit habitudinem materiæ. verum cum duplex sit materia, alterationis, & generationis, hic dicit habitudinem materiæ alterationis, non.n.pōt vnum elementū esse materia gn̄ationis alterius. Tunc videndum est de rigore logico, vbi in commentarijs diximus, ꝙ quæstio est vera, tenendo illud syncathegorema, quodlibet, vt distribuit il-

C lum terminum elementum, non pro singulis indiuiduis elementorum, sed pro singulis speciebus, hæc in commentarijs. Verum nūc dicimus, nec isto modo illa propositio de rigore logico est vera, non.n.quodlibet elementum secundum speciem pōt fieri ex quolibet elemento secūdum speciem, quia ignis secundum speciem non pōt fieri ex igne secundum speciē, cum non sit ibi contrarietas. quare nec in hoc sensu propositio est vera. Alij dixerūt, ꝙ verbū potest, & verbum significans motum acquisitiuum ampliant subiectum pro eo quod est vel erit, significās vero motum deperditiuū ampliat subiectum pro eo quod est vel fuit. Cum.n.dicimus, homo generatur, hæc æquipollet illi, res quæ est vel erit homo generatur, cum vero dicimus homo corrumpitur, hæc æquipollet illi, res, quæ est, vel fuit homo, corrumpitur. Tunc dicunt ꝙ illa vera, quodlibet elementum potest gn̄ari ex quolibet, quia sensus est qualibet res, quæ est vel erit elementū p̄t gn̄ari ex quolibet elemento. Sed nec hic modus placet. primo quia adhuc stat argumentum cōtra primum modum, qm̄ nul

D lum elementum siue quod est, siue quod nō est potest fieri ex quolibet elemento, quia non ex seipso. secūdo, quia peccāt in logica, bene verum est illa verba ampliare subiectum ad disiunctum, qm̄ propositio est particularis, vel indefinita. Sed qm̄ est vniuersalis ampliat ad copulatum, alioquin duæ contradictoriæ essent simul veræ. videlicet quodlibet elementum potest generari ex quolibet elemento, & quoddam elementum non potest generari ex quolibet. Prima.n.vera est, quia quodlibet elemētum, quod est vel erit, potest generari ex quolibet elemento, nam pro elemento, quod erit, est vera. Secunda etiam vera, quia quodam elemenium non potest generari ex quolibet elemento, elemēto sumpto pro eo, quod est elementum. Ex his patet hanc propositionem, quodlibet elementum potest generari ex quolibet elemento de rigore logico esse falsam, De rigore vero physico, sensus est, dato vno elemēto ex eo fieri possunt alia omnia præter ipsum, vt dato aere, ex eo possunt fieri ignis, aqua, & terra, & sic de singulis. quocunq; dato possunt fieri omnia præter ipsum. Verum de sensu physico Themistius quinto physico. tenet ꝙ ex extremo elemento non potest fieri extremum elementum, nisi fiat elementum medium, non.n.ex aqua fieri p̄t ignis (vt inquit) quin p̄generetur aer. Auer. autem ibi reprobat hanc Themistij positionē, & vult, ꝙ immediate elemētum potest fieri ex alio tam extremo q̃ medio. Diximus quinto physico. elementa dupliciter considerari posse, aut vt sunt in locis proprijs, & sic elementum non potest fieri immediate nisi ex sibi vicino, ex remoto vero fit mediante gn̄atione elementi medij. Aut sunt extra propria loca, & sibiinuicem immediate applicata, & sic elementum potest fieri immediate tam ex sibi vicino, q̃ ex sibi extremo, nam cum extremum applicatur extremo, et super illo obtinet, ex illo immediate fit, vt patet in experientia de aqua proiecta in igne, cum ignis obtinet totaliter super aquam. Tu vero lege ea, quæ illic diximus. In cōmentarijs quæritur, vtrū in habentibus symbolum gn̄atio sit facilior, & licet in commentarijs bene dictum sit, tn̄ animaduerte (vt Philoponus inquit) ꝙ hic non accipitur facile & difficile pro velociori & tardiori proprie, vt sexto physico. describitur. nam velocitas et tarditas, vt de eis loquitur Aristo. 6. physi. sunt aut motus continuus, aut affectiones motus continui. Præterea. Non loquitur de veloci et tardo, facili & difficili penes causam, non.n.de illa considerat naturalis, vt primo huius diximus. Ergo considerat quid facile, & quid difficile generatur: tunc tenet Philoponus, ꝙ respectu eiusdem subiecti facilius ex symbolo fit symbolum q̃ ex contrario contrarium, nam effectus in gn̄atione symboli ex symbolo est vna qualitas; effectus in generatione contrarij ex cōtrarijs sunt duæ qualitates, modo hic effectus est maior. & hinc gn̄atio dr̄ difficilior, vnde Philoponus vult Arist. respexisse ad qualitates nō corruptas, sed ad qualitates ex corruptione derelictas, & qa in gn̄atione symboli ex symbolo qualitas derelicta ex corruptione genita est vna, ac paucitate effectus gn̄atio dr̄ facilior. In gn̄atione vero contrarij ex contrario qualitates derelictæ genitæ, quæ sunt duæ, ideo rōne habita ad effectus magnitudinem dr̄ maior gn̄atio, & ita difficilior. ergo velox tardū facile, difficile, citius & serius non penes tempus, non penes causam, sed penes maiorem vel minorem effectum mensurat Philoponus dr̄ igitur gn̄atio difficilior, quia plurium qualitatū facilior, quia vnius vel pauciorum. Addit aūt penes eadem materiam, qm̄ penes diuersas materias, non erit vna gn̄atio, sed duæ, qm̄ ergo in gn̄atione vna qualitas relinquitur, hæc gn̄atio dr̄ minor & facilior, qm̄ in gn̄one duæ derelinquuntur, hæc dr̄ maior & difficilior. nec valet hæc consequentia, hæc generatio est facilior ergo in minori tempore, qm̄ quælibet est in nō tempore, & per minima, vt sæpius in libris nostris dictum est. Ex his patet error Auerrois & iuniorum, cum dicūt generationem symboli ex symbolo esse faciliorem, qm̄ in hac minora corrumpuntur. Si.n.hoc esset verum, potius argueretur faciliorē esse corruptionem q̃ generationem. Philoponus enim attēdit solum ad eas qualitates, quæ relinquuntur, quæue pro generatione sufficiunt. Quæritur etiam in commentarijs vtrum ex actione, & passione duorum contrariorum elementorum inuicem possit aliud & tertiū ex illis generari, vt ex actione & passione inuicē ignis & aquæ possit fieri terra vel aer, & ex actione aeris et terræ inuicem possit fieri ignis, vel aqua. De contrarijs vero elementis loquor propter casus in commentarijs enarratos. Tenebamus in cōmentarijs, ꝙ sic: nam ignis potest agere in aquā humiditatem corrumpendo & generādo siccitatem, & aqua in ignem corrūpendo caliditatem, & sic ex qualitatibus derelictis fiet terra. potest etiam fieri aer, si ignis corrumperet aquæ frigiditatem, et aqua corrumperet ignis siccitatem. Nunc vero dicerem, ꝙ aut de elementis loquimur vt elementa, & vt agunt proprijs virtutibus, aut vt agunt virtute stellarum fauentium diuersis qualitatibus, hoc est vt elemēta virtute cœlesti dotata. Si.n.loquimur de elementis inuicem agentibus virtute propria, & quo elementa sunt casus est impossibilis; non.n.potest agere ignis in aquam

I eius humiditatem corrumpendo, quin etiam corrumpat frigiditatem: quoniam si obtinet supra vnam, obtinet supra ambas, cum omnes sint æquales, & sic ignis corrumpet aquam generando ignem, & non tertium. Sinautem contra aqua obtinet supra ignem, obtinet supra vtrasq;, & sic ex igne generabitur aqua, et non tertium. At si consideremus hæc elementa inuicem agere & pati virtute stellarum & vt dotata virtute cœlesti, immaginabile est saltem constellificationem fauere siccitati ignis, vt ignis possit humiditatem aquæ remittere vsq; adeo vt sit conueniens terræ vel terreo. Contra vero aqua virtute stellarum poterit corrumpere calidum ignis vsq; adeo, vt conueniat terræ vel terreo, & sic generabitur vna terra specie, & duo numero secundum regulã Philoponi superius assignatam cõtra Alexãdrum. Quod quidẽ tertium non erit pura terra, vel quia nullum elementum reperitur purum, vel quia postea a virtute cœli completur eius generatio, vt quidam autumant, vel quia satis est, vt sit prædominanter terra. Queritur etiam vtrum elementum cõtrarium per duas alteri elemento contrario per duas magis

K resistat q̃ contrarium per vnam contrario per vnam, vt vtrum ignis magis resistat aquæ, q̃ aeri, qñ ex corruptione ignis debet aqua generari. Diuus Thomas dicit ꝙ sic, quia maior est resistentia per duas q̃ per vnam. Contra obijcit inquiens qm̃ per quantum resistit igni, per tot & tantum agit aqua. Philoponus dixit ꝙ duæ qualitates in eadem materia magis resistunt duabus qualitatibus, q̃ si illæ resistẽtes essent in diuersis subiectis, & potest esse causa, quia virtus vnita fortior est dispersa. ergo illæ duæ qualitates in eodem subiecto magis resistũt virtute vnionis. Sed contra adhuc fieri potest quæstio, quoniam si qualitates ignis virtute vnionis magis resistunt, qualitates aquæ virtute vnionis fortius agunt. ergo æqualis vr̃ resistentia vnius ad vnam in symbolis, & duarum ad duas in contrarijs. Hoc argumentum contra Philoponum, & diuum Thomã est fortissimũ. potest tñ dici, ꝙ vnio virtutis licet faciat ad agendum & ad resistẽdum, longe magis

L facit ad resistendum q̃ ad agendum, vt experiẽtia est probatum, & sic qualitates ignis vnitæ magis sunt resistiuæ, q̃ qualitates aquæ vnitæ sint actiuæ & propterea dato ꝙ qualitates aquæ vnitæ obtineant supra ignis qualitates, est ibi magna resistẽtia, & longe maior q̃ sit vnius qualitatis ad vnam, & q̃ sit duarum ad duas in diuersis subiectis. Si vero tu melius habes, melius dicas, hæc mihi videntur pro defensione Philoponi & Thomæ.

Anti. c. 47. *Quod autem cum transmutentur adinuicem, impoßibile sit principium aliquod esse horum, aut in extremo, aut medio, ex his manifestum. In extremis igitur non erit, quoniam ignis aut terra essent omnia, & eadem est ratio, ac si dicamus ex igne aut terra eam omnia. Amplius autem neque medium, ut uidetur quibusdam, aer quidem & in ignem transmutari & in aquam, aqua autem in aerem & in terram, ultima autem non amplius in seinuicem.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Quod autem eorum, quæ mutuo transmutantur, principium aliquod non sit, siue in extremo, siue in medio, ex his patet. In ex-*

M *tremis quidem igitur, non erit, quia cuncta uel ignis erunt, uel terra & eadem ratio est. Si dicamus ex igne uel terra esse cuncta. Quod autem non medium ueluti quibusdam uidetur, ut ꝙ, aer quidem tam in ignem quàm in aquam transmutetur. Aqua uero tam in aerem quàm terram, manifestum est, extrema enim non amplius inuicem transmutabuntur.*

Cõmẽ. 47. Auerroi videtur ꝙ Arist. hic velit declarare nullum esse aliud elementum præter hæc, expositori vero ꝙ de elementis nunc pertractet secundum opinionem aliorum, quicquid sit proponit quod dixit. d. Quòd autem eorum, quæ mutuo transmutantur, principium non sit aliquod ipsorum elementorum, siue eorum, quæ sunt in extremo, siue eorum, quæ sunt in medio, ex his patet. In extremis quidem igitur non erit, quia cuncta vel ignis erunt, vel terra, & eadem ratio est ad hoc. Si dicamus ex igne vel terra esse cuncta. & sic non potest esse extremum, ꝙ non medium, declarat. d. Quod autem non medium quemad N modum videtur quibusdam, vt ꝙ aer quidem tam in ignem, q̃ in aquam transmutetur (suppleui particulam illam vt ꝙ, quia græca constructio exposcit) Aqua vero tam in aerem q̃ terram, suppleui manifestum est. extrema enim non inuicem transmutabuntur, quod est inconueniens. Commutaui particulam de græcam in enim, vt sensus esset clarius. Recentiores expositores, & veteres latini propter malas translationes, hic peruerse exponunt, quanquam ad sensum non magna differentia.

Secundũ Philoponum cum Arist. demonstrauit vnum RECO. ex quatuor intransmutabile manens, nõ posse esse materiale principium aliorum, nunc ostendit, ꝙ neque transmutabile existens, materiale principium aliorum esse potest, vt sit ostensum, ꝙ neque vt intransmutabile, neq; vt transmutabile possibile est vnum quatuor elementorum esse cæterorum materiale principium. & primo ostendit ꝙ nullum extremorum vt transmutabile esse possit cæterorum materiale principium & dicit. In extremis igitur O non erit, quoniam aut ignis, aut terra essent omnia omnia. Sed dubitat Philoponus, quoniam non videtur consequentia valere, nisi præsupposita intrãsmutabilitate elementi extremi, nam si elementum extremum est transmutabile non videtur si sit materiale principium omnium, vt omnia sint ignis vel terra, quoniam nullum horũ manet, cum supponatur transmutabile esse. Respondet vno modo Philoponus, ꝙ supponitur esse transmutabile non simpliciter, sed secundum remissionem qualitatum, & sic sequitur, ꝙ omnia essent secundum substãtiam ignis vel terra, non autem secundum esse perfectum & intensum, sed secundum esse remissum, & transmutatum, quam responsionem Auer. in paraphraxæ assignauit. Sed Philoponus refellit hanc responsionẽ, nam si omnes ignis qualitates corrumpuntur, non remanet ignis, & sic non possunt esse omnia ignis, sed si corrumpantur in parte, & in parte relinquantur, non est possibile, vt cætera elementa sint ignis, quoniam non potest humidũ aeris perfectum P & intensum stare cum sicco ignis imperfecto, neque perfecto. Aliter dicere videtur, ꝙ Arist. velit non omnia fieri ignem vel terram, sed sequi omnia fieri ex igne, vel terra, & hoc Arist. Innuit cum inquit, & eadem est ratio, ac si dicamus ex igne, aut terra esse omnia, & sic sequitur omnia esse ignem non formaliter, sed causaliter, hoc est omnia fieri ex igne vel terra, & hæc est differentia inter primam positionem, & hanc, ꝙ ad dicentes elementum extremum intransmutabile esse materiale principium cæterorum, sequitur formaliter oĩa alia esse ignem vel terram. ad dicentes vero extremum elementum transmutabile esse materiale principium, sequitur omnia esse ignem vel terram causaliter, hoc est omnia esse ex igne vel terra. sed contra hanc responsionem obijcit Philoponus, quoniam omnia fieri ex igne quoniam ex eius materia, non videtur absurdum, per se enim manifestum est ex materia ignis omnia fieri posse. ergo omnia fieri ex igne saltem ratione suæ materiæ non videtur impossibile. Pro- Q pterea Philoponus tandem velle videtur, ꝙ hæc Arist. ratio non inducatur tanquam necessaria, sed vt apparenter probabilis, quoniã vera & necessaria ratio est, quoniam quodlibet elementum fit ex quolibet, cum quodlibet ad quodlibet contrarietatẽ habeat, & sic non magis vnum erit materiale principium cæterorum q̃ quodlibet. Secundo ostendit, ꝙ nullum mediorum manens transmutabile esse potest materiale principium cæterorum. & dicit. Amplius autem neque medium, vt videtur quibusdam, scilicet Thaleti aqua, Anaximeni aer. Anaximeni. n. videtur aer quidem & ignem transmutari & in aquam, Thaleti vero videtur aqua transmutari in aerẽ & terram, vtrisq; autem videtur vltima non amplius inuicem transmutari, quoniam nec ignis in terram, nec terra in ignem. Sed Arist. has positiones esse falsas accepit, non autem probauit: quoniam postea illas destruet, nũc vero, vt aperte falsas derelinquit ex eo, qm̃ si ponitur elementum medium esse materiale principium, cum non magis alterum q̃ alterum sit ponẽdum, duo erunt materialia principia, & sic

Dubitatio. Philoponi.

Auer.

Secunda responsio Philoponi.

Solutio Philoponi.

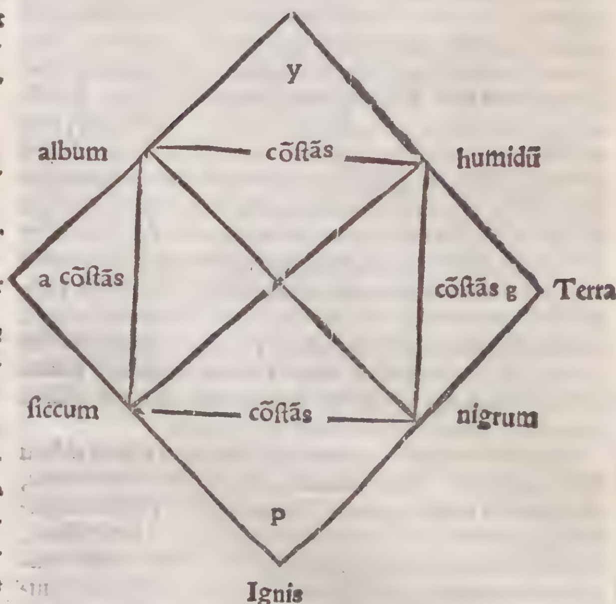
A materiale principium non erit vnum: quod omnes negant. Sed forte hæc, quæ dixit, non duæ positiones sunt scilicet Thaletis & Anaximenis, sed vna, quæ dicebat elementa media esse materialia principia, & vtraque, aerem scilicet ignis & aqua. Aquam vero terræ & aeris. Contra quam proximo textu obijcit, vt videbitur.

Anti.c.48. *Oportet enim stare, & non in infinitum ire hoc in rectitudine ad utraque. infinitæ enim contrarietates in uno erunt. Sit enim terra.g.aqua.y.aer.a.ignis.p. Si ergo.a.transmutatur in.p. & .v. contrarietas erit eorum quæ.a.p. sint hæc, albedo & nigredo. Rursus, quia in.y.& .a.erit alia, non enim idem e. & .y. sint autem siccitas & humiditas.z. quidem siccitas.h.autem humiditas. Quapropter siquidem manet album, existet aqua humida & alba: si autem non, nigra erit aqua: in contraria enim transmutatio. Necesse est igitur, aut nigram, aut albam esse aquam. Sit itaque primum. similiter igi-* B *tur & .p. z. existet, siccitas. Erit igitur igni, transmutatio in aquam. contraria enim existit. ignis enim primum quidem nigrum erat, deinde autem siccum, aqua autem humida, deinde uero alba. Palam itaque est, quòd omnibus ex seinuicem erit transmutatio. & in his, quòd. g. terræ existunt & reliqua duo symbola nigrum & humidum: hæc enim nondum con iuncta sunt.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Oportet quidem enim stare, & non illud ad infinitum ire secundum rectitudinem utrunque in latus. Essent enim infinitæ contrarietates in uno. Sit enim terra in quo. g: aqua in quo y: aer in quo a, ignis in quo p: Si itaque. a. transmutetur in.p.& .y.etiam ipsorum.a.p:contrarietas erit, sint hæc albedo & nigredo. amplius si & .a.in.y.erit alia. nam non est idem.p. & .y. Sint autem siccitas & humiditas. Siccitas quidem z.humiditas.h. Siquidem igitur manet album, erit aqua humida & alba, si autem nigra aqua. nam transmutatio in contraria est. Ne-* C *cesse igitur uel albam uel nigram esse aquā. si primum alba similiter igitur & ipsi. p. inerit. z. siccitas erit igitur ipsum. p. quod est in quo ignis transmutatio in aquam. Contraria enim sunt. ignis quidem enim primo niger erat, deinde siccus. aqua uero humida, deinde alba. manifestum itaque quòd omnibus reciproca inerit transmutatio, & in his, quoniam ipsi.g.terræ cætera insunt, ac duo symbola nigrum & frigidum. Hæc enim non coniunguntur ibi.*

Cōmē.48. Quidam dixerunt ꝙ materia elementorum est medium elementū vt aer, vel aqua, obiecit contra illud Aristoteles, quia tunc extrema non inuicem transmutari possent vt ignis & aqua, vel aer, & terra. Respōdere potest aduersarius ꝙ extremum, vtpote, ignis transmutatur in aliud medium, vtpote in elementum quintum, & illud D sextum, & sextum in septimum. & sic in infinitum: & sic non oportet extrema inuicem transmutari. Contra obijcit Aristoteles.d. Oportet quidem enim stare, & non illud ad infinitum ire secundum rectitudinem vtrunque in latus, hoc est sursum, & deorsum. Et hoc probat enthymematice.d. essent enim infinitæ contrarietates in vno, hoc est si non staretur in elementis. Hanc consequentiam non deducit. Sed circa eam talem seruat ordinem primo demonstrat omnia elementa inuicem transmutari. Deinde enthymema nunc factum deducit. Circa primum talem intendit rationem apud Auerroem, & expositorem quæcunque sunt contraria, reciproce transmutantur. Sed omnia elementa siue habeant symbolum, siue non, sunt contraria vel in ambabus qualitatibus vel in altera. igitur omnia elementa inuicem transmutantur. Et hoc est contra respōsionem dicentem, ꝙ medium solum ad extrema, & extrema ad medium transmutantur: extrema autem inter se non transmutantur. Ad huius declarationem disponantur termini, & figura.

E

F

Inquit. Sit enim terra in quo g: aqua in quo y: aer in quo a: ignis in quo p: hæc est terminorum dispositio. huius ratio est. quia ge, græce terra est, ideo per.g. voluit gē hoc est terrā. ydor vero græce aqua est, ideo per.y.aquā notat. Aer græce, latine etiam aer dicitur, ideo per.a.aerem. Pyr vero græce, latine ignis, ideo per.p.ignem vult. Dispositis terminis, accedit ad probationem minoris syllogismi tacti (& inquit) Si itaque a. aer transmutetur in p.ignem & .y.aquam.etiam ipsorum.a.p.hoc est aeris et ignis, erit contrarietas per maximam. omnis transmutatio est inter contraria. Sint hæc albedo & nigredo, ita vt aer sit albus, ignis sit niger. Amplius si & a. aer transmutetur in.y.aquam, erit alia.nam non est idem p.ignis et y. aqua, & per cōsequens ad vtrunq; non habet eadem contrarietatem. Sint autem hæc, quibus contrariantur aqua & aer siccitas & humiditas, ita ꝙ aer sit siccus, aqua vero humida. siccitas quidem.z.humiditas.h. Animaduerte primo, ꝙ græce siccitas, zerotes dicitur. ideo Arist. per.z. vult intelligere siccum. Humiditas vero ygrotes appellatur, ideo Arist.per.y.vult intelligere humidum. Ego vero ne sit confusio inter.y.ignem, & .y.humidum, transtuli h. aqua litera incipit dictio nostra humidum. Secundo animaduerte, vt bene expositor notat ꝙ istæ qualitates non sunt propriæ elementorum. sed vtitur eis Aristot. exempli causa. nam vt dicit Auerro. secundo de anima. comment. 67. exemplorum non intenditur nisi manifestatio. & Arist. primo priorum. exempla ponimus non vt ita sint, sed vt sentiant qui discunt. Auer. autem i paraphrasi trigesimaquinta vtitur veris exemplis. sed vnde Arist. vtatur falsis exemplis, si potuit vti veris, non dicit. Potest tamen dici hoc laute egisse, propter antiquos, qui forsitan de qualitatibus elementorum, non ita sentiunt. propterea vtitur falsis exemplis, vt habeant licentiam dicendi in hoc quodcunque placet. quia accepit aquam esse albam (inquit) Siquidem igitur manet album, subaudi quando ex aere albo sicco fit aqua, erit aqua humida & alba. Sin autem manet, proptera ꝙ aer aquæ sit dissymbolum, nigra erit aqua. nam transmutatio in contraria est, hoc est de contrario in contrariū. Necesse est igitur in talia transmutatione vel albam vel nigram esse aquam. Sit autem primum, hoc est, exempli causa alba, & rōnabiliter, quia aer & aqua sunt symbolica elemēta, quare oportet vt in altera saltē coeant, & non in siccitate, bene igitur dictum ꝙ sit alba. Sic igitur habetur ꝙ aqua est alba humida. Similiter igitur & ipsi.p.inerit.z.siccitas propter similem rationem. Et per hæc minor patet, videlicet ꝙ ignis et aqua sint contraria. Cui addit cōclusionem.d. Erit igitur ipsum p.quod erat positum in quo ignis trāsmutabile in aqum. Deinde repetit minorē.d. Contraria.n.sunt. Ignis quidem

G

H

I enim primo niger erat, deinde siccus, aqua vero humida, deinde alba. Repetit conclusionem. d. Quòd omnibus his contrarijs reciproca inerit transmutatio. & in his hoc est etiam symbolis, quoniam ipsi. g. terræ, cætera insunt, hoc est duo symbola, nigrum & frigidum. Per nigrum enim symbola est igni. Per frigidum symbola est aqua. Forsitan ꝙ græca litera falsa est, & vbi dicitur psychron, hoc est frigidum, debet legi ygron, hoc est humidum. Nam de frigido nihil meminit, & placet mihi. ideo inquit. Quoniam ipsi. g. terræ cætera insunt, ac duo symbola nigrum & humidum. hæc enim non coniunguntur ibi, hoc est in aere, sed tantum in aqua. Sic igitur patet conclusio, videlicet, ꝙ omnia elementa tam contraria ꝙ̃ symbolica reciproce transmutantur. Et debet scire, ꝙ Aristoteles accepit extrema secundum differentiam, vt bene nouus notat expositor, & Auerroes, & non extrema secundum situm. & sic ignis et aqua extrema sunt, aer etiã & terra, quæ ꝙ non essent extrema secundum posituram.

RECO. Dicebant antiqui, ꝙ extrema. s. elementa non transmu-
K tãtur, quoniam nec ex inuicem, nec ex alijs vlterioribus, & ꝙ media transmutentur. Contra obijcit Aristo. & primo supponit extrema non transmutari ex vlterioribus, deinde hoc dimittens, ostendit, ꝙ non solum media mutentur ad extrema, sed etiam extrema inuicem transmutantur. de primo (inquit) Oportet enim stare, & non in infinitum ire in rectitudine ad vtraque. s. sursum, & deorsum. Tangit vero rationem breuibus (& inquit) Infinitæ enim contrarietates in vno erunt. quod quomodo sequatur, postea exponet hæc de suppositione, postea transit ad ostendendum extrema posse inuicem transmutari, & non solum media ad extrema, sed extrema ad extrema, & summa rationis est, quoniã sunt contraria, & sic ostendit, ꝙ vnumquodque elementorum ad reliqua contrarietatem habeat, & sic non solum media adinuicem, & ad extrema transmutantur, sed extrema adinuicem. Disponit ergo terminos, vocans vnumquodque elementum a litera, quæ est in principio nominis græci, vt sit terra. g.
L aqua. y. aer. a. ignis. p. his stantibus, sumit, ꝙ aer nõ secundum eandem oppositionem transmutatur in ignem & aquam, alioquin aqua & ignis essent idẽ (& hoc inquit) Si ergo. a. aer transmutatur in. p. ignem, &. y. aquam, aeris ad ignem contrarietas erit eorum, quæ sunt. a. aer, & p. ignis, sint huius contrarietatis contraria albedo & nigredo, ita vt aer albus, ignis niger sit. rursus quia & a. aer transmutari potest in. y. erit alia oppositio, quoniam. p. ignis, et. y. aqua non sunt idem. ergo alia oppositione aer contrariatur igni, & alia aquæ. Sint autem contraria oppositionis ad aquam siccitas, & humiditas. s. ita vt aer siccus, aqua humida sit. & vocetur siccitas quidem. z. humiditas vero vocetur. h. patet ergo hæc suppositio, ꝙ alia contrarietate aer in ignem, & alia in aquam transmutatur. Ex hac ostendit ꝙ aqua contrariatur igni, & dicit. Quapropter siquidem cum aer transmutatur in aquam remanet in ipsa album, quod erat aeris qualitas, aqua in fine transmutationis existet humida, & alba, humida quidem sua natura, alba vero in casu, in quo album mane-
M ret, quoniam si non maneret album, aqua in fine trãsmutationis eius ex aere, erit nigra, quoniam omnis transmutatio est in contraria. ergo necesse est aquam, aut esse nigram, aut albam, ponatur ergo primũ. s. ꝙ sit alba, quoniam ad vim rationis nõ refert quicquid ponatur, et tunc patet aquam & ignem esse contraria, quoniam ignis est niger, aqua vero iã manet alba per casum. Quod si aqua & ignis sint contraria transmutari poterunt, & sic habetur primum. vnde dicit. Similiter igitur & ipsi. p. igni siccitas. z. inexistet. ergo erit igni transmutatio in aquam, quoniam aqua igni contraria est, ignis quidem primum, quia non per casum nigrum erat, deinde autem siccum. s. postquam aer mutatus est in ignem, aqua autem primo humida, deinde vero aere mutato in aquam, alba erat, ergo ignis potest transmutari in aquam et contra, quoniã contraria. Eodem modo dici potest secundum aliam opinionem. Si aqua elementum medium mutetur in terram & aerem. nam non secundum idem trãsmutabitur, alioquin terra & aer idem essent. ergo secundum aliud in aerem, et N
secũdum aliud in terram transmutatur. In aerem quidem secundum humiditatem & siccitatem ita vt aqua humida, aer siccus sit. In terram vero secundum album & nigrum, ita vt aer albus, terra nigra sit. Quod si ita est aeris ad terram cõtrarietas est, quoniam aer albus, terra nigra est. ergo inuicem transmutari possunt. patet itaque ꝙ omnibus ex seinuicem transmutatio est, & in his etiam, quoniam et g. terræ inexistunt reliqua duo symbola nigrum, & humidum, humidum, per quod cum aqua conuenit et ab aere differt nigrũ, per quod differt ab aere, et ab aqua. Hæc enim. s. nigrum & humidum in elementis alijs nondum, vt coniuncta accepimus. Quare aer potest mutari in terram & econtrario, & sic omne ex omni transmutari potest. Sed dubitat Alexander, quoniam non videtur Dubitatio Alex.
recte cõclusum de omnibus, ꝙ extremum mutetur in extremum, sed de igne ꝙ mutetur in aquam, & de aere ꝙ mutetur in terram, at ꝙ ignis mutetur in terram vel contra, hoc non demonstrauit. ergo non recte vniuersaliter
intulit quodlibet extremum & medium fieri ex quolibet. O
Dicendum ꝙ implicite, hoc vniuersaliter est demonstratum, quoniam accepit terram esse humidam, & nigram, Solutio.
ignem vero siccum & nigrum, & sic sunt contraria saltẽ in altera, quæ contrarietas sufficit ad transmutationem, quo modo vero terra & ignis, vno modo sint extrema, alio modo non sint extrema, in cõmentarijs perspicuum est. Amplius cur vsus sit exemplis falsis, ẽt in cõmentarijs notauimus. Patet ergo non solum media elemẽta mutari ad inuicem, & ad extrema, sed etiã extrema ad extrema.

Quod autem in infinitum non poßibile est ire (quod futuri ostendere, ad hoc prius uenimus) manifestum est ex his. Si enim rursus ignis quod est in quo. p. in aliud transmutatur, & non reuoluitur. uerbi gratia in. x. contrarietas quædam in igne & x. alia existet præter prædictas: nulli enim idem supponitur. t. l. a. i. ipsum. x. eorum quæ sunt. g. y. a. p. Sit ergo ipsi. p. c. f. ipsi. x. c. ergo omnibus existet. g. y. a. p. transmutantur enim in se inuicem. P *Sed hoc quidem sit nondum demonstratum, sed illud manifestum: ꝙ si rursus. x. in aliud, alia erit contrarietas & ipsi. x. & igni. p. similiter autem semper cum adiecto contrarietas aliqua existet his, quæ ante. Quapropter si infinita sint, & contrarietates infinitæ uni existent.* Anti. c. 49.

Quod autem in infinitum ire non sit poßibile (quod quidem in futurum declarare pollicentes, antea in illud deuenimus) ex hisce patebit. Nam si iterum ignis, qui positus est in quo. p. in aliud transmutetur, & non econtra, utpote in. x. contrarietas quædam igni & ipsi. x. inerit alia ab his, quæ dictæ sunt. nam. x. non supponitur esse idem alicui eorum, quæ appellata sunt. g. y. a. p. Inerit itaque ipsi. p. ipsum. c. ipsi uero. x. ipsum. f. igitur ipsum. c. omnibus. uidelicet. g. y. a. p. inerit. transmutantur enim mutuo. Verum an hoc quidem sit, nondum demonstratum est. Illud tamen constat, quòd si rursus ipsum. x. in aliud transmutetur, alia ipsi x. & igni. p. contrarietas inerit. Similiter autem semper ad additionem unius, una ipsis prioribus emerget contrarietas: quare si infinita sunt, & contrarietates infinitæ inerunt uni. Q Dilucidate. c. eiusdẽ.

Figura

Quintum	x	F Qualitas ignota
		Nigrum
Ignis	p	Calidum
		Album
		C Qualitas addita
Aer	a	Humidum
		Album
		C Qualitas addita
Aqua	y	Frigidum
		Album
		C
Terra	g	Siccum
		Album
		C

Nunc

A Cōmē.49. Nunc enthymema propositum deducit. & supponit vnū videlicet ꝙ semper vno elemento addito supra quatuor, vna excrescit cōtrarietas. cuius contrarietates vnum membrum datur elemēto addito, & alterum membrum datur prioribus omnibus. verbi causa, si vltra quatuor detur quintum, emerget vna contrarietas, cuius vnū membrum vtpote. s. dabitur illi quinto, alterum vtpote. c. dabitur cæteris quatuor. Hæc suppositio declaratur. qa oportet omnia alia transmutari in illud quintum datum per suppositionem declaratam proximo textu. Igitur illud quintum erit contrarium cæteris quatuor vel in vna tantum, vel in ambabus. & quicquid dicatur erit propositū, tamen magis consonum est vt solum in vna contrarietur. nam ita se habet ad ignem, vt ignis ad aerem, quare vt ignis aeri in vna est contrarius, sic datum quintum in vna contrariatur omnibus, & sic oportet omnibus alijs dare symbolum, & dissymbolum, vt conueniant, & differant. Primo itaque proponit intentum, tangens vtilitatem eius, quod proximo dixit (& inquit) Quod autē in B infinitum ire non sit possibile, quod quidem in futurum declarare pollicentes, antea in illud quod nunc diximus deuenimus, ex hisce patebit. Hæc series græca, & sic consonat. proposita intentione exequitur (& inquit) Nam si iterum ignis, qui supple positus est in quo. p. in aliud transmutetur, & non econtra, vtpote in. x. quintum elementum datum, cōtrarietas quædam igni & ipsi. x. inerit alia ab his, quæ dictæ sunt. Hæc est græca cōstructio, propter quam verba quædam mutauit, nihil tñ omisi, nec adieci. Reddit causam. d. nam. x. non supponitur esse idem alicui eorum ꝗ subaudi appellata sunt. g. y. a. p. & ꝑ consequens cum sit quintum, oportet vt habeat aliam cōtrarietatem, inerit itaque ipsi. p. igni, ipsum. c. quod est vnum membrum illius cōtrarietatis inter. x. &. p. Ipsi vero. x. inerit. s. quod est alterum membrum eiusdem cōtrarietatis. Tunc infert. igitur ipsum. c. omnibus. videlicet. g. y. a. p. inerit. Cuius causam subdit. d. transmutantur. n. mutuo omnia C in omnia, & sic illa quatuor omnia in illud quintum. & per consequens oportet illa quatuor habere illam qualitatem. c. symbolicam cum quinto elemento, vel esse in omnibus contraria, quod non consonat. Sed quia aliquis ambigere potest an quatuor elemēta possint in illud quintum datum transmutari vel ne, subscribit excusationem. d. Verum an hoc quidem sit, vc3 ꝙ quatuor illa possint transmutari in datum quintū, modum demonstratū est. Illud tñ constat ꝙ si rursus ipsum. x. in aliud, videlicet sextum transmutetur, alia ipsi. x. & igni. p. cæterisque omnibus contrarietas inerit. Similiter vno superaddito, vna ipsis prioribus emerget contrarietas. hæc est suppositio, & declaratio eius. Tunc arguit, si vno addito vna excrescit contrarietas. igitur additis duobus, duæ excrescent. igitur tribus additis, tres erūt. igitur infinitis additis, infinitæ excrescent contrarietates in vno quodlibet (inquit) Quare si infinita sunt elementa, & contrarietates infinitæ erunt in vnoquoque elementorum. Et sic patet rō Aristotelis.

RECO. D In proxima ratione accepit non posse proficisci secundum rectum in infinitum, quia tunc essent infinitæ contrarietates, nunc istud declarat (& inquit) Quod autem in infinitum non possibile est ire in rectū. s. aut supra ignem, aut sub terram (quod futuri ostendere, ad hoc prius venimus. s. proximo textu) manifestum ex his, quæ nunc dicemus, posita ergo intentione, & ordine, prosequitur (& inquit) Si. n. rursus ignis, quod est in quo. p. in aliud quintū elementum transmutetur, et non reuoluitur, verbi causa, in elementum quintum quod sit. x. contrarietas quædam in. p. igne &. x. quinto elemento alia existet, præter duas prædictas. Cuius causa est (vt inquit) quia ipsum. x. quintum elementum nulli idem supponitur eorum, quæ sunt. g. y. a. p. Quod si contrarietas ignis ad quintum elementum sit alia, sit ergo ipsi. p. igni qualitas existens. c. &. s. ipsi. x. quinto elemento, vtpote. s. malum, quod quinto elemento inesse ponitur. c. vero quod igni et cæteris elementis inest, sit bonum. Quod si ita sit. c. ergo omnibus per y. a. p. existet, cuius causa est, quoniam hæc elementa inuicem transmutantur, et omnia in omnia. Addit tamen hoc nondum esse demonstratum. s. ꝙ omnia mutētur in illud E quintum, & inuicē, verum illud est manifestum, ꝙ si rursus. x. quintum elemētum mutetur in aliud. s. sextū. Adhuc alia erit contrarietas, cuius altera particula erit, & ipsi. x. ignis. p. cæterisque alijs addita. Similiter autē semper, cum adiecto contrarietas aliqua existet ijs, quæ ante. Quapropter infinita elementa sint per additionem facta, & contrarietates infinitæ vni existent. Quærit Philoponus, Dubitatio. vtrum vno elemēto posito vltra quatuor, vna ponatur contrarietas, vř ꝙ non, qm̄ vna contrarietas est duorum elementorum. ergo duabus existētibus contrarietatibus, quatuor erunt elementa, quare non vno elemēto posito, ponitur vna contrarietas, sed vna qualitas. Præterea. Si vno elemento posito vna ponitur contrarietas, tunc quatuor elementis positis, quatuor erunt cōtrarietates, consequens est falsum, qm̄ Arist. posuit quatuor elementa, & solum duas contrarietates posuit. Respōdet Philoponus, Responsio. ꝙ siue vno elemento posito ponatur vna contrarietas, siue vna qualitas contraria cæteris, idem absurdum sequitur, qm̄ quouis modo intelligatur, sequitur ꝙ si infinita essent elementa, infinitæ essent qualitates vni. Aliter respon F det & melius ꝙ Aristotelis consequētia tenet in casu suo, ꝙ. s. ponatur aliud elementum vltra quatuor, quod generetur ex igne, & non vertatur gñatio. Vbi. n. non conuerteretur gñatio, oportet vt quintum elementū habeat qualitatem oppositam vtrisque, vel alteri qualitati ignis, & sic dabitur contrarietas noua illo addito. at Aristoteles secundum veritatem posuit quatuor elementa, non autem quatuor contrarietates, qm̄ generatio in eis conuertitur. verum de hac dubitatione postea in commentarijs quære. Secūdo quæritur, vtrum sit verum ꝙ. c. qualitas, quæ ponitur ipsius ignis, sit cæteris elementis sub igne cōmunis. s. quam qualitatem appellauimus bonū. non. n. videtur necessarium, ꝙ sic. c bonum inest igni, ꝙ cæteris inesse debeat. Arist. probauit. c. communem esse igni & alijs tribus, supponens quatuor elementa posse transmutari in quintum, si daretur. Quod si possunt transmutari in quin G tum omnia illa quatuor, oportet vt saltem in vna qualitate omnia illa sint quinto elemento contraria, & sic omnia illa quatuor habebunt. c. communem qualitatem, per quam contraria sunt ipsi quinto elemento, & per quam transmutari possunt in illud. ergo. c. qualitas. s. bonū communis est omnibus quatuor elemētis, et ita vnumquodque elementorum tres habebit qualitates. vnam quidem communem symbolam omnibus, alias vero secundum ordinem assignatum iam. Philoponus vero hoc idē probat, quoniam secundum. c. ignis non differt a tribus elementis, quoniam sufficienter differt ab illis per calidum & siccum. ergo si non differt secundum. c. ab illis. c. ipsum erit symbola qualitas omnibus illis. Præterea. Dicit etiā Philoponus, ꝙ si elementa quatuor non transmutētur in quintum datum, nec transmutari possint. Adhuc. c. qualitas addita igni, omnibus post ignem competere debet, quoniam (vt inquit) ignis fit ex omnibus alijs sub ipso elementis, et non secundum. c. qualitatem. ergo. c. qualitas est omnibus symbola, et sic siue quatuor elementa trans H mutentur in quintum, siue nō, semper sequitur dato quinto elemento. c. qualitatem quæ igni inest, omnibus post ignem inesse, & propterea Arist. inquit transmutantur. n. adinuicem, hoc est illa quatuor in quintum, sed hoc quidem sic nondum demonstratum. q. d. ꝙ siue illa quatuor in quintum mutentur, siue nō, illud manifestum, ꝙ si rursus. x. in aliud. s. sextum transmutetur, siue reciprocatione. Alia erit contrarietas cuius altera qualitas inest ipsi. x. & ipsi. p. igni, & omnibus alijs post ignem. vt probatū est. Similiter autem semper cum adiecto contrarietas aliqua existet & his, quæ ante, quare si infinita elementa sint, & contrarietates infinitæ vni existunt, hoc est (vt Philoponus exponit) infinitæ qualitates contrarietatum vni elemento inexistunt. Sumpsit enim contrarietates pro qualitatibus, quæ sunt particulæ contrarietatum.

Si autem hoc non erit neque diffinitur aliquid, neque generari. oportebit enim si erit aliud ex alio, tot transire contrarieta- Anti.c.50.

I *tes et amplius plures. Quapropter in quædam quidem, nunquam erit transmutatio. uerbi gratia, si infinita media sint, necesse est autem si infinita sint elementa. Amplius autem, neque ex aere in ignem transmutatio fiet, si infinitæ contrarietates sunt. Fiunt autem & omnia unum. necesse enim omnes existere in inferioribus quidem. p. quæ superiorum. his autem, quæ inferiorum. quapropter omnia unum erunt.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Quod si hoc sit, nihil definiri contingit, nihilque generari, Oportebit enim si aliud ex alio fit, tot pertransire contrarietates, et etiam plures. quare in quædam quidem non erit transmutatio, ut si infinita media intersint: quod oportet, siquidem elementa infinita sint. Amplius autem neque ex aere ad ignem transmutatio erit: siquidem infinitæ sint contrarietates. Præterea fierent & omnia unum, necesse est enim omnes inesse inferioribus quidem ad p. eas, quæ sunt superiorum. His autem eas, quæ inferiorum. quare omnia, unum erunt.*

K

Cōmē. 5o. Nunc destruit consequens illatum. & primo infert in generali impossibile vnum. deinde in speciali tria impossibilia (& inquit) Quod si hoc sit, tunc nihil definiri continget, suppleui continget, quia deficit verbum more attico. nihilque generari deducit de generari. d. Oportebit. n. si aliud ex alio fit, tot pertransire contrarietates & etiam plures, idest non tot quin plures, quia sic exponitur infinitum, tertio auscultationis physice. de definitione etiam deduci potest per idem, quia elementum definitur per eiusmodi qualitates. modo cum hæ sint infinitæ & ignotæ, nihil scietur. Deinde infert per ordinem tria impossibilia in speciali ad datum cōsequens. Dicit primo. Quare in quædam quidem nō erit transmutatio, hoc est extremi ad extremum, vt si pro quia a te ponūtur infinita media quod oportet esse, siquidem elementa infinita sint. Primum igitur incōueniens erit, ꝙ nullum extremum elementum ex alio extremo fiet. Secundum ꝙ nec ex medio ad extre-
L mum (inquit) Amplius autem neque ex aerem ad ignem subaudi transmutatio erit, siquidem infinitæ sunt in quolibet contrarietates. Oportet. n. infinita corrumpi, & infinita generari. Tertio infert ꝙ omnia elemēta essent vnum. Declaratur. omnes qualitates omnium essent in vnoquoque, aliter in vnoquoque non essent infinitæ, quia sibi deessent aliquæ. sed ad omnes qualitates inesse alicui sequitur omnes formas eidem inesse. quia formæ vel sunt qualitates, vel receptæ in materia illis mediantibus. igitur si in vnoquoque essent omnes qualitates & formæ, omnia essent vnum, & vnum omnia (inquit) Præterea fierent & omnia vnū. Necesse est enim omnes inesse inferioribus quidem ad. p. quod volumus esse ignem, eas quæ sunt superiorū: his vero, quæ supra. p. necesse est eas inesse, quæ sunt inferiorum: quare omnia vnum erunt. Et per hæc patet tota ratio Aristotelis. & tu circa literam cōsidera: nam multum circa verba laboraui.

RECO. Nunc destruit consequens (& inquit) Si autem hoc. s.
M infinitæ contrariæ qualitates insunt vni elemento, neque erit definiri aliquid, neq; generari, generari quidem non, quoniam oportebit si erit aliud ex alio tot transire contrarietates, & adhuc plures, addit autem (& adhuc plures) vt Philoponus notat, ne quis credat finitas: nam cum dixit, tot posset quis credere, finitas esse per transeundas, ideo addit, & adhuc plures, quia infinita sic exponuntur, tot. v3. & adhuc plura. Declarat autem extremū elementum non posse mutari in extremum secūdum ordinatam transmutationem, quæ fit de extremo ad extremo ad elementum medium, & de illo ad aliud sic procedendo vsq; ad vltimum, & dicit. Quapropter quædam in quidē elementa. s. extremi ad extremum, nunquam erit transmutatio. s. dato ꝙ procedatur ordinate ab extremo ad extremum per omnia media. verbi gratia si infinita elementa media sint, sicut data opinione eorum, necesse est esse infinita elementa. nam datis elementis medijs infinitis, vt dari oportet illa positione concessa, ordinata generatio, quæ est extremi ad extremum per omnia illa media (vt Philoponus exponit) erit impossibilis, quoniam nō contingit infinita pertransire. Præterea. Neque transmutatio N esse poterit medij ad extremū, vtpote ex aere in ignem, si infinitæ contrarietates sunt in eodem, oportet enim percurrere per infinita quod est impossibile. Dubitatur autem quoniam nō videtur necessariū cum ex aer fit ignis vt per omnes contrarietates percurratur, sed solum secundum vnam, cæteris tanquam symbolis manentibus. Respondent nonnulli, ꝙ argumentum Arist. valet in casu, quoniam vbi infinita elementa darentur, in vno elemento essent infinitæ qualitates, hoc est impossibile, quoniam non datur infinitum, & sic non datur aer, nec aliquod elementum: ꝙ si non datur aer, ex aere non potest fieri ignis. ex impossibili enim sequitur quodlibet. Contra obijcit Philoponus, quoniam Arist. loquitur hypothetice supponens ipsa subsistere, nam supponens ea subsistere considerat vtrum possibile sit illa ex inuicem fieri. Propterea Alexander respondet, ꝙ sequitur non posse elementa transmutari, quoniam supponit Aristo. illud quod postea dicet. s. ꝙ datis elementis infinitis, omnia essent O vnum elementum. At si omnia vnum sunt, nullum fit ex alio, nec hæc responsio valet, quoniam Arist. intulit ꝙ si ignis fieret ex aere, oporteret infinita percurrere. Philoponus autem aliter dicit, ꝙ Aristot. loquitur in ordinata transmutatione, quæ est ex extremo ad extremum per generationem omnium mediorum, tunc dicit ꝙ ex aere non potest fieri ignis, quoniā si ex aere debeat fieri ignis, debuit aer prius esse genitus, sed aer non potuit esse genitus, quoniā oportuisset infinita prius fuisse genita, quod est impossibile, & sic nec extremum ex extremo fieri potest in ordinata generatione, quæ fit per omnia media, nec extremi ex medio, cum medium illud non potuit fieri, nisi etiam infinita fuissent genita. Dubitat etiam Philoponus quia non videtur verum, vt omnia elementa sint eadem, quoniam omnia ad omnia habere cōtrarietatem sequitur, & sic non sunt eadem. Respondet Philoponus ꝙ hoc Arist. infert ex dato impossibili, nā si infinitæ qualitates erunt in vnoquoq; elementorum, nulla potest esse P in aliquo eorū, quæ non sit in alio. ergo omnes, quæ sunt in vno, sunt in vnoquoque. Alioquin nō infinitæ inerunt vni, ꝙ si omnes, quæ sunt in vno, sunt in singulis, eadem erunt omnia, quoniam elementa non differunt nisi qualitatibus. Philoponus autē enititur dare aliam solutionem, sed nihil est. Tu. n. debes supponere, ꝙ aliud est concedere aliquid simpliciter, aliud vt sequens ad positum, vt in dialecticis ludicris diximus. dato. n. ꝙ elementum extremū conuertatur in aliud, et non econtra, & illud in aliud, & sic in infinitum illatum est, infinitas qualitates inesse vnicuique elementorum infinitorum, vt diximus, & postea disputabimus, hoc concesso. s. ꝙ vnicuique elementorū insunt infinitæ qualitates contrariæ, sequitur primo, elementum nullum posse definiri, quoniam cum non definiatur nisi per qualitates, illis existentibus infinitis, non potest definiri, sequitur etiam nullum elementum posse fieri ex alio secundum ordinatā generationem, quoniam non extremi ex extremo, quoniam non contingit infinita media pertransire, nec extremi ex medio siue ignis ex aere, quoniam nō potest ignis ex aere fieri, nisi aer prius Q fiat, modo hoc est impossibile, nisi potuissent infinita esse facta. Sequitur tertio, omnia elementa esse eadem & vnum. qm̄ non differunt, quia si differrent, esset, quia aliqua qualitas erit in vno q̄ nō erit in alio, modo hoc est falsum, qm̄ tunc non inesset infinite vnicuique contra positionem. Ecce quomodo Arist. disputauit huic secundū regulas obligationū doctrinalium, de qbus nos in ludicris dialecticis diximus. Animaduerte ꝙ duplex est elemētorum gn̄atio, altera ordinata, de qua superius diximus, qn̄ aqua fit ex terra, et ex aqua aer, et ex aere ignis, et iterum ex igne terra, et sic semper circulo, in aqua pater nō posse elementū extremum fieri ex extremo, nisi gn̄atis oībus medijs: Altera vero est inordinata, quæ raro accidit, vt qn̄ ex extremo fit extremū non gn̄atis ordinate medijs, vtpote cum gn̄aretur ignis ex terra vel aqua immediate, Arist. ergo secundum Philoponum locutus est semper in generatione ordinata, probauit enim datis elementis infinitis,

Dubitatio. Prima solutio. Obiectio Philoponi. Responsio Alex. Philoponi responsio. Dubitatio. Solutio Philoponi. Declaratio pulchra. Generatio duplex elementorum.

A tis infinitis, nullum elementũ in ordinata generatione fieri posse, quoniam nec extremũ, nec mediũ, vt deductum est. quoniam semper oporteret per infinitorum generationẽ pertransire. Dicet ergo quispiam, vtrum datis infinitis elementis, elementum fieri possit ex elemento saltẽ generatione in ordinata, de qua nec Alexander, nec Philoponus locuti sunt, dico ꝙ minime, quoniam datis infinitis elementis, illa essent vnum elementũ, quoniam non possunt differre per qualitatẽ, quoniã omnes essent in singulis eædem, & sic elementa sunt eadẽ, quo concesso, alterũ ex altero fieri non potest nec ordinata, nec inordinata generatione. Aristo. ergo non curauit partem istã tangere, quia ex his quæ dicit, perspicua est. (Pulchra dubõ.)

Anti. c. 51. *Admirabitur autem aliquis dicentes plura uno elementa corporum ut non transmutentur inuicem, sicut Empedocles inquit, quomodo contingit eis dicere comparabilia elementa. Sed tamẽ dicit. sic Hæc enim æqualia omnia.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Admirabitur autem utique quispiam dicentes elementa esse plura uno corporum, ut non transmutetur inuicẽ, ueluti* B *Empedocles (inquit) quomodo ipsis contingit dicere elementa esse comparabilia. & tamen ita concedunt. nam hæc æqualia omnia dicunt.*

Cômẽ. 51. Confutauit Arist. hactenus positionem dicentiũ elemẽta crescere in infinitũ, hac vero in parte eam (quæ dicit illa intransmutabilia esse) refellit. annectitur aũt hæc consideratio his quæ nunc dixit. dixit. n. verum an hoc quidẽ sit nondũ demonstratũ est. quia igitur res hæc aliqua in parte supposita fuit, nunc igitur bene eam declarat. Et ꝓponit intentionẽ suã. & causam intẽtionis sub forma admirationis. d. Admirabitur autem vtique quispiam dicentes elementa esse plura vno corporum, argumento. v3. vt non transmutentur inuicem, veluti Empedocles, quo modo ipsis contingit dicere elementa esse cõparabilia. q. d. quod dici non potest. & tamẽ ita cõcedunt & dicũt. C Nam hæc omnia æqualia esse supple volunt. Hæc est dubitatio, vtrum hæc stent simul, elementa sunt transmutabilia, & elementa sunt cõparabilia. nã Empedocles negat primũ, & concedit scdm. Animaduerte ꝙ ideo Empedocles voluit plura esse elementa, ad hoc vt non transmutẽtur, quia si vnum esset apud eum, non potest generatio esse rerũ. De hoc in libro physicorum satis.

RECO. Probauit Arist. ꝙ nec vnũ, neq; plura vno possint esse materialia naturaliũ principia, nũc probat, ꝙ neq; quatuor, vt Empe. dixit, quoniã (vt Philoponus inquit) vel vt transmutabilia. vel vt intransmutabilia erunt rerũ naturalium principia, si vt transmutabilia, tunc erunt materialia principia mistorũ, & hæc est opinio Aristo. si vt intransmutabilia, erit opinio Empe. probat ergo elementa non posse esse intransmutabilia, & sic non erunt rerum naturaliũ principia vt intransmutabilia. Quod autẽ elementa non sint intransmutabilia eo patet, quoniã admirabile est, ꝙ sint intransmutabilia & cõparabilia, vt ipse Empe. concedit (vnde inquit) Admirabitur aut aliquis di- D centes plura vno elementa corporũ, quæ non transmutãtur inuicem, sicut Empe. inquit. quo modo contingit eis dicere elementa esse comparabilia, & tamen Empedo. dicit sic, in suo carmine, hæc enim æqualia omnia. vnde vno loco dicit hæc esse omnia æqualia, alio dicit esse intransmutabilia, cum ponit illa principia prima. Quæ videntur stare non posse.

Anti. c. 52 *Si ergo secundum quantum, necesse est idem aliquid esse inexistens in omnibus comparabilibus, quo mensurantur. uerbi gratia. si ex aquæ pugillo, erunt pugilli aeris decem. idem aliquid igitur erant ambo, si mensurantur eodem.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Siquidem igitur secundum quantum. necesse est aliquod unũ inexistere comparabilibus omnibus, quo mensurentur, ueluti si ex aquæ pugillo uno, aeris essent decem, unum itaq; inerit utrique siquidem illo mensurentur.*

Cômẽ. 52. Contra Empedoclẽ arguit. & ostendit ꝙ hæc non stẽt simul. v3. ꝙ elementa sint comparabilia, & ingenerabilia. Et arguit primo de cõparatione in quantitate molis. E Deinde in quantitate virtutis. Et arguit hypothetice sic. si elementa sunt comparabilia. elementa conueniunt in quantitate. si elementa conueniunt in quantitate. elementa conueniunt in materia. si elementa conueniunt in materia. elementa transmutabilia sunt. quare si comparabilia sunt, transmutabilia erunt. Sed dubitatur. quia aliqua possunt esse comparabilia in qualitate, vt duo alba, & aliqua in proportione, vt quantum hoc calefacit, tantum hoc infrigidat, & aliqua in quantitate, vt duo æqualia. Hæc distinctio est Auerrois commento. 37. Empedocles voluit elementa esse comparabilia secundum æqualitatẽ, vt supposuit Arist. nam aliqua possunt esse cõparabilia secundũ qualitatem. hoc dupliciter vel qualitate corruptiua, vel qualitate perfectiua, quæ sunt comparabilia secũdum qualitatẽ corruptiuam omnia sunt corruptibilia. & hoc modo elementa apud Auerroẽ non sunt comparabilia secundũ totum, cũ secundum totum sint perpetua, sed bene partes elementorũ sunt comparabiles secundũ F qualitates, quia sunt inuicem trãsmutabiles. Si vero aliqua cõparentur in qualitate spirituali, bene possunt esse æterna, vt stellæ cõparabiles sunt in luce, & aliĳs. Itẽ comparabilia secundũ proportionẽ, non sunt vere comparabilia, quia ibi non est vera æqualitas, nec vera vniuocatio. ideo Empedocles voluit elementa esse comparabilia secundum qualitatem. Tunc Auerroes deducit enthymema sic, si elementa sunt comparabilia, elementa cõueniunt in quantitate, tenet cõsequentia per opinionẽ Empedoclis. vltra, si elementa conueniunt in quantitate, elementa cõueniunt in materia, deducitur, quia quæ proportionantur & conueniunt in quãtitate, oportet conuenire in genere quãti. sed genus quãti est cuius mã est vna numero igitur oportet cõuenire in mã. cætera patẽt. Sed dubitaẽ etiã, vtrum vnus pugillus aquæ sit æqualis secũdũ quantitatẽ decem pugillis aeris. Respondet Auer. ꝙ sunt æquales secundũ quantitatẽ generis, non autẽ secundum raritatẽ & densitatẽ. Nam (vt declaraui in libro de substantia orbis) decem pugilli aeris nõ habent plus de ma- G teria, ꝙ̃ vnus aquæ, nec plus de quantitate. habent tamẽ ipsam quantitatem maiorem vel minorem. Et hoc est dicere secundum terminos, non autem secundum naturam dimensionis. & tu quære illic. (Dubõ circa ratione. — Responsio)

RECO. Quod autem elementa esse non possint æqualia nisi transmutentur, probat, quoniã vel erunt æqualia magnitudine, vel qualitate. primo ergo probat, ꝙ elementa esse non possint æqualia magnitudine, quoniã vel erũt æqualia magnitudinibus totalibus, vel partialibus: non totalibus, quoniã hoc vr̃ manifeste contra sensum, nã terra vr̃ maior aqua cum in concauitatibus terræ aqua resideat, constat autem terram esse sua concauitate maiorem. Aer etiam videtur maior terra & aqua simul iunctis. ergo non possumus intelligere elementa esse æqualia secundũ magnitudines totales Sin autem secundũ magnitudines partiales, hoc sciri non põt nisi ex transmutatione partiũ inuicẽ, ex eo enim quia videmus, ꝙ eadem materia & æqualis extẽsa facit aerẽ, contracta facit aquã, scimus ꝙ aeris quædã maior portio est æqualis aquæ minori portioni. ergo nõ stant simul elemẽta esse æqualia & intrãsmutabilia, cum non possit haberi hæc æqualitas nisi par- H tiũ inuicẽ transmutatione. vnde dicit. Si ergo secundum quantũ, cũ non possit hoc esse secundũ totales magnitudines, necesse est idẽ aliquid esse inexistẽs oĩbus cõparabilibus. s. partibus, quo mẽsurẽtur. verbi gratia. Si ex aquæ cotyla, siue vrceo erũt aeris cotilæ, siue vrcei decẽ. cum hoc haberi non possit, nisi partiũ illarũ transmutatione. igitur aliquid idẽ erãt ambo si eodẽ mensurẽtur. s. eadem & æqualis materia. quæ extensa fit aer, contracta erat aqua. In commentarĳs aliter diximus & quidem de mẽte Auer. sed hæc expositio est facilior. Nota hic Philoponus Aristo. in metheoris proportionẽ aquæ ad aerẽ sumpsisse ex partium transmutatione quam enim dixit, habet aqua tãta proportionẽ ad aerẽ, qui ex ipsa fit, eandẽ par est totũ aerem ad totam aquam habere. Verum de hoc in libris metheororum. (Cotyla. Vrceus Mensura ponderis. 9. vnciarũ.)

I Anti. c. 53. *Si autem non sic secundum quantum comparabilia, ut quantum ex quanto, sed quantum possunt. uerbi gratia, si pugillus aquæ æqualiter potest infrigidare ut decem aeris, & sic secundum quantum non secundum quòd quantum comparabilia, sed secundum quòd possunt aliquid, erit autem & non quanti mensura comparare secundū potentias, sed secundum proportionē. uerbi gratia, ut hoc calidum, hoc album. Hoc autem ut hoc, significat in quali quidem simile, in quanto autem æquale. Inconueniens autem uidetur si corpora immutabilia existentia non proportione comparabilia sint, sed mensura potentiarum, & eius quod est esse æquale calidum, aut simile, ignis tantum & aeris multiplex. Idem enim plus, quia homogeneum, talem habebit rationem.*

Dilucida. te. c. eiusdē

K *Si autem non sic comparabilia sunt secundum quantum, ita ut sit quantum ex quanto, sed secundum quantum quod possunt: ueluti si aquæ pugillus tantum infrigidare potest, quantum decem aeris, & sic sit secundum quantum, non quatenus quanta comparabilia, sed quatenus aliquid possunt, non erit utique & per quanti mensuram comparare potentias, sed per proportionem. ueluti quòd hoc calidum, illud album sit. nam ut illud in quali quidem simile. hoc significat in quanto æquale. Inconueniens itaque uidetur corpora non comparabilia existentia proportione. sed mensura potentiarum secundū id quod est et æquale calidum uel tantum ignis simile, & aer aeris plurimum incommutabilia existere. Nam plus idem existens genere, talem habet rationem.*

Cōmē. 53. Vt bene dixit Auerroes, æqualia siue cōparabilia trifariam sunt, aut quantitate, quo modo vnus aquæ pugillus est æquale pugillis. 10. aeris, nam ex vno fiunt illi. 10. aut æqualitate potentiarū, quia quantū potest infrigidare pugillus vnus aquæ tantum decem possunt aeris. Aut proportione sicut quantus acutus est sonus, tantū stilus; & quanta albedo, tanta caliditas, differunt vero, quia æqualia
L proportione sunt dissimilia in forma, sed æqualia potentia, in forma similia sunt, sed gradu dissimilia, at æqualia quantitate, sunt dimensiua mensura æqualia, nō qualitate, nec gradu, sed potius extēsione. Arist. igitur probauit ꝙ si elementa sint æqualia scdm quantitatē, oportet ipsa transmutabilia esse, qa oportet in genere cōuenire, & quæcūq; genere cōueniūt in mā etiā cōuenire necesse est, & sic trāsmutabilia erūt. Nūc arguit de alijs, & pōt tota ratio sic ordinari. elemēta sunt æqualia apud Empedoclē siue cōparabilia, vel scdm quantū molis, vel scdm quātū potentiæ, vel scdm proportionē, si secūdū quantū molis, igiē trāsmutabilia, vt declaratū est. si secundū proportionē, tunc non dicentur cōparabilia scdm quantū, sed secundū rationē, & sic cōtra Empedoclē, si scdm quantū, potētiæ ea cōparanē secundū quantū potentiæ, quæ sunt æqualia potētia, vel differentia secundū magis & minus, sed æquale, & magis, et minus, sunt eiusdē generis, igitur talia cōparabilia erunt eiusdē generis, sed quæ sunt eiusdē
M generis, sunt in materia conuenientia: igitur in materia cōueniunt. quæcunq; in materia cōueniunt, sunt transmutabilia, quare si elemēta sunt cōparabilia secundum quantū potentiæ, erunt transmutabilia. Circa hāc rationē sic procedit, ꝙ primo destruxit primum membrū in textu præcedenti, deinde destruit secundū. d. Si autē nō sic cōparabilia sunt scdm quantū, v3. molis, ita vt sit quantū ex quāto, v3. 10. aeris ex vno aquæ, sed scdm quātū qđ possunt, veluti si aquæ pugillus tm̄ infrigidare potest, quātū possunt decē aeris, ita vt sic sint cōparabilia scdm quantum, non quatenus quāta comparabilia, sed quatenus aliquid pñt: hoc dupliciter. subaudi intelligi pōt, vel scdm eandē potētiæ spēm, vel scdm diuersam, quod est dicere secūdū proportionē, &. q. d. si cōparabilia sunt scdm proportionē, nō erit vtique & per quāti mensurā cōparare potentias, si quidē per proportionē sint cōparabilia, veluti ꝙ hoc calidū, illud albū sit, nā vt illud est in quali quidē simile, ita hoc in quanto dicitur æquale, igitur comparabilia secundum proportionem, non dicentur æqualia contra Empedoclem. Animaduerte ꝙ literam trāstuli de verbo ad verbū, quia non cōfisus sum in illius intellectione, siquis tamen vellet, ad sensum forsitan sic interpretarer, N veluti si aquæ pugillus vnus tātū infrigidare potest, quātum & decem aeris possunt, & ita sit scdm quantū comparare, non quatenus quāta cōparabilia, sed quatenus aliquid possunt: quare non erit & per quanti mensurā cōparare potentias: siquidem illud sit secundū proportionem, & tunc sermo patet, mutaui. n. verbū alia, in verbū siquidē, sicut sæpe accidit ipso in sensu græco. Sic igitur elementa si sunt æqualia quātitate, transmutabilia erunt, si vero proportione, non dicentur simpliciter cōparabilia, sed cōposita, quo quidem modo Empedocles non loquitur. Deinde destruit tertiū, vel magis ex ipso dato infert ꝓpositū. d. Inconueniens itaq; videtur corpora non cōparabilia existentia proportione, sed mensura potentiarū secū
O dum id quod est: & æquale calidū, vel tantū simile in calore ipsius ignis, & tantū plurimum in qualitate aeris: incommutabilia existere, idest videtur impossibile aliqua esse cōparabilia scdm potentias per magis & minus: & esse intransmutabilia: nā plus idē genere existens cū ipso minus tali: talem habet rationem & comparationē in genere, modo quæcunq; genere conueniunt: ēt in materia conueniunt: & sic sunt transmutabilia. Nec potui literam græcam seruando verbū clarius traducere: vnde & antiqua translatio vix intelligi potest. Siquis autē ad sensum hāc caudā vellet latinā: sic dicerem, inconueniens itaque videtur corpora non comparabilia proportione: sed secūdum æquale, & inæquale in potentijs nō transmutari inuicem, quando quidem plus & minus in generis ratione conueniant, verba tamen translata in textu sunt nullo diminuto: licet oratio sit aliquantulum euariata. Mouet expositor dubitationes contra determinata. Primo: qa terra & cætera elemēta sunt cōparabilia cū stellis secūdū æquale & inæquale in quantitate, & tñ non est eadē materia vtrorunq;. duodecimo metaphysicæ. Secundo videtur ꝙ non omnia cōparabilia secundū potētias cōmunicent in materia. Nam ignis & sol sunt comparabiles in calefactione secundū magis & minus, & tamē non communicant in materia, vt dictum est. Tertio dubitatur ab alijs, quia videtur ꝙ æqualitas ꝓportionis sit vera æqualitas, quia æqualitas proportionis vel est in numero, vel in magnitudine, sed vtraq; est secundū vdem genus, nam omnis numerus omni numero est eiusdem generis: & omnis dimensio omni dimensioni. Quarto videē ꝙ non omnia eiusdem generis communicent in materia: vt dicit Auerroes his, & Aristoteles supponit. Nam oēs stellæ sunt eiusdem generis apud Auerroem. & tamen non cōueniunt in materia, quia tunc essent generabiles. Ad primum respondet Auerroes in commento vt dictū fuit ꝙ æquale & inæquale accipiuntur dupliciter: vel secundum quantitatē, vel secundū extensionē, hoc est secundū terminos, si secūdū quātitatē, sic vnus pugillus aquæ est æqualis secundū quantitatē decē pugillis aeris. Nā vnus pugillus non habet plus de quantitate ꝙ̄ decē pugilli. nā quan
Q titas est coæterna materiæ: nihil plus quantitatis vel est aut erit, ꝙ̄ ab æterno fuit. si vero secūdū terminos, sic decē aeris habent quantitatē plus extensam, hoc est sub maiori termino, ꝙ̄ vnus aquæ. Tūc ad formā diceret Auer. ꝙ stellæ & elementa non sunt comparabilia secundum æquale & inæquale accepta a dimensione interminata, vel terminata: cum in his non conueniat, sed secundū dimensionem analogice dictam.

Dubōnes expositoris Prima. Secunda. P Tertia. Quarta. expositio propria.

Refert tamen expositor duas responsiones. prima respondebat ꝙ Aristo. loquitur hic de comparabilibus secundum substantiam & subiectum, hoc est materiam quantitatis, & non secundum extensionem ipsam. Quæ responsio non placet. qa Arist. peteret. Sumit enim. quæcunq; conueniūt quantitate conueniunt materiæ, esset. n. dicere quæcūq; cōueniunt materia, cōueniunt mā: quod est ridiculū. Aliter respondet secundū mentē propriam, & vult ꝙ Arist. loquitur de cōparatione scdm rarū & densum: quia per hoc euariata mā el'nta ad seinuicē trāsmutantur

Rñsiones expositoris. Cōfutatio Primæ. Secunda.

A tantur, & vocat hāc cōparationē secundum quantitatē, quia rarum & densum non addunt super partes materiæ qualitatē, quæ essentialiter sit qualitas, sed potius sitū in partibus materiæ ad discensionē per maiorem & minorē quantitatē. Sed contra hanc responsionē dubito. quia vel ipse per rarū & densum intelligit qualitates sequētes calidū & frigidū, vt dicit Auer. 7. physi. com. 15. vel intelligit per rarū & densum partiū quanti iuxta positionem, vel elongationē, vt loquitur. 4. physi. 84. Si primū: tunc cōparatio esset in quali, & nō in quāto, cōtra Arist. in litera. Si secundū, talis cōparatio pōt inueniri in stellis, & sic vel verbū Arist. est falsum, vel oportet ponere in stellis materiā. Propterea mihi vr̄ ꝙ si responsio eius sit aliqua debet reduci ad illā Auer. Ad secundam respondet ꝙ Arist. loquitur de cōparatione secundū potentiam vniuoce acceptā in vtroque, talis aūt non est potentia calefactiua solis, & ignis, sed bene elementorū inter se. Ad tertiū (Confuta.)

B respondet Auer. ꝙ æqualitas proportionis non est vera æqualitas, nec vera cōparatio: nā ad veram cōparationē requirit̄ vniuocatio, saltē generis. 7. physico. Tūc ad formā dico ꝙ numerus, & quātitas nō est genus vniuocū, sed genus analogum, vt declaraui in libro de substantia orbis propter quod numerus intellectuum æquiuoce dicitur cū numero lapidū. Ad quartū respondet Auer. 2. cœli cō. 49. vbi vult stellas nec esse eiusdē generis, nec diuersi generis, quoniā genus non cōpetit cœlestibus & æternis proprie, cum sumatur omne genus a materia, sed si sunt eiusdē generis, illud est æquiuoce.

RECO. Hic textus obscurus est, obscureque a Philopono legitur, potest tamen sic ordinari clarius ꝗ̄ in commentarijs, non aūt recedendo ab illis, quæ ibi diximus, cum probauit ergo ꝙ elementa non sunt æqualia magnitudine, nūc probat ꝙ non sint æqualia qualitate. & argumenti vis est. Si sint æqualia qualitate, vel seruata eadē specie, vt si ignis & aer essent æquales, quoniam vterq; calidus. licet ignis magis, aer minus aut erunt qualitate æquales secūdū diuersam speciē, qđ dupliciter esse potest, aut disperata

C aut cōtraria, contraria quidē vt ꝙ ignis sit ita calidus, vt aqua frigida, disperata vero vt ꝙ ignis sit ita calidus sicut aer albus, vel aqua nigra, & sic erūt tria mēbra. vel qualitate eadē specie, vel disperatis vel cōtrarijs. primo modo dicūtur æquales in forma, & in gradu inæquales. secūdo & tertio modo dicūtur æquales proportione. ostēdit ergo Arist. elementa nō posse esse æqualia qualitate eiusdē speciei, quoniā essent trāsmutabilia, quoniam materia quæ est intēsius calida, fieri potest remissius calida. Et sic habetur cōtra Empe. nec tertio modo quoniā essent trāsmutabilia, quoniā contraria secundū subiectū sunt, quæ conueniunt in eadē materia, & quæ circa illā transmutari possunt, nec scđo mō: quoniā nō æqualia, sed similia erunt dicenda, nā similia sunt quorū qualitas est eadē, aut simpliciter, aut proportione, & sic male Empe. appellauit elementa æqualia, debuit enim dicere ea esse similia (inquit) Si autē non sint cōparabilia, hoc est æqualia sunt vt quantū dicitur æquale ei, quod est ex quanto. Sed sunt

D cōparabilia siue æqualia secundū quantū, quod possunt, hoc est secundū qualitates & potētias, vel hoc est seruata eadē qualitatū specie. verbi gr̄a si pugillus aquæ æqualiter potest infrigidare vt decē aeris, ita vt sint æqualia in forma, & inæqualia in gradu, dicit, ꝙ si hoc pacto erunt cōparabilia & æqualia, tunc si erūt elemēta æqualia secūdum quantū, ꝙ non proprie secūdū quantū magnitudinē erunt æqualia, sed erunt æqualia secundū ꝙ possunt aliquid, hoc est potius in potentijs & formis, ꝗ̄ in magnitudinibus, hoc est primū membrū, dat secundū, & dicit. Erit aūt & ea cōparare hoc est dicere esse æqualia secundū potentias, quæ accipiuntur nō per mensurā quāti, nec seruata eadē specie, sed secundū proportionē potētiarum, hoc est secundū qualitates disperatas. verbi gratia vt hoc album, ita vt quantum ignis sit calidus, tantum aliud sit album, hæc sunt duo membra, tacuit tertiū, quoniam destruitur, sicut primū, destruit ergo secundū membrū, & dicit. Hoc aūt ita se habere, vt se habet hoc verbi cā. ignem ita se habere, vt se habet aqua, in quali signat simile, in

quanto vero signat æquale, quare cum illa se habeāt secundū proportionē in quali. ergo potius sunt similia quā æqualia, cuius contrariū dixit Empe. destruit post hoc secundū mēbrū, & dicit. Inconueniēs aūt videt̄ ꝙ corpora sint cōparabilia, hoc est æqualia nō proportione. sicut calidū ad album, sed mensura potentiarum, hoc est variata specie secundū magis & minus, & eius qđ est esse æquale calidū, aut simile, vtpote ignis tātū, & aeris multiplex hoc est seruata specie secundū rationē, variata vero secūdū magis & minus, dico esse incōueniēs elemēta sic esse, & esse immutabilia, qm̄ idem hoc est eadē materia est, quæ est plus, & quæ minus, nā homogeneū & qualitas eiusdē speciei talē habebit rationē ꝙ earum vna sit cōis mā, quæ potest nunc magis, nūc minus denominari. elementa ergo nō possunt esse æqualia in dissimili qualitate quoniā non æqualia, sed proportione similia dicētur, nec æqualia in specie, dissimilia secūdū magis & minus, qm̄ hæc esse non possunt nisi transmutabilia sint, cum eorū sit communis materia, quæ aliquando plus, aliquando minus est. tacuit tertium ꝙ non possint esse æqualia proportione contrariarū qualitatū, quoniā aperte patet ꝙ cū contraria sint circa idē subiectū, sint transmutabilia. Dicit Philoponus, ꝙ elementa esse æqualia & intransmutabilia nō potest dici nisi secundo modo, ita vt sint æqualia proportione qualitatū disperatarū, hæc. n. esse possunt, & non transmutabilia, verum (vt inquit) sic dicens nō æqualia, sed proportione similia dicit, quod est contra. Empe. qui elementa æqualia esse dixit & non similia. Quare Empe. non sibijpsi constat, cum contraria suis fundamentis afferat. Hæc expositio clara est, & ex Philoponi commentarijs apertissime habetur. E F

Sed neque argumentatio utique erit secundum Empedoclē, nisi secundum additionē. igne enim augetur ignis. Auget autem puluis proprium genus, æthera autem æther. hæc autem adijciūtur. Videntur autem non sic augeri quæ augentur. Anti. c. 54.

Insuper ēt neque auctio utique erit secundū Empedoclem, nisi secundum adiectionem. Auget nanque ignis ipse ignem, terra uero proprium genus quidem, æther autem ætherē, sed hæc adijciuntur. modo non sic increscere uidentur, quæ augentur. G Dilucida. te. c. eiusdē.

Quod dicere elemēta esse intrāsmutabilia, et cōparabilia secundū æqualitatē hactenus implicare declarauit contra Empe. nunc ꝙ contradicat hæc positio principijs naturæ, ostendit. primo quia destruit auctionem, pro quanto dicere cogitur auctionem fieri per adiectionē, & nō per aggenerationē, cum ipse neget generationem omnino. Animaduerte ꝙ chthon græce, latine est terra, licet apud quosdam sit puluis. ego tamē ad mentem transtuli terram. æther vero latine est ignis elementatus, sed quia interdum sumitur pro cœlo apud Platonem, transtuli ad verbum. quæ dicit patent. Cōmē. 54.

Cum demonstrauit, ꝙ Empe. non sibijpsi constet, cū dicat elementa intransmutabilia & æqualia inuicē esse, quæ non cōstāt, nūc ostendit, ꝙ non est auctio secundum ipsum, nisi quæ æquiuoce dicitur secundū appositionem, non autē ea, quæ est generatio partis maioris, ꝗ̄ sit deperdita, cū elementa intransmutabilia ponat. intendit autem per puluerē terrā, per ætherem ignē, reliqua quæ Philoponus inquit, clara sunt ex commentarijs. RECO. H

Multo autem difficilius est eidem tradere de generatione secundum naturam. Quæ enim generantur secundum naturā, aut semper, aut multum. Ea autem quæ non semper, & multum, ab euentu & fortuna. Quænam igitur causa existit eius quod est ex homine hominem, aut semper fieri, aut frequenter, ex frumento frumentum, sed non oliuam? Anti. c. 55.

Sed multo est difficilius sibi de generatione tradere secundū naturam. Nam quæ natura fiunt, omnia uel semper ita fiunt, uel ut plurimum, atque extra semper & frequenter sunt ab euentu & fortuna contingunt, quæ igitur causa est quòd ex homine uel semper uel frequenter homo sit, & ex triticum, non autem oliua. Dilucida. te. c. eiusdē

I Cōm̄.55. Quod non possit saluare generationẽ ostẽdit. vbi animaduerte (quicquid velit expositor) ꝙ Empedocles ponẽs elemẽta incorruptibilia ac in generabilia, saluauit generationẽ ex parte agentis, dixit enim tunc rem generari, quoties euentu vel fortuna elementa congregantur, tũc corrũpi, quoties euẽtu vel fortuna disgregantur, nã litem & amorẽ nõ distinguit a fortuna & casu. Syllogizat modo contra eũ sic. quæ a casu & fortuna accidũt, extra semper, & frequẽter accidunt, quæ eueniunt a natura gñone, semper & frequenter sunt, igitur quæ generantur, nõ casu generantur & fortuna, & cum non detur alia causa apud eum tolletur omnino generatio. & quæ dicit, patent.

RECO. Conclusio textus secundum Philoponũ est, ꝙ Empe. longe difficilius potest saluare corporũ mistorum generationẽ, vt hominis tritici, vel alterius ponẽdo elemẽta ipsa intransmutabilia. Pro declaratione ergo huius conclusionis, præmittit, ꝙ ea, quæ fiunt generatione naturali, fiunt aut vt semper, aut plerunqꝫ, quæ vero casu vel fortuna, fiunt extra semper & frequenter. K Tunc argumentatur, si elemẽta nõ essent transmutabilia, tunc mista fierent sola elementorũ aggregatione, modo hoc est fieri fortuna vel casu, quod.n. fit aggregatione, cũ non fiat ex agẽte determinato, fit ex eo qa contingit elemẽta aggregari, & sic fortuna vel casu, quoniã fortuna vel casu elementa congregantur. vnde dicit. multo autẽ difficilius est eidẽ Empe. tradere de generatione secundũ naturã, exponunt autẽ, quænã sit generatio secundũ nã (& inquit) Quæ.n. generantur secundũ naturã, aut semper, aut multum fiũt, ea aũt quæ non semper & vt multũ, ab euentu & fortuna fiunt. Tunc argumẽtatur (& inquit) Quænã igitur cã existit eius qđ est homine hominẽ aut semper fieri aut frequenter scilicet ex frumẽto frumentũ, sed non oliuã, non enim potest esse elementorũ cõgregatio, cũ illa casu fiat, vt dictum est.

Anti. c.56. L *An & si ita componatur os? non enim ut contingit conuenientibus aliquid generatur, quemadmodum ille inquit, sed ratione aliqua. Quæ igitur horum causa? non enim ignis, aut terra. Sed tamen neque amicitia, neque lis. congregationis enim solum illa, hæc autẽ segregationis causa. hoc autem est substantia uniuscuiusque.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Aut si quia sic componitur os, non propterea contingẽter conuenientibus aliquid fiet, ueluti ipse sentit, sed ratione quadã, quæ igitur horum causa? Non enim ignis iam uel terra nec etiam amicitia & lis. Nam hæc congregationis, illa disgregationis est causa. modo hoc est substantia uniuscuiusque.*

Cōm̄.56. Remouet (vt mihi videtur) tacitã responsionẽ, dicebat enim Empe. res generari cõpositione membri cũ membro, Cõtra obijcit, quia cũ hæc cõpositio sit vel semper vel frequẽter, habere debet aliquã causam per se, mõ illa causa per se esse nõ põt aliquod elementorũ, quia elementa videntur veluti materia, & causata, quia ipsa recipiũt congregationẽ, nec esse possunt lis & amicitia, nam hæc congregationis, illa disgregationis est causa: modo congregatio & disgregatio non sunt rerum substantiæ, sed re- M lationes. Propterea ait. nec etiam amicitia & lis sunt causæ rerum, nã hæc congregationis, illa disgregationis est causa, at hoc quod est rerum esse est substantia vniuscuiusque, & sic lis & amicitia non possunt esse causæ substantiarum rerum.

RECO. Complet rationẽ refutãdo responsionẽ, quæ pro Empe. dari posset, quæsiuit.n. quænã causa sit, vt naturali generatione homo ex homine, aut semper, aut plerũqꝫ fiat. Respondet an et si ita cõponatur os. q.d. ꝙ homo fit, qm̃ contingit ita elementis venientibus componi os, & cæteras partes hominis, hoc reprobat, qm̃ homo vel os, nõ vt contingit conuenientibus elemẽtis generatur, vt ille dicit, sed ratione aliqua, hoc est sed aliqua causa naturali & rationabili agente, vt patre & matre. refutata responsione, argumentatur alio modo (vt Philoponus vult) & satis in commentarijs perspicuum est.

Anti. c.57. *Sed non solum mistio & separatio mistorum, quemadmodũ ille inquit: fortunã enim in his nominatur, sed non ratio: est enim misceri ut contingit.* N

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Neque etiam mistio tantum & mistorum separatio, ueluti ipse ait. Fortuna nãque in hisce nuncupabitur, non autem ratio. Nam & misceri contingenter est.*

Cōm̄.57. Confutat tertiã causam generationis, nã saluare videtur illam propter misturam, nã mistura nõ ratio siue causa dici põt, sed potius fortuna, quia ipsum misceri contingẽter fit, veluti fortuita. Animaduerte ꝙ quatuor modis Empe. enisus erat saluare generationẽ. primo propter euẽtum & casum, & hoc cõfutauit per hoc, quia res naturales non essent semper vel frequenter. secundo propter cõpositionẽ, nec hoc dici potest quia hæc nulla videtur causa, cũ sit accidens rebus. tertio propter amorem & litem, & hoc non, quia hæc sunt causæ relationum tantum, nõ substantiæ. vltimo propter misturam, & contra hoc intulit, ꝙ tunc incideret cum prima.

RECO. O Quæ dicit, Arist. ex cõmentarijs patent, Philoponus tamen probat ꝙ mistio non põt esse causa gñonis mistorũ sola, qm̃ mistio solam miscibiliũ medietatem facit, nõ aũt transmutationem substantiæ, neque instrumẽtorũ formationem. Est enim mistio non simpliciter generatio, sed miscibilium, quæ alterata fuerunt, vnio.

Anti. c.58. *Natura igitur existentium, causa est ita habere, & uniuscuiusq; natura hæc est, de aqua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit. sed tamen & bonum hoc est, & optimum. Hic autẽ mistionẽ solum laudat. Etenim & elementa segregat non lis, sed amicitia, quæ natura priora sunt deo. dij autem, & hæc.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Nam itaque sane rerum causa est eorum quod sic se habeant, & uniuscuiusq; natura hæc. de qua nihil ait. Vnde de natura nihil inquit, cum tamen ipsa & bonum sit atque optimum. Laudat tamen misturam, quia non lis, sed amicitia disgregat elementa, quæ sunt natura priora deo: dei autem hæc.*

Cōm̄.58. P Ex dictis quasi obiter interponit quæ sit rerũ causa, & vult ꝙ rerũ causa sit forma & materia (& inquit) Nam itaqꝫ sane hoc est forma rerũ est causa eorum ꝙ sic se habeant, & vniuscuiusqꝫ nã hoc est mã, forma.n. dicit natura simpliciter, sed mã hæc natura, vt dicitur scđo physico. de qua natura materiæ nihil ait, neqꝫ de natura simpliciter, quæ est forma aliquid inquit, cũ tamẽ ipsa sit bonũ & optimũ. qđ græce agathõ dicitur. laudat tñ misturã, quia non lis contraria misturæ disgregat elementa, sed amicitia disgregat elemẽta, quæ sunt natura priora deo, siue cœlo, quod apud ipsum est deus, quãdoquidẽ hæc elementa sunt, dij & rerum causæ atque principia. Animaduerte ꝙ amicitia disgregat & cõgregat elementa. disgregat.n. elemẽtum dissimile a dissimili, vt aquã a terra, & cõgregat simile cũ simili, vt ignis partes cũ igne, & terræ portiones cum terra, sed de istis nihil nunc.

RECO. Cũ probauit, ꝙ nec amicitia, nec mistio causa est mistorũ, concludit ꝙ natura causa est, vt res naturales ita ex sibi similibus generentur, & vniuscuiusqꝫ natura est hæc cã, vt hoc fiat ex hoc sibi simili, de qua nã Empe. nihil dicit, & põt intelligere per naturã ipsum agẽs naturale, hoc Q enim est causa, vt fiat vnũquodqꝫ ex sibi simili, & põt intelligi forma, quæ est substãtia, & esse rei optimũ, hæc enim cã est, vt illud qđ generatˀ, fiat a sibi simili in specie, qm̃ a forma est similitudo specifica eius, qđ generatˀ cum eo a quo generatur, & hoc magis mihi placet, qm̃ statim subdit, nihil igitur de natura dicit, & tñ debuit dicere, qa hæc natura est bonũ & optimũ, bonum scilicet quia forma, quia aũt finis, est optimũ. prætermittit ergo formam siue naturã, quæ est tota rei substantia, & mistionem laudat, tanquam per ipsam sit ipsum mistum, laudat dico mistionem, quoniã & elementa segregat, non lis, sed amicitia, quæ est elementorum mistio, quæ elementa sunt ipso deo scilicet sphæro priora. Ipsa tamen elementa apud eum dij sunt, & sic deus scilicet sphærus ex elementis fit per hoc quod ipsa amicitia fuerunt commista. ergo amicitia est præferenda liti, quoniam per ipsam sphærus factus est appellauit autem Empedo. sphærum deum,

A deum, quoniã est omniũ rerũ principium, elementa vero deos sphæro priores, quoniã principia sunt illius amicitia. Ex his vult habere ꝙ despexit formam, quæ est bonũ, & optimũ, mistionẽ vero laudauit, & amicitiam. Arist. autẽ (vt Philoponus inquit) potius litẽ laudat stante positione Empe. quoniam non possunt elemẽta venire ad sphæri misturam, nisi separatis qualitatibus ab eis, non enim sphærus qualitatibus elementarijs insignitur, hæc autem separatio lis est. ergo lis est præferenda tanquam causa prior ipsa amicitia.

Anti. c. 59. *Amplius autem de motu dicit simpliciter. non enim sufficit dicere quòd amicitia et lis mouent, si non hoc sit amicitiæ esse quòd motu tali, liti autẽ quòd tali. Oportebat igitur aut definire, aut supponere, aut demõstrare, aut certe, aut molliter aliqualiter.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Adhuc autem de motu simpliciter profert, non enim sufficit narrare quòd amicitia & lis moueant, nisi hoc fuisset amicitiæ ratio taliter mouere, litis autem taliter, oportebat itaque uel definire, uel supponere, uel ostendere, & hoc aut efficaciter, aut aliquantulum leuiter.* B

Cõmẽ. 59. Quod vero de motu locali errauerit ostendit. primo, quia insufficienter loquitur, nam de motu narratiue processit, asserens ꝙ amicitia congregationis motu mouet, lis vero disgregationis, & de hoc nullam affert causam, quod erroneum videtur, nisi congregare amicitiæ competat per rõnem amicitiæ veluti graui per naturã grauis descẽdere, et liti per naturã ac rationẽ litis cõueniat disgregare, quod nõ vr̃, ꝑpter quod si sufficiẽter de his tradere cupiebat, oportebat eũ vel procedere per definitionẽ vel supponere, & hoc est accipere hæc, vt per se nota. Aut ostendere, & hoc vel efficaciter. v3. per demonstrationẽ, aut aliquantulum leuiter. hoc est dialectice. Animaduertẽdũ ꝙ in doctrinis tribus modis procedimus tradendo de quæsitis, aut definiendo, & hoc via diuisionis & compositionis procedendo, vt secundo dicitur posteriorum. aut supponendo, & hoc est ponere principia vel per se nota, vel demonstrata ab alijs artibus superioribus. primo posteriorum, vel syllogizando, quod dupliciter fit, aut demonstratiue, aut dialectice, & cũ nullo istorum modorũ processerit Empe. ideo errauit in modo tradẽdi de motu.

Nota processum in doctrinis.

C

RECO. Reprehendit nunc Empe. de motu (& inquit) Amplius aũt de motu dicit simpliciter ꝙ amicitia mouet ad cõgregationem, lis vero ad disgregationẽ, modo hoc videtur diminute dictũ, quoniã non sufficit dicere ꝙ amicitia & lis mouent, si non hoc sit amicitiæ esse. s. ꝙ motu tali moueat, liti autẽ tali, & cũ hæc non sint esse illorũ, ideo inquit, ꝙ oportebat eũ aut definire quædã prius de motu, aut supponere quædam prius de motu, quibus suppositis oportebat (vt inquit Philoponus) aut ex illis suppositionibus & definitionibus simpliciter demonstrare ac certe, aut molliter aliqualiter saltẽ rationibus dialecticis. vnde dicit Philoponus, ꝙ eius qui vult tradere aliquam doctrinam, huius sunt opera principia supponere, veluti ꝙ triãgulorum tres sint species, & ꝙ a puncto ad punctum sit rectam ducere. Termini vero definiuntur, vt quid sit punctus, quid circulus in geometria, quæ vero post principia demonstrantur. D

Anti. c. 60. *Amplius autem quoniam uidentur, & ui & præter naturã moueri corpora, & secundum naturam. uerbi gratia ignis superius quidem non ui, inferius autem ui, ui autem ei quod secundũ naturam contrarium est. Est autem ui moueri, est igitur, & secũdum naturã moueri. Hoc igitur amicitia mouet? an non. contrariũ enim est terram superius, & segregationi aßimilatur, & magis lis, causa est eius qui secundum naturam motus quàm amicitia. Quapropter & uniuersaliter præter naturam amicitia erit magis. Simpliciter autẽ si amicitia aut lis mouet, eorum corporum nullus motus est neque mora. Sed inconuenientes est.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Amplius autem quoniam uidentur corpora & uiolentia, & præter naturam, & secundũ naturam moueri (ueluti ignis sursum quidem non uiolentia. deorsum uero uiolentia, cui uiolentiæ contrarium est id quod est secundum naturam, & sic est aliquid moueri uiolentia, & aliquid etiam est moueri secundum naturam.) Secundum hunc itaque amicitia mouet? an non. nam terræ sursum ferri contrarium est. Itemque segregationi aßimilatur, ideo magis lis causa erit motus naturalis, quàm amicitia, atque & omnino amicitia motus præternaturalis magis causa erit. Simpliciter tamen nisi amicitia uel lis moueat, talium corporum neque motus, neque quies erunt, quod quidem est inconueniens.* E

Cõmẽ. 60. Reprehendit secundo Empedoclem, quia voluit motũ esse duplicẽ, naturalẽ & violentum, & amicitia sit causa motus naturalis, lis vero causa præter naturalis. Contra obijcit ꝙ magis lis est causa motus naturalis q̃ amicitia. proponit autẽ hoc in forma quæstionis, & facit vnũ antecedens, cui apponit quæstionẽ loco consequentis, antecedens est ꝙ corporũ hæc mouetur violenter, illa naturaliter, vt per exempla ad probat, ex hoc infert quæstionẽ, vtrum amicitia sit causa motus naturalis corporum, an lis (inquit) Amplius autẽ quoniã vidẽtur corpora & violentia. & præter naturã, & secundũ, naturã moueri exemplificat de motu violẽto & naturali, & prætermittit motus præternaturalis exemplũ, & lege suspensiue vsq; ibi secũdũ hunc, & sermo patet. Animaduerte ꝙ omnis motus qui non est secundũ naturã vocat̃ præternaturalis, vt motus ignis in propria sphæra, qui est ad motũ cœli. motus vero cuius principiũ est intra, est naturalis cuius vero principiũ extra, passo non conferente vim, est contra naturã. His acceptis petit quæstionẽ per modũ cõsequẽtis. d. Scd̃m hũc itaq; amicitia mouet. hoc est vtrũ moueat secundũ hãc naturã, & per naturã? Respõdet ꝙ nõ. primo, quia terrã sursum moueri est violẽter, modo si cõgregare est motus naturalis, terra naturaliter congregaret̃ sursum secũdo, quia motus naturalis assimilatur disgregationi, quoniam in disgregatione elementa mouentur ad sua loca. Ideo concludit duo. primo, ꝙ lis videtur causa magis motus naturalis, quia causa est segregationis, quæ est vel motus naturalis, vel ei similis. secundo, ꝙ amicitia magis est causa motus præternaturalis, siue violenti, q̃a congregat contraria in vno, qđ fieri non potest, nisi vel vi vel præter naturã. Addit tamẽ ꝙ siue sic, siue sic apud Empedoclem nisi lis & amicitia sint, neque motus, neq; quies erunt, quod reputat impossibile. Ecce igitur quo modo de causa motus non bene tradit, sed contraposite loquitur. pro quanto litem motus præternaturalis causam posuit, & amicitiam motus naturalis, cũ magis sit econtra, vt declaratum est. F G

RECO. Quia Empe. laudauit amicitiam, quoniã est causa motus secundũ naturã, litẽ vero vituperauit, quoniã est causa motus violẽti, ideo Arist. ostẽdit cõtra litẽ esse causam motus naturalis. Amicitia vero violẽti, procedit aũt Aris. hoc pacto, quia primo distinguit motus, in violentũ, & naturalẽ, cõcludẽs, ꝙ quia violẽtus est, & naturalis motus sit. Deinde ostẽdit intẽtũ, de prima pte dicit. Amplius aũt, quoniã vidẽtur & vi, & præter nãm moueri corpora. s. elemẽta & secundũ naturã. Philoponus per elemẽta moueri & vi & præter naturã idẽ intelligit, quasi alterũ alterius sit expositiuũ. In cõmentarijs vero aliter intelleximus. exponit aũt diuisionem (& inquit) verbi gratia, ignis sursum quidẽ non vi sed natura fertur. deorsum vero vi. Addit quo modo se habẽt hi motus. & dicit. Vi aũt motus, ei motui qui est secundũ naturã cõtrarius est, est aũt vi moueri, igitur erit moueri secundũ naturã, si enim violentũ est naturale oportet esse, violentum. n. naturale supponit. His expositis, querit, hoc igit̃. s. motu nãli amicitia mouet? Empe. dicebat ꝙ sic, cuius carmẽ refert Philoponus Arist. aũt respõdet ꝙ nõ (& inquit) an nõ. primo (vt inquit) q̃m terrã moueri sursum est cõtrariũ siue contra nãm terræ, mõ amicitia mouet elemẽta ad cœli constitutionẽ sursum. ergo potius est cã motus violẽti. secũdo quoniã naturalis motus est similis segregationi, qua elementa a miscella soluta ad propria loca ferũtur, cõcludit & hoc est ergo lis magis causa est eius, qui secundũ natu H

I rã motus q̃ amicitia, & sic amicitia est vniuersaliter causa motus præter naturã magis q̃ lis. Animaduersione dignũ per amicitiã elementa a proprijs locis moueri ad misturã, & sic quo a locis feruntur, violẽter moueri videntur, quare amicitia potius violẽti motus causa est. Per litẽ elemẽta mouẽtur a mistura ad propria loca, & sic quo in propria loca feruntur naturali motu mouentur. quare lis naturalis motus causa est. Vltimo Aristo. refellit quod vis dicatur, quoniã siue elemẽta mouẽãtur a lite, siue ab amicitia, elementa non mouebũtur nisi a motore extrinseco, & sic nõ naturaliter moueri vel quiescere videbuntur (inquit) Simpliciter aũt si amicitia aut lis elemẽta mouet, sic ꝙ a suis proprijs naturis ad propria loca non ferãtur, eorum corporum, quæ elementa dicũtur, nullus motus est naturalis, neque mora, siue quies naturalis, quod est absurdum, & contra sensum. Quare omnino Empe. errauit. hæc Aristoteles.

K

Anti. c. 61. *Amplius autem & uidentur mota. Segregauit enim lis. ductus est autem superius æther non a lite, sed quandoque quidem inquit ut a fortuna. Sic enim fuit currens, tunc frequenter autẽ aliter. Quandoque autem (inquit) natum esse ignem superius ferri. Aether autem (inquit) ingrediebatur terræ profundas radices. Simul autem & mundum similiter habere (inquit) in lite nunc, & prius in amicitia. Quid igitur est id quod mouet primum, & causa motus? non enim amicitia & lis, sed cuiusdam motus hoc causæ autem sunt. si autem est, illud principium est.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ *Iterũ & hæc quidem moueri uidentur (quia lis disgregat) æther uero duci sursum, non a lite, sed interdum quidẽ inquit, ueluti a fortuna. Nam ita tunc deus constituit, plures tamen aliter. Interdum uero inquit. ignẽ ipsum aptitudine sua sursum ferri. Nunc & telluris (inquit) æther penetrabat ad imum, simul aũt & mundum pariter se habere ait, in lite nunc. & prius in amici-*

L *tia. quid igitur est primum mouens. & causa motus, non enim iam amicitia & lis, sed cuiusdam motus illæ causæ sunt. Si autẽ est, illud principium est.*

Cõmẽ. 61. Nunc q̃ varie de motuũ causa locutus sit enumerat, et primo sumit ꝙ hæc elementa mouentur sic ad sua loca, quia lis disgregat. Aliquando dicit ꝙ æther sursum ducitur non aliter sed a casu & fortuna, quia deus ita tũc constituit, licet pluries aliter motus sit. verbũ theon, aliqui trãstulerunt currens, ego transtuli theon pro Deo, quia sic ẽt sonat apud Empedoclis carmina. Itemque interdum ait, ignẽ moueri aptitudine sua sursum. Contra a casu ait ipsum penetrare ad imũ, & radices terræ profundat, deficit quoq;, quia ponit mundũ nũc in lite esse, nunc in amicitia, & nullã affert causam huius mutationis, non. n. potest esse lis ipsa vel amicitia, qm̃ hæ sunt causæ motus particularis, modo simpliciter totius entis, sic igitur deficit, quia varie loquitur de causa motus, secundo quia motus totius causam primam non tradere potest.

M

RECO. Secundũ Philoponũ Arist. duo facit, quia primo ostendit, ꝙ quæ Empe. dicit de motu non constanter dicuntur, & hoc per pulchre patet in cõmentarijs. secũdo ostẽdit, ꝙ ea, quæ de mũdo dicit, ducũt ad vnũ principium quod est aliud a lite, & amicitia, nã asserit mundũ nunc se habere in lite, nunc in amicitia, & esse similiter se habẽs. Quærit ergo, quid est illud qđ mouit ipsum mũdũ similiter se habentem, & quid est causa motus eius. s. ꝙ ipse similiter se habens fuerit prius in lite, nũc vero in amicitia. Nõ enim causa huius variationis esse põt amicitia vel lis, qm̃ lis & amicitia causæ sunt cuiusdã motus. s. eius quod est elemẽta separari, atq; cõgregari, nõ aũt sunt causa motus simpliciter, quo mũdus idẽ manẽs sit nũc in lite, & prius in amicitia, iõ cõcludit, si aũt cã huius motus mũdi. s. quo sit nunc in lite, & prius in amicitia est, cũ nõ sit, neq; lis neque amicitia, illud principiũ est, & primus motus circularis, & perpetuus, & sic præter mundũ erit motus cœli ꝑpetuus, qđ Empe. negaret, hoc pacto Alexãder, & Philoponus exposuerunt verba hæc. Quærit Alexander qũo

Emped. eodem modo mundũ se habere dicat, & nũc & prius. Respõdet ꝙ dicit ipsum esse eundẽ subiecto, sed alterũ atq; alterũ ratione, quoniã cõgregatione, & disgregatione alius est atq; alius, non enim congregatione vel segregatione mundus in substantia variatur. N

Inconueniẽs autem est, & si anima ex elementis, aut unum aliquod eorum, alterationes enim animæ, quo modo erunt: uerbi gratia, musicum esse, & rursus siue musica, aut memoria, aut obliuio. Palam siquidem est quòd si ignis anima sit, paßiones inerunt ei quæcunque igni secũdum quòd ignis. Si autem mistũ corporales. harum autẽ nulla, corporalis est. Sed de his alterius opus est contemplationis. Anti. c. 62.

Inconueniens autẽ erit etiam animam ex elemẽtis esse, aut unum quoddam ipsorũ. Nam quo modo erunt animæ alterationes, ueluti esse musicũ, & rursus immusicũ, aut memoria et obliuio. Manifestum est enim, quòd si anima quidẽ ignis sit affectus inerũt ipsi quæcũq; igni insunt, quatenus ignis est. Si uero mistũ corporei erũt, sed horum nullus est corporeus uerum de his opus est alterius considerationis. Dilucida. te. c. eiusdẽ. O

Quod nõ potuit saluare animæ affectiones, siue passiones siue opera, quæ græce pathea dicuntur, nunc ostendit, & arguit. si elemẽta sunt rerũ principia, tũc anima esset ex elemẽtis, vel esset vnũ elementorum, vtpote ignis vel aqua vel aliquid tale destruit consequens, quia si anima esset elementũ tunc oẽs operationes animæ essent elemẽtariæ, vt si ignis, oẽs erunt igneæ, si aqua, omnes erũt aqueæ, si ex elemẽtis, tunc eius operationes essent corporeæ, modo videmus nullas animæ operationes esse corporeas, & organicas, vt in libro de anima patuit, quare non potest esse nec elementũ, nec ex elementis, & sic illa non sunt principia omniũ rerum. Animaduerte ꝙ hæc ratio cõtra Empedoclẽ dupliciter potest habere vim, vel quia per eius positionẽ de principijs nõ potest saluare animæ passiones, & hoc modo exponere videtur Auerro. vel quia per eius positionẽ de principijs non potest saluare omne productũ esse ex illis, quia anima quoddã productum est, & non est ex illis, sed a deo sublimi, vt in libro de intellectu scripsimus, & huic fauet cauda textus, & forte ꝙ his ambobus destruit positionẽ eius, vt expositori & Auerroi placere videtur. Cõmẽ. 62. P

Secundum Philoponũ Aristo. secundũ vnã expositionẽ reprobat opinionẽ Empe. quantũ ad illud, quod dixit de anima. dixit enim ꝙ omnia fiunt ex quatuor elemẽtis etiam anima. Contra obijcit (vt Philoponus inquit) nã si anima est ex elemẽtis, easdem passiones habebit, quas habent elementa, at hoc est cõtra sensum, quia videmus animam nullam corpoream passionem habere. musicũ enim & immusicum, memoria & obliuio, artes atq; sciẽtiæ, nulli elementorũ accidunt, non enim sunt corporeæ passiones, neque sensibiles. Præterea. Videmus ꝙ elementorum passiones non sunt animæ, vt raritas, densitudo, caliditas, & cæteræ id genus elementorũ passiones sunt, & non animæ. Aliter exponit Philoponus rationẽ. secundum Empedo. elementa intransmutabilia sunt, anima vero transmutatur secundum scientiam & ignorantiam, virtutem ac vicium. ergo anima nec est elementũ, nec ex elementis. Hæc ex Philopono, verum quæ Aristo. dicit in commentarijs melius exponuntur. Animaduerte ꝙ hic colligitur ꝙ intellectiua anima sit omnino materialis, quoniam si erit materialis, eius operationes primæ & propriæ erunt materiales, sic enim Aristoteles argumẽtatur. d. Si anima erit mistum, operationes erunt corporales. ergo a pari si anima erit materialis, eius propriæ operationes erunt materiales, quare cum non sint propriæ eius operationes materiales. ipsa erit immaterialis, & ita incorruptibilis. RECO. Q

De elementis autem ex quibus corpora constituta sunt quibuscunque quidem uidetur esse aliquid commune, aut transmutari inseinuicem, necesse est si alterum horum, & alterum contingere. Quicunque autem non faciunt ex inuicem generationem, Anti. c. 63.

A *nem, neque ut ex uno quoque, nisi sicuti ex pariete lateres, inconueniens. quomodo enim ex illis erunt, carnes & ossa & aliorum quodcunque.*

Dilucida. te.c. eiusdē. *De elementis uero, ex quibus corpora constant, quibuscunque quidem uidetur subesse aliquod commune, uel ea mutuo transmutari, necesse est si alterum horum sit, & alterū euenire, quicunque autem eorum non reciprocam faciunt generationem, neque uelut ex unoquoque, nisi ut ex pariete lapides, inconueniens aiunt, quomodo nanque ex illis carnes erunt, & ossa, & cætera id genus?*

Cōmē. 63. Tractaturus Arist. de elementis secundū veritatē, primo submeminit duarū positionum de his, & quid habēt dicere consequenter. secūdo loco mouet quæstionē secundum veritatē. Ad huius euidentiā est animaduertendū ꝙ duæ de elementorū generatione extitere positiones, prima ꝙ sunt mutuo generabilia, & ꝙ quodlibet sit ex quolibet, & tūc hæc habet cōcedere ꝙ omnibus cōmu-
B nis sub sit materia, & ꝙ hæc se sequuntur, subest eis materia, igitur reciproce trāsmutari pñt, ecōtra reciproce trāsmutari pñt. igitur subest cōis materia. secūda fuit positio Empedoclis, qui voluit elemēta nō transmutabilia esse, et tunc hñt dicere misturā esse veluti parietem ex lapidibus, & elementa generari ex misto veluti ex pariete lapides, & tunc non possunt assignare causam cur partes similares ex elementis constet. hoc est vt ita loquar præambulum ad inquisitionem veritatis, quam de elementis & generatione mistorum ex eis dicturus est (inquit) De elementis vero subaudi ita præaccipiendū. ꝙ quibuscunqꝫ quidem videtur subesse aliquod commune, vel quibuscūqꝫ videtur ea mutuo trāsmutari, necesse est si alterū horum sit, & alterū euenire, quia si commune subest eis trāsmutabilia sunt, & ecōtra si transmutabilia, cōmune suberit. Hæc est prima positio de elementis. deinde narrat secundā. d. Quicunqꝫ autē eorū nō reciprocā faciūt generationē neque velut ex vnoquoqꝫ, hoc est neque aiunt
C quodlibet effici ex quolibet, nisi vt ex pariete lapides, inconueniens dicere coguntur, & quæ subscribit patent.

RECO. Mihi videtur, ꝙ Arist. cōparat positionē eius ad illam Empe. & dicit. De elemētis aūt ex quibus. s. mista corpora constituta sunt, ita subaudi dicendū est, ꝙ quibuscūqꝫ quidē videtur omnibus elemētis esse aliquid commune, vt est materia aut trāsmutari in seinuicē necesse est si alterum horū dicatur, & alterū contingere. hæc. n. conuertūtur, est elementis communis materia. ergo sibijnuicē trāsmutantur. & econtrario sibijnuicem transmutantur. ergo est eis cōmunis materia, hæc de elementis Arist. Quæ vero Empe. dicere cogitur, subscribit (& inquit) Quicunque autē non faciunt ex inuicē gñonem, vt Empe. qui elemēta ipsa inuicē intransmutabilia dicit, & ēt vt ex vno intrāsmutabilia. Hic. n. elementa ponit dupliciter intransmutabilia, qa nō trāsmutanē ex vna cōi materia vel ex vno omnia, neqꝫ inuicē, sed solū transmutationē elemētorum asserit, vt ex pariete. s. disgregatione, hic dicit incōueniēs.
D Exponit aūt absurdum (& inquit) quo modo enim ex illis elementis erunt carnes, & ossa, & aliorum quodcūqꝫ. Hæc enim esse non possunt ex elementis, cum hæc nō sola elementorum aggregatione fiant, sed vera generatione in substantia, sic igitur ꝙ elementa intransmutabilia omnino dicunt, nō possunt verā mistorum generationē saluare. possunt etiā legi hæc verba secundum Philoponum sic, quicunque autem non faciunt ex inuicem generationem sic vt ex vnoquoque vnumquodque fiat, sed excernantur ipsa inexistentia actu, vt ex pariete lateres, hi (inquit) non possunt ex ipsis carnem, & os facere, vt postea deducet. Hoc pacto legit Philoponus, & mihi placet.

Anti. c. 64 *Habet autem quod dicitur quæstionem & ex alterutris generantibus, quomodo generatur ex eis aliud aliquid præter hæc dico autem. uerbi gratia. Si ex igne est aqua, & ex hac generatur ignis, est enim aliquid commune subiectum. sed utique & caro ex eis generatur, & medulla. hæc aūt quo mō generātur?* E

Dilucida. te.c. eiusdē Crasis. gd *Verum quod dictum est quæstionem habet, data & ipsorum reciproca generatiōe, quomodo ex ipsis generetur alterū quoddam præter ipsa. Dico autem ut si ex igne aqua fit, ex hac quæ ignis fiat (quia eis commune subijcitur) dato quòd ex eis caro & medulla fiant, quonam modo hæc generantur?*

Cōmē. 64 Constituto præambulo, quærit de modo quo generātur mixta ex elementis, & etiam an generetur mistū ex elementis, & sic quæstio videtur duplex. Petit primo si ex elementis possit fieri mistū aliquod (& inquit) Verū quod dictum est quæstionē habet. verbi causa. supposita ipsorū elementorū reciproca generatione secundū veritatem, quo modo siue an ex his generetur alterū quoddā præter ipsa vtpote mistum, verbum illud data & ipsorum reciproca generatione, sic transtuli, vt esset clarius, quia aliter vix intelligibile est. aut iuxta græcū, verū qđ dictum est. q. habet, quo modo ex his quæ reciproce generantur alterum quoddā præter ipsa generetur. & totū stare potest, exponit quæstionis sensum & addit nouam F quæstionem. d. Dico autem vt si ex igne aqua sit, ex hac quę ignis fiat, quia eis subijcitur commune, dato ꝙ ex eis caro & medulla fiant, hoc est soluta prima quæstione; quonam modo hæc generentur, & sic duplex est quæstio. vtrum videlicet ex elementis possit aliquod præter elementa generari. secundo dato ꝙ sic, quomodo illud generetur.

Mouet quæstionem ad eos, qui elementa ex alterutris generant, vt sunt peripatetici, & hoc proponit, habet autem hoc quod a peripateticis dicitur de elementis, quæstionem, quæstionem dico ad eos, qui ex alterutris elementa generant, & quæstio secundum Philoponum est, quomodo ex elementis generatur mistum, videtur enim prima facie quod non possit generari, quoniam cum elementum fiat ex altero, non videtur, vt ex eo possit fieri tertium, cum elementum non fiat, nisi ex elemento, & ex elemento non nisi elementum fieri videatur, & sic nihil præter elementum ex eis fieri videtur (vt Philoponus exponit.) RECO. G

Illis etenim, qui dicunt ut Empedocles, quis erit modus? necesse enim est compositionem esse, sicut ex lapidibus & lateribus paries est. misturaque hæc, ex saluatis utique elementis erit, secundum parua autem adinuicem compositis. Sic itaque caro, & aliorum unumquodque. Anti. c. 65.

Illis nanque, qui ut empedocles sentiunt, quis modus conuenit, necesse est enim compositione illud esse, ueluti ex lateribus, & lapidibus paries fit, & tunc mistum illud ex elementis erit, saluatis quidem, secundū parua tamen inuicem confractis, & sic iam caro & aliorum unumquodq; fiet. Dilucida. te.c. eiusdē.

Obijcit nūc his qui Empedoclem sequuntur. sic ꝙ vel nullus modus dari potest, quo mista ex elemētis sint, vel modus ille erit cōpositio, quo modo expositione lapidū ipse paries fit. Sed hoc stare nō potest, quia tunc elemēta remanerent actu in misto, solū quantum ad hoc variata. ꝙ essent confracta per minima. & tunc sequitur inconueniens datum primo huius quod aliqua essent mista ad oculos haberes, quæ non essent ad oculos lyncis. Cōmē. 65. H

Primo ergo ponit absurdum contra rationem Empedo. deinde ponit obiectiones contra eos qui dicūt transmutabilia. Argumentatur ergo contra Empedo. opinionem, quæ dicebat elementa esse intransmutabilia, hoc pacto, si elementa sint intransmutabilia, tunc mista fiēt ex elementis secundum compositionem, sicut ex lapidibus & lateribus paries est. Vltra mistura est compositione veluti paries ex lapidibus & lateribus. ergo mistura erit ex elementis saluatis, refractis tamen ad minima, mistura est ex elementis saluatis, refractis tamen ad minima. ergo caro, & aliorum vnumquodque fiet ex elemētis saluatis, refractis tamen ad minima. ergo a primo ad vltimum, si elemēta sunt intransmutabilia, caro, & os, & id genus erit ex elementis saluatis, refractis tamen ad minima. RECO.

I Anti.c.66. *Contingit itaque non ex quacunque parte carnis generari ignem & aquam, quemadmodum ex cera generabitur utique ex hac quidem parte sphæra, pyramis autem ex aliqua, sed continge bat ex alterutro alterutrum generari. ita hoc iam generatur ex carne, ex quolibet ambo. Eis autem qui illo modo dicunt, non con tingunt, sed ut ex pariete lapis, & lateres, alterutrum ex alio lo co & parte.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Præterea contingeret non ex quacunque parte carnis ignem uel aquam fieri. quemadmodum ex cera fit utique, ex parte qui dem hac, sphæra, ex quadam uero alia, pyramis fieret. Sed con tingebat ex alterutro alterutrum fieri, modo quidem igitur hoc illud ex carne fit, ut ex quacunque parte ambo, at his qui illo mo do aiunt, non contingit, sed ut ex pariete lapides & latera utrin que ex loco alio atq; parte.*

Cõmẽ. 66. Secundo arguit hypothetice a destructione cõsequen tis sic. si mistus esset per compositionem, tunc non ex K quacunque parte carnis elementa fierent. deducitur con sequentia per duo exempla. primũ de cera, in cuius vna parte sphæra fit, in altera pyramis figura, vbi constat ex vna parte fieri sphæram, ex alia pyramidem, & hoc q̃a illæ figure sunt ibi saluatæ. secundum exemplum est de pariete, in quo lapides sunt commisti compositione, vbi patet lapides non generari indifferenter ex quacunque parte parietis, destruit consequens. d. Sed contingebat ex alterutro quo vis alterutrum fieri, quo modo ele menta fiunt ex quacunque carnis data parte. modo te nentibus misturam esse per compositionem hoc accidit, quæ dicit patent.

RECO. Destruit vt vltimum consequens, & ostendit, ꝙ ex ele mentis saluatis, refractis tamẽ ad minima non fit mixtũ scilicet caro vel os, quoniam tunc non ex quacunq; par te carnis contingeret generari ignem, & aquã, & quod libet elementum. probat Philoponus consequentiã, quo niam ita fit mistum ex elementis saluatis, refractis tamẽ, vt domus ex lapidibus & lateribus saluatis, refractis ta L men, sed lapis non fit ex quauis parte domus, vt patet. ergo nec quodlibet elementum fiet ex qualibet parte car nis. At hoc esse falsum ostendit (cum inquit) nam subau di quemadmodũ ex cera generabitur vtique ex hac qui dẽ parte sphæra, siue pila, vel corpus sphæricum: pyramis autẽ ex quadam alia parte siue corpus pyramidale, con tingebat autẽ antequã ex illa parte fieret sphæra, fieri py ramidem, & antequã ex altera fieret pyramis, fieri sphæ ram, sicq; ex alterutra parte indifferenter generari alteru trum, scilicet sphæram vel pyramidem, ita quoque hoc, scilicet elementũ generatur ex carne. & subaudi ex quo libet, hoc ex quauis parte indifferenter cõtingit fieri am bo, hoc est omnia. At eis, qui illo modo (vt Empedo.) di cunt. non contingunt, scilicet omnia elementa fieri ex qua libet parte carnis indifferenter, sed cõtingit ita ex carne fie ri elementa, vt ex pariete lapis, & lateres, alterutrum, vi delicet ex alio loco, & parte scilicet lapis ex ea parte, vbi M lapis erat, & lateres ex ea parte, vbi lateres erant. Ani maduerte ꝙ Aristo. in hac ratione supponit, ex quauis mi nima carnis parte fieri quatuor elementa, quod Philopo nus probat, quoniam possibile est eandem carunculam, cum combusta fuerit, ignem, vel aerem fieri cum putrue rit, terram effici, cum vero humida substantia dominata fuerit, possibile est dissolui in aquam. ergo ex quauis par te carnis omnia elementa fieri possunt. At si mistio fieret ex elementis saluatis, refractis tamen ad minima, tunc non esset possibile ex qualibet parte carnis fieri omnia elementa, quoniam (vt Philoponus deducit) aliquid es set in ipsa carne, quod tantum est ignis, & aliquid quod solum est aqua, & sic ex ea parte vbi esset solum ignis, non nisi ignis fieri posset, & ex ea, vbi solum est aqua, so lum aqua, quæ sunt cõtra sensum. Hæc est dubitatio con tra Empedoclem, & eius sequaces.

Anti.c.67. *Similiter autem & facientibus unam eorum materiam, habet aliquam quæstionem, quomodo erit aliquid ex ambobus. uerbi gratia. ex calido & frigido, aut ex igni & aqua. si enim est caro ex ambobus, & neutrum eorum, neque rursus com positio saluatorum, quid relinquitur nisi materiam esse quod ex illis est? alterius enim corruptio, aut alterum facit, aut materiam.* N

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Similiter autem & his qui unam eorũ materiã faciunt, quæ dam emergit dubitatio, an aliquid ex utrisque erit frigido uideli cet & calido, aut igne & terra. Nam si caro ex utrisque sit, sitq; minime illorum aliquod, neque rursus sit seruatorum composi tio, quid restat præter materiam, quod ex illis sit? nã altero cor rupto uel alterum fit, aut materia restat.*

Cõmẽ. 67. Mouit quæstiones simpliciter, nunc tertio mouet quæstionem ad hominem, hoc est ad semet (& inquit) Similiter autem & his qui vnam eorum materiam fa ciunt, vt peripatetici, quædam emergit dubitatio, an vi delicet aliquid, ex vtrisque erit, frigido. videlicet & cali do, aut igne & terra, verbum emergit non est in græco, O sed græce est hechei hoc est habet, quod cum apud nos minime consonet, emergit loco verbi habet, transtuli. deinde facit argumentum dubitationis (& inquit) Nam si caro ex vtrisque sit, veluti medium quoddam, sitq; mi nime illorum aliquod seorsum quia aliter nõ esset mistũ, neque rursus sit compositio, hoc est combinatus ambo rum, quid restat præter materiam, quod possit dici esse ex illis, nam altero corrupto, vel alterum fit, aut ma teria sola restat. græce verba ista non sic habentur, sed sic. nã alterius corruptio aut alterum facit, aut materiã, sed vt transtuli, clarius est. Animaduerte ꝙ ad disiun ctiuam sufficit vnam partem esse verã. modo hæc pro positio est vera pro prima parte, q: i: corruptio vnius est generatio alterius, pro secunda vero est falsa, quia nũ quam ex corruptione alicuius, restat sola materia, quia nunquam materia potest stare solo sine forma. Animad uerte secundo ꝙ argumentum Aristot. est pulchrum & difficile, & vis eius est, quando elementa veniunt vel sunt in misto, aut remanent, aut corrumpuntur, si re manent seruata, tunc mistura esset compositio tantum, si corrumpuntur, cum corruptio vnius sit generatio alte rius, generabitur alterum elementum ex illis corruptis, vel mistum, & sic mistio erit generatio & corruptio, et non mistura. Nota pri mo. Nota secũ. P

Dubitat Aristot. nunc contra se, & argumentatur sic secundum Philoponum, si caro ex vtrisque est contra rijs elementis, & caro neutrum eorum, ex quibus est, nec est compositio eorum saluatorum ex quibus est, ca ro nihil est, nisi materia, quoniam corrupto contrario, aut contrarium fiet, aut materia, quare si vtraque non saluantur, neque alterum materia erit. In quibus patet quæstionem hanc esse, quo modo elementa manent in naturali misto, quam quæstionem mouerunt Auerr. & Auicenna in suis libris. RECO.

Anti.c.68. *Quapropter quoniam est & magis & minus calidum & frigidum, quandoquidem simpliciter est alterum actu, poten tia alterum erit. quando autem non omnino, sed ut quidem ca lidum frigidum, ut autem frigidum calidum (quia quæ miscen tur, corrumpunt excellentias adinuicem) tunc neque materia erit neque illorum contrariorum alterutrum actu simpliciter, sed medium.* Q

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Et quia calidum & frigidum & secundum magis & secundũ minus sunt propterea quando simpliciter quidem alterum actu est, alterum erit potentia. Quando autem non simpliciter actu, sed uel ut calidum frigidum, uel ut frigidum calidum (cum quæ miscentur excellentias corrumpant inuicem) fit ut neque mate ria sit, neque illorum contrariorum alterum actu simpliciter, sed medium.*

Cõmẽ. 68. Quot mo dis elemẽta in misto. Soluit nunc ad q̃onem, vbi animaduertendũ ꝙ ex ele mentis proficisci mistũ potest tribus modis intelligi, vel ꝙ alterũ alteri simpliciter prædominet, & hoc modo nõ mistũ fit, sed corruptio elementi exuperati erit generatio elementi

A elementi exuperantis. Aut ꝙ ambo æque excellenter remaneant in ipso misto, & hoc modo mistura cõpositio est, aut ꝙ ambo restent simpliciter potentia, & sic non restat, nisi sola materia sub forma misti, et sic erit generatio misti. Quare cum his modis non fiat mistura, oportet vt mistum ita fiat ex elementis, vt eorū nullū simpliciter remaneat ĩ actu, neq; simpliciter in potẽtia, sed partim in actu, per admistionem formarū & qualitatum, et partim in potentia, per remissionẽ illarum. ita vt mediū fiat participans naturis omniū elementorū ex parte formarū, & qualitatū, quo fit vt tale mistum sit aut calidū frigidum, hoc est remisse calidū, & excellens frigidū, vel contra frigidum calidū, hoc est remisse frigidū, & excellens calidum. Et hoc inquit, & quia calidum, & frigidū & secundū magis & minus sunt, hoc est quia possunt intendi, & remitti. propterea quando simpliciter quidẽ alterum actu est, vt prædominans penitus, alterum erit potentia, & corruptū, & sic nunc fit mistura, sed cõuersio, subaudi tu quando vtrunque remanet in potentia simpliciter, nec sic fit mistura, sed erit corruptio elementorū, B & generatio misti. Tunc ponit membrū verum. d. Quãdo autem non simpliciter actu, sed vel vt calidū frigidū, hoc est vel vt calidum aliquantulum, frigidū a dominio, vel vt frigidū scilicet aliquantulum, calidū a dominio, cū ea quæ miscentur, excellentias corrumpant, & sese remittant (& per hoc voluit refellere tertiū membrum) fit vt neque materia sit sub forma misti sola cæteris elementis corruptis, neque illorum contrariorum alterū actu simpliciter prædominetur alteri, sed medium, quod vtriusq; participet natura. Animaduerte ꝙ litera hæc paucis mutatis non differt a græca serie, illa pars literæ. quãdo autem sic, græce iacet ad verbū quando autem non simpliciter, sed vt quidẽ calidum frigidum, vt vero frigidum calidum (quia quæ miscentur corrumpunt inuicem intentiones) tunc neque materia erit, neque illorum contrariorum alterum actu simpliciter, sed medium. Ego vero (vt res clarior esset) paucis mutatis illo modo transtuli. C Animaduerte ꝙ apud medicos refert dicere. a. corpus est calidum frigidum, &. a. corpus est frigidū calidum, nam terminus additus a parte post dicit prædominiū, a parte vero ante dicit subdominium. Propterea sensus primi est ꝙ. a. corpus sit calidum minus quã frigidum. Sensus secundi est ꝙ. a. corpus sit minus frigidum q̃ calidum, & habet rationem, quia a parte post additum, videtur esse vltimum denominans, & hoc modo loquẽdi vtitur Aristot. vt patuit. Et licet de mistura multa diximus in fine primi libri, et & in libello nostro de mistura, quia nouus expositor de ipsa quædam tangit, etiã nõ est malū repetere quæ diximus, quæritur igitur quo modo elementa remanent in misto. Respondet nouus expositor ꝙ elementa remanẽt virtualiter secundū formas & formaliter nõ primo scd'm qualitates, secundū formas quidẽ, quia formæ elementorū per se ordinantur in formam misti, igitur adueniente forma misti, illæ desinunt, et hæc omnibus illis in virtute æquiualẽs remanet, formaliter vero non, primo secundum qualitates, quia mistum D cõgregat formaliter qualitates primas, & eas saltẽ remissas conseruat, q̃ quia primo elementis insunt, secundo & quasi per accidens misto cõuenient, & sic formaliter nõ primo. Sed contra hæc obijcies, qa apari aer erit mistus, quia habet calidū non primo, igitur videtur participare igne, & per consequens erit mistū ex igne. secundo tunc non tm̃ materia diceretur quid cõmune elementis, sed etiam forma misti, quia in illa continentur veluti in materia. Respondet nouus expositor ꝙ qualitates haberi possunt vel absolute, vel in ordine ad aliud, si absolute sic ignis habet calorem, aer humorem, aqua frigus, terra siccū nã hñt hæc absolute & nõ in ordine aliud. Si vero in ordine ad aliud hoc dupliciter vel in ordine ad corpora, qbus primo insunt, & sic insunt misto. & ppca mistū dicitur participare naturis elementorū, qa qualitates primæ ei insunt, in ordine ad elementa, & hoc modo calidū nõ inest aeri, non. n. aer calidus est in ordine ad ignẽ. Aut in ordine ad alias qualitates, & hoc modo calidum inest

Nota primo.

Nota secũdo.

De mistura dubõ.

Responsio noui expositoris

Replicæ.

Expõ propria.

E aeri in ordine ad humidū, qa est minus calidus q̃ humidus, et frigidū inest terræ in ordine ad siccū, quia terra est minus frigida q̃ sicca, & sic nõ oportet, vt aer sit calidus in participando igne, aqua vero frigida in participando aqua. Aliter etiam videtur dicere concedẽdo ꝙ aer participet igne, sed tunc negat consequentiã ꝙ aer sit mixtū ex igne, quia non quælibet participatio formæ est mistura. Ad secundã concedit ꝙ formæ elementorū habẽt materiam communẽ & formam misti, in vtrisque. n. continentur in potentia, sed aliter atque aliter, quia in materia continentur in potentia mere passiua, at in forma misti continentur in potentia aliquo modo actiua, pro quanto forma misti potest exercere opera formarum elemẽtorū quo modo materia non potest exercere. Et propterea non sequitur ꝙ corruptis elemẽtis nihil restat præter materiã, immo restat materia cū forma misti, quæ est cõmunis illis formis. Sed contra hæc obiicit quidam, nã ignis est calidus per se primo, & aer est calidus per se nõ primo, vt patet de mente Arist. circa principium. igitur aer est calidus per naturã ignis, quia nihil cõpetit alicui per se F non primo, nisi per naturã illius cui illud competit per se primo, vt patet primo posteriorum. & secundo metaph. vbi vult ꝙ omne calidū sit propter ignem, vt patet Cõment. 4. & etiam. 12. meta. cõment. 51. Miror hunc hominẽ, cum. n. studium eius erat in contradicẽdo, non animaduertit ad distinctionem noui expositoris. Nouus. n. expositor vult calidum per se primo cõpetere aeri, quia non in ordine ad corpus alicuius elementi, non tñ per se primo in ordine ad alterã qualitatem, est. n. regula posterioristica ꝙ qñ duæ passiones insunt alicui per se, oportet vt altera per se primo, altera per se secundo insit, nõ quidem in ordine ad aliud extrinsecum, sed ad alterã. Et sic concederet ambas qualitates per se primo competere elemento per priuationem corporis, cui primo insint, nõ tamen per se primo inter se, quia vna prius, altera posterius. Tunc ad formã concederet ꝙ ignis est calidus ꝑ se primo, per priuationẽ corporis prioris, & aer similiter, sed hoc differunt, ꝙ calidū igni inest per se primo, & in ordine ad corpus, & in ordine ad qualitatẽ, at aeri per G se primo per priuationẽ corporis prioris, nõ autẽ per se primo in ordine ad qualitatem. Et propterea cætera corpora quæ sunt calida per accidens in ordine ad ignẽ, participant igne, & hoc non intellexit arguens.

Sed licet hæc dicta noui expositoris bene sint colorata, nõ sunt ad mentẽ Arist. n. manifeste voluit, ꝙ nec simpliciter vnum elementū prædominetur alteri, quia tunc esset generatio elementi, & nõ mistio, nec est corruptio omnium elementorū, quia tũc nihil eorū remaneret, nisi materia cum forma misti. & sic esset generatio misti, nõ mistura. Propterea concludit ꝙ elementa remanent secūdum formas & qualitates remissas, quia mistum est medium eorum. Secūdo tunc non tm̃ ex elementis esset mistum, cuius contrarium dixit Arist. tenet consequentia, quia per ipsum ita intellectiua continet sensitiuam, et vegetatiuam, vt forma misti continet formas elementorū, igitur vt forma misti facit mistum, quia continet virtute elementorū formas, sic anima intellectiua esset mistura H sensitiui & vegetatiui, quod non concederet Arist. propter hæc dicatur iuxta nostram expositionem, quia illa est vera intentio Aristotelis.

Ad dubitationem, q̃ fecit contra se, respondet, & concedit, ꝙ caro nec est alterum ex quibus est, nec cõpositio eorum saluatorū ex quibus est, & tamen nõ est materia quoniam est medium extremorū ex quibus est, qd' medium comparatū ad calidū in summo est frigidum, comparatū ad frigidum in summo est calidum, comparatū ad siccum in summo est humidū, comparatū vero ad humidum in summo est siccū. vnde dicit. Quanropter quoniam est & magis & minus calidum, & frigidum etiã magis & minus, & siccum, & humidū similiter. q. d. qñ est dare simpliciter calidum & calidū secundū comparationem, ideo sequitur, ꝙ qñ aliquid est alterum cõtrariorū simpliciter actu verbi gratia simpliciter actu calidū, tunc illud erit potentia alterum scilicet frigidum, & ecõ-

Alia expositio. Ad scd'm.

Replica cuiusdam.

De primitate & ordine qualitatum.

Cõfutatio põnis noui expositoris.

RECO.

I trario, si aliquod est simpliciter actu frigidum, tunc erit potẽtia calidum, quando vero aliquid fuerint alterum cõtrariorum non omnino. hoc est actu simpliciter. Sed cõparatione. s. vt calidum frigidum, hoc est, sed frigidũ, vt calidum tamen comparatum ad extremum frigidum, vt autem frigidum, calidum, hoc est, vt comparatũ ad extremum calidum, erit frigidum (quod accidit quoniam, que miscentur, corrumpunt excellentias adinuicem) tunc mistum quod fit ex elementis. s. caro, vel os, vel tale aliquid, neque materia erit neque illorum contrariorum alterutrum actu simpliciter, sed m ediũ. Sic igitur patet mistum nec esse alterum extremorum, neq; compositionẽ, sed medium. quod ad extrema comparatũ est calidum, frigidum siccum, & humidum.

Ant. c. 68. *Secundum uero quod est potentia magis calidũ quàm frigidum, uel contra, secundum hanc rationem dupliciter magis calidum potentia quàm frigidum, uel tripliciter, uel secundũ alium talem modum.*

K

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Verum quatenus potentia magis calidũ erit, aut frigidum, aut aliter, eatenus ratione illa, aut dupli, aut tripli potentia calidum aut frigdum, uel modo quouis alio tale erit.*

Cõmẽ. 68. Respondet ad quasdam tacitas questiones. prima est. mista sunt ex elementis. igitur mista sunt media, medium est per æque distantiam ab extremis. igitur omnia mista esse æqualia in qualitatibus. Respondet ꝙ mista non sunt æqualia, quia variantur penes excessus qualitatum inuicem (& hoc inquit) Verum quatenus mistũ ipsum est potentia magis calidum, aut frigidum, aut aliter. videlicet. per eccessum alterius contrarĳ, eatenus ratione illa dupli aut tripli potentia calidũ, aut frigidum, vel modo quouis alio tale erit, & sic non est medium per æque distantiam, & partile siue punctuale, sed sumit differẽtiam penes proportionũ differentias, quibus contraria se superant in mistura. Animaduerte ꝙ verbum illud, aut aliter, græce est enantion, hoc est econtra, siue contra, quod quia melius illo modo sonat, ita transtuli, cætera bene & iusta seriem græcam translata sunt.

RECO. L Iste textus obscure legitur a Philopono, & in cõmentarĳs exponitur vno modo, tñ aliter & facilius exponi põt, dictum est. n. mistum. s. carnem esse medium comparatione, non tñ simpliciter calidum actu, contra. qm̃ mistũ vnum dicit̃ magis calidum altero in duplo, & triplo & sexquialtero. ergo est simpliciter calidũ actu. Rñdet, ꝙ mistũ non dicit̃ simpliciter in duplo, & triplo magis calidũ altero, sed potentia dicitur magis calidũ ꝗ alterum mistũ sit frigidũ, similiter dicit̃ in duplo magis humidũ ꝗ aliud mistum dicatur siccũ, absolute tñ, & actu, nec calidũ, nec frigidum, nec humidum, nec siccũ dicitur. vnde dicit. Scd̃m vero ꝙ est vnum mistũ potentia magis calidũ ꝗ frigidum, vel contra scd̃m hanc rationẽ vnũ mistũ dicitur dupliciter calidũ magis potentia ꝗ frigidum altero misto. s. in proportione dupla, vel tripliciter. s. proportione tripla, vel scd̃m alium talẽ modum. s. proportionẽ sexquialteram. nõ ergo sequitur mistum esse simpliciter actu altero calidius, sed potentia tantum, ac virtute.

M

Ant. c. 69 *Erunt itaque mista alia ex contrarijs, aut ex elementis. & elementa, ex illis potentia aliqualiter existentibus, non ita uero ut materia, sed secundum prædictum modum. & erit ita quidem mistio, illo uero modo materia, quod generatur.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Sed mistorũ erunt alia ex contrariis aut elementis, & ex illis potentia quodammodo existentibus elementa, non sic tamen ut materia, sed modo dicto. Eritque quod fit sic quidem mistura, modo uero illo materia.*

Cõmẽ. 69 Soluit secundã dubitationem, nã dictum est ꝙ elemẽta sunt materia ipsorũ mistorũ posuit. n. tria per ordinẽ, materiam cõem, contraria, & elementa, que oĩa ex parte materiæ cõstituit, & modo dictũ est ꝙ in mistura sunt elementa, quodammodo in potentia, igitur misturã est materia elementorũ, & sic contradictio. Rñdet ꝙ mista sunt ex elemẽtis tanꝗ ex materia, & elementa ex mistis tanquam exente in potentia, non tñ tanquã ex materia.

N Nam mistũ est ex elementis tanꝗ ex materia compositionis, quia elementa (vt dixit) aliquo modo remanẽt in misto, at elementa sunt ex misto, nõ tanquã ex materia, sed tanꝗ ex termino a quo (inquit) Sed mistorũ erũt alia ex contrariis aut elementis, & hoc tanꝗ ex mã ex qua. & econtra ex illa potentia quodãmodo existẽtibus erũt elementa. nõ sic tñ vt materia, sed modo dicto, hoc ẽ vt ex termino a quo, addit tñ ꝙ illud quod fit elementis erit, vno modo mistura & terminus ad quẽ, alio modo mã, saltẽ alterationis. Animaduerte ꝙ mistũ est ex elementis dupliciter, vt ex materia, & vt ex termino a quo, vt materia quidẽ, quia aliquo mõ remanẽt in misto, vt patuit, vt ex termino a quo vero, qa formæ elemẽtorũ corrũpuntur, non simpliciter in aduẽtu formæ misti, sed pro quanto desinunt informare materiam, & sic quodã mõ corrũpuntur, at elemẽta ipsa sunt ex mistura tanꝗ ex termino a quo, quia elementa cũ ex misto fiunt, desinũt disponere materiã misti, & corrumpitur illa forma, & incipiunt informare materias proprias, & sic mistũ nõ habet rõnẽ materiæ, nisi alterationis, & nullo mõ cõpõis. — De misto & ipsis elementis.

O

Hic Arist. infert ex dictis. primo, ꝙ miste sint alia ab elementis & sic ipsum mistum non est ipsa elementorũ compositio, vel ipsa elementa cõposita, vel ipsa elemẽta collectiue sumpta, vt dixit Empe. (& hoc inquit) Erũt itaque mista alia ab ipsis contrarĳs, aut ab ipsis elemẽtis & sic non sunt elementa collectiue sumpta. Addidit autem (aut ex elementis) quoniam elementa sunt inuicem contraria per accidens. s. propter qualitates (vt Philoponus inquit) ipsa qualia sunt per se contraria, propterea aut ex contrarĳs. s. per se, aut ex elementis, que sunt contraria per accidens secundo infert, ꝙ elementa fiunt ex misto, non tamen eo modo, quo fiunt ex materia, qm̃ elementa fiunt ex materia, quæ est ad illa in potẽtia aptitudinali, ex misto vero fiunt, quod est ad illa in potentia intensionali (vnde inquit) & elementa sunt ex illis mistis potentia existentibus aliqualiter in ipsis mistis, nõ ita vero vt materia, quæ est in potentia ad illa aptitudinali, sed mistum est potẽtia elementa secundũ dictũ modũ primo huius. s. intentionali & sic mistio, vt caro, erit id quod generatur ex ipsa. s. ignis. vel aqua potentia, ita. s. vt dictum est intensionali, materia vero erit id quod generatur ex ipsa. s. ignis vel aqua potẽtia illo modo. s. aptitudinali. — RECO.

P

Philoponus in cõmentario distinguit de triplici potentia nam videmus, ꝙ materia est in potentia ad elementa, et mistũ est in potentia ad elementa, & dormiẽs gemeotra est in potentia ad geometrandum, iõ triplicem potentiã distinguit secundũ Arist. ꝙ alia sit aptitudinalis. s. qua materia ipsa est in potentia ad elementa, quoniã in materia est omnimoda carentia elementorum, & solo ipsi in est aptitudo, & hac potentia materia dicitur potẽtia ipsa cõtraria. Alia vero habitualis, ꝙ insit ipsi subiecto habitus, non aũt actus & hoc pacto geometra dormiens est potentia ad geometrandũ. Tertia dicũtur intensionalis, qd' aliquid non sit actu extrema, sed illa confuse, castigate, atq; remisse, in potentia tñ ad intensiones atq; excessus, & hoc pacto Philoponus vult ꝙ mistũ sit ipsa contraria potentia. s. intensionali, quoniã non continet elemẽta secundũ excellentias, sed remissa ab excessibus. Quod an sit verũ, postea dicemus. Dicitur autẽ hæc potentia intensionalis, quoniã medium est in potentia ad intensiones extremorũ, cum illa contineat remisse, ac castigate. — Tertia potentia apud philopo.

Q

Anti. c. 70. *Quoniam autem & patiuntur contraria secundum eamque in primis determinationem (est enim actu calidum. potentia frigidum, & actu frigidum potentia calidum) quapropter si non coæquentur, transmutantur inseinuicem. similiter autem & in alijs contrarijs. Et primo quidem elementa ita transmutantur, & hic autem carnes & ossa & quæ talia, calido quidem facto frigido, frigido autem calido quando ad medium ueniunt.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Quoniam autem & contraria patiuntur ut in primis determinauimus, argumento. uidelicet. quod actu calidum est potentia frigidum, atque actu frigidum potentia calidum. Similiter autem & in alijs contrarijs, iure nisi commensurentur, mutuo*

A *transmutabuntur, & ita elemēta erunt penitus corrupta, sed carnes & ossa & cætera id genus ex his sunt calido uidelicet frigefacto, & frigido calefacto, quando ad medium se reducunt.*

Solutis duabus quæstionibus tacitis, in parte hac declarat ꝙ elementa remanent in misto quoties ad medium se reducunt, & syllogismus est hypotheticus a destructione consequentis sic si elementa in misto non se reducunt ad medium, penitus corrumpuntur, sed elemēta non penitus corrumpuntur, quia ex illis proficiscuntur partes similares. igitur elementa in misto reducunt se ad medium, antecedens patet, quia si elemēta non se reducūt ad medium in ipso misto, vel remanent secundum excellentias, vel totaliter corrumpuntur, non remanent secundum excellentias, quia mistura esset compositio. igitur totaliter corrūpuntur, et sic habetur antecedens (inquit) Qm̄ autem et contraria patiuntur. sub audi mutuo secundū determinationē factā in primis. Argumento. vel. ꝙ actu calidū est potentia frigidum. atꝗ actu frigidum potentia calidum,
B similiter aūt in alijs contrarijs, iure nisi commensurentur secundum debitam rōnem proportionum, mutuo, transmutabuntur, & ita elementa erunt penitus corrupta. est igitur hypothetica. si elementa in misto non sunt ad medium reducta, erūt penitus corrupta. Animaduerte tn̄ circa verba, ꝙ multa verba mutaui a cōi consuetudine trāslationis. verbum illud argumentum. videlicet. quod est redditiuum causæ, & valet ad qm̄, vel quia, vel. n. quod græce est gar, sed nihil momenti est, cum sit ad ornatum. verbum illud iure, græce est oste, latine quare vel quapp, quod cum non bene hic sonet, ita fecimus illud latinum. verbum illud penitus græce est protō, latine primum vel totaliter, sonat vero magis vt fecimus. verbum illud corrupta, metauallei, hic tn̄ sonat, vt diximus. Animaduerte quoque ꝙ literam transposui, & ad ornatum orōnis, & ad clariorem sonum. destruit deinde consequens. d. sed carnes & ossa, & cætera id genus ex his sunt, calido quidem frigefacto hoc est remisso, & cū frigido cōmisto. frigido
C vero calefacto, qn̄ ad mediū veniunt hoc est se reducunt. nam mistū in his mediū existens, neutrū illorū est. hæc est vis oppositi consequentis, quod cum suspensiuum sit adde oppositū antecedentis prædictū, & habetur intentum.

RECO. Vt Philoponus inquit, Aristo. docet qn̄ elementa inuicem transmutantur, & qn̄ mistionem perficiunt, & dicit, ꝙ qn̄ alterum excedit alterum omnino, tunc quod minus erat, in maius transmutatur a potentiori exuperatum, qn̄ vero contraria coæquantur, tunc mistum perficiunt, nam vtroque agente & patiente in alterū, excellentiæ quidem corrumpuntur, & medium quid eorum fit. legit autē Philoponus verba copulatiuæ sic, qm̄ autem & patiuntur contraria secundū eam determinationem est dicta in primis. s. capitulo de facere & pati, & qm̄ alterum contrariorum actu est potentia alterum, vt actu calidum potentia frigidum et actu frigidum potentia calidū, quapp hoc est
D ideo, si nō coæquantur, sed alterum omnino alterum vincit, transmutantur in seinuicem. s. minus, quod vincitur, in maius, & sicut dixit in calido & frigido, similiter intelligendum est, & in alijs contrarijs. s. humido & sicco, subaudiendum vero est, ꝙ qn̄ alterum nō omnino vincit alterum, tunc perficiunt mistum, verum ordine quodā ad mistionem proficiendo, nam primo quidem elementa inuicem ita transmutantur, non quidem alterum omnino vincēdo. Deinde ex his fiunt carnes, & ossa, & quæ talia sunt calido quidem frigefacto, frigido autem calefacto, et hoc qn̄ ad medium veniunt. Cum. n ad medium veniūt, calidum remittitur, & fit quodam modo frigidum, frigidum ēt remittitur, & fit pro parte calidum, & sic refractis excellentijs, mediū erit, quod est mistū ipsum. Patet igitur quando elementa transmutantur, et qn̄ perficiūt mistum.

Anti.c.71. *Hic enim neutrum medium autē multa & non indiuisibile.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Nam in his neutrum est, est autem medium multa & non indiuisibile.*

Cōmē. 71. Repetit responsionem ad quæstionem tacitam datam. erat enim quæstio. medium est per æquidistantiam ab extremis igitur est indiuisibile. Respondet ꝙ mediū non est E
per æquidistantiam, quia nō est vnum sed multa, & non indiuisibile, sed diuisibile, vt dictum fuit.

Similiter autem & siccum & humidum, & alia talia, secundum medietatem faciunt carnem & os & alia huiusmodi. Anti.c.72.

Similiter autem & humidum & siccum & cætera id genus secundum mediocritatem faciunt carnes & ossa & id genus. Dilucida. te.c.eiusdē.

Quod declarauit in qualitatibus actiuis, idē declarat in passiuis, qđ cū sit fere idē tanquā manifestū relinquatur. Cōmē. 72. De æquali ad pondus.

Animaduerte ꝙ medium est duplex, æquale ad pōdus (vt medice loquar) quomodo esset vnum medium calidum vt quatuor, frigidum vt quatuor, humidum vt quatuor, & siccum vt quatuor, & hoc quo ad qualitates alteratiuas, quo ad motiuas vero æqualiter leue, & graue. tale medium esset simpliciter æquale ad pondus siue ad mēsuram. Aliud est medium æquale ad iustitiam, hoc est tali æqualitate æquale, quali sufficit pro optima operatione misti. & propterea dicitur æquale ad iustitiam, hoc est F
ad debitam rationem meriti pro opere. volebat itaque Gale. vt sibi nunc Auer. imponit, ꝙ corpus temperatum Pō Gal.
sit mediam simpliciter & æquale ad pōdus. & ꝙ hoc sit possibile, & aliquando fuit. Contra hoc obijcit Auer. per Confutatio
multa verba, ex quibus potest argui. Primo, in omni mi Prima.
sto oportet alterum prædominari alijs, aliter non esset mistio, sed compositio. igitur elementa & miscibilia non possunt esse æqualia ad pondus ibi. Secundo, in misto Secunda.
vnum miscibile se habet vt forma, & alterum vt materia. aliter non esset vnio vera. Tertio, in omni misto alte Tertia.
rum elementum denominat totum ipsum. Quarto, ab Quarta.
æqualibus non prouenit actio. Sed res hæc an sit vera, vel ne illa sit Galeni positio posterius forsitan dicetur.

RECO. Reddit causam eius quod dixit, & declarat quale medium sit mistum ipsum, & continuatur sic, dico mistum esse medium, hic enim neutrum, hoc est, quoniam in tali transmutatione, in qua alterū alteri coæquatur, neutrum est secundum excessum omnino. Addit tamen quale me G
dium (& inquit) Medium autem multa & non indiuisibile. Exponit Philoponus ꝙ mediū illud quod resultat ex elementis, non est indiuisibile secundum speciem, sed multa secundum speciem, qm̄ potest esse caro, os, et id genus, quæ specie differunt, & non solum calidum & frigidum cum sic ad medium reducuntur, faciunt mistum, sed & similiter siccum & humidum, & alia talia, secundum medietatem faciunt carnem & os, & alia hmōi. Philoponus refert singula, singulis hoc pacto, similiter autem & siccum & humidum secundum medietatem faciunt carnem & os, & alia talia, faciunt alia hmōi. cum reducuntur ad medietatem, velut dulce & amarum, cum ad medium reducuntur, faciunt quoddā medium mistū, quod est simile illi, qđ ex elementis proficiscitur, vt Philoponus exponit. H

Omnia autem mista corpora, quæcunque circa medium locū sunt, ex omnibus composita sunt simplicibus. Terra enim in est omnibus, quia unumquodque est maxime & multum in proprio loco terræ. Anti.c.73.

Omnia uero mista corpora quæcunque circa medium locum sunt, ex cunctis constant simplicibus. terra quidem enim omnibus inest, quia unumquodque est maxime & frequenter eius in loco proprio. Dilucida. te.c.eiusdē.

Quod cuncta mista ex elementis constent. Et primo ꝙ ex terra, & syllogismus sic componitur apud Auerro. quæ naturaliter sunt in aliquo loco, necessario, aut sunt illud corpus existens in illo loco, aut in ei prædominatur illius loci corpus. omnia mista sunt maxime hoc est naturaliter, & vt in pluribus in loco terræ. igitur vel omnia erunt composita ex terra, vel in omnibus terra prædominabitur. Sermo perspicuus est. Cōmē. 73.

RECO. His habitis, Arist. (vt Philoponus inquit) intendit probare ꝙ oīa mista corpora ex quatuor elementis cōponantur. facit aūt hoc (vt Philoponus inqt) qm̄ redarguens positionē Emp. sumpsit, ꝙ ex oī particula misti. vtputa carnis fit quodlibet elementū. ideo hoc nūc proponit dicere.

I Quo vero ad verba attinet, Aristo.inquit (quæcunque circa medium locum sunt) Quæ dixisse quidam asserunt differentia eorũ, quæ fiunt in media aeris regione. In media.n.regione, vt aiunt, coitu humidæ & siccæ exhalationis mista fieri videntur. Quam expositionem Philoponus reprehendit, quod illa non sint mistæ naturæ, neque vnum quid mistum perficiunt, sed secundum oppositionẽ adinuicem iuxta positæ sunt, & sic Philoponus velle videtur mista perfecta fieri non posse nisi circa terram, quam opinionem Auer.asserit in paraphrasi, propterea Philoponus ait hæc verba addita esse ad ostendendum quod omnia naturalia mista corpora fiunt circa medium, quod est terra. ego vero dictum Arist.intelligo esse verum vt in pluribus, quoniam etiam in media aeris regione fiunt mista perfecta, vt lapides, & ranæ, & vermes. Arist. ergo probat quod oĩbus mistis inest terra. quoniam vnũquodque circa proprium maxime abundat, proprium aũt mistis, quæ sunt circa terram, est terra, ergo vnumquodque maxime abũdat terra.

An mista fieri possint solum circa terram.

Anti. c.74. K *Aqua autem quia oportet terminari composita, sola autem est simplicium bene terminabilis aqua. Amplius autem & terra sine humido non potest commorari, sed hoc est quod continet. si enim auferatur ex ipsa omnino humidum, decidet utique. Terra igitur & aqua, propter has insunt causas.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Aqua uero quia cuncta mista oportet quidem esse terminata, sed sola aqua inter simplicia bene terminabilis. amplius etiam terra sine humido commorari non potest. nam hoc est quod constipat. Si enim auferretur ex ipsa penitus humor, decideret sane. terra quidem igitur & aqua propter has insunt causas.*

Cõmẽ. 74. Quod ex aqua cõstent, arguit. omne terminatum vel est aqua. vel aquam habens, sed mista sunt terminata. igitur vel sunt aqua vel aquam habentia. Secundo mistum constat ex terra. igitur ex aqua. tenet consequentia. quia terra sine humido non potest commorari in aliquo, humidum enim est quod constipat. propter quod si auferre tur terra in puluerem decideret. L

RECO. Philoponus ex his verbis vnam rationem facit, hoc pacto, aqua inter simplicia est maxime terminare apta, terra vero ab aqua maxime est terminari apta. ergo mista constat aqua (inquit) Aqua autem.s.in est mistis, quia opz cõposita esse terminata. Quod aũt sine aqua hoc fieri nequeat, ostendit, cum inquit, sola aũt aqua inter simplicia est bene terminatiua, sumpsit.n.terminabile pro terminatiuo, hoc est primum. accipit secundum (& inquit) Amplius aũt & terra sine humido non potest commorari, terminatur.n.terra ipsa aqua, veluti glutino quodã, ideo addit sed hoc est, quod continet, & glutinat, nam si ex ipsa terra omnino aufertur humidum, decidet vtique terra, quia igitur terra est maxime terminabilis aqua, & aqua maxime terminatiua, terra & aqua pp has insunt causas. Sed dubitabitur, quoniam terra non est maxime terminabilis, cũ sit sicca, vt superius dictum est. Præterea. Aer vr̃ magis humidus ipsa aqua. ergo est magis terræ cõglutinatiuus. Respõdet Philoponus, quod aqua dr̃ teminatiua, terræ, quatenus est illius conglutinatiua, non tñ ita terminatiua, quod terra, vt sicca non sit terminata, sed dr̃ terminabilis per ipsam aquam ad misturam solidam. Ad secundum dicit quod aqua est magis terminatiua terræ quam aer, quoniam cum sit corpulentior, hæret & vnitur terræ, aer vero propter leuitatem & partium tenuitatem, facile diffluit. M

Anti. c.75. *Aer autem & ignis, quoniam contraria sunt terræ & aquæ. terra enim aeri, aqua uero igni contraria est, ut contingit substantiam substantiæ contrariam esse. Quoniam igitur generationes ex contrarijs sunt. insunt autem altera extrema contrariorum, necesse est & altera inesse. Quapropter in omni composito, omnia simplicia inerunt.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Aer uero & ignis quia terræ & aquæ contraria sunt. terra quidem enim aeri. aqua autem igni contraria est, modo. uidelicet. quo esse potest substantia substantiæ contraria, quia igitur generationes ex contrarijs sunt, inest autem contrariorum extremum alterum, necesse est & alterum inesse. misto igitur in quolibet omnia simplicia inerunt.* N

Cõmẽ.75. Quod autem in mistis sint aer & aqua. probat. in misto sunt terra & aqua, igitur aer & ignis. deducit consequentiam, quia contraria esse debent in eodem. sed aer est terræ contrarius, ignis aquæ: & sunt terra & aqua in mistis. igitur ignis & aer. probat maiorem, quia generationes debent esse ex contrarijs, quare si amborum contrariorum alterum extremum inest ipsis mistis, necesse est alterum inesse. Sed contra rationem Arist. occurrit dubitatio, quia si contraria debent esse in eodem, tunc nullũ elementum esset simplex, quia vbicunque inessent calidum & siccum, eidem inessent frigidum & humidum, per regulam contrariorum datam in textu. quia contraria debent esse in eodem, & gñones etiam debent esse ex contrarijs. Secundo dubitant. quia vapor & cometa, & cætera id genus sunt mista, & tñ non sunt in terra. Ad primum Auer. inuit responsionem quod mistum non debet habere qualitates intensas & excellentes, vnde vis rationis est, in misto sunt terra et aqua refractæ. igitur aer & ignis. antecedens patet. per definitionem misti. consequentia vero declaratur per hoc. quia contraria refracta debent esse in eodem. itemque quia generationes mistorum sunt ex contrarijs refractis, et sic patet ad formã. non.n.est simile. Ad secundum dubium est, an illa sint mista, forsitã.n. sunt elementa impura, & non mista, sed si sunt mista, sunt imperfecte mista. de quibus nihil Arist. loqtur.n. de perfectis.

Dubõ.j. Secundũ. Solutio. O

RECO. Philoponus declarat hanc rationem sic, elementa non veniunt ad misturam, nisi frangantur, aqua & terra non franguntur inuicem. ergo si veniunt ad misturam, oportet vt frangantur, & cum non frangantur adinuicẽ, quoniam stant simul, cum alterum conglutinet alterum. ergo oportet terra ab aere. & aqua ab igne frangantur, & ita si terra & aqua sunt in misto, opz vt aer & aqua etiam in misto sint. Quo vero ad verba attinet. dicit (vt contingit substantiam substantiæ contrariam esse) quoniam (vt Philoponus inquit) substantiæ sunt contrariæ secundum qualitates, non autem secundum subiectum in quo communicant. Sed obijcit Philoponus, quoniam caliditas & siccitas sunt forma ignis forma vero substantia est & sic elementa secundum substantias sunt contraria. Respõdet Philoponus concedendo totum quod elementa sint contraria secundum substantiam, illud vero, quod in prædicamentis dicitur, asserit esse intelligendum in substantijs mistis, ex quibus patet opinionem Philoponi esse illam Alexandri, contra quam nos in multis locis argumentati sumus, ideo nunc transeat. Arist. ergo dicit, vt contingit substantiam substantiæ esse contrariam, quoniam non nisi secundum qualitates substantiæ sunt contrariæ, non aũt secundum substantias formales, nec secundum subiectum cõe. P

Anti. c.76. *Testificari autem uidetur, et nutrimentum uniuscuiusque: omnia enim nutriuntur eisdem ex quibus sunt. omnia autem ex multis nutriuntur. etenim quæcunque uidentur uno solo nutriri, ut aqua plantæ, multis nutriuntur. mista est enim aquæ terra. Ideo rustici tentant irrigare miscentes.*

Q Dilucida. te.c. eiusdẽ. *Astipulari autem huic uidetur & cuiusq; nutrimentum nam omnia quidem his ipsis ex quibus sunt, enutriuntur. Sed nutriuntur pluribus. etenim quæcunque quidem uno solo præcipue enutriri uidentur, uidelicet plantæ ex aqua, pluribus enutriuntur. nam ex aqua terræ commista enutriuntur. unde & agricolæ hæc commiscentes irrigationem obseruant.*

Cõmẽ. 76. Nunc hoc idẽ Arist. probat a signo, vt placet Auerroi, vel ab effectu, vt placet expositoribus, & cõponit signũ sic. Ex his ipsis res enutriũtur, ex qbus sunt. sed res omnes mistæ ex quatuor elementis enutriũtur. igitur ex quatuor elementis sunt. minor probatur per locum a minori, quia plantæ minus vr̃ quod ex pluribus enutriãtur, et tñ enutriuntur pluribus, vt patet per agricolas, qui præparãtes pabulum plantis cũ aqua miscent terrã, et nõ purã, sed fimum. maior probatur. ab Auer. & expositore, qa nutrimẽtum transmutatur in naturam nutriti per calorem vitalem,

non

A non autem possset transmutari, nisi nutritum esset ex his, ex quibus est & nutrimentum. Sed ambiges, quia ex hac probatione non habetur nisi ꝙ mista sunt ex aqua & terra tantum, non autem ex igne & aere. Respondet Auer. ꝙ hæc ratio suppleri debet veluti illa superius facta, ꝙ quia adsunt terra & aqua. igitur & alia duo aer & ignis aderunt per similē rationē, quæ supra dicta est. verba patent.

GRECO. Circa præsens testimonium dicit Philoponus, ꝙ agricolæ non quamuis terram miscent pro nutrimento plantarum, sed stercorosam, quæ quidem & aerea, & ignea participat substātia. Irrigare ergo est terram stercorosam miscere cum aqua, vt autumat Philoponus.

Anti.c.77. *Quoniam autem est nutrimentum quidem materiæ, quod autem nutritur coniunctum materiæ, forma & species, rationabile est solum simplicium corporum nutriri ignem omnium ex seinuicem generatorum, quemadmodum & priores dicunt. solus enim est & maxime speciei ignis, quia natus est ferri ad terminum.* B *unumquodque enim natum est ad suam ipsius ferri regionem. forma autem & species omnium, in terminis. Quod igitur omnia corpora ex omnibus constituta sunt simplicibus, dictum est.*

Dilucida. te.c.eiusdē. *Quoniam autem nutrimentum materiæ comparatur, quod nutritur uero formæ & speciei materiæ coniunctæ, rationabile iam inter simplicia corpora tantum enutriri ignem, inter omnia nanque quæ mutuo fiunt, quemadmodum & prisci sensere, solus & præcipue ignis speciei comparatur. argumento. uidelicet. ꝙ aptus est in rerum terminum ferri. est uero quodlibet aptum in sui ipsius regionem duci. at species et forma in terminis omnium est, quòd quidem igitur omnia corpora ex omnibus simplicibus componantur, dictum est.*

Cōmē. 77. Obiter quasi et extra dicta, ꝙ inter elementa ignis maxime enutriri videtur. probat. quod formæ maximæ comparatur, maxime enutriri videtur, argumento. videlicet. C ꝙ nutrimentum est vti materia, nutribile veluti forma materiæ coniuncta, vt disputatum est primo huius. Sed ignis comparatur formæ materiæ coniunctæ, igitur maximæ enutriri videtur. minor prosyllogizatur, quod sua natura est aptum moueri ad formam, est maxime per naturam forma. Sed ignis est per naturam maxime aptus ferri in formam, quia ad cœlum quod est maxime omnium rerū forma. hæc intendit, licet nonnulla verba adijciat quæ non possunt leuiter reduci in syllogismum. verba patent. Deinde epilogat & sermo patet. Sed circa hæc

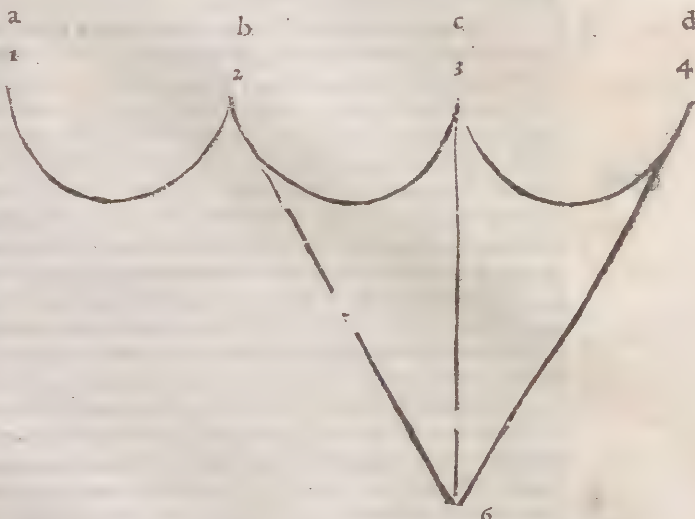
Quæstio. j. plures emergunt quæstiones. Prima est circa primā Arist. hypotheticam. videlicet. vtrum si infinita essent elementa, infinitæ essent qualitates & infinitæ contrarietates, & videtur ꝙ hæc conditionalis non valeat. nam quemadmodum hæc non valet. quatuor sunt elementa. igitur quatuor contrarietates, vel mille sunt elementa. igitur mille contrarietates, nec valebit. infinita sunt elementa. igitur in D finitæ contrarietates. Secundo, data conditionali, tunc vnum infinitum esset maius altero. consequentia deducitur. quia plura sunt contraria, quam contrarietates. In oppositum est Arist. in litera. Ad huius quæstionis euidentiam animaduertendum ꝙ hæc conditionalis potest de-

Phisica rō. clarari physicæ, & mathematice. Physicæ quidem quia quot qualitates tot elemēta esse oportet, vnde si quatuor sunt primæ & præcipuæ qualitates. quatuor oportet esse elementa. Nam cum elementum non ex vna prima constet qualitate, oportet vt sex sint combinationes, quatuorque constantes equibus constant quatuor ipsa elementa, quia ratione fit, vt si quatuor sint elementa, quatuor erunt qualitates, atque & duæ contrarietates, quando quidem contrarietatis duo sint termini contrarij, quæ ratio docet, si sex sunt elementa, tres, esse contrarietates, atque sex contrarias qualitates, si octo elemēta, quatuor contrarietates atque octo qualitates. igitur si infinita elementa, infinitæ contrarietates atque infinitæ qualitates, semper procedendo secundum proportionem duplā qualitatum ad cōtrarietates quod erat intentum. Mathematice vero, per duas regulas. prima. summa combinationis E accipitur duplato numero penultimo progressionis. Ver-

Mathematica ratio. bi causa. quatuor sunt qualitates contrariæ, accipio numerum ternarium in.c. constitutum, & ipsum duplabo, & tota summa erunt sex, qui numerus est combinationum. Secunda regula erit ducendo vltimum in penultimum vt d. in. c. hoc est quatuor in tria, & sumendo dimidium totius ductus. videlicet sex, & tot erunt combinationes. igitur per primam & secundam regulam combinationes erunt sex, & quoniam duæ non sunt constantes, igitur quatuor erunt constantiæ & tot elementa, quæ ratio docet esse infinitas qualitates atque contrarietates, si sunt elementa infinita, & sic prima conditionalis patet.

Exemplum.

F

G

Tunc ad rationes. ad primam & secundam patet solutio. nam similitudo non valet. nam quocunque finito est dare maius, vel secundum rem, vel ad imaginationem, sed non quocunque infinito est dare maius, propter ꝙ fit ꝙ mundus si fuisset æternus, non plures fuissent dies præteriti, q̄ꝫ anni, neque horæ plures quam dies, similiter licet in numero finito plura sint contraria quam contrarietates, in numero tamen infinito infinita sunt contraria, & infinitæ contrarietates. Secunda Arist. hypothetica fuit. si Quæstio. ii. infinitæ essent contrarietates, nihil generaretur. videtur ꝙ hæc non valeat. Primo, quia essent infinita contraria, quodlibet corrumperet sibi proximum, & sic esset generatio in infinitum. antecedens patet, quia non videtur ratio ꝙ contraria sibi inuicem approximata deductis impedimentis, non agant & patiantur inuicem, vt Arist. ait. primo et secundo huius. Secundo, si quatuor sunt elementa generarentur inuicem. & si sex essent, similiter genera- H rentur inuicem, & si centum & si mille. igitur si infinita essent, adhuc generarentur inuicem. In contrarium est Aristo. Animaduertendum ꝙ hæc hypothetica potest facile deduci supponendo ꝙ licet vni tantum vnum sit contrarium primo & per se, tamen quantum ad resistentiam etiam illud quod non est contrarium resistit. vt humiditas aquæ resistit caliditati ignis ne ita cito cōsumat aquā, similiter siccitas terræ resistit eidem caliditati per eandem rationem, quæ ratio docet ꝙ si elementa essent infinita, quodlibet elementum haberet infinitas qualitates secundum quas quodlibet contrarietur cuilibet, et sic huiusmodi qualitates infinitæ in eodem existentes, quamuis secundum omnes non contrarientur vni, tamen secūdum omnes resisterent vnicuique corrumpenti, et ita ex omnibus aggregaretur vna infinita resistentia, ratione cuius non posset ab aliquo corrumpi, & sic nullum elementum esset corruptibile, & per consequens nullum generabile, cum generabile et corruptibile inuicem conuertantur primo cœli, & sic patet secunda conditionalis. Tunc ad pri-

I mam diceret Arist. ꝙ ex propositione implicante contradictionem sequitur vtrumq;, quia ex impossibili sequitur quodlibet. & ideo sequitur ꝙ agerent et non agerent. Ad secundam patet ꝙ similitudo non valet. Tertia hypothetica Arist. fuit. si infinitæ essent qualitates, vnum tm̄ esset elementum. Contra. quia multa non sunt vnum, infinita sunt multa, si essent. igitur non sunt vnum. Secundo, si elementa sunt quatuor. illa non sunt vnum, si. 10. sunt, minime sunt vnum. igitur si infinita sunt, nō erunt vnum. hæc hypothetica facillime deducitur. quia illa quæ habent infinitam conuenientiam inter se, non differunt, nec sunt diuersa, quia ex opposito sequitur oppositum. nam si differunt non habent infinitam conuenientiam. at si elementa essent infinita haberent infinitas qualitates similes, & sic infinitæ conuenirent inter se. igitur nō differrent. Sed quæ non differunt nec sunt diuersa & sunt, vnum sunt. igitur si elementa erunt infinita. elementa erunt vnum. Quod aūt infinitæ essent qualitates symbolæ siue similes, patet. quia

Qō. iij.

K non possunt secundum ambas qualitates plura elementa esse contraria, quia tunc vni essent plura contraria æque primo, quod est inconueniens. Tunc ad rationes. Ad primā patet solutio. quia ex impossibili sequitur quodlibet. sequitur. n. ꝙ essent plura, & ꝙ essent vnū. Ad secundum patet argumētum peccare per fallaciam dissimilitudinis. Hæc de hypotheticis Aristotelis. Quarto querunt circa minorē syllogismi Arist. arguebat. n. sic. omnia nutriūtur ex illis, ex quibus sunt. omnia nutriūtur ex oībus elementis. igitur omnia constant ex oībus elementis, querunt igitur vtrum omnia nutriantur ex oībus elementis, et vr̄ ꝙ non. Primo, quia nutritio fit solū ex materia, sed materia est simplex. igitur nutritio ex simplici fit. antecedens probatur, primo per Arist. capitulo de auctione. d. Quod omne quod nutritur ex potētia tali enutritur, modo solū mā est potentia tale. Secundo, nutrimētum in nutritione corrumpitur. in corruptione nihil remanet præter materiam primā. Tertio, nutrimentū efficitur sub forma nutriti, &

Qō. iiij.

L non secundum formam. igitur secundum mām. Secundo principaliter arguūt ꝙ fames calidi & sicci, sitis frigidi & humidi sunt appetitiones. Tertio, restauratio est humidi depditi enutritio. igitur ex simplici fit nutritio. Hæc dubō certe non facilis est, licet tacta sit in capitulo de auctione.

Positio recentiorum.

Quidam cōpatriotæ nostri olim in studio Neapolitano militantes, addicti doctrinæ primi expositoris, sic saluare enitebātur nutritionem proficisci ex elementis ipsis vel misto. Imaginātur. n. nutrimentū ab anima nutritiua & calore naturali continuo affici hoc modo vt priores dispositiones elementariæ per partem post corrūpantur, & nouæ membro conuenientes inducantur, sicq; tādem in instanti nutritionis aiunt formam nutrimēti corrumpi cum suis qualitatibus, & membri formā gñari atq; qualitates membri con gñari etiam, & cum membrum non simplex sit, sed mistum, gño quoque ipsius mista erit saltem ex virtutibus elementorum. Sed vr̄ mihi primo hoc peccare, ꝙ formam gñari de nouo in materia nutrimenti credunt, & priori cōtinuari in loco resolutæ. hoc. n. falsum

Cōfutatio.

M est. Primo, ꝙ tunc nutritio esset simplex gño, vt capitulo de incremento diximus probatum est, quia per illam forma substantialis accipit esse post nō esse, quæ est ens simpliciter. Secundo, non pōt assignari agens continuans, & quicquid detur, potest dari in omne gñone, & sic omnis gño esset ad generatio. Multi etiā diximus in capitulo de incremento, quæ hic supponantur. Propterea animaduertendum primo. ꝙ nutrimentum est materia conuersionis nutriti, eo quia materia nutrimenti quandoq; erit sub forma eadem numero quæ est nutriti sub æquali extēsione, anima. n. nutritiua membri cum calore animali, disponit nutrimentū modo tali, vt quandoq; eius materia sit apta in formari forma nutriti, & forma nutriti effici ī materia nutrimenti, nec gñata nec corrupta. Secundo animaduertendum ꝙ in nutrimēto ipso sunt quatuor formæ elementariæ actu, quatuor quoque qualitates, non tn̄ eiusdē materiam informantes vel denominantes, nec eidem formaliter inhærentes, sed illam dispositiue afficientes. qua ratione fit, vt concoctio, et præparatio in nutrimento, vt con-

Pō ꝑpria.

uertatur in nutritū nihil aliud sit nisi æquatio noua, atque noua proportio formarum & qualitatum, quæ conuenit vt forma membri conseruetur in illius materia, talem. n. efficit dispositionē calor animæ virtute animæ qua mensura, & proportione acquisita forma membri loco materiæ resolutæ de nouo incipit tm̄ materiæ nutrimēti informare, quantum vcȝ erat deperditū, quo fit, vt nec forma de nouo in illius mā incipiat esse, nec nutritio erit ex simplici, de nouo quidē nō fit forma in illius materia, qm̄ forma illamet mēbri migrat (vt ita dicā) in tanta mā, quanta erat resoluta, nec vero nutritio ex simplici vr̄, quia illamet elemēta siue formæ illæ elemētariæ qualitates quoq; eædem soluta proportione & equatione euariatæ remanent. Et hoc modo fit nutritio, quam pauci norunt. N

Tunc ad primam respondent Neapolitani ꝙ materia nutrimenti nutrit in rōne subiecti, at caro ipsa in rōne partis. Sed hæc responsio non est intelligibilis, quia vel de carne loquūtur, quæ est ipse cibus, vel de carne genita ex cibo. Si de carne pro cibo loquuntur, tunc illa non nutrit in ratione partis, quandoquidem illa non est pars, immo corrumpitur. & est contraria nutrito, si de carne pro carne genita loquuntur, tunc illa præfuit secundum formam. igitur nō nutrit, sed potius nutritur. Propterea dicas ꝙ caro ipsa pro cibo nutrit, vt in fine facta est similis propter æquationem nouam elementorum, sed materia affecta illa æquatione nutrit vt subiectum. Et per idem respondere potes ad cætera alia. Quinto quærunt vtrum inter elementa solus ignis nutriatur. & vr̄ ꝙ non, quia vel nutritione propria vel nutritione cōi, non nutritione propria, quia propria, nutritione tm̄ animata enutriuntur, si nutritione cōi, tunc non tm̄ ignis, cum quodlibet possit nutriri ex quolibet, quia quodlibet ex quolibet gñari potest. Secundo, omne quod augetur nutritur, quodlibet potest ex quolibet gñari. igitur & nutriri & augeri. In contrarium est Aristoteles. qui ait. solum ignē inter elementa enutriri, quia solus gerit vicem formæ cætera vicem materiæ. Ad quæstionem respondent quidam, ꝙ Aristoteles loquitur in nutritione cōiter accepta quæ conuenit rebus inanimatis, & tunc dicunt ꝙ inter elementa solus ignis enutritur per conuersionum cæterorum elementorū in sui substantiam. Argumento videlicet ꝙ solus ignis cōuersatur atq; confortatur eodem in subiecto per cōuersionem alterius elementi in seipsum, vt patet quoties aquæ modicum supra magnum proijcitur ignem ipse. n. enutritur ab illo, & increscit, quod sane cæteris elementis non competit. Sed hæc responsio deficit. Primo, quia non reddit causam, sed rei quæsitæ tantum experientiam tradit. Secundo, quia etiam si aqua corrūperet ignem. & in sui naturam illum conuerteret proculdubio ex illius corruptione increscceret aqua ipsa, & conseruaretur. Propterca animaduertendum ꝙ vt generatio dicitur simpliciter propter tria, vel quia est rei simplicis qua ratione mistum secundum quid & elementum simpliciter generaretur. vel quia ad substantiam, quo modo generatio substantiæ esset simpliciter, illa accidentis secundum quid, vel quia est ad ens perfectus, quia ratione diximus generationē ignis ex aqua esse simpliciter generationem ignis, secundum quid vero corruptionē aquæ, sic enutritio vnamet erit simpliciter, & secundum quid, ignis quidem ex aqua nutritio est simpliciter, aquæ vero diminutio secundum quid. Ex his accipitur quo modo solus ignis inter cætera elementa enutriri dicatur. videlicet absolute ac simpliciter, quia solus ille gerit vicem formæ, quia solus est perfectior. cætera enutriri dn̄r secundum quid, quia gerunt vicē materiæ atque imperfectioris. Per hæc patet solutio. bene conceditur cætera enutriri, sed non simpliciter, sed secundū quid, qñquidem non simpliciter sint, sed secundū qd, vicē materiæ gerentia nō vicē formæ. Sexto quærunt quod est principale agēs ī mistione ipsa, hoc est vtrū qualitates primæ ipsæq; formæ substantiales elementariæ sint per se et principales causæ effectiuæ mistionis, & vr̄ ꝙ sic. Primo ꝑ Arist. in libro de sensu. dicentē. Quod ignis non agit inq̄tum ignis, sed vt calidus. igitur caliditas est principalis causa. In cōtrarium vr̄ ꝙ accidens non est causa substantiæ principalis.

Responsio Neapolitanorum.

Cōfutatio.

O

Quæstio. v.

P

Rdsponsio propria.

Cōfutatio.

Responsio propria.

Q

Qō. vi.

A palis. Circa hoc quæsitum respõdent quidam simpliciter, ꝙ formæ substantiales elementariæ non sunt causæ mistu ræ nec per se nec dispositiue. Primo, quia mistũ effici põt sine actione elementorum, vt qñ fit homo ex homine. Secundo, quia formæ per se elementariæ non intendunt nisi sibi similia in specie, & per accidens formam misti. Secundo dicunt, ꝙ qualitates primæ sunt causæ agentes instrumentales ad generationẽ misti, patet, quia medianti bus eis tanquam mediantibus instrumentis materiam di sponentibus primæ causæ effectrices agunt formã misti. Sed hæc positio peccat dupliciter. Primo, quia apud Auer roem formæ elementariæ concurrunt ad misturam dispo sitiue veluti qualitates ipsæ, & fortasse essentialius. vt de clarauit primo huius. cõmento vltimo. & tertio cœli. cõ ment. 67. & nos disputauimus. Secundo peccat quia qua litates asserit esse principia instrumentaliter effectiua, & per consequẽs nullæ erunt dispositiones materiales, quia vt materia non concidit cũ agente, ita nec dispositio ma terialis cum dispositione effectiua. Ideo pro mente Auer. tenemus formas & qualitates concurrere ad gñonem mi sti non principaliter, sed aliter atq; aliter. In fieri quidẽ. n. concurrunt effectiue instrumentaliter. In facto esse con currunt dispositiue materialiter, veluti virtus seminalis in gñone fœtus, cõcurrit in fieri effectiue instrumentaliter, in facto esse conuertitur ad virtutem dispositiuam, atq; cor poris conseruatiuam. Sed ambiges vtrum calidũ sit prin cipale agens calefactionis, an instrumentale, & si instru mentale, an virtute formæ substantialis, an virtute supe riorum. Secundo, vtrum aliqua causa possit dici prior ali cuius effectus, cuius ipsa non sit causa quatenus talis est. Rñdent quidam sine distinctione ꝙ calidum non est cau sa principalis, sed instrumentalis calefactionis. similiter ẽt & gñonis substantiæ. probant quia agens dependens in esse & conseruatione ab aliquo, agit & efficit virtute il lius, quia sicut res inesse, ita effectione atque operatione. Sed accidens dependet. Tum a substantia. Tum a cœlo. C igitur agit & virtute substantiæ & virtute cœli. Et pro pterea patet apud eos qualitates non esse principales cau sas mistorum. Animaduerte tñ, ꝙ hæc responsio sic sim pliciter prolata, est falsa. ideo distinguendum est de instru mẽto quoddã est omne illud, quod dependenter agit, qua ratione omnis causa secunda dici põt instrumentum, & ita solus deus erit causa principalis, cæteræ causæ cũ agãt dependenter, erunt causæ instrumentales. Alio modo in strumentum dr̃ illud, quod per se non conuenit cum effe ctu, sed ad effectum concurrit, vt directum ac motum a principali, & sic securis causa est incisionis. & serra sectio nis. Vel gñalius instrumentum vno modo põt capi pro causa secunda. alio modo pro parte per quam totũ agit, quo modo Arist. organa sensum vocat instrumenta. Ter tio pro causa actiua ad dispositionem præuiam, quo mo do calor est instrumentum gñationis substãtiæ, quia agit ad præuiam dispositionem, per quam substantia efficitur. Quarto instrumentum est, quod nõ mouet nisi motum, vt instrumẽtum aeris, e quo factum est nomen ad cætera D alia, tunc patet ꝙ calidum est instrumẽtum calefactionis accipiendo instrumentum pro causa secunda, est tñ causa principalis prout distinguitur contra rõnem instrumenti tertio & quarto modo. non. n. calidum præparat ad cale factionem nec calefacit motum, sed calefacit per se. Ad se cundum dicendum, ꝙ aliqua põt esse causa prima princi palis, & cõis alicuius effectus, cuius illa non est causa vt talis. verbi causa. cœlũ est causa calefactionis cõis prima, & principalis, quod tñ non calefacit quatenus tale, quia non quatenus calidus. Tunc patet ad argumentũ factum in principio quæstionis. Hæc de quæstione. Septimo quæ runt, vtrum sit possibile naturaliter dari mistum vel con temperatum æquale ad pondus, & intelligo pro nũc per æquale ad põdus mistum corpus, in quo quatuor primæ qualitates alteratiuæ, & duæ motiuæ sint ad medium re ductæ, ita vt in ipso tm̃ sit de calido quantum de frigido, & tm̃ de humido quantum de sicco, et tm̃ de graui, quan tum de leui. & arguitur ꝙ sic. vt si corpus calidũ altere tur donec fiat frigidũ aliquando deueniet in mediũ iuxta

Prima põ.

Repræhensio.

B *Põ ꝓpria.*

Dubitatio.

Respõsio. j.

Responsio propria. j. distinctio.

ij. distictio.

vij. quæstio de equali ad pondus.

definitionẽ medij datam quinto physicæ auscultationis; E medium est in quod cõtinue transmutabile prius deuenit ꝙ̃ in extremũ. Eodem modo arguitur de humido respe ctu sicci, & de graui respectu leuis. Secundo arguunt de oleo quod in duobus grauitat & in duobus leuitat. igi tur æquale. idẽ de ligno dubitant. nam scd̃m vna medie tatem grauitat & secundum aliam leuitat. Tertio, media latitudo caliditatis non repugnat mediæ latitudini frigidi tatis, neque media latitudo humiditatis repugnat mediæ latitudini siccitatis, neque ẽt media latitudo grauitatis re pugnat mediæ latitudini leuitatis. igitur oẽs istæ latitudi nes scd̃m gradus medios in eodem in subiecto possunt es se. igitur aliquod corpus põt esse mistum ex his secũdum gradus medios. quidquid. n. est possibile in gñe de facto, vel de contingenti aliqñ erit in aliqua specie, & in aliquo indiuiduo speciei, tale aũt erit æquale ad põdus. Quarto, si vnum contrarium est in rerum natura, & alterũ ẽt erit. primo cœli. tex. cõme. 44 & secundo cœli. tex. cõmẽt. 18. sed corpus æquale ad pondus, & inæquale sunt cõtraria. F igitur cum detur inæquale ad pondus, dabitur et æquale. Quinto, si mensuratum est in rerum natura. mẽsura ẽt de bet esse in rerum natura. quia mensuratũ refertur ad men surã. relatione reali. 5. metaphysicæ sed corpus inæquale ad pondus mensuratur per corpus æquale ad pondus. & in rerum natura reperitur inæquale ad pondus. igitur & æquale ad pondus. Sexto. vbicunque datur maius & mi nus, ibi datur æquale, quia non fit trãsitus de extremo ad extremũ sine medio. quinto auscultationis physicæ, sed datur calidissimũ, & minime calidũ, igitur æquale, & sic de cæteris. Ad oppositum est Auerroes pluribus in locis. In hac quæstione Gal. vt ei Auerroes imponit, et vt dicit primo de cõplexionibus. c. vltimo. & in secũdo eiusdem. c. primo. cõplexio tẽperata est in medio totius latitudinis caliditatis, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis. Mouetur aũt Galenus argumento a tactorio, qa vbi hominis tem perati tactoriũ non esset temperatũ simpliciter et æquale ad pondus, non haberet perfectũ iudiciũ de tactilibus, im mo semper erraret. Sed contra positionẽ Galeni surgũt re centiores ab Auer. accipientes, & potissimum vno argu mento mouentur, quia vbi est adequatio in qualitatibus alteratiuis, erit inæqualitas ĩ motiuis, vbi cõtra erit æqua litas in motiuis, erit inæqualitas ĩ alteratiuis. Propter hoc argumentũ recentiores nr̃i addunt ꝙ dato ꝙ mistum ali qđ esset ex æqualibus qualitatibus in gradu, nõ põt esse ex æqualibus in virtute, cũ caliditas frigiditate, et humi ditas siccitate agentiores sint, et vbi essent æquales in gra du & virtute, non possent esse æquales in resistentia, qñ quidem qualitas agentior minus resistat, & econtra quæ plus resistit, minus agit, & si essent p imaginationẽ æqua les in gradu virtute et resistentia, nõ possunt esse æquales scd̃um æqualitatem dimensiuã, quia si frigiditas vt qua tuor esset eiusdẽ gradus et virtutis, cum caliditate vt qua tuor, debet esse in maiori quanto, quia licet quãtitas non sit actiua, concurrit tñ ad actionẽ, cum in maiori quanto sit maior virtus secundũ efficaciã & nõ formaliter secun dũ gradũ. 8. physicorũ. cõmẽ. 61. & sic impossibile est esse H æquale ad pondus. cõtra Galenũ. Sed pace horũ dixerim hoc fundamentum vr̃ dubium. Primo, quia cum intensa caliditate põt stare intensa grauitas, vt patet de ferro igni to, & aqua feruente, quæ sunt intensæ calida, & tñ sunt ẽt intense grauia. itemq; intensa leuitas põt stare cum inten sa caliditate, & cum intensa frigiditate vt patet in igne, et in aere frigidissimo tempore hyberno. Ambo. n. hæc sunt intense leuia, & tñ vnum est intense calidum, & alterum intense frigidum. igitur intense leuitas et grauitas possunt stare cum intẽsis frigiditate & caliditate. igitur & mediæ latitudines istarum qualitatum. videlicet grauitatis & le uitatis stare possunt cum medijs latitudinibus caliditatis & frigiditatis, & sic potest dari corpus æquale secundum gradualem mensuram omnium, quod dicetur æquale ad pondus. Causa errandi fuit, quoniam istæ sex qualitates non habent essentialẽ ordinem nec essentialem dependen tiam. Propterea possunt stare in medio secundũ medias latitudines. Secundo. quia dubium est an potentia sequa

Põ Gal.

G *Replicæ.*

Positio recentiorum.

Confutatio

I tur multitudinem formæ. itemque an actiuitas & resisten
tia sint coæquæ inuicem. Propterea Auerroes ad hoc pro
positum et contra Galenum adducit tres rationes. Prima
colligitur ab eo in hoc secundo. cõmen. 48. & 4. metheo
rorum. cõmen. 10. & 10. metaphy. cõmen. 23. In omni mi
stione op3 prædominari alterum miscibilium, quia a pro
portione æqualitatis non prouenit actio, sed idẽ elemen-
tum quod prædominatur in misto ẽt in misto genito per
talem mistionem op3 prædominari, et sic de primo ad vl
timnm in omni mistione prædominabitur aliquod ele-
mentorum. Secunda rõ tangitur primo cœli. cõment. 7. si
daretur mistum æquale ad põdus quo ad omnes qualita
tes alteratiuas & motiuas. vbique positũ tale mistũ quie
sceret in medio. s. leuium & grauium, quæ rõ non est intel
ligenda, vt recentiores credunt, & vt intelligit Candauen
sis, ꝙ videlicet Auerroes velit tale mistum quiescere in
quocunque loco, quia hoc est falsum, descenderet. n. tale
mistũ in loco ignis, & ascenderet in loco terræ: sed voluit
K dicere, vt se exponit illic, ꝙ staret in medio duorum con-
trariorum, & moueretur in cæteris, & hoc ait esse incon-
ueniens, pro quanto tale corpus non inuenitur, vt sensui
patet. Tertio arguit in secundo colliget. capitulo vltimo.
ex pluribus nõ põt effici vnum, nisi vnum fuerit illorum
vt actus ac forma, et alterum vt materia ac potentia, hoc
aũt esse nõ poterit, nisi alterum alteri prædominetur, vbi
nanque omnia elementa in misto essent æqualia, nõ esset
maior rõ ꝙ vnum deberet esse vt actus, quam alterum.
& sic vel omnia haberent rõnem actus, vel omnia habe
rent rõnem potentiæ. quo sequeretur, vt ex illis non fieret
mistum per se vnũ. Animaduerte tñ ꝙ peritissimi medici
volunt Galenum non esse spernendum, sed exponẽdum.

Medicorũ consilium.

Propterea dicunt complexionem esse triplicem, vnã quæ
resultat merito miscibilium, qua videlicet forma misti in
mã ipsa inducitur vel construitur, quã quidã & non indo
cte vocant innatam, alĳ naturalem, alĳ primã appellant,
est et alia quæ (vt ita loquar) influitur a corde per spiritus
L ipsos vitales, quam influentẽ vel influxam dicunt. erit &
tertia ex his cõposita ex innata quidẽ vt potentia, influxa
vero vt actu. adĳciunt & quartam, quã vocant totalem,
quia resultat ex oĩbus particularibus mẽbrorũ cõplexio-
nibus coalteratione vel coalteratione omniũ mẽbrorũ,
dicta quoq; vna nõ simpliciter, sed attributione ad vnũ.

Consilium inter Gal. & Auer.

Tunc his habitis peritissimi medici dicunt primo ꝙ
neque prima complexio, siue innata, siue naturalis, quæ
resultat ex mistione: prima est æqualis, immo forte decli-
nans ad frigidum, neque complurimo, secũda influxa est
æqualis, quia etiam declinat ad calidum & humidum. di-
cunt secundo ꝙ illud temperamentum quod in cute resul
tat ex vtrisque, innata vc3 & influxa, reddit cutẽ quo ad
qualitates primas suas alteratiuas actuales vere mediam
gradualiter in homine temperato, & per æquidistantiam
gradualem ab extremis, & hoc sentit Galenus vnde &
Auerroes ipsemet. secundo colliget. capite primo. ait erro
rem Gale. de cõplexione esse paruũ, quia sic intelligendo
Galen. sua positio est necessaria. Dicunt tertiũ ad mẽtem
M Galeni, ꝙ complexio omnium membrorũ vna aggrega
tione vel attributione facta cõputatione caliditatis, frigi-
ditatis, humiditatis, & siccitatis omniũ membrorũ, corre
spondent tẽperamento ponderali. & sic positio Auerrois
& illa Galeni stant simul. Auerroes. n. loquitur de cõple-
xione prima, siue dicatur innata, siue naturalis, nam hæc
pp rationes tactas non põt esse æqualis põdere. Galenus
vero loqtur in alĳs, quod est necessarium in homine tem
perato vt visum est. Sed pace tantorũ dixerim. cõtra hoc
consiliũ militãt prima & vltima rõ Auer. Accipio. n. com
plexionem innatam et influxam. vel sunt æquales ponde
raliter in cute, vel inæquales, si æquales, tunc resultãt com
plexio nõ erit vna, itemq; tũc ambæ erunt, vel vt actus,
vel vt potentiæ. Si vero in æquales tunc ex his non põt
proficisci æquale. Propterea si rõnes Auerro. valent, op3
negare omnem æqualitatem ponderalem, tam vc3 in pri
ma, ꝙ̃ in secunda complexione. Restat respondere ad ar-
gumentum Galeni de tactorio, quod non nulli acuti me
dici mirum in modum colorant, quod vide si placet. Ad

colorem igitur eorum dicunt in causa argumẽti vbi obie N
ctum esse medium inter æquale ad pondus, & tactorium
calidum vt quinq;, ꝙ tale obiectum ageret in tactorium
per frigiditatem, & ꝙ tactorium subdicaret sibi impres-
sum ab obiecto, & nõ de ipso obiecto secundum se. Sed
hæc responsio stare non potest. Primo, quia sensibile po-
situm supra sensum nõ effici sensationem. secundo de ani-
ma. igitur nec iudicium, & per consequens multo minus
qualitas existens in tactorio efficere potest sensationem,
& sic tactorium non poterit diiudicare de qualitate sibi
impressa ab obiecto. Secundo sensibile sentitur, quia cau
sat sensationem in sensorio, sed qualitas existens in tacto-
rio non agit in illud, quia nulla forma agit in subiectũ in
quo est. igitur sensationem non efficit. Signo aũt est ꝙ me
dicorũ peritissimi volunt, & ita docet obseruatio ꝙ ethi-
cus propriam febrem non sentit, & hoc quia in subiecto
habituata est. igitur nec tactorium sentiet impressionem
sed per impressionem obiectũ percipiet. Propterea mihi
vr̃ pro nunc falso meliori iudicio, & cũ protestatione di-
cendi aliter, si aliter occurret, ꝙ in casu tactorium iudicat
tale obiectum habere frigiditatem in se, & ita est ꝙ tale O
obiectũ habet frigiditatem, ideo non decipitur sensus cir-
ca hoc. Iudicare aũt vtrum in tali obiecto frigiditas exu-
peret caliditatem vel contra, non pertinet ad ipsum infe-
riorem sensum, sed ad superiorem virtutem, quæcunq; sit
illa, sed ad tactum solum pertinet diiudicare si in tali obie
cto sit caliditas vel frigiditas, circa quod non põt tactus
ipse errare stantibus tribus conditionibus declaratis. in se
cũdo de anima. Sed circa hæc quærũt. Primo, an aliquod
corpus naturale esse põt, & de facto ita est ꝙ sit æquale
ad pondus saltem in qualitatibus motiuis. Secundo, dato
ꝙ esset vtrum sibi competeret aliqua operatio naturalis,
vt motus vel aliquod id genus. Ad primam respondent
quidam nõ imperiti medici ꝙ lignũ & oleũ sunt æqualia
ad pondus inter qualitates motiuas. Mouẽtur ad hoc pro
ptera ꝙ grauitant in duobus, et in duobus leuitant, & ita
æqualia sunt. Recentiores rñdent ꝙ oleum nõ est æquale
ad pondus, quia secundum vnam medietatem quiesceret P
in aere et secundum aliã in aqua, sic. n. debet esse æquale
ad põdus. primo cœli. cõmẽ. 7. Sed totũ supernatat aquæ
pp viscositatem. De ligno vero volunt ꝙ dato ꝙ in eo
esset tñ de graui, quantũ de leui. nõ propterea erit æquale
ad pondus, quia vnum corpus vbi erit leuitas vt tria, &
grauitas vt tria erit æquale in motiuis, non tñ ad põdus,
quia non sunt ibi qualitates illæ secundũ earũ dimidia, &
sic voluit in ligno esse de vtroq; æquale, sed nõ dimidiũ.
Forte neque oleum neq; lignum sunt æqualia ad pon-
dus in motiuis. oleum quidem non, quia totaliter super-
natat in grauibus pp vnctuosam viscositatem. Lignum
vero minime, quia est magis graue ꝙ̃ leue, ꝙ vero quie-
scat in medi o, illud est per accidens, et quasi a dispositiõe
præternaturali, qa videlicet. est valde prorsum pluribus,
meatibus affectum, qui (ne detur vacuũ) aere implentur
& propterea supernatat. Signum huius est vas æneum,
quod positum in aqua nõ descendit, licet sit magis graue
ꝙ̃ leue, eo qui eius concauum aere plenum est. Ad secun- Q
dam dubitationem rñdent recentiores, ꝙ dato tali misto
æquali ad pondus, est dicendum ei competere motum cir
cularem, esset. n. in medio elementorum & circa centrum
medium circulariter moueretur. Nam cum partes circum
ferentiales appetant moueri ad medium, & non possunt
recte moueri. igitur circulo mouebitur. Ego vero credo
huic corpori nullam conuenire operationem, et hoc quia
si esset, esset corpus pter naturale et violentem. Propterea
dico ꝙ in medio præcise quiesceret. Nã omne quod mo-
uetur ab alio mouet. modo nihil est in corpore isto quod
moueat circulo, nisi anima, modo anima in hoc esse non
potest. Ad argumentum eorum dico, sicut de terra, ꝙ ter
ra tota quiescit, quia eius centrum est mundi centrum, &
partes per accidens quiescunt ad quietem totius sic in hoc
corpore. Vnde vero tale corpus æquale ad pondus essẽt
præternaturale, periti medici arguũt, quia duorũ inæqua-
lium ad aliquod tertium non potest esse æqualis habitu-
do, cum igitur extrema cuiusque contrarietatis. videlicet
calidi,

Responsio Iacobi forliuien.

Responsio propria.

Dubitationes.

Marsilius est.

Responsio.

Iacobus marsilius.

Responsio propria.

Iacobus est

A calidi, frigidi, humidi, sicci, grauis & leuis sint inæqualia, atque inæqualis perfectionis, ideo nulla forma naturalis misti potest sibi naturaliter æqualiter sibi limitare de illis extremis. Sed hæc responsio stare non põt. nã hac cõcessa, tunc ignis esse non posset æqualiter summe leuis & æqualiter summe calidus, nec terra æqualiter grauis, & sicca in summo. & cõsequẽtia deducitur per dicta eorum quia quæcũq; sunt inæqualia perfectione, ad tertiũ minime esse possunt æqualia. Et sic forma substãtialis ignis nõ poterit æqualiter de eis sibi limitare, quare rõne fit vt nõ possit ignis eẽ æqualiter leuis & calidus in summo, ppea ꝙ mistũ æquale ad pondus corpus sit pternaturale, non alijs causis discas, nisi per causas Auerrois tibi recitatas.

Cõfutatio

Tunc ad rõnes. Ad primã dicerẽ consequenter rationẽ illã concludere, esse possibile æquale ad põdus in via, & nõ in termino, violẽter & non naturaliter, vt per hæc patet. Ad secundũ de oleo & ligno patet solutio per dicta in dubitationibus. Ad tertiũ medias illas latitudines esse cõ-
B possibiles secundũ cõsiderationẽ mathematici vniuersalẽ nõ aũt in corpore naturali, & nãliter pter cãs Auerrois assignatas. Ad quartũ, dicendum vt Auerroes ait. primo physicorũ. cõ. 41. ꝙ aliqua sunt cõtraria scdm famositatẽ, vt vacuũ & plenũ. Aliqua secundũ rei veritatẽ quæcũque sunt eiusdẽ generis. Auctoritas Aristotelis intelligenda est de cõtrarijs secundũ rei veritatẽ, cuiusmodi nõ sunt æquale ad pondus, & inæquale, nã, æquale ad põdus est priuatio. Per idẽ ad quintũ dicendũ æquale ad pondus esse mensurã ad imaginationẽ geometræ. Non autem ad imaginationẽ naturalẽ. Ad vltimum dicendũ ꝙ illa propositio est in quantitatibus mathematicis, & in naturalibus ratione vniuersali, & quantitatiua. In naturalibus raro est vera, vt datur sphæra cœlestis maior septima, vtpote octaua. & datur minor septima, vtpote sexta, & tamẽ non potest dari sphæra æqualis septimæ, & in speciebus idẽ potest explicari, vt datur aliqua species maior æquina, & alia minor, & tamẽ nunquã æqualis. Hæc de hac
C quæstione satis. Multa alia tangunt recẽtiores in hac materia, quæ cum in medicina pertractentur. hæc in generali dixisse satis sit nobis. Quod si nobis contingat aliquãdo in hac eadem materia loqui, diligentius explicabimus. Nunc vero minima lectionũ copia necnon negociorum multitudine cursim in hoc libro contingit scribere. verum (si deus concedet vitam) ponderosius & vberius scribemus in omnibus Aristotelis libris.

RECO. Quoniã poeta (vt Philoponus inquit) dixit ꝙ nos oẽs ignis comedat, allegorizat Aristoteles hoc ex eo, quoniam ignis solus ex simplicibus maxime dicitur nutriri. Causa est, quoniã ipse assimilatur formæ, quæ proprie nutritur, nutrimentũ vero materiæ. Quod autẽ ignis ex simplicibus magis formæ assimiletur, patet. quoniam terminus, hoc est locus, est forma corporis locati. vnde cœlum quia est locus ignis, est forma ignis, & quia ignis est continens cætera elemẽta propinque vel remote, ideo est cæteris elemẽtis formalior, & sic assimilatur magis formæ, & hac ratione dicitur magis nutriri. Sic ergo allegorizat
D dictũ poetæ. Et per formam (vt Philoponus inquit) non substantialẽ, sed secundũ similitudinẽ intelligit. Animaduerte, ꝙ ex commẽtarijs Philoponi colligitur eius positio de mistione, vult enim ꝙ mistio sit vnio qualitatum primarũ formaliter remanentium in medio secundũ esse remissum. Hæc. n. vnio, vt est qualitatum est cõplexio, vt ex virtutũ elementorũ, est mistio. Nec sequitur secundũ Philoponum in misto est calidum, ergo ignis, quoniam (vt inquit) licet omnis ignis sit calidus, non tamen omne calidum est ignis sed omne calidum intẽsum est ignis. Sequitur ergo ex hac opinione ꝙ mistio est medium, & complexio, alia atque alia ratione, medium quidem extremorum complexio vero, vt vnio qualitatum, mistio, vt vnio virtutum. Hanc positionem egidius, primo huius, & Drusianus monachus in techna sequuti sunt. Ego vero dicerẽ, ꝙ mistio potest considerari in fieri, & in facto, in fieri, quidẽ, sic est mediũ extremorũ, vnio, & mistio, & hoc pacto caliditas & cæteræ qualitates sunt actu in mistione secũdũ esse remissum, & scdm hũc mo-

Demistiõe,

dũ loquit̃ Aristoteles in hoc secundo. Si autem loquit̃ E
in facto esse, sic mistio est simplex qualitas, mediũ, complexio, & mistio. Simplex qualitas quidẽ, quoniam non est quid compositũ ex diuersis qualitatibus remissis, sed est quid simplex, sicut quælibet elementi qualitas, est vero mediũ, non cõpositione extremorum remissorum, sed cõparatione, vt rubrum, nã vt rubrum comparatum ad nigrum est albũ, comparatũ vero ad albũ est nigrum, sic mistio cõparata ad calidum est frigida, ad frigidum vero est calida. Est autem complexio, quatenus continet qualitates elementorum potestate: potest enim forma misti mediante complexione calefacere, exiccare, & cætera id genus facere. Est vero mistio, quatenus potentia continet qualitates, vt virtutes elementorum sunt. Et hoc modo loquutus est Aristoteles primo huius, dum dixit elementa contineri in misto potentia. Ex his sequitur, ꝙ mistio in fieri est vt dispositio ad mistionẽ in facto esse, qm̃ in instanti, in quo inducitur forma substantialis misti, mistio illa desinit, & mistio alia incipit, quæ erit complexio F
& instrumentũ formæ inductæ. Non tamen credas me hanc positionem asserere, vt certã, sed vt probabiliorem, quæ mihi videtur nunc. Quæritur in commentarijs cur Aristo. velit, ꝙ solus elementorum ignis nutriri dicatur. Et licet, quæ in commentarijs diximus, recte dicta sint, ex Philoponi tamen commentarijs colligitur, ꝙ solus ignis elementorum dicitur nutriri, quoniam generatio ignis elementi ex cæteris sola videtur similis nutritioni, quatenus ignis solus videtur esse, vt forma cæterorũ, cũ omnia mediate vel immediate contineat. cætera vero vt materia. Et sic licet ex quolibet elemento fiat quodlibet, sola tamen generatio ignis, ex quouis elemento assimilatur nutritioni, quoniam solus ignis videtur esse vt forma, cætera vero, vt materia. Quæritur insuper, vtrum qualitates elementariæ sint causæ effectiuæ principales mistionis. Animaduerte ꝙ teneri potest ꝙ qualitates elementariæ tã in fieri ꝙ̃ in facto concurrant dispositiue materialiter, aliter tamen atque aliter. In facto quidem, vt conseruantes, in fieri vero, vt præparantes. Sed dices si G
qualitates concurrant dispositiue materialiter, quid erit agens in mistione. Dicendum ꝙ quando mistio fit ex misto mediante semine vel mediante aliquo proportionali semini, vt agens concurrit calor seminalis, qui dicitur virtus seminalis, hic enim non elementarius est, sed vitalis, & hic concurrit, vt instrumentũ principalis agentis, a quo semen deciditur. Quando vero mistum fit immediate ab elementis, agens generans est calor cœlestis, vt diximus primo huius, applicans vero factiua passiuis est agens sine quo non. verũ de his diximus primo huius. Quæritur insuper præter hæc, vtrum præter cõplexionẽ in misto sint aliæ qualitates elemẽtariæ, et videtur ꝙ sint, quoniã ad sensum percipitur caliditas in carne. Dicendũ, ꝙ præter cõplexionẽ, quæ est qualitas simplex, in misto sunt aliæ qualitates elementariæ causatæ a qualitate, quæ est cõplexio, verũ ex illis non fit cõplexio, ideo est vna tantum cõplexio in misto, & plures qualitates. In commentarijs quæritur vtrum detur complexio æqualis ad H
pondus, vbi datur quoddã consilium inter Philosophos & medicos. circa quod debes scire, ꝙ complexio nõ est nisi qualitas simplex, immediate orta a primis qualitatibus, ideo vnio cõplexionis innatæ cum influxu trãsmisso a corde secundum Philosophos non est complexio, nec vnio complexionũ membrorum per coalterationẽ est complexio, quoniã nulla harũ immediate proficiscitur ab elementis. Potius enim sunt aggregationes accidẽtium, vel substantiarum qualium, vt paries est compositio lapidum & laterum. Hæc satis.

An solus ignis nutriatur,

Si elemẽtariæ qualitates sint agẽtes mistionem,

Quia uero sunt quædam generabilia & corruptibilia et generatio existit in eo qui est circa medium loco, dicendum est de omni generatione, similiter quot & quæ eius principia, facilius enim sic singularia inspiciemus, quando de uniuersalibus acciplemus prius. Anti. c. 78.

Quoniam autem quædam generantur & corrumpuntur, Dilucida. te. c, eiusdẽ

I *& generatio ipsa eo in loco accidit, qui est circa medium, dicendũ de generatione omni similiter, & quot & quæ sunt eius principia. nam cum de uniuersalibus primo acceperimus, per facile erit sic particularia considerare.*

Cõmẽ.78 Nunc de causis generatorum & corruptorum (quod erat tertiũ propositum a principio) proponit dicere. Ante tamen ꝙ̃ rem exequatur, meminit duorum, quæ prædeclarauerat. erant enim tria proposita de generatione & corruptione & de natura generatorum & corruptorũ, & de causis horum. Epilogat illa duo dicens, Quoniã autem quædam generantur & corrumpuntur, subaudi tali modo, ꝙ generatio differt a cæteris transmutationibus, & hoc fuit primum: & generatio ipsa eo in loco est, qui est circa medium, hoc est & generabilia & corruptibilia sunt ea, quæ sunt infra cœlum, & circa mediũ mundi, videlicet elementa & mista, & hoc fuit secundũ propositum, restat tertium, quod proponit dicens. Dicendũ K de generatione omni similiter, & quot & quæ sunt eius principia, hoc erat tertium, & affert vtilitatem huius tertĳ dicens. Nã cum de vniuersalibus primo acceperimus, perfacile erit sic. & per eandem viam particularia dicenda in libris particularibus post considerare. Hæc de intẽtione, & causa intentionis.

RECO. Cum dixisset quidnam sit generatio, & quomodo ab alĳs transmutationibus differat, cum dicturus sit de particularibus generationibus rerũ, vt de generatione mistorum imperfectorum in metheorologia, de generatione mineralium, de generatione plantarum, de generatione animaliũ, resumit prius sermonẽ de vniuersali generatione, quærens quot nã sint principia vniuersalia eorum quæ fiunt, & corrumpuntur, & qualia. Ex his.n. particularium generationum principia sciemus, quoniã (vt Philoponus inquit) quot vniuersalium generationum principia sunt, tot etiam particularium esse oportet. Legatur autem sic textus, quia vero sunt quædam generabilia & L corruptibilia, & generatio existit in eo loco, qui est circa medium. Et sunt subaudi quædam sempiterna, quorũ nulla generatio est dicendum est de omni generatione similiter: hoc est de generatione in vniuersali, & quot, & quæ sint eius principia, Causam affert, & dicit. Facilius enim sic singularia inspiciemus, quando de vniuersalibus accipiemus prius.

Anti.c.79. *Sunt igitur & numero æqualia & genere eadem principia quæ & in sempiternis & in primis. hoc enim ut materia est, hoc autem ut forma. oportet autem & tertium adhuc existere. non enim sufficientia sunt ad generandum duo, quemadmodum neq; in primis.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ *Sunt quidem igitur in his principia & numero æqualia, & genere eadẽ his, quæ quidem & in sempiternis & primis uisuntur. nã hoc quidem ueluti materia, illud uero ueluti forma sunt. Oportet autem & tertium subaudire. non enim ad generationem duo sufficiunt, quemadmodum neque in primis.*

Cõmẽ.79. Prosequitur & proponit talem cõclusionem. tria sunt M principia rerum generabilium & corruptibilium. & syllogizat sic. principia sempiternorum corporum sunt tria materia, forma, & efficiens, principia generabilium & corruptibilium sunt numero æqualia, & eadem genere principĳs sempiternorum. igitur principia corruptibilium sunt tria. Primo ponit minorem. d. Sunt quidẽ igitur in his principia. subaudi, & numero æqualia, & genere eadem his quæ quidem & sempiternis & primis visuntur. Hæc vis minoris, deinde tangit vim maioris. d. Nam subaudi in cœlestibus, hoc quidem est veluti materia, illud vero veluti forma. Oportet autem & tertiũ subaudire. Non enim ad generationem duo sufficiunt, quemadmodum neque in primis sufficiunt illa duo sine efficiente.

RECO. Exequitur, & dicit, ꝙ in sempiternis scilicet cœlestibus animalibus, & in primis corporibus scilicet elementis, principia sunt numero æqualia, quia tria, materia, forma & factiua causa, & genere eadem. quod exponit, & dicit, quoniam in sempiternis, ac cœlestibus, hoc, vt materia est, hoc autẽ vt forma, vt forma quidẽ anima est, quæ intelligentia appellatur, vt materia vero cœleste ipsum corpus, quæ est animæ subiectũ. Addit ꝙ oportet adhuc existere tertiũ, scilicet effectiuã causam. Cuius causam affert. quoniam ad generandum cœleste corpus non sufficiunt duo tantũ, scilicet materia & forma, quemadmodũ neque in primis corporibus, scilicet elementis duo sufficiunt ad eorũ generationem, sed oportet esse factiuã causam. Sed quæres sub qua ratione cœli materia, & materia elementi sunt eiusdẽ generis. Respondet Philoponus sub ratione subiecti, nã materia cœli, & materia elementorũ sub ratione subiecti eiusdẽ generis sunt. sub ratione vero qua ad formã referuntur, non sunt eiusdẽ generis, quoniã materia generabilium est formæ, cui cõpetit habere contrarium, & sic est materia potentia contraria existens. Materia vero cœlorũ est formæ, cui nullũ contrarium debetur, ideo est subiectũ semper actu specificatum. Sed quæres vnde materia generabiliũ habet, vt sit potentia existens contraria, materia vero cœlorũ non. Philoponus ait, ꝙ hoc potest esse propter differentiam formarũ, quoniam cœlestiũ forma non habet contrariũ, sed est sempiterna semper eodem modo se habens, ideo cœlorum materia semper actu est. Forma vero generabiliũ semper habet contrariũ, aut positiuũ, aut priuatiuũ, aut per se, aut per accidens, & ideo accidit huic materiæ, vt si potentia existens contraria. Ait etiã. ꝙ potest esse hæc differentia propter naturas materierum. s. ꝙ materia generabiliũ sua natura est potentia cõtraria, materia cœlorum sua natura non existit potentia ad contraria. Sed dices materia cœlorũ est melior, atque perfectior materia generabiliũ. ergo nõ sunt eiusdẽ generis. Respondet Philoponus ꝙ melius & peius non variant rationem generis, quoniã rationale & irrationale differunt secundũ melius & peius, & sunt eiusdem generis. Sed adhuc dubitabis, qm̃ Arist. alibi dixit. s. libro de cœlo ꝙ non est ad generationem cœli necessaria causa factiua, quoniã cœlum cũ eius forma est necessario ligatũ. Respondet Philoponus, ꝙ in generabilibus tertia causa necessaria est pro generatione, in sempiternis pro permanentia & esse, & ita verba sic legenda sunt, non.n. sufficientia sunt ad generandum, hoc est ad essendum, & permanendũ duo quemadmodũ neq; in primis corporibus scilicet elementis ad generandum sufficiunt duo.

N (right margin) — O — dub. prima Solutio. — Dubõ. scda Solutio. — Alia solo. — iij. dubõ. Solutio. — Dubõ. iiij. — P — Solutio.

Anti.c.80. *Vt materia igitur, generabilibus quod poßibile esse & non esse, causa est. Hæc enim ex neceßitate sunt, ut æterna, hæc autem non sunt ex neceßitate. Horum autem, hæc quidem impoßibile est non esse, hæc autem impoßibile esse, quia non contingit circa necessarium aliter se habere. Quædam uero esse & nõ esse poßibile est. quod est generabile & corruptibile. quandoque enim est hoc, quandoq; autem non est. Quapropter necessarium est, generationem & corruptionem esse circa poßibile esse & non. Ideoque ut materia quidem: hoc est causa generabilibus, ut autem cuius gratia, forma, & species. hæc autem est ratio uniuscuiusq; substantiæ. Oportet autem adesse & tertium, quod omnes quidem somniant, dicit autem nullus.* Q

Dilucida. te.c. eiusdẽ. *Vt quidem igitur materia, generabilibus ipsis causa est eius quod est esse & non esse. nam eorum quæ sunt, hæc quidem necessario sunt, ueluti sempiterna. Illa uero non sunt ex neceßitate, horum autem hæc quidem impoßibile est non esse. Illa uero impoßibile est esse, quia non contingunt præter necessarium aliter se habere. quædam uero & esse & non esse poßibilia sunt, quod quidem est & generabile & corruptibile. nam hoc est quidem interdum. Est autem non interdum, quare circa poßibile esse & non esse necesse est generationem esse & corruptionem. Ideo & ut quidam materia, hoc est causa generabilibus, ut autem cuius gratia, forma est & species. nam hæc est ratio substantiæ cuiusque. Oportet autem & tertium adĳcere, quod omnes somniant. Sed asserit nemo.*

Secundo

A Cõmē. 80. Secundo arguit sic. quæcūq; habens mām, habēt formā & agēs. generabilia habent materiā. igitur formā, & agens. De ratione primo tangit minorem, & illius probationem dicens. vt quidem igitur materia generabilibus ipsis causa eius qđ est esse & nō esse, est minor, generabilia habent materiā. hanc minorem declarat per diuisionē rerum. d. Nam corū quæ sunt, hæc quidē necessario sunt, veluti sempiterna: illa vero non sunt ex necessitate, subdiuidit necessaria. d. Horū aūt hæc quidem impossibile est non esse, vt necessaria esse, vt deus cœlū, & ꝓpositiones necessariæ, illa vero impossibile est esse, vt hypocentaurus, tregelaphus, & propositiones impossibiles, quæ ideo necessaria sunt, quia non contingūt ꝑter necessariū aliter se habere, exponit q̄ sunt nō necessaria. d. Quædā vero & esse & non esse possibilia sunt, quod quidē est generabile et corruptibile. nā hoc qđē est interdū, est aūt non interdū. tunc concludit minorē. d. Quare circa possibile esse & nō esse necesse est generationē esse & corruptionem, & sic patet minor. v3. ꝙ omne generabile, & corruptibile habet materiā. deinde accipit maiorē. d. Et ideo vt quidē materia, hoc est causa generabilibus, vt autē cuius gratia forma & species. nā hæc est rō substantiæ cuiusq;. Oportet aūt & tertiū adījcere, ꝙ oēs somniāt, sed asserit nemo distincte et aperte.

B

dubõnes dub. pma. Sed circa hæc dubitatur. Primo, contra primā rōnem, quia Aristo. probat conclusionē per magis dubiū. ambiguū est. n. an corpora cœlestia habent materiā & formā & agens. Secundo, quia mediū est sophisticū, quia materia dicit æquoce de materia cœli, & materia generabiliū, similiter et forma de formis, vt in libro de substātia orbis dicitur. Scđo principaliter dubitatur cōtra scđam rōnem, qa esse & nō esse materia sola nō videt cā, quia volūtas est causa contingētiæ, q̄ non est materia. Tertio dubitāt. quia plura q̄ tria videntur esse rerū naturaliū principia, vt materia et forma et agēs et finis, vel videnē tria alio mō. v3. mā & forma & priuatio & Arist. videt varius hic & in libro phys.

Solutiones Ad primū animaduerrendū ꝙ in libro cœli q̄ præcedit hūc demōstratū est, cœlū moueri motu circulari, vbi ēt demonstratū est, in omni motu oportere esse tria, subiectū formā & agēs, et quia hoc declaratū est in libro cœli, ideo vtit illis declaratis vt suppositione.

C Responsio expositoris noui. Expositor nouus ait. ꝙ ideo hæc ratio valet, qa motus ad forma sumit originē ex motu ad vbi, ꝑpea quæcunque principia cōcurrunt ad motū localē, debent concurrere ad generarionē. cū igitur ad motū localē concurrant illa tria principia, & ad gñationē ēt vt cōcurrāt, necesse est. Sed vt diximus nisi Arist. hoc (vt declaratū supponat) ꝑ ignotius ꝓcederet.

Ad scđm. Ad scđm primus expositor innuit rñsionē, ꝙ. v3. mā dicit nōn æquiuoce de cœlesti & generabili, sed analogice, qđ etiā Auer. in cōm. 50. Modo analogia tollit sophisticationē syllogismi. Aīaduerte tñ ꝙ materia cœli, & mā generabiliū possunt cōsiderari in

Nota rōne potētiæ, q̄ est rō metaphy. & in rōne potentiæ trāsmutabilis. q̄ est rō physica. Siquidē considerenē in rōne metaphy. hoc est in ratione potentiæ, sic sunt eiusdē speciei, & rōnis, quia vtraq; potentia est ad actū, at si in

D rōne physica, hoc ē in rōne potētiæ trāsmutabilis, sic rō materiæ non est eadē vtrisq;, quia mā cœli scđm doctrinā Arist. & Auer. est in potentia secundū dimidiū cōtingentis tm̄, hoc est ad esse tm̄, & mā corruptibiliū est potentia scđm vtrūq;. v3. ad esse & nō esse, vt dicit Arist. Similiter & forma pt̄ dupliciter cōsiderari in rōne met. prout dat esse tm̄, & vt referē ad potentiā, & sic forma cœli, & forma corruptibilis vnius sunt rōnis: at si rōne physica considerentur, sic forma dicit analogice de forma cœli & corruptibili. Similiter quoq; & agens potest considerari in ratione principii, & in rōne motoris, & eodē modo, vt diximus.

Solutio ad secundum. Ad scđm dubiū catholicus debet discordare a Philosopho. nā Philosophus vult ꝙ cā cōtigentiæ sit sola mā, vel in se vel inquantū participat, ꝑpea voluntas humana est cōtingēs, qm̄ participat materia, qa saltē est in mā, vel ꝓsupponit cognitionē, cuius principiū fuit phantasma in mā constitutū, pp qđ voluntas liberata penitus a mā. vt volūtas dei, et cæterarū intelligentiarū sunt necessariæ, quia nec sunt in mā, nec principiū cognitionis est in mā. Catholicus vero. quia ponit quicquid est citra deū contingēs, & solū deū necesse esse, cogit ponere deū ad extra comparari cōtingenter, ꝑpea liber & ad vtrunq;, quia obiectū intellectus est contingens. at ad intra cōparari necessario, quia obiectū est necesse esse. Sed hæc altioribus relinquo. Ad tertiū qcquid velit expositor nouus, Arist. (vt mihi videt) de principijs loquit ꝑ se, cuiusmodi nō ē priuatio nō inuicē reducibilibus saltē scđm rōnē, ꝙ dico pp finē, q̄ penitus cū forma ipsa coincidit. tu vero lege dicta noui expo. et placebūt. E

RECO

Secundum Philoponū exponit hæc tria principia in ipsis generabilibus, & primo quid sit materia in generabilibus. secunda ibi (vt autem cuius gratia) exponit formam. tertia ibi (Oportet autem adesse) exponit factiuā causam. De prima dicit, ꝙ in generabilibus, id quod est possibile esse, & non esse, causa est, vt mā. Et hoc proponit, & dicit, igitur in gñabilibus & corruptibilibus causa vt materia est id, quod est possibile esse, & nō esse, & F per possibile esse & nō esse intelligit, id qđ est subiectum potens recipere esse, & non esse. s. ad vtrāq;, probat hoc ex diuisione rerū, & dicit. ꝙ rerū aliæ sunt ex necessitate vt sempiterna, aliæ vero non ex necessitate. Sempiternarū vero aliæ sunt impossibile non esse, quæcunq; semper sunt, aliæ impossibile esse, quæcunq; nihil sunt præter cōceptionē (vt Philoponus inquit) vt figmenta, quæ nihil præter cōceptionem sunt. Aliæ deniq; sunt, quæ sunt esse & non esse possibiles, & hæ sunt res generabiles & corruptibiles, q̄ interdum quidē sunt, interdū vero nō sunt. Ex hac diuisione concludit ꝙ generatio et corruptio nō sint nisi circa res possibiles esse & non esse. Tunc cōcludit id, quod accepit, ꝙ. s. id quod est possibile esse & non esse causa sit vt mā. Quo vero ad verba attinet, dicit, qa nō cōtingit circa necessariū aliter se habere. s. quin sit duplex. s. impossibile eē, ꝙ est necessariū nō eē, et īpossibile nō eē, ꝙ est necessariū eē. Quid igit sit mā in gñabilibus G & quare, p3. Quid vero forma dicit, forma āt & spēs in gñabilibus est finis & cuius gr̄a, q̄ est ratio & definitio vniuscuiusq; substātiæ definibilis. Quid vero cā factiua sit exponit, & primo ꝙ necessaria sit, & dicit. oportet āt ad esse tertium, quod omnes quidem somniant, dicit autem ipsum distincte nullus.

Sed hi quidem sufficientem existimauerūt causam esse ad generandum specierum naturam, quemadmodum in Phædone Socrates. etenim ille increpans alios ut nihil dicētes, supponit quod sunt entium, hæc quidem species, hæc autem participatiua specierum. & quòd esse quidem unumquodque dicitur secundū speciem, generari autem secundum susceptionem, & corrumpi secundum obiectionem. Quapropter si hæc uera sunt, species existimat ex necessitate causas esse & generationis & corruptionis. Hi autem, ipsam materiam. ab hac enim esse motum. Anti. c. 81

Alij quidem putant ad generandum sufficientem causam esse idearum naturam, quemadmodum in Phædone Socrates ille nanque alios incusans tanquam nihil dicentes, supponit eorum quæ sunt hæc quidem esse ideas, illa uero idearum participia, & cum unumquodque quidem esse dicatur ideæ participatione, illius uero susceptione generari, corrumpique abiectione eiusdem, iure si hæc uera sint, ideas & generationis & corruptionis causas existimandas esse aiunt. Alij uero materiam ipsam sufficere, argumento q. ab ipsa motus existit. Dilucidat. te. c. eiusdē. H

Cõmē. 81. Quia efficientē cām somniantes tetigerunt, nūc duas de agēte somniatores affert. Prima fuit Socratis et Platonis in Phædone. Alia physico. Ad euidentiam primi animaduertendum ꝙ Plato ideas posuit ex parte agētis, & ex parte formæ. Existimauit. n. rerum has esse per essentiā formas. Has esse participes illarū, tunc vult ꝙ res participes sint illarū participatione. generentur illarū susceptione, corrūpantur illarū abiectione. imaginātur. n. (vt Themistius inquit in primo de aīa. ca. 23.) Ideas esse formas rerū a formādo. non ab informādo. nā quēadmodū e luce est illuminatio, sic a forma formatio, & quēad-

I modum generatio luminis est e præsentia lucis, illius cor ruptio ab absentia, illiusq; esse illuminatum a participatio ne lucis. Sic rerum esse est participatione idearum, illarũ generatio est illarum formatio, illarum corruptio illarũ priuatio. Est autem formatio ab ideis proueniens in animalibus vita sensitiua, in plãtis vegetatiua, in rebus inanimatis forma particularis. Vtrum vero hæc siue formatio siue susceptio sit creatio formæ ab ideis facta, vel sit generatio, in libro. 12. metaph. et in lib. de intellectu dispu tauimus, & sic ideæ erunt rerum formæ formantes, non informantes rerum agentes causæ informationes præbẽtes. Hæc est prima positio de agente. Secunda positio fuit physicorum dicentium nullam esse causam agentẽ præter materiam, sed materiam sufficere ad generationẽ. argumento ꝙ ab ipsa motus est generationis. et corruptionis. Quæ ait. patent. Laborare hic de positione Platonis inutile est, maxime cum in primo de anima, & alibi K rem hanc tetigi.

RECO. Hic narrat duas positiones de factiua causa, nam Plato factiuam causam non distinguit a formis, quas ideas appellat in Phædone. Anaxagoras vero non distinguit a materia, vel melius dicamus ꝙ Plato factiuam causam non ponit præter ideas Anaxago. vero factiuam causam non asserit vltra materiam. Quidam sic Platonis verba intelligunt, vt iacent, ꝙ generatio fiat secundum susceptionem ideæ in propria materia corruptio vero secundum abiectionem. Posuit enim Plato vnam ideam vnicuiq; speciei, quæ est vna numero forma omnium indiuiduorum, vt Auer. credidit de intellectu respectu omnium hominũ, & voluit ꝙ homo fit cum illa idea inest L materiæ, cũ vero abest, corrumpitur. Fit autem idea in materia, quando in ea inducuntur omnes dispositiones, & quantæ & quales quibus illa fit in materia. Abest vero, cum dispositionem disproportionatur, & vt dictum est de homine, ita quoq; in omnibus animalibus, & omnibus cõpositis naturalibus. Themistius vero aliter intellexit positionem Platonis, vt in commẽtariis perspicuũ est. Quo vero ad verba attinet, Arist. dixit (si hæc vera sunt) intelligens, vt verba sonant quoniam secundũ sensum intellectualem, verba illa possunt aliter intelligi, propterea ait, si hæc vera sunt, vt verba sonant, tũc oportet dicere secundum eum species esse causas generationis & corruptionis, & sic præter ideas factiuã causam nõ meminit Plato. Anaxa. vero ponens mentem primã oĩum rerũ causam, materiã sufficere ad generationẽ asserit, ꝙ ab ea sit motus, et sic sibiipsi nõ cõstat. vt Philo. indicat.

Anti. te. c. 82. 83. 74. & 85. *Neutri autem dicunt bene. Si enim sunt causæ species, quare non semper generant continue, sed quando ꝗ quidem quandoque autem non existentibus & speciebus semper & participatiuis.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. *Sed neutri bene dicunt. siquidem enim est causa idea existentibus semper tam ideis quã aptis participare, propter quid non semper perpetuo generant, sed interdum quidem sic, interdum autem non.*

Cõmẽ. 82 M Obijcit. Arist. contra vtrosque, & primo contra Platonem, & ratio ẽ hypothetica apud Auer. sic, si idea est causa generationis vna cum subiecto apto participare, hoc est suscipere et abijcere, tũc perpetuo & semper ideæ generaret. probat consequentiã, quia agente æterno & passo æterno, effectus est æternus, vt in tertio de anima declarauimus ad mentẽ Themistij. Tangit autẽ Arist. argumentum in forma quæstionis. & res patet. Animaduerte, vt ex Auer. paraphrasi, & nouo expositore Nota pro ratione, colligitur, ꝙ Plato duo principia sufficiẽtia ponit ad generationẽ. v3. ex parte agentis formas, quas ideas græce vocat. dictas formas a formando nõ informãdo ex parte materiæ, illud qđ græce dicitur methecticon, hoc est participans, siue susceptiuum. In quantũ quidem ponit hæc principia sufficere, patet non esse necessarias dispositiones, quibus mediantibus ideæ generent, quatenus vero ponit formas & separatas, etiam necessariũ, non est illa debite passo applicari hinc patet vis rõnis Arist. agẽte & subõ ꝑpetuis existẽtibus sufficiẽter affectis, ac debite applicatis, effectus erit ꝑpetuus, et sic gñatio erit semꝑ. N

RECO. Textus isti perpulchre in commentarijs legitur, nec Philoponus aliter exponit, verum verba illa (& quoniã derelinquunt principaliorem causam, auferũt. n. qđ quid erat esse & formam) primo modo exponuntur, ꝙ isti auferendo factiuam causam, auferunt formam, quoniã forma non fit necessitate naturæ, sed a factiua causa, et hæc est vna expositio Philoponi. Alexan. intelligit per formam & quod quid erat esse, factiuam causam, quoniam omne quod facit, non facit nisi vt actus est, tale autẽ est forma, & quod quid erat esse. Philoponus tertio per formam & quod quid erat esse intelligit finalem causam. qm̃ dicentes materiam esse causam generationis solam, neq; mentem, neq; naturã supponunt præcognoscentem finem, sed coguntur dicere ea, quæ fiunt ex re quadã causali fieri. Melius Alexan. vt dicitur.

Anti. c. 83. O *Amplius autem in quibusdam uidemus aliam causam esse. sanitatem enim medicus facit & doctrinam doctor, existente & sanitate ipsa & doctrina & participatiuis. similiter autem & in alijs secundum potentiam operatis.*

Diluc. te. c. eiusdem *Amplius autem in quibusdam agentem causam aliud quoddam existere uidemus sanitatem enim efficit medicus, & doctrinam doctor, qui & a sanitate ipsa, & doctrina, & a participe aliud sunt. similiter autem in cæteris facultate operantibus.*

Com. 83. Secundo arguit vt in arte, ita in nã, sed in arte agens est aliud ab ipsa forma, & a subiecto. igitur & in nã. aut sic. vt in arte ita in nã, sed in arte agentia ꝓxima, & particularia concurrunt præter formas. igitur in nã (inquit) Amplius autem in quibusdam, subaudias agentem causam aliud quoddam existere videmus, subaudi a forma & participe, sanitatem. n. efficit medicus, & doctrinam doctor, existẽte sanitate & doctrina et participe. sic græce ad verbum, iacet, sed vt clarius esset transtuli, qui doctor & medicus aliud sunt & a sanitate & doctrina & P participe, similiter autem videtur in cæteris facultate operantibus. vt in mechanicis & actiuis. hi enim artifices facultate operantur, pro quanto habitu disciplinæ, qui est facultas quædam, quæ græce dicitur dynamis.

Ant. c. 84 *Si autem materiam quis inquiet generare propter motum naturalius utique dicet ita dicentibus. alterans enim & transformans, magis causa est generationis & in omnibus assueti sumus hoc dicere efficiens, similiter & in his, quæ natura, & in his, quæ ab arte sunt, quod utique mouens est.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Siquis uero materiam ipsam propter motum generationem efficere asserat, naturalius certe profitetur his qui modo illo loquebantur. nam alterans & transformans generationis magis causa existit, & in omnibus tam similiter his quæ natura sunt, quàm his quæ ab arte, illud agens nuncupare assolemus, quod motiuum existit.*

Cõmẽ. 84 Nunc exequitur de secunda positione. Primo tamẽ cõparat positionem physicorum ad illam Platonis, et vult ꝙ positio physicorum, qui dicunt materiã esse causam generationis propter motum, hoc est propter inclinatio Q nem & dispositiones quas habet ad formas, naturalior est illa Platonis nam materia cum motu magis cõuenit cum vero agente, quando quidem agens in omnibus ꝑ motum definitur. Sed dubitares forte quia differẽtia in genere maior est ꝗ differentia in specie, sed materia differt in genere ab agente, quando quidem materia est potentia passiua agens actiua potentia. Sed hæc differunt genere, vt patet. at idea & agens physicum non differunt genere, quoniam vtrunque in genere potẽtiæ conuenit. Dici potest ꝙ Arist. non dicit veriorem esse positionem physicorum. sed naturalium, quia seruat motum quo definiri solet physicis agens.

Ant. c. 85. *Sed tamẽ neque hi iuste dicunt materiæ enim est. pati et moueri, mouere autem & facere alterius potentiæ. Manifestum autem & in his quæ arte & natura generantur. non enim ipsa facit aqua animal ex seipsa, neque lignum lectum, sed ars.*

Quocirca

A *Quocirca & hi dicunt non recte, propter hoc,& quoniam derelinquunt principaliorem causam. auferunt enim, quod quid est esse,& formam.*

Dilucidat. te.c.eiusdē. *Sed neque hi recte sentiunt. nam materiæ quidem est pati ac moueri, mouere autem ac efficere est alterius potentiæ,& patet hoc tam in his, quæ arte, quàm his, quæ natura fiunt, non .n. aqua ipsa animal facit ex seipsa, neque lignum lectum, sed ars ipsa, quapropter isti dicunt non recte, Tum propter hoc, Tum quia principaliorem causam omittunt. Auferunt enim quod quid erat esse,& formam.*

Cōmē, 85. Arguit modo contra positionem. Primo, quia materia & agens non concidunt, vt syllogizetur sic. ea nō cōcidunt, quorum vnum mouet & agit, alterum mouetur & patitur. Sed agens mouet & agit, materia mouet & patitur. igitur non concidunt minor declaratur, in natura auctoritate Thaletis, quia aqua seipsa non facit animal. & in arte, quia lignum seipso non facit lectum. Amplius hæc positio videtur deficiens, quia omittit principaliorē B causam, formam. v3. quod est quod quid erat esse, et qdditas siue ratio.

Anti, c, 86 *Amplius autem et potentias attribuunt corporibus, propter quas & generant ualde organice auferentes eam quæ secundū speciem causam. Quoniam enim natum est (ut inquiunt) calidū quidem segregare, frigidum autem congregare. & aliorum unumquodque, hoc quidem facere, hoc autem pati, ex his dicunt & per hæc omnia alia generari & corrumpi.*

Diluc.te.c. eiusdem. *Adhuc autem potentias corporibus tribuunt, propter quas instrumentalius agunt auferentes uidelicet causam secundum speciem, cum enim aptum sit (ut aiunt) calidum disgregare frigidū autem congregare,& cæterorum id genus hoc quidem agit. illud uero patitur, ex his & propter hæc cætera alia generari & corrumpi inquiunt.*

Cōmē. 86. Tertio arguit, & potest argumentum intelligi secundum expositorem, vt si ratio secunda clariori modo exposita, & potest litere cōsonare, & potest intelligi apud Auer. vt hæc sit tertia ratio & noua, & litere magis cōsona, & ratio est hypothetica sic. si solis corporibus in- C sunt potentiæ, quatenus materia, tunc sola agentia instrumentalia erunt, & principale quod per excellentiam dicitur secundum speciem, non erit (inqut) Adhuc autem & potentias corporibus tribuunt, propter quas instrumentalius agunt, auferentes. v3. causam secundum speciē. est igitur vis hypotheticæ si potētiæ tribuuntur corporibus vt instrumentalius agant. igitur sola instrumenta agunt, verbum illud instrumentalius græce est lian organicos, hoc est valde organice. ego autē vsus sum vno verbo, vt clarius esset. declarat hypotheticam. d. Cum. n. aptum sit (vt aiunt) calidum disgregare, frigidum autem cōgregare, et cæterorum id genus, hoc quidem agit, illud vero patitur. ex his vti ex materia, et propter hæc vti propter instrumenta cætera alia & generari & corrūpi inquiūt. Est igitur hypothetica. si corporibus insunt virtutes. tunc non datur aliquod agens principale.

In commentarijs verba exposita sunt secundū Auer. RECO. Philoponus, vero & Alexan. aliter exponunt, dicunt. n. D ꝙ Arist. hoc narrat de factiua causa tertiam positionem, quæ est Parmenideorum, qui dixerunt qualitates. s. calidum, frigidum & cæteras esse causas instrumentarias, auferentes causam principalē, quæ est causa factiua scd͞m forma (vnde inquit) Amplius autem & potentias attribuunt corporibus propter quas dicunt fieri generationes, tanq̄ per organa auferentes eam, quæ est causa secūdum speciem, hoc est factiuā principalem vt Alexan. & Philoponus exposuerunt. Mouentur autem quoniam viderunt quo calidum est segregare dissimilaria, frigidū vero, quo frigidum, congregare, & aliorum vnumquodq; viderunt, hoc quidem facere, hoc autem pati, quo talia sunt. Ex his dicunt, & per hæc omnia alia generari, & corrumpi, quæ est tertia positio de factiua causa.

Ant.c.87. *Videtur autem & ignis ipse motus & pati. Amplius uero, simile aliquid faciunt, ut si quis serræ & unicuique instrumentorum attribuat causam eorum, quæ generātur. necesse enim est serrante diuidi, & incidēte coæquari. & in alijs similiter. Quocirca siquidem maxime facit & mouet ignis, sed quo modo mouet non uident, quoniam deterius quàm organa.* E

Diluc.te.c eiusdem. *Sed uidetur ignis ipse & moueri & pati. Adhuc autem simile fatiunt. quemadmodum siquis serræ instrumentorumq; unicuique auctoritatem tribuat agendi. erit enim necesse tunc serra ipsa existente diuisionem esse. scalpello quoque & sculptionem, & simillter in cæteris id genus, quare & si maxime agat atque moueat ignis, modum tamen, quo efficacius instrumentis moueat, non animaduertunt.*

Com.87. Destruit consequens. erat.n. hypothetica, si corporibus insunt virtutes, non dabitur agens principale. destruit modo consquens. primo, quia videtur ignis & moueri & pati in propria sphæra a cœlo. igitur vltra vires naturales corporibus physicis tributas est virtus cœli F principalis. secundo, si hæc erunt instrumenta, tunc oportet dare causas principales, quia instrumenta sine principalibus non agunt, vt ostendit exemplo. propter hoc cōcludit ꝙ isti concedunt ignem magis agere q̄ cætera, & tn̄ non vident vnde sibi hoc competat. hoc autē adijcit, quia oportet hoc igni competere, quia agit in virtute cœli. & per cōsequens oportet esse aliquod agens principale. & quia literam transtuli ad sensum, ideo lege. sed videtur ignis ipse et moueri & pati subaudi a cœlo. igitur cœlū est principalius agens, hæc est prima ratio. Deinde arguit secundo .d. Adhuc autem isti physici simile faciunt quemadmodum siquis serræ instrumentorūq; vnicuiq; auctoritatem tribuat gignedi siue agendi, hoc est ptātem agēdi sine artifice, græce verbū verbo reddendo est, quē admodum si quis serræ & vnicuiq; instrumentorū attribuat causam eorum quæ fiunt quod cū minus sonet modo illo tsanstuli, siquis tamen barbarie afficeretur sic potest legere, declarat falsitatem consequentis .d. Erit enim G necesse tunc, subaudi sera ipsa existēte diuisiones esse, scalpello quoque & sculptionē, & similiter in cæteris id genus. Sed verbum verbo est, erit. n. necesse serra existente incidi. & scalpente delere, quod non sonat. nā verbū illud prionos pro serra sumit, & xeon pro scalpello siue instrumento tali. deinde infert inconueniens. d. Quare et si maxime agat atq; moueat ignis, modum tn̄ quo cæteris instrumentis, vt serra scalpello, & id genus, agat. nō vidēt. Animaduerte ꝙ chiron græce est latine peior, siue minus cum omega, sed cum omicron sumitur ab operari, & sic transtuli efficacius siue operosius & sic sonat.

Secundū Philoponum & Alexan. Arist. hic obijcit ad Parmenideos, primo, quoniam ignis non solum videtur RECO. agere propter calidū instrumentaliter, sed & moueri & pati, cuius contrarium dixerunt. vnde Alexan. & Philoponus velle videntur hoc argumentum esse ad hominē, non simpliciter, qm̄ secundum opinionem Arist. ignis & facit, & patitur, secundum autem Parmenideos nō ignis facit, & patitur, sed calidum. secundo si potentiæ agūt vt H instrumenta, oportet aliquod esse factiuū, vt principale faciens, vnde dicit. Amplius vero Parmenidei asserendo potentias inesse corporibus naturalibus, vt instrumenta faciunt aliquid simile, vt si quis serræ & vnicuique instrumentorū attribuat causam eorū quæ generātur quasi dicat ꝙ Parmenidei sic dicentes, attribuunt illis potētijs rationē causæ instrumentalis, veluti serræ & alijs instrumētis. ergo supple sicut necesse ē aliquo artifice sarrāte, hoc est vtente serra lignū diuidi. & aliquo artifice incidente, coæquari ac dolari lignum, & similiter alijs instrumētis vtente, sic subaudi necesse est aliquo agēte principali potentijs illis vtenti, illa agere, vt organa. Videntur enim verba hæc obscura, nisi sic suppleantur, tunc concludit, quocirca siquidem maxime facit & mouet ignis, hoc est si ignis mouet, vt factiuum principale, quo modo mouent non uident. superfluit vnum (sed) in verbis, vt p3. Quod autem oporteat vt ignis moueat vt principale

I probat, quoniam si ignis, vt principale non facere potẽtiæ elementariæ deterius agerent, q̃ organa, quoniã agerent non regulata à forma agentis principalis, & sic agerent corruptiue & nihil generando. Sumpsit autem ignẽ in exemplo omnium elementorum, & omnium naturalium corporum, quorum sunt illæ potentiæ. Animaduerte ꝙ qualitates elementariæ, nisi agerent, vt regulatæ a formis elementorũ omnia corrumperet, immo corrumperent earum subiectum (vt inquit Philoponus.) Præterea. Si aliquid generarent, illud esset solum accidens, & non substãtia, cum nihil agat substantiam nisi sit substãtia, aut instrumentum regularum a substantia, & sic nisi esset agens principale potentiæ illæ agerẽt deterius, quoniam irregulariter, & non nisi accidentia.

Anti.c.88. *Nobis autem & uniuersaliter prius dictum est de causis, & nunc determinatum est de materia & forma. Amplius autem quoniam secundum lationem motus demõstratum est quòd est* K *perpetuus, necesse est his existentibus & generationem esse cõtinue. Latio enim faciet generationem actualiter quia adducit, & abducit generans.*

Dilucida.te.c.eiusdẽ. *Nobis uero generatim & de causis dictum est. nuncq; de materia & forma definitum. insuperque & motum cœlestem sempiternum esse demonstratum fuit, his existentibus, necesse est & generationem esse perpetuam motus enim cœlestis perpetuo generationem facit, argumento quòd generans ipsum adducit & abducit.*

Cõmẽ.88. Confutatis positionibus his de agente, nunc prosequitur de eo secundũ positionem propriã, & facit enthimema, vbi in antecedẽte sumit tria. d. Nobis vero de causis generantiũ dictũ est in secundo physicorũ. nunc speciatim de materia & forma definitũ est. Insuperq; et tertio motũ cœlestẽ sempiternũ esse. in libro cœli demõstratũ fuit. Hæc sunt tria. Animaduerte ꝙ motus cœli græce ab Arist. in libro cœli. phoras nuncupatur. eo quia fert L stellas. ergo tñ transtuli motũ cœlestẽ, quia nobis aliter non sonat. Istis tribus acceptis infert consequens. d. His exñtibus, necesse est & generationẽ esse perpetuam, siue (ut sophistice loquar) perpetuã esse generationẽ. quod probat dicens. Motus. n. cœlestis, qui & phoras dicitur, perpetuo siue actualiter generationem facit argumento ꝙ generans ipsum siue solẽ adducit ad apicem nostrorũ capitũ, & apice nostro abigit. docet. n, obseruatio ꝙ cũ sol accederet incipit ad nos. vt in vere ipso primã arietis partem decurrẽs, generatio rerum incipit, ipso vero recedente (quod fit in autumno) decurrente ea per primã libræ partem, corruptio incipit.

In cõmentarijs optime legitur textus hic, quo vero ad verba attinet, verbũ actualiter græce est endelechos, latine vero sonare põt continuo, vel sempiternaliter. cũ vero dicit, qa latio adducit, & abducit generans solẽ intelligit, vt in cõmentarijs diximus, & Philoponus exposuit.

Ant.c.89 *Simul autem manifestum est, quòd & priora bene dicta sunt primam transmutationum lationem, sed non generationem dicere. multo enim rationabilius, ens non enti generationis causam* M *esse, quàm non ens enti esse, quod fertur igitur est, quod generatur autem, non est, propter quod & latio prior est generatione.*

Diluc.te.c.eiusdem. *Simul autem patet mobilium ea bene priora esse dicendum, quæ latione mouentur, non autem quæ generatione. itemq; multo rationabilius est permanens esse causam generationis illius quod non permanet, quàm non permanens causa sit permanẽtis, sed quod quidem fertur permanet, quod autem generatur, non permanet, unde & latio generatione ipsa prior est.*

Com.89 Enthimema ꝓbat. primo, quia qđ est prius essentiale est causa oĩum posteriorũ. sed in libro cœli. & in. 8. phy. declaratũ est ꝙ motus cœli sit prior, igiẽ est causa oĩum aliorũ motuũ. de rõne tangit minorẽ tñ. d. Simul autem patet mobiliũ ea bene priora esse dicendũ, q̃ subaudi latione mouentur. non aũt ea est dicere priora, q̃ mouẽtur gñatione, in translatione omisi verbũ dicere, quia nõ sonat. vel forte, & sic melius iuxta græcum. simul autẽ patet, ꝙ si priora bene dicta, hoc est descripta sunt mutationũ prima est dicendũ lationem, non autem generationẽ sed siue sic, siue sic. Aristot. vult habere ꝙ motus cœli sit prior alijs. & per consequens ꝙ sit causa cæterorum. Secundo arguit. duorũ, quorũ vnum est permanens, alterũ defluens illud est causa magis dicenda, quod permanet q̃ quod non permanet. Motus cœli permanet, generatio trãsit. igitur motus cœli magis generationis causa est, q̃ ecõtra. Animaduerte ꝙ an græce, latine ens est. sed hic ꝓ permanente sumit, similiter & verbũ est, & cætera id genus, aliter sensus esset obscurus. N

Vult Philoponus ostendat, ꝙ iure in physico auditu est dictũ motum circularẽ esse priorẽ qualibet transmu- RECO. tatione, & ꝙ sit causa generationis & corruptionis. vnde dicit Simul autẽ cum his, quæ dicta sunt in hoc libro, manifestũ est, ꝙ & priora bene dicta sunt. s. quæ in physica auditu dicta sunt. v3. primã lationem, quæ est motus cœlestis, esse causam transmutationũ & primã. sed non generationẽ dicere causam primæ lationis. & primã, & O intelligit per primã lationem primũ corpus, quod prima latione fertur. per generationẽ vero quod generatur, ita vt sit sensus, ꝙ bene dictum sit in physico auditu, quod prima latione fertur, esse causam eius, quod generatur, vice vero versa non, cuius rationem dicit. Multũ enim rationabilius est ens causam esse generationis non entis quã vice versa nõn ens esse causam generationis entis. Sed quo fertur est, & quidem semper, quod autẽ generatur nõ est, nisi postquam genitũ est. ergo quod fertur potius eius quod generatur causa est, quã vice versa. & accepit verbũ igitur pro sed, aduersatiue enim tenetur. Cõcludit et propter eandẽ causam, ꝙ latior prior est generatione, qm̃ quod fertur prius est, & causa eius. quod generatur. quare quæ octauo physico. dicta sunt, bene dicta sunt. vel sic, & quidẽ magis iuxta verba simul autẽ manifestum est. ꝙ & priora, q̃ in physico auditu dicta sunt, bene dicta sunt, lationem. s. motum cœlestem esse primã P transmutationũ, sed non generationẽ dicere esse primam transmutationũ. Quod autẽ latio sit prima & generatione prior, probat, qm̃ multo rationabilius, est ens nõ enti esse generationis causam, q̃ vice versa non ens enti esse. Sed quod fertur, est, quod aũt gñatur. non est, ergo subaudi quod fertur, causa est eius, quod generatur. vltra subaudi quod fertur causa est eius, quod generatur: ergo prius est eo, quod generatur. tunc omnibus his subintellectis concludit, propter quod & latio prior est generatione, quoniã quod fertur, prius est eo, quod generatur.

Anti.9. *Quoniam autem suppositum est & demonstratum continuã esse rebus generationem & corruptionem, dicimus autem lationem causam esse generationis, manifestum est, quòd una existente latione, non contingit fieri ambo. quia contraria sunt. Idem enim & similiter se habens semper idem natum est facere.*

Diluc.te.c.eiusdem. *Cum suppositum sit atque ostensum perpetuum rebus existere generationem atque corruptionem, dixerimusque gignendi lationem causam esse, dicimus quòd una quidem existente latione, non utrasque fieri contingere. contraria enim sunt, nam idem & semper similiter se habens, idem natum est agere.* Q

Com.90 Deductum est phoran, hoc est lationẽ siue motũ cœlestem causam esse perpetuæ generationis. nunc vult ꝙ latio vniformis quæ motus diarius est, quo totum firmamentũ & planetæ mouentur ab ortu in occasum, nõ est causa perpetuæ generationis, atq; perpetuæ corruptionis & syllogismus sic cõponitur. contraria non proficiscuntur ab vniformi & eodẽ modo semper se habente. generatio perpetua & corruptio perpetua sunt contraria. & motus diarius vniformis. igitur non proueniunt a motu diario ambæ. resumit primo quæ fecit. d. Cũ suppositũ sit atq; ostensum perpetuã rebus existere gñationem atq; corruptionẽ, ut patuit in primo huius. quia gñatio vnius est corruptio alterius, & quia mã est æterna & agẽs æternũ, dixerimusq; ꝓximo textu gignendi lationẽ causam esse, dicimus subaudi nũc ꝙ una qdẽ existẽte latione nõ vtrasq;. v3. gñationẽ perpetuã & corruptionẽ perpetuã

fieri

A fieri contingere. Hæc est cõclusio. deinde, tangit vim mi noris. d. contraria enim sunt. deinde apponit vim maioris. d. Nam idẽ & semper similiter se habens, idem natũ est agere. hic igit. patet e motu diario non effici vtrasq;. Sed quæres primo. vtrũ ab aliquo agente non variato nec transmutatio posfint immediate progredi plura & diuersa, vt cõiter dicit̃ de agẽte naturali, ꝓpositio Arist. est vera. & ab omnibus concedenda. de agente per intellectũ sic propõ non est vera, expositor nouus dat causam, quia agens per intellectum agit intelligẽdo hoc est inquantũ intelligit res. agẽs vero naturale prout est, atq; esse habet. & quia intelligens vnus potest plura intelligere absq; sui variatione. igitur plura agere. sed cũ idem nõ possit plura esse. ideo agens naturale nõ potest plura agere. dicit tñ ꝙ siue sic propositio Arist. est vniuersalis. v;. idẽ quatenus idem semper, idem semper facit. quia licet agens per intellectum vnũ manens posfit plura agere non agit quatenus idẽ. sed per diuersas rationes intelligẽdi, quas ideas dicũt. vt notat Auer. 12. meta. com. 18. et. 35.

Ad idẽ faciat semper idem.

B & sic propositio. Philosophi dupliciter habet locũ, Tũ quia loquitur de agẽte naturali, cuiusmodi est motus diarius. Tũ quia ait idem quatenus idem facere idem, quod est verũ in omni agente. Sed (vt diximus) Theologus & Philosophus discordant Philosophus. n. vult ab æterno simpliciter agente siue per intellectum, siue per naturam non euenire nouũ nisi aliqua nouitas sit vel ex parte agentis, vel ex parte subiectĩ recipientis, vel ex parte vtriusq;, vel ex parte tertij extrinseci ab vtroq;. vt declarat Auer. 12. meta. cõ. 41. & 8 physicæ auscultationis cõ. 8. & 15. ex parte vtriusq; quidem, vt si ignis appropinquet stuppæ & stupa igni. ex parte agentis tantum. vt si ignis stuppæ appropinquet. & non econtra, ex parte subiecti vero. si cõtra stuppa appropinquat igni. ex parte extrinseci. vt si agens sit per intellectum, & præconceperit agere pro certo dato tempore, tunc adueniente tẽpore, & facta mutatione in aliquo extrinseco effectus exibit in actum a voluntate antiqua. vt dicit. Mouentur autem Philosophi ad hoc duobus principijs, quorũ primũ est,

Dria theologi & philosophi.

C ꝙ oĩs relatio noua requirit nouũ fundamentum, vel ex parte agentis, vel recipientis, vel vtriusq; aut tertij extrinseci. vt Auer. dicit. locis dictis. Secundo, quia omne agẽs, quod contigenter agit, iõ agit qa vel est in materia, vel mouetur ab aliquo materiali, vel aliquo modo materia participat. si igitur est agens per intellectum & penitus liberatũ a materia, non potest diuersa agere, quia est necessariũ, & necessarium ad quodcunq; comparatur, necessario se habet. si in mã constitutũ, agit semper ex aliqua variatione. theologus autẽ, quia causam totalẽ cõtingentiæ & variationis ponit voluntatẽ, nã hæc est prima ꝓpositio cõtingentiũ. volũtas vult diuersa, & nulla est causa, nisi quia voluntas, & tũc sequitur ꝙ agens per intellectũ & voluntatẽ potest agere contraria, & nulla alia causa, nisi quia agit intellectu & voluntate, & sic theologus ponit duo principia cõtraria. primũ, põt aliqd agẽs nouũ agere nulla facta nouitate ex parte agentis, nec ex

D parte passi, nec ex parte vtriusq;, nec ex parte extrinseci, vt de agẽte per intellectũ & voluntatẽ, & causa est quia relatio effectus ad ipsum est realiter idẽ cũ effectu, & sic simul ẽ effectus & relatio, nisi forte sit ordo rõnis. scdm ꝑcipua causa contingentiæ est voluntas maxime cõtingentiæ agendi, forsitan. n. contingentiæ patiendi mã ipsa est causa, et in his apparet ꝙ̃ diminute sit locutus expositor nouus, qui simpliciter loquẽs, inter Philo. & Theologos nullã facere videt̃ differentiã. verũ de re hac multa scripsimus nr̃a in adolescẽtia ĩ li. destructio destructionũ.

RECO· Textus isti secundũ Philoponum non possunt diuidi, iõ secundũ Philoponum dicamus ꝙ Arist. mouet. q. quo pacto latio circularis causa esse posfit generationis & corruptionis qm̃ generatio & corruptio sunt duæ transmutationes inuicem contrariæ. ideo quæritur quid harũ causa sit, non. n. latio esse potest, qm̃ vnũ inquantũ vnũ non põt esse causa factiua contrariũ transmutationum. ergo aut gñatio erit semper, aut corruptio erit semper, deinde cum dicit. (Oportet autẽ multos esse et cõtrarios)

Secundũ Philoponũ soluit dubitationẽ, & dicit, ꝙ necesse est dicere aut duos esse motus secundũ, duas lationes contrarias, aut vnã quidem lationem, diuersam aũt ꝑ motus inæqualitatem. vnde inquit. Oportet aũt multos esse, & cõtrarios motus, multos dico aut latione, aut inæqualitate, qm̃ contrariorũ contrariæ sunt, causæ, latione quidẽ multos, vt duæ sint lationes cõtrariæ, quarũ altera generationẽ, altera vero corruptionẽ faciat. Inæqualitate vero multos, ita vt vna sit latio, ꝑpea ꝙ semper eodẽ modo se habet ad id, quod mouetur, inæqualis vero ad nos, ꝙ interdũ quidẽ ad nos propinquet, interdũ vero distet, vt accessu. v; generet, recessu vero corrũpat. Ex his infert, ꝙ latio prima, q̃ est motus stellarũ non errantiũ, non sit causa generationis & corruptionis, qm̃ vna existens et eadẽ nullam ad nos facit drĩam. Sed q̃ circa obliquum circulũ, qm̃ (vt inquit) in hac & continuũ inest, hoc est sempiternũ & inæquale, qd̃ est moueri vno motu quasi duobus ad nos. Quo. n. illi inest inæquale, cõtrariũ transmutationũ causa est generationis. v;. & corruptionis. Quo vero illi inest sempiternum, eius quæ est secundũ generationẽ & corruptionẽ cõtinuitatis causa est. Cuius causam affert, & dicit. Necesse. n. si erit semper cõtinua gñatio, & semper cõtinua corruptio, semper aliqd moueri, vt non deficiant transmutationes hæ, non tamẽ vna latione quo ad nos, sed duabus, vt accessu, & recessu, quatenus non contingat alterum. s. generatio tm̃, vel corruptio tm̃. Deinde sequuntur illa verba (continuitatis igitur totius latio) quæ exponuntur aliter scdm Alexan. & aliter scundum Philoponum. Dictum est. n. ꝙ lationi obliquæ duo insunt, continuitas siue sempiternatis, & præsentia ad nos, & absentia, nunc dat causam horũ, & secundum Alexan. causa continuitatis motus obliqui est vniuersi latio, qua mouetur cœlum stelliferum. Secundũ vero Philoponũ causa continuitatis motus obliqui est latio totius, hoc est tota solis sphæra, quæ sempiterne mouet̃. Causa vero ꝑsentiæ ad nos, & absentiæ est obliquitatis circuli, ac inclinatio. per q̃ quandoq; fit procul, qñq; prope, tunc epilogãdo complet respõsionem (et inquit) Inæquali vero distantia exñte, hoc est inæquali existente circulo quo ad nos. inæqualis erit circularis motus, ideo concludit, ꝙ si accedendo ad nos generat, recedendo corrumpet. Amplius si in sæpe accedendo ad nos, sæpe generat, in sæpe recedendo sæpe corrumpet, quoniam contrariorum contrariæ sunt causæ. quare infinities accedendo infinities, generabit, et infinities recedendo infinities corrumpet, & sic tam generatio quã corruptio successione, & circulo perpetua erit. Quærit Philoponus cur elongatio solis facit corruptionem, accessio vero generationẽ, præsertim cum æstate non sola generatio, sed corruptio fieri videatur. & hyeme eodem modo. Præterea. Accedẽte non omnia generantur. & recedente non omnia corrumpuntur. Respondet Philoponus, ꝙ Arist. productionem melioris substantiæ vbique per excellentiam generationem vocauit productionẽ vero deterioris, vocauit corruptionem, quatenus per talem deterioris substantiæ generationem melior substantia, corrumpitur, quoniam vero (vt in pluribus) accedente sole ad nos, productiones fiunt. meliorum substantiarum, vt fructuũ, animaliũ & meliorum elementorum aeris & ignis, recedente vero hæc pereunt, dato ꝙ aliæ fiant, adhuc corruptio horũ dicitur illorum vero generatio per excellentiã. verum de his postea. Sed circa expositionem Philoponi dubitatur quoniam Philoponus vult, ꝙ solus motus obliquus sit causa generationis, & corruptionis, & continuitatis harum. Contra dubitatur, quoniam tunc motus vniuersi superflueret. quoniã non esset necessarium ad generationem vel corruptionem, quia ad has satis est obliquitas motus quo ad nos, nec continuitatem, & perpetuitatem earum, quoniam satis est motus totius sphæræ solis. ergo motus diurnus est superfluus, & per hoc argumentum Alexander exposuit illo modo, vt dictum est. In commẽtarijs dictum est, ꝙ diarius motus causa est continuitatis vniuersalis, obliquus vero proxima, ac magis particularis, & sic possunt Alexander, & Auerro. ex vna, &

E

F

G

Dubõ philoponi.

H

Dubõ ĩ expositione philoponi.

I Philoponus ex altera concordari. Tertio dubitatur, quoniam Ptolomæus libro cap. enunciatorum dicit.ne prætermittas.119.coniunctiones. In his enim posita est cognitio eorum, quæ fiunt in mundo, & generationis, & corruptionis, a quibus coniunctionibus, vt patet, exclusit solem & lunam. Arist. autem generationem & corruptionem tribuit solis motui tantum. Dicendum ꝙ Arist. negasset illa, quoniam alijs stellis paruam, aut nullã vim præbuit, possunt tamen concordari, quoniam Arist. loquitur in generationibus et corruptionibus quæ accidũt ordinate & vniuersaliter in anno. Ptolomeus vero loquutus est de generationibus & corruptionibus particularibus inordinatis quæ accidũt extraordinariæ in anno.

Anti. c. 90 & 91. *Quocirca aut generatio erit semper aut corruptio. Oportet autem multos esse & contrarios motus. aut latione, aut inæqualitate, contrarium enim contrariæ causæ.*

Diluc te. c. eiusdem. *Quare uel generatio semper erit, uel corruptio iccirco oportet plures esse motus atque causas aut uidelicet latione ipsa, aut uariatione, quandoquidem contrarium contrariæ sunt causæ.*

Com. 91. K Potest syllogismus factus formari cathegoricæ, vt dictum fuit. & hypothetice si hypothetice sic formabitur, si a motu diario vniformi & æquali proficiscuntur generatio & corruptio, vel generatio semper erit vel corruptio. vult intelligere consequentis destructionem, ideo dat oppositum antecedentis. d. Icciro subaudi si ambæ sunt semper oportet plures esse motus atque causas, dico plures, aut v3. latione ipsa ita ꝙ sint duæ lationes, aut variatione, ita quod sit vna, sed non vniformis, sed varia cuius causam repetit, quandoquidem contrariorũ cõtrariæ sunt causæ.

Ant. c. 92. *Ideoque non prima latio, causa generationis & corruptionis est, sed quæ circa obliquum circulum, in hac enim & continuum inest, & moueri duobus motibus. Necesse enim si erit semper continua generatio, & corruptio, semper aliquid moueri, ut non deficiant transmutationes hæ. duobus autem ut non solum contingat alterum. Continuitatis igitur, totius latio causa est, præsentiæ uero & absentiæ, inclinatio. contingit enim* L *quandoque fieri longe, quando uere prope. Inæquali uero distantia existente, inæqualis erit motus. Quocirca si in adueniendo & in prope esse generat, & in recedendo & longe fieri idipsum corrumpit. Et si in sæpe adueniendo generat, & in sæpe recedendo corrumpit, contrariorum enim contrariæ sunt causæ.*

Diluc. t. c. eiusdem. *Quo fit ut non prima ipsa latio generationis & corruptionis causa sit, sed ea quæ circa obliquum est circulum. hæc nanque & perpetua est, & uariatione gemina existit, quòd si perpetua sit semper generatio ipsa atque corruptio, necesse est eam esse mutationem quidem semper, ne uidelicet desint transmutationes ipsæ. geminam uero, ne alterum tantum contingat. igitur perpetuitatis quidem totius causa est latio ipsius, accessus uero atque recessus obliquitas eiusdem. hac enim euenit ut interdum quidem longe fiat, interdum uero prope. interuallum* M *nanque inæquale cum sit, uarium efficit motum. quare si accessu & uicinitate generat, recessu & longinquitate idem ipsum corrumpet, atque si frequenti accessu generabit, frequenti recessu corrumpet, nam contrariorum causæ contrariæ sunt.*

Com. 92 Motus cœlestis, qui græce phoras (vt diximus) nuncupatur, duplex est, alter quidem diarius, ab ortu, videlicet in occasum. in. 24. horis. Alter huic (vt ita loquar) oppositus ab occasu in ortum, quo mouentur omnes planetæ duo luminaria, stellæque ipsæ fixæ varijs temporibus secundum naturas proprias. primo nanquem motu omnes mouentur natura quadam communi, & (vt alijs placet) motu raptus. Motus diarius vniformis. quidẽ & regularis. regularis quidem, quoniam respectu centri proprij semper æqualis, vniformis vero, qa quo ad nos semper horis. 24. perficitur. Motus vero huic contrarius regularis quidem est quia singulæ stellæ respectu centri proprij æquales arcus describũt saluatis saluandis, non tamẽ N vniformis quia respectu centri nostri inæquales arcus describunt. Insuperque sol cui potissimum generãdi auctoritas tribuitur, ad apicẽ nostrorum capitum vario motu mouetur, quia accedit, & recedit, quo fit vt motus solis in zodiaco sit perpetuus vno modo, et geminus alio modo. ea. n. ratione qua circa centrum proprium perpetuus est, et vniformis ac regularis, perpetuus est. ratione vero, qua ad apicem nostrorum capitum varie se habet, geminus existit. vlterius motus ille, qui simul generatio est vnius, alterius corruptio, vno modo vnus & perpetuus est, altero modo geminus, ea ratione, qua nunquã deest alicui parti mundi perpetuus est, ea ratione, qua comparatur diuersis gemitus motus est, vt ad nos generatio, ad illos corruptio, vel econtra. Ex hoc patet, motum hũc, qui simul est generatio & corruptio motui solis in obliquo esse tribuendũ. nam vt ille ꝑpetuus & geminus existit hic perpetuus & geminus est, et hæc Philosophus ait O quæ perspicua sunt traslatione tñ. verũ quia multi barbaric magis efficiuntur, vt ne credant me verba fugere, lego literã more barbarico. Ideo & non prima latio causa est generationis & corruptionis, sed quæ est circa obliquum circulũ, sic phora duplex est, prima diaria, & obliqua. In hac. n. & continuũ vnum est, & moueri secundũ duos motus, & sic est vnitas & duplicitas, necesse. n. si semper est perpetua gñatio & corruptio, semper aliquid quidẽ moueri, vt non deficiant trãsmutationes ipsæ duo vero, subaudi est phora illa obliqua, vt non alterum accidat tantum, videlicet vel gñatio vel corruptio. perpetuitatis quidem igitur totius latio causa est, hoc est perpetuitas lationis. appropinquandi autẽ & recedendi. subaudi causa est obliquitas, contingit. n. interdum longe fieri, interdũ propæ. inæquali. n. existente distantia, inæqualis erit motus. syllogizetur igitur sic. perpetuus & geminus effectus, perpetuam & geminam habet causam. generatio & corruptio est perpetuus et geminus effectus et motus diarius non est causa gemina. igitur generatio et cor- P ruptio non sunt a motu diario, tunc adde constantiã, & sunt a motu cœli. igitur a motu solis obliquo, tũc infert intentum principale. d. Quare si accedendo, et prope esse generat, & recedendo & longe fieri, idem ipsum corrũpit, & si frequenter adueniendo generat, et frequenter recedendo corrumpit, contrariorum. n. contrariæ sunt causæ. hoc modo de verbo ad verbum legenda est litera, verum sensus græcus est vt transtuli. Sed dubitatur. quia. 12. meta. Arist. voluit ꝙ motus diarius est causa perpetuitatis generationis, sed obliquus est causa pluralitatis. Dubitatio. hic vero solum obliquum ponit causam, vnde & Auer. in paraphrasi. vult motum diarium esse causam perpetuitatis generationis. Dici potest ꝙ motus obliquus est Solutiões. causa proxima, & generationis & corruptionis & perpetuitatis illarum. motus diarius est causa perpetuitatis remota, pro quanto mediante motu ipso obliquo agit in generatione perpetuitatem, quia nisi ille esset, sol omni die non discurreret per capita nostra.

Ant. c. 93 Q *Et inæquali tempore, corruptio & generatio, quæ secundum naturam.*

Diluc. te. c. eiusdem. Com. 93. *Itemque & tempore æquali & generatio & corruptio secũ dum naturam mensurabantur.*

Ex his declaratis infert consequentia quædã, primũ ꝙ tps generationis æquale est tempori corruptionis. declaratur, quia gñatio accessu mensuratur. corruptio vero recessu, sed accessus & recessus solis sunt æquales. nam sol e primo puncto capricorni accedere ad nos incipit per sex menses, vsque ad primũ punctũ cancri. hinc per sex alios recedit rediens in primũ capricorni. adijcit secundũ naturã, quia multis partibus terræ, propter particulares dispositiones, nõ fit æqualis mensura gñationis et corruptionis, hoc. n. non est secundum naturam cõmunem, sed per accidens, propter terræ idiotropias. verba patent. RECO-

Quia dixit tempus gñationis esse æquale tempori corruptionis, nũc (vt Philoponus inquit) se exponit, et inqt, & inæquali tempore corruptio & gñatio est, non intelligendo de omni gñatione & corruptione, sed ea, quæ est secundum

A secundum naturam. Sed quæritur hic quid per generationem, & quid per corruptionem Aristo. intelligat, vna responsio est secundum Philoponum, ꝙ Aristo. per generationem intelligat auctionem actiuam, quæ procedit ab ortu vsque ad consistentiam, per corruptionem vero intelligit diminutionem, quæ est a consistentia vsque ad finem vitæ: tunc vult tempora harum esse æqualia, quando generatio & corruptio fuerant secundum naturam, nam si corruptio fiat violenta, non fiet per equale tempus ipsi generationi & per violentā corruptionem intelligimus non solum eam, quæ extrinsecus accidit ferro vel casu, sed quæ euenit ob delictū, & inordinationē cibi. Sed contra hanc solutionē dubitat Philoponus, quoniā auctio actiua non videtur attribui accessui Solis ad nos, auctio enim fit accedente & recedente sole. Similiter nec corruptio videtur attribuenda recessui, cū sole accedente fiant & dimunitiones & auctiones. Respondet Philoponus ꝙ licet in accessu solis, et in recessu vtraque fiat, auctio magis accessui attribuitur, quoniam ipso B accedente plurium auctiones cernuntur q̃ diminutiones, ipso vero recedente, plurium diminutiones, vt fructuū, herbarū, & cæterorum id genus. Attribuitur ergo auctio accessui, quatenus eo fit frequentius, & melius, diminutio vero recessui simili ratione. Sed adhuc dubitat Philoponus, quoniā vita humana cōtingit vsque ad. 120. annos, & tamen auctio non potest procedere nisi ad annū 40. multi. n. processerunt vsque ad. 120. annos, nullus autē vsque ad. 60. annos auctionē habuit. Præterea. Equiuocasset de generatione & corruptione, quoniam in principio loquutus est de gn̄one pro ortu, & de corruptione ꝙ interitu. Alij per generationē & corruptionē proprias intellexerunt, per generationē quidē, quæ est mutatio de non esse ad esse, per corruptionē vero intellexerunt mutationē, quæ est de esse ad non esse. & tunc verū est qđ Arist. inquit, nā cū generatio vnius sit corruptio alterius, & econtrario, per quantū generatur aliquid, per tantum C corrumpitur aliud, ex quo illud fit. Sed contra obijcit. qm̄ sic intelligēdo nō erit eiusdē rei tempus generationis æquale tēpori corruptionis eiusdē rei. Præterea. Aristo. postea dicet generationē aliquā fieri in pluribus periodis & corruptionē similiter, quod nō pōt intelligi de generatione & corruptione proprie dictis. Propter hæc alij dixerūt Arist. per generationē intellexisse conceptionem, vt velit dicere ꝙ per quantū tēpus vterū gerit, per tantū & corrūpitur. Modo generatio hoc pacto aliquādo durat pluribus periodis, vt elephāti, nā elephātus geritur in vtero pluribus periodis, aliqñ vero vno, aliquando minore tēpore: nec intelligas per cōceptionē semper gestationem proprie, quæ fit in vtero, sed omnem productionē, quæ potest durare tempore, vel periodo. Sed dubitat Philoponus contra hanc expositionē nā cum corruptio sit duplex violenta, & naturalis, quæ corruptio est tempore æqualis generationi elephanti. Potest dici ꝙ corruptio naturalis, nam elephantus, & omne quod naturali corruptione corrūpitur aut moritur, tanto tēpore corrūpitur, quanto fuit conceptus. Ante. n. illud tēpus bene diminuebatur. verū cū venit tēpus corruptionis naturalis, tunc æquali mora stat in corruptione fere insensibili, obseruaui enim in multis senibus, qui mortui sunt morte naturali, febrē fere insensibilē, durare aliquando nouem mēsibus, de qua credebant nō febricitare. Nō est dissonū rationi Arist. vniuersaliter esse loquutū de generatione & corruptione, tam de ea, quæ est mutatio de non esse ad esse, quā de auctione, & ēt de conceptione, quæ maturatio dici pōt. econtrario vero de corruptionibus, & sic attribuit generationem solis accessui sic vniuersaliter acceptā, non ꝙ illo accedente non fiat corruptio, sed qm̄ illo accedēte plurimū generationes fiunt. Corruptio vero attribuitur soli recedenti, ꝙ eo tēpore plurium corruptio cernatur. Verum de his in commentarijs.

Dubō quid per gn̄onē intelligitur.

Obiectio Philoponi.

Solutio Philoponi.

Dubō Philoponi.

Solutio aliorum.

Obiectio.

iij. expō.

iiij. expō.

Ideo & tempus & uita uniuscuiusque, numerum habet, & hoc determinantur. omnium enim est ordo. Et omne tempus & uita mensurantur periodo.

Anti. c. 94. & 95.

E *Amplius & tempora & uitæ singulorum numerum habent, quo uidelicet constitutæ sunt, nam omnium est ordo, & omne tēpus & uita circuitu mensuratur.*

Dilucida. te. c. eiusdē.

Secundo infert omnia entia & omnia viua certo ac constituto termino designari a cœlesti motu. syllogizatur, quorū est ordo & tēpus motu & circuitu cœli mensurantur. omnium natura constantium est ordo & tēpus. igitur circuitu cœli mensurantur.

Cōmē. 94

Ex his infert quasi corollarie, ꝙ tempora, hoc est vitæ singulorū viuentium numerum habent. s. periodorū vel tēporum, & hoc temporum vel periodorū numero omnia viuentia determinantur. Causam affert, qm̄ omniū est ordo, ac mensura. Præterea. Omne tēpus & vita mensurat̄ periodo similis. Sed dices vtrū eadem periodo omnia viuētia mēsurētur. Respondet ꝙ non eadem oīa, sed hæc quidē minore periodo, hæc autē maiore, quoniā (vt inquit) periodus alijs est annus, alijs maior periodus quā annus, alijs minor, vt. n. inquit Philoponus, alia quidē est vita hominis, alia vero equi, verum (vt Philoponus inquit) vniuscuiusque speciei determinatū est tempus, F speciei. n. humanæ determiāata est quædam vita, quā nō est possibile prægredi aliquod singulariū, vniuscuiusque autem singulariū non eadē est vita, sed alia, nullo autem eorum vitam speciei supercedente, aut intelligi potest ꝙ Aristo. per hæc verba soluat. q. nam dictum est, ꝙ sol accessu generet, recessu vero corrumpat, hinc possit credi ꝙ vitæ omnium specierum viuentium essent æquales, sic vt æquus & homo, & planta omnes æquali tempore viuant. Ideo soluit, ꝙ licet omne viuens determinato tēpore viuat, tamen non eadē specie vitæ, nec eodem tempore viuunt omnia. Alterius enim speciei aliud est vitæ tempus, causa autē est differentia humida in quanto & quali, vt libro de lōgitudine vitæ dicitur. Intelligit autem per periodū (vt Philoponus inquit) motum compositum ex accessu & recessu solis, totum enim hoc periodū dicit.

RECO.

G

Sed tamen non eadem omnia, sed hæc quidem minori, hæc autem maiori. his enim annus, his autem maior, alijs autem minor periodus est mensura.

Anti. c. 95.

Non tamen eodem omnes. nam hæ quidem minori, ille uero maiori, quia huic quidem ipse, alijs maior, alijs minor circuitus mensura est.

Diluc. te. c. eiusdem.

Remouet dubium. nam quis posset obijcere, si motu & cæti circuitu vitæ cōmensurantur, omnes essent æquales quia accessus & recessus æquales sunt, vt dictum est. Respondet. non tamen eodem circuitu omnes vitæ mensurantur. nam hæ quidem minori. illæ vero maiori, quia huic quidem vitæ ipse circuitus, qui vnius est anni mensura est, alijs maior, alijs minor circuitus mēsura est. adeo ꝙ animal est, quod vno die viuit tantum, & sic negatur consequentia. quia licet accessus & recessus sunt æquales, tamen adhuc in cœlo sunt speciales causæ, quibus vitæ cunctis constitutæ sunt, vt dicemus.

Cōmē.

Apparent autē & secundum sensum, confessa his rationibus quæ a nobis dictæ sunt, uidemus enim, quòd adueniente quidem sole generatio est, recedente autem diminutio, & in æquali tempore utrunque. Equale enim tempus generationis & corruptionis quæ secundum naturam.

Anti. c. 96. H

Apparent autem & hæc secundum sensum his rationibus quas modo diximus. Nam uidemus accedente sole, generationem esse, recedente, corruptionem, & tempore æquali utrāque, est enim tempus generationis æquale secundū naturam tempori corruptionis.

Dilucida. te. c. eiusdē.

Incipit accedere sole prima capricorni parte quia inde dies increscere incipiunt. Accedit iam ipso ingrediente primam arietis. accessisse, dicitur, cum in primam cancri labitur, & quia sensu videmus ipso accedente generationes rerum ædi, ipso recedente, corruptiones effici, patet ꝙ ea quæ ratione dicta sunt, sensibus concordant, & quæ dicit patent.

Cōmē. 95

Cū dixit, ꝙ æquale est generationis tēpus tēpori gene-

RECO.

I rationis, hoc (vt inquit Philoponus) probat ex singularibus. Verũ quo ad verba attinet, cũ dixit corruptionẽ, addit quæ secũdũ naturã, quoniã vt Philoponus, inquit) & in animalibus, & annis fructibus est violentum fieri.

Anti.c.97. *Sed contingit sæpe in minori currumpi, propter adinuicem commistionem. inæquali enim existente materia & non ubique eadem, necesse est generationes inæquales esse, & has quidem citiores, has autem tardiores, Quocirca accidit propter horum generationem, alijs fieri corruptionem.*

Dilucida. te.c.eiusdẽ. *Verum in minori accidit rem generari propter reciprocam coniugationem. Nam materia existente uaria, & non ubiq; eadẽ, & generationes uarias esse necesse est, has quidem, uidelicet, celeriores, illas uero longiores. Hinc euenit ut propter hanc causam horum generatio illorum fiat corruptio.*

Cõmẽ. 97. Refellit dubiũ, nã posset quis dicere, tunc, oẽs vitæ rerũ essent æquales Responsum est, ꝙ per accidẽs sunt inæquales, hoc est ratione materiæ, & hoc declarat. d. Verum in minori tẽpore accidit regenerari vel procedere ad perfectionẽ, quæ est virilitas, propter reciprocã elementorum coniugationẽ, quæ innumeras habet variationes. Nã materia existente varia per formas elementorũ, & nõ vbiq; idest, in omni specie animalis eadẽ per cõplexiones, & generationes, siue vitas, & ætates varias esse, necesse est, has, quidẽ. videlicet. celeriores, illas vero longiores, tunc concludit. hinc euenit, vt propter hanc causam. videlicet. materiæ variationẽ horum generatio. illorum fiat corruptio, hoc est vt tẽpus, quod est vita alicuius, sit mors alterius, vt homo viuens naturali cursu annis. 70. sit excedens vitã canis qui viuit annos nouẽ. Multa hæc recẽtiores & expositores de periodo. & vitæ tẽporibus addũt in Aristo. declarationẽ, quæ cum nec astronomiã, nec philosophiã sapiant, omitto propterea primo quid Aristo. per generationem intelligat, explanamus, & quid per corruptionẽ. Secundo, quot generationes sint rerum. tertio vnde varietas euenit in tẽporibus generationum. quarto, quid sit circuitus qui græce periodos dicitur vniuscuiusq; entis naturæ. Quantum ad primũ, videtur quod Aristo. per generationẽ intelligat accessum ad perfectionẽ: quo modo accedens in virilitatẽ, generari diceretur. Hinc quoq; recedens corrumpi, & sic generatio est motus perfectiuus, corruptio motus deperditiuus. Ex his sequitur, ꝙ vnicuiq; enti naturali, tempus generationis est æquale tẽpori corruptionis per naturã, dico per naturã, quia potest virilitas esse minor cremento per accidens. Sequitur secundo ꝙ vniuscuiusquæ duæ sunt naturales partes suæ perdurationis, vna, quæ dicitur generatio siue iuuentus, altera, quæ dicitur corruptio siue virilitas. ab ortu vsq; ad finẽ augmenti durat prima, hinc in finem durat secunda. Vlterius animaduertendũ ꝙ generatio potest accipi pro operatione, & corruptio pro priuatione operationũ, quo modo diceremus, ꝙ sole accedente ad apicẽ nostrorũ capitũ generatio est, quia stirpes & animalia mouet ad opera vitæ & generare dicitur, recedens vero, quia priuatur animalia et stirpes operibus vitæ, corrumpere dicitur. Et hoc etiam modo tempus generationis naturale æquale est tẽpori corruptionis, dixi naturale. propter particulares conditiones regionũ, & rerũ viuentiũ, & alia contingentia. Hæc de primo.

Dubõnes.

K

L

Quid per gñonem.

Quot modis gño.

M

Solutio secũdæ qõnis quot gñones sunt rerum. Quantũ ad secundũ animaduertendũ vt Aristo. in libro de historia animaliũ enarrat. ꝙ vitæ multiplices sunt prout varijs tẽporibus numerantur. nã alijs longa, alijs breuis, alijs media, & horũ alijs secundũ speciem, alijs secundũ indiuiduum. Hinc fit ꝙ secundũ speciem vnicuiq; tẽpus generationis est æquale tẽpori corruptionis. vt si canis vita. 9. est annis, generatio erit quatuor cum dimidio. corruptio tantumdem. Verum secundũ indiuiduum non oportet, quia propter particulares conditiones. potest aliter esse. hæc de. ij.

Solutio. iij. De tertio vero dicamus ꝙ causa diuersitatis vitarum duplex est. vna ex parte materiæ, mistura siue cõplexio. altera ex parte cœli apud Arist. motus solis. Ex parte quidem materiæ, determinata & certa ac cõstituta formarũ & qualitatũ elementorũ proportio, causa est speciei, & indiuiduis sub ratione speciei, vt dato tanto tẽpore viuat, sunt. n. aptæ secundũ speciẽ tanto tẽpore conseruare formã in materia, vt cõplexio & mistura canis formã canis annis habet. 9. cõplexio & mistura hominis, animã hominis. annis septuaginta, nec ex parte materiæ est petenda alia causa, ex parte cœli sol existit solus, & secundum Aristotelẽ, & secundum Ptolemeũ, causa perdurationis vitæ secundũ speciem, cũ enim canis æditur calculetur verus motus solis, vt (causa verbi) sit in primo puncto cancri, dico ꝙ reditus solis nonies in primũ punctum cancri est causa tantæ perdurationis. videlicet, nouẽ ad annos. nã suo motu, & sua luce alterat aerẽ calefaciẽdo, qui calor in materia disposita pro cõplexione canis, præparat materiã pro conseruatione animæ canis per nouẽ annos, quiq; calor in materia disposita pro forma hominis, præparat vt forma hominis, conseruetur vsq; ad annos. 70. vnde sol & cõplexio causæ sunt vitæ, quæ secundũ speciẽ tanto perdurat tẽpore. Et hoc ait Philosophus, sol & homo generant hominẽ. Hinc patet ꝙ motus solis exprima parte cancri in genitura canis habet duas partes, vna dicitur accessus, quo videlicet ipse in primum capricorni quater cũ dimidio accedit, quo tẽpore canis generatẽ, hoc est crescit ad perfectionẽ. hinc ad finẽ hoc est vsquequo redeat in partẽ primã cancri alia pars est corruptio. Patet etiã ꝙ tẽpora vitarũ, & generationũ & corruptionum specierũ non sunt æqualia, quia licet sol æqualiter moueatur, cõplexiones & materia non sunt æquales. Hæc de tẽpore vitæ secundũ speciem. Sed vnde est ꝙ Socrates. 70. annis Plato. 40. viuat, cũ tẽpus speciei sit æquale omnibus? res hæc transcendit philosophiã naturalem, nec Aristo. curauit explicare causam aliã præter materiã, quia nõ erat physicũ, sed astronomicũ negociũ dici tamen potest, vt recentioribus satisfaciã, etiã indiuiduũ aliquando non sequi tẽpus suæ speciei. & ex parte sua. & ex parte cœli. Sua quidẽ (quia secundum Ptolemeũ in libro apotelesmaton, vt declaraui in nostro tessarologio) potest homo voluntate multa agere, qua sibi cœlũ non pollicebatur, vt aliqua tota vrbe diluta in abissum omnes homines pereunt, quibus omnibus ex cœli constitutione sic mori non erat promissum. Itẽ vt accidit etiam volentibus ire per mare, & alijs causis, vnde & Ptolemæus in lib. c. entũ ciatorũ ait. ꝙ qui habet arietẽ aut librã in horoscopo, hi suæ mortis causa erũt nõ ex cœlo, sed propria voluntate. Dico secũdo ꝙ homo sua voluntate potest multa euitare, quæ non euitãdo, potest breuiorem habere vitã, q̃ suæ spæi conueniat. iuxta verbũ Ptolemæi. anima sapiens potest multa auertere & reliqua. Dico tertio ꝙ multis conferre potest, quæ sibi ventura sunt, & multis obijcere, ne ita acerrime accidant. quæ omnia in rationibus cõmentationibus Ptolemæi relinquo. Ex his patet ꝙ a se homo potest propter multa accidentia terminum vitæ abbreuiare, quã a cœlo & a specie sit constitutus. Ex parte cœli vero quoniã dator annorum, qui græce apheta dicitur magis vel minus distat in genitura indiuidui a loco anæretæ, hoc est interfectoris, propter eclipses in locis vitæ occurrentes & propter alias cauas, quas in tessarologio, & in libro de creticis explicaui. Hæc de tertio.

N

O

De vita indiuidui.

P

Q

Solutio. iiij De quarto patet quid sit periodus siue circuitus, est. n. motus solis, quo redit ad partem, quam tenebat genituræ tempore. In quibusdam contractus ad annum propter complexionem speciei. in quibusdã ad nouem annos, in alijs ad alios plures. Et hoc quantum ad speciem, quantum vero ad indiuiduum periodus est motus siue temporis, quo apheta siue sol sit, siue sit luna, siue aliquis alius, accedit per motum diarium ad locũ anæretæ dãdo cuilibet gradui ascensioni partem proportionalem vitæ secundum speciem, vt in quibusdam annum, vt in hominibus, in quibusdam plus vt serpentibus. In quibusdam minus, vt in canibus. In quibusdam minimũ, vt in ephemero, vt dicitur in libro de historia animalium. Aristoteles igitur dum dixit generationem mensurari periodo solis in speciebus loquitur, nõ in indiuiduis. Sed de his quædam in quæstionibus addemus.

A RECO. Hoc quod hic dicit (vt Philoponus inquit) nõ ad proximo dictũ audiendum est, sed ad id, quod superius dictũ est, cum enim dixisset, ꝙ tempora ordinata sunt speciei vniuscuiusq;, hoc in loco dicit, ꝙ accidit plerunq; in minori tempore, quã ordinatũ sit secundum speciem, mori. Intendit ergo huius rei causam assignare. s. cur quædã singularium præmoriantur nõ adimplentia naturalẽ periodũ. & dicit, sed contingit sæpe in minori tempore singulare corrumpi quam sit ordinatũ secundum speciem propter adinuicem cõmistionẽ. Exponit Philoponus propter cõmistionẽ menstrui mulieris cũ semine viri, quoniam (vt Philoponus inquit) postquã commista sunt semina, contingit matrem in vtero ferentẽ, vti inordinato regimine, & sic nascetur fœtus debilis, qui non potest pertingere ad tempus vitæ, quo est secundum speciem inordinatũ, nam (vt inquit) inæquali existente materia, & non vbiq; in omni singulari eadẽ, necesse est generationes, hoc est vitas inæquales esse, & has quidem citiores, has autem B tardiores. ideo concludit ꝙ accidat propter horum generationẽ, ac vitã sic languidã fieri alijs corruptionem citiorẽ. q. d. ꝙ potest nasci languidus aliquis, & sic fieri potest, vt corrũpatur ante tẽpus speciei. Aliter Exponi potest verbũ (propter adinuicẽ cõmistionẽ) vt per cõmistionem intelligatur in cœlestibus, quoniã (vt Philoponus inquit) non solũ sol, sed alia erratica, & inerratica operantur circa generationẽ, licet nõ tantũ vt sol (vt inquit) sæpe enim ob talẽ ipsarũ inuicẽ cõplicationem, inæqualis fit materia. Materia autẽ existente inæquali, vita erit inæqualis, potest etiã verbũ commistio, intelligi pro cõplexione, quæ cũ non sit omnibus vna, ideo vita nõ erit omnibus æqualia, verba illa (quo circa accidit propter horũ generationẽ, alijs fieri corruptionem) obscura sunt, & possunt intelligi, ꝙ propter generationẽ horum diuersimode subaudi natorum, accidit alijs fieri corruptionẽ etiã diuersimode, quoniã sicut non omniũ generatio est æqualis, sic non omniũ corruptio est æqualis. Ex his colligitur secundum Philoponũ, ꝙ vnaquæq; species viuentis limitat sibi certũ tẽpus suæ durationis, vltra quod nullũ eius singulare prægredi potest, licet citra illud corrũpi possit.

De vita specifica & indiuiduorũ. C

Causa autẽ est differentia humidi in quãto et quali, vt libro de causis longitudinis & breuitatis vitæ dicitur, quia enim humanũ humidũ differt in quanto & quali ab humido æquino, ideo humana species limitauit sibi tantã vitã, æquina vero tantã. Causa autẽ quare humidum humanæ speciei fuit ita constitutũ, æquinum vero illo modo, est ex differentia formarũ, quæ non possunt stare in materia, nisi cũ humido sic scd̃m speciẽ constituto. ergo differentia tẽporum vitæ specierũ proficiscitur ex differentia humidorũ in quanto & quali, differentia vero humidorũ in quanto & quali ex differentia formarũ secundum speciẽ, quæ non possunt stare in materijs nisi mediantibus humidis sic constitutis. Singulare vero speciei potest citra tẽpus speciei corrumpi, propter differentiã cõmistionũ seminum maris & fœmine, aut propter differentiã cõmistionũ aliarũ stellarum a sole, quæ variãt D materiã, ex qua constituitur species. Aut ex differẽtia cõplexionũ in eadẽ specie, aut ex differentia regiminis in vita. Ex quo sequitur ꝙ per se omnibus indiuiduis eiusdẽ speciei vita est æquelonga, per accidẽs autẽ non est æqualis, hæc sunt, quæ physice colliguntur ex Philopono. Astronomice vero in cõmẽtarijs multa pulchra dicuntur, quæ satis patent. Tu intelligas periodum aliter Philoponum, aliter nos sumpsisse.

Anti. c. 98. *Semper uero (ut dictum est) continua erit generatio & corruptio, & nunquam deficiet propter quam diximus causam, hoc autem, rationabiliter contingit. Quoniam enim in omnibus inquimus quod melius est, desiderare naturam semper, melius autem esse quam non esse, esse autem quot modis dicimus in alijs dictum est, hoc aut in omnibus impoßibile existere, propterea quòd longe a principio distant, reliquo modo compleuit omne deus, continua faciens generationem. ita enim maxime continuabitur esse, quia proxime est substantiæ, fieri per generationem.*

E Dilucidatio c. eiusdẽ. *Semper uero quemadmodum dictum est generatio atq; corruptio perpetuæ sunt, ita ut nunquam deficiant, propter eã quã diximus causam. Quod etiam alia causa rationabile est. nam cũ in omnibus naturam ipsam dicimus semper optare melius. sit autem esse ipsum melius quam non esse (quod esse quot modis dicatur, in alijs dictum est) sit autem illud in omnibus impoßibile in esse, propter longam e principio distantiam, modo alio perpetuauit totum deus perpetuam. uidelicet faciendo generationem. Modo enim isto maxime perpetuabitur esse ipsum, quia peculiarißimum subiectis ipsis est, semper effici per generationem.*

Cõmẽ. 98 Nunc arguit generationẽ esse perpetuã, per enthimema, cuius antecedens est tres propositiones. prima, natura appetit melius de possibilibus. secunda, esse est melius quã non esse. tertia, esse semper est impossibile secundum F idẽ numero, sed possibile secundum idẽ specie, quia res e principio in tantum distant, vt non possint illius perpetuitatem secundum numerũ capere. Ex his infert ꝙ deus cõpleuit totum esse faciendo perpetuã generationẽ, quia modo isto maxime potest esse perpetuari, quoniam ipsis subiectis semper effici per generationẽ est maxime conueniens siue proximũ, quod addit ad differentiam aliorum, quæ non sunt per generationẽ, sed ad cæterorum inceptiones, vt accidentia ipsa. Hæc ratio syllogistica potest resolui in tres syllogismos, quibus concluditur hæc cõclusio. generatio est perpetua. Tu vero cõsidera quia non est nimia cura.

Assignauit causam ob quã semper est generatio, & materialẽ, & factiua, & materialẽ quidẽ dixit semper generationis causam, ex eo, quia generatio vnius est corruptio alterius. Factiuã vero, sempiternũ motum cœlestẽ, eo enim ꝙ celestia corpora semper mouentur, nunquam motus, aut generatio deficiet, nunc (vt Philoponus inquit) finalẽ causam assignat, ob quã semper est genera- G tio & textus resoluitur in syllogismos primus est, quod melius est, desiderat natura. esse est melius quã non esse. ergo esse ipsum desiderat natura. secundus esse quod est possibile, desiderat natura, esse perpetuum secundũ speciẽ, est possibile generabilibus. ergo esse possibile secundum speciẽ desiderat natura. Vel secũdus syllogismus est iste, duorũ id, quod est possibile cõpleuit, ac fecit deus: esse perpetuũ scd̃m speciẽ est possibile generabilibus, & non est possibile esse perpetuum secundum numerũ, ergo esse perpetuum secundum speciem deus fecit generabilibus, non autẽ secundum numerum. Tertius faciens generabilia secundum speciẽ perpetua, facere debet generationẽ perpetuã, per quã generabilia secundum speciẽ fiunt perpetua, deus fecit generabilia secundum speciem perpetuã, quæ esse non possunt perpetua sine generatione. ergo fecit generationẽ perpetuã. vnde dicit. Semper vero (vt dictum est) continua erit generatio & corruptio, & nunquã deficiet propter causam, quã diximus, H scilicet materialẽ & factiuã, hoc autẽ rationabiliter contingit etiã propter causam finalẽ, quæ est vt seruetur esse secundum possibilitatẽ. Tunc tangit primũ syllogismũ, & dicit. Quoniã in omnibus inquimus, quod melius est desiderare naturã semper, sed esse est melius quã nõ esse. ergo esse semper desiderat natura. Hic est primus syllogismus. deinde tangit secundum, & dicit, esse autẽ quot modis dicimus, in alijs dictum est, vt secundo de anima. & octauo physicorũ scilicet esse idẽ numero, & esse idẽ specie. hoc autẽ scilicet esse idẽ numero in omnibus ĩpossibile est, idẽ. n. numero semper est deus, & substãtiæ separatæ, & corpora cœlestia. In his vero, quæ sunt in mã, esse idẽ numero semper est ĩpossibile, propterea ꝙ lõge distent a principio. s. deo. Deo. n. propinquiora sunt corpora cœlestia, remotissima sunt generabilia, ideo concludit ꝙ deus reliquo modo scilicet secundum speciem semper compleuit generabilia, nã faciendo illa perpetua secundum speciem, fecit quodam modo media inter genera-

bilia secundũ numerum accepta, & cœlestia secundũ numerum æterna. Fecit autẽ deus hæc secundũ speciem perpetuã continuã faciens generationẽ, ita enim (vt inquit) maxime continuabitur ac perpetuabitur esse, quia proxime est substantiæ generationem fieri semper, & per hæc innuit tertiũ syllogismũ. Quo vero ad verba attinet, debes scire (vt inquit Philoponus) ꝙ deus fecit sempiterna secundũ numerũ. s. corpora cœlestia, quæ secundũ substantiam intransmutabilia sunt, secundum locum transmutabilia. Fecit & ea quæ secundum substantiã & numerum sunt intransmutabilia vt generabilia, vt perfectus esset mundus, fecit secundũ speciem generabilia esse perpetua, secundũ numerũ transmutabilia, ideo dicit reliquo modo scilicet faciendo tertiũ, cõpleuit omne hoc totũ mundum deus. vt. n. mundus esset perfectus, in eo debebat triplex genus entis adesse, secundum numerum simpliciter æternorũ, secundũ numerũ simpliciter corruptibiliũ, secundũ
K speciẽ vero æternorũ: horũ trium, primo principio propinquissimũ est quod est æternũ secundũ numerũ, ab illo vero longe distat, quod est scdm numerum generabile, medium est secundum speciem æternũ, sic enim deus faciens mundum processit ordinare, nõ ab extremo ad extremum sine medio, cum vero dicit, quia proxime est substantiæ fieri semper generationẽ, per substantiam deũ mundi opificem intelligit, per hoc enim ꝙ generabilia fiunt semper, sunt proxima ipsi deo secundũ esse considerato, per generationẽ vero sunt proxima deo secundum perpetuitatem accepto, deus enim est esse perpetuum. cui generabilia sunt proxima quo ad esse eius per ipsum fieri, quo vero ad eius perpetuitatem per eius generationẽ (vt Philoponus annotabat.)

Deus est cã mũdi scdm Philop. — Colligit hic Philoponus secundũ Arist. deũ esse mũdi opificẽ, atq; effectiuã causam, hæc de causa finali, tũc repetit causam factiuã perpetuæ generationis, &. q. d. licet finalis causa ꝑpetuæ generationis sit, vt generabilia deo appropinquent quo ad illius esse, & illius perpetuitatem
L tamẽ eius causa factiua est circularis motus, vt dictũ est.

Anti. c. 99. & 100. — *Huius autẽ causa ut dictum est sæpe, circularis ratio. sola enim continua.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. — *Huius autem ut dictum est pluries, causa est circularis latio. hæc enim sola perpetua existit.*

Cõmẽ. 99. — Repetit causam generationis & corruptionis assignatã, videlicet, circularem lationem, quæ res patuit.

Anti. c. 100 — *Ideo & alia quæcunque transmutantur adinuicem secundũ passiones & potentias. uerbi gratia simplicia corpora imitantur circularẽ lationem, quando enim ex aqua aer generatur, & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua, secundum circuitum dicimus circuire generationem, quia rursus reuertitur: quo circa & recta latio assequens circularem, continua est.*

Dilucida. te. c. eiusdẽ. — *Hinc fit ut cætera alia quæcunque mutuo transmutantur secundum potentias & passiones, ueluti simplicia corpora, sectentur circularem motum: nam cum ex aqua aer fit, exq; aere ignis,
M iterum & ex igne aqua, circulo dicimus generationem conuerti: quia econuerso uertitur. Insuper etiam & horum motus rectus circularem sectans, perpetuus est.*

Cõmẽ. 100. — Soluit problemata. primũ quare generatio elemẽtorũ vna dicitur circularis, vt illa quæ est ex symbolis semper vt qñ ex æqua aer fit, ex hoc ignis, ex igne terra, ex hac aqua, ex hac aer, ex hoc ignis, & sic in infinitũ. Respondet ꝙ causa huius est motus circularis, nam cũ natura inferior sectetur superiorẽ inquantum põt, ideo cum cœlũ moueatur circulo & generatio symbolica circularis erit. secundum est, quare recta generatio vt dissymbolica est perpetua. Respondet, quia hæc sectatur motum cœli, nã accedente sole crescunt elementa superiora, & inferiora diminuuntur, & recedente, fit econtra, & hoc perpetuo. Et quæ dicit clara sunt. Animaduerte ꝙ generationem vocat phoram, abutitur enim verbo. sed accipit phoram pro generatione. Hic textus optime exponitur in commentarijs, verum Philoponus quo ad verba Aristo. dicit, ꝙ Aristo. per potentias intelligit qualitates motiuas, per passiones qualitates alteratiuas, vel aliter dicit, ꝙ per potentias intelligit qualitates actiuas calidum & frigidũ, per passiones vero qualitates passiuas humidũ & siccũ. Ego vero per potentias substantiales formas intelligo, ꝑ passiones vero qualitates passibiles, per rectam vero lationem Philoponus intelligit generationem in rectũ. Est enim generatio duplex circularis, & recta, circularis est elementorũ, recta vero est hominis ex homine, & sic in infinitũ. Hæc enim dicitur æterna, qm̃ imitatur circularẽ, quatenus ex homine fit semẽ primo, & post semen embrio, & post embrionẽ puer, post puerum adolescẽtulus, post adolescentulũ fit vir, ex viro vero iterum fit semẽ, & embrio, & sic deinceps. Hæc ergo generatio reuera in rectum est, quia vero imitatur circulum, habet sempiternitatẽ. Animaduertendũ vero ꝙ generatio elementorum ex inuicem dicitur simpliciter in circulo, quoniam in illa non potest fieri processus in infinitum (vt probatum est) O
ideo oportet vt retrocedatur. Generatio vero hominis ex homine est in rectum, quia procedit in infinitum, verum habet non nihil circularitatis, & ea ratione procedit in infinitum.

Simul autem manifestum est ex his, quod quidam quærunt quare unoquoque corporum in propriam lato regionem, in infinito tempore non distant corpora. Causa enim huius est, adinuicem transmutatio. si enim unumquodq; maneret in sua ipsius regione, & non transmutaretur ab eo quod prope, iam utiq; distarent. Transmutantur igitur, propter lationẽ duplicem existentẽ. quia uero transmutantur nõ contingit manere ullum eorũ in ulla regione ordinata. Quod igitur est generatio & corruptio, & propter quam causam, & quid generabile & corruptibile. manifestum est ex his quæ dicta sunt. — Anti. c. 101.

Simul autem patet ex his id quod quidam dubitant, propter quid singulis corporibus ab infinito tempore in propriam regionẽ latis, ipsa eadẽ composita corpora non distant? Huius enim — Dilucida. te. c. eiusdẽ.
causa est mutua horũ transmutatio. Si enim unumquodq; in sui ipsius regione permaneret, neque a sibi uicino transmutaretur, destitissent tandem, transmutantur quidem igitur propter eam lationem, quæ gemina existit. Propter conuersionem uero in nulla una regionem ordinata eorum aliquod permanere contingit, propter quid quidem igitur est generatio & corruptio: & propter quam causam, & quid generabile, & corruptibile, perspicuum ex his, quæ dicta sunt. P

Soluit tertium problema. videlicet. propter quid per infinitum ante tempus singula corpora elementa per suas regiones delata sunt, & nunquam ceciderunt, ac nunquam inuicem distarunt, sed semper fuerunt contigua, & proprijs in regionibus. Mouit problema hoc propter Empedoclem, qui voluit illa quandoq; confundi per amicitiam (inquit) Simul autẽ petet ex his id, quod quidam dubitant, vt Empedoclici propter quid singulis corporibus ab infinito tempore antea in Propriam regionẽ la- Q
tis, ipsa eadẽ supple composita & coordinata nunquam distant, sed semper sunt cõtigua, ac in suis regionibus. hoc est problema. Animaduerte ꝙ textus singulariter scribitur in græco. videlicet. propter quid vno quoq; corporũ, sed ego transtuli pluraliter, quia verbũ ecastos signat multitudinem. Respondet ꝙ causa est mutua horum transmutatio. nam si vnumquodq; in suĳpsius regione permaneret, neque a sibi vicino transmutaretur, destitissent tandem subaudi eorum transmutationes. Et sic quãtum ex vna parte de eis corrumpitur, tantum ex alia generatur, & propterea tetentur in æqualitate semper. vbi autem de eis corrumperetur, & nihil regnaretur, generationes & transmutationes eorum tandem destitissent, quia essent omnino & penitus corrupta. at quia est generatio & corruptio, ideo species & esse totale in eadem regione conseruatur absque confusione. Tunc epilogat causam huius mutuæ transmutationis (& inquit) Transmutantur — Cõmẽ. 101.

A mutantur quidẽ igitur propter eam transmutationẽ, quæ gemina existit. videlicet. propter motũ solis per zodiacũ. Propter cõuersionẽ vero eorũ mutuã in nulla vna regione ordinata eorum aliquod permanere cõtingit, quia partes se tangentes confunduntur. nam quantum vnum accipit de natura propinqui, tantum etiam accipit de loco eius, & permiscetur ei, vt videmus ꝙ terra & aqua euaporantes, tendunt ad locum aeris, & permiscentur cũ eo, & similiter quando ignis & aer frigore inspissantur, vadunt ad locum terræ & aquæ, & permiscẽt cum eis. quo fit vt elemẽta nõ sunt vbiqꝫ pura. nã in partibus in quibus se contãgunt, permiscentur inuicẽ, & confunduntur.

Dubiõnes. Sed dubitãt. vtrũ partes elemẽti non tãgentes elementũ sibi vicinũ aliquando corrũpantur. videtur ꝙ sic. aliter aliquod corruptibile esset, quod nunquã corrumperetur cõtra Aristotelẽ primo cœli. Videtur ẽt ꝙ non. quia illis non põt applicari corrumpens. Secundo, totum elementũ potest corrumpi. igitur totũ aliqñ corrumpetur.

B aliter aliquod corruptibile esset, quod nunquã corrũperetur. Ad hæc dici potest. vt respondet Auerroes supra commen. xxxvi. ꝙ elemẽta sunt corruptibilia secundũ partes. & sic nulla est pars, quin illa quãdoqꝫ corrumpatẽ. Tunc ad primum dicendũ ꝙ licet sibi nõ potest applicari agẽs, tamẽ ipsa inspissata, vel leuificata venit ad locũ suæ corruptionis, potest enim constellatio aliqua succedere quæ certam datã ignis in concauo inspisset & faciat descendere ad locũ suæ corruptionis. Similiter de terra pars superficialis corrumpitur, & alia succedit & generatur ex alia parte, adeo ꝙ quandoqꝫ centrales partes erunt circumferentiales. Ad secundum diceret Auerroes ꝙ totum non est corruptibile, ideo non oportet vt totũ aliquando corrumpatur. Et si dicitur totum est compositũ ex materia & forma. igitur totũ est corruptibile. quicquid velint forticolæ circa illud sin cathegorema totũ. dico ꝙ totum est corruptibile. nec oportet vt totũ aliquando corrumpatur. sed satis est ꝙ aliquod indiuiduum eius semper corrũ

C patur ad hoc, vt species non frustretur. Et hoc vult dicere Auerroes. ꝙ totum non est corruptibile hoc est ita ꝙ aliquando sit corruptũ. Deinde epilogat, & totum patet.

qõnes & prima vtrũ perpetua sit gñõ. Sed circa hæc sunt quæstiones. prima vtrum perpetua sit generatio & corruptio. Et arguunt ꝙ nõ. quia solus motus localis est perpetuus. Secundo. quia nulla generatio est perpetua. Ad oppositum est Aristoteles in litera.

Põ forticolarum. Captiunculatores & forticolæ quæstionẽ soluunt logice tantũ, quo in sensu Aristoteles non loquitur. Vnde volũt verbũ perpetuo multipliciter exponi. vno quidẽ modo pro eo quod est sine intercisione. & sic cõcedunt perpetuo esse generationẽ. quia sine intercisione est aliqua generatio. videlicet. illa aquæ sub polis. & hæc aeris sub æquatore. Et forte sub hoc sensu aliqua vna numero generatio perpetuo est. Alio modo exponitur sic. perpetuo a. est. ante quodlibet tẽpus fuit a. et post quolibet tempus erit a. igitur perpetuo est a. quo sensu etiã naturaliter loquendo cõcedunt perpetuo esse generationem. nam ante quodlibet tempus fuit generatio, & post quodlibet tempus erit generatio. igitur perpetuo est generatio. Ter

D tio potest exponi perpetuo est a. sic. semper & omni tẽpore finito est a. igitur perpetuo est a. quo quidẽ in sensu catholici concederent perpetuo esse motum, quia semper & omni tẽpore fuit motus. nã verbum semper distribuit tẽpus, modo ante mundi creationẽ non fuit tempus. Quarto exponitur. in infinitis tẽporibus, quorũ quodlibet est æquale vni certo dato est a. igitur perpetuo est a. quo in sensu Aristoteles intelligere videtur apud eos. Et hoc modo perpetuo est generatio, tã secundũ quid, quã simpliciter, & tã elementi, quam misti. vt patet in eorũ

Cõfutatio. libris. Sed pace horum dixerim hæ videntur captionis. primo quia nec grammatice, nec logice loquuntur. secundo nec quoqꝫ physice. grammatice quidem nõ, quia perpetuum vbiqꝫ pro continuo accipiunt. Vnde Plinius. xi. libro hystoriæ naturalis, capite. lij. inquit. Igitur vitæ breuis signa ponit raros dentes, prælongos digitos, plumbeũ colorẽ. pluresqꝫ in manu incisuras, nec perpetuas, vbi perpetuas accipit pro continuis. & hoc vbiqꝫ alij omnes.

logice vero minimæ, quia Aristoteles in libro cœli, et in E physica auscultatione. cũ probat perpetuo esse motũ, siue sempiternum. probat per hoc quia nõ incepit, nec desinet. igitur ꝑpetuo est a. apud Aristotelẽ sic exponetẽ, nec incepit, nec desinet a. igitur perpetuo est a. Quod si velint contendere ꝙ debet exponi modo illo. voluntarie loquẽtur, quamqꝫ apud eos hoc non multũ videatur inconueniens, cũ sæpissime propria loquãtur auctoritate. Quod vero nec physice. declaratur. quia Philosophus in litera vult gñonem esse sempiternã, & tẽpus generationis esse æquale tẽpori corruptionis. igitur vr̃ velle perpetuã successiuã, & continuã esse generationẽ, hoc est sempiternã.

Responsio propria. Propter hæc & alia plura videtur mihi ꝙ de rigore physico dupliciter potest verificari ꝙ perpetuo siue sempiternaliter est generatio. vno modo accipiendo generationẽ pro accessu rerum ad perfectionẽ, qua ratione accessum animalis e genitura ad consistentiã vsqꝫ generationẽ diceremus, contra vero recessum e cõsistentia in corruptio F nẽ diceremus corrũpi. quo in sensu ꝑpetuo & sempiternaliter est gñõ, quia perpetuõ & sempiternaliter est accessus rerũ ad perfectionẽ, quia vel in nostra regione sub tropico cãcri, vel in illa sub tropico capricorni. accedente nãqꝫ sole, accessus fit rerũ in regione nostra, recedẽte fit accessus. Sicqꝫ de corruptionẽ diceremus. nã recedente hinc fit rerũ recessus. recedente illinc, fit illic rerum recessus. & sic sempiternaliter est accessus, & sempiternaliter est recessus. igitur perpetuo sempiternaliter est generatio, & perpetuo sempiternaliter est corruptio. Et hæc de generatione & corruptione vniuersali totius mundi. Potest ẽt verificari & in generatione particulari certæ datæ rei, vt hominis & æqui vel eiusmodi. vt in proxima disgressione circa textum est declaratũ. Et sic de rigore physico Arist. intelligit. Tunc ad argumenta patet solutio.

Scda qõ de causis corruptionis. Consequẽter secundo quærunt vtrũ solũ contrariũ ipsum sit cã corruptionis. Et videẽ ꝙ non. auctoritate Aristotelis primo auscultationis physicæ. et septimo metaphysicæ. Materia inqt est quo res põt esse & nõ esse. igiẽ materia est ꝑ se principiũ corruptionis. Scdo Auerroes in libro de substantia orbis ait dimensionẽ esse principiũ corruptionis. G igitur non tm̃ contrarium. In cõtrarium est quod cõmuniter dicitur. omne quod corrumpitur e suo cõtrario corrumpitur.

Ordo quæstionis. Circa hanc difficultatẽ tria sunt videnda. primum. n. de causis corruptionis. secundum de causis æternitatis. tertiũ de causis longitudinis & breuitatis vitæ. vel permanentiæ rerum.

Põ recẽtiorum. Quantum ad primum recẽtiores fere omnes aiunt causam corruptionis esse tantum cõtrarium. & hoc vel intrinsecum, vt in mistis, & dissimilaribus, vel extrinsecum, vt in simplicibus, & similaribus. & intelligunt per cõtrarium illud quod cõtrariatẽ corrũpendo formaliter vel virtualiter, in se vel suis qualitatibus, vt accumulate exponunt. Propter qd̃ inferunt quæ minus cõtrarietatis participant, diutius perdurare, contra vero quæ multum contrarietatis. vt simplicia diutius perdurãt mistis, quando quidẽ simplicia non nisi extrinsecum habeant cõtrarium. Itemqꝫ similia diutius permanent dissimilaribus, quia dissimilaria ab extra & intra cõtrarium habent. & dissimilaria partium plurimæ contrarietatis, sunt citius corruptibilia.

Cõfutatio. H Sed pace tantorum dixerim, hi propriã vocẽ nõ percipiunt. nã vel quæstio quærit e quibus, videlicet, principijs corporibus inest hæc passio, quæ corruptibilitas appellaẽ, vel quibus e causis hic effectus, qui corruptio est, corporibus inest. vbi quidẽ de effectu est qõ, cum corruptio nõ per se a natura intẽdatur, sed generationis gratia, vt Aristoteles ait. ille ipsæ causæ corruptionis erunt, quæ & gñonis. constat autẽ generationis tria esse principia. videlicet. materiã formam & priuationem quatuorqꝫ causas. videlicet. materiã formam finem, & efficientem. vt in libro auscultationis physicæ declaratum est. Quod si de affectione sit quæstio. tria sunt principia corruptibilitatis apud Auerroẽ in libro de substantia orbis. videlicet. materia ipsa dimensio, & contrarium in se vel suis in qualitatibus, quæ enim corporum materiam habent dimensione interminata præaffectam antẽ formæ receptionem, & contrarium suæ formæ pro se,

I vel qualitatibus formæ, ipsa per se corruptibilia sunt. hoc est apta nata corrumpi, vel pati affectum corruptionis: Hæc igitur affectio siue passio, quæ corruptibilitas nuncupatur, his ipsis e principijs in corporibus proficiscitur, quibus corruptibilia corpora definiuntur. Definiunt autem e principiis intrinsecis, materia. videlicet. dimensione & qualitatibus contrariũ habentibus. vt Arist. expressit de qualitatibus, ipsas vocans differentias essentiales, & principia formalia corporum physi. de materia satis in libro physicorũ. At dimensionem adiecit Auerroes, q̃ ex verbis Aristotelis in pluribus locis enisus est deducere. Propter quæ non male recentiores aiunt affectiones indiuiduorũ ex parte materie fluere principiisq; indiuiduorũ, quæ sunt materia, dimensio, & qualitates contrarium habẽtes affectiones specierum ex principijs specierũ, quæ forte sunt partes formæ tantum. Illud tamen attẽtione dignum ꝙ Auicenna credit hanc affectionẽ, quæ est corruptibilitas posse corporibus inesse ex sola materia. etiã nullo contrario sibi cõpetente. qua ratione. cœlũ ait corruptibile esse, ipsum tamen nunq̃ corrũpi, quia effectus corruptionis e contrario prouenit. Cuius etiam positionis Egidius noster esse videt̃ in tractatu de materia cœli. asserit. n. cœlũ habere materiam, & eiusdem speciei cum materia generabilium, cœlum tñ ait esse incorruptibile, quia materia cœli satiatur forma illius propter contrarij carentiã, Sed hæc res pluribus in locis confutata est. Nũc vero ad Auerrois mentẽ ita supponas, illa tria esse corruptibilitatis causas siue principia conuertibilia. nam vnũ infert omnia reliqua. vbi enim est materia naturalis. ibi est & dimensio, & qualitas contrarium habens. nã materia quæ non infert illa, duo, non dicitur materia nisi æquiuoce, & in ratione metaphysica, quæ est ratio potentiæ, & non in ratione physica, quæ est ratio transmutabilis potentiæ. qua. videlicet. ratione Aue. pluribus in locis cœlestibus materiam dedicat, eaq; e materia constare dicẽs. Et de corruptionis, ac corruptibilitatis causis satis. De causis æternitatis corporum vel rerũ transigamus. recentiores simili ratione tenent habere contrarium intrinsecũ vel extrinsecũ formaliter vel virtualiter esse causam corruptionis. igitur non habere contrariũ aliquo modo causa est æternitatis, quando quidẽ contrariorum contrariæ sint causæ. Auicenna vt diximus, & Egidius volũt corpora pro tanto non corrumpi, pro quanto carent cõtrario est. n. contrariũ cã affectus corruptionis. cã vero affectus corruptionis est materie, qñ quidẽ cœlum est æternũ & corruptibile. eternũ quidem, quia ab effectu corruptionis capi non potest. cum contrarium nullatenus habeat. corruptibile vero, quia materiam habet physicã. Verum de causis æternitatis sentiendum est apud Auer. vt de causis corruptionis. qñquidem contrariorum sint oppositæ causæ. erat ipsa res affectione corruptibilis, quia habet materiã dimensionẽ. & contrarium. erit per idem affectione æterna, quia caret materia, dimensione, & cõtrario. erat ipsa res effectu corruptibilis quatuor ipsis e causis, erit effectu æterna e carentia illorũ. Hæc pauca de æternitatis causis. Et de causis permanentiæ siue lõgæuitatis agamus. Iuniores permanentiæ sex causas afferũt similaritatẽ partium, Medij continentis conuenientiam, calidi cũ humido bonã commistionẽ, resistentiæ fortitudinem, latitudinẽ complexionis, siue mixturæ, atq; in viuentibus bonã calidi cũ humido proportionẽ. Mihi aũt videntur generatim esse duas tñ causas, ab extrinseco quidem medij conuenientiam. qñ quidem res a medio contrario & corrupantur & infirmentur, ab intrinseco autẽ latitudinẽ misture. Quãdo. n. mistura est ampla magnæq; latitudinis, sub cuius quodlibet gradu põt forma in materia permanere, indiuiduũ illius diutius perdurat. Propterea metalla & lapides sunt longæuiora hominibus, quia eorũ mistura amplior existit. at in viuis speciatim esse potest tertia cã, bona. videlicet. proportio calidi cũ humido hoc est temperantia ad iustitiã, vt Arist. tradit in libris de longitudine & breuitate vitæ. vbi nanq; alterum illorũ nimium superexcresceret, vt calidum supra humidũ, vel ecõtra. proculdubio cita est dissolutio. Causæ vero quas

Pō. Auicē.

K

Egidii pō.

qd Auer.

De causis æternitatis Pō recentiorum.

L

Auicennæ & Egi. pō.

Pō Auer.

De causis permanentiæ. Positio recentiorum

M

Pō propria

Confutō. recentiorũ

N recentiores afferunt peccant, vel quia coincidunt, vel qa falsæ, vel quia superfluunt. coincidunt quidem vt tertia, & sexta. vt consideranti patet. Falsæ vero. nã multæ arbores similiores sunt multis animalibus, quæ tamẽ vita breuiores sunt. Superfluunt autẽ, quia resistere contrario nõ causa est, sed effectus, cuius causam quærimus. Hæc de causis permanentiæ. & per consequens de tota quæstione satis. Nam solutio argumentorũ constat. Secundo, vtrũ vita humana possit perpetuari vel prolongari qđ possit perpetuari, declaratur auctoritate Aristotelis tertio topicorũ, vbi dicitur in triualis mactare patres est sacrificiũ. quia si non perpetuarentur. Secundo, ex cibo ligni vitæ potest tale quale humidum restaurari. igitur vita humana perpetuari. Quot prolongari, declarant. quia cõplexio vna habet vnum terminũ: sed vna cõplexio potest conuerti in aliam igitur potest prolongari. Secundo, medici scribunt libros de retardanda senectute. igitur & de prolonganda vita. Tertio, tradunt alchimici, quod per quintã essentiam, aurum potabile, atq; lapidem Philosophorum potest homo sanus viuere, vt Arnaldus de villa noua tradit. igitur & vita prolõgari. In contrariũ ẽ, O constituit deus terminos eius, quos nemo præterire potest. idem & Aristot. secundo de anima. Circa quæstionẽ primo videndũ de prima parte an vita humana possit perpetuari. secundo de secunda parte, an possit prolõgari. Quidã simpliciter tradunt vitã humanam nõ posse perpetuari tribus rationibus. primo quia semper materia appetit aliam formam. Secundo, quia facta ac completa hominis auctione, hoc est postquam venit ad statũ, calor naturalis continuo agit desiccando humidum radicale. Tertio, impossibile est hominẽ poni in aere ita temperato, quin ab illo continuo resoluatur. Animaduertendum ꝙ catholici & physici differunt propter contraria principia. catholicus quidẽ mortem hominẽ intrare ait propter peccatum. Bestiæ. n. mortales sunt. quia quodlibet illarũ hoc est forma & corpus mortalia sunt. at homo anima quidẽ immortalis est. Corpore vero mortalis. sed qm̃ forma trahit ad se corpus, humana aĩa secundũ sui naturam corpus redderet immortale, sed propter peccatũ mors hominẽ intrauit. physici vero mortẽ naturalem aduenire aiunt propter caloris extinctionẽ, & totalis humidi resolutionẽ. præter nãlem vero ob causas ꝑter naturales. P Vnde Auer. tertio metaphy. cõm. xv. mirũ est quo modo qui indiget cibo & potu, remaneat in æternum. Cibus. n. & potus non sunt necessarij nisi vt restaurent corruptum. quo modo igitur remanet æternum illud quod est in natum corrumpi. Amplius, physicus sequitur conuenientiã sensum. omnibus. n. sensibus experitur omne quod nutritur tandẽ extingui. catholicus reuelationi innititur. modo reuelatũ est, in statu innocentiæ vniuersali oẽs fuisse immortales. itemq; post resurrectionẽ aĩas resumere corpora immortalia. His principijs catholicus & physicus differunt. Sed qm̃ catholicus sustinet verũ & possibile, iõ rationes factæ nullæ essent. prima quidem non, quia licet materia appetit formã semper, hoc est propter formæ imperfectionẽ, modo anima est nobilissima formarũ. igitur naturaliter satiat capacitatem materiæ. Ad secundum diceret, ꝙ facta consistentia potest homo restaurare tale quale propter cibi & medij temperiem. Ex ligno. n. vitæ humidũ fuisset restauratum Q tale, quale ex loco paradisi continens fuisset temperatũ. Et per idẽ patet ad tertium. Aer. n. paradisi fuisset simpliciter tẽperatus. hæc de primo. Quantum ad secundum astronomi & medici differunt etiam quo ad principia. Medici quidem tantum res inferiores considerantes, cõplexionũ alternationes affirmant. & ꝙ qui cholericus nascitur potest flegmaticus effici, vel melancholicus, vel sanguineus. Et hoc propter vsum ciborum, & sex rerum nõ naturalium. hoc quidẽ pro tanto asserunt, pro quãto supponũt omnem vitæ perdurationẽ effici a restauratione humidi. & hanc ex solis cibis sex rebus nõ naturalibusq;. Astronomi vero attẽdendo ad causam supernaturalẽ hoc est ad cœlestẽ. asserunt oĩa hic euenire e stellis ipsis. pp qđ hunc breuioris esse vitæ, illũ longioris aiũt, qa in huius

Secũda qō de æternitate vitæ hominis.

Ordo qōnis. Pō prima

Auerroes

De prolōgatione vitæ. Pō medicorum.

Pō astronomorum.

A in huius quidem genitura, anereticæ partes, hoc est lætalia loca citius in ambulāt ad aphetica, hoc est uitalia in illius vero tardius. Et tunc consequenter complexiones radicaliter ꝑmutari negant, sed bene apparentur, vbi a cœlo constitutum sit. qua ratione fit, vt qui cholericus exoritur, e cœlo sibi anni. lx. statuti sint, siue ad aliam cõuertatur complexionem, siue in eadem persistat, annos sibi e cœlo præfixos non permutabit, quando quidē vis cœli pollentior sit viribus terenis. Forsitan. n. nec complexio mutabilis est, nec vita prolongabilis. Ptolæmeus autē qui peripateticus est, vt asserit ipse in libro magnæ constructionis, astronomũ versari ait circa mediũ inter necessarium & contingens. propter qđ multa posse hominem affirmat in prohæmio apotelesmaton contra constitutũ a cœlo, multa quoq; quæ a cœlo non promittũtur. Et sic concederet & complexionum alternationem. & vitæ ꝓlongationem, quando quidem cœlum non agat nisi cũ causis secundis, & causæ secundæ, vt plurimum subdãtur voluntati & rationi humanæ. Hæc de secundo. Rationes vero in contrariũ per hæc solutæ sunt. Tertio quærunt vtrum cuiuslibet substantiæ corruptiuæ sit determinatus periodus suæ durationis, hoc est ad maximũ & ad minimũ. Quæ quæstio & si sit cõis speciatim de aĩalibus, & de homine maxime audiatur. Sorticolæ quorũ studiũ est in captionibus tenent. primo ꝙ non est dare maximũ tempus per quod homo potest durare, nec maximũ per quod non potest, nec minimũ per quod potest. igitur minimũ per quod non potest. & hoc loquendo de homine in eo ꝙ hõ. Quod quidē non detˢ maximũ per qđ põt. probatur primo, qa tunc excessus diuisibilis ꝑderetur in instanti. Secundo, tunc rei permanentis daretur vltimũ instans esse. Quod vero non detur maximum per quod nõ potest. patet, quia tunc non posset durare per hoc, & posset durare per maius. Quod nec minimũ per quod potest etiam declaratur, quia quantolibet tempore modico dato potest fieri corruptio. Secundo dicũt periodos specierum esse differentes, vt Arist. tradit in libro de hystoria animaliũ maxime. vltimo tradit. n. viuere oues ad. xiij. annos vsq;. capras ad. xi. canes ad. xij. boues. xx. equos

C ad quinquagesimum annũ. asinos. ad. xxx. mulos ad annos. lxxx. camelos ad quinquagesimum, & in alijs similiter. Dico secundũ spēm. quia quodlibet indiuiduũ moritur intra annos suæ speciei, & vt equus infra quinquagesimum, & quodlibet indiuiduum capræ infra. xi. et in cæteris id genus. Tertio dicunt esse periodos indiuiduos, vt alium cholerici, alium melancholici & alium aliorũ, quē indiuiduum similis complexionis non excedit, qui tamē indiuidui periodo intra illum suæ speciei continentur. Sed vnde periodus, & de causis periodi, nihil dicunt Sed animaduersione dignũ apud Auer. vt legimus primo cœli. cõm. cxvi. ꝙ potẽtia quælibet terminatur per maximũ quod potest, & cum potentia perdurandi sit potentia, iustũ est vt terminetur per maximũ quod põt, & ita oportet concedere dari maximũ tempus, per quod potest viuere, & minimum, maximũ quidem, quia inter omnia, quæ potest hoc est maximũ, & minimum esse, quia inter oĩa quæ potest hoc est minimum. Pro solutione tamē

D ad rationes debes scire ꝙ apud Auerroē cuiuslibet generati datur maximum, & minimum. & sic sequitur ꝙ nõ quilibet excessus potentiæ sufficit ad conseruandũ, sicut non quilibet sufficit ad mouendum, nã datur minimus qui sufficit, cuius quidē dimidiũ nõ sufficeret. Tũc ad primũ diceret Auer. ꝙ potentia potens conseruare excedit resistẽtiã, cũ constituitur in illo maximo, vel in illo minimo. & tunc si diuideretur, nec sufficeret, nec esset, qa erat minimus, qui desinit esse subito. Secũdo, debes scire ꝙ corruptio fit per resolutionē humidi naturalis. hæc aũt resolutio fit ꝑ minima. quorũ quodlibet resoluitur subito. Ex hoc sequitur ꝙ resolutio nõ est cõtinua, sed bene successiua, successiua quidē, quia alia atq; alia in certo dato tpe. Non cõtinua vero, quia nunc vnũ minimũ subito fit nunc fit aliud. & sic successiua intercise. Secũdo, sequitur ꝙ cum humidũ naturale est reductũ ad minimũ cũ quo potest stare vita, tunc est maximũ tempus, quia sub hoc vel vsq; ad hoc põt, & sub nullo maiori. Tunc nego ꝙ detur vltimũ instans tpis. Sed bene est deuenire ad minimũ humidũ, cum quo potest stare vita. & cum dicis, cũ hoc potest, & immediate post hoc non potest. nego hãc quia nunc potest & immediate post hoc cum eodē humido põt. nam resolutio non est continua, licet successiua. Sed dices. applicetur in hoc instanti in quo est facta reductio ad minimũ contrarium corrũpens illi minimo. tunc in hoc instanti applicationis est, & immediate post hoc non erit. igitur est vltimũ. Respondeo ꝙ primũ instãs applicati esse est primũ non esse illius humidi. Et sic nego ꝙ in instanti applicationis tale humidũ sit. Sed adhuc dices. illa applicatio vel est ad ens vel ad non ens. hoc est ad minimũ illud, vel ad corruptũ esse minimi. Dicendum ꝙ est ad ens in potentia & nõ ad ens actu, ꝙ est minimũ. Sed bene est minimũ genitum. & hoc satis. Adhuc replicabis oẽm corruptionē præcessit alteratio. sexto physicorũ. Rñdetur illud esse verũ vel respectu diuersorũ, vel respectu eiusdē. Ad tertiũ diceret Auer. non in quantũ libet tpe modico posse esse corruptionē, immo postquã res genita est, habet certũ tempus suæ durationis, intra ꝙ corrũpi nõ põt. Vt si nũc exorit Socrates, non põt immediate post hoc corrũpi. Sed est dare certũ minimũ tps sub quo põt, & sub nullo minori. Ad argumentũ diceret ꝙ potentia fortior nõ posset corrumpere in minori q̃ minimũ, diceretur tñ fortior, quia inæquali tpe potest corrũpere duplum minimũ. Sic igitur de mente Auerrois vita animalis est termini nota per maximum, et per minimũ.

Hic textus optime exponitur in commentarijs, verum epilogũ fecimus, Ibi (transmutantur igitur) Philoponus vero epilogum fecit ibi (ꝙ igitur est generatio & corruptio) verum istud non refert. Animaduerte ꝙ Philoponus dicit, ꝙ qui ponunt elementa intrasmutabilia, vt Empedocles, coguntur dicere elementa non semper fuisse in eisdem regionibus, Tu vero intelligas, hoc ideo esse quoniam aliquando ex his fuit miscella propter amicitiam, & sic non fuerunt in suis locis, aliquando vero redierunt in eorum loca per litem, secundum tamen Aristot. semper elementa fuerunt secundum speciem in suis locis, quoniam continuo generantur secundum partem, & currũpantur secundum partem. Quo vero ad verba attinet, Philoponus per (lationem duplicem existentem) intelligit lationē solis per obliquũ circulum, quæ accessu & recessu duplex est. Aliter etiam intelligit, ꝙ solis latio est duplex, quoniã sol mouetur motu primi mobilis ab ortu in occasum, & ꝓprio motu ab occasu in ortũ. Præterea dicit Aristotele (quia vero transmutantur, nullũ eorum contingit manere in regione ordinata) subaudiatur, quin in tali regione sit aliquid alterius elementi. semper enim elementũ proximum effumat, aut migrat ad regionem sui vicini. Et cũ dixit in regione, addidit, ordinata, quoniam regio vnicuiq; elemento est ordinata pro loco ei naturali ab ipso deo, vel natura. Ex quibus verbis colligitur non dari elementa pura, quoniam vnumquodq; in propria regione ordinata sibi pro loco, habet non nihil elementi proximi, vel remoti. Tunc epilogat secundũ Philoponũ, & inquit, ꝙ igitur est generatio & corruptio, probatũ est, & propter q̃ causam sit generatio, & corruptio, probatũ est ex eo, quia materia est potẽtia cõtraria, & quid generabile & corruptibile etiã monstratũ est, quoniã est id qđ potest esse, & non esse. ex his patet ꝙ iste est epilogus totius, ꝓximus vero epilogus, est particularis, & propositi capituli, & sic quæ Philoponus inquit, nõ aduersantur his, quæ diximus in commentariis.

Quoniam autem necesse est esse aliquid mouẽs si motus erit, ut dictum est prius in alijs, & si semper, quod oportet aliquid semper esse, & si continue, unum idem & immobile & inalterabile & ingenerabile.

Quoniam necesse est esse aliquod mouens si motus erit, quemadmodum in alijs prius dictum est, et si semper est, oportet quod aliquid sit semper. Et si perpetuus existit, illud unum & immobile erit, & ingenerabile, & inuariabile.

Marginalia: Põ Ptole. — De periodo. Qõ. iij. — Põ sorticolarum. — Põ Auer. — E — F — RECO. — G — H — Ant. c. 102. — Dilucidatε. c. eiusdē

I Cōm. 102 Obiter & quasi extra propositum de motoribus cœli indagatur, incidit forte in hoc, quia accepit tanq̃ suppositionē cœlum moueri perpetuo ab vno motore perpetuo, & quia pluribus motibus mouetur & ꝑpetuo, etiā supposuit plures esse motores, & perpetuos, propterea labitur ad hæc. Potest etiam esse propterea, quia accepit generationē esse a motu cœli, & vitas. & permanentias ne quis credat illa esse e motu tm̄ virtute motus, incidit in declarandum generationem, vitas, & ipsa esse a motibus virtute motorū. Facit igitur enthymema, motus est & semper & perpetuus, igitur motor est semper & perpetuus, hoc est ingenerabile, & intransmutabile, & inuariabile. Proponit autem hoc sub forma suspensiua, qm̄, quæ tamen non tenetur suspensiue. Et facit tria anthymemata, quæ in vnum reducuntur. Et inquit. qm̄ necesse est esse aliquod mouens, si motus erit, hoc est primū. & remittit se alibi, vt in septimo & octauo physico. Et si semper est motus, oportet ꝙ aliquod mouēs sit semper, hoc est secundū. et si motus perpetuus existit, illud vnū erit et
K immobile, & ingenerabile, & inuariabile, hoc est tertiū. ex q̄bus potest fieri hæc hypothetica, si motus est, et semper, & perpetuus, erit aliquis motor, & semper, & perpetuus, hoc est ingenerabilis, immobilis. & inuariabilis, q̄d fuit primū nostrū enthymema. Animaduerte ꝙ syneches græce, latinæ est cōtinuus, tamē hic magis sonat ꝑpetuus, proprie enim perpetuum continuum est.

RECO. Secundum Philoponū cum Aristo. dixisset sempiternæ generationis factiuam causam esse circularem lationem cœli, in hac parte vult ostendere, ꝙ & circularis lationis est aliqua causa abstracta perpetuo mouēs immobilis, sempiterna, inalterabilis, & vna secūdum numerū, ex qua dependet & cœlum, & mundus. Fecit autē hoc, vt Philoponus innuit, de sui cōsuetudine quemadmodū fecit in physicis, & in libro de anima. In physicis. n. cum disseruisset de naturali motu, in octauo libro reduxit illū ad quandam abstractam causam, immobilem, atq; sempiternā. In libro vero de anima ex rationibus, q̃ de anima sunt, cucurrit ad mentem, ita quoq; & in hoc loco,
L cum dixisset sempiternæ generationis causam esse motū cælestem, transit ad causam illius simpliciter abstractam. Hæc est intentio & causa intentionis secundū Philoponū. In cōmentarijs vero aliter diximus, quæ nō ab ratione dicta fuerunt. secundum ergo Philoponum vniuersus Arist. sermo est iste, si est vnus motus continuus ac sempiternus, necesse est esse aliquid, quod perpetuo moueat, vnū & idē numero. Sed est motus sempiternus & cōtinuus, igitur est q̄d perpetuo mouet, vnū numero & immobile, & inalterabile. Arist. aūt non sic in vnū hypotheticum syllogismum facit, sed sumit tres hypotheticas, & inquit, qm̄ autem necesse est esse aliquid mouens, si motus erit, est ergo prima hypothetica, si motus est, necesse est aliquod mouens esse, vt dictum est prius in alijs .s. vij. libro philosophicorum. Deinde ponit secundam, et dicit, & si motus est semper, necesse est supple ꝙ oportet aliquod mouens semper esse. hæc est secūda. deinde affert tertiā, & dicit, & si est motus cōtinue, supple necesse est,
M ꝙ sit vnum idem, & immobile, & inalterabile, & ingenerabile. Vbi patet verba Arist. esse suspensiua, & carere termino suspensionis, nā (vt Phyloponus inquit) ex his verbis Arist. intendit vnum syllogismum hypotheticum cuius tacuit positionē antecedentis, quæ est assumptio, et positionē consequentis, quæ est conclusio, in hunc modū si motus est. & sempiternus, & continuus, necesse est aliquid esse, quod perpetuo moueat vnū & idem numero, immobile, inalterabile, & ingenerabile. Sed motus est, & sempiternus. et cōtinuus, ergo aliquid est ꝙ perpetuo mouet, vnū & idē numero, immobile, inalterabile, & ingenerabile. Tacuit ergo assumptionē hoc est positionem antecedentis, quia declarata est alibi, & positionem consequentis innuit.

Ant. c. 103. *At si multi circulares motus, multa quidem, omnia autem aliqualiter esse hæc necesse sub uno principio.*

Dilucidate. c. eiusdē. *Et si plures circulares motus sint, plures quidē erunt omnes tamen ipso ratione aliqua necesse est esse sub uno principio.*

N Cōm. Secundum enthymema est. si sunt plures motus cœlestes necesse est contineri oēs illos motus sub vno principio. Inquit. Et si plures circulares motus sint, plures quidē erunt, & diuersi, oēs tamē ipsos tales motus rōne aliqua, necesse est esse sub vno principio. Animaduerte ꝙ expositores nostri sic formant enthymema, si plures sunt motus cœlestes, plura sunt mouentia reducibilia ad vnū primum tm̄. Et licet sensus sit verus, non tamen est ad seriem græcam conueniens. Nā verbum pasas, latine omnes, cū sit generis feminini, cinises refert. i. motus, qui est græce feminini generis propterea cum verbo illo motus construitur. Vlterius animaduerte ꝙ Arist. per principiū, q̄d græce est arches, pōt intelligere primū motorē, videlicet. deū ipsum. & primum motū. & vtroq; modo sensus stare pōt. si intelligat eos reduci in primū motorē, verū est, quia omnes intendunt primū motorem vti primū finem, & sic continentur sub primo aliqua ratione, vt sub ratione finis, & si intelligat primū motum, et verū est, quia oēs motus cæterorum orbiū sunt ordinari ꝓpter motum diariū, vt declarat Auer. secundo cœli pluribus locis. maxime cōm. 66. & 71. & ita continentur sub illo aliqua ratione, quia saltē scd̄m ordinem. Verū propter recentiores, & studiosos scholares (licet de hoc multa diximus in cōmentationibus nostris. 12. libri metaph.) aliqua dicā ex Dictis Auer. 12. metaphy. cōm. 44. ꝙ cæteri motus secundarij constituti sunt in mobilitate propter situm eorū cum primo. nam qui sunt propriores diario motui sunt cursu velociores, circuitione tardiores, subiecta nobiliores sublimitate præstabiliores. Velociores q̄dem cursu, quia in minori vel æquali pertranseunt æquale vel maius spatium. Circuitione vero tardiores quia in maiori tp̄e complent suum circulū cum. n. velociori sunt propinqui, velocius moueri debent orbes, cum vero appetant assimilari primo. tardiori circuitione peragrāt, vt per talem tarditatē magis conueniant cū primo mobili.
P vt dicit Auer. secūdo cœli. cōm. 66. nec obstant hæc. quia pōt saturnus velocius moueri q̃ luna, & tardius circuire. quia luna circuit in mēse, saturnus in annis circiter. xxx. modo potest circulus saturni excedere circulū lunæ maiori excessu, q̃ anni. xxx. superant mensem. Substantia autem sublimiores, quia motor mouēs motu propinquiori ad primū, est nobilior motore, qui mouet motu remotiori a primo. Sublimitate præstabiliores, quia eminētia loci facit sublimitatem. Sed hæc qūo & qualiter in. xij. meta. perquirantur, sat sit nunc scire ꝙ omnes regulantur & ordinantur aliqua ratione per motum diarium.

RECO. Secundus syllogismus hypotheticus est secundū Philoponum, si multa fuerint, quæ tali continuo et sempiterno motu mouentur, necesse est & ea, quæ mouent, multa esse, coordinata tamen, & dependentia ab vno principio, e quo constitutionem & ordinem habent. Vnde dicit. & si multi circulares motus sunt, quibus mouentur, necesse est multa quidem esse, q̃ mouent, oīa autē aliquo modo necesse est esse hæc sub vno principio, e quo et ordinē & constitutionem habent. Quo vero ad verba atti-
Q net verba græca plyus mē, pasas de, ad causas, siue principia retulit, nos autem in cōmentarijs ad motus retulimus. Philoponus quidē ad principia, qm̄ principiū apud græcos fœminini generis est, nos autem ad motus, tanq̃ ad proxime dictū, addidit aūt (quodam modo) qm̄ illud principiū, a quo cuncta dependent (vt Philoponus inq̄t) omnia continet quodam modo secundū locum, non quidem ratione sui, sed ratione primi mobilis, cuius est primus motor, vel dixit (quodā modo) quo ad ordinē, qm̄ primus motor est prior illis. originem & natura cum sit a se, cætera ab ipso, non autem simpliciter. s. tempore, q̄d est esse simpliciter prius, hic est ergo secundus hypotheticus syllogismus, vbi etiam positio antecedentis, & consequentis desunt, & ideo est suspensiuus sermo sine termino. debes autem illa supplere per quæ dat intelligere ꝙ siue vnus, siue plure sint mutus sempiterni, deueniendum sit ad primum principium immobile omnino.

Continuo autem existente tempore, necesse motum continuum

A *nuum esse si quidem impoßibile tempus sine motu esse, continui igitur alicuius numerus tempus. Circularis ergo, quemadmodum in his, quæ in principio determinatum est.*

Diluc. t. c. eiusdem. *Sed perpetuo existente tempore, necesse est motum perpetuum esse, quandoquidem impoßibile est tempus sine motu esse tempus enim numerus est alicuius perpetui, quia circularis, quẽ admodum in rationibus a principio dictis determinatum est.*

Cõm.104. Ponit nunc antecedens hypothetice sic, sed motus, est & semper & perpetuus, igitur motor est & semper & perpetuus, probatur positio antecedentis, quia tempus perpetuum est quod est numerus motus perpetui, & nõ ponit antecedens, sed probationem eius loco positionis añtis, vt sermo sit breuior, & dicit, sed perpetuo existente tempore, necesse est motum perpetuum esse, hoc non est positio antecedentis, sed eius probatio, quã exponit .d. Quando quidem impossibile est tempus sine motu esse. Tempus.n. numerus est alicuius perpetui, quia est
B numerus motus circularis, vt quarto physicæ auscultationis determinatum est. Sic igitur patet totus syllogismus. Animaduerte ꝙ particula ara græce, latine est ergo, vel igitur, interdum vero reddit causam vt hic, ideo transtuli illo modo. Animaduerte ꝙ Arist. nouit motum
Nota. diurnum, & motum obliquum, & motum obliquũ diuisit secundũ apparentias, quas narrat.12.meta. Omnes tamen ponit concentricos. Ptolemæus vero certos ponit diarium, & obliquum, & cum secat in eccentricos, et concentricos, & extrinsecos, quos narrauit in libro magne compositionis, motum trepidationis stellarũ fixarum, quẽ posteriores adinuenerunt Arist. non cognouit, & Ptolemæus non asserit, cum ponat auges fixas solis, sed res hæc omittatur, licet multa de hac re dixerimus in libro de nostrarum calamitatũ causis, & si deus mihi vitæ longitudinẽ pstabit, aliquãdo disputabimus in re hac.

Philoponus non recedit ab his, quæ in cõmentarijs di-
RECO. ximus, vult.n. ꝙ cum Aristoteles prætermisisset positionem antecedentis in primo syllogismo, quæ potentia cõtinebatur in eo, nunc illius assumptionis probationem affert ex tempore, & ita secundum Philoponum vult
C probare, ꝙ motus sit continuus & hoc probat ex tempore, cum.n. tempus sit continuum, necesse est & motũ continuum esse, probatur consequentia, quoniam tẽpus motus mensura est, talis autem est circularis, ergo tẽpus mensura est circularis motus, quare si tempus est continuum, circularis motus est continuus. inquit, continuo autem existente tempore, necesse est motum continuum esse, siquidem (vt inquit) impossibile est tempus sine motu esse, & motũ supple sine tẽpore. cuius causam affert, quoniam tempus est numerus alicuius motus continui .s. circularis, ideo concludit, circularis ergo motus, tẽpus numerus est, & circularis erit continuus. quemadmodũ in physicis dictum est. Quo vero ad verba attinet, verbum (igitur) pro enim accepit, vt legit Philoponus. Supponit autẽ tempus esse continuum ex libro physicorũ.

Ant.c.105. *Continuus autem motus utrum est quia quod mouetur continuum est, an in quo mouetur, uelut locum dico, aut paßionem?*
D *Manifestum itaque, quod eo quòd id quod mouetur, quomodo enim continua paßio, nisi quia res cui accidit, continua est? Si autem & eo quod in quo, solo loco hoc existit, magnitudinẽ enim aliquam habet huius autem quod circulare est, solum continuũ. quocirca, idem sibiipsi semper continuum est. Hoc igitur est quod facit continuum motum, circulare corpus quod fertur. motus autem tempus.*

Diluc. t. c. eiusdem. *Vtrum autem motus sit perpetuus, quia perpetuum est mobile, uel id in quod mouetur. dico ut locum & paßionem? Manifestum itaque illud esse, quia mobile est perpetuũ, quomodo enim paßio perpetua est nisi res cui accidit, perpetua sit, sed si per id in quo est, motus ipse perpetuus sit, eo mobili quod in loco mouetur tantum erit. Nam magnitudinem habet. Huius autem solum, quod circulare est, perpetuum est, quia ipsum sibiipsi perpetuum est, quod igitur facit motum perpetuum, corpus quod circulo fertur est. Huius autem motus facit tempus perpetuum.* E

Soluit quæstionem, vtrum motus sit perpetuus propter perpetuitatem mobilis cui inest, an propter perpetuitatem termini ad quem, vtpote propter perpetuitatem loci, vel passionis, quæ acquiritur per motum. Respõdet quod propter mobile, & non propter omne mobile, sed solum propter mobile in loco, & nõ propter omne mobile in loco, sed solum propter mobile in loco circulare, propterea quia hoc solum est perpetuum, quod facit motum perpetuum, & motus cœli perpetuus, facit tempus perpetuum, & sic est iste ordo, ꝙ mobile perpetuũ facit motum perpetuum, & motus facit tempus. & verba patent, verum pro illis, qui volunt verba vt iacent, lego literam more eorum. Motus aũt perpetuus est, vtrum subaudi sit perpetuus ipso mobili existente perpetuo, hoc est propter mobile, an propter id in quod mobile mouetur, vt dico propter locum vel passionem. Respõdet manifestum itaq; quoniam propter mobile, subaudi motus perpetuus est, cuius causam subscribit.d. Qũo enim passio perpetua est, nisi propter rem cui accidit, perpetua sit quasi dicat. nullo modo. Si vero propter id in quo, hoc est solo loco est, magnitudinem enim habet, sed hæc litera potest exponi vno mõ de termino ad quẽ sic, si vero propter terminum ad quem motus ipse dicatur ppetuus hoc.i. motus perpetuus est talis solo loco, magnitudinẽ .n. habet solus locus. Sed hæc expositio non consonat sequentibus verbis, iõ lege sic. si vero ,ppter id in quo hoc est ,ppter mobile cui inest, motus ipse sit perpetuus, hoc .i. tale mobile erit quod solo loco est motum. Et huic cõsonat, quot subscribit.d. Huius autem perpetuum est solum quod circulo subaudi mouetur. Deinde reddit causam, quia ipsum sibiipsi, hoc est per hoc quod circulare est, & habens naturam perpetuam, semper perpetuum est, vnde particula illa oste in græco reddit causam, igĩ corpus quod circulo fertur, illud est, quod motum perpetuum facit motus autem talis corporis subaudi facit tempus, & sic patet sensus quæstionis. nostra igitur translatio non differt a verbis. Sed ambiges forte, quia motus est perpetuus etiam a motore. 12. meta. cõm. 41. Dicendũ ꝙ per mobile non intelligit subiectum motus tantũ, sed id quod per se mouetnr a principio in eo, & sic in ipso mobile claudit subiectum, & motorem.

Com. 105. F G

Philoponus ad verbum exponit, vt nos in cõmentarijs diximus. dubitat tamen, quoniam id quod augetur magnitudinis additione crescit, & hac continua additione auctio est continua. ergo non est verum, motum esse continuum eius quod mouetur continuitate. Dicendum ꝙ Arist. accepit hic continuum pro perpetuo. cuius est semper deinceps aliquid accipere. Augumenti autem nõ est semper aliquid accipere deinceps, non enim in infinitũ augescit qđ augeẽ. reliqua ex cõmentarijs clara sunt. RECO. Dubiũ philoponi Solutio.

Ant. c. 106 *Quoniam autem in continue motis secundum generationem aut alterationem, aut uniuersaliter transmutationem, uidemus deinde existens & generatum hoc post hoc, ut non deficiat, considerandum est utrum est aliquid quod ex neceßitate erit, an nihil, sed omnia contingit non fieri.* H

Diluc. te. c. eiusdem. *Cum autem in his quæ perpetuo uel secundum generationem, uel alterationem, uel quamcunque transmutationem mutantur, uideamus deinceps ens, & generari hoc post illud quatenus non deficiant, consideratione dignum, utrũ aliquod erit, quod necessario erit, uel nihil, sed cuncta contingenter generantur.*

Com.106. Mouet secundã.q. vtrum omne quod gñatur, necessario gñatur, causa qõnis est, quia quæ circulo sunt, necessario sunt, sed quæ gnerantur, circulo sunt, quia vnũ post aliud, igitur dignum consideratione est vtrũ quæ gñantur, necessario gñantur, tãgit minorẽ syllogismi faciẽtes qõnem.d. Quum autem in his quæ perpetuo, vel secundum gñationem, vel alterationem, vel quancunq; transmutationẽ mutẽtur, videamus deinceps, ens et gñari semper hoc post hoc, quatenus non deficiant, hæc est minor syllogismi facientis qõnem, subdit qõnem per modũ cõclusionis.d. Cõsiderãdũ vtrũ aliqđ erit, ꝙ necessario erit

I vel, nihil sed cuncta contingẽter fiunt. Est igitur quæstio vtrum omne quod generatur cõtingenter, an necessario fiat. Animaduerte ꝙ verbum illud quancunq; græce est est olos, quod latine est omnino, quod cum non sonet, transtuli quancunque transmutationem, quod idem est.

RECO. Cum ostendisset in præassumptis, ꝙ inest generationi continuum, quoniam in his quæ generãtur est ipsum deinceps & ipsum fieri secundum post primum, nunc (vt Philoponus inquit) quærit si est ipsum ex necessitate esse in his, quæ generantur, ita vt necesse sit ad primum consequi secundum, aut nihil quod fit, est necesse, sed omnia cõtingentia, vt contingat quod fit, fieri, & non fieri. Vnde inquit, quoniam autẽ in continue motis secundũ generationem, aut alterationẽ aut vniuersaliter quamuis transmutationẽ videmus deinde existẽs, & generatũ hoc post hoc, vt non deficiat, considerandũ est utrum in talibus est aliquid quod ex necessitate erit, ita vt necesse sit ad primum consequi secundum, aut nihil, hoc est nullũ secundum necesse sit cõsequi ad
K primũ, sed oĩa. s. secũda in generationibus contingat nõ fieri, hæc est quõ (vt exponit Philoponus) & nos in cõmentarijs. Quo vero ad verba attinet, cũ dixit (in continue motus secundum generationem) nõ dixit generationem esse motũ simpliciter, sed quoniam sine motu generatio nõ est, iure dixit in his quæ mouentur secundum generationem, vt Philop. inquit.

Ant.c.107 *Quod enim quædam, manifestum est & mox, ipsum enim erit, & ipsum futurum, aliud propter hoc. quod enim uerum dicere quòd erit, oportet hoc esse quãdoque uerũ quòd est, quod autem nunc uerum est dicere quod futurum est, nihil prohibet nõ fieri. futurus enim incidere quis, non incidere quis, non incedet.*

Diluc.te.c. eiusdem. *Quod quidem enim quædam, patet. nam duo sunt. et id quod mox erit, & id quod futurum alterum erit, propter hoc, quod quidem enim uerum est dicere quod erit, oportet hoc esse aliquando uerum quod sit, quod autem nunc uerum est dicere, quod futurum erit, nihil prohibet non fieri, de futuro enim aliquis deambulaturus, aliquando non deambulabit.*

L

Com.107. Soluit, & innuit diuisionem talem ꝙ eorum quæ futura sunt fieri, quædam simpliciter dicuntur futura fieri, vt affectus, qui e causis proficiscũtur naturalibus, vt vapore pluuia, & e vapore nubes, & cætera id genus, quædam quæ proficiscuntur ab agente a proposito, quod dicitur agens propter hoc, vt incessus siue deãbulatio, quæ fit ab homine propter sanitatem. Eorum vero quæ simpliciter e natura ipsa, causisq; naturalibus futura sunt, quædam sunt proximo futura fieri. vt quando causæ promotiuæ ad esse ita sunt propinquæ generationi alicuius, vt nõ possint impediri, & causæ impeditiuæ ita remotæ, vt nõ impediant. Quædam sunt a remotis futura fieri, vt quãdo promotiue erunt remotæ, impeditiuæ proximæ. Respondet nunc Arist. ꝙ quædam necessario erunt, vt ea quæ proximo futura fieri sunt simpliciter, & non a proposito, quæ vero remotæ, vel a proposito, non oportet, vt omnino futura sint necessario. Inquit. Quod quidẽ. n. quædam subaudi sint necessario generanda patet, subauditu in græco, nam eorum quæ erunt, duo sunt, & id ꝙ
M mox erit, videlicet absq; ratione vt proposito & id quod futurum alterum erit, propter hoc, idest propter rationẽ dixit alterum, quia omne quod erit propter rationẽ, aliquo modo est, sed erit alterũ vt ambulans, vel scribẽs. ꝙ quidẽ verũ est dicere ꝙ erit, oportet hoc esse aliquando verũ, ꝙ sit, nam tale est quod de proximo est futurũ fieri, vt quoniam sunt oẽs causæ promotiuæ proximæ, & impeditiuæ remotæ. Quod aũt nunc verũ est dicere ꝙ futurum erit, vt est id quod erit propter rationẽ, & propositum, nihil prohibet non fieri. De futuro. n. aliquis deambulaturus, etiã omnibus causis promotiuis proximo positis, aliquando non deambulabit. Et hoc quia effectus proficiscitur a causa libera, & contingenti. Sed dubitares. nã de necessitate oẽ futurũ erit, quia hæc est necessaria. futurũ erit, quod adæquare significat futurũ fore, igitur de necessitate omne futurum erit. Ambulans est futurum, igitur de necessitate ambulans erit. Respondetur ꝙ ex maiori de necessario, & minori de inesse, conclusio sequitur de necessario conditionali conditione addita a parte prædicati, vt Alexãder, N
Philoponus, & Auer. declarat primo priorum. Ideo debet sic inferri conclusio ꝙ de necessitate ambulans erit quatenus futurũ. Replicæ & defensiones sunt tactæ primo priorũ. Animaduerte tamen ꝙ de hac materia multa diximus in libro destructio destructionum, et in libro de interpretatione, quæ licet sint dicta in nostra adolẽscentia, nunc nõ reuoco, immo addo ꝙ hæc est positio principis methematicorũ Ptolemæi in libro apotelesmaton. Et in libro centum enunciatorum. Ipse. n. in hac re concedit tria verissima secundum philosophiam. Primũ aliquod potest homini euenire, quod nec a cœlo, nec a natura est sibi promissum, vt submersio, & abissatio. Pariete. n. sæpissime omnes ciues abissatione vrbis, quibus omnibus particulatim non erat e cœlo talis mors promissa, nec e causa aliqua sibi cõnata, vt ostendit Ptolemæus in proæmio aptolesmaton. Secundum est ꝙ multa potest homo per prudentiam auertere eorũ, quæ cœlũ sibi ominatur, quoniam O
seipsum ante aduentum illorum se præparauerit, vt sciẽs futuram pestem in vrbem aliquam, potest ea euitare, dato ꝙ a cœlo & a causa naturali sibi promittatur. vt declarat Ptole. in libro centum ennunciatorũ. Tertiũ est ꝙ sæua ventura nos possumus mitescere, & optima accelerare. idẽ Ptole. ibi. Argumẽta vero et obiectiones quorũdã astronomastrorũ, siue captiũculatorũ, nũc omitto, quia satis ĩ locis dictis diximus. Sed si alias occurret mihi res hæc, & cũ maiori ocio, forte multa pulchriora addã.

Soluit quæstionẽ secundum Philoponũ, ꝙ quædã contigẽtem euentũ habent, quædã vero necessariũ. Quod quidem quædã contingentem habeãt, probat (vt Philopo. dicit) dupliciter ex vsu illorum nominũ erit, & ipsius futurum est, & ex ipsis rerũ naturis. secunda ibi (Vniuersaliter aũt quoniam) pro intellectu ergo primi animaduersione dignum, ꝙ in his, quæ fiunt, his, nominibus vtimur, erit, & futurum est, dicimus. n. ignis comburetur, et futura est ignis cõbustio. Ex vsu ergo horũ nominũ probat primo ꝙ in generationibus quædam non fient necessario, quædã autẽ fient necessario, quoniam in his, quæ nunquam sunt, sed in futurorũ tempus forte potentia dicuntur, consueuimus vti ipso futurũ esse, & ipso erit, aliter tamen atq; aliter. nã ipso erit, vtimur in his, quæ ordinate sese sequuntur necessario, dicimus. n. ꝙ post ver, erit æstas, & ꝙ necesse sit esse aliquando æstatẽ. Ipso aũt futurum esse vtimur in his, quæ se non necessario sequuntur, vero. n. existente ipso futurũ esse, potest & non euenire, quod quidem diximus futurũ esse, & non eueniente non mẽtitur, qui id futurum esse dixit. Cuius causam exponit Philo. quoniam ipsum futurũ esse in æquali est cum ipso contingit. Posse vero & contingit non ad euentũ uocanẽ, sed non prohibitam aptitudinẽ, possibile est. n. lignũ cõburi, & si nunquam comburatur, & virgo põt coire cum viro, & si nunquam cum viro coeat. & si dixerimus semine deiecto ꝙ futurũ sit oriri spicam, & possibile est oriri, vera existente negatione, contingit non oriri. quoniam contingens erat euẽtus. Patet igitur ex vsu illorũ nominũ quædam fieri necessario, quædã non necessario (vnde dicit) Quod. n. quædam. s. eorũ quæ generantur, non ex necessitate erunt, manifestũ est, & mox. Cuius rõnem exponit ex vsu nominũ verbi erit, & verbi futurũ esse, & dicit. ipsum. n. erit, & ipsum futurũ esse propter hanc causam aliud sunt, ac alio mõ vtimur. Dico propter hãc causam, quoniam verbo erit vtimur in his, quæ necessario fiũt hæc. verbo post hæc. aũt futurũ esse, vtimur in his, quæ nõ necessario fiũt hæc post hæc, & hoc exponit (& inquit) quod. n. est verũ dicere, quoniam erit oportet hoc esse quandoque verum quoniam est, vt si verũ est dicere erit æstas post ver, oportet vt aliquando sit æstas, quod autem est nunc verũ dicere, quoniam futurũ est, nihil prohibet non fieri, quoniam (vt inquit) futurus incedere quis, non incedet. ergo differunt futurũ esse, et erit, quoniam ipso erit vtimur, in his quæ necessario hæc post hæc fiunt. ipso aũt futurum esse vtimur vniuersalius, quoniam tã in his, quæ necessario, quã in his, quæ cõtingenter hæc post hæc fient. Ex hoc loco accipitur secundum Aristo. hanc consequentiã valere, nauale bellum erit. ergo aliquando necessario hæc est vera, nauale bellum est. hæc tamen non valet, nauale bellum est futurũ. ergo necessario

RECO. (margin, beside "Soluit quæstionẽ")

P (margin, beside "tio. Ex vsu ergo horũ nominũ")

Q (margin, beside "mus semine deiecto")

Excerpta ex his pulchra. (margin, beside "Ex hoc loco accipitur")

A necessario aliquando hæc est vera, nauale bellum est, & tota causa est apud Philoponum, quoniã ex vsu loquendi græcorum ipso erit vtimur in his, quæ necessario fiũt hæc post hæc, ipsum futurum esse æquiualet ipsi contingere, quod potest esse, & non esse. Vtrum vero differentia sit secundum vsum loquendi nostrum, quæstio est logica, vel grãmatica, satis autem est habere ex vsu horũ nominũ colligere aliqua fieri necessario. s. in quibus vtimur ipso erit, aliqua non necessario, in quibus vtimur ipso futurum esse. & sic vsu horum nominum patet non omnia generari necessario, quæ possunt generari aut futura sunt generari.

Ant.c. 118. 109. & 110 *Vniuersaliter autem quoniam contingit quædam entiũ esse & non esse manifestum est quòd & quæ generantur ita se habebunt, & non ex necessitate hoc erit. Vtrum igitur omnia sint talia, an non, sed quædam necesse est simpliciter fieri.*

Diluc. te. c. eiusdem *Quoniam autem uniuersaliter iam contingit quædam entiũ, & esse & non esse, manifestum ꝙ, & quæ generantur sic se habent, & non ex necessitate illo modo erunt. utrum omnia talia sint? an non. sed quædam necessario sunt fieri.* B

Com, 108 Repetit quæstionẽ vel potius subdiuidit quæstionẽ. videlicet vtrum omne gñabile necessario gñabitur, vel q̃dam non necessario gñabuntur, affert causam quæstionis, quia gñabilia sunt tot modis quot possibilia, modo arguo sic. possibile esse et non esse, contingenter erit, omne gñabile est possibile esse & non esse, igitur omne generabile contingens. Rñdet ꝙ quædã gñabilia non erunt generanda contingenter, sed necessario, verba patent.

RECC. Philoponus hoc textus non diuidit, ideo legamus nũc illos simul, & dicamus ꝙ cũ Arist. demonstrauit ex vsu illorum nominũ erit, & futurum esse. nõ omnia fieri necessario, nunc idẽ ostendit ex rerũ differentia, nam entiũ hæc quidẽ ex necessitate habent esse, & impossibile est ipsa nõ esse, hæc vero possibile est & esse, et non esse, eodẽ modo se habebit & in his, q̃ gñantur, vt hæc quidem ex necessitate generẽtur, illa vero contingenter, nã si qd ex necessitate se habet, velut sol in ariete esse, hoc est necessitate esse habet, non. n. possibile est ipsum nõ esse ibi, C patet qm̃ qñ nondũ erat, ex necessitate ibi existet, & impossibile est non fore ibi. Simili modo quod contingẽter habet esse, cõtingentẽ habebit gñationẽ ceu possibile eẽ & non esse. Exempli cã. si esse domũ, aut grãmaticũ, aut fabrũ contingenter est, & horũ gñatio contingẽs est possibile. n. erat & non esse neq; gñari vnũquodq; horũ, vt si non necessariũ habet esse hæc spica, sed contingebat & nõ esse, patet ꝙ huius gñatio non consecuta est ad seminis in terram proiectionẽ, sed cõtingit & non consequi. vnde dicit. Vniuersaliter qm̃ contingit quædã entiũ esse & nõ esse, manifestũ est ꝙ & quæ gñantur, ita se habebunt, & ita in illis nõ ex necessitate hoc erit si igit̃ in his, quæ contingenter sunt, id quod gñabile est, non necessario gñabitur. His declaratis, aliud mẽbrum, q̃rit, vtrũ igitur oĩa sint talia, vt. s. contingenter gñentur. soluit & innuit aliud membrũ, & dicit, an nõ, sed quædã necesse est simpliciter fieri, & sic ipsum fieri in ipsis gñabilibus est. quemadmodũ est in esse eorũ, nã sicut ineẽ impossibilia est nõ eẽ, hæc autẽ possibilia, ita et circa gñationẽ. s. quæ- D dã necessario gñabuntur. verbi gr̃a. conuersiones solis ꝑ signa necesse est fieri, qm̃ non est possibile non cõtingere. Ex semine vero ꝓiecto fieri spicã possibile est nõ fieri, qm̃ spicã possibile est nõ esse. quare ex ipso esse accipitur differẽtia in fieri, qm̃ q̃ necessario sunt anteq̃ erant, necessario erant fieri q̃ contingẽter sunt, anteq̃ erant, nõ necessario erant fieri, & sic ex differentia rerũ patet nõ oĩa fieri necessario. Sed dices, deus necessario est, & tñ Deus nõ necessario erat fieri. ergo nõ est verũ ꝙ oẽ necessario fiat, sicut est. Dicendũ ꝙ verba Arist. intelligenda sunt in eis, in qbus cadũt fieri, et factũ, modo non sic est in deo.

Dubitatio pulchra. Solutio.

Ant.c,109. *Et est quemadmodum inesse, hæc quidem impoßibilia non esse, hæc autem poßibilia, ita & circa generationem. uerbi gratia conuersiones necesse est fieri, et non poßibile est non cõtingere.*

Et est ueluti inesse, hæc quidem impoßibilia non esse, illa uero poßibilia, sic & circa generationem, ueluti conuersiones quidem necesse est fieri, & non possunt non contingere. E Diluc. t. c. eiusdem Com. 109

Exponit rationẽ ꝙ sicut rerũ hæ sunt necessariæ, vtpote quæ ita sunt, ꝙ non possunt non esse, vt cœlũ, & intelligentiæ. Aliæ sunt possibiles esse & non esse, vt gñabilia quædã, sic & circa gnerationẽ, quædã necessario fiunt, vt cõuersiones, vt qñ ex aqua generatur vapor, et ex ipso vapore, nubes, & ex hac aqua & cætera. Sic igitur generatio conuersiua necessaria erit, & quod est generabile conuersiue, necessario generabitur. verba patẽt. Ant.c. 110.

Si autem quod prius necesse est fieri si quod posterius erit. uerbi gratia. si dominus, fundamentum, si uero hoc lutum, nunquid ergo si fundamentum factum, est necesse & domum fieri, an non adhuc, si non & illud necesse sit generari simpliciter? si autem hoc, necesse & fundamento generato, generari domum, Sic enim erat quod prius se habens, ad posterius. Quare si illud erit necesse illud prius generari.

An autẽ sicut prius necesse est fieri si posterius sit, ut si domus, est fundamentũ est, & si hoc sit, lutum etiam, sic contra si fundamentum est, necesse est & domum fieri an non adhuc, nisi id ipsum neceße sit simpliciter fieri. Nã ubi illud necesse sit, etiã fundamẽto facto, domũ effici necesse erit. Sic enim erat prius se habẽs ad posterius, quare si illud erit, necesse est prius id gñari. F Diluc. te. c. eiusdem

Petit tertio, vtrũ in his quæ fiunt a proposito, conuersim necesse sit fieri posterius facto priori, veluti facto posteriori necesse est fieri prius. verbi causa. veluti facta domo, necesse est fieri fundamentum, ita econtra facto fundamento, necesse est effici domum. aut simpliciter potest esse qõ. vtrum oĩs gñatio sit conuersiua, vt quemadmodum ex fundamentum necessario domus est, sic cõtra ex domo, fundamentũ necessario erit. Respondet ꝙ nõ vniuersaliter, sed tũc qñ id quo fit necessario fit, vt si domus esset necessario facienda, valet econuerso si domus est, fundamentũ est, & si fundamentũ est, domus est. Addit causam. d. Sic. n. erat prius se habens ad posterius in generatione simpliciter necessaria. Et ꝑ hoc notat ꝙ in his quæ a proposito fiunt, non est conuersio, nã in eis q̃ fiũt a proposito nihil simpliciter fit, sed tm̃ prout subiacet ꝓconceptioni. At in gñatione nãli, & circulari, facto posteriori, fit & prius, & econtra facto priori fit & posterius, & tu intellige vno vel pluribus medijs, secundum speciem videlicet vel indiuiduum, vt dicemus. Com. 110 G

Secundum Philoponũ Arist. quærit, vtrum in quibus est necessariũ scdm suppositionẽ, in his ẽt simpliciter necessariũ considerabitur. In qua qõne alterum supponit, alterũ quærit, supponit. n. in his, quæ contingunt esse, & non esse, necessariũ secundũ suppositionẽ inueniri, quatenus ĩ eis dicimus posteriori existente, ex necessitate ꝓcessisse prius, in fructibus. n. gñatis ex necessitate profectũ fuit semẽ, qd quidẽ necessariũ ex suppositione nominat̃, Vnde Philop. notat hic ꝙ duplex sit necessariũ, alterum simpliciter, quatenus dicimus ad prius posterius ex necessitate seq, alterũ ex suppõne, quatenus si posterius euenit necessario, ꝙ prius est subsistit. Necessario qdẽ ex suppõne oĩa q̃ gñant̃ ad inuicẽ participãt, necessario aũt simpliciter nõ oĩa ꝑticipãt, qm̃ nõ oĩa ex necessitate sunt, q̃rit ergo Arist. vtrũ in qbuscũq; ẽ necessariũ ex suppõne, in his ẽt simpliciter necessariũ consideretur. Ad q̃ quæstionem respondet, ꝙ in quibus est simpliciter necessarium, in his est necessarium ex suppositione, & non cõuertitur qm̃ in aliquibus est ipsum ex suppositione necessariũ, in quibus nõ est ipsum simpliciter necessariũ. vnde inq̃t. Si aũt qd prius necesse est fieri, si quod posterius erit, nũqd subaudi econtrario. verbi gratia, si est domus, necesse est ꝓfuisse fundamentũ, & si hoc necesse sit præfuisse lutum nunqui d ergo ecõtrario si fundamentũ factũ. est necesse est & d omũ fieri. Est ergo qõ vtrũ in quibuscunq; est ex suppõne necessariũ, in his simpliciter necessariũ. Rñdet. & dicit an non adhuc. nisi et illud necesse sit gñari simpliciter, nã si hoc sit, vt sit simpliciter necessario gñabile, necesse est, & fundamẽto gñato, gñari domũ, sic. n. erat qd prius ẽ se habẽs ad ipm posterius subaudi in talibus. quæ RECO. Duplex necessarium, H

I simpliciter necessario fiunt. Quare (vt inquit) Si illud posterius erit, necesse est illud prius generari, subaudi in talibus, quæ simpliciter necessario fiunt, ideo concludit in talibus quæ simpliciter necessario generantur, hoc conuerti, s. ꝙ si necesse est gñari quod postea, & generari quod prius, necesse est, & si quod prius, & quod posterius. igitur etiam generari necesse est. Sic igitur patet in qbuscũq; est fieri simpliciter necessario, in his esse necessario fieri ex suppõne, & nõ econtrario. Exponit autẽ Arist. quare in his q̃ simpliciter necessario fiunt, quod posterius est necessario fiat, facto priori, & dicit, sed non pp illud, hoc est, quia positũ est illud prius, sequitur tale posterius, sed qm̃ tale posterius sua nã positũ est necessario futurũ, vtpote qa ẽ ex sempiternis. Ex his concludit, ꝙ in sempiternis, hæc conuertuntur. s. ꝙ posito priori, ponatur posterius & contra. (vnde inquit) In quibus igitur, ꝙ postea est necesse esse. i. simpliciter necessariũ, in his ordo cõuertitur, & semper priori gñatio, necesse est gñari qđ postea

K & contra facto posteriori, fit qđ prius. Patet ergo in quibuscunq; est simpliciter necessario fieri, in his esse necessario fieri ex suppositione, & non econtrario. Hæc de qõne. Obijcit aũt Philop. cõtra Arist. qm̃ in physicis gñabilibus & corruptibilibus, multa generationẽ necessariã hñt non pp seipsa, sed pp præcedentia, velut ad nutritionẽ alteratio ex necessitate sequit̃, non ꝙ ipsa pp seipsam necessariã habet generationẽ, sed pp præcedentẽ nutritionẽ. Præterea ad multa supra digestiuã potentiã comesta sequit̃ necessario tarda digestio non pp seipsam, sed pp præcedentẽ comestorũ multitudinẽ. Amplius ad aq̃ cum terra confusam, limus ex necessitate sequitur, non quidẽ pp seipsum, sed pp p̃cedentẽ confusionem, & alia multa sunt, in qbus ad prius, posterius ex necessitate sequit̃, nõ pp seipsa, sed pp prius, & neq; oĩno conuertitur, non. n. si digestio tarda est, & multa comesta sunt, ob plura. n. alia cõtingere põt, vt ob solicitudines, vel obcuruitatem stomachi, & alias causas, & ad iugulationẽ quidẽ ex necessitate sequitur mors, nõ tñ si mors est, & iugulatio p̃cessit, hæc sunt, quæ Philop. cõtra Arist. inducit, & insoluta omittit. Ad quæ facile rñderi põt. ꝙ aliqua ꝓpositio

L est vera per se, q̃ est falsa per accñs, vt Auer. dicit. Tunc dicendũ ꝙ in physicis gñationibus, qđ sequit̃ nec necessariã gñationẽ hẽt pp prius p se, & inquãtũ prius, nec pp se ipm̃, sed accidit hr̃e necessariã gñatio. pp p̃cedẽs, qm̃ ẽ tale et sic p accñs, veluti motus, ut motus, põt uelocitari in infinitũ, nõ tñ, qa cœlestis et hoc satis ẽ his q̃ Arist. ait.

Obiectiones Philoponi cõtra Arist.

Defensio Arist.

Ant. c. 111 *Si igitur necesse generari quod postea, & quod prius necesse, & si quod prius, & quod posterius igitur necesse, sed nõ propter illud, sed quoniam suppositum est ex necessitate futurum.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Quod si necesse est generari posterius, etiã prius necesse est esse, & prius & posterius, igitur necesse erit, sed non propter illud, sed quia quod supponitur ex necessitate erit.*

Com. 111. Ex his infert duo. primũ ꝙ in his quæ a ꝓposito fiũt valet e priori ad posterius, & ecõtra, vt si domus est, & fundamentũ, & ecõtra, sed nõ eodẽ modo, quia a posteriori ad prius valet simpliciter, simpliciter. n. seq̃t domus

M est, igitur fundamentũ, at ecõtra nõ sequit̃ simpliciter, sed qa subiectũ est necessariũ. Vbi aĩaduerte ꝙ in his q̃ a ꝓposito fiunt, e posteriori ad prius illatio est necessaria scđm cõsequẽtiã. a priori ad posterius necessaria scđm cõsequẽtis necessitatẽ, qm̃ necessariũ seq̃t ad qđlibet, scđm necessitatẽ cõsequentis. Et hoc sub alijs uerbis Ari. inuit.

Ant. c. 112 *In quibus igitur quod postea necesse esse, in his conuertitur, & semper priori generato, necesse est generari quod postea.*

Diluc. t. c. eiusdem. *In quibus igitur posterius necesse est esse, in his conuertitur & semper priori facto. necesse est prius fieri posterius.*

Cõmẽ. 112. Infert secundo ꝙ vbi posterius sequitur ad prius necessitate consequentiæ, in his conuertitur a posteriori ad prius necessitate consequentiæ. Si. n. ad vaporem sequitur pluuia necessitate consequentiæ, ecõtra etiam ad pluuiam vapor sequitur necessitate consequentiæ.

Ant. c. 113 *Si igitur in infinitum tendant ad inferius, non erit necesse eorum quæ postea sunt, hoc generari simpliciter, sed neque ex suppositione. semper enim alterum, anterius necesse erit. Ideo illud* N *necesse generari. Quocirca si non est principium infiniti, neque primum erit aliquid propter quod necesse erit generari.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Siquidem igitur in infinitum procedunt ad inferius, nõ erit necesse quod est posterius, simpliciter fieri, immo neque ex suppositione. Semper enim alterum anterius ex necessitate erit ut & illud necessario fiat, quòd si infiniti nullum sit principium neque primum erit, quo quicquam necessario fiat.*

Com. 113 Disputaturus Arist. an generatio sit perpetua, proponit duo. Primum est, ꝙ si in generandis procedatur in infinitum, quod posterius fit, nec simpliciter hoc secũdum naturam necessario fit, nec necessario fit ex suppositione, hoc est ex proposito (& hoc inquit) Siquidẽ igitur in infinitum procedunt ad inferius, hoc est alterum post alterum, non erit necesse quod est posterius, simpliciter fieri, immo neq; ex suppositione. Animaduerte ꝙ verbum cato, græce quãdoq; pro post sumitur, ita vt sit sensus si generatio procedit in infinitum, hoc est, ꝙ semper O generetur alterum post alterum, quod posterius est, nec simpliciter necessario hoc est secundũ naturam, nec ex suppositione & proposito necessario erit, syllogizat cõclusionẽ, sic, si posterius necessario fit. prius necessario fit vt diximus. Sed infiniti nullum est prius. igitur posterius erit nullũ, & per consequẽs posterius non necessario generatur (inquit) Semper. n. alterum anterius ex necessitate erit, vt & illud posterius necessario fiat, & sic in generatione posterioris necessario prægenerat̃ prius. hæc est maior ꝙ si infiniti nullum sit principiũ, neq; primũ erit quo quicq̃ necessario fiat. Est igit̃ ratio. vbi nõ est prius, posterius non fit. In gñatione infinita non est prius, igit̃ nec posterius. Animaduerte ꝙ per hoc vult habere ꝙ generatio recta non est infinita, et tota rõ est, quia tũc esset necesse generari posterius gñato priori, mõ prius nõ dat̃.

Cum sumpsisset duplex significatum ipsius necessarij, hoc quidem simpliciter, hoc vero ex suppositione, & RECO. ostendisset. In his quidem. quæ ex necessitate simpliciter P sunt, conuerti cõsequentiam, quoniam posteriori facto, oportet & prius factum esse, & præcedenti facto, oportet & posterius consequi, in contingentibus vero nõ cõuerti vlterius consequentiam, nam in his quidem posteriore existente, necesse est & primum factum esse, primo vero existente non vlterius necesse est posterius esse, in hac parte vult ostendere (vt Philoponus inquit) ꝙ simpliciter necessarium in solis his est, quæ circulariter mouẽtur, & non in his, quæ in recto. Quod aũt impossibile sit in his, quæ in recto inesse simpliciter necessarium, ꝓbat ex diuisione. Nã quod in recto mouetur, aut infinita, aut finita rectitudine mouetur, modo probat, ꝙ simpliciter necessariũ non est in his, quæ in recto mouentur infinita rectitudine, deinde probat, ꝙ non est in his, quæ in recto mouẽtur finita rectitudine. Quod simpliciter necessariũ non insit his, quæ in recto mouentur infinita rectitudine, probat ex eo, qm̃ simpliciter necessarium diximus esse qñ ad præcedens ex necessitate posterius sequitur, sed in Q infinito, neq; est præcedens, neque posterius. Infinitũ. n. principio ac fine caret ergo in his, quæ mouentur in recto infinita rectitudine, non põt simpliciter necessarium sumi, propter eandẽ rõnem neq; in his quæ gñantur possibile est simpliciter necessariũ sumere si infinita rectitudine gñẽntur, qm̃ in eis omnino, neq; præcedẽs, neq; posterius est accipe. Ex his põt ꝓbari ꝙ nec necessarium ex suppositione accipi potest in his, q̃ gñantur in recto infinita rectitudine, qm̃ diximus necessariũ ex suppõne accipi, qñ facto posteriori fit p̃cedens. At cũ in talibus neq; posterius nec p̃cedens sit, nõ ergo necessariũ ex suppõne esse põt. Quare infinito nihil simpliciter fieri põt. Hæc de generatis. Simili ratione fieri põt argumentum in gñandis, ꝙ non sit simpliciter necessariũ si infinita rectitudine gñabuntur, non. n. in talibus erit posterius sequẽs ad præcedẽs, cũ infinito nihil sit posterius, neq; prius. Quod igitur in his, quæ secundum rectum in infinitum mouẽtur, non insit simpliciter necessarium, ex his. patet vnde dicit.

Si igitur

A Si igitur in infinitum tendant ad inferius, hoc est in rectũ ad posterius ea quæ generantur, non erit necesse eorũ, quæ postea sunt, hoc generari simpliciter, sed neq; ex suppositione qm̃ (vt inquit) in vtroque modo semper alterum anterius esse necesse erit, & ideo illud erit necesse generari antequã tale posterius fiat. quare concludit, si ipsius infiniti non est principiũ, neq; principiũ erit aliquid, propter quod ipsum posterius necesse sit generari. Sed dubitat Philoponus, qm̃ Arist. supponit infinitam rectã lineam, modo licet infinitum careat principio & fine, tñ est in ipso infinito ipsum deinceps, & hoc post hoc generari. vnde Arist. dicit tempus esse infinitum, nec habere principium, nec finem, dicit tñ in ipso ipsum deinceps considerari & prius & posterius. propter hoc Philoponus dicit ꝙ ratio perfecta destruens simpliciter necessarium in talibus est probando nihil fieri posse in infinita recta linea, qm̃ omne quod fit gratia alicuius finis fit, at omne infinitum sine fine est, ergo nihil fieri potest in infinita recta linea. Hæc.n. ratio non supponit rectã infinitam & aliquid fieri, & sic vult ꝙ per ea, quæ Arist. dicit non destruitur simpliciter necessarium, verũ dici potest;

Qõ philoponi.

B ꝙ Arist. argumentatur sumpto impossibili implicãte cõtradictionem, sumit.n. rectam infinitam esse, in qua aliquid generatur, & argumentatur ꝙ si aliquid in tali recta infinita generetur erit vel simpliciter necessariũ, vel ex suppositione, & sic infertur impossibile vtroq; modo, quare argumentũ erit ad aduersarium, qui sic posset dicere aut fingere. At argumentum Philoponi est simpliciter. Adhuc dubitat Philoponus ꝙ in generatione infinita & secundum rectã lineã successio est ipsum simpliciter ex necessitate, qm̃ necesse est ex homine omnino fieri hominem, non.n. contingit ex homine non fieri hoiem. Respondet ꝙ successio quidem, quæ est secundum speciẽ secundum quam ex homine homo fit, secundum circulum fit, eo ꝙ ab eodem in idem redit, quod circulo proprium est. Ex homine.n. fit semen, ex semine embriõ, ex embrione puer, ex puero vir, ex viro semen, & sic circulo modo in his, quæ circulo fiunt, prædictum est necessariũ reperiri. Successio vero quæ non secundũ circulũ fit,

C sed in recta linea, talis est, quæ in singularibus, secundum quã ex Tantalo Pelops et ex hoc Atreus, modo hæc nõ vlterius necessariũ habent, non enim si Tãtalus est oĩno Pelops, neq; si Sophrenicus, iam & Socrates necesse est.

Ant.c.114. *At uero neque in finem habentibus, hoc est dicere uere, quòd simpliciter necesse sit generari uerbi gratia donum, quando fundamentum generatur. quando enim generatur, si nõ necesse semper generari, accidet semper esse, contingens non semper esse.*

Diluc.te.c. eiusdem. *Rursus etiam neque in fines habentibus, illud uerum erit dicere, quod uidelicet necesse sit aliquid fieri, ut domum, quando fundamentum fit. Nam quando fit nisi hoc semper necessario fiat, accidet semper esse, quod contingit non semper esse.*

Com.114 Prima suppositio fuit, si procedunt generanda in infinitum, posterius non necessario fiet, propter rationẽ tacitam videlicet, quia nec prius necessario factum est. Secũda suppositio est, ꝙ si generatio habet fines, videlicet a parte ante & a parte post, nec generari posterius necesse

D erit generato priori, vt generato fundamento generetur domus deducit. quia si semper vno genito aliud fit, tunc quod semper est, contingit non semper esse, vt generatio quæ est semper per declarata, continget nõ semper esse, videlicet tunc quando deueniet ad vltimum. Ex his vult habere ꝙ generatio recta, nec est finita, nec infinita, infinita non, quia non habere prius, finita minime, quia esset dare vltimũ, & sic semper esse non semper esset.

RECC. Cum ostendisset ꝙ in recta linea infinita impossibile est simpliciter necessarium suppponi, nũc ostendit ꝙ nec in recta finita est possibile necessarium simpliciter haberi, hoc pacto, simpliciter ex necessitate fieri est impossibile non fieri, quod autem impossibile est non fieri semper fit. At in recta finita semper fieri impossibile est, qđ probatur (vt Philoponus inquit) qm̃ semper fieri bifariã intelligitur, aut scđm vnam & continuam generationẽ, aut secundũ ipsum iterum, ac iterum generari. Velut cũ

E dicimus solem necessario in ariete fieri, & semper in ariete generari, non quidem, quia in ariete semper continuo fit, sed eo ꝙ iterum, ac iterũ, & hoc semper; non potest ipsum semper fieri intelligi secundũ vnam & continuã generationem, qm̃ contingit semper esse, quod contingens est non semper esse, quod enim in recta linea finita mouetur, ipsa linea recta finita ac cõpleta, cessabit a motu. nec dici potest ipsum semper fieri semper esse secundũ iterũ ac iterum ac sempiternam quãdam reflexionẽ, qm̃ in recta linea non est circulatio, quæ sempiterna fiat: tũ ex ipsa euidentia, eo ꝙ nihil sit tale, ꝙ in recta linea sempiternam reflexionem faciat, tum etiam quoniam quod sempiterne mouetur, sempiternum est, sempiternum vero sempiternã habet potentiam, & non interdum quidẽ mouebitur, interdum vero non, sed semper secundum continuũ. motus aũt qui scđm rectam lineam reflectitur non manet continuus, sed in medio quies comprehenditur. Arist. ergo probat in linea finita recta non esse semper fieri scđm vnam & continuam generationem. vnde dicit. At vero neque in finem habentibus, hoc est dicere vere. s. ꝙ necesse simpliciter sit semper generari. hæc est conclusio, quam exponit per exemplum, & dicit verbi gratia donum, qñ fundamentum generatur. Tunc exposita conclusione, eam probat et dicit. Quando.n. gñatur in recta finita. s. semper, si non sit necesse semper generari, sed sit veniendũ tandem ad finem, accidet qđ est semper esse, esse contingens non semper esse. Est ergo consequẽtia, si in recta finita est generari semper. ergo in recta finita est necesse generari. probatur consequentia, quia si non esset necesse semper generari, id quod semper esset contingit non semper esse, tunc destruit consequens (& inquit) sed oportet gñatione semper esse, si ex necessitate simpliciter eius gñatio & etiam econtrario si gñari sit semper, quia necesse est generari. Cuius causam affert (et inquit) Ex necessitate.n. & semper idẽ simul est, quia (vt inquit) qđ esse necesse est, non possibile est non esse, vt patet in primo priorũ. ideo concludit, quocirca si est ex necessitate, sempiternũ est, & si sempiternũ est, ex necessitate est. quare si gñatio sit ex necessitate, gñatio huius. s. hominis ex hoĩe, vel equi ex equo in infinitũ perpetua est, & si gñatio sic sempiterna, gñatio erit ex necessitate, patet ergo non esse semper fieri in linea recta finita secundũ vnã et cõtinuã gñationem. Supponit aũt nõ posse eẽ semp fieri in eadẽ scđm iterũ atq; iterũ & forte hæc ꝓbatio cõis est vtriq; intẽtioni, vt patet cõsiderãti. Q đ si dicas ꝙ põt eẽ semp fieri ĩ linea recta p reflexionẽ hoc remouit Philo. qa ĩter duos motus reflexos mediat qes.

F

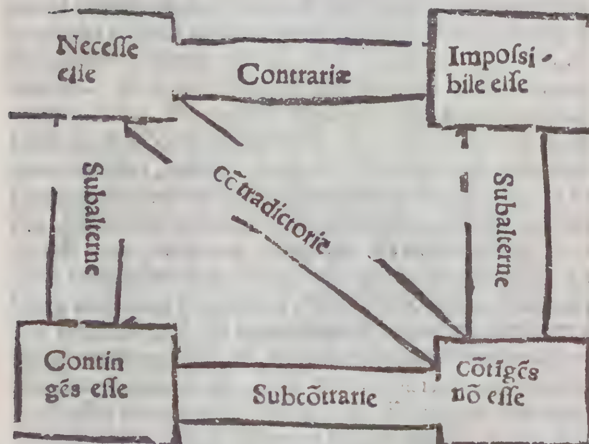
G

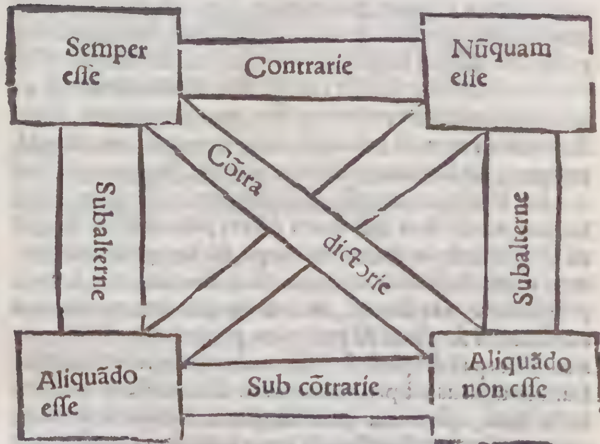
Ant.c.115. *Sed oportet generatione semper esse, si ex necessitate est eius generatio. ex necessitate enim & semper simul. quod enim esse necesse est, non possibile est non esse. Quocirca si est ex necessitate, sempiternum est. & si sempiternum est ex necessitate. Et si generatio igitur ex necessitate sit, perpetua generatio huius. & si sempiterna, ex necessitate.*

Diluc.te. c. eiusdem. H *Oportet autem generationem semper esse, si ex necessitate est alicuius generatio. ex necessitate enim esse, & semper simul sunt, quod enim est necesse esse non potest non esse, quare si ex necessitate est, semper est, & si semper est, ex necessitate est, & si generatio itaque ex necessitate sit, sempiterna generatio alicuius erit & si sempiterna sit, ex necessitate est.*

RECO. Remouet dubium posset.n. quis dicere generationẽ ex necessitate esse non tamen sempiternam, quia multa sunt ex necessitate, quæ non sunt sempiterna, vt si decollatio est, necesse est Socratem interire, non tamen sempiternum est Socratem interire. Respondet ꝙ necesse est sempiternum, & syllogizat sic qđ non potest nõ esse, est necesse esse, vt p3. quia negatio præposita facit æquale suo contradictorio, hæc.n. contradicũt necesse est esse, possibile est nõ esse, igitur hæc æquiualẽt. necesse est esse. nõ possibile est non eẽ, & sic patet maior, sed sempiternũ est nõ possibile nõ esse, igiť sempiternũ est necesse esse, et q̃ dicit, patet trãslatiõe sola, Aĩaduerte duas figuras has.

I N

K Vt igitur valet aliquando esse, igitur cõtingens esse, & aliquando non esse igitur contingens nõ esse, sic valebit semper esse, necesse est esse. Nunquam esse, impossibile, non esse, & sic Philosophus benedicit, ꝙ necesse esse æquiualet ad semper esse, & sic necessarium est sempiternum. Ad argumentũ. ad formam dicendum ꝙ illud est necessarium ex suppositione. Arist. loquitur in necessario simpliciter. Sed ambiges. primo, quia deus est necesse esse, non tamen semper esse, quia nõ in instãti quolibet deus fuit, quia non in instanti præsenti Deus fuit, & tamen Deus fuit necesse esse. Amplius videtur ꝙ perpetuum, & necessarium non sint idem, quia omne qd est, dum est, necesse est esse, non tamen omne quod est dũ est, est perpetuum. Respondent Sorticolæ ꝙ necessarium & semper esse, debent limitari a verbo, sicut igitur hæc est de præterito. deus necessario fuit, ita illa. semper deus fuit, & sic sensus. in omni tempore vel instanti præterito Deus fuit, & sic in alijs temporibus. Ad secundum ostendunt perpetuum & necessarium esse idem, quia necessarium potest dupliciter capi similiter & perpetuũ, sed in

Dubitatio.

L hoc errant. Nam apud Arist. bene necessarium conuertitur cum sempiterno. non tamen cum perpetuo, Nã apud Arist. cõtinuum est perpetuum, quo græce est syneches, & tamen non omne continuum est sempiternum.

Ant. c. 116. & 117.

Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio sit, necesse circuire & reiterare, necesse enim est aut finem habere generationem, aut non: & si non, aut in rectum, aut circulariter: horum autem si erit sempiterna, non in rectũ possibile est, quia nequaquam est principium. neque si inferius ut ad futura accipiamus, neque superius ut ad generata. Necesse autem est esse principium non finita existente, & sempiternam esse. Ideo necesse est, circulariter esse.

Diluc. t. c. eiusdem

Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter, generatio sit, necesse est circuere atque conuerti, necesse est enim generationem uel fines habere, uel non, si non, uel in rectũ, uel in circulo. Horum autem siquidem erit sempiterna, non in rectum esse potest, quia nequaquam est principium, neque uidelicet deorsum, ut si generandis respeximus, neque sursum, si in his quæ generata

M *fuerunt, at necesse est esse principium, non finito existente esse et sempiternum, ideo necesse est ipsam circulo esse.*

Com. 116.

Ex his suppositionibus concludit intentum, ꝙ videlicet generatio sit circularis & conuersiua (& hoc inquit) Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter, hoc est secundum naturam generatio sit, necesse est circuere atque cõuerti, deducit consequẽtiam, quia si generatio est alicuius necessaria & simpliciter, vel fines habet, vel non demonstrauit falsum esse eam habere fines per multas rationes, ꝙ si non habet fines, vel in rectum, vel in circulo, horũ autem dato videlicet altero qui sit sempiterna, non in rectum esse potest, quia nequaquam est principiũ, neque videlicet deorsum, vt si in generandis respexerimus, neqꝫ sursum, si in his quæ generata fuerunt aspexerimus, nullo enim modo, dabitur principium, neque finis, at necesse est principium esse, & si non finitum existit tale principium, necesse est esse sempiternum, ita videlicet quod aer sit infinities principium generationis aquæ, & finis eiusdem, Ideo necesse est ipsam generationem circulo esse, Est igitur ratio breuis. generatio est necessaria simpliciter alicuius, vel recta, circularis, non recta quia non daretur principium, qđ oportet dari, igitur circularis. Animaduerte ꝙ in circulari motu principium & finis incidunt in idẽ & propterea in solo circulo potest dari principium infinities, quod appellat sempiternum.

O

Nunc ex his concludit intentum scilicet ꝙ soli motui circulari sit necessarium & semper fieri, nam si ostensum est nec in his quæ in recta finita, nec in his quæ in recta infinita mouentur, simpliciter necessarium esse patet ꝙ in his, quæ in rectum omnino mouentur, non inerit simpliciter necessario. ergo si est ipsum semper fieri, oportet ꝙ his insit simpliciter necessarium, quæ circulo mouentur. Sola enim circularis latio habet simpliciter necessarium, quoniam solus circularis motus sempiternus vnus est, & continuus, partes vero motus ipsius numero quidem diuersæ sunt, specie vero eædẽ. Motus enim ab arie in taurum, & a tauro in geminos, numero quidem non idem est, specie vero idem & periodi reintegratione specie quidem eædem sunt, numero vero diuersæ. Soli igitur circulationi inest ex necessitate, & sempiterne, iterum & iterum fieri, quoniam nunquam desinet secundum annuam periodum in ariete fieri. Quare ostensum ex his quæ dicta sunt, ꝙ necessarium simpliciter, siue secundum continuum, & in sectilem motum consideretur, siue secundum iterum & iterum solum hic, quæ circulariter mouentur, insit. vnde dicit. Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio sit, cum non possit esse aliquo pacto secũdum rectum, necesse est circuere, et reiterare, & repetit probationem breuibus, & dicit. Necesse enim est aut finem habere generationem, aut non, & si non habet finem, aut non habet finem in rectum, aut circulariter, horum autem si erit sempiterna, non in rectum possibile est. quod probat repetendo probationẽ, & dicit, quia nequaquam est principium. Præterea (vt inquit) Neque potest generatio esse sempiterna, si inferius ad futura accipiamus, neque si superius ad præterita ac generata. Tũc reddit causam, & sumit (autem) pro enim quasi dicat quoniam necesse est esse principium. Vel (autem) aduersatiue tenetur quasi destruat illarum, vt sit dicere, sed necesse est esse principium quouis modo dicatur, quoniam in necessario simpliciter ex priori sequitur posterius, in necessario ex suppositione, ex posteriori sequitur prius. vt dictum est. Tunc (inquit) ꝙ si generatio non finita sit, & sempiternam esse necesse est, & si sempiterna est, cum non possit esse in rectũ, ideo necesse est circulariter esse. propter hæc infert, ꝙ si necesse conuerti, verbi gratia. si hoc posterius ex necessitate est, & quod prius ergo est necessitate erit, & econtrario enim si hoc præcedens, & posterius necesse est generari, & hoc semper iam continuo. Hæc Aristotiles.

RECO.

P

Q

Conuerti

A Ant.c.117. *Conuerti igitur necesse erit, uerbi gratia, si hoc ex necessitate est, & quod prius ergo, sed si hoc, & quod posterius necesse generat & hoc semper tam continue.*

Diluc.t.c. eiusdem. *Conuerti igitur ex necesse est, ut si hoc ex necessitate fit, & prius igitur ex necessitate erit etiam, & si hoc, posterius etiam necessario generabitur, atque hoc utique perpetuo semper.*

Com.117. Ex prædictis infert duo, primum in generatione ex priori sequitur posterius necessitate consequentiæ, & econtra. vt si pluuia est, oportet esse vapores, & si vapores, oportet esse nubes, & nubes oportet esse pluuiã, & si pluuia est, necesse est esse vapores, & hoc ꝑpetuo esse.

Ant.c.118. *Nihil enim hoc differt dicere per duo, aut multa.*

Diluc.te.c. eiusdem. *Neque enim hoc per duo aut plura refert dicere.*

Com.118. Remouet dubium, quia si ex priori sequitur necessario posterius, & econtra, fit immediate, vel pluribus medijs. Respondet ꝙ hæc cõuersio fit, vel per plura vel duo media, & non refert quantum ad ratiõẽ conuersionis.

RECO. Cum ostendisset ꝙ simpliciter necessarium soli motui circulari inest, & ad hoc ostendendum necessariam conuersionem in hoc circulari motu circa duo quædam exemplificasset, nunc (vt Philoponus inquit) notat ꝙ secundum continuum semper necessario & ad secundum, tertium, & ad hoc quartum sequitur, quoniam (vt inquit) nihil differt per duo, aut plura considerare cõuersionem fieri, & quæ ex necessitate consequentia, quare per hæc dubium remouit circa exemplum assignatũ.

Anti.c.119. *In circulari igitur motu & generatione est, quod ex necessitate simpliciter. & si circulariter, necesse generari & generata esse. & si necesse est horum generatio circularis.*

Diluc.tc.c. eiusdem. *In motu igitur & generatione circularibus, est id quod necesse esse simpliciter, & si circulo, necesse est unumquodque fieri, & factum fuisse. & sic necesse est, horum generatio circulo erit.*

Cõmẽ.119. C Secundum quod infer est, ꝙ necessario generari et circulo generari conuertuntur (& hoc inquiunt) In motu igitur & generatione circularibus, est id quod necesse est simpliciter esse, & si circulo, subaudi, aliquid fit, necesse est vnumquodque fieri & factum fuisse infinities saltem in specie, vt dicemus et si necesse est subaudit vnumquodque fieri, horum generatio circulo erit, & sic necessaria generatio, & circularis generatio conuertuntur, & necesse aliquid generari, & circulo generari similiter conuertuntur.

RECO. Nunc (vt Philoponus putat) vniuersum sermonem concludit. & dicit. In circulari igitur motu & generatione est, qđ ex necessitate simpliciter. quasi dicat patet ex dictis in motu et gñatione circularibus esse ipsum simpliciter necessariũ, hoc pacto ꝙ si fuerit circulariter factũ, necesse est generari, & generata esse, generari quidem in futurum, generata vero esse in præterito, & ecõtrario, si necesse est generari & generata esse, horũ generatio circularis est. hæc in vniuersum.

Ant.c.120. D *Hæc itaque rationabiliter, quoniam perpetuus est circularis motus, & qui cœli, quoniam hæc ex necessitate generantur & erunt, quæcunque huius motus sunt, & quæcunque propter hunc.*

Diluc.t.c. eiusdem *Hæc utique rationabiliter quidem sunt, quoniam sempiternus etiam aliter apparet circulo motus. uidelicet illi qui est cœli, fiunt enim hæc & erunt ex necessitate, quæcunque ipso motu sunt, & quæcunque propter ipsum.*

Com.120. Confirmat hæc per rationem assignatam iam dictũ est enim ꝙ motus cœli est sempiternus, & ꝙ sit generationis, igitur generatio sempiterna erit nam hæc fiunt ab illo motu veluti a causa effectrice, & propter illum tanquam propter finem primum. Arguitur igitur sic, procedens ab agente & fine æternis est æternum. generatio a fine & agente æterno, vt a motu cœli, igitur æterna, quæ dici patent.

RECO. Cum ostendisset ipsum necessarium soli circulari motui accidere, ostendit ꝙ hoc est rationabiliter dictum tanquam consonũ existens his, quæ alibi demonstrata sunt. E Demonstratum est enim. 8. physicæ auscultationis ꝙ circularis motus solus sempiternus est. vnde dicit. Hæc quidem vtiꝙ rationabiliter subaudi dicta sunt, quoniã perpetuus est circularis motus, & qui cœli, hoc est cœlestis stellarum fixarum, qui diurnus est (vt exponit Philoponus) quoniam hæc, id est alij motus cœlestes ex necessitate, generantur, & erunt, quæcunque huius primi motus sunt, & quæcunque propter hunc sunt. Quod vero ad verba attinet, debes scire quod cæteri motus cœlestes perficiuntur a primo motu, & sunt propter primum motum, perficiuntur quidem ab eo, quia a primo motore, qui mouet motu illo primo, perficiuntur enim a deo saltem, vt a causa effectiua vniuersali, sunt vero propter primum motum, quoniam sunt propter motorem, qui mouet illo modo tanquam propter finem. ergo recte dictũ est, ꝙ necessarium inest primo motu stellarum fixarum, cæteris autem propter illum.

Ant.c.121 F *Si enim quod circulariter mouetur, semper aliquid mouet, necesse est & horum circularem esse motum. uerbi gratia. superiori latione existente, circulari sol sic. Quoniam autem sic, horæ propter hoc circulariter generantur & reiterantur. His autem ita generatis, iterum quæ ab his.*

Diluc.te.c eiusdem. *Quod si quod circulariter mouetur, semper aliquid moueat, necesse est & horum circularem esse motum, ut superiori latione existente, sol sic circulo existit, at quia horæ ita sunt, propter hoc circulo fiunt atque iterum fiunt. his uero ita genitis, iterum generabuntur quæ ab illis.*

Com.121 Remouet. q. tacitam, nam videtur sequi. est motus cœli perpetuus, igitur generatio perpetua, quia motus cœli est causa rerum vniuersalis, modo a causa vniuersali ad effectum particularem non valet argumentum, nisi negatiue, vt declaratum est primo posteriorum. Respõdet ꝙ licet sit causa vniuersalis & remota, tamen ex illa sequitur propositum, & deducit a primo ad vltimum, vt Auerroes deducit hoc modo, si cœlum perpetuo moue- G tur, oportet vt sol in orbe decliui moueatur perpetuo & circulariter. Si sol mouetur perpetuo circulariter, oportet vt anni tempora currant perpetuo circulariter, & si anni tempora currunt circulariter perpetuo, oportet vt elemẽta, & res generentur perpetuo circulariter. Quæ dicit patent. Animaduerte tamen quod in græco codice forte est diminutio, & debet dicere, vt superiori latione existente, sol sic circulo existit, sol circulo existit horæ, hoc est anni tempora ita erunt, cætera patent.

RECO. Probat ꝙ dixeras, scilicet ꝙ si ipsum necessarium inest primo motui diurno, inest cæteris propter illum. & dicit, Si enim quod circulariter mouetur scilicet motu diurno semper aliquid mouet, scilicet quod intra ipsum continetur saltem motu raptus, necesse est & horum, quæ mouentur ab illo circularem esse motum proprium aliũ a motu communi & a motu raptus, quoniã motu communi mouentur ab ortu in occasum, motu proprio vero contra ab occasu in ortum, verbi gratia (vt inquit) superiori diurna latione existente, sol circulari latione. sic. s. cõ H tra ab occasu in ortum moueatur. Quomodo vero valeat hæc consequentia, erraticæ stellæ mouentur motu cõmuni raptus ab ortu in occasum. ergo contra motu proprio ab occasu in ortũ. Arist. non exposuit, sed tanquam expositũ in scđo libro de cœlo omittit, & nos etiam supponamus. Ex his infert ꝙ horarũ anni circulatio sit sempiterna. & dicit. Quoniã autem sic. s. sol mouetur ab occasu in ortum proprio motu, horæ atque anni tempora ꝑꝑ hoc circulariter generantur & reiterantur. vt æstas, et hyems, & cætera id genus. Tunc his stantibus, redit ad propositũ, & cõcludit ꝙ propter generationem horarũ anni sempiternũ & circularem, generatio & corruptio animalium & plantarum, & aliorũ circulariter fit, et perpetuitatem possidebit, quoniã (vt dictum est) ab horarũ mutatione generatio & corruptio fit vnde dicis. His autem ita generatis, iterum ac circulo generabũtur, quæ ab his, vt animalia & plantæ, & cætera id genus.

I Ant.c.122 *Quare ergo hæc quidem ita uidentur; uerbi gratia, aqua & aer circulariter generantur. & si nubes erit, oportet, & pluere: & si pluet, oportet et nubẽ esse. homines uero & animalia, non reiterantur in seipsa, ut rursus generetur idem. non enim necesse est si pater generatus est, te generari, sed si tu, illum. In rectum itaque uidetur esse hæc generatio.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Propter quid igitur interdum utique hæc quidem sic uidentur, uidelicet aquam & aerem circulo facta esse, ut si nubes quidem erit oportet pluere, & si pluit, oportet nubem esse. Homines uero & animalia in seipsos non reflectuntur, ut iterum generetur idem. Non enim necesse est si pater generatus est, te generari, sed si tu genitus es, illum. In rectum itaque uidetur hæc generatio.*

Com.122. Dubitat Aristoteles. vtrum omni generatio perpetua sit circularis, & videtur ꝙ non, quia generatio hominis K ex homine est perpetua, non tamen circularis. Nam tu es ex patre, non autem pater ex te (inquit) Propter quid igitur interdum vtique, hæc quidem sic videntur fieri circulo. v3. aquam tam & aerem circulo facta esse, vt si nubes quidem erit, oportet pluere & si pluit oportet nubem esse. Homines vero & animalia in seipsos non reflectuntur, & quod subscribit, patet. Et si videtur quod generatio hominis ex homine sit perpetua, & non circularis, et ita nõ omnis generatio perpetua est circularis.

RECO. Aristoteles nunc proponit quandam dubitationem, cur nam in aere quidem, & aqua, & reliquis elementis, & necessario est generatio circularis, & conuertitur, etenim nube quidem existente, erit aqua, & aqua facta, nubes præexistit. In singularibus vero non ita se habet. Socrate enim existente præfuit sophroniscus, sophronisco existente, non ex necessitate. Socratis generatio sequitur. vnde dicit. Quare ergo hæc quidem ita viden- L tur. verbi gratia. aqua & aer circulariter generantur, ita ꝙ si nubes sit oportet & pluere, & si pluet, oportet & nubem esse, homines vero & animalia non reiterantur in seipsa, vt rursus generetur idem numero, nõ enim necesse est si pater generatus est scilicet sophroniscus, te generari scilicet Socratem, sed contra si tu es genitus, necesse est patrem esse genitum. Dubitatio ergo secundum expositionem Philoponi est, cur idem specie potest reuerti, vt cum fit ex aqua vapor, ex vapore iterum aqua fieri potest in specie, idem vero numero non potest reuerti, quoniam non potest fieri iterum Socrates si fuit corruptus, non enim quærit (vt alii exponunt) cur in elementis generatio circularis esse potest, in animalibus & plantis non potest fieri. Sed secundum Philoponũ quærit cur in specie generatio fieri potest perpetua & circularis, & idem specie reuerti potest, in indiuiduis vero non potest generatio circularis fieri, nec idem numero potest reuerti. Causa autem deceptionis est, quoniam Arist. exẽ- M plificauit in elementis in prima parte quæsiti, in secunda vero parte exemplificauit in animalibus, & hominibus verum hæc fecit nõ sine causa, de prima enim parte quæsiti exemplifiraauit in elementis, quoniam circulatio secũdum speciem magis apparet in illis. De secunda vero parte exemplificauit in animalibus & hominibus. quoniam secũda pars quæsiti magis apparet in illis. est ergo dubitatio, cur idem specie reuerti potest, idem vero numero non. Respondet ergo, & dicit. In rectum itaꝙ videtur hæc generatio scilicet quæ est filij ex parte, illa vero quæ est in specie vnius elementi ex alio videtur circularis, ideo idem numero redire non potest, sed bene idem specie. Diximus enim superius ꝙ generatio singularium non est secundum circulum, ideo nec ipsum necessarium neque ipsum conuerti habet, aer autem & aqua redeũt, quoniam non secundum numerum fit ipsorum reflexio, sed secundum speciem, non enim idem aer numero in reflexione regeneratur quæ est ex aqua in aerem, sed idem specie. Simili modo dici potest in animalibus et plãtis, in illis enim idem numero non reuertitur, sed bene idem specie.

Principium autem intentionis rursus hoc, utrum similiter omnia reiterantur? an non, sed hæc quidem numero, hæc autẽ specie solum, Quorum igitur incorruptibilis est substantia mota, manifestum quòd & numero eadem erunt, motus enim, sequitur quod mouetur. Quorum autem non, sed corruptibilis, necesse est specie, numero autem non reiterari. Ideo aqua ex aere, & aer ex aqua specie idem, non numero. Si autem & eadem numero, sed non quorum substantia generatur existens talis qualis potest non esse. N Ant.c.123.

Principium autem huius considerationis tale, est utrum uidelicet omnia similiter reuertantur, an non, sed hæc quidem numero redeunt, illa uero specie tantum. Ea quidem enim, quorum substantia incorruptibilis mota est, patet quòd & ipsa eadem numero erunt. Motus enim mobile ipsum sectatur, ea uero, quorum non, sed corruptibilis, necesse est specie redire, non autem numero. Ideo aqua ex aere, & aer ex aqua specie idẽ erit, non numero, at si eadem numero, non tamen ea quorum substantia sit talis existens, qualia possibilia non esse. Diluc.t.c. eiusdem O

Ad solutionem quæstionis prædictæ, ait esse necessarium scire solutionem huius quæstionis. vtrum, v3. idem numero possit reuerti. Respondet ꝙ non, verum eorum quæ redeunt sunt in duplici differentia, quædam æterna, vt stellæ, quædam corruptibilia, vt elementa, & homines, & animalia, vult tunc ꝙ stellæ oriuntur & occidunt, & eædem numero exoriuntur quia isti ortus, & occasus sunt secundum motum, non secundum substantiam, nam substantia æterna est corruptibilia vero, vt elementa, & animalia redeunt eadem secundum species. Propterea adijcit. at si eadem numero aliqua redeunt, nõ tamen ea quorum substantia sit existẽs talis, qualia sunt possibilia non esse, id est non redeunt ea quæ sui substantia corruptibilia sunt, quæ dicuntur possibilia non esse, cætera verba patent. Sed circa finem huius libri plures occurrunt quæstiones, quas ob negotiorum multitudinẽ in aliud tempus differo. Et sic de generatione & corruptione finis ad laudem dei intactæꝙ virginis. Neapolis. 26. Octobris. M.D.V. Com.123. P

Sed adhuc quærit, vtrum omnia simpliciter reuertantur secundum speciem solum, & nulla eadem numero, & hoc inquit. Principiũ autem intentionis quæstionis. s. motæ rursus est hoc, vtrum similiter omnia reiteretur. s. specie, vt dictũ est de elementis, & animalibus. Rñdet ꝙ quæcunque quidẽ incorruptibilia existentia mouentur motu circulari, hæc secundum numerũ eadem manentia reflectuntur, quorũ vero substantia corruptibilis est, hæc numero quidẽ non permanent eadem, speciem vero seruant in reflexione. vnde dicit, An non, subaudi eodẽ modo omnia redeunt, sed hæc quidem numero redeũt, hæc autẽ specie solum redeunt, & exponit membra, & accipit (igitur) pro. n. & dicit, quorum enim incorruptibilis est substantia mota, manifestum est, ꝙ & numero eadẽ erunt in reflexione, vt stellæ, quæ occidunt, eædẽ numero oriuntur, & causa est, qm̃ motus sequitur ad id, quod mouetur, & sic reflexio dici potest eadem, qm̃ id quod reflectitur, est idẽ numero, quorum aũt sub̃a non est incorruptibilis, sed corruptibilis, necesse est specie, numero aũt non reiterari, ideo concludit, ꝙ aqua ex aere, & aer ex aqua specie idẽ non numero reddit. Addit, ꝙ si elemẽta eadem numero redire dicantur, hoc dicetur supponendo, ꝙ elementa scdm substantiam non sint corruptibilia vt dixit Empedocles, vnde dicit. Si autem & eadem numero elementa redire dicantur, sed non dicetur de eis quorũ substantia existens talis, qualis potest non esse, id est qualis est corruptibilis, generatur. q. d. non dicetur de eis supponendo eorũ sub̃am esse corruptibilem, sed supponendo illã (vt dicit Empe.) esse ingenitã & incorruptibilem, sic. n. supponendo eadem numero redire dicentur. Dubitat hic Philop. et ante ipsum prius dubitauit Alex. aduersus Arist. si enim secundũ Aristo. anima semper manet eadem numero, et factiua causa etiam semper manet RECO. Q Dubõ philopõi de resurrectiõe.

A eadem, propter quid secundum aliquam plurimi temporis periodum ex eadem materia, eadem secundum numerum non redeunt, valet autem hæc dubitatio pro tanto, quorum Arist. asserit eadem numero redire, quorum substantia incorruptibilis est, in qua dubitatione Alexãder & Philoponus supponunt animam humanam remanere post mortem, & factiuam causam etiam remanere, per quam anima fuit vnita materiæ & quærum propter quid idem numero secundum plurimi temporis B periodum non redit, vtpote hinc ad decem millia annorum, vt Plato existimauit, vel ad. 49. millia annorũ, vt astronomi dixerunt. Respondet primo ꝙ nonnulli concesserunt secundum regenerationem magnum annum contingere, in quo omnium entium regeneratio fit, quẽ annum magnum ad. 49. millia annorũ extendunt astronomi, quo tempore stellas fixas complere motum suum C asserunt. Platonici circiter decem millia annorum eũ esse affirmant. Quo tempore helionora stella, quæ caput arietis mobilis est, quadrangulum fere complet, vt in helionoricis figuris. 16. angulorum diximus. Contra obijcit Philoponus, quoniam hoc existente, esse vtique poterit & in singularibus, quorum substantia corruptibils est generatio, & secundũ numerum reflexio, quod Arist. hic negat, & primo de anima. Ideo Philoponus aliter dicit, D ait enim ꝙ si daretur iterum Socrates generari nõ idem simpliciter & omnino vtiqꝫ & vnus cũ Socrate, qui primogenitus est, esse poterit non enim (vt inquit) possibile est vnum et idem secundũ numerum simpliciter deficere & redire, non enim (inquit) eo ꝙ eisdem sit aliquid, vnũ secundum numerũ generatur, sed eo ꝙ idẽ ꝑmanet prius & posterius, existens, iccirco sol quidem secundum numerum idem est, Socrates vero, vt dixi, non idem est secundum numerum non enim (inquit) si permanet indiuidua forma, & materia permanet. Hæc Philoponus ad verbum, per quæ dat intelligere expresse Arist. posuisse animam humanam remanere post mortem, de resurrectione vero autumat post certam periodum, cuius tempus non determinauit. animam illam redire in materiã, non tamen redire idem numero, quoniam licet redeat eadem indiuidua forma in materia, quæ anima fuit Socrates, non tamen redit idem Socrates, quoniã materia non redis eadem. s. proxima, sed solum remota. Accidentia. n. quæ materiam proximam reddebant, eadem numero, redeunt, sed eadem specie, ideo si redit anima eadem numero iterum in materia, cum non redeat eadem materia proxima, vult idem numero præcise non reuerti, cũ vero dicebatur ꝙ Arist. negat reditum animæ in ipsam materiam post exitum libro de anima primo, dicendum secundũ hanc positionem ꝙ negat reditum per motum localem, vt posuerunt Pithagorici, sed reditum per copulationem & informationem non negauit, vt patet per Alexan. & Philoponum hic. Quem etiam Auer. cogitur ponere asserens vnam esse numero animã omnium hominum, vt patet cõsideranti. Quæ an Aristotelica sint, in libro de immortalitate animæ determinauimus, nũc vero illud nobis certum sit de decreto Alexan. Philoponi, & Arist. humanam animam esse immortalem, nõ enim ita dubitassent expositores, nec ita ad dubitationẽ respõdissent, si mortalem animam esse credidissent ad mentẽ Arist. Et de recognitionibus eorum commentariorum, quæ in libris de generatione olim scripsimus, actenus cõplete sunt Pisis. M. D. XXI. die tertio Aprilis.

Margin notes (left): Prima põ de resurrectione. — Quæ philoponus contra primam opinionẽ. — Te. cõ. 41. Põ Philoponi de resurrectiõi.

Margin letters (right): E F G H

PRIMI AC SECVNDI LIBRI ARIST. DE GENERATIONE Et Corruptione cum Augustini Suessani commentarijs.

FINIS.

1 # AD REVERENDISSIMVM N
D. D. DOMINICVM GRIMANVM S. ROMANAE ECCLESIAE PRESBITERVM CARDINALEM DE PRIMI MOTORIS INFINITATE LIBELLVS.

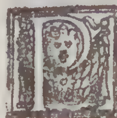
AGNA controuersia. Dominice Grimane Cardinalium maxime, inter Theologos, & nonnullos incidit Philosophorum, de amplitudine, ac potentia primi motoris; hoc est dei optimi maximi, finita ne sit, an infinita. Sed potißimum quid de hac re philosophorum princeps Aristoteles senserit Theologi quidem ipsum satis probabilibus coniecturis in sententiam suam trahunt. O
K *Contra philosophi clarißimis testibus, & authorum interpretationibus pro se sentire asserunt, habentq; præterea nonnullas rationes, quæ possunt improbis & prophanis suspitionem ingenerare. At theologi ultra uires catholicas aliquantulum euagati, aiunt: amplitudinem dei esse infinitam, & non tantum esse inter credita enumerandum, sed inter ea, quæ ratione naturali colligũtur. Hinc me his diebus aliquot mei amici rogarunt, ut inter tantos sententiam quoq; meã afferrem. Placuit mihi huiuscemodi onus assumere: tum ut exercerem uires ingenij mei (In magnis enim uoluisse sat est) tum quòd ad te ætatis nostræ sapientißimum, ac philosophorum Archedicheum recurrere possum. Nam quæ ambigue dixero, tu (modo bene dicta sint) apertißima ratione comprobabis. Quæ uero pertinaciter (si iniqua erunt) modestis confutationibus sedabis. Quamobrem librum hunc tibi castigandum mitto, quem accurate legas rogo, ubi enim te fautorem habuero, maleuolorum latratus iure spernere posse uideor. Vale. Et me ama (si me tu o amore dignum censes.)*

CAPVT PRIMVM. IN QVO RATIONES PROBABILES PRO parte affirmatiua inducuntur.

VONIAM nanq; rationes probabiles solent
L præcedere demonstratiuas (vt inquit Aristo. in principio tertij metaphysicæ) Rationes probabiles pro parte affirmatiua inducamus. Et primo. Omnis virtus corporis æterni simpliciter est infinita (& vt loquar more eorum, intensiue & extẽsiue:) deus est virtus corporis æterni simpliciter, quia cœli ac totius vniuersi, quod est simpliciter æternum, vt nunc petatur. Declaratur maior. Nam virtus potẽs perdurare per certum tempus, est aliquantula, & per duplũ in duplo, & per quadruplum, quadrupla, igitur per infinitum erit & infinita. Hæc ratio
Al's dupla videtur Arist. xij. meta. i. commen. 41. & 8. physices tex. cõm. vlt. & 78. Secundo, Ens, quo nec esse, nec intelligi potest simplicius, est infinite potentiæ, ac vigoris, quoniã cum aliquantulo gradu cõpositionis est aliquis gradus perfectionis, & cũ subduplo gradu cõpositionis est
M duplus gradus perfectionis, igitur cũ non gradu cõpositionis est infinitus gradus perfectionis. deus est simplex, quo nihil excogitari potest simplicius. Nulla enim intelligentia est liberata a potentia, præter primã. iij. de anima. cõmen. 5. in solutione tertiæ, quæstionis, & vt inquit Aristo. 8. metaph. ad vltim. Ait. n. ipsum esse simplicissimum, quia mox est id quod est. Tertio, Deus est maioris perfectionis, quã ignis si esset potentie infinite. vel quã esset ignis, vbi esset diuisus in partes proportionales in quarũ qualibet esset aliqua perfectio, quia contineret illius, vel partium illarũ perfectiones & aliquid vltra, igitur infinitus. Quarto, Duorũ contrariorũ si alterũ est in natura, & alterũ, vt 2. cœli Auer. probat. cõ. 18. Sed vigor finitus, & vigor infinitus, sunt contrarij, & vigor finitus est in rerũ natura. igitur & infinitus. Quinto, Deus est maioris vigoris quã graue per infinitũ spatium distans a centro, vt constat. Sed illud graue in fine motus, esset infiniti vigoris, vt Auer. probat primo cœli. cõ. 88. igitur & deus. Sexto, deus est natura causis finitatis priuata, igitur infinitus, sicut natura priuata causis generationis & corruptionis, est eterna, vt in libro de substantia orbis. Septimo, Deus est id quo maius in vigore, potentia, & perfectione excogitari non potest, igitur P
infinitus, Consequentia patet, quia intellectus potest intelligi semper vltra omne finitum. Antecedens constat. Esset enim illud deo maius intellectum plasma. Octauo, In deo est non gradus imperfectionis, igitur infinitus gradus perfectionis. quia non gradus imperfectionis & gradus perfectionis, videntur idẽ esse. Vltimo, Auerr. xij. metaphy. cõ. 41. idem testatur, propter quod asserit esse ponendum motorem medium. Hæc sunt argumẽta probabilia partis affirmatiue.

Cap. ij. In quo de primo omniũ rerũ principio, positiones antiquorum enarrantur.

Ithagorei (vt Speusippus) primũ omnium rerum principium in diminutione consisti autumant, esseq; longe imperfectius principiatis & causatis. Argumento vero vtuntur ex similibus in rerum primordijs ac seminibus. Semina enim stirpium, animalium, & hominum longe imperfectiora sunt stirpibus, animalibus, & hominibus, eo quia principia. Vnde & Hippocrates, medicine mo- Q
narcha, principium imbeccille ait esse. Pithagoras vero & Empedocles in primo omniũ rerum principio posuere multitudinẽ. Empedocles quidẽ amorem & odium, ambo quoq; dicens vt agentia. Nam amor congregat, odium vero disgregat, congregare vero & disgregare motus sunt. Pithagoras aũt, omniũ rerũ malum & bonum principia fingit, quia imposibile est (vt dicit Auer. xij. metaphy. cõ. 52.) bonorũ & malorum prouidẽtiam esse in vno, qua e re bonũ de bonis, malum de malis prouidet. his vero omnibus contingit dicere principium nõ esse amplitudinis infinite, primis quidem, quod primo diminutionem dedicant. secundis vero quod multitudinem. Nã infinitũ cum totum sit omne, totumq; & omne occupãs vult tantum vnum esse. 3. auscultationis physicæ. Plato vero omniũ rerũ ponens ideas, infiniti etiam posuit speciem & ideam, illamq; amplitudinem quandam immensam, & infinitam, nanq; inesse alicui vt accidens subiecto, nec alteri coniungi vt subiectum forme, & hãc primum

A mum omniũ rerum principiũ asserit,quod fortasse christianę religioni conuenit. Hec autem,quia destructa sunt Arist.12.metaphy.in vltimo &.3.phy sicorum.et.8.Auerroes etiam in libro destructio destructionum. disputatione tertia in fol.12.dubij eadẽ refellit, quare nũc sat sit.

Cap.iij. In quo narratur latinorum omnium positio, & Platonis,& Auicennæ.

LATINI vero,omnes,quatuor esse in deo apud Arist. asserunt. Essentiam,& intellectũ, potentia quoque essentiæ subordinatam,appetitum siue voluntatem intellectui, quæ & catholici asserũt.Cum vero hæc quatuor sint vnum re, sed ratione distinguuntur, vt.12.meta.com.39. sit autem intellectus dei infinitus, quia infinite beatus, appetitus quoque infinitæ quietus,erunt & essentia & potentia infinite. Persuadent vero hanc rem,petentes primo dei essentiam,esse totius entis, vero, possibilis,& excogitabilis,quam petitionem Auicenna ipse.8.sue meta.cap.6.videtur suadere. Primo, ꝙ causa vniuersalissima entis in eo ꝙ ens,& equiuaca,continet perfectionẽ totius entis, veri,possibilis,& excogitabilis. Deus est causa vt dictũ est,igitur continet perfectionem totius entis, possibilis, veri & excogitabilis. Maior eo patet, ꝙ causa vniuersalis differt a particulari. Nam particularis supponit sui in actione effectum in parte esse, factum per actionem causæ vniuersalis.Causa vero vniuersalissima totius simpliciter nihil supponit. sed causa totius esse omnino,quare vt particularis causa continet perfectionem effectus secundum partem. sic & vniuersalissima totius esse & possibilis,& ex cogitabilis. Minor etiam ex Arum.ipso accipitur.12.meta cum dicat a Deo dependere cœlum & totam naturam.Quod etiam Auer.ibidem.commen.51. affirmauit.Secundo ens per essentiam simpliciter,est totius esse omnium participantium contentiuum.Sed deus est ens simpliciter per essentiam,esse autem verum, possibile,& excogitabile,sunt entia per participationẽ.quare deus continebit perfectionem entis veri in affectu existentis,& possibilis causari,Maiorem Arum.2.auscultationis physicæ. &.2.cœli Auer. idem docet commẽt.62. vnde & Arum.inquit primo cœli,tale esse communicari rebus,his quidem clarius, his vero obscurus. Minor & Arist. & Platonis. Tertio, cui non est admista aliqua priuatio entis, vel possibilis, vel excogitabilis, est perfectio totius entis veri, possibilis,& excogitabilis,tale est deus.Maior patet. Nam homo etsi sit perfectus in specie,quia tamen sibi deficit perfectio substantiæ in eo ꝙ substantia(nam substantiæ non repugnat perfectio intellectus lunæ)iccirco est imperfectus.Amplius, licet intellectus lunæ sit perfectus in eo ꝙ intellectus lunæ:quia tamen sibi deficit perfectio intellectus omnis in eo ꝙ intellectus, adhuc est imperfecta. Itemque,licet intellectus cœli vltimi(vt orbis stelliferi) sit perfectus,vt intellectus,quia tamen sibi deficit perfectio totius entis in eo ꝙ ens,adhuc est imperfectus. Cum igitur deo competat perfectio,vt deus,& totius dei, & entis & totius entis. igitur erit infinitus, propter quæ dicit Auer.3. de anima. com.5.&.14. ꝙ solus deus est liber a potentia. Quarto, Deus est transcendens genus & materiam, quare erit totius esse & veri,& possibilis,& excogitabilis.Antecedens declaratur pariter & consequentia. Nam limitatur vnumquodq; primo quia recipitur in materia omne.n. receptum recipitur per modum recipientis,& limitatur ab illo. vt dicit Auer.3.de anima.cõm.5.2.quia continetur sub genere vel specie.Nam cum omne tale possit definiri,& definitio sit terminus, erit terminatũ qua e re albedo est 2r finita.Primo, quia in materia, propter quod sibi non competit omnis ratio albedinis. Secundo,quia positio ꝙ ipsa sit forma separata. quia adhuc contracta est ad genus vel speciem ideo est finita.Esset enim infinita secundum quid,quia ei competeret omnis ratio albedinis,non tamẽ simpliciter.quia non cõperet ratio omnis entis. Tertio limitatur vnumquodq;, quia innititur vel dependet ab aliquo. a quo mensuram sibi comparat eregulam. Cum itaque deus nullo horum limitetur. E erit omnino infinitus,& immensus. Quinto,deus occupat totum esse verum,possibile,& excogitabile, igitur est totius entis veri,possibilis,& excogitabilis.Antecedens patet, quia est generalissima causa, & causarum causa,vt diximus. Patet igitur ꝙ deus est pfectio totius entis veri,possibilis,& excogitabilis. Cui adde maiorẽ, videlicet,ꝙ omne continens perfectionem omnis entis, veri possibilis,& excogitabilis,est infinita amplitudo,infinita perfectio, ac infinita bonitas. Nam vt infinitum corpus est,quod totum spatium verum,possibile, & excogitabile occupat. iij.physi.sic infinita perfectio essentiæ erit,quæ totius entis veri, possibilis,& exeogitabilis occupauit.Hæc positio est Latinorum,Auicenne,& Platonis,& hæc ratio est eorum.

B Dr̃ia causa vl'is a particulari.

C

D

Cap.iiij.In quo inducuntur omnes rationes pro his ex verbis Aristotelis,& alijs modis. F

OCTAVO philosophicæ auscultationis inquit Arist.tex.cõm.78.Impossibile est vllũ finitum mouere scd̃m infinitum tempus. Ex hoc arguitur.Impossibile est finitum mouere per tempus infinitum.primus motor mouet per tempus infinitum,igitur non est finitus, & sic erit infinitus.Syllogismus est ex maiori de necessario,& minori de inesse. Secundo,ibidem in fine inquit.primum autem mouens,perpetuum habet motum.& infinito tempore,manifestum itaq; est,ꝙ indiuisibile et impartibile est,nullãq; magnitudinem habens. Hoc enthymema tex.cõm.vlti. Et ibidẽ paucis verbis supra inquit. ꝙ aũt finitã,impossibile est infinitam habere potentiam.Hæc eadẽ tradit.iiij. meta.tex.cõm.xli. E quibus enthimema tale formatur. Deus est potentia infinita, igitur nec corpus,nec virtus in corpore.Quero igitur, quid intẽdit in antecedente per potentiam infinitam,vel in vigore,vel in duratione, nõ G in duratione,quia oppositum consequentis staret cũ antecedente.Hæc enim copulatiua est vera, aliquid est infinite potentie in duratione, & illud est corpus vel virtus in corpore,vt cœlũ primum, quod motu diurno mouetur(est.n.corpus,et mouet ceteros orbes sempiterno motu ab ortu in occasum. & econtra)quare in antecedente per potentiam intelligit uigorẽ infinite intensum, aliter nullum esset enthimema. Tertio. Omne agens quod suapte natura potest ponere effectus infinitos simul(licet effectuum incompossibilitas impediat illa simul poni) est infinitum in vigore.deus suapte natura potest oẽs effectus & infinitos simul ponere in esse, igitur est infinitus vigore,Maior patet, qm̃ posse agere duo simul suapte natura est aliquanti vigoris, igitur quatuor dupli vigoris,igitur si infinita,erit infiniti vigoris. Minor declaratur.Nam deus mouet per infinitũ tempus, in quo fuerunt effectus infiniti,& erunt similiter.quare vt eos ponit successiue propter effectuum incompossibilitatẽ,non repugnabit eos ponere simul potissimum cum infiniti effectus præfuerũt,quos deposuit in esse:& ita in deo sunt actu infinitæ, perfectiones, per quas infinita reduxit de H potentia ad Actum. Quarto, Omne agens,quod virtute propria continet infinitas causalitatis infinitorum effectuum, est vigore & potentia infinitum, deus vero est tale.igitur vigore & potentia infinitus. Maior patet, quia plures continere causalitates,est aliquanti vigoris,r igitur infinitas continere, erit infiniti vigoris. Mino est Auer. xij.meta.cõm.36.vbi ait omnes formas contineri actu in primo motore,potentia vero in prima materia.Quinto,Omne intelligens actu infinita intelligibilia,vel vnum, quod æquiualet infinitis,est infinitum vigore.Deus intelligit vel infinita intelligibilia actu secundum viam communem,vel sui essentiam, quæ æquiualet infinitis intelligibilibus. æquiualet enim infinitis portionibus grauis vel leuis,si essent primo cœli. cõm. 57. &.59. Sexto,Omne finitum vigore potest in sui vigore effici maius p additionem,vel intelligi fieri maius, vt.8.physice auscultationis.text.cõm.78. deus est cui minime vel addi vel intelligi addi potest,igitur infinitus.

I Hæc est ratio Aristo. ibidem fere ad verbum. si recte sentis. vnde omni finito dato, deus potest maius intelligere, & voluntas maius appetere. Nam appetitus sequitur cognitionē, sicuti vmbra corpus. xij. meta. cō. 39. Modo, maius deo nec aliquis intellectus intelligit, nec voluntas vnquā appetet. quare vigore est infinitus. Vltimo, per quantū materia prima distat a deo, per tantum econtra. Materia prima distat a deo, propterea quia continet infinita in potentia. In infinitum igitur deus e materia, propterea quia continet actu infinita. est enim materia infinite modicæ perfectionis, igitur deus infinitæ perfectionis. Multa alia argumenta, plures etiā captiunculæ hinc inde susurrantur, quæ non sunt digna cōsideratione. Præterea, si quis hæc bene contuebitur poterit ea & refellere, quæ extra scribuntur, & approbare, si oportet.

Cap. v. In quo Ioannis Gandauensis positio explicatur cū suis rationibus.

K IOANNES, quāquā multipharia loquatur, & in locis diuersis diuersa profiteatur, tandē fundatur in duabus postulationibus, quas Auerroē sentire credit. Quarum prima est, q̄ virtus siue forma, siue res, est finita vel infinita, vel quia est quanta, vel quanto attributa. Est quidem quanta, si dependet in esse & in conseruari e materia quanta, vt formæ materiales. Est vero attributa quanto, si sit forma perficiens corpus quantū & operans per quantū & in quanto extra se, licet non dependeat ab illo, vt intelligentiæ mouentes stellas. Hæ.n. licet cōstituāt corpora cœlestia in esse, & agant extra se per illa, & in illis. non dependent ab eis nec in esse nec in conseruari, & propterea sunt liberatæ a materia. vt Auer. ait primo philosophice auscultationis. com. 63. in fine. Hæc petitio accipi potest ab Arum. & Auer. primo phy si. cō. 15. vbi dicunt finitū & infinitum soli quanto conuenire, vel per se vel per accidens. & 2. de generatione. cō. 37. & in textu maxime idem. Petit secundo, q̄ primū omniū rerū

L principiū. qui deus dicitur. nec est quantus, quia sit forma dependens e corpore quanto, nec quia attribuitur quanto, per hoc quia agat extra se per aliquod corpus cœleste quantū vel in corpore quanto. Prima pars patet, quia ex quo est omnium primū. est simpliciter independens. & hoc est probatū. xij. metaph. tex. cō. 41. & 8. phy si. te. cō. 78. & tex. cō. vlti. Est.n. probatum ipsum nec esse corpus, nec virtutē in corpore, & omnino extra magnitudinē omnē. Quod vero non sit corpori attributus ita vt agat extra se per corpus, & perficiat ipsum. testatur per Arum. 2. cœli tex. cō. 62. vbi inquit. Videtur autē optime quidē habenti existere, quod sine actione, propinquissimo vero per paucam & vnam. Idem ibidē tex. cō. 64. d. quod autē est optime se habens, nihil indiget actione. Multæ rationes Ioannis possunt fieri ad hoc, quas nunc breuitatis causa omitto. Ex his Ioānes opinatur deū quem primū omniū rerū finē autumat, nec esse finitum nec infinitum. Nā hæc insunt formis, vel quia sunt quan-

M tæ, vel quia attributæ quanto, quorum nullum ait competere deo. Est enim ipse separatus, & tantum finis omnium. Et hæc (vt ait) videtur expressa positio Auerro. 8. phy sice auscultationis. com. 79. Vbi soluens secundā quæstionem vult deum nec finitum esse, nec infinitum. Hæc Ioannes opinatur.

Cap. vi. In quo refellitur positio Ioannis.

QVOD deus sit finitus vel infinitus, multiplici ratione colligitur. primo, quia excedēs finitū secundo, quia perfectū, tertio quia optimū quarto, quia contra Arum. & Auerr. & oēs famosas propositiones. Prima sic constituit. Excedens finitū, oportet vt sit vel infinitū (excedens.n. continet excessum, & aliquid vltra) igitur erit quantū, quia tantū quantum res excessa & illud per quod excedit vltra. Quod vero deus excedat omne ens. nemo ambigit. Secunda sic, Perfectū est finitū vel infinitum, est enim perfectum totū & omne, primo cœli. c. iij. Itemq;. N

Perfectū est quod potest operari, & perfectum simpliciter cuius corpus est simpliciter, vt. 4. metheo. in vltimo. Et cū omne operans sit vel finitū vel infinitum. patet q̄ omne perfectū est tale. deum esse perfectum simpliciter. oēs & philosophi concedunt. Tertia sic. Optimū omne finitū vel infinitum. Nam secundo cœli. cō. iij. Optimū est cuius in actione nō contingit labor. q̄ deus sit optimū, patet. xij. meta. tex. com. 36. & 39. & in prologo etiam. Contra vero Auer. patet quia in libro destructio destructū. in prima disputatione, in solutione dubij primi reprehendit Algazelem. qui abnegauit in primo ente potentiam, cuius oppositū omnes antiqui posuere, argumēto videlicet, q̄ si potētia est perfectio in his, igitur in deo.

Præterea. Omnia agentia apud eū. xij. meta. cō. 44. reducuntur ad ipsum, & agūt & sunt participatione eius. ij. meta. cō. 4. quæ vero talia si per participationē & per reductionē. oportet vt reducātur ad aliquod tale per essentiā, quare deus erit primū agēs per essentiā simpliciter & per cōsequēs quātus, finitus vel infinitus. Amplius. O

8. phy sice auscultationis tex. cō. vltimi. & xij. meta. tex. cō. 41. facit Aristo. talē vltimā conclusionē. Primū autem mouens perpetuū habet motū, & infinito tēpore, igitur non est corpus vel virtus in corpore, patet Aristo. loqui de primo simpliciter, quia de illo proponit, ēt nullibi de eo dixisset, & præsupponit in eo potentiam esse, quare oportet vt sit vel finitus vel infinitus omnino, vt potentia sua est. nec potes fingere vt Ioannes. Interdū ait Arist. ibi loqui de duratione: esset enim non translatio, sed euersio, cum & græci codices ēt ita habeāt, vt diximus. Nec Ioannes est audiēdus, qui voluit demōstrationem illam octaui. & xij. meta. esse propriā primo enti tantū, & nō cæteris motoribus, vt in libro de substantia orbis diximus. Auer.n. in xij. meta. cō. 41. & in tertio cap. de substātia orbis. ponit eā cōmunem. vnde & Arist. soluta qōne in xij. mox quærit, vtrū sint ponēde plures tales substantiæ impartibiles, & indiuisibiles, vt est primus motor, cū itaq; quærat de numero separatarū substantiarum, igitur P supponit illa esse. Itēq;, ibidē. tex. cō. 43. concludit palam itaq; q̄ tot substātias esse, necessarie est natura sempiternas & immobiles secundū se, & sine magnitudine p̄p dictā causam, dicta vero causa, non est nisi demonstratio facta tex. cō. 41. & sic illa demonstratio est cōis omnibus. hæc contra Ioannē, quantum ad conclusionem.

Impugnat auctor Ioannem.

Cap. vij. In quo refellitur Ioan. quantum ad postulationem suam.

IOANNES (vt visum est de rationibus causē, duas ipsi deo tribuit, rationē prime formæ, & rationē primi finis, verū rationē agētis omnino ab eo remouit, nisi qua ratione finis, metaphorice agens interdū dr̄. Sed qm̄ istud est quæsitū per se, icirco raptim aliqua de hoc pertranseamus, & dico de mente Auerr. deū esse motorē vt agens, finis, & forma. quod ex verbis Auerr. multifariā deducitur. Primo, primas motor est eternus & absolutus ab omni materia, igitur est principiū nō solū tanquā motor sed tanq; forma & finis; hæc cōsequētia est Auer. Q

Deus est motor vt agens.

10. meta. cō. 7. circa finē. Scdo, Quod est perfectioris actionis & melioris, et facit q̄ quæ sunt diuersarū actionū, sint æterna & continua, est agēs & mouens vt agēs. deus est eiusmodi. xij. meta. com. 32. Tertio. Quod est substantia prima, prima forma, principiū & finis, est mouens vt agens, deus est tale. xij. meta. com. 5. Quarto, Deus est principiū formale, finale, & mouens. igit̄ agēs. Antecedēs est Auer. ibidē. com. 6. in fine. Quinto, Impossibile est aliquā substantiā esse separatā, quæ nō moueat orbē, igitur deus est agens vt motor. Antecedēs est Auer. ibidē. cō. 48. Sexto, Deus facit principiū motū, æternū, vnū, continuū, & diurnū: igitur mouet vt agens. Antecedens est ibidē. cō. 43. Septimo, Deus est formæ quasi finis cōis & vniuersalis, habens actionē cōem, mouens primū mobile motu diurno. igitur mouet agens. Antecedēs ibidē com. 44. Octauo, Deus est separatus a materia

A a materia vt sanitas concepta, igitur mouet vt finis & agens. Añs est ibidẽ.com.55. & 36. Nono.3. cœli.cõ. 28.& 4.cœli.cõ.22.Forma materialis & est mouens, & est mota.In eo quidẽ ꝙ forma mouet,cũ de forme rõne sit mouere, mouetur vero vt in materia, quia de ratione materiæ est pati.vnde & 9.meta.cõ.2.In libertatis a materia,non est passio,sed actio. Tunc arguo. De ratione forme est mouere,igitur vbi potissimũ saluatur ratio forme in eo & rõ motiua. Cũ aũt in primo simpliciter & ratio forme & ratio actus maxime saluetur, & ipsum maxime mouebit.Decimo,Omne quod agit,agit et mouet vt est in actu. iij.auscultationis physice.com.17.& 9. meta.cõ.20.Deus est actus per essentiã.igitur aget et mouebit per essentiam. Vndecimo, Deus est in maximo circulo.8.physicorũ.cõ.84. vt in loco & potissimum in dextro illius vt in patre orientali.2.cœli.cõ.15. vt in loco magis proprio.igitur ibi operatur & mouet, quia abstractæ substantiæ apud Arist.& Auer.non sunt in loco, nisi
B per oppositionẽ. Duodecimo.idẽ arguit Auer. in libro destructio Destructionũ disputatione tertia in sol'. Tertiodecimo sic,Quod dat entibus separatis finẽ, dat esse, quia finis & forma sunt idem in illis, & forma dat esse, id vero,quod dat formã,est agens,sed deus dat finẽ illis, igitur est agens.vide eũ.Et his & alijs pluribus perspicuũ est deũ agere & mouere vniuersum, motu simplici, & cõi,quẽ diurnũ vocant, huic & Alexan. aphrodiseus & Simplicius in.8.physicorũ, consentit. Plutarchus etiã in libro de opinionibus Philosophorũ inquit Arum. deum formam intelligibilem dicit, & eundem insidere sphæræ vniuersi dicit, vnde fit vt effectiue etiã moueat.eiusdem positionis est vbiq; diuus Thomas,xij.meta. & 8.physicorũ.& vbiq; de intentione Aristo. & multi alij, quos omitto.hæc satis contra eum.

Cap. viij. In quo pro Ioanne argumenta quædam inducuntur.

C *Cauillationes in partẽ Ioan.* NON est iustum condẽnare quẽpiã absentem, nisi visa causa errandi.2 cœli.propterea rationes quæ pro Ioanne facere solent, transfigamus. Prima, Motor appropriatus beatus ex generatione cõtinua inferiorũ, quia finis beat ea,quæ sunt ad finem. deus non beatur per aliquod extrinsecũ,sed seipso tantũ,vt nono ethicorum dicitur. Secunda,Motor appropriatus mouetur per accidens ad motũ mobil'.deus vero nec per se nec per accidens mouetur. Tertia,Si primus motor moueret, vt motor appropriatus,non differet a cæteris motoribus natura & dignitate. Nam si. differret, hoc esset rõne mobilis, sed mobile primum non differt sua natura a cæteris. omnia enim cœlestia quintũ corpus esse ab Arum. ponitur. igitur nulla ratione differt a cæteris. Quarta, Si primus motor agit,vel propter finem conseruandum,vel finem acquirendũ.neutro modo potest ipse cum sit perpetuus, non eget conseruatione.& cum sit optimum,nullo eget. hæc pro Ioanne fieri possunt.

D Cap. ix. In quo soluuntur he rationes.

Diluũtur cauillationes, RATIONES hæ licet sint colorate. tamen non concludunt.& propterea ad primam respondet Auer.3.cœli cõ.17. ꝙ motor beatur ex fine,qui est prima intentione,iccirco,beatur seipso,non aũt fine qui est secunda intentione,quæ est vt hæc generentur & perpetuo permaneãt. iccirco mouet primo propter se, secundo propter hæc, non quidem vt ex his perficiatur,sed vt hæc perficiat. Ad secundum variæ sunt positiones. Quidã iuniores vt Suggerius & Bacco in quibusdã tractatibus de motore primo,& cœli materia,opinãtur primũ motorẽ & cæteras intelligentias per accidẽs moueri. Petunt.n.primum motorem esse vniuersi mobilis cœlestis formã perficientẽ,& non constitutã,& intelligentias similiter cœlos cõstituere,& ab eis non constitui & perficientes,& nõ dependere,vt primo physicorum.cõ.63.& alibi. Tunc arguunt,moto perfectibili per se mouetur & prima perfectio,saltem per accidens. Primo,Primus motor et

E cæteræ intelligentiæ sunt eiusdem speciei saltem trascendenter.2.cœli.cõ.49.igitur quidquid per accidens non repugnat vni,nec alteri.sed cæteræ intelligentiæ mouẽtur per accidens.8.physicorũ.com.52.igitur & primus similiter. Ioannes vero vbiq; & oẽs nostri cõtemporanei tenent oppositũ de mẽte Arist.& Auer.opinantur.n. ꝙ primus motor cæteræq; intelligentiæ,nec per se, nec per partes, nec per accidens mouẽtur.Per se quidẽ non,quia nõ sunt corpora.vel diuisibiles, omne.n.quod mouetur est corpus vel diuisibile.6.physi.Per partes vero minime,quia oẽs sunt simplices & partes non habent.8.meta.quia statim sunt id quod sunt.Quod vero nec per accidẽs. Ioannes per verba Arist.8.physi.& Auerr. cõ.36. & 37.probat,quia per accidẽs contingit non esse,quia omne accidens est contingens, quod positio non esse. Secundo. Si per accidens mobiles essent.tunc per accidens diuisibiles,vt primo cap.de substantia orbis. Tertio, Si per F accidens mouerentur,essent forme materiales, ibidẽ deducit Auer. Quarto,Si per accidens,cũ per accidens sit duplex,vt quod mouetur per aliud,& põt seorsum moueri,vt equitans in naui.vel quod mouetur per aliud & nõ potest seorsum moueri.Hoc dicit Auer. primo de anima cõ.37.Vel igitur mouebuntur primo modo, & patet ꝙ non quia seorsum moueri non possunt, cũ nõ sint corpora. Nec secundo modo,quia tũc essent vel forme accidentales,vel accidentaliter extensæ. Auer.vero inter hos consiliat.8.physi.cõ.52.versus finẽ.vbi de moto per accidens videtur distinguere. *Motũ per accidẽs dicitur 2.* Nã quoddam mouetur per accidens subiectiue,quia videlicet vna cũ suo subiecto, ipsum ẽt recipit & subijcitur motui,vt albedo quãdo intelligitur in corpore moto,& animæ animaliũ.Hæ enim mouentur per motũ subiectorũ,& ipse propter subiecta subijciuntur motui,& tales sunt formæ diuiduæ per accidens,ac corporeæ, & dicuntur constitutæ per subiecta. Quoddã vero mouetur per accidens attributiue, non ꝙ ipsum subijciat motui,sed quia subiectum eius mouetur ab alio,quã ab ipso.& hac ratione oẽs intelligentiæ me- G diæ mouentur per accidens,quoniã eorum subiecta, hoc est,eorum orbes mouentur a primo motore, qui mouet vniuersum cœlũ primo & motu diurno,cæteros vero et secundo & tanquã partes.xij.meta.cõ.44.& 2.cœli.cõ. 71.Est.n.cœlũ vniuersum,vt animal primo motũ, qđ cõmuni & diario mouetur motu,cæteri orbes velut membra,quæ mouentur eodẽ motu vt mẽbra. sic igitur oẽs mediæ intelligentiæ mouentur per accidens attributiue, quia earũ subiecta mouentur ab vno alio motore, qui est alius ab eis,nõ ꝙ ipse subijciantur motui.Qua fortasse ratione & via dicit Auer.cœlum esse in loco per centrũ.hoc.n.est attributione & per accidens. Qua quidem *Qũo primus motor differat & cõueniat cũ cæteris intelligẽtijs.* e re,primũ motore & cæteras intelligentias cõuenire & differre,cõueniũt quidẽ,qm̃ nec per se nec per partes, nec per accidens subiectiuæ mouẽtur, vt argumẽta Ioannis cogunt.essent.n.formæ materiales, diuisibiles, corporæ, & id genus.Differunt vero quia primus motor minime mouetur per accidẽs attributione, quia eius primum su- H biectũ,qđ est vniuersum, a nullo superiori motore mouetur alio quam a diario motu.& propterea est penitus primus & immobilis omnino,vt vbiq; Arist.cætere falsẽ per accidens attributione mouentur. & in hoc errarũt primi qui posuerunt primũ & cæteras moueri per accidens. Sed ambiges & rationabiliter per rationes primæ positionis,quia oẽs sunt perfectiones prime suorum *Dubitatur,* dictiorũ,igitur mobiles ad motus illorũ. Itẽq;, sicut mediæ per accidens attributione mouentur,cur primus nõ. Nã subiectũ primũ, est vniuersum aggregatũ ex ordibus,modo tale vniuersum mouetur motu diario a primo,& motu secundũ successionẽ signorũ.econtra quilibet,videlicet,orbis a motore proprio. igitur primus motor mouetur, per accidens attributione ad cæteras intelligentias. Dici potest ad primã per doctrinam Auer.9. *Responsio,* meta.cõ.2.ꝙ forma non patitur per se a primo transmutatio essentialiter,sed per accidens,prout constituitur per

I subiecta. Vbi enim subiecta constituunt formas, tribuũt & cõicant eis propria eorũ, quorũ vnum est pati & moueri, redduntur enim potentiales potentialitate subiectorũ, & propterea redduntur passibiles & mobiles passiue propter illa, & ideo concludit ibi, ꝙ formę, quæ nõ sunt in materia, hoc est, quæ non dependẽt a materia aliquo modo, nec essentialiter patiuntur nec accidentaliter, idem primo de generatione. cõ. 54. & sic patet ad formã argumenti. Perfectio. n. prima mouetur per accidens ad motũ subiecti, qñ constituitur in esse per illud vt dicit, at vbi constituit tantũ, mouet tantũ, & nulla ratione mouetur, cũ quo tamen stat, has moueri attributione vt diximus. Ad secundã multo difficiliorẽ, est animaduertendum, ꝙ omne per se est prius, & per accidens est posterius, quia per accidens semper ad per se, & non econtra reducitur.

Tunc dicendũ, cæteras moueri per accidens attributione, quia earum subiecta per se mouentur, vt mẽbra a primo. Et primus nõ dicitur moueri per accidẽs attributione

K et si partes sui vniuersi mouenẽ p se ab ipsis intelligẽtijs.

Primo. Primo, e parte agẽtis. Nã primus est vt ars cæteræ vt artifices, modo ars est agẽs primũ, artifex secundũ vt ij. physicorũ. cõ. 32. traditur. propter quod cœlũ immediate motũ ab intelligentia propria. est primo & mediate motum a prima arte & primo motore, & non econuerso.

Secundo. Secundo, ex parte finis. Nã primus nullũ superiorem motorẽ intendit, cui appeti agendo conformari, cæteræ mouentur propter primũ, cũ quo desideria conformant. 2. cœli. cõ. 58. igitur cæteræ ad ipsum, & non econtra reducuntur.

Tertio. Tertio, ex parte mobilis. Nam primus mouet vniuersum primo, & tanquã sibi æquarũ mobile, cæteros vero orbes primo & per se, & quilibet suum per se primo. igitur potius mediæ reducuntur ad primũ quam econuerso, quare mediæ possunt per accidens moueri, quia habent aliquod prius, ad quod possunt reduci. at primus non põt ad priorem reduci, et inde nulla ratione põt per accidens moueri, & propterea dicitur penitus immobilis, cætere vero aliqua ratione mobiles. Per hæc facile tolluntur Ioannis rationes. omnes enim probant eas nõ

L moueri per accidens subiectiue.

Ad principalem. Ad principalem patet sol'. Deus enim non est motor appropriatus, qa nullũ vnũ orbẽ mouet, sed vniuersum primo, & cæteros secũdo: iccirco ab Auerroe motor vniuersalis dicitur vbiq;. Hanc resolutionẽ de primo motore cæterisq; intelligentijs pauci ante nos norunt, & ego multis in disputationibus, ac lectionibus ex his consecutus sum honorẽ, quo cæteri astantes admirati sunt. Ad tertiã quidã potius rhetorici quã philosophi, vidẽtur velle ꝙ primus motor sit appropriatus vel octauo cœlo apud peripateticos, vel nono apud astronomos, & tunc dicunt secundũ duas positiones, vna est Auerrois. 2. cœli. cõ. 49. & Alexãdri Aprodisei, & Messalici, ꝙ cœli nõ differunt specie, & per cõsequens motores minime, verum species non est prædicamẽtaliter dicta sed equiuoce, secũdũ prius & posterius ac transcendenter, & tunc concederent ꝙ primus motor non differt specie a cæteris, licet

Opi. s. th. sit primus in specie. Alia positio est Thomæ & Simplicij & cæterorũ fere omniũ ꝙ cœlestia differunt specie,

M & ita motores, & sic nullo modo ratio valet. Ego aũt prætermissa nunc q̃one, an cœli differunt spẽ, an non quia hæc est loco huic impertinens, miror hos, cũ tãtum in Aristotele & Platone profiteantur q̃ño velint apud Arist. & Auerroẽ primũ motorẽ esse appropriatũ. Primo. n. nusquã legerũt apud Arist. nisi ꝙ vel moueat vniuersum, vel primum mobile & minime apud Auerr. nos enim non minori studio vtriusq; auctoris codices et græcos & latinos absoluimus quam ipsi profitentur, nec memini me legisse. propter quæ tale cũ astrologis & philosophis consueui ponere amicitiã, & maxime ex verbis Auer. 2. cœli. cõ. 71. & xij. meta. cõ. 44. & 41. & vbiq;, ꝙ octo tantũ sunt cœli, et apud Ptolemæũ, sed hac ratione saluantur motuũ apparentię, ꝙ primus motor est forma mouens vniuersum, aggregatũ ex omnibus orbibus, qđ est quasi vnum animal. 2. cœli cõ. 74. & 42. & 71. & hoc motu vniuersali, & cõi omnibus. videlicet diario, quem oẽs obseruãt. deinde singulus orbis proprie a forma mo- N
tatur, vt stellatus & octauus a propria in centũ fere annis, & gradu vno apud Ptolemæũ, cæteri a cæteris proprijs peragrationibus ecõtrario primo, hoc est, ab occasu in ortũ, quod est secundũ signorũ sequentiã. Trepidatio vero quam recentiores post Ptolemæũ obseruarunt & eam asserunt. fortasse non est certa, de ea enim cœpit Ptolemæus ambigere, & tandem negat illã. sed de hoc in libro nostrarũ calamitatũ satis. His e rebus cõstat primo motorẽ primũ, nõn esse alicui orbi appropriatũ, sed esse vniuersi animalis cœlestis formã primo. Constat secũdo primũ motorẽ & cæteros differre penes mobilia, ꝙ cæteri mouent orbes, quæ sunt partes primi mobilis. primus mouet vniuersum, quod est totũ. Ad vltimã principalẽ, respondet Auer. xij. meta. cõ. 36. ꝙ mouẽt propter finẽ conseruandũ, & cũ dicebatur, sui natura perpetuum non eget conseruatione, dicendum, ꝙ duplex est conseruatio (vt ita loquar) præseruatiua, modo quo corpora sana possibilia egrotari conseruantur. Ipsa. n. quia possunt cadere in morbũ vel morte præseruatur, & hæc species conseruationis tantũ corruptibilibus cõpetit. Alia est coexistiua, qua ratione conclusio cõseruatur ex propositionibus in suiipsius necessitate, conclusio. n. suapte natura est vera & necessaria, & conseruatur a propositionibus, nõ quia potest cadere in falsitatẽ, sed quia per dependentiam ab illis coexistit necessaria, qualis cõseruatio non repugnat enti necessario. & propter hanc mouet primus, quãquã sempiternus & sui natura perpetuus. Mouet. n. vt conseruetur, non conseruatione preseruatiua, sed coexistiua, hoc est vt coexististat sibi. Hanc sol'. capere potes. ij. physicorũ. cõ. 88. & xij. meta. cõ. 55. & ij. cœli com. 17. & in libro destructio destructum disputatione. 14. in sol'. primi dubij. Sunt qui pueriliter dicunt primũ mouere vt conseruet cætera, se vero non. quia sui natura perpetuus. Sed hoc ad idem venit, quia conseruare hæc, est suiipsiusmet cõseruatio, & propterea oportet vt dicatur vt diximus hæc enim inter se concidunt. Hæc de efficientia primi motoris.

Conseruatio, duplex

O

P

Cap. x. In quo clarissimi viri Bessarionis positio explicatur.

BESSARION Cardinalis Nicennus, nostra tẽpestate clarissimus, vtriusq; linguæ peritus in libro. iij. in calũniatorem Platonis in scripto capita. 6. calumniatoris argumentum persoluens tale. videlicet, Si deus esset infinitus, oẽs res essent æquales, nam omnes infinito recessu a deo distarent, tale inquã argumentũ persoluens ducit dicere rerũ ad deum respectus bifariã dici, aut. n. vt ad ens infinitũ, aut vt ad ens cæteris omnibus pfectius ad summũ. Quod si ad ens infinitũ referes, æque oẽs res distãt a deo in infinitũ. Sed si vt ad perfectius, qm̃ qua perfectius est, non procedat infiniti ratione. nihil obstat res pro sua varia cõditione alias alijs deo similiores impropriores q; haberi. multa alia adijcit pro suiipsius rõne, quæ omitto.

Cap. xi. In quo confutatur hæc positio.

PACE tanti viri, quẽ ætas nostra summopere extollit, videtur mihi cũ Arist. & Philosophis hæc stare non posse. Primo quia deus est infinitus vt perfectus in summo. nã infinitũ agens, est infinitũ vt perfectum in summo, deus est infinitum agens igitur infinitus vt perfectus in summo. Syllogismus est ex maiori reduplicatiua, & minori absoluta, primo priorũ. Maior declaratur quia deus est perfectũ in summo, & deus est infinitũ ens agens, & siquid est perfectũ in summo simpliciter apud eũ est. infinitũ igitur deus est infinitũ in eo ꝙ perfectũ in summo simpliciter. Secundo, vt perfectius in summo, vel est finitus, vel infinitus, non finitus, quia non esset in summo, igitur infinitus. Tertio, Si recessus est mensura rerum, vel recessus sunt a deo vt finitus est, vel vt infinitus, si vt infinitus, habeo contra ipsum, si vt finitus. cũ hoc sit falsum. mensura esset nulla, quia fieret per id quod non est.

Q

Ratio

A Ratio vero quæ ipsum coegit, apud Philosophos valde leuis,& friuola est. Nã Philosophi mensurant res interdũ per recessum a nõ graduentiũ, siue ille sit prima materia, siue infinitæ modicũ ens, quod relinquo. tales aũt recessus a nõ gradu, cũ sunt finiti, sunt inæquales & ideo sunt inæquales. Verius itaq; vir iste cum rhetoricis certasset, quam cum philosophis.

Cap. xij. In quo positio Auerrois continetur.

AVERROES autẽ familia Peripateticorũ auctor grauis primũ motorẽ tribus modis considerari posse contendit. Vno modo, vt primus & vltimus finis, quia cæteris intenditur. Alio vero, vt prima omniũ forma, vniuersi quidẽ realis, intelligentiarũ vero intentionalis. Tertio demũ vt motor agensq; primũ & vniuersalẽ motũ, quẽ diariũ vocat. Tunc opinatur primũ motorẽ ratione qua finis vltimus, & primus est, neq; esse finitũ, neq; in-
B finitũ. Nam finitũ & infinitũ ei cõpetunt, quod vel formaliter est quantũ, vel attributione. vt i. phy si. cõ. 15. & secundo de generatione cõ. 37. & in libro de causa motuũ animaliũ dicitur. Primus autẽ motor ratione qua primus finis est, simpliciter est separatus, & nec alicui, nec vniuerso appropriatus, nec attributus, qua ratione et via non potest quãtus esse, nec formaliter, nec attributione, & per consequens non erit finitus nec infinitus. At si vel vt forma, vel vt agens consideratur, erit finitus: vt forma quidẽ, quia tantã & talem formã dixeris, quantum & quale subiectum, est. n. deus vniuersi forma æquata, vniuersum vero, finitũ est actione. & mole, per quã deus erit actione, & attributione finitus. Itemq; si vt agens ẽt consideretur. cũ maximũ in quod potest ipsum agens sit mensura potẽtiæ agentis. maxima aũt actio dei sit finita, & eius potentia similiter. prima pars positionis accipitur 8. philosophice auscultationis cõ. 79. Vbi dicit ꝙ si accipitur vt est virtus extra corpus, hoc est, vt finis separatus
C omnibus e corporibus, nec est finitus, nec infinitus, secũda vero pars traditur tertio de substantia orbis capite vbi quæstionẽ persoluit ad verbũ, tertia aũt secundo cœli accipitur. cõ. 63. vbi ait proportionẽ potentiæ primi motoris ad primũ mobile esse finitã in qualitate, sed tempore esse æternã. Hæc Auerroes vbiq; sentit.

Cap. xij. In quo inducitur prima ratio Auerrois.

AVERROES secundo cœli. cõ. 38. probat sic primũ motorẽ non esse infinitũ, et inquit, & si ita esset, inueniretur motus in instanti, et omne hoc est impossibile. vnde enthimema põt sic perfici. Omne ens ĩfinitæ potẽtiæ actiuæ mouet in non tẽpore: primus motor est talis, igitur mouet in non tẽpore. Maior declaratur. 8. phy si. cõ. 79. & primo cœli. cõ. 72. eo quia qualis est proportio motoris ad mobile secundũ excessum, talis est tẽporis ad tempus, & velocitatis ad velocitatẽ. Et enim proportio velocitatũ, qualis proportio proportionatũ excessum po-
D tentiarũ motiuarũ ad suas resistentias, & econtra sed potentia infinita vigore, ad mobile finitũ est proportio infinita, & motoris finiti ad mobile finitũ est proportio finita. Igitur velocitas qua motor infinitus mouet mobile finitũ, erit in ĩfinitũ maior velocitate qua motor finitus mouet mobile finitum. Igitur in non tempore velocitas enim infinita non potest esse nisi in non tempore. Nam inter quæcũq; duo tẽpora, est proportio limitata. Hic itaque est primus deducendi modus. Secundo deduci potest ex cõ. 78. octaui phy si. vt detur oppositum cõsequẽtis videlicet ꝙ infinitus motor intensiue moueat in tempore, vtpote in hora imaginabile est virtutem finitam mouere in illo quãtũcunq; paruo dato quod est contra Arist. 2. cœli. commen. 63. Consequentiam probo, accipiendo virtutẽ aliquam finitam, & intelligo eã augeri cõtinuo, vsquequo moueat velocius motore infinito, quod esse potest, intelligendo media resistentia continuo rate fieri vt 4. phy sicorũ. tex. com. 71. Hanc quære. 8. phy sicorum tex. commen. 78.

Cap. xiiij. In quo cõtra has Auerrois deductiones adducuntur calumniæ. B

VIDENTVR hæ deductiones tripliciter erroneæ. Primo, qa supponũt falsum, qui. s. proportio velocitatũ sit sicuti proportio ꝓportionũ excessuum potentiarum & reliqua hoc. n. falsum est in potentijs agentibus. quæ agunt per cognitionẽ & voluntatẽ. tale agens est deus, vbi. n. deus ageret veluti calor (qui agit quãtũ põt) tunc fortasse quod intulit Auer. sequeretur. Sed qm̃ deus agit per præconceptionẽ (non. n. quantũ potest, sed quantum præconcipit) iccirco incõueniens non sequitur. & hæc est responsio Thomæ. 8. phy si. lectione. 21. Secundo petit, accipit. n. deum mouere immediate aliquod mobile, hoc non est certũ apud oẽs. Tertio quod est essentiale alicui. nõ põt ab eo auferri per potẽtiã ẽt infinitã, sed succes- F
sio in motu est ei essentialis. tertio phy si. cõ. 6. igitur per nullã potentiã poterit ab eo auferri. Quarto, potẽtiæ naturales sunt determinatæ ad maximũ, & minimũ, diceret itaq; aduersarius deũ mouere vniuersum ob suã infinitã potentiã, & ꝙ illud non põt mouere aliqua alia naturalis. Nec est verũ, ꝙ quacũq; data, põt dari maior & sic in infinitũ. quia potentiæ naturales sunt determinatæ ad maximũ. 8. phy. cõ. 62. & 6. phy. cõ. 91. Quinto, captiũculatores siue forticolæ, dicunt ꝙ data potẽtia infinita nõ sequitur motus in instanti. sed in infinito paruo tempore motus, non tamẽ aliquis motus, nec in designato, tẽpore. hoc aũt non est impossibile, quia de facto datur in infinito tardo tẽpore motus, vt de infinita propinqua parte possibili, igitur infinito paruo tẽpore aliquis motus, quia si vnũ contrariũ est possibile, ẽt & alterũ. Amplius, in motu alterationis signetur primũ instãs non esse calefactionis. tũc in hoc instanti nõ est calefactio. cũ sit primũ nõ esse, & primũ calefactũ esse, & immediate ante hoc fuit. igitur ante hoc in infinitũ velox fuit aliquis motus, G
qm̃ nullũ fuit instans. quin inter illud & hoc fuit motus, igiẽ in infinitũ velox fuit aliquis motus. Peccant igiẽ deductiones, primo quia supponũt falsum, secũdo quia petũt, tertio qa illud ad qđ deducuntur, nõ est impossibile.

Cap. xv. In quo inducuntur replicæ nostræ pro prima Auerrois ratione.

QVANQVAM rationes Auerrois (vt dicemus) nõ cõcludãt. tamẽ vt ingenia virorũ exerceantur. ducã replicas. quas sæpe in publicis locis facere solitus sum, omittam quoque quasdã replicas quorũdã captiũculatorũ. qui credunt Auer. rõnes intelligere ex sola cõmentorũ numeratione, & minime verba eius, nedũ Aristotelis olfaciũt. Primo. Potẽtia dei, qui coæquatur essentiæ, est quam per partes saltẽ graduales diuisibilis, aliter frustra diceret infinita. nã licet non sit diuisibilis per quantũ simpliciter, põt diuidi per quantũ. secundo de generatione cõ. 37. Tũc arguo. Deus agit vel quantũ sua potentia se extẽdit, aut secundũ partẽ potentiæ, si scđm totã potentiã, cũ illa sit in- H
finita. igitur motus in non tẽpore. Si secundũ partẽ agit, scđm partẽ non, illa pars, per quã agit, intelligatur esse a: & illa, per quã non agit, intelligaẽ esse b: Arist. enim vtiẽ his diuisionibus. 8. phy si. tex. cõ. 78. Vel igitur b. est actiua, vel non, si non. igitur in deo partes potentiæ. a. & b. non erunt eiusdẽ rationis. Si actiua, & nunquã agit, tunc erit frustra ĩ deo. Ratio hæc exercitij est. Secũdo. Deus vel mouet per essentiã, vel per potentiã aliã ab essentia, non per potentiam aliam ab essentia (tunc. n. esset agens participatiue.) Si per essentiã, igitur agit necessario quãtũ potest, qm̃ per essentiã agere est essentiã esse rationẽ agendi. Sed essentia est simpliciter necesse esse, igitur simpliciter necesse esse, est ratio agendi, & per cõsequẽs erit secundũ vltimũ suæ potentiæ, actũ etiã est scđm modum rationis agendi. Tertio. accipiaẽ potẽtia dei, & quæro, aut a potentia illa est repugnans euenire motũ in non tempore. vel nõ repugnans, si repugnans. igitur non est aptus euenire, nisi motus in tẽpore, igitur potẽtia illa erit

Author fauet Auer.

I finita.cũ actio sit finita,& non potest infinita euenire.Si non repugnans, igitur non repugnat esse aliquod receptiuũ illius, quia cuilibet possibili extrinseco respondet possibile ab intrinseco,primo cœli cõ.124.& qđ est possibile ab extrinseco et intrinseco.aliqua hora erit in actu per Arist.in prioribus,& sic incõueniẽs sequitur. Quarto. Deus seclusa voluntate,ageret in non tẽpore.igitur cum volũtate sibi nõ repugnat mouere in non tẽpore. Consequẽtia deducit̃,quia voluntas põt proportionari suæ potentiæ motiuæ.si.n.aliquod fieri subest potentiæ alicuius actiuæ.ẽt non repugnabit subesse potentiæ volitiuæ sibi æquate,cũ vtræq; sint infinitæ. Si põt subesse voluntati eius.igit̃ põt velle motu effici in non tpe.Consequẽs hoc est impossibile,igitur & antecedens.Añs erat, ꝙ motus in nõ tẽpore subsit potẽtiæ motiuæ.igit̃ hoc est impossibile,sed hoc sequitur ex eo,ꝙ deus est infinitæ potentiæ, quare deũ esse infinitæ potẽtiæ est impossibile,quia vt primo priorũ traditur,impossibile est qđ sequitur ad impos-
K sibile. Secũdo principaliter contra responsionẽ primã arguo, ꝙ deus mere necessario mouet. Nã vel deus ita agit ꝙ aliter agere,vel egisse,vel acturũ fore, est implicans cõtradictionẽ,vel ita ꝙ potest aliter agere,vel egisse,vel acturũ fore. Si primũ,igitur deus est agens simpliciter necessariũ. Necessariũ.n.simpliciter est,quod nec est nec fuit,nec erit aliter, nec cõtingit esse vel fuisse, vel fore aliter. Si secundum, igitur variabilis, quia si põt velle actionẽ aliter quam nunc agit,igitur efficitur de volẽte nolẽs , quia de volente actionẽ.a.tale aũt est variabile. Hanc rationẽ tangit Auerr.secundo cœli com.34. vbi ait melius in æternis esse simpliciter necessarium:& 8.physi.cõ.15.vbi probat,ꝙ si deus fecisset mundũ in tempore, esset tunc transmutatus.& in libro destructio destructionũ disputatione prima in sol'.secundi dubij. Ad idem, omne agens quod agit aliquid actu.& põt agere aliter. est agens in potentia.Sed deus non est agens in potẽtia, vt ẽt cõcedũt Theologi,& Arist.11.meta.tex.cõ.15.et 14.
L & 8.physi. tex. cõ.46.& 47.quia vt dicit egeret aliquo extrahente eũ de potẽtia ad actum. Itẽq; Omne quod reducitur ad actũ.reducitur ad aliquã perfectionẽ, quam prius non habebat,& ita eget extrahente. Hæc est ratio Auer.secũdo cœli cõ.37.prope finẽ,& in libro destructio destructionũ disputatione prima in sol'.ad primũ disputatione secũda & tertia.& 8.physi. cõ.15. Ad idẽ vt ex libro de bona fortuna colligit rabi Moses,si deus potest agere quicquã qđ non agit, vel mouere velocius quam mouet,sit illud b.vel igitur ipsum agere,est bonum , vel malũ,si malũ,igitur producẽdo ipsum,erit prauus. Si bonũ.igitur nõ producẽdo,erit inuidus.His argumẽtis dicerent Arist.& Auer.deum agere mere necessario,& ita si infinitus vigore in nõ tẽpore agit.hæc quantũ ad primã Thomæ respõsionẽ. Secũda respõsio, videlicet ꝙ Auer. petit.quia supponit deũ mouere immediate orbẽ vel vniuersum,facile refellitur.primo quia(vt probatũ est)idem est primus motor,primus finis, & prima forma. secũdo quia rationes Auer.saltẽ erunt de primo motore,ꝙ si es-
M set alius vltra illũ.sibi ignotus est.cuius illius actio latet. Philosophi.n.qui ex sensibus,memorijs,& obseruationibus deducunt propositiones,quas præmissas vocant,ex quibus tandem conclusiones.cum ex sensibus obseruare non possint propinquæ vel remotæ illius aliquã actionẽ ipsum abnegarent.Nec necessitas ordinis ad primũ finẽ cogeret. cum idem sit primus motor, prima forma , ac primus finis Nec alia ratione potest probari finẽ vlteriorẽ primo motore.xij.meta.cõ.44. tertio vbi poneret vltra primũ motorẽ vniuersi aliquẽ aliũ vlteriorẽ,qui esset totius vt fini,cũ vt sic,nulla sibi competat actio. quæ est mensura essentiæ.primo cœli tex.cõ.116.non põt esse vel finitus vel infinitus,omnis.n.potẽtia mẽsuratur per maximũ quod põt,vel minimũ quod nõ põt,vt ibidẽ Auer. inquit.Hæc satis ẽt contra secundã responsionẽ. Tunc ad calũnias ab eisdẽ inductas eodẽ capite dicamus. Prima quidẽ tollit̃ ꝙ est syllogismus assumens antecedens impossibile,idcirco sequitur cõsequẽs impossibile. Et qa consequens est impossibile,ideo habetur oppositũ antecedentis. Hæc responsio est Auerr. primo cœli.com.52. N
Secũda demitur propterea quia Auer.ait.8. physi. cõ. 78.ꝙ propositiones Aristotelis sunt hipotheticæ,quasi dicat,si virtus mouẽs vniuersum motu diurno,esset infinita,possibile erit esse vel intelligi esse aliquã potentiã finitã.quæ mouebit illud vel æquale, vel maius, vt deducit. Modo tale cõsequẽs est simpliciter impossibile apud Philosophos,quare & antecedens.Erit igitur oppositũ antecedentis concedẽdũ.videlicet, virtus mouẽs vniuersum est finita,quod est opinio Auer.Cæteræ captiũculæ vno verbo delẽtur,ꝙ Auer.habet intentum quidquid dicatur, qm̃ sciunt oẽs velociorẽ nec esse,nec fuisse,nec fore , nec posse esse,vel fuisse vel fore motũ cœli,quã nunc est , vt rationes Arist.secundo cœli tex.cõ.35.& inde demõstrãt, quare scitum erit ꝙ a potẽtia quæ nec põt nec potuit,nec poterit, velocius mouere,quã mouet.,puenit motus cœli.Talis aũt est finita, quia maximũ quod potest esse finitũ,vt dictum est. Ex his patet vis primæ rationis Auerrois,& omnia quæ in illius subsidio dici possunt. O

Cap.xvi. In quo narrantur ea quæ diceret theologi circa hanc primam rationem Auerrois.

VIDAM Theologorũ peritissimi ad rationẽ Auer.afferunt Thomæ responsionẽ. ꝙ videlicet deus mouet in certo dato tẽpore.qa non agit ex necessitate naturæ,sed per voluntatẽ & intellectũ, & non tantũ, quantũ põt. sed quantũ præconcipit & vult. At iuxta ad replicas nostras diceret ꝙ deus agit scđm totã suã potentiã, non tñ secundũ omnẽ potentiã. differunt.n. totũ & omne apud græcos, vt Holon & Pan,veluti ẽt apud recẽtiores, vt totũ cathegorematice,& sincathegorematice, & tñ nõ pp hæc aget in nõ tẽpore,quia nõ scđm oẽm rõnẽ potentiæ agit. Ad secundã dicũt deũ per essentiã agere, non tamẽ necessario,quia essentia est ratio agẽdi , prout subest intellectui & volũtati, qđ enim agit per essentiã quæ est necesse esse,& nõ intellectus vel volũtas.agit secundum vltimũ suæ potentiæ, talis ratio agendi nõ est in deo. Nã essentia in eo est voluntas,& intellectus. Ad tertiũ aiũt quidã,ꝙ seclusa volũtate a deo.deus mouet in nõ tẽpore verũ potentia volitiua non põt illi proportionari , quia non põt velle,nisi melius. Alij vero volunt , ꝙ seclusa a deo voluntate.adhuc deus ageret in certo tẽpore. Nam ageret per cognitionẽ,& omnis cognitio est determinati entis possibilis.modo motus in nõ tempore est res impossibilis. Sed hæ respõsiones stare nõ possunt. Prima quidẽ nõ,quia vel dei voluntas est necessaria, vel cõtingens,vbi necessaria, deus ageret secundũ vltimũ suæ potentiæ,tã cũ voluntate ꝙ̃ sine.Si cõtingẽs, igitur contingẽter põt proportionari omni illi, quod suæ potentiæ actiuæ subest. Secũda vero minime,quia si seclusa voluntate nõ põt agere nisi motũ in tẽpore,igitur eius potẽtia est finita,aliter posset intelligi potentiã finitã moueri velocius ꝙ̃ moueat potẽtia infinita per cremẽtũ proportionale potẽtia partis,vt arguit Arist.8.physi.text.cõ.78. Impugnat theologos vt peripateticus.
Amplius Potẽtiæ mẽsurantur per maximũ quod possunt vel minimũ qđ nõ possunt primo cœli.tex. cõ.116. & ij. cœli tex.cõ.36.igitur, si maximũ quod põt potẽtia dei est terminatũ,ipsa erit finita,quia sic mensurantur potentiæ. Q
Rursus,potẽtia dei hæc est maior potẽtia motiua grauis ẽt in infinitũ aucti.Sed potẽtia grauis in infinitũ aucti,est mouẽs in non tpe,igitur hæc potẽtia,aliter in nullo esset illa dei maior hac grauis, velut eidẽ æqualis.Propter qđ aliter aiunt ꝙ seclusa voluntate deus moueret in nõ tpe, non tñ in instãti.sed in infinito paruo tpe motus esset ab eo. In infinito.n.paruo tẽpore motus non est motus in certo dato tẽpore,& tunc dicunt deũ cũ voluntate posse velle in infinito paruo tẽpore motũ, licet nunquã velit, cũ agat ratione,& præcõceptione.& de possibilibus, qđ melius.hæc satis. Ad secundam principalẽ patet sol'.ab eis vbiq;,deus.n.simpliciter cõsideratus, põt velle vnico actu actiones contrarias,at ex suppositione agit necessario,& sic posito ꝙ vel.a.nõ potest velle.b.vel.a(vti positis propositionibus cõtingentibus omnino sequitur cõclusio)

A clusio)non propter hoc præmissæ sunt necessariæ. Ad secundam contra idem negant antecedens, sed oportet addere, ꝙ non agat & sibi deficiat aliqua ratio agendi. deus autẽ si agit, & potest aliter agere. non sibi deficit aliqua ratio agendi. Ad tertiã contra idẽ dicendũ, ꝙ deus semper est in actu,& nõ reducitur ad actũ agentis, sed ad actũ actionis,qui est rei actæ perfectio, & nõ agẽti. Ad quartã cõtra illud,diceret ꝙ antequã res sit, nec est bona,nec mala,sed bonitatẽ sortitur ex eo quia deus vult eam,ideo quod deus facit. id est bonũ facere, & qđ non facit.bonũ est non facere pro tunc,ꝙ deus non facit. Hæc dicerent theologi,quibus assentiẽdũ est propter differentia principiorũ,quibus conclusiones inferunt.

Cap. xvij. In quo inducitur secunda ratio Auerrois & declaratur.

B SECVNDA ratio ex verbis Auerrois colligitur scdo cœli com.38.Si primus itaque motor esset infinitus vigore,igitur nõ haberet potentiã terminatã,& si non haberet potentiã terminatã,igitur nec naturã terminatã, & si non haberet naturã terminatã,igitur intelligerentur ex sua natura motores infiniti,& si motores infiniti intelligerentur,tunc non intelligerentur ex suo esse res propriæ ei,quare cũ vltimũ consequens sit impossibile, erit etiam & primũ antecedens. Obijciunt huic, primo cõtra tertiã consequentiã,quia dimensio materiæ nõ habet naturã terminatã.& tamẽ ex ea non intelliguntur infinitæ dimensiones terminatæ. Secũdo dato ꝙ ex deo intelligerentur motores infiniti vt infinitis æquiualẽtes. nõ videtur sequi propter hoc,ꝙ res non intelligerentur proprie ei,quia adhuc differret a cæteris,vt infinitũ a finito. Tertio Deus vbi sit agens superius,cõtinet vires omniũ agentiũ particulariũ,& tamẽ non propter hoc erit idem omnibus illis, quia habet res proprias, quibus differt ab illis.Hæc ratio potest primo declarari,supponendo ꝙ infinitũ potẽs agere, continet portiones potentiarũ infinitorũ agentiũ,quarũ quælibet potest agere tantũ, quantũ agens vnũ particulare,vt vnã, per quã potest ac re tantũ,quantũ motor maritus,& sic tot quot possunt agere omnes motores cœlestes,& generabiles. Tunc facile deducitur enthimema.Si primus motor est, est infinitus vigore,tunc non haberet potentiam terminatã, sed infinitã in actu,& si nõ haberet potentiã interminatã sed infinitã in actu.igitur nec naturã terminatã, sed actu finitã. Et si non haberet naturã terminatã,sed actu infinitã, tũc intelligerẽtur in eo infiniti motores, quia infinitæ partes siue portiones naturales.quorũ qualibet esset potẽs agere.quantũ agit vnus motor particularis, vt persuppositionẽ patet.& si sic.ipse non haberet res quibus differret ab eis,adeo ꝙ præter deum nullus alius esset motor. per quid.n.differret portio per quã potest agere motum orbis saturni a motore saturni.non.n.per terminũ actionis, potentiæ.n.non differunt nisi per terminos in quos possunt primo cœli cõ.116.Modo portio illa potest in tantũ & æqualẽ terminũ,igitur non differunt, & per cõsequẽs

D motor orbis saturni non erit nisi illa portio,quæ intelligitur in deo,& sic in cæteris arguendũ,vnde nullũ erit agẽs præter deũ. Amplius,motores illi infiniti, qui intelligũtur in deo,vel exeunt ad actus,vel non:si nõ,erũt ociosi, quod philosophi negãt,si sic,tũc agent tot actus, quot cæteri motores particulares,et adhuc infinitos plures,igitur cæteri nõ sunt,aliter eadẽ actio vel erit bis, vel a pluribus & æqualibus motoribus, quare deus non habet res,quibus differt ab illis,cũ non sint motores præter eũ. Secundo principaliter deducitur,quia infinitũ ens potẽs, occupat infinitos motores possibiles & excogitabiles, vt infinitũ corpus,infinita loca existentia, possibilia, & excogitabilia.Si igit̃ deus esset infinitus, a primo ad vltimũ,in eo intelliguntur infiniti motores, & cũ tot occupet, quot sunt, & possunt esse vel intelligi esse, nullus alius erit,quare nõ habet res,quibus differt ab alijs. Garruli quidã,aiunt deũ esse infinitũ,non tamẽ occupare totum,sicut in eodẽ loco esse possunt duo corpora, quorũ

Obiectio quorundã.

Cauillatio quorundã. Rumpitur cauillum.

E vnũ occupet locũ,alterũ non. Sed hi non intelligunt vocẽ propriã,vbi.n.essent illa duo corpora.illa essent alterius rationis,& virtutis. Auerr.autẽ arguit ꝙ vbi deus esset infinitus,in eo intelligũtur motores infiniti, quorũ quilibet esset æquipotẽs vni dato,et sic cæteri non essent, quia totum quod possunt,præhabet deus,& modo quo possunt, & hoc est occupare,vbi.n.deus præhabet etiam tot quot possunt infiniti.cæteri non sunt,quia eorũ perfectio esset præoccupata,atq;(vt ita dicã)exhausta,quare nihil erunt.Arguitur igitur. Si deus est actu infinitus, igitur in eo intelliguntur infinitæ perfectiones, quorum quælibet est æqualis vni finito motori,igitur præoccupat tot perfectiones, quot haberent infiniti, si essent, & sic nihil est præter deũ,quia nullæ res sunt.quas occupãt cætera,quæ a deo non sunt præoccupatæ. Hæc igitur deductio fortis est. Tunc ad obiectiones. prima quidẽ deletur,quia ipse loquitur de re actu,qualis non est dimẽsio, ipsa.n.est in potẽtia. & propterea est interminata. Ad

F secundũ diceret Auer.ꝙ vbi deus esset infinitus, ipse differet,quia si differret,differẽtia.s.differret, sed cum omnis differentia sit generis diuisiua & speciei constitutiua, tũc deus reponeretur in specie & per consequẽs esset terminatus,quare vbi deus esset infinitus,ipse esset differrẽs, et per consequens non haberet res proprias, quibus differt a cæteris. Ad tertiũ diceret,ꝙ posito ꝙ deus sit ens superius & contineat perfectiones cæterorũ quia est finitus,habet quo differt a cæteris.quia saltẽ continet vniuersaliter & abstractius vires cæterorũ.vbi vero esset infinitus,nihil haberet quo differret,& contineret ac præoccuparet perfectiones omnium,& particulariter, & vniuersaliter,& sic nihil erit præter ipsum.Hæc de secunda ratione Auerrois.

Ad argumenta.

Cap.xviij. Narrans responsionem Theologorum ad hanc rationem.

G THEOLOGI & sorticolæ concedunt primo deũ non differre,quia quæcunq; differũt conueniunt,sed volunt deũ esse primo diuersum a rebus causatis,differentia enim.v.met. si aliquid idẽ entia. Sed diuersa. & primo in nullo conueniunt, deus itaq; non differt,et tamẽ est alius a cæteris,quia seipso primo diuersus est.& per hoc patet ad primã deductionẽ.Motores.n.qui intelligũtur in deo, primo diuersi sunt a cæteris.Ad secundã diceret ꝙ exeũt ad actus,si deus vult,& si nõ vult,nõ exeunt,& quãdo exibunt ad actus,deus præueniet actiones cæterorũ, sed sua ratione vult eos sic agere vt particulares, ipso agente vt vniuersali motore,quod philosophi ignorãt. Dicunt secũdo ꝙ tantũ est deus & mundus,quantũ deus solus,quia nihil est deus & mũdus,quin illud sit deus solus, & sic deus præoccupat perfectiones omniũ, & ita ipse per nihil differt ab alijs.sed alia bene ab eo, cæteræ.n.res differunt.quia habent limitatũ esse,deus vero non differt sed est diuersus,quia habet esse infinitũ & illimitatum.& per hoc patet tertiæ rationis solutio.Hæc theologi. H

Theologorũ responsio & maxime diui Tho.

Cap.xix.In quo continetur differentia Philosophorum & Theologorum.

THEOLOGI quidã acutiores habiti voluere perfectissimã rationẽ atque simpliciorẽ,in qua quasi in quadã definitione, siue descriptione pfectissima nobis possibile esse cõceptum entis simpliciter infiniti. Est quidem simplicior hæc ratio,quia infinitum nec est attributũ nec entis passio,vt bonũ & verũ,& vnũ & similia, sed est modus intrinsecus illius entitatis,quia cũ dicitur ens infinitũ,non habetur conceptus quasi per accidens ex subiecto & passiones sed conceptus p se subiecti in certo gradu perfectionis.s.infinitatis,sicut albedo intẽsa, non dicit conceptum per accidens vt albedo visibilis,immo intensio est gradus intrinsecus albedinis. & sic hæc ratio est simplicior cæteris,Perfectior,vero,quia omnes cõceptus a nobis conceptibiles continens.Est autẽ possibilis, quia aggregãdo omnes perfectiones omniũ rerũ,& eas attri-

Opi.Sco.

I buendo deo, scimus ipsum esse infinitum. Deus.n.habet omnes has & entitatē a se, igitur cū tota plenitudine, igitē cū infinitate. Probatur cōsequentia prima, quia nihil limitatur habetur, nisi ab efficiente limitāte rē ad certū gradū. Sic igitē theologus vtēs hoc principio, ꝙ deus habet oēs perfectiones entiū in tota plenitudine & a se, voluit esse scitū esse infinitū ens, & sic rationē simpliciorē & perfectiorē possibilē esse, ꝙ deus sit ens simpliciter infinitum. Philosophus aūt, quia potētias describit per actus, & mēsurat eas per vltima, diceret deum in ratione motoris esse finitū ens, & ꝙ ratio perfectissima est ꝙ sit ens simpliciter in summo. Quod quidē sit finitū ens, eo sciret. qa mouere in non tēpore, est actus entis simpliciter infiniti, quia nulla virtus finita pōt mouere in non tēpore, certū datū mobile, immo nec intelligi mouere. mouere in tēpore certū datū mobile, & nec posse non potuisse; nec possibile fore mouere certū datū mobile in non tēpore, est actus potentiæ limitatæ & finitæ. Et quoniā deus mouet certū

Nō militat cōtra diuū thon ā.libe ne eius perspiciantur c.9a.

K datū mobile in tēpore, & nec potest, nec potuit, nec poterit mouere in nō tēpore, immo nec intelligi. diceret philosophus ipsum esse limitatū ens, & finitū, & ꝙ conceptus entis infiniti, est impossibilis nobis de aliquo, immo plasma, siue figmentū. & nō plus quā hippocentaurus, vel id genus. Quod vero eius ratio perfectissima, sit ens perfectissimū in summo. declaratur, quia potētiæ mēsurantur per maxima in quæ possunt, apud Philosophos primo cœli cō.116. & nunc suppono. Maximū autē quod potest primus motor, quē vulgus græcorū deū dicit, est mouere vniuersum hor.24. quod nullus alius potest motor. Itēq; est seipsum intelligere, quod est optimū & delectabilissimū.12.meta. Nec oportet apud eos, ꝙ quia deus est ens perfectissimū in summo & simpliciter optimū, & a se in tota plenitudine, sit ens infinitū, quia summū ens simpliciter in natura, nec est finitū, nec infinitū vt sic, qa potest stare cū vtroq;. Itēq; infinita plenitudo, non est possibilis in natura, & propterea non oportet deū esse infinitū,

L quia summū & a se in tota plenitudine est ens. Quia igitur philosophi habent diuersas præmissas a theologis, ideo inferunt diuersas conclusiones ab eisdē. quo quidē modo differunt Theologi & philosophi, patet.

Cap.xx. In quo ponitur libri conclusio.

HILOSOPHORVM argumēta fortissima resumpsimus, quantū prouincia nostra sustulit, argumenta quoq; theologorum acerrima aperta coniectura enarrauimus. cōclusionē Theologorū tenemus. illā Philosophorū negamus, verū quia nos conclusionē Theologorū inter credita reponimus, & non inter ea, quæ naturali ratione attinguntur (vt posteriores aiunt) rationes illorū soluere cogimur, ne quis credat nos conclusionem eorū habere propter argumenta, quæ non transcendunt metā disputationis. Qui.n.vltra vires naturæ euagantur. dicūt deū esse ens simpliciter infinitū, reponi inter ea quæ ratione naturali attingūtur, nos vero qui infra limina naturæ militamus, illud credimus, at per rationē naturalē attingi

Doctor catholicus hic laudandus.

M non posse adijcimus. Nihil.n.est in rebus omnibus vel aliqua. vel in deo nobis notum, quod dictet ipsum esse ens simpliciter infinitū. at bene est aliquid in rebus nobis notū. videlicet motus vniuersi in horis.24. quo sciri potest motorē primū esse ens perfectissimū in summo, quo vlterius coniectamus ipsum beati seipso, & esse sibi & cæteris beatitudinē vt per rationes naturales deduxit Arist. in meta. libro.12. & nos illud scripsimus in commētarijs nostris ibidē, & in libro de intellectu, & in commentarijs libri de beatitudine. Hæc sunt quæ tā graui ī re mihi vīr, quæ tu q philosophus es & theologus, facile diiudicabis.

Cap.xxi. In quo soluūtur rationes latinorum, quæ enarratæ sunt capite tertio.

VIA (vt diximus) Theologi tenēt conclusionē verā, sed persuadent eā per rationes disputatorias (quod mihi nō placet) idcirco soluendæ sunt oēs, Vbi animaduertendū est ꝙ imperfectio (quā multi inepte priuationē vocant) melius carentiā dixissent, est multiplex, vna quidē N

specifica, vt illa qua Socrates caret perfectione Platonis, verū quia sibi non repugnat in esse, saltē per rationē speciei, hoc est nominis, quia Socrates in quantū homo, potest habere perfectionē Platonis, & cæterorū, ideo dicitur carentia siue priuatio secundū speciē. Per contrariū perfectio siue habitus secundū speciē erit, quando rei ipsi nihil deficit de perfectione speciei & possibilis in specie, vt si vna est albedo numero tantum. Huic.n.secundū speciem nihil deest, & est essentialiter perfecta. Alia est secūdū genus, veluti talpa secundū speciē non caret perfectione, at secundū genus animalis sibi non repugnat visus, ideo est imperfecta scdm genus. Alia est secundū transcendens naturæ, vt si esset intelligentia octaui orbis, cui nihil deest in ratione generis, vel substantiæ, quia tamē sibi non repugnat mouere vniuersum.24.horis in quantū ens. ideo est imperfecta, & caret pfectione aliqua, saltē entis omnis naturæ. Alia est imperfectio secundū transcendentiā O

intellectus, veluti licet mundus sit perfectus, & vltra vltimā perfectionē. octaui cœli nihil sit. quia tamen non repugnat intellecti vlteriorē. in ambitu totius entis intelligibilis caret perfectione. pro quāto in eo ꝙ ens intelligibile. sibi non repugnat maioritas. Et hac ratione Philosophi dicunt deum esse finitū, & perfectū simpliciter in natura, verū quia sibi non repugnat perfectio entis intelligibilis. videlicet eius quod in altiori intelligeretur gradu ideo non infinitū simpliciter esse dicunt. quia licet habeat perfectionē totius entis naturæ, & a se. non propterea est ens simpliciter infinitum, quia sibi deficit perfectio totius entis excogitabilis, etiā a non gradu entis per finitū recedit. Tunc ad primā latinorū patet ꝙ deus non continet perfectionē totius entis excogitabilis, licet contineat perfectionē totius entis naturæ, & possibilis. Probatio etiā peccat, qa licet sit causa vniuersalissima totius entis factibilis, non tamen totius entis simpliciter quia nō fuit ipsius, & eius quod in altiori gradu intelligeretur, cuius P

Theologi non acceptāt in materia stricta non repugnantiā logicam.

perfectionē caret in eo ꝙ ens saltē intelligibile. Ad secundam minor falsa est; quia dictum est aliquod posse intelligi deo maius, quod non intelligitē participare deo; verum tamen est ꝙ ipse continet per essentiā omne ens naturæ & possibile, quod factibile est. Ad tertiā patet solutio. ꝙ deus est perfectū ens simpliciter in natura, at sibi deficit perfectio eius, quod in altiori gradu intelligitur remoueri a non gradu entis, quia sibi non repugnat in eo ꝙ ens. & ad hunc sensum vult Auer. eum esse liberatū a potentia. i. imperfectione, quia habet perfectionē totius entis naturæ, quia vero sibi nō repugnat in eo ꝙ ens perfectio alterius entis in altiori gradu præfixi, ideo non est infinitū simpliciter. Ad quartū dicendū ꝙ deus est specie, genere, substantia, & transcendenti naturæ illimitatus, non tamen infinitus, quia limitatus propter trāscendentiā intellectus. Nam infinita plenitudo repugnat esse, non intelligi, quare est limitatus simpliciter. Solutio quinti patet, non.n.occupat totū esse excogitabile, quia excogitari potest maius deo, licet deo nihil sit maius. bene tamen occupat totum esse factum, & factibile, vel Q

Vide tho. Caie. i fol. 2. ar. 1. p. q.1.

possibile fieri non totum esse intelligibile. sic igitur rationes hæ nullæ sunt.

Cap.xxij. In quo soluuntur rationes latinorum quæ ponuntur capite quarto.

VNC rationes pro latinis dissoluātur, quæ capite ponuntur.4. Ad primā dicendum in antecedente per potentiā infinitam intelligere cā. quæ est infinita induratione, & negatur ꝙ oppositū consequentis stet cū añte primo quia cœlū octauū non mouet cæteros. quia mouet ipsum in centum annis gradu vno ob occasu iu ortu, & motor primus motu diurno mouet vniuersum, licet quælibet pars vniuersi moueatur proprio motu, vt cap.9. dictum est. Secūdo dato ꝙ cœlū octauum secum rapiat oēs alios. mouēdo eos motu diurno, dico ꝙ in añte debet sic dici primus motor est potētia infinita in mouēdo tempore æterno a se, igitur nec corpus nec virtus in corpore

pore

A pore vbi.n.ipse est æternus nõ recipietur in materia mediãtibus dimensionibus, & per consequẽs erit indiuisibilis, vt deducit Auer. primo de substãtia orbis. Cœlũ vero octauũ, licet moueat cæteros, quia nõ mouet a se, sed dependenter ideo non est bona instantia. vnde (vt dicit Auerr. in lib. de substãtia orbis) quia intelligentia mouet æterno tẽpore, est virtus non recepta mediãtibus dimẽsionibus, & sic indiuidua & impartibilis, & dimensiones ipsa mediante recipiuntur, quia cœli recipit intelligentiam vt formã, non mediãtibus dimensionibus, sed dimensiones mediante intelligentia, est sempiterna, non multa in potentia & vna numero semper, non per priuationẽ formarũ, sed propter vnã formã numero, quã singula cœli materia habet. Hæc diximus in libro de substantia orbis. Ad tertiũ dici põt primo, ꝙ deus apud philosophum nõ agit imediate ad extra, & sic minor est falsa. Et licet moueat per infinitos annos, in quorum quolibet est aliquis
B effectus, ille non est immediate ab eo, sed tanquã a causa vniuersali. Amplius, dato ꝙ essent immediate ab eo, adhuc negatur maior. albedo.n. vna numero in sphera visionis, potest infinitas visiones infinitis oculis causare & tamẽ est æquæ perfecta. & sic licet agendo duo simul sit aliquãti vigoris. agendo quatuor non erit maioris, qa per vnã potẽtiã agere põt infinita vt albedo. Ad quartã negatur minor, quia deus non agit immediate ad extra. sed ratione vniuersalissima concurrit ad oẽs effectus possibiles, & hac rõne vniuersalissima oẽs formæ sunt in primo motore, vt ratione motus diurni, & in prima materia. Vel dato ꝙ immediate ageret infinita. adhuc cũ oportet eũ cõtinere causalitates infinitas, vt de albedine dedimus excẽplũ. vna.n. ratione causandi ageret omnia. Ad quintam sol'. patet, deus.n. non intelligit nisi se, & ipse æquiualet infinitis, non quidẽ in mensura perfectionis sed in actu actionis, veluti vna intelligẽtia numero, vel vna albedo numero si esset vna sola in mundo. ipsa.n. æquiualet infinitis, non in gradu & mẽsura perfectionis, quia sic esset simpliciter infinita, sed ĩ actu actionis, quia nihil
C põt agere aliqua, ꝙ hæc sola non ageret. Ad sextũ. sicut imaginatiua põt vltra vltimã superficiẽ mundi, aliã ambientẽ intelligere siue imaginari, licet sibi nihil correspondeat in re. sic intellectus vltra deũ aliquid intelligere. & si sibi nulla res respondeat, & sic cũ intellectus cognoscat illi nihil correspondere, voluntas nihil vlterius appetet. Tunc maior conceditur, & minor negatur de intellectione vera vel imaginaria. Ad septimũ dicendũ ꝙ nec materia recedit a deo per infinitã latitudinẽ, nec econtra. Nã continet infinita potẽtia generalissima. & nõ per infinitas priuationes. Vnde deus erit extremũ intensum totius entiũ latitudinis, materia vel non gradus, vel extremum remissius, cæteræ res vero ordinate scdm accessum & recessum ab his. vt in libro de beatitudine dicit. Auer. vnde & entiũ ordo per similis est cuidã latitudini difformi, & materiæ vniformiter difformi. quã difformiter difformi, vt Auer. ibidẽ. Hæc satis pro rationibus latinorũ. & in hoc apparet ꝙ verbũ secundi cœli, quod Ioannes pro se adduxit, nõ est ad propositum. primus. n. motor nulla
D eget actione, qua assimiletur alicui priori. quia ipse est primus, & propterea hac rõne caret opere, at cætere intelligentiæ egent, vt per illas primo per similes sint, in qua similitudine est bonũ eorũ. Et sic patet ad rationes omniũ partiũ. & ita bene dictũ est deũ esse infinitũ ens simpliciter esse verũ, sed non demonstrabile, sed creditũ tantum, quia nec rationes philosophorum concludunt, vt visum est, nec rationes theologorũ, nec rationes Ioannis, igitur creditum est hoc, quod theologi aiunt.

Cap. xxiij. In quo soluuntur argumenta probabilia facta in principio.

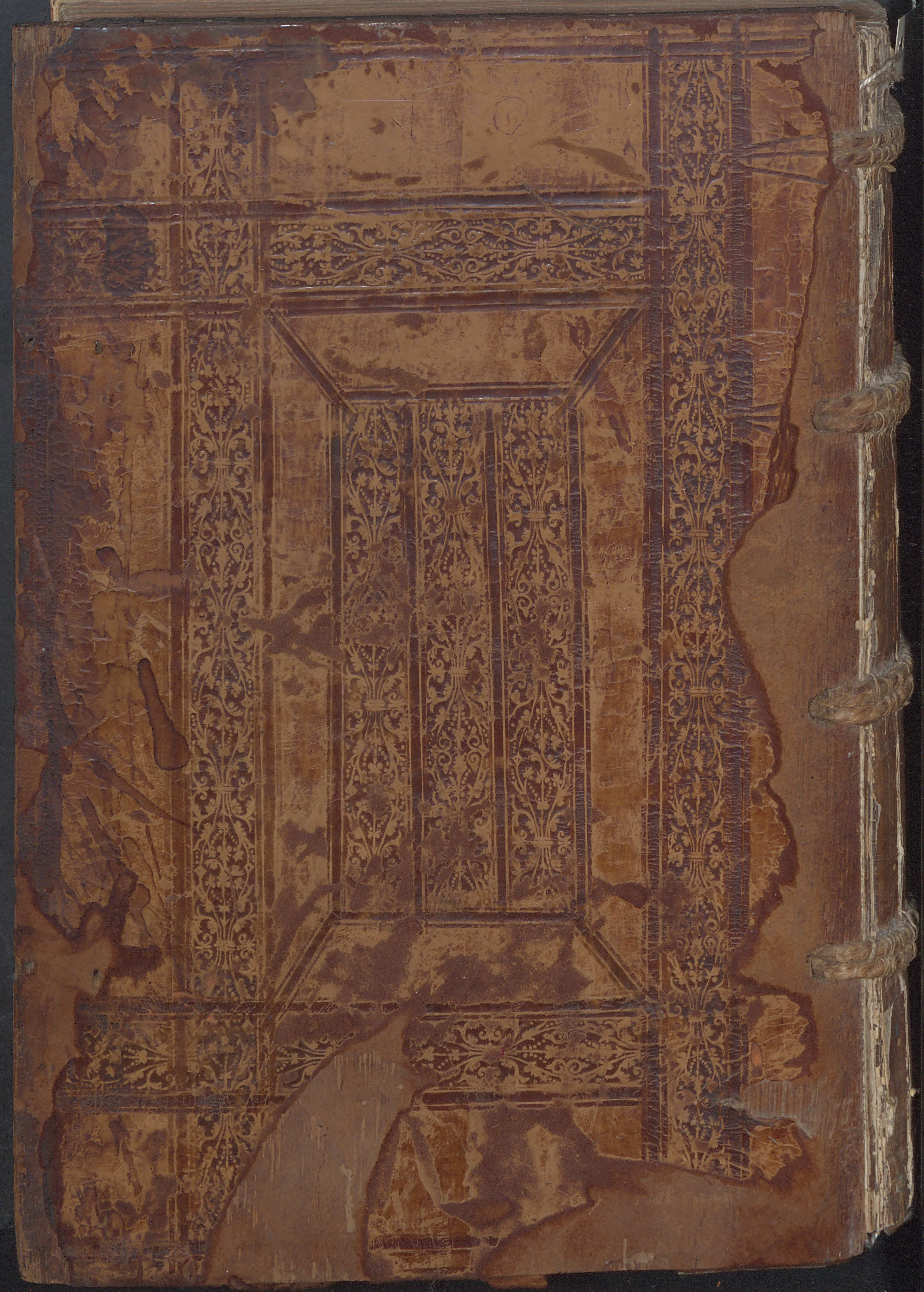

CAETERVM ad rationes probabiles. Ad primã dicẽdũ ꝙ maior est falsa, albedo enim vnius diei æqua perfecta est quã vnius anni, & sic concedo ꝙ virtus potẽs durare per certũ tẽpus, est aliquãtuia, sed non oportet ꝙ si per duplũ sit dupla, vt de albedine dictũ, maxime quãdo non est cõtrariũ applicatũ sibi. Ad secũdũ patet ꝙ intelligi potest maius, & simplicius, non quidẽ intellectione cõposita, sed simplici, & ita non põt appeti maius, quia appetitus sequitur cognitionẽ regulatã ratione recta, sicut vmbra corpus. xij. meta. cõ. 39. Ad tertiũ dicendũ ꝙ cõparatione relatiua, graue si esset infinitum esset maius deo, videlicet in respectu medij, quia hẽt proportionẽ maioris inæqualitatis ad mediũ infinitam, deus autẽ ad suũ mobile finitã. at cõparatione absoluta, deus esset maius, illo ẽt infinito, non propter hoc moueret in non tẽpore, quia nõ haberet proportionem maioris inæqualitatis infinitã ad mobile suum, quia nõ esset infinitũ simpliciter in ambitu entis naturæ, & entis simpliciter. Ad quartum intelligitur maior de contrarijs, quæ sunt de perfectione vniuersi, cuius non est infinitũ, immo si esset infinitũ, totus mundus rueret. Ad quintum patet sol'. per dicta ad tertiũ. Ad sextũ nego añs, quia vna causa
F finitatis est esse ens naturæ, nam ipsum infinitũ repugnat enti naturæ, deus igitur quia est ens naturæ, est finitus. Ad septimũ patet sol'. quia deus potest intelligere maius deo quod esse est plasma ac simplici intellectione nõ est plasma, sicut in extremo de mũdo diximus. Ad octauum instantia est de calore vt octo, vbi est non gradus frigoris, & tamẽ non est infinitæ intensus. Ad verbũ Auer. mihi semper fecit difficultatẽ. Nunc tamen animaduertẽ dũ ꝙ motus cœli, videlicet cõpositus ex diurno & proprio, habet duos motores, alterũ qui facit motũ cõmunẽ, qui diurnus est, alterũ propriũ, qui singulo orbi facit ꝓprium. Ver. g. motor octaui tribuit octauo motũ ab occasu in ortũ in centũ annis gradu vno apud Ptolemæũ, & sic in cæteris. & sic Auer. per istum cœli motũ, intẽdis hoc aggregatũ ex ambobus motibus, verũ vnus horũ fit a motore qui mouet infinita motione, alter ab alio, qui mouet finita. & intelligit pro mouere infinita motione, mouere independẽter, quia primus qui mouet vniuersum cõi & diurno motu, mouet independenter, & a
G se & propter se. at cæteri mouent depẽdenter, & ab alio, & propter aliũ, & hoc vocat mouere finitũ, quia sui natura esset finitũ, sed quia dependet ab infinito in duratione. ideo est perpetuũ. Ex hac expositione non habet ꝙ deus sit infiniti vigoris, sed ꝙ sit infinitus tẽpore, & a se, cæteri vero æterni, sed ab alio, et hũc sensum Ioãnes ignorauit, & ego longo tẽpore. Nunc vero patet verus intellectus verborum Auer. Et in hoc apparet Dominice Grimane cardinalium maxime. qũo tã in graui quæsito pro neutra parte sunt demonstrationes, immo fortasse rationabilius est credere de deo nihil posse demonstrari positiue. sed solũ per negationẽ. quanto minus põt ratione naturali sciri de eo, ꝙ sit ens infinitũ simpliciter, bene enim sciri põt, ꝙ nõ est finitũ sicut alia causata, & fortasse propter hoc vulgares græcorũ, & antiqui philosophi vocarunt eum infinitũ, hoc est non finitum sicut cæteræ res, deus enim est independens, & a se cæteræ res dependet & ab alio. Verũ posteriores theologi acceptis creditis, quæ in libris sacris traduntur, prodidere eum esse &
H vigore, & tẽpore infinitum, & simpliciter ens, & nos acceptamus rem, sed hoc esse creditum, non ratione naturali demonstrabile. Tu vero, qui idem philosophus es eminentissimus, & theologus præstantissimus, hæc diiudica, & quæ tibi videntur concedenda, confirmes, quæ vero delenda deleas, grauiorem enim iudicem nunquã audire recusabo Vale.

Finis. 1504. Nouembris. 17. Suesse ad laudem dei & Virginis intactæ Mariæ Amen.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O

Omnes sunt quaterni præter O quinternionem.

colorchecker CLASSIC

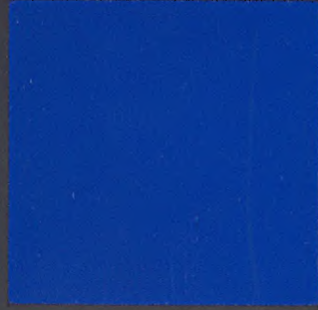

calibrite

mm